Міністерство освіти і науки України
Івано-Франківська обласна державна адміністрація
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника"
Економічний факультет
Кафедра обліку і аудиту
Міжнародний інноваційний кластер "Конкурентоспроможність"

Актуальні проблеми розвитку суб'єктів господарювання в умовах інформатизації та глобалізації економіки

Матеріали

Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції

16-17 квітня 2013 року

м. Івано-Франківськ

2013 р.

УДК 338.012:332.055.2:004.91
ББК 65
А 66

Рекомендовано до друку Вченою радою ДВНЗ "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника" (протокол № 4 від 30. 04. 2013 р.)

Редакційна колегія:

Співголови: Загороднюк А.В. – д.фіз.-мат.н., с.н.с., проректор з наукової роботи Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника; **Ткач О.В.** – д.е.н., проф., проректор з науково-педагогічної роботи та соціально-економічного розвитку Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника; **Брус В.Х. –** к.е.н., доц., заступник голови Івано-Франківської обласної державної адміністраці.

Заступники голови: Романюк М.Д. – д.е.н., проф.; **Баланюк І.Ф.** – д.е.н., проф.; **Стельмащук А.М. –** д.е.н., проф.; **Колімбровський М.М.** – нач. Гол. упр. стат. в Івано-Франківській області.

Члени редакційної ради: Благун І.С. – д.е.н., проф.; **Пилипів Н.І.** – д.е.н., проф.; **Ткачук І.Г.** – д.е.н., проф.; **Якубів В.М.** – д.е.н., проф.; **Пархомець М.К. –** д.е.н., проф.; **Пуцентейло П.Р.** – д.е.н., проф.;

– Василюк М.М. – к.е.н., доц.; **Галущак І.Є.** – к.е.н.; **Гловацька В.В. –** к.е.н., доц.; **Гнатюк Т.М. –** к.е.н., доц.; **Жук О.І. –** к.е.н., доц.; **Матковський П.Є.–** к.е.н.; **Мегедин Н.Р. –** к.е.н.; **Мельник Н.Б.** – к.е.н., доц.; **Сас Л.С. –** к.е.н.; **Смушак М.В. –** к.е.н., доц.; **Циганець В.В. –** к.е.н.; **Шеленко Д.І.** – к.е.н., доц.; **Шкромида В.В. –** к.е.н., доц.; **Шкромида Н.Я. –** к.е.н.;

– Васильченко С.М. – к.е.н., доц.; **Ємець О.І. –** к.е.н., доц.; **Калашнікова Є.Д. –** к.е.н., доц.; **Мацола М.М. –** к.е.н., доц.; **Романюк Т.М. –** к.е.н., доц.; **Стефінін В.В. –** к.е.н., доц.;

– Гречаник Н.Ю. – к.е.н., доц.; **Гринів Л.В.** – к.е.н., доц.; **Копчак Ю.С. –** к.е.н., доц.; **Король В.С. –** к.е.н., доц.; **Кривий М.В. –** доц.; **Мацола С.М. –** к.е.н., доц.; **Михайлів Г.В. –** к.е.н., доц.; **Синиця С.М.** – к.е.н., доц.;

– Буртняк І.В. – к.е.н., доц.; **Дмитришин Л.І. –** к.е.н., доц.; **Дмитришин М.І. –** к.ф-м.н., доц.; **Дмитришин Р.І. –** к.ф-м.н., доц.; **Кондур О.С. –** к.ф-м.н., проф.; **Лотоцька М.Р.–** к.е.н., доц.; **Пілько А.Д. –** к.е.н., доц.; **Русин Р.С. –** к.е.н., доц.;

– Білий М.М. – к.е.н., доц.; **Криховецька З.М. –** к.е.н., доц.; **Кропельницька С.О.** – к.е.н., доц.; **Левандівський О.Т. –** к.е.н.; доц.; **Сус Т.Й. –** к.е.н., доц.

Відповідальний за випуск
д.е.н., професор Баланюк І.Ф.

А66 Актуальні проблеми розвитку суб'єктів господарювання в умовах інформатизації та глобалізації економіки: Матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, проведеної на базі ДВНЗ "Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника", м. Івано-Франківськ. – Тернопіль: Крок, - 2013 - 330с.

Збірник містить матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції "Актуальні проблеми розвитку суб'єктів господарювання в умовах інформатизації та глобалізації економіки" в яких розглядаються організаційно-економічні, техніко-технологічні, інноваційно-інвестиційні та правові засади і механізми ефективного, конкурентоспроможного розвитку суб'єктів господарювання та вирішення продовольчої, енергетичної і екологічної проблем країни в умовах інформатизації та глобалізації вітчизняної економіки

УДК 338.012:332.055.2:004.91
ББК 65

Відповідальність за зміст і достовірність публікацій несуть автори наукових доповідей і повідомлень. Точки зору авторів публікацій можуть не співпадати з точкою зору редколегії збірника.

ISBN 978–717–692–077–9

© ДВНЗ "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника", 2013

Зміст

ПЛЕНАРНІ ДОПОВІДІ

Михайло Вишиванюк
РОЗВИТОК АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Василь Брус
ОРГАНІЧНЕ ЗЕМЛЕРОБСТВО: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ НА ПРИКАРПАТТІ

Олег Ткач
ПЕРЕДУМОВИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ

Михайло Романюк, Михайло Кривий
НАПРЯМИ ПОЛІПШЕННЯ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІВАНО-ФРАНКІВЩИНИ

Михайло Колімбровський, Олена Бліннікова
СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ СТАНУ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Іван Баланюк
ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Антон Стельмащук
АКТИВІЗАЦІЯ ЗНАННЄВОЇ ЕКОНОМІКИ – ОСНОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ ЗА СПЕЦІАЛЬНОСТЯМИ

08.00.01 – ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

Євгенія Калашнікова
ЗАРОДЖЕННЯ ТА РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

08.00.02 - СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Марія Рогів
ВСТУП УКРАЇНИ ДО СОТ: ПЕРЕВАГИ, НЕДОЛІКИ ТА НАСЛІДКИ

Ольга Шарапа
ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ ОБСЛУГОВУЮЧИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КООПЕРАТИВІВ В КАНАДІ ТА ФРАНЦІЇ

Наталія Вергуненко
ВПЛИВ ПРОЦЕСІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК СВІТОВОГО РИНКУ КОНСАЛТИНГОВИХ ПОСЛУГ

08.00.03 - ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Юлія Миронюк
ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В УКРАЇНІ

Микола Пархомець
УДОСКОНАЛЕННЯ МІЖГАЛУЗЕВИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН У БУРЯКОЦУКРОВОМУ ВИРОБНИЦТВІ

Георгій Черевко
ОПТИМІЗАЦІЯ СПІВВІДНОШЕННЯ МІЖ ЕКОНОМІЧНОЮ ТА ЕКОЛОГІЧНОЮ ЕФЕКТИВНІСТЮ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Микола Сахацький
МАРКЕТИНГОВІ ПЕРСПЕКТИВИ ТА ПРОБЛЕМИ ТОВАРНИХ НОВОВВЕДЕНЬ

Петро Пуцентейло
ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ ЧИННИК ЯК ВАЖЛИВИЙ КОМПОНЕНТ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ ТВАРИННИЦТВА

Галина Запша
СВІТОВА РЕГІОНАЛІЗАЦІЯ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ВІДНОСИН ВЛАСНОСТІ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Олександра Жидяк
ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ АГРАРНОЇ СФЕРИ

Олександр Петриченко
СУСПІЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ПЕРЕХІДНОЇ СИСТЕМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Володимир Павленко
РИНКОВІ ІНСТИТУТИ РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ

Олена Гуменюк
ОСНОВНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ ІНФРАСТРУКТУРНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АПК ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Ольга Ємець
КОНЦЕСІЯ ЯК ЗАСІБ ЗАЛУЧЕННЯ КАПІТАЛУ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

Світлана Терещенко
ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Ірина Черевко
СТАЛІСТЬ І ЗРІВНОВАЖЕНІСТЬ У РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ – ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Тарас Сус
ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА НА ЕКОЛОГІЧНО ЧИСТИХ ЗЕМЛЯХ РЕГІОНУ

Вікторія Мица
МІСЦЕ ПОДІЛЬСЬКОЇ ВИШИВАНКИ В ЕТНОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ

Наталія Мегедин
ФОРМУВАННЯ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА В СУЧАСНИХ УМОВАХ АГРАРНОГО РИНКУ

Леся Тичковська
СУЧАСНИЙ НАПРЯМ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ УКРАЇНИ

Вікторія Полікарпова, Геннадій Капінос
ОСОБЛИВОСТІ ЦІНОУТВОРЕННЯ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКУ ПРОДУКЦІЮ

Наталія Мица
ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕНЕРГОСПОЖИВАННЯ В НІМЕЧЧИНІ ТА США: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Олександр Горбатюк
ТРАНСФЕР ІННОВАЦІЙ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Тетяна Банашкевич
ЗНАЧЕННЯ ДОВГОСТРОКОВОЇ ОРЕНДИ ЗЕМЛІ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Володимир Мацьків
ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Юлія Шевчук
ФОРМУВАННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ АГРАРНОГО РИНКУ

Наталія Овчар , Юлія Степанцова
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Андрій Шпак
АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІКИ

Віталій Кіндзерський
МЕТОДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ

Ірина Волощук
ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ

Ірина Макар
РОЗВИТОК СКОТАРСТВА В АГРАРНОМУ ВИРОБНИЦТВІ УКРАЇНИ

Сергій Газуда
ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Галина Баланюк
ЕТАПИ РОЗВИТКУ РІЗНОУКЛАДНОСТІ

Ілона Ковбас
ФОРМУВАННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

Юлія Неміш
ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

08.00.04 – ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Таміла Олійник, Еліна Шевченко
СТАЛІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА В РІЗНИХ ЗА РОЗМІРОМ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Інна Волкова
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Ірина Станьковська, Алла Полянська
АУТСОРСИНГ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

Валентина Якубів, Ольга Барабаш
ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА: СУТЬ ТА ОЦІНКА

Наталія Степаненко
ІНСТРУМЕНТАРІЙ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ТОВАРНОЇ ПОЛІТИКИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Тарас Гнатюк
РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ

Омелян Левандівський
АГРАРНІ ФОРМУВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Віталій Крупський
УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЧЕРЕЗ ЗНИЖЕННЯ СТАВКИ ПДВ

Віталій Шкромида
ДІЛОВА РЕПУТАЦІЯ ЯК КРИТЕРІЙ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ГОСПОДАРЮЮЧОГО СУБ'ЄКТА

Олег Одінцов
ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ КЛАСТЕРІВ ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

Богдан Костюк, Оксана Досин
ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЛІДЕРСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КЕРІВНИКІВ

Денис Черевко
ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Ірина Перевозова, Ольга Степанюк
ЗАСТОСУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В ПРОЦЕСІ КОНТРОЛЮ ВИТРАТ НА ПРОВЕДЕННЯ ПРИРОДООХОРОННИХ ЗАХОДІВ НАФТОГАЗОВИДОБУВНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ УКРАЇНИ

Діана Шеленко, Галина Матковська
ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІТИЧНОЇ РОБОТИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Катерина Міщук, Геннадій Капінос
КЛЮЧОВІ ПОКАЗНИКИ У ФОРМУВАННІ ВАРТОСТІ ФІРМИ

Володимир Басараб
ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Марина Гарник
ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ АГРАРНОГО РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Богдана Кабальська, Леся Черніховська
ФОРМУВАННЯ АЛГОРИТМУ КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Наталія Стельмащук
ОСНОВИ МАРКЕТИНГОВОГО УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Богдана Кабальська, Вадим Вінцковський
МЕНЕДЖМЕНТ ЗНАНЬ – ОСНОВА ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

Юлія Гарасимків
РОЛЬ СТРАТЕГІЧНОГО МАРКЕТИНГУ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Юлія Бас, Леся Черніховська
НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Ольга Мединська
ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Інна Моцна, Юлія Степанцова
АНАЛІЗ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВА

Орест Морицан, Віра Морицан, Наталя Черкач
ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКІВ ЗБУТУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ПРОДУКЦІЇ ЇЇ ПЕРЕРОБКИ

Наталія Шустікова
ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Ольга Клєпчева
ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Юрій Дубневич
ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИРОЩУВАННЯ РІПАКУ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Галина Татарин, Наталія Семенюк
РОЗВИТОК ВЕНЧУРНОГО ПІДПРИЄМСТВА В УКРАЇНІ.

Раїса Чорна
СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Галина Станко
РОЗВИТОК І РОЛЬ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН В ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Людмила Гангал
ІНСТИТУЦІОНАЛІЗМ І ЙОГО РОЛЬ У РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Ганна Бодак
ЕКОНОМІЧНА СУТЬ ПОНЯТТЯ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА

Роман Якубів
СТРАТЕГІЧНІ ЦІЛІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕФЕКТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Оксана Новік
СТРАТЕГІЧНА ДІАГНОСТИКА ПІДПРИЄМСТВА АПК

Наталія Гой
МАРКЕТИНГОВІ ЗАСАДИ ОПЕРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ІЗ ПЕРЕРОБКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Людмила Зайцева
ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Надія Думка
МОТИВАЦІЯ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ РИНКУ

Юлія Овсюкова
ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА

Уляна Іванюк
ПРИЙНЯТТЯ ФІНАНСОВИХ РІШЕНЬ НА ТУРИСТИЧНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Наталія Горогоцька
РОЛЬ ДИВЕРСИФІКАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

08.00.05 – РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Леся Газуда, Віталій Ерфан
РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ АГРАРНОЇ СФЕРИ

Михайло Смушак
СУЧАСНИЙ СТАН РИНКУ ПОСЛУГ З УТРИМАННЯ БУДИНКІВ І СПОРУД ТА ПРИБУДИНКОВИХ ТЕРИТОРІЙ В МІСТІ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКУ

Ірина Галущак
ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ СТРАТЕГІЧНИХ ЦІЛЕЙ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Михайло Мацола, Мар'яна Немеш
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА РОЛЬ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В РЕГІОНАЛЬНОМУ РОЗВИТКУ
Олеся Бінерт
АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
Альона Ревко
ЗАРОБІТНА ПЛАТА ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНВЕСТУВАННЯ В РОЗВИТОК ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ
Юлія Крива
ПОГОЛІВ'Я ХУДОБИ ТА ПТИЦІ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ТА ГОСПОДАРСТВАХ НАСЕЛЕННЯ ЗАЛЕЖНО ВІД РЕЛЬЄФНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ЗОН ІВАНО-ФРАНКІВЩИНИ
Сергій Баланюк
ГОРИЗОНТАЛЬНА СТРУКТУРИЗАЦІЯ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ
Христина Ревтюк
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

08.00.06 – ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Мирослав Волощук
ЕКОЛОГІЧНА СИТУАЦІЯ ҐРУНТОВОГО ПОКРИВУ УКРАЇНИ
Михайло Щурик
НОВІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ: ІМПЕРАТИВИ ТА СИСТЕМНІ СУПЕРЕЧНОСТІ
Віталій Пилипів
ФІНАНСОВІ ІННОВАЦІЇ В УПРАВЛІННІ ПРИРОДНИМИ РЕСУРСАМИ НА РИНКАХ КАПІТАЛУ
Михайло Газуда
ЕВОЛЮЦІЯ ТЕОРІЙ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
Петро Матковський
ЕКОЛОГІЗАЦІЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ ЯК СКЛАДОВА ЙОГО МОДЕРНІЗАЦІЇ
Єлена Савченко
ЕКОНОМІЧНІ І ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ СОНЯЧНОЇ ЕНЕРГІЇ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ
Мар'яна Свинтух
ПЕРЕРОБКА ТА УТИЛІЗАЦІЇ ДЕРЕВНИХ ВІДХОДІВ
Олена Греськів
МЕХАНІЗМ ВИКОРИСТАННЯ, ОХОРОНИ І ВІДТВОРЕННЯ РЕКРЕАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ
ЮРІЙ СТЕЛЬМАЩУК
АГРАРНИЙ ПРИРОДНИЙ КАПІТАЛ - ПЕРВИННИЙ КАПІТАЛЬНИЙ АКТИВ
ОЛЕНА БУРЧЕНЯ
КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВЗАЄМОДІЇ "ПРИРОДА - СУСПІЛЬСТВО".
Оксана Луців
ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

08.00.07 – ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

Юрій Копчак
МЕТОДИ ПРОФСПІЛКОВОГО ЗАХИСТУ ІНТЕРЕСІВ НАЙМАНИХ ПРАЦІВНИКІВ
Олександр Гуцал, Михайло Ведерніков
ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ БЮДЖЕТУВАННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ
Вікторія Дронь, Геннадій Капінос
МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРАЦІВНИКІВ
Валентина Барчук
РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОГО СЕГМЕНТУ РИНКУ ПРАЦІ
Оксана Кривенко
ІНВАЛІДНІСТЬ ЯК СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА
Оксана Остапа
ВНУТРІШНІ МІГРАЦІЙНІ ПЕРЕМІЩЕННЯ НАСЕЛЕННЯ ОБЛАСТЕЙ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ

08.00.08 – ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

Ірина Ткачук, Іван Плець, Роман Щур
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ВНУТРІШНІМ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ УКРАЇНИ
Володимир Рудик
ВПЛИВ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ НА ЗАПРОВАДЖЕННЯ ОБОВ'ЯЗКОВОГО ДЕРЖАВНОГО НАКОПИЧУВАЛЬНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ
Світлана Кропельницька
МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗРАХУНКУ РОЗМІРУ ШКОДИ ВНАСЛІДОК ДТП ПРИ СТРАХУВАННІ «АВТОЦИВІЛКИ»
Алла Бидик
СИСТЕМА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ - ВАЖЛИВА УМОВА ЇХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
Валентина Макогон,Ірина Адаменко
СИСТЕМА БЮДЖЕТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ
Зоряна Криховецька, Мар'яна Пахолок
СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНВЕСТУВАННЯ НА РИНКУ ЗОЛОТА
Леонід Швець, Катерина Ларіонова
ВПРОВАДЖЕННЯ РЕЖИМУ ГНУЧКОГО КУРСОУТВОРЕННЯ.
Наталія Бурковська, Катерина Ларіонова
ОСНОВНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСНОЮ БАЗОЮ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ
Світлана Возна, Катерина Ларіонова
МЕТОДИ ДЕПОЗИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКІВ ТА ЇХ ВДОСКОНАЛЕННЯ
Оксана Цюпа

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ БЮДЖЕТУ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ
Вероніка Дмитровська
ТРАНСФЕРТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ГІРСЬКИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ
Ірина Задна
ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСУВАННЯ САНАТОРНО-КУРОРТНИХ ЗАКЛАДІВ В УКРАЇНІ
Ірина Кохан
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ БЮДЖЕТНОГО ФІНАНСУВАННЯ
Мар'яна Омелянська , Наталія Семенюк
ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ.
Віра Підгірна
ФІНАНСУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ: ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ
Анна Мельник
СОЦІАЛЬНІ ТРАНСФЕРТИ У СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ
Микола Юрків
УПРАВЛІННЯ ПРОБЛЕМНИМИ КРЕДИТАМИ БАНКІВ – УМОВА УНИКНЕННЯ СВІТОВИХ ФІНАНСОВИХ КРИЗ

08.00.09 – БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

Ірина Парасій-Вергуненко
МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ
Сергій Бардаш, Анна Денисенко
БАГАТОГРАННІСТЬ РИЗИКОТВІРНИХ ФАКТОРІВ ДІЯЛЬНОСТІ ТУРИСТИЧНИХ ОПЕРАТОРІВ
Сергій Бардаш, Владислав Воронцов
ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ
Сергій Бардаш, Дмитро Гнатченко
ВНУТРІШНІЙ АУДИТ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОРГОВЕЛЬНИХ МЕРЕЖ
Володимир Россоха
МАРКЕТИНГОВИЙ АУДИТ В УПРАВЛІННІ ЗБУТОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ
Валентина Якубів, Аліна Дідоха
ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ОПЛАТИ ПРАЦІ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ
Валентина Якубів, Андрій Ліщинський
ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ СУТНОСТІ ТА РОЛІ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА
Надія Пилипів, Ірина П'ятничук
ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ОБЛІКОВИХ ПОТОКІВ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТИ В СИСТЕМІ БЮДЖЕТУВАННЯ НА НАФТОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ
Валентина Якубів, Галина Клімець
СУТЬ, ХАРАКТЕРИСТИКА І РОЛЬ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ В ОБЛІКУ
Надія Пилипів, Ірина Цюпа
ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ "ВИТРАТИ"
Валентина Якубів, Галина Вербіцька
ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ ТЛУМАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «ВИРОБНИЧІ ЗАПАСИ»
Валентина Якубів, Наталія Жирик
КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ТА ВИЗНАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В ОБЛІКУ
Валентина Якубів, Віра Зобнів
ВИКОРИСТАННЯ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В ПРОЦЕСІ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ РІЗНИМИ КОРИСТУВАЧАМИ
Валентина Якубів, Валентина Молдавчук
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ПІДПРИЄМСТВА: ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
Антоніна Бойчук, Вадим Бойчук
ОРГАНІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ
Марія Василюк
ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ
Валентина Гловацька
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ В ГОСПОДАРСТВАХ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ
Ольга Жук, Світлана Білозуб
СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ
Людмила Сас
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ВЕДЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В БАНКАХ
Надія Мельник, Вікторія Твердохліб
ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ОЦІНКИ ВИБУТТЯ ЗАПАСІВ ЗА МЕТОДОМ ЦІНИ ПРОДАЖУ
Надія Шкромида
АНАЛІЗ ІНТЕНСИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ КОМПОНЕНТІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА
Олена Ткачук
ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ
Юлія Мазур
ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ В РИНКОВИХ УМОВАХ
Олександра Лукан
ОСНОВНІ АСПЕКТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА
Марія Пилипів
УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКИМИ РИЗИКАМИ
Вікторія Василюк
КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ЯК АКТИВНА ЛАНКА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЦТОМ
Ірина Ковальчук
ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВ

Василь Кушнір
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ЗА ТОВАРНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ
Леся Назарук
ВАЖЛИВІСТЬ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ ТА ШЛЯХИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ
Юлія Барчук
АДАПТАЦІЯ ОБЛІКУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ (РОБІТ, ПОСЛУГ) ДО ВИМОГ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ
Наталія Небелюк
СОБІВАРТІСТЬ ПРОДУКЦІЇ ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ
Мар'ян Байляк
МІСЦЕ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ В СИСТЕМІ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА
Галина Палюга
СУТЬ І ЗНАЧЕННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВА
Роксолана Семенишин
РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В РИНКОВИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ
Наталія Бицкало
НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОРЯДКУ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ТА ОПЛАТИ ПРАЦІ
Богдана Велянюк
ЕКОНОМІЧНА СУТЬ ПОНЯТЬ "ДЕБІТОРСЬКА І КРЕДИТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ"
Олег Січ
ВИТРАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ ДЛЯ ПОТРЕБ ОБЛІКУ І ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ
Леся Вівчаренко
ОБЛІК ДОХОДІВ ТА ВИДАТКІВ СПЕЦІАЛЬНОГО ФОНДУ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ
Марія Побуда
ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ
Ліна Скнар
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА В ДЕРЖАВНИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ
Іванна Гаврильчук
УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ДІЯЛЬНОСТІ ЖКГ В УМОВАХ КРИЗИ
Христина Шпак
ОБЛІК ГРОШОВИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА
Ярослав Процак
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА
Андрій Стельмащук
АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ СЛУЖБИ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ НА МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВАХ
Олександра Шпірак
ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «НАКЛАДНІ ВИТРАТИ»
Ольга Гайдар
ТОВАРНО-МАТЕРІАЛЬНІ ЦІННОСТІ: КЛАСИФІКАЦІЙНІ ОЗНАКИ ТА ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ
Всеволод Герба
СОБІВАРТІСТЬ, ЯК ГОЛОВНА СКЛАДОВА ТРАНСПОРТНИХ ПОСЛУГ
Наталія Пук
ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА
Володимир Терлецький
ФОРМУВАННЯ ТА ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА
Оксана Глебчук
ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ШЛЯХОМ ВПРОВАДЖЕННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
Анна Гопка
ОБЛІКОВА КЛАСИФІКАЦІЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ
Леся Угриновська
УПРАВЛІННЯ ЕЛЕКТРОННИМ ДОКУМЕНТООБІГОМ І АРХІВУВАННЯМ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ
Руслана Грабчук
ЕКОНОМІЧНА СУТЬ ВИТРАТ НА НАДАННЯ ТРАНСПОРТНИХ ПОСЛУГ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ОБЛІКУ
Надія Романюк
ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ НОВОГО ПРОГРАМНОГО ПРОДУКТУ В БУХГАЛТЕРІЮ
Лідія Фоміних
ПОНЯТТЯ ЗВІТНОСТІ "ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ" ТА ПОРЯДОК ЇЇ СКЛАДАННЯ ТА ПОДАННЯ
Василь Гриценяк
УДОСКОНАЛЕННЯ НАПРЯМКІВ АНАЛІЗУ І КОНТРОЛЮ ВИТРАТ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
Руслана Харковська
ЕКОНОМІЧНА СУТЬ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ ОБЛІКУ
Оксана Гуцуляк
ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ВНУТРІШНЬОГО ОПЕРАТИВНОГО АУДИТУ
Оксана Хоптій
ОСОБЛИВОСТІ ОРГНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ НА МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВАХ
Іванна Самборська
УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ В УМОВАХ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
Світлана Шинкарчук
ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Іванна Дем'яник
ВИБІР МЕТОДУ ОЦІНКИ ЗАПАСІВ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВА

Наталія Шкромида
ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ РЕАЛІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Іванна Довбуш
ЕКОНОМІЧНА СУТЬ ПОНЯТТЯ "ДОХІД"

Зоряна Дубровська
ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ У БЮДЖЕТНІЙ УСТАНОВІ: ЕТАПИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ

Ірина Дуляба
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ВИТРАТ І ДОХОДІВ ТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Наталія Дяків
УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСУВАННЯ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Христина Жураківська
ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Валентина Залевська
ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Оксана Зорій
ПЛЮРАЛІЗМ В ОБҐРУНТУВАННІ ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ ГРОШОВИХ КОШТІВ

Лідія Канюк
АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Наталія Косів
ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Дмитро Кузів
ГАРМОНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКА ПРАКТИКА

Мар'яна Лесик
ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ "РОЗРАХУНКІВ З ДЕБІТОРАМИ"

Володимир Мандрона
МЕТОДИКА І ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТОВАРІВ

Андрій Лозяк
СИСТЕМА КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ В УПРАВЛІННІ ВИРОБНИЦТВОМ

08.00.10 – СТАСТИТИКА

В'ячеслав Циганець
МЕТОДИКА ВИБОРУ ОПТИМАЛЬНОГО АЛГОРИТМУ ВПОРЯДКУВАННЯ СТАТИСТИЧНИХ ДАНИХ

08.00.11 – МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ,МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ

Іван Благун, Мар'яна Лотоцька
ФУНКЦІОНАЛЬНА СТРУКТУРА ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ РИЗИКАМИ РЕГІОНУ

Оксана Кондур, Іванна Вередюк
ПРО АКТУАЛЬНІСТЬ МОДЕЛЮВАННЯ ТУРИСТИЧНИХ ПОТОКІВ ДЛЯ КАРПАТСЬКОГО РЕҐІОНУ

Леся Дмитришин
ВИКОРИСТАННЯ КРИВОЇ ЛОРЕНЦА ДЛЯ АНАЛІЗУ ПРОСТОРОВОЇ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ

Андрій Пілько
ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ УПРАВЛІННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ СИСТЕМАМИ В КОНТЕКСТІ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ БЕЗПЕКИ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Юлія Котлінська, Крістіна Федорова
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНТЕРНЕТ – БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Анастасія Романюк, Андрій Печенюк
ОСОБЛИВОСТІ КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЇ ПРОЦЕСІВ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Тетяна Кшановська
ФУНКЦІОНАЛЬНІ ТА РЕГУЛЯТИВНІ АСПЕКТИ ГЛОБАЛЬНОЇ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ

Ярослав Гуцал
ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ВІЛЬНОГО ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ОСВІТІ

14.01.00 – КЛІНІЧНА МЕДИЦИНА

Ірина Власенко
ВИКОРИСТАННЯ БІОЛОГІЧНИХ ХАРЧОВИХ ДОБАВОК У ВИРОБНИЦТВІ ТВЕРДИХ СИРІВ ЛІКУВАЛЬНО-ПРОФІЛАКТИЧНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

13.00.10 – ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ

Ольга Петрушенко
ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

УДК 338.1:338.22:332.142

Михайло Вишиванюк,
кандидат економічних наук,
голова обласної державної адміністрації
Івано-Франківська обласна державна адміністрація

РОЗВИТОК АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Агропромисловий комплекс є одним з пріоритетних у розвитку економіки Івано-Франківської області, оскільки він уособлює собою не лише виконання суспільної ролі у вигляді забезпечення населення продукцією харчування, але є невід'ємною її складовою в цілому. Тому актуальним є стимулювання діяльності найбільш ефективних галузей АПК і їх суб'єктів господарювання, а також підтримка тих господарюючих суб'єктів і галузей, які займають більш слабші позиції. У сучасних умовах стратегічний розвиток аграрного сектору повинен охоплювати кожне сільськогосподарське підприємство, господарство населення, а також районний та обласний рівень. Організація стратегічного розвитку агропромислового комплексу по вертикалі й горизонталі повинна стосуватися всіх його складових – організаційних, соціальних, структурних та ін. [1, с. 20].

Станом на 1 січня 2013 р. сільськогосподарською діяльністю в області займається 787 сільськогосподарських підприємств, в тому числі 565 фермерських господарств, в користуванні яких перебуває 122,4 тис. га сільськогосподарських угідь, у т.ч. 115,1 тис. га ріллі. Переважну більшість становлять невеликі за площею землі підприємства. На одне сільськогосподарське підприємство припадає 155,5 га сільськогосподарських угідь, у т.ч. 146,2 га ріллі, у фермерських господарствах – 26, 7 тис. га угіль, у тому числі 25,3 тис. га ріллі, на одне господарство відповідно припадає 47,2 і 44,8 га.

При цьому за темпами виробництва валової продукції сільського господарства область у 2012 р. зайняла 7 місце у державі. Індекс обсягу сільськогосподарського виробництва у 2012 р. склав порівняно з 2011 р. 105,6 % в той час як в Україні він становить 95,5 % [2, с. 1].

Результати роботи агропромислового комплексу Івано-Франківської області в галузі рослинництва наведені у табл. 1.

За досліджуваний період, який охоплює 5 років (2008-2012 рр.) в області спостерігається підвищення у виробництві всіх видів продукції рослинництва.

За всіма видами продукції рослинництва у 2012 р. її прирости у порівнянні із 2011 р., а також до середнього рівня за п'ять років (2008 – 2012 рр.), з них цукрових буряків обсяги виробництва зросли в 1,7 раза, ріпаку в 1,6 раза, зернових в 1,3 раза [2, с. 1-2], [3, с. 24-30].

Таблиця 1

Виробництво основних видів продукції рослинництва у всіх категоріях господарств Івано-Франківської області, *тис. т*

Продукція	Роки					У середньому за 2008-2012 рр	2012 р. у порівнянні із	
	2008	2009	2010	2011	2012		2011 р.,%	2008-2012 рр., %
Зернові культури	398,6	402,0	346,5	536,6	615,5	459,8	114,7	133,9
Цукрові буряки	54,2	18,3	80,4	99,5	131,7	76,8	132,4	171,5
Картопля	551,5	818,8	765,6	886,5	927,6	790,0	104,6	117,3
Овочі	106,6	118,8	122,1	143,3	146,5	127,5	102,2	114,9
Ріпак	22,0	33,4	16,2	33,4	50,9	31,2	152,4	163,1

Джерело: [2, с. 1], [3, с. 24-30]

Такі позитивні тенденції стимулювали виділення під урожай 2013 р. 365,3 тис. га сільськогосподарських угідь, що на 6,2 тис. га більше посівної площі попереднього року. Окрім цього проводиться робота по додатковому залученню в обробіток ще 15 тис. га. Для цього на весняно-польових роботах 2013 р. сільськогосподарські підприємства планують залучити 1,6 тис. тракторів, по 0,6 тис. плугів, культиваторів і сівалок та 0,3 тис. дискових борін. При цьому готовність сільськогосподарської техніки складає 99 % [2, с. 2].

Крім рослинництва відбувається поступова стабілізація розвитку галузі тваринництва, що засвідчує про підвищення результатів діяльності агропромислового комплексу області.

Виходячи з даних, наведених у табл. 2, можна стверджувати що даній галузі притаманні менш стабільні тенденції порівняно з рослинництвом.

Позитивним є те, що в області за 2012 р. забезпечено приріст поголів'я всіх видів тварин. Особливо це стосується великої рогатої худоби, де за останні п'ять років поголів'я щороку зменшувалося. Порівнюючи поголів'я тварин за 2012 р. із середніми показниками за 2008 – 2012 рр. видно, що стадо свиней зросло майже на 20 %, овець та кіз на 11 %, птиці на 3 %, а великої рогатої худоби – залишилося трохи менше попереднього рівня. Виробництво м'яса та яєць за вказаний період збільшилося в 1,1 раза. Обсяги виробництва молока, незважаючи на його ріст у 2012 р. у порівнянні із 2011 р. на 14,5 тис. т, були нижчими ніж середній рівень за 2008 – 2012 рр. на 1,4 %.

Варто зауважити, що за останній рік зросли середньодобові прирости великої рогатої худоби (із 466 г у 2011 р. до 503 г у 2012 р.) та свиней – із 611 г до 620 г. Зросла також продуктивність корів. Середньодобовий надій на одну корову у 2012 р. склав 4253 кг, що на 609 кг більше, ніж у 2011 р. [2, с. 2].

Таблиця 2

Поголів'я худоби та виробництво основних видів продукції тваринництва у всіх категоріях господарств Івано-Франківської області

Поголів'я тварин, продукція	Роки					У середньому за 2008-2012 рр.	2012 р. у порівнянні із	
	2008	2009	2010	2011	2012		2011 р., %	2008-2012 рр., %
Поголів'я тварин								
Велика рогата худоба, тис. гол.	210,1	199,9	185,8	182,5	192,2	194,1	105,3	99
у т.ч. корови, тис. гол.	129,9	125,6	121,4	119,4	119,6	123,2	100,2	97,1
Свині, тис. гол.	157,6	210,5	242,9	242,8	273,8	229,5	104,3	119,3
Вівці і кози, тис. гол.	23,9	24,6	24,6	26,5	28,4	25,6	107,2	110,9
Птиця, тис. гол.	5150,6	5248	6761	5993,5	5993,7	5829,4	100	102,8
Виробництво продукції тваринництва								
М'ясо (у живій вазі) , тис. т	98,0	92,8	98,6	109,2	115,3	102,8	105,6	112,1
Молоко, тис. т	495,1	485,5	465,4	451,8	466,3	472,8	103,2	98,6
Яйця, млн. шт.	622,8	634,2	730,6	888,8	859,6	747,2	96,7	115

Джерело: [2, с. 2], [4, с. 27-34, 44, 51, 56-57, 60]

Серед кращих господарств, які здійснюють свою діяльність у галузі тваринництва варто відмітити наступні:

– ПСП "Рідна земля" с. Дитятин Галицького району. У підприємстві є в наявності 494 гол.

великої рогатої худоби, у т.ч. 225 гол. корів. При цьому середній надій на одну корову складає 7482 кг молока (на 3229 кг (75,9 %) більше середньообласного показника);

– ДП "Ямниця" ВАТ "Івано-Франківськцемент" с. Ямниця Тисменицького району, де поголів'я великої рогатої худоби складає 1010 гол., у т.ч. 384 корови, при середньому надої 6722 кг молока на одну корову (на 2469 кг (58,1 %) більше середньообласного показника);

– ПАФ "Бовшівська" с. Бовшів Галицького району. Поголів'я великої рогатої худоби в агрофірмі складає 687 гол, у т.ч. 180 гол. корів, а середній надій на одну корову – 5389 кг молока (на 1136 кг (26,7 %) більше середньообласного показника).

В області взято курс на створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Цьому процесу сприяє прийнятий 20 листопада 2012 року Верховною радою України у новій редакції Закон України "Про сільськогосподарську кооперацію". В якому в статті 9 визначено неприбутковість сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.

Станом на 1 березня 2013 р. в області функціонувало 72 сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи, з них 8 створено в минулому році. Із загальної кількості функціонуючих кооперативів: 22 заготівельно-збутових, 29 багатофункціональних, 21 – інші.

Робота агропромислового комплексу Івано-Франківської області здійснюється на основі програмного забезпечення, розробленого для підтримки й розвитку місцевих виробників продукції сільського господарства. Це, зокрема:

1. "Комплексна програма перспективи агропромислового комплексу та розвитку сільських територій Івано-Франківської області у 2005-2010 рр." та на період до 2015 року від 14.07.2005 р. № 626-17/2005 (зі змінами від 21.06.2012 № 204-7/2011). Відповідно до програми обласного бюджету, з передбаченого фінансування 3840 тис. грн., на 2013 р. виділено 1215 тис. грн.

2. "Програма поліпшення родючості сільськогосподарських угідь Івано-Франківської області на 2011-2015 рр. (вапнування)" від 21.06.2011 р. № 203-7/2011. Із передбаченої суми фінансування 3199,9 тис. грн., на 2013 р. виділяється – 128 тис. грн.

3. "Регіональна цільова програма підтримки індивідуального житлового будівництва на селі та поліпшення житлово-побутових умов сільського населення "Власний дім" на 2012-2015 роки" від 21.06.2011 № 202-7/2011, якою передбачено фінансування у розмірі 1602,0 тис. грн., з яких виділено на 2013 р. – 370 тис. грн.

Окрім зазначених, розроблені також інші програми для підтримки і покращення розвитку агропромислового комплексу області, такі, як: "Програма поліпшення родючості сільськогосподарських угідь шляхом меліоративних заходів на 2010-2015 роки" від 16.07.2010 р. № 1115-39/2010, "Програма розвитку лісового і мисливського господарства Івано-Франківської області на 2001-2015 роки" від 31.07.2007 № 366-14/2007, "Регіональна цільова програма розвитку скотарства та вівчарства на період до 2020 року" від 08.06.2012 р. №547-15/2012, "Програма формування регіональних ресурсів продовольчого зерна у Івано-Франківській області на період до 2020 року" від 16.09.2011 р. № 238-9/2011, "Програма підтримки розвитку сільськогосподарських кооперативів у Івано-Франківській області на період до 2015 року" від 24.03.2011 р. № 78-4/2011, "Регіональна цільова програма заходів та робіт у галузі розвитку земельних відносин в Івано-Франківській області на 2010-2015 роки від 21.06.2011 № 202-7/2011.

Незважаючи на брак фінансових ресурсів, який унеможливлює їх реалізацію, вони створюють основу стимулювання розвитку агропромислового комплексу області. Тому у 2013 р. на розгляд сесій обласної ради підготовлено проекти регіональних програм щодо виробництва екологічно-чистої продукції на період до 2020 року і щодо розвитку рибництва на період до 2020 року.

До організаційних складових забезпечення пореформеного розвитку сільського господарства області визначено [5, с. 159]: поглиблення розвитку відроджувальних процесів в аграрному секторі економіки; розбудова і виведення на якісно вищий рівень формування і функціонування ринкової інфраструктури; активізація і підвищення ефективності моніторингу пореформеного розвитку; зміцнення кадрового забезпечення аграрного сектора.

Література

1. Вишиванюк М.В. Реформування аграрного сектору економіки регіону / М.В. Вишиванюк // Аграрна економіка. – 2012. – № 1-2. – С. 16-21.

2. Довідка про підсумки роботи агропромислового комплексу у 2012 році. – Івано-Франківськ: Департамент агропромислового розвитку Івано-Франківської обласної державної адміністрації, 2013. – 5 с.

3. Рослинництво Івано-Франківської області: Стат. зб. – Івано-Франківськ: Головне управління статистики в Івано-Франківській області, 2012. – 222 с.

4. Тваринництво Івано-Франківщини у 2011 році: Стат. зб. – Івано-Франківськ: Головне управління статистики в Івано-Франківській області, 2012. – 213 с.

5. Вишиванюк М.В. Новий етап розвитку аграрної реформи в області / М.В. Вишиванюк. – Івано-Франківськ: Плай, 2001. – 218 с.

УДК 631.153.3

Василь Брус,
к.е.н., доцент,
заступник голови
Івано-Франківська обласна державна адміністрація

ОРГАНІЧНЕ ЗЕМЛЕРОБСТВО – СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ НА ПРИКАРПАТТІ

Один з перспективних напрямів екологізації землеробства є ведення аграрного виробництва за методами органічного землеробства, який передбачає збереження біоти ґрунтів, регулювання її життєдіяльності, організація біологічного контролю всіх агротехнічних заходів, підтримка визначеного гомеостазу ґрунтових організмів.

Суть органічного землеробства полягає у повній або частковій відмові від синтетичних добрив, регуляторів росту і кормових добавок. Агротехнічні заходи ґрунтуються на суворому дотриманні сівозмін, застосуванні гною, компостів, сидератів. Концепція органічного землеробства передбачає застосування багаторічних трав, зернобобових та їх сумішок, проміжних культур на корм і сидерат, зернових культур суцільної сівби, вторинної продукції рослинництва, науково обґрунтованих норм внесення органічних добрив, біологічний захист рослин, які проявляються на основі екологічно збалансованих сівозмін і можуть компенсувати негативний вплив інтенсивного виробництва продукції на її якість та навколишнє природне середовище.

Основними засадами і методами ведення органічного землеробства є:

– поверхневий обробіток ґрунту на глибину 4-12 см, залежно від попередника та культури. Традиційна оранка під час якої перевертається пласт є нераціональною із наступних міркувань: руйнуються так звані ґрунтові капіляри, якими вода легко піднімається із нижніх шарів у верхні, також ними надходить повітря до коренів рослин; гине більшість корисних живих ґрунтових організмів – для їх відновлення оптимального стану ґрунтової сукупності живих організмів потрібен певний час і енергетичні затрати;

– використання ефективних мікроорганізмів (ЕМ), які прискорюють перегнивання органічних матеріалів та відходів до утворення компосту (органічного добрива), продукують стимулятори росту, антибіотики, підвищують імунітет рослин до несприятливих умов, шкідників і збудників хвороб, сприяють очищенню ґрунту від шкідливих мікроорганізмів, збагаченню його стимуляторами. ЕМ широко застосовують також у тваринництві для (очищення повітря хлівів, усунення неприємних запахів, миття приміщень, посуду, тощо), загалом для оздоровлення довкілля;

– компостування органічних відходів: соломи, бадилля, бур’янів, тощо за допомогою ЕМ;

– створення “живого”, родючого шару ґрунту, відмова від синтетичних агрохімікатів: міндобрив, пестицидів, стимуляторів росту тощо. Основна увага надається вирощуванню сидератів (зелене добриво), використанню біологічних і агротехнічних методів захисту рослин, органічних добрив (біогумусу, торфу, компостів – найголовнішого чинника відтворення родючості ґрунтів), орієнтації на біологічні методи добування азоту з атмосфери;

– мульчування – укриття ґрунту з метою попередження його висихання, заощадження вологи, поліпшення умов для кореневої системи рослин, знищення бур’янів тощо;

– застосування екологічно безпечних енергоощадних технологій переробки та зберігання продукції.

Органічне землеробство в умовах Прикарпаття високо конкурентний вид діяльності, який має ряд екологічних і економічних переваг:

– одержання екологічно чистої продукції;

– підвищення родючості ґрунту, покращення стану агроландшафтів та довкілля за рахунок ведення органічного виробництва;

– використання регіональних особливостей (місцевих традиційних продуктів харчування, вирощування місцевих видів рослин та розведення тварин);

– розвиток ринку органічних продуктів, зменшення навантаження на екологію і витрат на добрива та засоби захисту рослин.

Сільське господарство Івано-Франківщини відзначається певними особливостями, що обумовлені розташуванням області в трьох природно-географічних зонах (низинній, передгірські ті гірській), своєрідністю демографічного та ресурсного потенціалу.

Займаючи 2,3 % території України, у т.ч. 1,5 % сільськогосподарських угідь, частка області у загальнодержавних обсягах продукції сільського господарства складає 2,5 %. Із 1380,4 тис. жителів області – 783,5 тис. осіб (57,0 %) проживають в сільській місцевості. У користуванні 267,7 тис. особистих селянських господарств нараховується 262,3 тис. га земельних ділянок, з них – 208,6 тис. га сільськогосподарських угідь. Аграрною діяльністю в області займається майже 1,5 тис. суб'єктів господарської діяльності, у т.ч. 775 сільськогосподарських підприємств, з яких 563 – фермерські господарства.

В той же час в особистих господарствах населення, сільськогосподарських кооперативах, фермерських господарствах вирощується понад 90 % овочів та картоплі.

Враховуючи вищесказане, для підвищення конкурентноздатності аграрного виробництва, збереження навколишнього середовища, створення нових робочих місць на селі в області прийнята регіональна цільова Програма виробництва екологічно чистої продукції до 2020 р. Програмою передбачена фінансова, юридична, організаційна підтримка новостворених і діючих господарств, які працюють на основах органічного землеробства.

У напрямку запровадження органічного землеробства виконавчою владою та органами місцевого самоврядування протягом останніх років проведена значна робота. За даними обстеження статус спеціальної сировинної зони для вирощування органічної продукції можуть отримати понад 200 суб'єктів господарювання.

В області створена асоціація "Чиста Флора", яка напрацювала ряд нормативних і рекомендаційних матеріалів, має міжрегіональні напрацювання щодо об'єднання виробників Карпатського регіону, які бажають вирощувати органічну продукцію та забезпечувати нею споживачів.

Статус спеціальної сировинної зони вже одержали товариства з обмеженою відповідальністю "Уїзд" Рогатинського та "Роднік-Плюс" Снятинського, фермерські господарства "Василишина" Тисменицького та "Марук" Тлумацького районів. У Рогатинському районі на цей статус претендують господарства, які працюють на території 9 сільських рад у Букачівській зоні. На місцях постійно здійснюється роз'яснювальна та організаційна робота з розвитку органічного землеробства.

Для стимулювання розвитку землеробства в області необхідне виконання наступних завдань:

– більш широке застосування вітчизняного та іноземного досвіду ведення органічного виробництва та просування органічної продукції на ринок;

– широке використання засобів масової інформації для популяризації вживання органічних продуктів харчування, як невід'ємної частини здорового способу життя;

– забезпечення громадської підтримки (зацікавленість неурядових, громадських та галузевих організацій, асоціацій);

– підвищення відповідальності власників землі та землекористувачів за раціональне використання і охорону земель.

Органічне землеробство допоможе розвитку малого і середнього агробізнесу в сільській місцевості. Крім того, основною метою є нарощування обсягів екологічно чистої продукції на основі

стимулювання створення спеціальних сировинних зон, збільшення об'ємів виробництва і насичення ринку якісною продукцією.

Література

1. Артиш В.І. Сучасний стан виробництва екологічно чистої продукції в країнах світу / В.І. Артиш // Економіка АПК. – 2005. – № 3. – С. 50-59.

2. Огляд "Європейський досвід державної підтримки органічного виробництва". Мінагрополітики України. – Київ, 2008. – 45 с.

3. Посібник Українського хлібороба. Мінагрополітики України. – К., 2008. – 318 с.

4. Методичні рекомендації з питань органічного землеробства. Асоціація "Чиста Флора". – Івано-Франківськ, 2010. – 98 с.

УДК 332.1 : 330.3

Олег Ткач,
д.е.н., професор,
проректор з науково-педагогічної роботи та соціально-економічного розвитку,
професор кафедри менеджменту і маркетингу
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ПЕРЕДУМОВИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ

Сьогодення економічного розвитку України ставить питання переходу від економічного спаду до стабілізації економічних процесів, оцінки та аналізу передумови формування чинників, що створюють умови сталого розвитку. Основною передмовою запровадження умов сталого розвитку є визначення суб'єктів, об'єктів, та основних рушійних мотивів, що приймають участь в формуванні, запровадженні та розвитку процесу сталого розвитку. Процес інтеграції України в глобальну економічну систему неможливий без становлення і розвитку системи сталого розвитку економіки, приведення економічних показників в гармонізований циклічний процес становлення і розвитку з іншими розвинутими елементами глобального економічного простору.

Одним із стратегічних напрямків розвитку регіональної політики на сучасному етапі повинна стати реалізація нової, активної ролі регіону як суб'єкта сталого розвитку.

В умовах, коли в сучасній літературі давно затвердилися поняття соціальної та економічної збалансованості господарського розвитку, поняття відтворювального процесу не несло для економістів принципово нового змістовного навантаження. Слід відмітити, що з цим пов'язана і нерідко негативна реакція відхилення цього терміну. Однак, тим важливішим за цією термінологічною оболонкою визначити зміст питання, підтримати рух світової науки і практики управління у відповідно правильно обраному напрямі. Хоча і деякі економісти висловлюються, що вираз "sustainable development" важко підлягає перекладу, але термін "сталий розвиток" увійшов в обіг економічних термінів і безперечно рухається певним кроком в необхідному напрямку [1].

Науковці стверджують, що головними організаторами такого переходу "суб'єктами сталого розвитку" повинні стати власне регіони [2]. Це визначається об'єктивним місцем основ відтворення – простру взаємодії ресурсних підсистем [3] та наявністю певного ряду суб'єктивних ознак, таких як досвід облаштування території і можливість опору на відповідні наукові і проектні інститути.

Таким чином, якщо сталий розвиток – це перехід від "економіки використання ресурсів" до економіки їх системного відтворення, то роль ведучої ланки в цьому процесі повинні відгравати не виробничі структури – підприємства, а відтворювальні – регіони.

Суб'єктами відтворювального процесу є регіональні та місцеві адміністрації, які являються з економічної точки зору:

1) некомерційними структурами, які орієнтуються на політичні цілі;
2) монополісти, оскільки в одному регіоні не може бути двох адміністрацій [4].

З вищеназваного бачимо, що ведучою ланкою в економічній системі сталого розвитку є некомерційні структури.

Регіональне управління в умовах сталого розвитку вступає як процес узгодження та інтенсифікації відтворювальних циклів, а регіональна політика – як процес територіальної організації відтворювальних ресурсів. В порівняння сьогоднішня мета її діяльності – "вирівнювання рівнів економічних процесів" – створює в дійсності лише тільки "надбудову" на цим фундаментом.

Будь-які дії регіонів, щодо облаштування території і розвитку "людського капіталу" не принесуть результату, якщо не будуть використані деякі "зовнішні" фактори по відношенню до регіонів умови сталого розвитку. Аналіз цих умов ведеться шляхом розробки різних сценаріїв господарського розвитку регіональних утворень – "інерційного", "сировинного", "відтворювального" та "інвестиційного" [5].

В умовах динамічної інтеграції регіонів України в транскордонні та прикордонні регіональні утворення і врахування міжрегіональних конкурентних переваг дасть привід оцінити та спрогнозувати участь українських регіонів з точки зору ефективного використання їх економічного і соціального потенціалу.

Особливості світових глобалізацій них процесів, а також тенденції щодо включення країни в різного виду спільні економічні проекти та організації створюють необхідні передумови аналізу конкурентних переваг окремо взятих регіонів та оцінити їх сукупний ефект.

Література

1. Білорус О. Глобальні виміри європейської інтеграції / О.Білорус // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Перспективи розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України в контексті процесів глобалізації (Щорічник наукових праць). Випуск XXVIII / НАН України. Інститут регіональних досліджень. Редкол.: відповідальний редактор академік НАН України М.І. Долішній. – Львів, 2001. – С. 23 – 35.

2. Герасимчук З.В. Регіональна політика сталого розвитку: теорія, методологія, практика: Монографія / З.В. Герасимчук – Луцьк: Надстир'я, 2008. – 528 с.

3. Жарова Л.В. Эколого-экономические основы устойчивого развития производительных сил региона (на примере Автономной Республики Крым) / Жарова Л.В., Хлобыстов Е.В., Чернова Т.Л., Отв.ред. М.Г. Никитина. – Симферополь: Издательство "Таврия", 2009. – 192 с.

4. Ткач О.В. Необхідні передумови сталого розвитку регіону / О.В. Ткач // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Міжрегіональне співробітництво: стан та перспективи : збірник наукових праць. / НАН України Інститут регіональних досліджень / відп. ред. Бойко Є.І. – Львів, 2007. – Випуск 4 (66) – С. 11 – 16.

УДК 339.564

Михайло Романюк,
д.е.н., професор,
декан економічного факультету,
завідувач кафедри менеджменту і маркетингу,
Михайло Кривий,
доцент кафедри менеджменту і маркетингу
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

НАПРЯМИ ПОЛІПШЕННЯ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІВАНО-ФРАНКІВЩИНИ

Україна, як самостійна суверенна держава у економічних відносинах з зовнішнім світом ще й досі перебуває в стані переходу від старої системи організації зовнішньоекономічних зв'язків, орієнтованої, переважно, на експорт сировини, до нової, спрямованої на високотехнологічні конкурентоспроможності вітчизняні товари і послуги, з забезпеченням надійного захисту своїх національних інтересів в умовах швидкозмінного зовнішнього середовища, на ефективне інтегрування у європейську і світову спільноти, зі встановленням сталих торговельних зв'язків з іншими країнами [1, с. 2].

В області переважно зростають обсяги експорту та імпорту продукції. В 2012 р. проти 2000 р. експорт зріс в 4,3 раза, імпорт – в 6,9 раза, тобто, імпорт зростає випереджуючими темпами і з 2010 р. переважає над експортом, що засвідчує про імпортну залежність економіки області. За 2012 р. обсяги експорту товарів суб'єктами зовнішньої торгівлі області зменшились на 120,5 млн. дол. США (12,8 %), імпорту – на 84,6 млн. дол. США (7,9 %) [4]. З 2010 р. сальдо зовнішньої торгівлі товарами є від'ємним і склало 144,4 млн. дол. США, в 2011 р. – 126,3 млн. дол. США, а в 2012 р. набуло найбільшої величини і склало 162,2 млн. дол. США.

Таблиця 1

Експорт та імпорт товарів Івано-Франківщини

(млн. дол. США)

Показники	2000 р.	2005 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2012 р. у % до:	
						2000 р.	2011 р.
Експорт	192,3	815,1	507,6	942,0	821,5	427,2	87,2
Імпорт	142,2	573,5	652,0	1068,3	983,7	691,7	92,1
Сальдо зовнішньої торгівлі	+50,1	+241,6	-144,4	-126,3	-162,2	X	X
Коефіцієнт покриття експортом імпорту	1,35	1,42	0,78	0,88	0,84	X	X

Джерело: [3, с.193; 4, розраховано авторами]

Коефіцієнт покриття експортом імпорту зменшується і за 2010 – 2012 рр. коливається в межах 0,78 – 0,88. До країн СНД було експортовано 56,0 % усіх товарів, до країн Європейського Союзу – понад третину. Зменшення обсягів експорту товарів, порівняно з попереднім роком, відбувся, в основному, за рахунок зменшення на 30,8 % відвантажень до країн ЄС, серед них до Польщі (у 2,2 раза), Угорщини (в 1,7 раза) та країн Азії (у 2,1 раза).

Водночас, більше як у 2 рази, збільшились обсяги експорту до країн Африки, а серед них до Єгипту (в 12,8 раза) [4].

У товарній структурі експорту області провідну позицію займали пластмаси, полімерні матеріали (27,7 %), продукція хімічної і пов'язаних з нею галузей промисловості (16,6 %), механічні та електричні машини (12,6 %), мінеральні продукти (11,4 %),деревина і вироби з деревини (9,1 %) [4].

Водночас в області недостатньо використовується наявний потенціал. Котлів та машин експортовано на 47 млн. дол. США, що складає 5,7 % загального експорту, відповідно меблів – на 3,5 млн. дол. США (0,4 %), виробів зі шкіри – на 21 тис. дол. США (0,1 %), текстильних матеріалів та виробів з них – на 27,5 млн. дол. США (3,4 %), взуття, головних уборів – на 4,5 млн. дол. США (0,6 %).

Дуже слабо представлений експорт області продукцією агропромислового комплексу. Живих тварин та продуктів тваринного походження в 2012 р. експортовано на 28,8 млн. дол. США, що становить 3,5 % від загальної суми експорту, відповідно продуктів рослинного походження – на 17,8 млн. дол. США (2,2 %), а готових харчових продуктів лише на 0, 7 млн. дол. США (1,2 %). Зовсім не експортується продукція з м'яса, хоча в 2011 р. переробними підприємствами області вироблено м'яса та м'ясних продуктів 17,7 тис. т. [3, с. 96; 4].

В області виробляється понад 40 тис. т. плодів та ягід, з них більше 10 тис. т. в сільськогосподарських підприємствах, де можна було б організувати виробництво соків, джемів, повидла, а особливо сухофруктів.

Отже, майже дві третини експорту області припадає на полімерні матеріали та пластмасу, продукцію хімічної і пов'язаних з нею галузей промисловості, мінеральні продукти та деревину і виробів з неї.

Незначна питома вага в експорті області займає продукція машинобудування, текстильної, швейної, взуттєвої промисловості, агропромислового комплексу, зокрема переробних підприємств і активізація роботи названих галузей значно могла б поліпшити експортну діяльність регіону.

Література

1. Україна в цифрах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://library.oseu.edu.ua/docs/Ukraina%20u%20cyfrah%20-%202011.pdf

2. Повідомлення державної служби статистики України про підсумки соціально-економічного розвитку в 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://ukrstat.org/uk/druk/soc_ek/publ_u.html

3. Статистичний щорічник Івано-Франківської області за 2011 р.: за ред. М.М. Колімбровського. – Івано-Франківськ. – 2012. – 533 с.

4. Повідомлення Головного управління статистики в Івано-Франківській області про підсумки соціально-економічного розвитку в області в 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://stat.if.ukrtel.net/

УДК 311.17

Михайло Колімбровський,
начальник Головного управління,
Олена Бліннікова,
перший заступник начальника
Головне управління статистики в Івано-Франківській області
м. Івано-Франківськ

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ СТАНУ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Необхідною умовою розвитку економіки України є підвищення інвестиційної активності усіх ланок економіки на національному й регіональному рівні, шляхом зростання інвестиційних ресурсів і найбільш ефективного їх використання в пріоритетних секторах матеріального виробництва та соціальної сфери. Активізація інвестиційного процесу залучення іноземних інвестицій є одним з механізмів соціально-економічних перетворень.

Покращення інвестиційного клімату, створення сприятливого середовища для надходження іноземних інвестицій, визначення організаційно-економічних механізмів їх залучення залишаються основними факторами, на основі яких формується інвестиційна стратегія розвитку регіону. Цим обумовлена доцільність дослідження даного питання з використанням даних статистичного спостереження.

На 31.12.2012 р. обсяг прямих іноземних інвестицій в область досягнув 642,5 млн. дол. США, у розрахунку на одну особу населення – 466,2 дол**.** Порівняно з обсягом інвестицій на початок 2012 р. він збільшився на 3,0 %.

Обсяги щорічних надходжень іноземного капіталу коливались від 4,5 млн. дол. у 2000 р. до 199,1 млн. дол. – у 2007 р. Протягом 2010 р. інвестування зменшилося до 53,3 млн. дол., у 2011 р. обсяги надходжень склали 174,4, у 2012 р. – 50,6 млн. дол.

За часткою іноземного акціонерного капіталу в обсязі прямих іноземних інвестицій України, яка на 31.12.2012 р. склала 1,2 %, Івано-Франківщина посіла 13 місце серед регіонів. Лідерами виступають м. Київ (48,8 % до загальних обсягів прямих іноземних інвестицій України), Дніпропетровська (15,3 %) та Донецька (5,5 %) області.

У порівнянні із сусідніми областями Івано-Франківщина освоїла іноземного капіталу більше від Закарпатської, Тернопільської і Чернівецької, відповідно, у 1,6, та 9,9, а також 10 разів, водночас у 2,5 раза менше від Львівської області.

Інвесторами виступили нерезиденти з 52 країн світу. Впродовж 2000–2002 рр. першість посідали нерезиденти Німеччини та Канади. З 2003 р. їх випередили Сербія і Чорногорія, до яких з 2005 р. приєдналася Данія. У 2006 –2010 рр. найбільші обсяги інвестицій вкладено інвесторами з Нідерландів та Польщі, у 2011 р. – Нідерландів і Кіпру. На кінець 2012 р. до п’яти основних країн-інвесторів, на які припадало майже 80 % обсягу прямих іноземних інвестицій, входили Нідерланди, Кіпр, Данія, Сербія, Польща.

Пріоритетне місце в інвестуванні економіки області належить 24 країнам Європейського Союзу. На 31.12.2012 р. ними вкладено 560,7 млн. дол. або 87,3 % загальнообласного обсягу.

Незважаючи на зростання обсягів інвестицій з країн СНД протягом року в 1,4 раза, частка їх залишається незначною – 2,1 % обсягу акціонерного капіталу нерезидентів. Серед шести країн-інвесторів Азербайджан, Білорусь, Молдова, Російська Федерація, Туркменістан та Узбекистан.

На 31.12.2012 р. в області прямі іноземні інвестиції отримали 434 підприємства. Водночас, протягом року у зв'язку із виходом іноземного інвестора зі складу засновників, ліквідацією, або утратою їх через банкрутство 24 підприємства інвестиції повернули.

В області іноземні інвестори надавали основну перевагу вкладу капіталу в підприємства промисловості – 75,6 % загального обсягу, в т.ч. переробної – 73,7 %. Для порівняння в Україні на підприємства промисловості припадало лише 31,5 %.

Прямі іноземні інвестиції сконцентровані переважно у високоприбуткових та швидкоокупних галузях, зокрема, таких як хімічна та нафтохімічна промисловість (35,1 % загальнообласного обсягу), виробництво харчових продуктів, напоїв, тютюнових виробів (20,8 %), легка промисловість (3,2 %), виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції (2,6 %).

Про успішний досвід реалізації проектів за участю іноземних інвесторів свідчить робота підприємств з найбільшими обсягами залученого капіталу: товариств з обмеженою відповідальністю "Карпатнафтохім", "Синтра", "Карпатсмоли", "Калуський трубний завод", "Електролюкс Україна", "Імперово Фудз", "Синтелон UA", "Зернопереробна компанія "ЮМАС", "Таркетт Вінісін", СП "MPV–Юкрейн", "3 бетони", акціонерних товариств "Івано-Франківськцемент", "Серін-ліс", обсяг реалізованої продукції яких за 2012 р. склав 6,6 млрд. грн., або 54,3% обсягу реалізації у переробній промисловості проти 42,7% – у 2011 р., 21,2% – у 2010 р., 9,8% – у 2009 р., 14,2% – у 2008 р. та 17,5% – у 2007 р.

Вкладений іноземний капітал у підприємства сільського господарства, мисливства, лісового господарства становив 14,9 % загальнообласного обсягу, організації, що здійснюють операції з нерухомим майном, оренду, інжиніринг та надання послуг підприємцям – 4,6 %, торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку – 2,9 %, будівельної діяльності – 1,3 %, фінансової діяльності – 0,2 %, транспорту та зв'язку – 0,2 %.

Здійснений аналіз дає можливість зробити висновок, що спостерігається збереження інвестиційної непривабливості для зарубіжних країн сфери виробництва товарів з високим вмістом доданої вартості, залучені інвестиції не сприяють в повній мірі реалізації потреб модернізації економіки, розвитку експорту наукоємної продукції, а призводять до закріплення сировинної спеціалізації економіки. Враховуючи зростаючі обсяги надходжень прямих іноземних інвестицій з Кіпру, можна стверджувати, що в Україну повертаються раніше вивезені з неї ж капітали.

УДК 657:005:936.3

Іван Баланюк,
д.е.н., професор,
завідувач кафедри обліку і аудиту
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Функціонування суб'єктів господарювання в умовах ринкової економіки потребує нових підходів до організації управління. Ефективність управлінських рішень в умовах конкурентного середовища залежить від своєчасного, повного, достовірного інформаційного забезпечення. Базою інформаційної системи суб'єкта господарювання є бухгалтерський облік.

Загальні підходи до організації та методики бухгалтерського обліку визначені чинним законодавством, а також положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку в Україні. В нормативних документах передбачені альтернативні, організаційні та методичні підходи до ведення обліку [1, с. 5]. Підприємства повинні дотримуватися правил, які забезпечують своєчасне та об'єктивне інформування про їх діяльність з метою публічного представлення відомостей та їх внутрішнього управлінського використання. Сукупність цих правил та методів, визначених для ведення бухгалтерського обліку на конкретних підприємствах, є обліковою політикою [1, с. 5].

Вимоги до її організації зростають в умовах посилення конкурентної боротьби між суб'єктами господарювання в ринковому середовищі. Для більшості створених у результаті

реформи нових підприємств, є підприємницька діяльність пов'язана з пошуком нових сегментів ринку, випуском якісної продукції для задоволення зростаючих потреб споживачів, інформованістю щодо внутрішніх та зовнішніх факторів впливу на виробництво та збут товарів. За таких умов підприємствам необхідно дотримуватися облікової політики, яка забезпечуватиме інформацією про власну діяльність, як для забезпечення внутрішнього управління, та і для зовнішніх користувачів.

Облікова політика підприємств регламентується Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16.07.1999 р. № 996-XIV, де цей термін трактується як "сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності" [2]. Законом передбачено, що підприємство самостійно "визначає за погодженням з власником (власниками) або уповноваженим ним органом (посадовою особою) відповідно до установчих документів облікову політику підприємства". Крім того, закон наголошує, що підприємство обирає форму бухгалтерського обліку; розробляє систему та форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності й контролю господарських операцій; визначає права працівників на підписання бухгалтерських документів; затверджує правила документообороту й технологію обробки облікової інформації, додаткову систему рахунків і регістрів аналітичного обліку [2].

Нормативними документами передбачено необхідність оформлення на підприємствах облікової політики розпорядчим документом. Його функції, за різними трактуваннями, може виконувати положення про облікову політику підприємства чи наказ керівника або розпорядження власника.

Формуванні такого розпорядчого документу ґрунтується на дотриманні існуючих нормативів. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" визначає мету бухгалтерського обліку, його принципи, окреслює основні питання організації, дає визначення облікової політики.

Лист Міністерства фінансів України "Про облікову політику" роз'яснює загальні положення щодо обов'язку формування облікової політики наводить перелік основних питаннь, які має розкривати розпорядчий документ про облікову політику [3, с. 195-197].

На нашу думку, найбільш прийнятним для оформлення облікової політики є Положення про облікову політику підприємства. Воно дає можливість більш повного висвітлення всіх її елементі, а також їх подальшого впровадження. Окремі елементи облікової політики вносяться в додатки до положення, яке розробляється на тривалий період і до якого можна вносити доповнення та зміни [4, с. 50].

На практиці формування облікової політики підприємства, за обґрунтуваннями М.С. Пушкаря, М.Т. Щирби, може здійснюватися постійно: визначення мети та завдань облікової політики підприємства; вибір суб'єкта формування облікової політики; дослідження складу й характеру факторів впливу на формування облікової політики; вибір і обґрунтування вихідних положень (принципів) побудови облікової політики; визначення об'єктів облікової політики; вибір та розробка елементів за об'єктами облікової політики; дослідження впливу варіантів облікової політики на показники фінансово-господарської діяльності підприємства; документальне оформлення та затвердження облікової політики; розкриття сформованої облікової політики; внесення змін до облікової політики та її документальне оформлення; впровадження облікової політики та контроль за її виконанням [5, с. 185].

Для документального оформлення облікової політики доцільні такі процедури: створення комісії з розробки облікової політики; підготовка комісією Положення про облікову політику, за потребою, внесення змін та доповнень до нього; підготовка додаткових документів (додатків) до Положення про облікову політику чи змін і доповнень до них; затвердження Положення про облікову політику з додатками до нього; ознайомлення із Положенням про облікову політику та додатками до нього усіх працівників, які відповідальні за його виконання [1, с. 23].

Елементами облікової політики є *організаційно-технологічні та методологічні складові* Положення про облікову політику [1, с. 13-24].

Організаційно-технологічна складова облікової політики:

1. Організаційна побудова обліку на підприємстві. Відповідно до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" зазначено, що для ведення бухгалтерського обліку підприємство самостійно обирає форми його організації [2].

2. Вибір форми ведення бухгалтерського обліку. Суб'єкти господарювання самостійно обирають форму обліку, враховуючи конкретні умови свого функціонування, а також перспективи розвитку, наявність та рівень кваліфікації облікових кадрів, забезпечення обчислювальною технікою тощо.

3. Визначення відповідальності за організацію бухгалтерського обліку на підприємстві. Фіксується розподіл повноважень щодо організації та ведення бухгалтерського обліку між власником, керівником підприємства та бухгалтером чи іншою особою. Відповідно до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", бухгалтерський облік на підприємстві забезпечують три суб'єкти: власник (власники), керівник, головний бухгалтер.

4. Склад та структура бухгалтерської служби підприємства. Вибір структури бухгалтерської служби взумовлюється типом та розміром суб'єкта господарювання, кількістю та особливостями виробничих та обслуговуючих підрозділів, структурою управління підприємством.

5. Перелік посадових, матеріальновідповідальних та підзвітних осіб. Для документування фактів господарської діяльності на підприємстві затверджується перелік посадових осіб, яким надано право підпису документів і з якими має бути підписаний договір про повну матеріальну відповідальність, які мають право на отримання готівкових коштів.

6. Склад фінансової, статистичної та оперативної звітності, яку надає підприємство користувачам. До розпорядчого документу включається додаткова звітність, не визначена нормативними документами, із зазначенням переліку, напрямків та термінів її подання.

7. Робочий план рахунків. Кожне підприємство на основі затверджених Міністерством фінансів України типових планів рахунків бухгалтерського обліку розробляє власний робочий план рахунків, у якому враховується вид діяльності, особливості галузі, форма обліку, що застосовується підприємством, зміст аналітичного обліку.

8. Графік документообороту. Враховуючи структуру свого виробництва та управління, умови господарювання, кожне підприємство самостійно розробляє графік документообороту.

9. Склад постійно діючої інвентаризаційної комісії та графік проведення інвентаризації. Склад постійно діючої та робочих інвентаризаційних комісій доцільно передбачити в розпорядчому документі про облікову політику. Інвентаризація на підприємстві здійснюється згідно з наказом чи розпорядженням керівника із зазначенням термінів її проведення.

Методологічна складова облікової політики передбачає обрані самим підприємством методи та процедури організації і ведення бухгалтерського обліку на окремих його ділянках [1, с. 15]. Основними методичними елементами облікової політики стосовно окремих об'єктів обліку, обумовлених розпорядчим документом про облікову політику підприємства, відповідно до листа Міністерства фінансів України "Про облікову політику" в залежності від типу, розмірів та інших критеріїв суб'єкта господарювання, мають бути: методи оцінювання вибуття запасів; періодичність визначення середньозваженої собівартості одиниці запасів; порядок обліку й розподілу транспортно-заготівельних витрат, ведення окремого субрахунку обліку транспортно-заготівельних витрат; методи амортизації основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, довгострокових біологічних активів та нематеріальних активів; вартісні ознаки предметів, що входять до складу малоцінних необоротних матеріальних активів; періодичність зарахування сум дооцінки необоротних активів до нерозподіленого прибутку; метод обчислення резерву сумнівних боргів; засади ціноутворення у внутрішньогосподарських розрахунках; перелік і склад статей калькулювання виробничої собівартості продукції (робіт, послуг); переоцінк необоротних активів; періодичність відображення відтермінуваннях податкових активів і додаткових зобов'язань та ін. [3, с. 195-197].

Обґрунтований підхід до формування методологічної складової облікової політики дасть можливість отримати своєчасну, достовірну та повну інформацію для ефективного управління підприємством.

В умовах адаптації національної економіки до ринкових умов важливу роль у діяльності підприємства відіграє формування облікової політики. Цей процес впливає на якість інформації, що надається внутрішнім та зовнішнім користувачам для прийняття відповідних рішень.

Література

1. Облікова політика підприємства / За ред. Ю.Я. Лузана, В.М. Гаврилюка. – К.: Юр.-Агро.

Веста, 2009. – 328 с.

2. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14.

3. Про облікову політику: Лист Міністерства фінансів України від 21.12.2005 р. № 31-34000-10-5/27793 // Облікова політика підприємства / Ю.Я. Лузана, В.М. Гаврилюка. – К.: Юр.-Агро. Веста, 2009. – С. 195-197.

4. Баланюк І.Ф. Організація бухгалтерського обліку та формування облікової політики на підприємстві / І.Ф. Баланюк // Інноваційна економіка. – 2008. – № 1. – С. 48-53.

5. Пушкар М.С. Теорія і практика формування облікової політики / М.С. Пушкар, М.Т. Щирба. – Тернопіль: Карт-бланш, 2009. – 260 с.

Антон Стельмащук,
д.е.н., професор
Координатор інноваційного Кластеру “Конкурентоспроможність”

АКТИВІЗАЦІЯ ЗНАННЄВОЇ ЕКОНОМІКИ – ОСНОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

На сучасному етапі розвитку підприємств національного господарства стає все більш актуальною проблема конкурентоспроможного розвитку людського капіталу. Цьому сприяють результати дослідження експертів Світового банку, які підтверджують, що тільки 16% економічного зростання в країнах з перехідною економікою обумовлені фізичним капіталом, 20% - природним капіталом, решта 64% пов'язані з людським і соціальним капіталом [1, 2]. А збільшення людського капіталу на один відсоток призводить до прискорення темпів зростання душового ВВП на 1-3% [3, с. 51]. Тобто, у сучасній економіці відбувається істотне підвищення ролі людини в створенні суспільного багатства.

Передвісником теорії людського капіталу стали наукові праці видатного радянського вченого-економіста академіка С.Г. Струміліна, який теоретично обґрунтував значення для народного господарства розвитку освіти і одним з перших спробував дати кількісну оцінку впливу освіти на ефективність праці і виробництва. Бурхливого розвитку теорія людського капіталу набула в другій половині XX століття завдяки роботам американських вчених Г. Беккера, Я. Мінсера, Т. Шульцата інших. Офіційною датою народження цієї теорії традиційно вважається жовтень 1962 р., коли була опублікована серія статей, присвячених виключно проблемі людського капіталу. За нетривалий час нова теорія здобула багато прихильників і загальне наукове визнання. Підтвердженням цього стало присудження в 1992 р. Нобелівської премії в галузі економіки професору Чиказького університету (США) Г. С. Беккеру за значний внесок у розробку і популяризацію ідей теорії людського капіталу.

Слід зазначити, що серед вчених немає єдиного підходу до визначення змісту цієї форми капіталу і, відповідно, єдиної точки зору щодо шляхів його формування. Наприклад, Т. Шульц зводить людський капітал до розвитку знань і здібностей, які людям надає "шкільна освіта, навчання на робочому місці, зміцнення здоров'я і зростаючий запас економічної інформації". Г. Беккер дає інше визначення цього поняття: "людський капітал формується за рахунок інвестицій в людину, серед яких можна назвати навчання, підготовку на виробництві, витрати на охорону здоров'я, міграцію і пошуки інформації про ціни та доходи". За твердженням Е. Долана і Д. Ліндсея людський капітал визначається як капітал у вигляді розумових здібностей, що здобуваються внаслідок "формального навчання, освіти або на основі практичного досвіду"'.

Всі ці різні тлумачення зводяться до того, що людський капітал - це інтенсивний продуктивний фактор економічного розвитку суспільства, що включає освічену частину трудових

ресурсів, знання, інструментарій інтелектуальної та управлінської праці. Таким чином, людський капітал є головним фактором формування знаннєвої економіки.

Знаннєва економіка – один з головних інструментів інноваційного прогресу та основний шлях до поєднання культурних традицій і наявного гуманітарного потенціалу зі світовими економічними вимогами та актуальними суспільними тенденціями. Теоретично будь-яку економіку, що розвивається, можна вважати економікою знань, оскільки кожна економіка створює, розповсюджує та використовує знання для забезпечення свого росту та конкурентоспроможності. Відмінність знаннєвої полягає в тому, що за умов трансформації до економіки знань, знання стають двигуном прогресу (технологічного, соціального, екологічного тощо), чи виконують мінімально необхідну роль допоміжного чинника простого відтворення продуктивних сил: робочої сили та технологічної бази.

Економіка знань – це економіка, де основною рушійною силою прогресу є знання, зосереджені у людському капіталі та інформаційному навколишньому середовищі. Людина розглядається не лише як фактор виробництва (праця), але й як його результат. Процес розвитку такої економіки полягає в акумулюванні резерву здібностей і набору потреб людини

Засновником економіки знань як дисципліни вважається Ф. Махлуп, автор книги «Виробництво та розповсюдження знань у США», що вийшла в 1962 р [4] У своїй роботі він оцінив, що в 1958 році сектор економіки знань давав внесок близько 29% у ВНП США. В даний сектор Махлуп включив численні види людської діяльності, які об'єднав у п'ять груп: 1) освіта (44,1 %), 2) наукові дослідження та розробки (8,1%), 3) засоби масової інформації" (радіо, телебачення, телефон і т.д) (28,1%), 4) інформаційна техніка (6,5%), 5) інформаційні послуги (13,2%).

П. Друкер визначає нове знання як головний економічний ресурс.[5]. При цьому, на його думку, саме нова економіка є «економікою знань», сфера виробництва і розповсюдження інформації – «індустрія знань», а все суспільство – це «суспільство знань». Тобто, не старі фактори виробництва, а виключно знання створюють сьогодні продуктивність і є підґрунтям для економічного зростання.

Економіка знань - це нова модель розвитку економічних систем, яка має прийти на зміну економіці винищення та експлуатації природи, економіці, де головною метою функціонування економічних суб’єктів є максимізація прибутку будь-якими засобами, не зважаючи на наслідки.

Як слушно зауважили Поплавська Ж. та Поплавський В., сьогодні досягають успіху держави, які не володіють багатими природними ресурсами, проте мають добре розвинені освіту і науку, потужний людський капітал [6]. Саме пріоритетність розвитку науки і освіти, як гаранта просування в майбутнє, побудови конкурентної, соціально орієнтованої економіки - економіки знань на сьогоднішній день визнали вже всі високорозвинуті країни світу.

Переміщення інтелекту та наукових знань в центр основних чинників стійкого економічного зростання стали причиною концентрації уваги сучасних дослідників на проблемі становлення економіки знань, яка сьогодні розглядається в якості гаранта поступального руху суспільства, побудови конкурентної економіки, задоволення постійно зростаючих потреб людей та зміцнення соціальної згоди.

Отже, формування сталого і розвиненого інституційного середовища є однією з важливіших передумов становлення і розвитку економіки знань. Більш того, необхідно створення механізмів, які стабілізують і регулюють це середовище, надають можливість постійного розвинення інститутів нової економіки.

Економіка знань для України – це те принципово нове утворення, яке має прийти на зміну економіці винищення та експлуатації природи, економіці сліпого бажання людини отримати максимум прибутку. Її основою є не споживацький мотив людини, а прагнення задовольнити свої потреби таким чином, щоб не завдати шкоди природі, сприяючи при цьому її відтворенню. Економіка знань покликана задовольнити потреби вищого рівня: самореалізація, духовне зростання особистості і т.ін .

для досягнення успіхів на шляху формування економіки знань в Україні необхідним є виконання наступних умов:

- усвідомлення переваг інноваційної моделі економічного розвитку, розвиток систем «знання – виробництво – знання' » (знання' – нове або доповнене новими ідеями знання, отримане шляхом апробації в реальних умовах);

- формування нового світогляду українського суспільства, розвиток інноваційної культури на всіх рівнях управління (як на рівні нації, кожного індивіда, так і на рівні персоналу підприємств);

- захист вітчизняного виробника і впровадження принципово нової практики до визначення суті «українського продукту», «української технології»;

- удосконалення нормативно-правової бази, що регулює здійснення інноваційно-інвестиційної діяльності;

- стратегічний підхід до планування методів досягнення проектних показників на макро- і мікрорівні , визначення конкретних часових проміжків.

Формування економіки знань є для й України, реальним шансом і можливістю зайняти гідне місце в глобальній економічній системі. Проклавши міст до економіки знання, вона може вирватися з так званого «зачарованою кола», де в багатих країнах - технології, ноу-хау, гроші, а в бідних - ресурси й дешева робоча сила.

У сучасному світі лідерами в створенні економічного багатства стають країни, у валовому внутрішньому продукті (ВВП) яких значну питому вагу складають знання, нематеріальні активи, великі обсяги інвестицій у освіту, науку, охорону здоров'я, поліпшення якості довкілля. У доповіді Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) «Карта 2001 - до економіки знань», проранжовано близько 30 країн за рівнем їхніх інвестицій у інтелектуальний капітал (ІК). У першій десятці - США, Швейцарія, Швеція, Ірландія, Нідерланди, Угорщина, Канада, Бельгія, Великобританія, Південна Корея [7].

Саме виробництво знань на сьогодні служить основним джерелом зростання економіки в розвинених країнах. Підтвердженням цього може слугувати той факт, що 90% вчених та інженерів, які працювали за всю історію розвитку людства, - наші сучасники, а серед усього обсягу знань 90% створені за останні три десятиліття. За часткою високотехнологічних секторів у ВВП список найбільш передових країн світу очолює Республіка Корея, потім ідуть Швеція, Швейцарія, Німеччина, Японія, США. При цьому, за обсягом виробництва високотехнологічної продукції країни ЄС помітно випереджають США [8].

Тобто, в широкому розумінні економіка знань виступає як інноваційна економіка, оскільки тільки знання може бути основою для формування потреби і втілення у життя нововведень; як постіндустріальна економіка, однією з головних рис якої є збільшення питомої ваги сфери послуг у матеріальному виробництві; як інформаційна й глобальна мережева економіка, де знання, втілені у інформацію є головним чинником виробництва.

Розбудова суспільства знань є найважливішим викликом для України XXI сторіччя та має стати національною метою її подальшого розвитку. Створення "конкурентоспроможної, заснованої на знаннях економіки" передбачено Універсалом національної єдності. Постановка такого завдання пов'язана як з впливом на розвиток України світових процесів глобалізації, так і з необхідністю формування сучасного інтелектуального потенціалу нації як основи конкурентноздатності Української Держави.

Суспільство знань, яке виникає як нова суспільно-економічна формація держави у XXI сторіччі, тісно пов'язане з особливою роллю знання у сучасному цивілізаційному розвитку. На відміну від *інформаційного суспільства*, що визначається досягненнями технологій, поняття *"суспільство знання"* передбачає більш розлогі соціальні, етичні і політичні параметри *("Toward knowledge societies",* Всесвітня доповідь ЮНЕСКО 2005р.)

Міжнародні дослідження щодо програмних засад побудови суспільства знань *(Knowledge society)* і економіки, що базується на знаннях *(Knowledge based economy),* для окремих країн світу, зокрема для Греції, Ірландії, Пакистану і Трінідад і Тобаго, дозволяють узагальнити три основні напрями суспільно-економічного реформування країн:

1) Створення мережевого суспільства (інформаційне суспільство) на базі інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ).

2) Стимулювання національної інноваційної системи на використання результатів національних досліджень і розробок (ДіР).

3) Інвестування в розвиток інтелектуальних людських ресурсів (національна система освіти і науки, реалізація концепції професійної освіти “протягом життя”, розвиток національного культурного різноманіття).

Для практичного здійснення такого масштабного реформування кожною країною розробляються концепції побудови суспільства знань як *національної мети*, а також сценарії і терміни досягнення мети у рамах довгострокових стратегій (національних планів). Наприклад, для Ірландії та Греції кінцевим терміном реалізації оптимістичних сценаріїв визначено 2015 рік, для Трінідад і Тобаго – 2020. Для Пакистану були вироблені лише загальні, рамкові умови концептуальних напрямів реформування. Послідовними етапами побудові суспільства знань для цих країн були визначені: 1) реформування (створення) законодавчо-нормативних засад інтелектуальної діяльності; 2) розбудова динамічної інформаційної структури як базисного елементу суспільства; 3) паритетне функціонування реальної і “цифрової” економіки.

Слід зазначити, що економіка знань – це нова форма організації відносин

з приводу виробництва, розподілу, обміну і споживання благ. В інфраструктуру економіки знань входять такі основні складові і драйвери розвитку:

- ефективні державні інститути, що реалізовують високу якість життя;
- високоякісна освіта;
- ефективна фундаментальна наука;
- ефективний науково-технічний венчурний бізнес;
- високоякісний людський капітал у його широкому значенні;
- виробництво знань і високих технологій;
- інформаційне суспільство або суспільство знань;
- інфраструктура реалізації й трансферу ідей, винаходів і відкриттів від

фундаментальної науки до інноваційних виробництв і далі – до споживачів;

- для економіки знань характерні високий індекс економічної свободи,

розвинені цивільне суспільство і демократія, суспільство знань.

Важливою особливістю економіки знань є той факт, що швидке зростання наукоємних виробництв і ринків, яке забезпечується новим економічним механізмом рентного типу, має експоненціальний характер. Експоненціальне зростання обсягу знань, що лежить в основі цієї закономірності, підкоряється так званому «закону Енгельса», згідно з яким приріст знань пропорційний (в геометричній прогресії) обсягуу вже накопиченій інформації:

В широкому розумінні, під економікою знань слід розуміти такий тип економіки, що приходить на зміну індустріальному, в якому діють перераховані технологічні й рентні ефекти, а інституційною основою виступає національна інноваційна система, де передача знань опосередковується за допомогою інститутів (держава, технопарки, вищі навчальні заклади, підприємства тощо), причому довгостроковий стійкий розвиток (нова якість економічного зростання) виявляється можливим завдяки інноваційній спрямованості дій суб'єктів.

Для досягнення успіхів на шляху формування економіки знань в Україні необхідним є виконання таких умов:

- усвідомлення переваг інноваційної моделі економічного розвитку, розвиток систем «знання – виробництво – знання»;

- формування нового світогляду українського суспільства, розвиток інноваційної культури на всіх рівнях управління;

- захист вітчизняного виробника і впровадження принципово нової практики до визначення суті «українського продукту», «української технології»;

- удосконалення нормативно-правової бази, що регулює здійснення інноваційно-інвестиційної діяльності;

- стратегічний підхід до планування методів досягнення проектних показників на макро- і мікрорівні, визначення конкретних часових проміжків.

Таким чином, здійснений аналіз особливостей сучасного етапу формування економіки знань дозволяє запропонувати практичні рекомендації щодо вдосконалення цього процесу в Україні:

Література

1. Сорока И.В. Инвестиции в человеческий капитал в контексте устойчивого развития экономики Украины / И.В. Сорока, И.В. Сименко. – Донецк: Изд-во ДонГУЭиТ, 2000. – 167 с.

2. Дорошенко Ю.А. Человеческий капитал как приоритетный объект инвестиций/ Ю.А. Дорошенко, О.В. Лебедев // Креативная экономика. — 2007. — № 5 (5). — с. 11-18. [Электронный ресурс] Режим доступа: http://www.creativeconomy.ru/articles/3454/

3. Трошин А.В. Человеческий капитал как фактор развития экономики России / А.В. Трошин // Современная экономика: проблемы и решения. – 2010. - №9 (9). - с. 49-53

4. Махлуп Ф. Производство и распространение знаний в США: пер. с англ. И.И.Дюмулена и др. / вступ. статья Г.В.Полуниной, ред.Е.И.Розенталь. - 1962. – 402.

5. Друкер П.Ф. Эпоха разрыва: ориентиры для нашего меняющегося общества.-М: Вільямс И.Д., 2007.-336с.

6. Поплавська Ж., Поплавський В. Інтелектуальний капітал економіки знань // Вісник НАН України, 2007.- № 2. - С.52-62.

7. Полунєєв Ю. AGNITIO EST PROSPERITAS: від економіки товару до економіки Знання [Електронний ресурс] // Дзеркало тижня, 2005.- №19 - Режим доступу: http://dt.ua/ECONOMICS/agnitio_est_prosperitas_vid_ekonomiki_tovaru_ do_ekonomiki_znannya-43432.htm

8. Економіка знань [Електронний ресурс] – Режим доступу до журн.: http://refs.co.ua/51401-Ekonomika_znaniiy.html

УДК 330.101

Євгенія Калашнікова,
к.е.н., доцент кафедри теоретичної і прикладної економіки
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ЗАРОДЖЕННЯ ТА РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Серед пріоритетних завдань вітчизняної освіти поряд з необхідністю її інтеграції до світового освітнього простору є невіддільність від національного грунту й українських традицій, поєднання з національною історією та культурою, важливою складовою якої є економічна культура. Ця культура формується на основі багатьох чинників: господарського життя, політики, міжнародних зв'язків, менталітету, релігії, загальної культури народу тощо. Важливе значення тут має історичний досвід, уміння аналізувати, узагальнювати і на основі цього, прогнозувати перспективи розвитку та подальшого удосконалення існуючої системи економічної освіти.

Проблеми економічної освіти завжди були в центрі уваги як зарубіжних так і вітчизняних науковців, починаючи з тих часів, коли потреби ринкової економіки в кваліфікованих спеціалістах економічного та комерційного профілю стають нагальними. Ці проблеми були в центрі уваги наукової й просвітницької діяльності відомих вчених-економістів другої половини XIX - початку XX ст., видних державних і політичних діячів Росії та України, які долучилися до становлення та розвитку вітчизняної економічної освіти і науки: М. Туган-Барановського, І. Вернадського, Є. Слуцького, К. Воблого, М. Бунге, Т. Степанова, М. Соболєва, В. Каразіна та багатьох інших, що внесли неоцінений вклад у розвиток економічної науки і економічної освіти. Однак, цілісна картина становлення економічної освіти в Україні, її історичний аспект представлені фрагментарно.

Метою даної статті стала спроба сформувати цілісне уявлення про започаткування та розвиток різних рівнів економічної освіти на рубежі XIX-XX ст., визначити чинники, які вплинули на необхідність прискорення процесу оволодіння економічною грамотністю, показати роль вітчизняних учених-економістів у становленні вищої економічної освіти та науки в Україні.

Аналізуючи стан освіти у досліджуваний період слід відмітити, що спеціальних економічних вищих навчальних закладів в Україні до середини XIX ст. не було. Початкові знання з економіки в цей період давали комерційні курси, торговельні класи, торговельні школи та комерційні училища, проте їхня кількість до 1896 р. була мізерною. У Росії нараховувалося не більше 10 комерційних училищ [1].

Друга половина XIX ст. в Україні ознаменувалася значними змінами в освіті, які були викликані промисловим переворотом та індустріалізацією, скасуванням кріпацтва в Австро-Угорщині та Росії, розширенням внутрішнього ринку тощо. Саме ці чинники створили матеріально-технічні та соціальні передумови для подальшого розвитку економіки України і значною мірою вплинули на її освітню політику. Бурхливий розвиток продуктивних сил супроводжувався суттєвими соціальними зрушеннями, пожвавленням суспільної думки, розвитком економічної науки та освіти. Навесні 1896 р. рішенням міністерства фінансів Росії були започатковані нові освітні комерційні заклади двох типів: торговельні школи і торговельні класи, а також комерційні курси з різних напрямів знань.

Торговельні класи надавали елеменарні знання з торгівлі для тих, хто працював на підприємствах промисловості та торгівлі. Слухачі вивчали комерційне рахівництво, основи бухгалтерії, торговельну кореспонденцію та інші комерційні предмети, необхідні для здійснення торговельної справи на рівні регіону. В торговельних школах поряд із загальноосвітніми предметами викладалися бухгалтерія, комерційна арифметика з елементами алгебри, основи геометрії, комерція із знаннями торговельного та промислового законодавства, комерційна географія, комерційна кореспонденція, іноземна мова, гімнастика.

Вже у 1898 р. у підпорядкуванні Міністерства фінансів було 33 громадських та 15 приватних комерційних училищ, 21 громадська та 15 приватних торговельних шкіл, 14 торговельних класів, 21 комерційний, бухгалтерський та рахівничий курс [2].

Після закінчення середніх навчальних закладів певні економічні знання можна було одержати на юридичних факультетах п'ятьох університетів, які функціонували в Україні. Найстарішим, заснованим ще в середині XУ11 ст. (1661 р.), був Львівський університет, другим за віком – Харківський (1804 р.), у 1834 р. розпочав свою діяльність Київський, у 1865 р. – Новоросійський), а в 1875 р. – Чернівецький університет. Ці

вищі навчальні заклади через політичний поділ українських земель виконували державне замовлення різних імперій: Російської – Київський, Харківський та Новоросійський; Австро-Угорської – Львівський та Чернівецький університети. Останній протягом 1918 – 1940 рр. був румунським вищим навчальним закладом. Університети були ізольовані один від одного, не мали можливості здійснювати регулярний обмін науковими ідеями та думками, відрізнялися формою та змістом навчальних програм.

У 1906 р. в Києві були відкриті Вищі комерційні курси, які в 1908 р. перетворились у перший комерційний інститут, а в 1912 р. аналогічні курси були започатковані в Харкові, на базі яких у 1916 р. був створений другий в Україні комерційний інститут. Вибір Харкова для вищого економічного навчального закладу був своєчасним і економічно обгрунтованим, так як він на той час був не тільки культурним і науковим осередком, а й великим торговедьно-промисловим центром на півдні України і потрелував все більшої кількості кваліфікованих спеціалістів для промислового виробництва і торгівлі та інших галузей економіки. Кількість студентів в економічних інститутах дуже швидко зростала. Так, якщо в перший рік у Київський комерційний інститут було зараховано 239 осіб, то в 1909 р. в ньому вже навчалося близько тисячі студентів .

Засновником Київського комерційного інституту і української економічної школи був видатний професор М.В. Довнар-Запольський, а фундатором Харківського комерційного інституту – відомий український учений-енциклопедист В.Н. Каразін. Навчальний процес у новостворених економічних закладах забезпечували провідні вчені, професори і доценти Київського та Харківського університетів: К.Г. Воблий, Є.Ф. Слуцький, Д.О. Граве, М.Х. Бунге, М.І. Зібер та ін. У 1918-1821 рр. в Харківському економічному університеті навчався майбутній нобелівський лауреат з економіки Саймон Кузнець.

Історія економічної освіти в Західній Україні бере свій початок ще з першої чверті XIX ст., коли в 1825 р. була відкрита “реальна школа”, яка готувала фахівців комерційних та торговельних спеціальностей. В 1835 р. вона одержала статус реальної і торговельної академії, а пізніше була приєднана до Львівської політехніки [3].

Українські вчені-економісти внесли великий вклад у розвиток вітчизняної економічної освіти. Вони були не тільки пропагандистами нових економічних теорій, запозичуючи і розвиваючи передові ідеї західних економічних шкіл, а й створювали власні, які стали надбанням світової економічної думки. Серед них визначальне місце належить теоріям психологічної цінності, економічних циклів, теорії кон’юнктури та соціальній теорії розподілу М. Туган-Барановського, маржиналістській математичній теорії споживання Є. Слуцького, аграрному вченню К. Воблого та багатьом іншим теоретичним дослідженням української економічної еліти.

Література

1. Медвідь Л.А. Започаткування вищої економічної освіти в Україні у першій половині XX століття / Л.А. Медвідь // Педагогічні науки. – Вип. 41.- 2006. – С. 63-68.

2. Соболев М.Н. Очерки экономической политики промышленности и торговли / М.Н. Соболев. – Харьков. – 1916. – 248 с.

3. Бабенко С.Г. Споживча кооперація України: Історичні та соціально-економічні аспекти / С.Г. Бабенко, В.М. Аліман, В.В. Апопій та ін. – К.: ред. газ. Вісті Центральної спілки споживчих товариств України, 1996. – 19 с.

УДК 655.535.4 : 94(477) : 339

Марія Рогів,
викладач-методист
Професійний будівельний ліцей
смт. Богородчани

ВСТУП УКРАЇНИ ДО СОТ: ПЕРЕВАГИ, НЕДОЛІКИ ТА НАСЛІДКИ

Сучасне економічне становище української держави дуже гостро ставить питання залучення інвестицій у такі проблемні галузі як сільське господарство. Але більшість існуючих на цей час наукових досліджень з цього питання розглядають інвестиційний процес за тих умов, які існували до недавніх пір та існують зараз. Але обраний країною шлях на євроінтеграцію та вступ у світову організацію торгівлі (СОТ) істотно вплине як на стан агропромислового комплексу, так і на процес його інвестування.

Вступ до СОТ різною мірою позначиться на усіх галузях економіки і товарних ринках, залежно від конкурентоспроможності національних виробників, досягнутої домовленості про рівень захисту ринків, рівня державної підтримки та її ефективності тощо. Чи не найбільші застереження викликають можливі наслідки лібералізації агропродовольчих ринків. Однак єдиної думки з цього приводу досі не має.

Вступ України у СОТ стимулює прискорення аграрної реформи, виробляє стабільну та прозову аграрну політику. Все це, безумовно, сприятливо позначилося на залученні іноземних і внутрішніх інвестицій у галузі. Як член цієї організації країна може поліпшити перспективи сільськогосподарського зростання за допомогою скорочення неефективних витрат на неринкові заходи й , зокрема, цінової підтримки. Нарешті з'явилася можливість впливати на врегулювання суперечок і захищати себе від свавілля торговельних партнерів.

Зважаючи на наведені аргументи можна з впевненістю сказати, що при вступі до СОТ Україна отримала набагато більше позитивних наслідків ніж негативних. Але деякі негативні наслідки можуть призвести до занепаду вітчизняного виробництва, чого не можна допустити. Тому необхідно, щоб держава проаналізувала наслідки по кожному сектору економіки окремо і прийняла усі можливі міри для захисту національних виробників. Аналізуючи усі за та проти можемо зробити висновок, що вступ України до СОТ, в цілому, є стимулюючим чинником для економіки та суспільства України, це буду певною гарантією прозорості економічних та політичних механізмів.

Як непряму міру оцінки можна розглядати ефект від вступу до СОТ на прямі іноземні інвестиції. Як відомо, заходи щодо зниження тарифного захисту можуть утворювати негативний ефект на горизонтальні іноземні інвестиції, спрямовані на обслуговування внутрішнього ринку. У той же час поліпшення інвестиційного клімату впливає на всі типи прямих іноземних інвестицій. Отже, набуття членства у СОТ може стати лише одним із чинників залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України. Чинниками, що стримують інвесторів, є нестабільність законодавства в країні, надмірний податковий тиск, низька дисципліна виконання контрактів, недоліки в роботі судової системи та інші чинники, що формують інвестиційний клімат у державі [1, с 231].

Тенденції розвитку світового ринку і проблема конкурентноздатності національних економік визначають особливу увагу до тих принципів СОТ, на яких повинна базуватися торговельна політика сучасної держави. Адже саме конкуренція на світовому ринку створює передумови для отримання у певних галузях вищої норми прибутку, якщо саме їхні вітчизняні виробники виявилися першими в даних сферах. Як і в реальних передумовах для проведення активної торговельної політики, спрямованої на просування експорту в стратегічно важливих галузях [2, с 54 – 59].

Отже відповідно до вище зазначеного ми можемо зробити такі висновки: членство України у СОТ потребує визначення нових цілей та пріоритетів аграрної політики. Ефективність агропромислового комплексу лише на третину зумовлюється вкладеннями в техніку та устаткування, усе інше забезпечується людським чинником. Відсутність державної програми розвитку соціальної сфери села призвела до катастрофічного погіршення демографічної ситуації у сільській місцевості, а внаслідок економічних негараздів кількість працюючих у сільському господарстві лише за останні чотири роки зменшилася удвічі. Середня заробітна плата на селі удвічі менша за заробітки промислових робітників. Без розвитку сільських територій добробут неможливий, адже держава, в якій

розвивається лише центр (що спостерігається у нас), приречена на безперспективність. Тому вирішення проблеми відродження сільських населених пунктів, яких в Україні налічується 28,6 тис, має стати першочерговим завданням для держави.

Найбільше занепокоєння вітчизняних аграріїв викликають вимоги СОТ щодо обмеження державних субсидій і пільг сільському господарству, тому зростає нагальна необхідність розробки та запровадження цільових програм підтримки сільськогосподарських виробників. Крім того, не може не хвилювати аграріїв необхідність знижувати Імпортне мито, лібералізувати міждержавний товарообмін та інші умови СОТ [3, с. 35 – 40].

На сьогоднішній день, вступ України до СОТ є одним з пріоритетів зовнішньоекономічної політики України і розглядається як системний фактор розвитку національної економіки, лібералізації зовнішньої торгівлі, створення передбачуваного та прозорого середовища для залучення іноземних інвестицій, що відповідає національним інтересам України.

Література

1. Антонюк А.А. Міжнародна конкурентоспроможність країн: теорія та механізм реалізації : монографія / А.А. Антонюк. – К .: КНЕУ, 2004. – 275 с.

2. Вступ до Світової організації торгівлі як вектор зовнішньоекономічної політики України // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – № 3 (70). – С. 54 – 59.

3. Україна на шляху до Світової організації торгівлі / Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 3 (57). – С. 35 – 40.

УДК 334.73: (71+44)

Ольга Шарапа,
старший викладач кафедри обліку, аудиту і статистики,
Український державний університет фінансів та міжнародної торгівлі
м. Київ

ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ ОБСЛУГОВУЮЧИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КООПЕРАТИВІВ В КАНАДІ ТА ФРАНЦІЇ

Найпотужнішою групою кооперативів за обсягами продажу в Канаді є сільськогосподарські збутові кооперативи, які можна скоріш назвати переробно-збутовими кооперативами. Це є здебільшого сучасні підприємства, які використовують найновіші технології для переробки і додавання вартості сільськогосподарській продукції. Досить часто такі кооперативи також постачають своїм членам засоби виробництва. 42 % молока, виробленого в Канаді, переробляється та продається через кооперативи. Три з п'яти найбільших компаній з переробки м'яса птиці є кооперативами; понад 50 % продажу яєць і птиці, вироблених фермерами, проходять через кооперативи [1].

Останнім часом в Канаді з'явилося поняття кооперативів нового покоління, які розглядаються як нова форма організації переважно збутових кооперативів. Засадничим принципом таких кооперативів є те, що учасники повинні укладати обов'язкові угоди про постачання, відповідно до яких вони мають право і зобов'язані поставити кооперативу визначену кількість сільськогосподарської продукції. Від них також вимагається інвестувати в кооператив пропорційно до кількості продукції, яку вони постачатимуть кооперативу. Але крім членів у кооператив можуть входити інші інвестори.

Не менш потужною групою є постачальницькі кооперативи, які забезпечують своїх членів нафтопродуктами (на 52 %), добривами і хімікатами (на 13 %), кормами для тварин (на 14 %), насінням, будівельними матеріалами та іншими засобами виробництва.

Іншими двома типами кооперативів у Канаді, принаймні найбільшими за кількістю, є виробничі кооперативи (не є подібними виробничим кооперативам за українським законодавством) та кооперативи з надання послуг. Виробничі кооперативи надають послуги, пов'язані з годівлею, випасом та репродукцією тварин, а також сільськогосподарською механізацією, лісництвом і ремеслами. Кооперативи з надання послуг займаються очищенням насіння, послугами з управління земельними

ресурсами, консультуванням, організацією фермерських ринків тощо. Детальніше розповімо про кооперативний досвід Франції та Канади.

У Канаді діє понад 1300 сільськогосподарських кооперативів, в штатах яких працюють близько 30 тис. осіб. Членами кооперативів є більш ніж 340 тис. виробників.

Виручка 291 збутових кооперативів становить 9,3 млрд канадських доларів на рік. Найбільша частина у загальному продажу припадає на кілька великих кооперативів, у т ч. Agropur та Gay Lea Foods (переробка молочної продукції), Exceldor (забій та переробка птиці) та La Coop federe (переробка м'яса та птиці). Дохід останнього, за підсумками 2010 року, склав майже 4 млрд канадських доларів, і він посів 90-те місце в рейтингу найбільших компаній в Канаді за обсягами продажу. 235 постачальницьких кооперативів генерують річний дохід в розмірі 6,1 млрд канадських доларів. До складу найбільшого канадського постачальницького кооперативу – United Farmers of Alberta, який існує понад 100 років, входять 120 тис. членів [2].

Попри велику кількість, решта сільськогосподарських кооперативів (виробничі та кооперативи з надання послуг), отримують дохід в сумі близько 600 млн канадських доларів на рік, половина з якого припадає на виробничі кооперативи, розташовані у провінції Квебек.

Як і в ЄС, кооперативи в Канаді є некомерційними організаціями по відношенню до своїх членів, тобто вони діють не в інвестиційних цілях, а з тим, щоб забезпечити надання якісних послуг своїм членам. У цій країні функціонує 3,5 тис. сільськогосподарських кооперативів, що ведуть переробно-збутову діяльність. До них додаються 13,3 тис. кооперативів зі спільного використання сільгосптехніки. Дуже поширені також кооперативи, що надають послуги зі штучного осіменіння великої рогатої худоби.

У французьких кооперативах зайнято понад 520 тис. працівників, їх річний товарообіг становить у середньому 77-80 млрд євро. На французькі кооперативи припадає близько 60 % збуту сільгосппродукції. Найбільше кооперативами охоплено збут зерна – 67-70 %, свинини – до 65 %, понад половини молока. Переробні кооперативи Франції дають 40-45 % загального обсягу продукції харчової промисловості. Значна частка кооперативного сектора у виробництві харчової продукції забезпечує створення сприятливого конкурентного середовища, спонукає приватні переробні підприємства до покращення економічних відносин з фермерами.

Через кооперативи зі спільного використання техніки (CUMA) фермерські господарства одержали доступ до високопродуктивних машин та можливості зменшувати індивідуальні витрати на закупівлю технічних засобів, залучати до виконання робіт професійних механізаторів і навіть вирішувати проблему почергових відпусток для членів фермерських господарств. Сьогодні в країні членами і клієнтами CUMA є близько 38 % фермерів. У них зосереджена третина парку зерно- і кормозбиральних комбайнів, п'ята частина розкидачів добрив, трактори підвищеної потужності, оприскувачі, спеціалізоване обладнання для ремонтних робіт, меліоративна й інша спеціалізована техніка. Машини і обладнання, що знаходяться в кооперативах, є колективною і частково приватною власністю їх членів. Їх використання відбувається за чітко складеними графіками відповідно до замовлення фермерів.

Література

1. Світовий досвід кооперації в сільському господарстві. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http:// www. lib.ua-ru.net.

2. Хомин О. Кооперативний захист від ринкової агресії / О. Хомин // Агробізнес сьогодні. − 2007. − № 9(115). − С. 38-40.

УДК: 339.923.330

Наталія Вергуненко,
аспірант
ДВНЗ "Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана"
м. Київ

ВПЛИВ ПРОЦЕСІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК СВІТОВОГО РИНКУ КОНСАЛТИНГОВИХ ПОСЛУГ

Огляд і аналіз основних тенденцій сучасного стану світового ринку консалтингових послуг дає змогу зробити висновки про наслідки глобальних процесів на консалтинговому ринку. До найбільш характерних тенденцій даного ринку на сучасному глобальному етапі розвитку можна віднести: інтеграцію, транснаціоналізацію, універсалізацію, інтелектуальну капіталізацію, модернізацію клієнт-партнерських відносин і еволюцію маркетингових технологій.

Інтеграційні процеси як наслідки глобалізації суттєво впливають на розвиток консалтингового ринку. Позитивними наслідками інтеграції вчені вважають уніфікацію підходів і методів в консалтингу, посилення прозорості ринку та поінформованості самого об'єднання консультантів й їх потенційних та існуючих замовників, підвищення рівня компетентності та авторитету професійного консультанта і його іміджу в очах замовників. При цьому підвищується відповідальність консультантів за результати своєї діяльності, рівень їх освіти та вимоги до них з боку роботодавців або керівників консалтингових компаній. Професійні консалтингові асоціації функціонують в 42 країнах світу і об'єднують як індивідуальних консультантів, так і консалтингові фірми [1, с. 244].

Найважливішою рушійною силою процесів прискореного розвитку провідних консалтингових компаній є конкурентна боротьба всередині індустрії управлінського консалтингу. На відміну від інших галузей, в консалтингу не існує видимих бар'єрів при входженні в бізнес. Для організації консалтингових компаній не потрібні значні капіталовкладення в матеріальні активи, не потрібний доступ до дефіцитних природних ресурсів. В більшості країн світу при відкритті консалтингової компанії не потрібно навіть мати професійну ліцензію, оскільки консалтинг (на відміну від аудиту и юридичного консультування) вважається неліцензованим видом професійних послуг.

Попри це, останнім часом в сфері консалтингового бізнесу спостерігається чітка тенденція до глобалізації та трансанаціоналізації. Поряд з десятками тисяч малих консультаційних компаній, які здебільшого закривають вузькі ніші динамічних національних ринків, останнім часом посилює свої позиції відносно невелика група транснаціональних гігантів, які фактично визначають політику світової консалтингової індустрії. Таке розшарування консультаційного бізнесу, різкий відрив найбільш успішних його представників від основної маси стало наслідком накопичення ними та збереження на довгостроковій основі специфічних невідчутних переваг, пов'язаних з ефективним управлінням кваліфікованим персоналом, корпоративною культурою, методологіями та стандартами якості консалтингових послуг.

Яскравим прикладом цього процесу стала активна експансія на ринок консалтингових послуг великих аудиторських фірм, еліта яких внаслідок гігантських злиттів в їх рядах поступово звужувалась до «великої вісімки» на початку 80-х років, «шістки» - на початку 90-х, «п'ятірки» - в кінці 90-х і, нарешті, «четвірки» - в наші часи. До нинішніх учасників «великої четвірки» відняться PwC, Ernst & Young, KPMG та Deloitte & Touche.

Починаючи розвивати консультування як природнє продовження бухгалтерських послуг, ці фірми стрімко розширили спектр своїх послуг і захопили лідерство в оперативному консалтингу, тобто в галузі вирішення проблем оперативного управління, включаючи налагодження управлінського обліку та управлінської звітності, різні аспекти внутрішнього фінансового менеджменту і організації основних бізнес-функцій. Більш того, дуже швидко оцінивши підвищену дохідність консалтингових послуг порівняно з традиційним аудитом, вони стали агресивно конкурувати і в сфері стратегічного консалтингу.

Нині на світовому консалтинговому ринку продовжує посилюватися конкуренція, при цьому ринок покидають деякі малі та середні компанії. З одного боку вони об'єднуються з більш крупними компаніями, тобто відбувається так звана концентрація бізнесу, з іншого боку, багато лідерів малих

компаній все більше схиляються до індивідуальної практики, мінімізуючи, в такий спосіб загальні витрати.

Прогресуюча трансформація лідерів світового консалтингу з традиційних професійних об'єднань в сучасні бізнес-орієнтовані організації, супроводжується прискореними процесом їх транснаціоналізації, яка певним чином відбилась на їхніх власних внутрішніх структурах. Якщо, ще недавно більшість з них суттєво відрізнялась від жорстко інтегрованих пірамід класичних транснаціональних корпорацій, то останнім часом ключові рішення починають прийматися в штаб-квартирах та центральних офісах і реалізуються по всій міжнародній мережі, практично не залишаючи прав автономним місцевим філіям.

За висловлюванням А. Березного, з традиційного «заповідника вільного підприємництва, який нагадує архіпелаг мало пов'язаних між собою локалізованих національних ринків з анатомічною структурою» консалтингова галузь почала динамічно трансформуватись в єдину світову індустрію з яскраво вираженим домінуванням одних й тих самих транснаціональних гігантів практично на всіх основних світових ринках [2, с.9].

Підводячи висновки, можна сказати, що глобалізаційні процеси на ринку консалтингових послуг призвели до появи великих транснаціональних консалтингових компаній, сприяли посиленню конкуренції на ринку, переорієнтації ділової активності малих консалтингових компаній у сферу вирішення вузьких питань динамічних національних ринків, націлених на специфіку національної економіки.

Література

1. Методологические проблемы интегрированного консалтинга. Материалы II Международного Форума. – М.: "Кванто-Принт" НГПК. – 2006. – 357 с.

2. Березной А. Мировая индустрия управленческого консалтинга на пороге XX-ів. / А. Березной // Мировая экономика и междунар. отношения. – 2001. – №: 9. – С. 3–18.

УДК 339.186

Юлія Миронюк,
Завідувач сектору кадрово-організаційної роботи
Головного управління економіки
Київської обласної державної адміністрації
м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В УКРАЇНІ

Сьогодні в Україні відбувається активне формування системи державних закупівель. І хоча цей процес істотним чином і впливає на механізми, методику реалізації своїх прав замовниками та учасниками процедур закупівель за державні кошти, певні проблеми у цій сфері все ж залишаються, що, в свою чергу, призводить до виникнення певних колізій із цих питань.

Доцільно визначити такі недоліки існуючої системи державних закупівель:

– навчання та підвищення кваліфікації спеціалістів у сфері здійснення державних закупівель;

– підготовка та подання органам статистики зведених звітів про роботу органів з державних закупівель;

– розробка документації для організації торгів;

– розміщення інформації на державному веб-порталі з питань державних закупівель.

У більшості країн світу принципи державних закупівель ґрунтуються на тому, що :

– закупівлі повинні бути економними (найкраща з можливих комбінація якості та ціни);

– рішення щодо надання контрактів повинні бути справедливі та неупереджені;

– процес закупівель повинен бути гласним (інформація доступною, торги – публічними, всі рішення повинні реєструватись);

– процес закупівель повинен бути ефективним (повнота правил, простота і швидкість процедур);

– важливість підзвітності (складання і зберігання звітів).

Усе це потребує адаптації українського законодавства до вимог часу і міжнародних організацій. В Україні процедура здійснення державних закупівель виглядає наступним чином (рис. 1).

Рис. 1. Процедура здійснення державних закупівель в Україні

Вважаємо, що з метою підвищення ефективності роботи органів з державних закупівель в Україні необхідно здійснити наступне:

– реорганізація інституційної структури державних закупівель;

– створення незалежного механізму розгляду скарг;

– створення нового центрального уповноваженого органу, який має бути окремим органом, із усіма правами й функціями;

– створення сприятливих умов для конкурентного ринку консультаційних послуг із державних закупівель;

– налагодження контролю над ефективністю роботи системи державних закупівель в Україні;

– формування чітко визначеної політики щодо порушення процедури державних закупівель;

– спрощення процедури торгів для державних та комунальних підприємств, з урахуванням їх виробничих особливостей (законом має бути чітко визначити для них порядок закупівель);

– визначення строку давності для оскарження процедур закупівель;

– використання веб-порталів місцевих органів виконавчої влади при здійсненні закупівель за рахунок коштів місцевих бюджетів;

– застосування заходів щодо мінімізації недобросовісного оскарження рішень та діяльності замовника;

– відновлення роботи реєстру недобросовісних учасників, який сприяв би ефективності та прозорості процедур державних закупівель та ін.

Зазначені заходи дадуть змогу проводити єдину державну політику у сфері державних закупівель та забезпечити створення дієвого механізму державного та громадського контролю за сферою державних закупівель.

Література

1. Закон України «Про здійснення державних закупівель» // (Відомості Верховної Ради України, 2010. – № 33, ст. 471.

2. Пінькас Г. І. Система ефективного державного фінансового контролю і координації у сфері державних закупівель [Текст] / Г. І. Пінькас // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 2. – С. 57-70.

3. Смиричинський В. В. Логістичний менеджмент державних закупівель: Теоретично-правовий та методологічний аспект : монографія / В. В. Смиричинський. – Тернопіль : Карт-бланш, 2004. – 390 с.

УДК 664.126

Микола Пархомець,
д.е.н., проф., завідувач кафедри аграрного бізнесу і обліку
Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль

УДОСКОНАЛЕННЯ МІЖГАЛУЗЕВИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН У БУРЯКОЦУКРОВОМУ ВИРОБНИЦТВІ

Ефективність інтегрованого виробництва в певній мірі досягається за рахунок використання обгрунтованих економічних відносин між партнерами. Ці відносини мають стимулювати учасників інтегрованого виробництва щодо досягнення максимальних кінцевих результатів спільної діяльності. Вони мають забезпечувати партнерам відповідний рівень окупності витрат і достатній прибуток для відтворення Виробничого процесу [1, 2].

Аналіз сучасного стану міжгалузевих відносин у цукробуряковому виробництві засвідчує відсутність між його учасниками взаємоузгоджених мотивацій та інтересів у зростанні обсягів продукції та підвищення її конкурентоспроможності. При формуванні виробничо-економічної програми кооперованого розвитку бурякоцукрової галузі, обґрунтуванні ціноутворення і розподільних міжгалузевих відносин пріоритетне монопольне становище займає цукровий завод. В результаті, виробники цукросировини стають все менш зацікавленими в розвитку галузі.

Відсутність належної державної підтримки розвитку цукробурякового підкомплексу АПК в умовах диспаритету цін на його продукцію і матеріально-технічні засоби цукробурякового виробництва призвела до занепаду галузі: скорочення посівних площ цукрових буряків, недовикористання виробничих потужностей цукрових заводів, зменшення обсягів виробництва цукру.

Дослідження динаміки показників виробництва цукрових буряків і витрат на їх переробку в умовах функціонування механізму ринкових відносин засвідчує негативні тенденції: обсяг виробництва

сировини зменшується, а затрати на її переробку зростають. Це спричинює зростання собівартості кінцевого продукту (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка ефективності виробництва цукрових буряків у аграрних підприємствах Тернопільської області

Показники	Роки				
	2000р.	в середньому за:		у т.ч.:	2011р.
		2001-2005рр.	2006-2010 рр.	2010р.	
Урожайність, ц/га	161	225,2	332	256	342
Повна собівартість 1 ц реалізованої продукції, грн.	12,08	14,13	31,44	66,82	54,18
Ціна реалізації 1 ц продукції, грн.	11,57	14,30	42,21	80,18	82,76
Отримано прибутку (-збитку) на 1 ц продукції, грн.	-0,51	0,17	10,77	13,36	28,58
Рентабельність галузі	-4,3	1,2	34,3	20,0	52,7

Для згладжування проблеми диспаритету цін між сільським господарством і галузями III-ї сфери АПК, як свідчить література[1, 2] є два шляхи, ефективність яких доведено світовою практикою:

1) сприяння розвитку переробно-збутових кооперативів, що кореспондується із завданнями, визначеними Державною цільовою програмою розвитку українського села на період до 2015 року;

2) законодавча легалізація міжгалузевих асоціацій з функціями узгодження економічних інтересів учасників агропромислового ланцюжка, для чого необхідно доопрацювати Закон України «Про професійні і між професійні об'єднання в агропродовольчому комплексі», а також прийняти низку нормативних актів з питань його реалізації.

Водночас для вітчизняних малих та середніх агровиробників важливим є забезпечення доступу до ринків збуту їх продукції без посередників.

Наукою визначено один із головних факторів стимулювання сільського розвитку - дефіцит фінансових ресурсів. Загальна потреба як обігових коштів, так і коштів для капітальних інвестицій, сьогодні становить 204,5 млрд. грн, у тому числі: в рослинництві - 122,2; у тваринництві - 82,3 млрд. грн.

З урахуванням сучасних тенденцій до 2020 р., за розрахунками ННЦ «ІАЕ», великі підприємства значно нарощуватимуть свою частку у виробництві більшості основних видів продукції. Зокрема, у виробництві зерна їх частка зросте від 18 до 26 %, соняшнику - від 18 до 26 %, ріпаку - від 19 до 38 %, а по цукрових буряках ці підприємства стануть основними виробниками - їх частка складатиме 51 % проти 43 % у 2011 р.

Зазначимо, що концентрація виробництва цукрових буряків у великих підприємствах сприятиме підвищенню урожайності та економічної ефективності функціонування галузі.

На основі опрацьованих літературних джерел [1, 2], можна зробити висновок, що посилення концентрації, розвиток спеціалізації, кооперації, а також горизонтальної та вертикальної інтеграції є потужним фактором, який сприятиме:

- прискоренню інвестування та суттєвого покращення забезпечення фінансовими ресурсами інтегрованих формувань;
- вирішенню проблеми нееквівалентних міжгалузевих відносин між партнерами цукробурякового виробництва;
- запровадженню прогресивних ресурсоощадних технологій і на цій основі зменшенню собівартості та покращенню якості продукції, підвищенню конкурентоспроможності бурякоцукрового виробництва.

Розвиток механізму інтеграції у цукробуряковому підкомплексі АГПС може здійснюватись за наступними напрямами:

1) створення агрохолдингів, що мають впродовж останніх 10 років значне поширення в Україні. їх кількість зросла із 41 до 155, а площа сільськогосподарських угідь, відповідно, з 678 тис.га до 3404,3 тис.га або зросла у 5 разів. Ці формування мають певні позитиви (концентрація фінансових, матеріальних, енергетичних, трудових та інтелектуальних ресурсів) та негативи (байдужість до соціальних потреб розвитку сільських територій, тінізація реальних прибутків, закритість інформації, монополізація тощо). Вони створюються на базі декількох районів і навіть областей. У Тернопільській

області яскравим прикладом функціонування агрохолдингу є Група компаній «Агрохолдинг «Мрія» Гусятинського району.

2) створення асоціацій на базі цукрового заводу в межах одного або декількох адміністративних районів. Економічні відносини між учасниками асоціації відбуваються на основі контрактної інтеграції.

3) створення цукробурякових кластерів на базі цукрових заводів, що включають виробників цукросировини, переробне підприємство, торгові фірми, навчальні та науково-дослідні установи, обслуговуючі формування тощо. В них, як правило, функціонує механізм контрактної інтеграції, при якій взаємовідносини цукрових заводів та бурякосійних господарств регулюються контрактом.

Таким чином, удосконалення економічних взаємовідносин учасників цукробурякової інтеграції на всіх стадіях технологічного процесу, а також узгодження їх економічних інтересів стимулюватиме зниження собівартості та підвищення конкурентоспроможності цукропродукції, що в кінцевому результаті забезпечить ефективне функціонування підприємств цукробурякового підкомплексу АПК.

Література

1. Пархомець М.К. Ціноутворення у підприємствах агропромислового виробництва: організація та методика [монографія]. / М.К. Пархомець, М.З. Матвійчук – Тернопіль: ВПЦ „Економічна думка ТНЕУ”, 2012. – С. 228

2. Пархомець М.К. Організаційно-економічні засади підвищення ефективності функціонування цукробурякового підкомплексу АПК [монографія] За ред. М.К. Пархомця. / М.К. Пархомець, О.Р. Олійник //– Тернопіль: ТНЕУ. 2013. – 244с.

УДК 338.12:504:330.131.5

Георгій Черевко,
д.е.н., професор,
завідувач кафедри економіки підприємства
Львівський національний аграрний університет
м. Дубляни

ОПТИМІЗАЦІЯ СПІВВІДНОШЕННЯ МІЖ ЕКОНОМІЧНОЮ ТА ЕКОЛОГІЧНОЮ ЕФЕКТИВНІСТЮ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Виокремивши себе із природного середовища і поставивши себе над ним людина дедалі більше віддалялась від природи, при цьому все в більшій мірі деструктивно впливаючи на неї. На сьогодні незаперечним фактом у процесі еволюції людства і суспільства є те, що період безпроблемних зв’язків людини та навколишнього природного середовища вже давно закінчився. Така ситуація є наслідком того, що темпи збільшення обсягу негативного впливу на навколишнє природне середовище людини в процесі її господарської діяльності, яке супроводжується викиданням у природне середовище шкідливих відходів та нераціональним, виснажливим використанням природних ресурсів почали перевищувати асимілятивну здатність природи до поглинання зазначених забруднюючих речовин та її здатність до регенерації відновлюваних природних ресурсів, не кажучи вже про надзвичайно високі темпи вичерпання невідновлюваних ресурсів.

В цілому на нашій планеті ситуація може бути охарактеризована як переддень глобальної екологічної катастрофи, запобігти якій жодні економічні рішення, спрямовані хоча б якимось чином на нарощування виробництва продукції, неспроможні. Навіть при збереженні існуючих темпів розвитку промисловості та інших галузей економіки в найближчому майбутньому (за оцінками компетентних вчених – через 10 років) зміни у навколишньому природному середовищі можуть набути паталогічного характеру, наслідком чого буде самознищення людини на нашій планеті як форми живих організмів. Вже сьогодні 1 млрд. населення на планеті голодує, 1 млрд. - потерпає від відсутності доступу до чистої питної води, внаслідок чого щодня на нашій планеті гине 5000 людей.

Тобто, основні наслідки діяльності людини на нашій планеті проявляються у бурхливому рості населення, у глобалізації економіки та її впливу на природу, зменшенні природного біорізноманіття, у

змінах клімату, підриві кліматичного балансу та порушенні загальної рівноваги у природі**.** З 1950-го року зміни, що відбулись на нашій планеті, за своїми масштабами рівні змінам, що мали місце на нашій планеті за всю історію існування на ній людства. Забруднення природного середовища наслідками функціонування такої галузі як тваринництво перевищує за обсягами забруднення від всіх автомобілів світу. Глобалізація та масштаби явища потепління клімату все наростають. За 40 років розтало вже понад 40% поверхні льодовиків, особливо на полюсах нашої планети. За останнє сторіччя рівень Світового океану зріс на 20 см. До 2035 року, за оцінками вчених, більша частина льодовиків на Землі зникне. Якщо розтане повністю лід Гренландії – рівень води у океані зросте на 7 метрів. До 2050 року четверта частина всіх видів тварин на планеті буде під загрозою знищення! Згадаймо також катастрофу з озером Чад у Африці або з Аральським морем у Казахстані – відродити їх вже не вдасться. Кожна 10-а ріка у світі вже не впадає у море. Щороку у світі знищується 13 млн. га лісу (практично площа штату Іллінойс у США). При збереженні існуючих темпів і масштабів видобутку та використання природних ресурсів у процесі господарювання до кінця цього сторіччя практично всі запаси мінеральних ресурсів на планеті буде вичерпано, а темп розвитку і освоєння технологій, що дадуть можливість створювати необхідні для людини ресурси штучним способом, на жаль, є набагато нижчими, ніж темпи хижацького вичерпання цих ресурсів у природі для господарських потреб.

Елементарним виходом із ситуації чисто теоретично видавалось би значне скорочення масштабів господарської діяльності людини з метою зменшення шкідливого навантаження на навколишнє природне середовище, але існуючі на сьогодні і все зростаючі темпи збільшення кількості населення у світі (за останні 60 років населення Землі потроїлось!) та необхідність задоволення їх потреб у продуктах харчування та інших матеріальних ресурсах роблять такий варіант вирішення проблеми неможливим, хоча, як свідчить існуюча практика, у деяких регіонах власне такий вихід вже сьогодні є єдиним можливим варіантом. Мова йде, наприклад, про острови Паски (Рапануя), Борнео, Гаїті, окремі північні регіони Індії, території штату Алберта у Канаді, штату Колорадо у США (при витратах понад 1000 л на особу за добу Палм Спрінгс та Лас Вегас тут практично «висмоктали» з ґрунту всю воду!) тощо.

Тому єдино реальним вже на сьогодні виходом із ситуації є максимальна раціоналізація використання природних ресурсів. Раціональне використання природних ресурсів означає забезпечення дотримання оптимального співвідношення між економічно ефективним і екологічно безпечним їх використанням. Лише за такої умови можна мати надію на те, що наші нащадки матимуть можливість існувати у людській подобі та в придатних для життя умовах.

В першу чергу для цього потрібне максимальне усвідомлення людством усіх масштабів можливої загрози глобальної екологічної катастрофи, розуміння суті і значення раціонального використання природних ресурсів у процесі їх господарського споживання. А для цього потрібні відповідні знання та відповідна просвітницько-освітня робота.

Щоб запобігти перетворенню нашої планети на ворожу для нас територію природне середовище потрібно охороняти, і вирішальна роль у цьому процесі, як не дивно, також належить саме людині. У практиці господарювання це означає, що будь-який проект економічного чи навіть соціального характеру повинен підлягати обов'язковій експертизі на предмет екологічної безпеки результатів його реалізації. Така постановка питання породжує ще одну можливість для виникнення прецеденту моменту корупції власне на цій стадії проходження процесу експертної оцінки доцільності реалізації проекту, але від можливості настання такого моменту в нашій країні не застрахований ніхто при проходженні і інших стадій цього процесу.

УДК 339.142

Микола Сахацький,
д.е.н., професор, завідувач кафедри маркетингу
Одеська державна академія будівництва та архітектури
м. Одеса

МАРКЕТИНГОВІ ПЕРСПЕКТИВИ ТА ПРОБЛЕМИ ТОВАРНИХ НОВОВВЕДЕНЬ

Актуальність науково прикладного дослідження маркетингових перспектив та ризиків постійного оновлення продукції підприємствами зумовлена прискоренням економічної глобалізації та активним становленням світового соціально-етичного маркетингу, підвищенням вимогливості до товарів та послуг з боку споживачів, посиленням державної регуляторної політики щодо консюмеризму та захисту оточуючого природного середовища, загостренням конкуренції між товаровиробниками різних форм власності та господарювання, виробничо-господарських параметрів та країн походження. За таких умов лише прискорене впровадження в практику господарювання товарних нововведень дає підприємствам підстави розраховувати на розширене відтворення власного ресурсного потенціалу та посилення конкурентоспроможності на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Проблеми розвитку маркетингової товарної політики з теоретичних, методологічних, методичних та прикладних позицій в своїх наукових працях висвітлюють О.М. Азарян, В.Г. Андрійчук, І.Ф. Баланюк, О.М. Бородіна, С.С. Гаркавенко, В.М. Геєць, Ф. Котлер, У. Кьостер, Ю.О. Лупенко, П.Т. Саблук, І.Г. Ушачов, Д. Шнайдер, В.В. Юрчишин та інші вітчизняні та зарубіжні вчені. Вони створили науковий фундамент вирішування сучасних маркетингових завдань різними за масштабами та сферами господарювання ринковими суб'єктами. Проте маркетингові перспективи та ризики товарних нововведень для підприємств в системному форматі науковцями представлені недостатньо, визначаючи тим самим мету та завдання проведеного дослідження.

Логіка дослідження ринкових перспектив та проблем товарних нововведень ґрунтується на розв'язанні двох основних задач. Перша з них полягає у виявленні соціально-економічних перспектив та визначенні науково прикладних підходів щодо розробки та впровадження товарних новинок; друга – передбачає встановлення ринкових ризиків, що супроводжують товарні нововведення підприємств.

Довгострокова орієнтація на створення та комерційне виробництво товарів-новинок в своїй основі базується на соціально-економічних перевагах та можливостях, які отримує підприємство при реалізації стратегії постійного товарного оновлення. Об'єктивний характер такої преференції витікає з ринкової поведінки господарюючого суб'єкта, що проявляється в адекватному реагуванні на динамічні зміни внутрішнього та зовнішнього середовища. В реальній економіці оновлення продукції здійснюється на основі диференціації, диверсифікації та інновації.

Виробництво товару новинки ґрунтується на маркетингових дослідженнях, проведення яких виявляє існуючі споживацькі потреби. Задоволення останніх гарантує підприємству грошові надходження за товар як винагороду з боку клієнтів. Їх вдячність має значні перспективи поширюватися і на майбутні нові товарні пропозиції ринкового суб'єкта.

Товарні нововведення дозволяють підприємству: уникати прямої конкуренції з товаровиробниками, які здійснюють виробництво традиційних товарів, обслуговують значні ринкові сегменти та мають потужні матеріально-фінансові ресурси; вибирати для підприємництва, майже без будь-яких обмежень, найбільш привабливі та перспективні національні ринки та їх сектори економіки; започатковувати виробничо-господарську діяльність та стабільно нарощувати ресурсний потенціал без вагомих попередньо накопичених активів; диктувати власну цінову політику за рахунок перебування протягом певного періоду часу на ринку в якості монополіста товару новинки; отримувати доходи за рахунок невичерпного джерела, яким для нового товару здебільшого є інтелектуальна праця; позиціонувати підприємство та його товарні пропозиції як сучасні та високотехнологічні; проводити на ринку господарюючих суб'єктів високоефективний брендінг за рахунок високої вартості нематеріальних активів; використовувати державну підтримку в частині її нормативно-правової бази та економічних механізмів, що стимулюють національну інноваційну

діяльність; виділяти власні товари якісними, технічними, дизайнерськими та іншими характеристиками серед аналогічних виробів конкурентів; належати до когорти лідерів світового ринку, для яких притаманне постійне оновлення своєї продукції та практичне втілення принципу: “Зробити власну продукцію застарілою раніше, ніж це зробить хтось інший”; доповнювати новими існуючі джерела грошових надходжень; підтримувати в підприємстві найбільш раціональне співвідношення товарів з різними етапами життєвого циклу та отримувати максимально високі в абсолютних та відносних величинах доходи та прибутки.

Ризики товарних нововведень зумовлені впливом низки чинників макроекономічного та мікроекономічного середовищ. Якщо перші (інфляція, регуляторна політика, глобалізація, демографія, міжнародні відносини тощо) не керовані і враховуються підприємством в процесі здійснення маркетингової товарної політики, то другі – формуються за активної участі господарюючого суб’єкта, потребуючи від нього адекватної конкретним ринковим умовам поведінки з метою максимізації доходу та мінімізації можливих втрат.

До основних проблемних моментів товарного нововведення слід віднести його інноваційний характер. Процес створення нового товару вимагає значних затрат інтелектуальної праці, а відтак, особливої категорії працівників, які можуть в прикладному плані використовувати наукові здобутки та мають креативне мислення. Чисельність таких фахівців обмежена, а вони потребують особливих умов для високопродуктивної творчої праці.

Проблемою товарних нововведень постає те, що з самих різних причин абсолютна більшість товарів новинок ринком не сприймається. Тоді як їх створенню передували значні витрати часу та коштів на маркетингові дослідження, генерування та добір ідей, розробку та перевірка концепції товару-новинки, опрацювання стратегії маркетингу, копітка аналітична робота щодо можливостей виробництва і збуту, створення експериментального зразка товару-новинки та його ринкове тестування.

Проблеми товарних нововведень також зумовлюються: прискореним скороченням терміну життєвого циклу товарів; розширенням спектру ринкових сегментів з їх різними (навіть протилежними) вимогами до товарних характеристик; змаганням між традиційними та новими товарами підприємства, що інколи переростає у внутрішні організаційні суперечності між структурними підрозділами, їх менеджерами, спеціалістами та виконавцями; зростанням витрат на реалізацію маркетингового комплексу щодо товарів, які пред’являють різні вимоги до виробництва, транспортування, зберігання, просування, дистрибуції тощо.

Прикладна реалізація стратегії постійного оновлення продукції породжує як перспективи, так і проблем. Варіативність конкретних умов виробничо-господарської діяльності підприємства дозволяє його фахівцям приймати маркетингові рішення про відмову, чи на користь того або іншого нововведення. Зважуючи на перспективу та проблеми, що виникають при цьому у підприємстві, варто зробити узагальнюючий висновок про соціально-економічну доцільність постійних маркетингових товарних нововведень.

УДК 330.131:636

Петро Пуцентейло,
д.е.н., професор кафедри аграрного бізнесу і обліку
Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ ЧИННИК ЯК ВАЖЛИВИЙ КОМПОНЕНТ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ ТВАРИННИЦТВА

Організаційна підсистема організаційно-економічного забезпечення в узагальненому вигляді – це система прямих і зворотних зв'язків, які носять характер інформаційних потоків, управлінських рішень та організаційно-адміністративних дій, що базуються на процесі взаємодії суб'єктів господарювання один з одним з приводу господарської діяльності.

Законодавство в економічній сфері виступає передумовою побудови і функціонування організаційно-економічного забезпечення і є найважливішим його елементом. Організаційно-економічний процес на рівні його правового оформлення набуває дієвості і практичної конкретизації. Нормативно-правове регулювання тваринництва забезпечується через закони України, постанови Кабінету Міністрів України, накази Міністерства аграрної політики і продовольства України, тобто як за допомогою законів і нормативних актів загальної дії, які регламентують діяльність сільського господарства, так і за допомогою спеціалізованої законодавчої бази. Важливими нормативними актами для цієї галузі є закони: "Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року" [1], "Про племінну справу у тваринництві" [2], "Про державну підтримку сільського господарства України" [3] тощо. Для ефективного розвитку тваринництва важливим є подальше удосконалення нормативно-законодавчої бази.

Організаційна структура тваринництва становить сукупність суб'єктів усіх видів діяльності, що вирощують, проводять забій і переробку великої рогатої худоби свиней і птиці, займаються виробництвом м'ясної продукції з них, сприяють її просуванню на ринку від виробника до посередника і до кінцевого споживача.

Організаційна структура формується на двох рівнях: первинний ринок – сфера товарно-грошових операцій, у процесі яких сільськогосподарські підприємства реалізують вирощену ними велику рогату худобу, свині і птицю переробним підприємствам. Його структура багато в чому визначає ступінь та напрями розвитку ринку м'яса, і вторинний – сфера, в якій посередники, що стали власниками тварин на первинному ринку, виконують роль продавців, а покупців – різні переробні підприємства або інші посередницькі структури. На практиці між ними немає чіткої межі, в кожному сегменті первинного ринку є і свої специфічні учасники вторинного ринку та загальні.

До основних організаційних чинників тваринництва належать такі: територіальне розміщення виробництва і переробки сировини, нормативно-правове забезпечення, розвиток кормової бази, технологія ведення тваринництва, інфраструктура ринку, рівень кваліфікації працівників. Так, раціональний рівень організації виробництва в галузі тваринництва є першоосновою одержання високої результативності господарювання навіть при інших несприятливих умовах, і навпаки, адже макроекономічні чинники не сприяли розвитку виробництва у сільськогосподарських підприємствах, внаслідок чого результати їхньої господарської діяльності в галузі тваринництва залишаються низькими. Науковці В. Я. Амбросов і Т. Г. Маренич до організаційних чинників, які позитивно впливають на рівень і ефективність виробництва відносять наявність сівозмін, системи взаємопов'язаних дрібних, середніх і великих виробництв, можливостей диверсифікації, комбінування та взаємодоповнення галузей, доцільного поєднання виробничої й соціальної інфраструктури, логічно завершеної структури управління, можливість формування рівноцінних трудових колективів власників і найманих працівників, розробки єдиних методів стимулювання їхньої праці та матеріальної заінтересованості [5, с. 17].

Організаційно-економічне забезпечення функціонування – це спосіб виконання дій у певних умовах і регулювання розвитку економіки на макро, мезо- і мікрорівнях, реалізований через системну взаємодію підсистем (економічної, організаційної та підсистеми людського фактора), об'єднаних єдиною метою свого функціонування, здатних до відтворення на новому якісному рівні за рахунок власних фінансових ресурсів, виявлення найбільш ефективних способів управління виробництвом і досягненню господарського рівноваги. Виявлена специфіка галузі м'ясного тваринництва зумовлює

такі основні особливості організаційно-економічного забезпечення її функціонування: галузь не є саморегулюючою системою, необхідні цілеспрямовані дії держави на виробничо-економічні процеси в цій сфері діяльності; організаційна структура м'ясного тваринництва передбачає тісні функціональні зв'язки ринково орієнтованих суб'єктів господарювання з координуючими і контролюючими органами державної влади та племінними господарствами; незамінність м'ясних порід тварин є чинником розвитку скотарства і виробництва м'яса. Вважаємо, що необхідне системне використання регуляторів економічного забезпечення з урахуванням фінансового стану сільськогосподарських підприємств: регульованого ціноутворення, бюджетного фінансування, пільгового кредитування та оподаткування, протекціоністських заходів, страхування тварин тощо; в економічному забезпечення функціонування м'ясного тваринництва важливе значення має специфічний регулятор – доплата за здану понад норму відгодованих м'ясних тварин з віковим обмеженням.

Переконані, що саме організаційний чинник є одним із визначальних компонентів економічної системи, який забезпечує економічну ефективність використання землі, техніки і технології, впроваджень науки та інновацій, удосконалення організації праці, поширення мотивації до раціонального використання ресурсів і дає змогу раціонально поєднувати спеціалізацію, інтенсифікацію, кооперацію та інтеграцію для досягнення оптимального результату при мінімальних затратах.

Література

1. Закон України "Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року". [Електроний ресурс] // Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2982-15.

2. Закон України "Про племінну справу у тваринництві". [Електроний ресурс] // Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3691-12.

3. Закон України "Про державну підтримку сільського господарства України". [Електроний ресурс]. // Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1877-15.

4. Пуцентейло П. Р. Конкурентоспроможність м'ясного скотарства України: теорія і практика / П. Р. Пуцентейло. – Тернопіль: ВПЦ «Економічна думка ТНЕУ», 2011. – 420 с.

5. Амбросов В. Я. Великотоварні підприємства як основа впровадження інновацій / В. Я. Амбросов, Т. Г. Маренич // Економіка АПК. – 2007. – № 6. – С. 14–20.

УДК 332.145 : 330.111.62.009 (477)

Галина Запша,
к.е.н., доцент, докторант
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв

СВІТОВА РЕГІОНАЛІЗАЦІЯ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ВІДНОСИН ВЛАСНОСТІ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Просторова розосередженість світового сільськогосподарського виробництва має територіальну прив'язку до конкретних регіонів, в межах яких інтенсифікуються міжнародні економічні зв'язки між національно-державними господарськими комплексами. Динамічний розвиток міжнародного регіонального економічного співробітництва в аграрній сфері супроводжується створенням інституціональних та економічних механізмів, що спрямовуються на координацію аграрної політики, посилення колективної продовольчої безпеки, розбудову сільських територій, підвищення економічної ефективності господарювання аграрних підприємств різноманітних форм власності через активне залучення їх до міжнародної підприємницької діяльності. Названі й інші положення слугують аргументами на користь того, що світова регіоналізація виступає в якості важливого чинника впливу на розвиток відносин власності в аграрному секторі економіки.

Регіоналізація в якості фактору впливу на розвиток відносин власності характеризується, з одного боку, формуванням наднаціональних регіональних інститутів, на зразок Європейського Союзу, а з іншого – функціонуванням в межах національних кордонів адміністративно-територіальних

одиниць, наділених відносною економічною самостійністю та певними регуляторними повноваженнями стосовно розвитку відносин власності в регіоні.

Регіоналізація та економічна глобалізація діалектично взаємопов'язані та взаємозалежні. Бо в реальній економіці спільний ринковий простір створюється конкретними регіонами, між якими відбувається взаємодія на предмет співробітництва, адаптації, інтеграції, обміну різноплановими товарами та послугами. Світовий поділ праці сприяє закріпленню за регіонами відповідних виробничо-господарських сфер діяльності, що ґрунтується на економічній доцільності регіональної спеціалізації.

Регіоналізація відбувається також за низької конкурентоспроможності товарів, підприємств, галузей, по відношенню до яких державами здійснюється захист відповідних національних ринків. При регіоналізації має місце дія політичних та соціально-культурних чинників, на базі яких формується спільна для всього регіону політика, зокрема щодо стратегії, тактики та поточного розвитку аграрного сектора з відповідними йому відносинами власності.

Варто вказати на різні масштаби регіоналізації. Так, розкриваючи стратегічні напрями розвитку економіки України та її регіонів, українські вчені економісти Захарченко В.І. та Балахонова О.В. цілком правомірно в одному розділі наводять матеріали, що висвітлюють, з одного боку, європейську регіональну політику, а з іншого – внутрішню регіональну політику в Україні [1,с. 39-41]. Спільним для них постає розвиток відносин власності в тій частині, що передбачає виведення його вітчизняного рівня на стандарти, які мають місце в Європейському Союзі.

Європейський Союз виступає, з одного боку, в якості прикладу формалізації процесів економічної глобалізації, яка відбувається в масштабах інтеграції економік провідних країн Європи, а з іншого – регіоналізації, бо формує систему блокового захисту внутрішніх, передусім, економічних інтересів європейським держав. Про поєднання протилежних за напрямами устремлінь – економічної глобалізації та економічної регіоналізації, зазначається в Договорі про заснування Європейської Спільноти.

Зокрема, європейська регіоналізація фіксується такими пунктами преамбули Договору, як "з непохитним прагненням закласти підвалини дедалі ближчого союзу народів Європи", "натхненні наміром спільними діями сприяти економічному й соціальному поступові своїх країн, щоб ліквідувати бар'єри, що ділять Європу", "натхненні наміром зберігати й зміцнювати мир та свободу, об'єднуючи свої ресурси та закликаючи інші народи Європи, що поділяють ці ідеали, об'єднувати свої зусилля". Економічна глобалізація подається такими пунктами преамбули, як: "бажаючи сприяти, через спільну торгівельну політику, поступовому скасовуванню обмежень міжнародної торгівлі", "з наміром підтвердити солідарність, що єднає Європу та заморські країни, та бажаючи забезпечити їхнє процвітання й розвиток їхнього добробуту згідно з принципами Статуту Організації Об'єднаних Націй". В преамбулі Договору є пункт, що одночасно поєднує і економічну глобалізацію, і європейську регіоналізацію: "піклуючись про зміцнення єдності своїх економік та забезпечення їхнього гармонійного розвитку, зменшуючи наявні відмінності між різними регіонами та долаючи відсталість регіонів, що перебувають у найменш сприятливих умовах" [2]. Наведені пункти слугують дороговказом на шляху подальших трансформацій відносин власності аграрного сектора України.

До числа визначальних чинників впливу на розвиток відносин власності в аграрному секторі економіки слід віднести регіоналізацію, об'єктивний характер якої ґрунтується на наявності просторової розосередженості сільського господарства та значної залежності його ефективності від природного потенціалу конкретної земельної території. При цьому регіоналізація в якості фактору впливу на розвиток відносин власності характеризується, з одного боку, формуванням наднаціональних регіональних інститутів, на зразок Європейського Союзу, а з іншого – функціонуванням в межах національних кордонів адміністративно-територіальних одиниць, наділених відносною економічною самостійністю та певними регуляторними повноваженнями стосовно розвитку відносин власності в регіоні.

Література

1. Захарченко В.И. Стратегические направления развития экономики Украины и ее регионов. / В.И. Захарченко, О.В. Балахонова – Винница: ФОП Данилюк В.Г., 2011. – 48 с.

2. Договір про заснування Європейської Спільноти / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_017.

УДК 340.55

Олександра Жидяк,
к.е.н., докторант
Науково-дослідного фінансового інституту
ДННУ "Академія фінансового управління"
Міністерства фінансів України
м. Київ

ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ АГРАРНОЇ СФЕРИ

В умовах сучасного економічного розвитку країни та формування реальної самостійності підприємств прибуток відіграє значну роль, оскільки в ринкових умовах він виступає не тільки основним джерелом розвитку господарської діяльності будь-якого підприємства, але й стимулом його діяльності. Питання напрямів і визначення цілей аграрної політики України є чи не найбільшим дискусійним в економічній літературі. Власне бачення її основних положень вченими економістами – аграрниками висвітлено у працях В.Г. Андрійчука, Н.І. Демчук, П.Т. Саблука, В.В. Юрчишина, В.М. Тревобчука, Б.Й. Пасхавера, А.Е. Юзефовича та інших.

Україна перебуває в пошуку ефективних механізмів фінансової підтримки розвитку аграрної сфери, в той час як у більшості розвинених країн такі механізми вже відпрацьовані. Тому вивчення досвіду державного фінансування агросфери розвинутих країн є для України особливо актуальним і важливим, що й зумовило мету статті, яка передбачає вивчення особливостей фінансової підтримки аграрної сфери розвинених країн. Погляди на сільське господарство як проблемну галузь, що домінували в аграрній політиці західних країн у першій половині минулого століття, змінилися новими підходами. На думку зарубіжних вчених аграрників Л. Твінтенка, К. Зулауфа, М. Аткінсона, У. Мойера, Т. Джослінга, агросфера вже не є галуззю – аутсайдером, а тому її слід розглядати як таку, що здатна конкурувати з іншими в межах національних та світових економік. Сьогодні у країнах Заходу сформувалися дві основні моделі підтримки аграрної сфери: північноамериканська та західноєвропейська [2, с.24].

Основи аграрної політики Західної Європи були викладені в установчому договорі про попередника Європейського Союзу – Європейського Економічного Товариства. Стаття 33 Римського договору визначала цілі та завдання Спільної аграрної політики: підвищення ефективності виробництва сільськогосподарської продукції шляхом модернізації виробничого процесу та раціонального використання трудових ресурсів галузі; забезпечення високого життєвого рівня для виробників сільськогосподарської продукції; стабілізація ринку сільськогосподарської продукції; забезпечення продовольчої безпеки.

Основним завданням державного регулювання аграрної сфери в розвинутих країнах є підтримка виробника. Прибутковість сільськогосподарського виробництва забезпечується: підтримкою на внутрішньому ринку такого рівня цін на сільськогосподарську продукцію, який би давав виробникам можливість отримувати дохід; штучним зниженням собівартості продукції за допомогою прямих бюджетних виплат [3, с.27].

Основним джерелом фінансування аграрної сфери ЄС, включаючи здійснення Спільної сільськогосподарської політики, є Фонд орієнтації та гарантій у сфері сільського господарства. Засоби цього фонду поділяються на дві категорії: "Гарантія" та "Орієнтація". Кошти по розділу "Гарантія" витрачаються на підтримку єдиних цін. регулювання ринків продовольства, субсидування експорту, продовольчу допомогу країнам, що розвиваються. Розділ "Орієнтація" виділяє кошти на фінансову підтримку великих господарств, зміну аграрної структури, модернізацію виробництва, професійний тренінг, тощо. Для оцінки та порівняння обсягів державної підтримки агросфери у різних країнах застосовується ряд показників. У країнах Організації економічного співробітництва та розвитку оцінку здійснюють за такими основними напрямами: оцінка підтримки виробника, оцінка підтримки споживача, оцінка підтримки послуг загального призначення, номінальний коефіцієнт захисту та оцінка загальної підтримки. Економічна сутність оцінки підтримки виробника полягає у визначені річної грошової вартості перерозподілу ресурсів від споживачів і платників податків на підтримку сільськогосподарських товаровиробників у результаті здійснення державної політики підтримки, незалежно від її сутності, цілей та впливу на обсяги виробництва чи прибутку сільськогосподарських підприємств.

Для міжнародних порівнянь використовують відносну оцінку підтримки виробника, яку визначають відношенням її у грошовому виразі до суми валової виручки сільськогосподарських товаровиробників у внутрішніх цінах і бюджетних трансферів виробників.

Література

1. Буряк П.Ю., Римар М.В. та ін. "Фінансово-економічний аналіз" /П.Ю. Буряк, М.В. Римар. - Київ, ВД "Професіонал", 2007. – 528с.

2. Зубко О. "Тіньова економіка та перші кроки на шляху до її подолання в Україні" /О. Зубко. Вісник КНТЕУ (спецвипуск). – 2005. - №6. – С. 21-26.

3. Зуєва Л. " Подолання тіньової економіки – нагальна проблема суспільства України" /Л. Зуєва. Економіка. Фінанси. Право. – 2005. - №7. – С. 26-28.

4. Попович О. "Формування тіньового прибутку в економіці України" / О. Попович. Економіст. – 2009. - №6. – С. 72-77.

УДК 330.342.3

Олександр Петриченко,
к.е.н., доцент кафедри обліку та аналізу
Вінницький національний аграрний університет
м. Вінниця

СУСПІЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ПЕРЕХІДНОЇ СИСТЕМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Питання розвитку завжди посідало чільне місце в соціально-економічних явищах і процесах. Особливого значення ця проблема набуває на переломних етапах суспільно-господарського поступу, трансформації економіки, реструктуризації підприємств, глобальних зрушення в усіх сферах суспільно-економічного буття.

В теоретико-методологічному аспекті економічний розвиток являє собою комплексне поняття, що має складну природу. Воно охоплює кількісні і якісні зміни у суспільному виробництві, які ведуть до збільшення його кінцевих результатів, є причиною і основним змістом розширеного суспільного відтворення. Категорія економічний розвиток відображає стійкі причинно-наслідкові зв'язки і залежності з багатьма іншими категоріями, що характеризуються їх взаємопроникненням, взаємозумовленістю, взаємозаперечення. Закон розвитку визначає внутрішньо необхідні, сталі й суттєві зв'язки в господарських явищах і процесах, між елементами економічної системи, співвідношення між принципово різними системами, їх протилежними сторонами і властивостями.

В суспільно-економічному житті напрям розвитку визначається системою цінностей суспільства та дією механізмів ринкового і державного регулювання в конкретному періоді часу. Джерелом економічного розвитку слугують внутрішні (з точки зору діалектики) і зовнішні (з точки зору синергетики) суперечності (як у сукупності, так і окремо) систем із середовищем, тобто невідповідності, що існують у будь-якому русі і є причиною всякого розвитку. Кожна суперечність проходить фази тотожності, відмінності, протилежності, конфлікту і свого розв'язання, яке означає перехід у нову суперечність [1].

Суперечності, що виникають між науково-технологічним прогресом і природним середовищем в процесі економічного розвитку, стають примусом до їх розуміння, усвідомленого сприйняття соціумом та нагального втручання суспільства у їх розв'язання. Тенденції економічного розвитку можна структурувати за формами руху – еволюційний, революційний, гармонійний; за типами (напрямами руху) – стагнація, регрес, модернізація, відбудова, прогрес; за стадіями (фазами) переходу – сприйняття, трансформація, становлення, поширення; залежно від умов середовища – біфуркація, адаптація, самоорганізація, коеволюція (рис. 1).

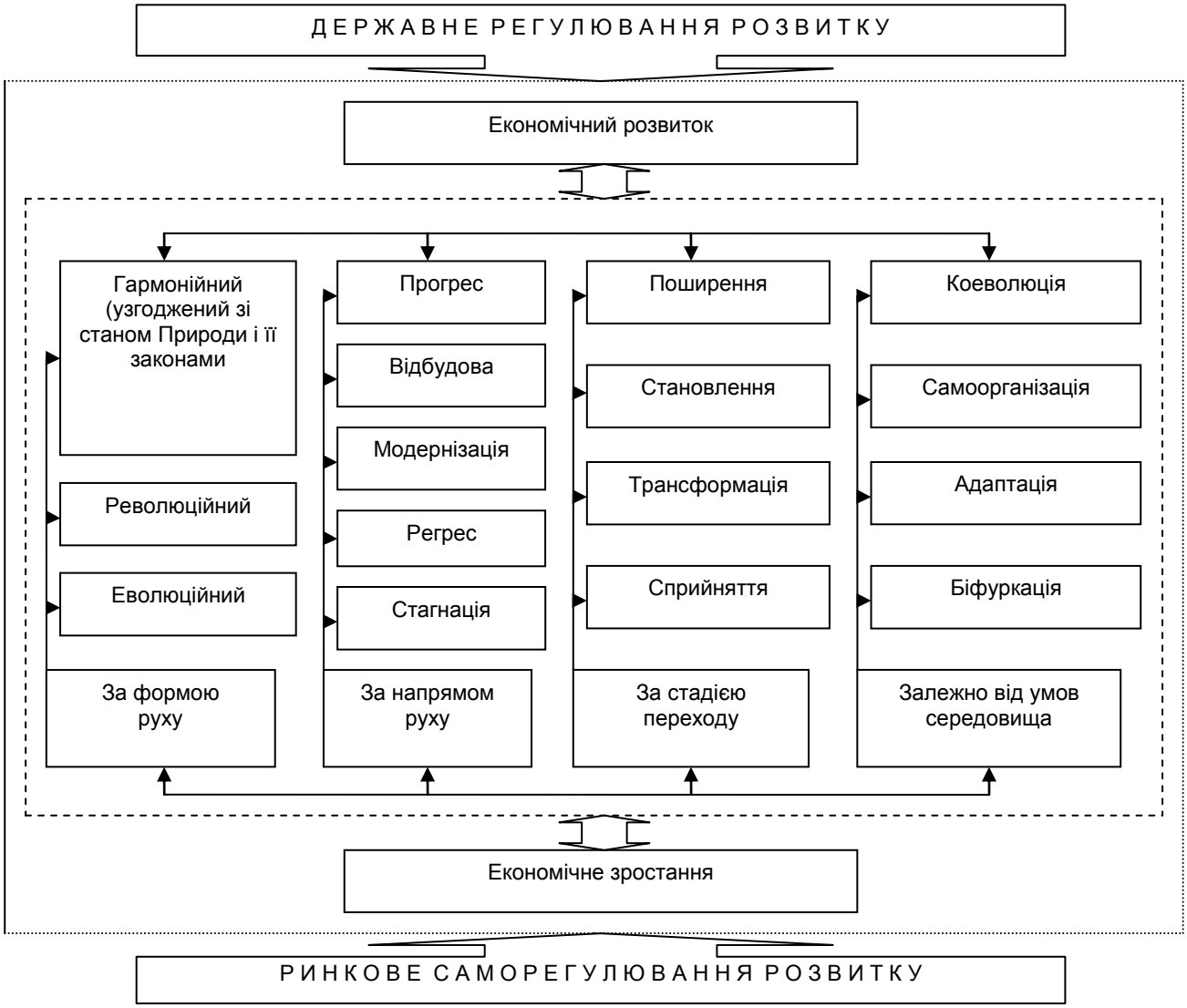

Рис. 1. Структурна схема розвитку економічних систем

Проте ринкові реформи супроводжуються розпадом не лише господарських систем, але й соціальних зв'язків, втратою духовних цінностей, придушенням активності й свідомості людей. З особливою гостротою ця кризова ситуація проявилася в Україні в результаті переділу власності, тотального зубожіння більшої частини населення. Тому першочерговим завданням стає пошук нової парадигми для розвитку суспільства, ствердження соціальної інноватики і відповідних їй сучасних технологій у всіх сферах суспільного життя: економічного, соціального, політичного і духовного. Водночас недооцінка й ігнорування історичного минулого спричиняє значні помилки в прогнозуванні, здійсненні інноваційних змін, породжує нестійкість, катастрофічні явища в розвитку. Нині, в епоху системної кризи сучасної цивілізації немає іншого виходу з неї, окрім включення творчих розумних начал в сучасне розпізнавання і блокування виникаючих все нових не передбачуваних загроз людству, формування на витоках народної культури умов для переходу до сучаснішої, більш гармонійної епохи нового синтезу [2].

Досягнення у сфері науки і техніки створюють сприятливі можливості для побудови збалансованого соціального простору, улаштованого соціального будинку. Проте використовуються вони вкрай нераціонально. Склалася реальна суперечність між величезним інтелектуальним потенціалом науки, культури, освіти, передового досвіду і рівнем використання соціально-технологічного знання. Різке відставання темпів соціального прогресу від науково-технічного поглиблює суперечність, створює загрозу руйнації зв'язків людини з суспільством, зубожіння її духовності й культури, веде до деградації особи, ствердження помилкових духовних цінностей, що кінець-кінцем породжує антисоціальну поведінку, наростаючу агресивність, виникнення конфліктів. Для розв'язання цієї проблеми важливо не лише зрозуміти причини деградації соціуму, але й

накреслити програмно-стратегічні шляхи його оздоровлення, ціннісні орієнтири і духовні принципи розвитку творчого потенціалу держави, соціальних організацій і кожної особи.

Література

1. Петриченко О.А. Економічна сутність і змістовні характеристики категорії “розвиток” / О. А. Петриченко // АгроІнКом. – 2012. – № 4–6. – С. 79–83.

2. Петриченко О.А. Соціальні технології суспільного розвитку / О. А. Петриненко // АгроІнКом. – 2012. – № 10–12. – С. 103–107.

УДК 339.13.017

Володимир Павленко,
кандидат економічних наук,
м. Київ

РИНКОВІ ІНСТИТУТИ РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ

Сучасні моделі економічного розвитку переважно розглядаються з позицій впливу різних інститутів на функціонування ринків. Зокрема, у західній науковій літературі активно обговорюється роль політичних та ринкових інститутів у формуванні структури торгівлі. У даному напрямі підвищена увага приділяється питанням включеності держав у різноманітні «союзи» на торгівельні потоки. При цьому, визнаючи вплив політичних інститутів на торгівлю, відзначається його певна опосередкованість. Існують твердження, що основний вплив політики не пов‘язаний з міждержавними альянсами зв‘язків або політичним устроєм держав, тоді як формування так званих інститутів захисту ринків є більш істотним в активізації торговельної діяльності [1].

Уряд формує інституційне середовище, в якому суб’єкти господарювання приймають торговельні рішення. Ступінь активності торгівлі на міждержавному рівні визначається агрегацією множини рішень фірм в одній країні щодо вибору зовнішніх партнерів, які можуть розглядатися як постачальники або ринки збуту. Згідно положень сучасної економічної теорії такі рішення ґрунтуються на ціні як визначальному факторі виробництва, економії від масштабу і трансакційних витратах. При цьому уряди, як правило, не беруть безпосередню участь у прийнятті рішень фірм щодо експорту чи імпорту продукції. Однак, вони визначають широкі політичні умови, які впливають на їх рішення [1]. У залежності від політичних і економічних цілей уряд може полегшувати або ускладнювати участь місцевих суб’єктів господарювання як у внутрішній, так і міжнародній торгівлі, впливаючи на трансакційні витрати, очікувані і реальні витрати на ведення переговорів, підтримуючи та забезпечуючи комерційну діяльність.

У сучасних умовах активізація торгівлі на внутрішніх ринках може досягатися шляхом реалізації політики, орієнтованої саме на формування інститутів захисту ринку, які підвищують можливості учасників ринків отримувати прибутки внаслідок зниження трансакційних витрат, зокрема через формування надійної системи захисту приватної власності, гарантування дотримання умов контрактів, забезпечення прозорості адміністративних процедур, зниження рівня корупції тощо.

Формуючи інституційне середовище, орієнтоване на захист ринків, в науковій літературі пропонуються різні підходи до оцінки впливу політичних і економічних інститутів на торгівлю. Основною рушійною силою діяльності економічних суб’єктів на ринках є максимізація прибутку, а уряд може впливати на торговельні потоки, вибираючи політику, яка стосується можливостей фірм отримувати прибутки. Найбільш важливим у такій політиці держави у сучасних умовах є формування ринкових інститутів. Емпіричні дослідження показують, що ринкові інститути сприяють розвитку торгівлі більше, ніж політичні. Відповідно у рамках реалізації державної економічної політики повинні бути розв’язані питання створення сприятливого бізнес-середовища (конкуренція, інвестиції, інституції і т.д.), забезпечення конкурентного доступу до інфраструктури (енергетика, зв‘язок, транспорт і т.д.); сприяння надійному та ефективному руху товарів до ринків і забезпечення відповідності продукції вимогам якості та санітарним і фітосанітарним нормам.

Відділяючи вплив політичних інститутів від ринкових інститутів, важливо з‘ясувати роль політики в розвитку торгівлі. Торгівельна політика, яка здійснюється в державі, може спрощувати або ускладнювати торгівлю. Будь-який уряд має перед собою набір інструментів, за допомогою яких він

може впливати на торгівельні потоки в рамках економічного простору держави. Знімаючи різного роду політичні бар‘єри в торгівлі уряд тим самим може формувати злагоджене ринкове середовище. Дослідження показують, що найбільше на активізацію торгівлі вливає політика, що орієнтується на зниження транзакційних витрат і мінімізацію бар‘єрів у торгівлі. При цьому важливо відзначити, що політичні інститути в таких умовах постають механізмом запуску економічної політики та інституційного забезпечення зниження транзакційних витрат. Відповідно важливим завданням постає формування адекватного набору внутрішніх інститутів, які б здійснювали ефективний вплив на трансакційні витрати. До переліку найбільш важливих інститутів, що впливають на трансакційні витрати входять національні інститути, які захищають приватну власність, забезпечують створення дієвої банківської і страхової системи, а також єдиних стандартів оцінки. Охоплюючи внутрішній ринок, такі інститути підсилюють права власності й інтенсивність торгівлі шляхом зниження інформаційної асиметрії та забезпечення виконання договірних зобов’язань.

Здійснюючи інституційне забезпечення розвитку внутрішнього ринку України, важливо також враховувати той факт, що у кожній країні існує своя специфіка економічних відносин, а універсальної інституційної рамки торговельної політики, впровадження якої в усьому світі забезпечило б розвиток торгівлі та економічне зростання, не існує. Тим не менше до стандартних компонентів інституційного середовища національних ринків можна віднести належне управління, конкурентне бізнес-середовище, сучасну інфраструктуру, систему стандартизації продукції, сертифікації та забезпечення відповідності нормативним вимогам щодо надання послуг, доступ до фінансування та ін. Зазначені питання в Україні потребують свого законодавчого врегулювання.

Література

1. Souva M. Promoting Trade: The Importance of Market Protecting Institutions / Mark Souva, Dale L.Smith, Shawn Rowan // The Journal of Politics / Volume 70 / Issue 02 / April 2008, pp. 383-392.

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2009 р. № 828 «Про затвердження Державної цільової економічної програми розвитку внутрішнього ринку на період до 2012 року» // Офіційний вісник України. – 2009. – № 60. – ст. 2120.

УДК 338.49

Олена Гуменюк,
к.е.н., доцент, доцент кафедри аграрного бізнесу і обліку
Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ ІНФРАСТРУКТУРНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АПК ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Ринок є обов’язковим компонентом товарного господарства. Від його повноцінного розвитку, що включає інфраструктурне забезпечення, залежить ефективність функціонування аграрної економіки. Світовий досвід переконливо довів ефективність ринкової організації економічного життя суспільства. Об’єктивну необхідність ринку, як і існування товарного виробництва, спричиняють наступні чинники: розвинений суспільний поділ праці; економічна відокремленість ринкових суб’єктів, що зумовлена наявністю різних форм власності; тісний зв’язок цих суб’єктів зі світовою економікою через зовнішню торгівлю, потреба виходу національної економіки на світовий економічний простір з метою її подальшого економічного зростання.

При управлінні великими системами важливу роль відіграє інфраструктурне забезпечення. Оскільки економічна система країни складається з цілого ряду взаємодіючих одна з одною підсистем, необхідно враховувати те, що за певних умов одні підсистеми можуть ставати частиною забезпечувальної інфраструктури для інших підсистем економіки.

Інфраструктура (від лат. Infra – «нижче, під» і structura – «будова, розташування») в теорії ринку позначає комплекс ринкових інститутів, що забезпечують взаємозв’язок основних макроекономічних потоків. Розрізняють широке і вузьке розуміння інфраструктури. У широкому трактуванні до ринкової інфраструктури відносять систему інститутів усіх локальних ринків. У вузькому розумінні – матеріальні

об'єкти інфраструктури – товари широкого вжитку, виробництво і використання яких забезпечується державою (міські транспортні системи, муніципальні системи водопостачання і т. ін.) [2]. Іншими словами, інфраструктура – це комплекс галузей господарства, що обслуговують виробництво.

Важливою ланкою сільського господарства є виробнича інфраструктура АПК. Це один з основних елементів інтегральної інфраструктури комплексу, який виконує роль створення загальних умов відтворення матеріальних факторів (природних і техніко-технологічних) агропромислового виробництва. Залежно від характеру зв'язків виробничої інфраструктури з основними сферами АПК, її структура може розглядатися в наступному вигляді: інфраструктура комплексу в цілому – дорожньо-транспортна система, зв'язок, служби електрифікації, матеріально-технічне забезпечення, наукове обслуговування; інфраструктура сільського господарства – ремонт і технічне обслуговування, агрохімічне обслуговування, меліорація, рекультивація, захист рослин, ветеринарне обслуговування, система заготівель, складське, тарне і холодильне господарство і т.п.

Особливості сучасного етапу розвитку виробничої інфраструктури вітчизняного АПК визначаються низкою процесів, пов'язаних із соціально-економічним реформуванням, змінами господарського середовища функціонування підприємств комплексу, і проявляються в таких аспектах. Перш за все, відбувається скорочення частки участі держави як суб'єкта у сфері виробничої інфраструктури. Цей процес відображає суперечності розвитку виробничої інфраструктури АПК, що обумовлені встановленням раціонального співвідношення приватного та громадського секторів у цій галузі. До недавнього часу багато послуг надавалися сільськогосподарським підприємствам, як суспільні блага і фінансувалися з державного бюджету. У сучасних умовах держава скорочує частку своєї участі, направляючи обмежені ресурси на ті пріоритетні види діяльності, які приватний сектор не може здійснювати в зв'язку із зовнішніми ефектами або через неможливість відмови від вигод (це фундаментальні науково-дослідні розробки, дорожньо-транспортна система, системи газо - і водопостачання тощо).

Отже, інфраструктурне забезпечення не тільки систематизує ділові відносини і полегшує їх учасникам реалізацію інтересів, але й забезпечує спеціалізацію підприємницьких структур економіки у сільському господарстві, підвищує оперативність та ефективність їх роботи на основі диференціації заповнюваних ними ринкових ніш, спрощує юридичний та екологічний контроль, державне і громадське регулювання ділової практики тощо.

Для формування ефективної системи інфраструктурного забезпечення АПК Тернопільської області необхідно створення таких умов:

1) розвиток виробничої інфраструктури АПК області як єдиного комплексу;

2) створення рівних економічних і правових умов функціонування різних форм власності;

3) наявність «здорової» конкуренції серед суб'єктів виробничої інфраструктури АПК області;

4) розвиток виробничих послуг, що забезпечують використання інформації та якісне вдосконалення виробництва;

5) наявність правової бази, координація розвитку сфери виробничої інфраструктури АПК області в цілому;

Отже, система виробничої інфраструктури АПК Тернопільської області, перш за все, повинна сприяти підвищенню якісних характеристик виробництва, зниженню середніх трансакційних витрат, розширенню масштабу науково-технічного прогресу і збільшення ефективності міжгалузевих зв'язків.

Література

1. Ахтариева Л.Г. Развитие региональной рыночной инфраструктуры в современных условиях (теоретический и практический аспекты) / Л.Г. Ахтариева, А.В. Богданов. – Уфа: УТАЭС, 2007. – 162 с.

2. Бачуріна І. Поняття «аграрного ринку»: зміст та сутність/ Бачуріна І. // Економіка АПК. – 2009. – №10. – С. 108–111.

3. Крупанин А.А. Основы многоуровневого регулирования предпринимательства [Текст] : монография / А.А. Крупанин. – СПб. : Астерион, 2008. – 399 с.

УДК 330.3

Ольга Ємець,
к.е.н., доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки,
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника"
м. Івано-Франківськ

КОНЦЕСІЯ ЯК ЗАСІБ ЗАЛУЧЕННЯ КАПІТАЛУ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

Обґрунтування ефективності концесійної діяльності є актуальним тому, що сьогодні виникає необхідність вкладати великі за обсягом інвестиції на період більший за 20 років. Проте, прийняття такого складного рішення супроводжують значні ризики.

Досвід країн з різними типами економічних систем та рівнем розвитку товарно-грошових відносин засвідчує, що одним з найбільш ефективних шляхів покращення якісних і кількісних параметрів діяльності об'єктів державної власності є залучення до управління і фінансування приватного капіталу на концесійній основі.

Перевагою концесій є те, що вона застосовує оптимальний механізм створення стабільних і взаємовигідних стосунків між державою й інвестором.

Проведений аналіз публікацій підштовхнув до таких висновків: спочатку (XVII – XIX століття) основним об'єктом концесій виступали різні види природних ресурсів; пізніше (XX століття) ситуація змінилась, оскільки частина природних ресурсів вже була освоєнна і задіяна у виробничо-господарській діяльності, тому основним об'єктом концесійних угод став розвиток інфраструктури регіонів (будівництво морських та річкових портів, доріг, аеропортів, мереж зв'язку і передачі енергії).

В умовах інформатизації та глобалізації економіки, концесійні угоди, на нашу думку, характеризуються такими особливостями, що вони базуються на інноваційних технологіях, тому, що можливість застосування традиційних технологій для освоєння цих ресурсів в більшості країн немає. Токож екологічні ризики вимагатимуть значних витрат коштів для їх покриття. Видобуток копалин все більше охоплюватиме нетрадиційні простори – глибини морів і океанів, космос, великі глибини земної поверхні. Україні щоб залишитись у числі держав, які володіють значним ресурсним потенціалом, треба активно залучитись до цього процесу.

Інтерес для України становить практика концесійних відносин у країнах, що розвиваються, в зв'язку зі схожістю процесів економічного розвитку, зокрема, подібністю соціальних і економічних проблем, використання адміністративного ресурсу, а також значні політичні ризики і загальна макроекономічна нестабільність.

Наприклад, значна частина автодорожнього господарства Аргентини створена й експлуатується приватними компаніями на основі концесійних механізмів, дорожнє господарство характеризується низьким рівнем витрат і мінімальними розмірами державних субсидій. Використання концесійних механізмів в інфраструктурній сфері регулюється законом "Про суспільні роботи", рядом декретів, а також профільним законодавством в області електроенергетики, транспорту та зв'язку.

Цікавим для України є також досвід єгипетського уряду, якому вдалося укласти ряд угод на будівництво аеропортів на умовах концесій, які надавали інвесторам пільговий податковий режим, гарантували тривалі строки експлуатації і автоматичне надання всіх необхідних адміністративних дозволів. Крім будівництва аеропортів, як сфери застосування концесій, були визначені також автодорожнє господарство та електроенергетика – сфери, які до цього перебували в монопольному віданні держави.

Відповідну зацікавленість викликає і досвід Лівії, уряд якої укладав угоди з іноземними компаніями на видобуток нафти і газу на засадах концесії.

Проведений аналіз концесійної діяльності в різних країнах світу засвідчує її значне еволюціонування: якщо раніше вона переважно застосовувалась в надрокористуванні, то останнім часом в концесію активно стали передаватись інші об'єкти державної власності (автомобільні дороги, аеродроми тощо).

Історія та досвід розвитку концесій в Європі (Франція, Італія), а також сучасні процеси у цій сфері (Іспанія, Греція, Польща, Угорщина, Норвегія) дозволяють окреслити передумови впровадження та розвитку сучасних економічних технологій в Україні.

Однією з головних проблем законодавства про концесії є відсутність гарантій з боку держави щодо покриття ризиків інвестора в разі недосягнення об'єктом проектної потужності [1, с. 17]. Крім того, терміни окупності концесійних проектів доволі тривалі, що ускладнює прогнозування повернення інвестицій.

Проте, існує низка питань, які на нашу думку, треба вирішувати в законодавчому порядку з урахуванням інтересів як держави, так і концесіонера. Зокрема, потрібно забезпечити гарантії держави щодо участі у проектах, розподілу ризиків між державою та приватним інвестором, а тимчасове звільнення від оподаткування зробить концесію інвестиційної привабливішою для інвесторів.

Доцільність залучення капіталу, на умовах концесіїї, для реалізації інвестиційних проектів на підприємствах України виправдовується у таких випадках, якщо: у держави відсутні грошові кошти на виконання робіт чи технологічні можливості їх виконувати або підприємства не можуть досягти високого рівня якості, які необхідні для їх виконання. Отже, головна мета такого залучення полягає в тому, що це дає можливість вирішувати найбільш складні проблеми економічного розвитку країни.

Література

1. Гайко Е. Ю. Проблеми українського законодавства про концесії. / Є. Ю. Гайко // Державний інформаційний бюлетень про приватизацію. – №1. – 2009. – С. 16-18.

УДК 658.7:338.432

Світлана Терещенко,
к.е.н., доцент кафедри економіки та контролінгу
Сумський національний аграрний університет
м. Суми

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Як відомо, ефективність функціонування та розвиток аграрних формувань досягається через оптимізацію складу і обсягів ресурсів, що формують фактори виробництва. Сукупність ресурсів створюють базу для формування їх ресурсного забезпечення, оскільки система ресурсів більшою мірою належить до опису потоків ресурсів, що використовуються у виробничому процесі, тоді як ресурсне забезпечення передбачає насамперед наявність джерел ресурсів.

Ресурсне забезпечення розвитку агроформувань можна визначити як сукупність певних видів ресурсів (матеріальних, технологічних, трудових, фінансових, інформаційних, інтелектуальних) і джерел їх формування, що безпосередньо беруть участь у процесах розвитку підприємства або можуть бути мобілізовані з метою забезпечення широкомасштабного використання його потенційних можливостей та переходу підприємства до якісно нового стану. Ресурсне забезпечення враховує спрямування, розширення, поповнення і відтворення джерел ресурсів і лише через можливість участі ресурсів у функціонуванні та розвитку аграрного формування створюється його ресурсний потенціал.

В загальному вигляді, елементами ресурсного забезпечення розвитку аграрного формування можна вважати всі види ресурсів, які певним чином пов'язані з функціонуванням та розвитком останнього. Головна проблема аналізу складових ресурсного забезпечення полягає в тому, що всі його елементи повинні функціонувати як взаємопов'язана сукупність. Враховуючи вищезазначене, закономірності розвитку аграрних формувань можуть бути розкриті не як окремо взяті закономірності розвитку його складових, а лише за умови їх поєднання. Саме тому, важливим завданням є визначення ролі кожного окремого елементу виробництва. Найбільш об'єктивним методом дослідження принципів формування системи ресурсного забезпечення розвитку аграрного підприємства та аналізу його складових елементів виступає системний підхід.

Цілі формування компонентів ресурсного забезпечення повинні знаходитись у відповідності до обраної стратегії розвитку підприємства, до цілей внутрішніх бізнес-процесів і бути інтегрованими з кожною з них. Матеріальні ресурси підприємства слід формувати невід'ємно від потенціалу інтелектуальних активів та інших неосяжних ресурсів, тобто не створювати незалежні можливості, які не мають синергізму [3, с. 37].

Сучасні умови розвитку аграрних формувань вимагають зміни парадигми оцінки ефективності використання всіх ресурсів. Ресурси не можуть і не повинні вимірюватись тільки таким показником, як величина затрачених на їх залучення грошових коштів. Цінність (вартість) ресурсів повинна визначатись їх відповідністю стратегічним пріоритетам розвитку підприємства, а не обсягом грошових коштів, витрачених на їх створення, або тим скільки вони коштують самі по собі. Якщо ресурси повністю відповідають стратегії розвитку, то їх цінність для аграрного формування суттєво збільшується. І навпаки, якщо ресурси не відповідають стратегії, то навіть за умови витрачання на їх залучення значної суми грошових коштів, цінність їх буде незрівнянно малою [1, с. 59].

Важливою умовою ефективного використання ресурсів для забезпечення розвитку є інтегрована взаємодія всіх ресурсів, що формують ресурсну базу розвитку агроформувань. Для того, щоб визначити статус ресурсів та їх роль в підтримці стратегії доцільним є використання такої їх характеристики як стратегічної готовності [2, с. 109].

Стратегічна готовність конвертується в матеріальну цінність лише тоді, коли внутрішні бізнес – процеси створюють більш високий рівень доходів, економічного прибутку, а також забезпечують приріст вартості підприємства для акціонерів.

Таким чином, стратегічна відповідність, інтегрованість, а також стратегічна готовність ресурсів формують концептуальний базис забезпечення ефективного розвитку підприємства.

Література

1. Афанасьев Н.В. Управление развитием предприятия: монография / Н.В. Афанасьев, В.Д. Рогожин, В.И. Рудыка – Х.: Издательский Дом “ИНЖЭК”, 2003. – 184 с.

2. Ревенко Н.Г. Управління ресурсами промислових підприємств в умовах перехідного періоду: монографія / Н.Г. Ревенко. – К.: Ред. “Бюл. Вищ. Атестац. Коміс. України”, 2000. – 256 с.

3. Conner,K.R.,& Prahalad,C.K. (1996). “A Resource-Based Theory of the Firm: Knowledge versus Opportunism”.

УДК 332.122

Ірина Черевко,
к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства
Львівський національний аграрний університет
м. Дубляни

СТАЛІСТЬ І ЗРІВНОВАЖЕНІСТЬ У РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ – ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Ситуація із співвідношенням між важливістю основних проблем людства на сьогодні головним чином виражається у загальному визнанні факту існування об’єктивної необхідності оптимального поєднання напрямів розвитку економічної, екологічної та соціальної сфер середовища, у якому людство функціонує. Особливим чином це стосується сільських територій, оскільки саме тут економічні процеси в найбільшій мірі пов’язані із природними процесами, саме тут економічна сфера функціонування людей розвивається у практично нерозривному і безпосередньому зв’язку із навколишнім природним середовищем і саме тут соціальна сфера знаходиться у найгіршому стані.

Враховуючи, що людство в цілому і Україна зокрема знаходиться на межі екологічної катастрофи, що все наближається, а власне в Україні до цього особливо долучається загроза і фінансово-економічної катастрофи, що нависла над країною як наслідок надмірної заполітизованості всіх сфер життя в ній (хоча у нас, як, напевно, ніде у світі яскраво реалізується відомий лозунг про те, що політика є концентрованим виразом економіки), не кажучи вже про занедбаність і зруйнованість соціальної сфери в селі, ситуація потребує кардинальної оптимізації магістрального шляху дальшого розвитку українського села (а не лише окремо взятого сільського господарства!) на нові раціоналізації його основних напрямів у плані їх збалансованого поєднання. Мова йде про збалансований економічний, соціальний і екологічний розвиток сільських територій, який одержав назву «sustainable development of rural areas», покладену в основу “Декларації з Ріо” як результат II конференції ООН

"Середовище і розвиток", що відбулася у червні 1992 р. у Ріо-де-Жанейро. Але і по сьогодні немає узгодженості щодо ступеня адекватності трактування такої очевидної його сутності, яка полягає у зрівноваженому розвитку сільських територій за визначеними його основними напрямами. Зокрема, в Україні широкого вжитку набув «сурогатний» вислів «сталий розвиток сільських регіонів». В цьому б не було особливої біди, якби під цим терміном розуміли те, що він адекватно своїй суті відображає, а саме – неперервний і стабільний в часі, незмінний у тенденціях, напрямах і пропорціях розвиток. Але в існуючій практиці і навіть на високому науковому чи державному рівні термін «сталий розвиток» необдумано, необачно і необґрунтовано вживається як субститут терміну «зрівноважений розвиток». Така некваліфікована підміна одного теміну іншим є небезпечна не лише в чисто теоретичному плані, а й може мати досить масштабні негативні практичні наслідки у сфері економіки, екології чи соціальній, що пов'язано із розробкою відповідних концепцій і програм розвитку сільських регіонів – одних заходів і однієї їх спрямованості вимагає політика підтримки сталого розвитку сільських регіонів, і, в певній частині, інших заходів та їх спрямування – політика підтримки зрівноваженого розвитку сільських регіонів. Від нерозуміння сутності об'єктів здійснення системи заходів задіяні у цьому процесі кошти можуть мати не відповідне застосування і , внаслідок цього, як мінімум – нижчу ефективність, ніж при їх спрямуванні на основі адекватного розуміння реальної сутності об'єктів, на які вони спрямовуються.

До цього слід додати, що подальший розвиток економіки України у вирішальній мірі залежить від ефективності розвитку її аграрного сектору. Але достатнього рівня ефективності аграрної економіки неможливо досягнути, якщо вирішувати проблему фрагментарно. Тому об'єктивно доцільним є шлях дальшого поступу вітчизняної аграрної економіки, який ґрунтується на зрівноваженому розвитку сільських регіонів у цілому. В Україні, поки що, далі загальних розмов щодо концепції такого шляху розвитку справа не рушила. В країні навіть немає єдиного розуміння суті даного типу розвитку, не кажучи вже про хоча б якісь реальні адекватні державні програми його реалізації.

УДК 332.025

Тарас Сус,
к.е.н., доцент кафедри фінансів
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА НА ЕКОЛОГІЧНО ЧИСТИХ ЗЕМЛЯХ РЕГІОНУ

Потреба в дитячому харчуванні дітей віком до 2-х років задовольняється тільки на 15-20 %. Близько 85 % продуктів дитячого харчування імпортні. Науково обґрунтовані норми споживання основних продуктів харчування на одну особу були забезпечені по молоку і молокопродуктах лише на 59,4 %, м'ясу і м'ясопродуктах – 48,8, яйцях – 82, овочах – 76 і фруктах – на 43,1 відсотка [1, с. 3]. За даними статистики тільки 20 % дітей на Прикарпатті народжуються здоровими. Близько 50 % новонароджених потребують дитячих харчових сумішей для штучного вигодовування. За статистичними даними, у 2008 році виробництво основних видів продуктів дитячого харчування становило лише 19 тис. тонн. Із них виготовлено: соків дитячих – 5,8 тис. тонн; продуктів дитячого харчування на молочній основі – 11,7, у тому числі сухе – 3,7 тис. і рідке чи пастоподібне – 8 тис. тонн, а також невелика кількість консервів плодоовочевих і фруктових та дитячого харчування на борошняній основі [2].

Програма виробництва дитячого харчування з екологічно чистого коров'ячого молока в спеціальній сировинній зоні Рогатинського району продиктована наступними передумовами:

- наявності значної кількості екологічно-чистих земель в аграрних районах області (за даними облдержродючість близько 20 тис. га), які мають високий бонітет (чорноземи);
- наявності значної кількості сільської робочої сили, не залученої до економічної діяльності;

- наявності незайнятих та неефективно використовуваних виробничих площ (молокозаводів, консервних заводів та цехів) на території регіону;
- незабезпеченість дитячим харчуванням дітей віком до 2-х років, яке зараз задовольняється тільки на 15-20 %;
- відсутність в Західному регіоні промислового виробництва дитячого харчування;
- невідповідність розвитку сільського господарства регіону загальносвітовим тенденціям агроекологічного виробництва, яке базується на органічному землеробстві.

Програма спрямована на:

1. Ефективне використання потенціалу родючих екологічно чистих земель Рогатинського району.
2. Впровадження моделі агроекологічного землеробства в регіоні з використанням досвіду європейських країн.
3. Одержання необхідної кількості продукції дитячого харчування для потреб регіону, та внутрішнього ринку України.
4. Покращення стану здоров'я грудних дітей шляхом використання сертифікованого екологічно чистого дитячого харчування.
5. Поступове переведення частини сільгоспвиробництва виключно на органічне землеробство та забезпечення санаторно-курортних закладів екологічно чистими продуктами харчування.
6. Створення продуктивних робочих місць в віддалених сільських населених пунктах, як результат збільшення працемісткості основних виробничих процесів.
7. Сприяння розвитку індустрії з виробництва екологічно чистих продуктів харчування.
8. Підвищення конкурентоспроможності молочних продуктів як на внутрішньому так і на зовнішньому ринку.
9. Збільшення надходжень до бюджетів всіх рівнів.

Проблеми, які необхідно вирішити в процесі реалізації програми:

- розробка сівозміни для регіону;
- ведення сільгоспвиробництва в прилеглих до заповідних зон територіях;
- дослідження та впровадження системи підвищення родючості грунту біологічними методами;
- вирощування лікарських рослин та їх застосування в продукції для дітей;
- створення та апробація біологічних засобів захисту рослин;
- організаційно-правові форми створення кластеру по вирощуванню і збуту екологічно чистих продуктів харчування;
- розробка стратегії землекористування в регіоні;
- правові засади створення і функціонування спеціальних сировинних зон в регіоні, виходячи з перспектив ринку землі в Україні.

В умовах ринкової економіки проблема підвищення конкурентоспроможності агропромислового виробництва за обмеженості сільськогосподарських угідь на селі в праценадлишкових регіонах, може бути вирішена шляхом впровадження сталого агроекологічного сільгоспвиробництва та дозволить зберегти найцінніше – екологічно чисте життєве середовище для прийдешніх поколінь та забезпечити екологічно чисте харчування для дітей та населення регіону.

Література

1. Проект Комплексної програми підтримки розвитку українського села на період до 2015 р. // Економіка АПК. – 2007. – № 1. – С. 3-49.

2. Концепція загальнодержавної програми стабілізації та розвитку вітчизняного виробництва продуктів дитячого харчування на період до 2020 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.minagro.gov.ua

УДК 687.11:746

Вікторія Мица,
к.т.н., доцент
Хмельницький національний університет
м. Хмельницький

МІСЦЕ ПОДІЛЬСЬКОЇ ВИШИВАНКИ В ЕТНОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ

Дані археологічних розкопок, свідчення літописців і мандрівників минулого доказують нам, що початки мистецтва вишивання на території, яку займає сучасна Україна, сягають сивої давнини і розвиток його не переривався ніколи - починаючи з незапам'ятних часів і до наших днів.

В наш час сплеск популярності до всього національного відбувся під час Помаранчевої революції. І, на відміну від політики, цей сплеск триває і досі.

Землі між Дністром та Південним Бугом з XIV ст. називають Поділлям. Серед українських земель Поділля найбільше постраждало від Руїни, 1 1672 р. його окупували турки. 1699 року край повернувся під польську владу, яка у 1793 р. змінюється російською. У складі Російської імперії утворено подільську губернію з центром у Кам'янці. Історичні перипетії знайшли свій вияв і у формуванні вбрання подолян, вишитих сорочок. Сорочка є одним з найдавніших елементів убрання, виступаючи майже до початку XX ст. єдиним видом натільного одягу на всій території України.

Українська сорочка кінця XIX – початку XX ст. мала велику кількість варіантів крою та орнаментації і відповідала чи одному чи одразу кільком цільовим призначенням. Це й колоритно оформлені святкові сорочки, і більш стримані пожнивні, і повсякденні. Білий колір – це своєрідний естетичний еталон традиційної української сорочки – є загальнослов'янською традицією, що сягає сивої давнини.

Етнографічні особливості історико-культурних районів України в одязі проявилися в силуеті, крою, окремих частинах одягу, способах її носіння, колірному декорі, прикрасах. Архаїчні елементи одягу найбільше зберігалися на Поліссі; класичним українським вважається одяг Середнього Придніпров'я; в південних регіонах України спостерігався взаємовплив традиційного одягу різних народів; в костюмі населення Поділля помітна етнокультурна взаємодія українців з молдаванами, а в північно-західних – з поляками; своїми особливостями характеризувалася й одяг українських горян.

Орнаменти, візерунки, гама кольорів суттєво відрізнялись локально. Для кожного регіону України були характерні свої певні особливості вишивання сорочок. Відповідно з історією вишиванки, на західній частині країни вишивки робились вовняними нитками у поєднанні із згущеними стібками. Використовувались також різноманітні візерунки, майстрині не боялись експериментувати та нагромаджувати кольорами. Окрім звичайних рослинних та геометричних орнаментів, вишивали гладдю або дрібним хрестиком, бісером, золотими чи срібними нитками, шовком – зооморфні малюнки.

Чоловічі й жіночі сорочки залежно від їхнього призначення, а також від заможності сім'ї, шилися з полотна різної якості. Забезпечення чоловіка білизною покладалося за традицією на дружину. Одночасно зі спільними рисами на території Поділля простежуються зональні варіанти як окремих елементів костюму, так і цілих комплексів. З поміж них можна виділити такі основні як: північно-західний, східний, наддністрянський.

Загалом вишиту народну сорочку можна характеризувати за такими ознаками: тип крою, техніка вишивки, кольорова гама, спосіб розміщення вишивки. Поєднання цих ознак утворює своєрідний стиль вишитої сорочки певного села чи регіону. Розмаїття художнього оформлення подільських сорочок виявлялося в характері використаних матеріалів, у способах декорування і самому розміщенні декору, у виборі мотивів, в їх розробці та колористиці.

Слід відзначити, що кількість кольорів подільської народної вишивки обмежена. Особливою славою користуються бездоганні за своєю технікою високохудожні вишивки білим по білому села Клембівки (Ямпільський р-н, Вінницька обл.).

У чорне тло вишивки сорочок південних районів Поділля вкрапляється червоний або вишневий колір, колорит же вишивок східного Поділля насичений, бо до чорного делікатно вплітається зелений, жовтий, фіолетовий, синій, червоний кольори. В селах Куча, Слобідка, Хребтіїв (Новоушицький р-н Хмельницька обл.) бачимо чоловічі сорочки, де орнамент вишитий хрестом товстими нитками, що сприяє рельєфному виділенню вишивки на тонкій основі полотна. Домінуючий колір – чорний і зрідка вкраплення червоного або вишневого. Цікаві вишивки в селах Голенищево (Летичівський р-н

Хмельницька обл.) та Соколівка, Багринівці (Літинський р-н Вінницька обл.), що межують між собою. Дуже ефектно виглядають сорочки, якщо смуга узору зроблена чорними нитками й обведена червоними і жовтими. Зустрінемо на Поділлі вишивку чорними і синіми кольорами.

У подільській народній вишивці багато чорної барви. Дослідники вишивки Поділля Прусевич А., Заремба, Гагенмейстер В. вважають, що в даному випадку чорний колір – то символ масної подільської землі. Селянин завжди зі святістю ставився до Матері-годувальниці, він розумів її дух і потреби.

Вони також виявили, що на Поділлі найбільш поширені одноколірні (червоні, чорні, білі (сірі) вишиванки, рідше – дво- і триколірні. Кожен колір створює потужну енергетику, яку людина відчуває за допомогою настрою. Тому кольори та орнамент виробу підбиралися умільцями не просто так, а відповідали строгим вишивальним канонам.

Орнаментальні композиції подільської народної вишивки, як і в цілому української, створені не тільки для того, щоб тішити око, а й щоб роздумувати, «читаючи» їх.

У давнині основні мотиви вишивки відображали елементи символіки різних древніх культів. Протягом багатьох століть безпосередній конкретний зміст символів на вишивках губився, але традиції їхнього використання не зникли. За мотивами орнаменти вишивок поділяються на три групи: геометричні (абстрактні), рослинні, зооморфні (тваринні).

Геометричні (абстрактні) орнаменти властиві всій слов'янській міфології. Вони дуже прості: кружечки, трикутники, ромби, зиґзаґи, лінії, хрести (прості й подвійні). Важко судити, який зміст вкладався в ці символи раніше. В основі рослинного орнаменту лежить прагнення принести у вишивку красу природи. Навіть гранично умовні візерунки виникли в результаті спостереження реально існуючих у природі форм. У вишивках зооморфних (тварин) орнаментів зображуються: кінь, заєць, риба, жаби; із птахів — півень, сова, лебідь, зозуля, пава; з комах — муха, метелик, павук, летучі жуки. У багатьох випадках зооморфні орнаменти є своєрідні, властиві даній вишивальниці. Подільські вишивки виділяються серед багатої мистецької спадщини вишивок всієї України своїм колоритом та орнаментикою, складною технікою виконання.

Протягом усієї історії розвитку народного одягу успадковувалися й принципи розміщення оздоблення. Прикраси (як знімні, так і нашивні) в давнину виконували не стільки естетичну, скільки магічну роль. З цим певною мірою пов’язане і їх розташування. Так, орнамент, на думку ряду дослідників розташовувався там, де відкривався доступ до тіла, а саме – по низу рукавів, на горловині або комірі, подолі чи полах одягу. Розміщення оздоблення значною мірою було зумовлене кроєм та місцевими традиціями. Характер декорування чоловічих сорочок також в значній мірі залежав від віку власника. Найбільше прикрашали парубоцькі сорочки, стриманішими були сорочки літніх чоловіків.

Таким чином, художня своєрідність, естетична і функціональна довершеність традиційного національного одягу українців можуть бути розкриті лише за умови комплексного дослідження художніх особливостей та засобів, видів, способів і технік декорування одягу, а також композиційних прийомів об'єднання елементів убрання в цілісний комплекс.

УДК 338.242:631.1.016

Наталія Мегедин,
к.е.н., викладач кафедри обліку і аудиту
ДВНЗ “Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника”
м. Івано-Франківськ

ФОРМУВАННЯ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА В СУЧАСНИХ УМОВАХ АГРАРНОГО РИНКУ

Умови, правила, закони, норми та принципи взаємодії суб’єктів бізнесу утворюють сферу існування і розвитку бізнесу – бізнес-середовище. Відповідно до визначення Світового банку, бізнес-середовище – це набір інституціональних, нормативно-правових і регуляторних умов, за яких працює бізнес. Нарівні з державним регулюванням до компонентів бізнес-середовища належать також інфраструктура, трудові та інші ресурси [1, с. 7]. Бізнес-середовище визначають як набір політичних, економічних, соціальних і технологічних сил, які знаходяться поза зоною контролю і впливу бізнесу, і можуть мати як позитивний так і негативний вплив на нього [2, с. 12].

Виділяють два основних фактори, які здійснюють вплив на діяльність будь-якого суб’єкта

бізнесу – внутрішнє та зовнішнє середовище бізнесу. До внутрішнього середовища можна віднести ті компоненти (ресурси, процеси та цінності), які знаходяться у межах сфери контролю бізнесу. При цьому вони можуть змінюватись в залежності від змін у функціонування підприємств.

Дослідження внутрішнього бізнес-середовища передбачає вивчення таких його компонентів як:система цінностей;місія і цілі; система управління;персонал;інші внутрішні фактори.

Система цінностей підприємства уособлює собою сукупність етичних переконань керівництва підприємства при досягненні ним поставлених цілей і завдань. Рівень розповсюдження та усвідомлення системи цінностей підприємства всіма його працівниками є однією із запорук успішності бізнесу. Система цінностей має відношення до: вибору бізнесу, місії та цілей, політики бізнесу та практики бізнесу.

Місія та цілі вказують на сферу діяльності бізнесу, філософію та політику бізнесу, напрям розвитку бізнесу. Найбільш загальною та об'єднуючою ціллю всіх підприємницьких структур є отримання прибутку та його максимізація. Місія є уособлює собою найбільш загальну ціль та причину існування підприємства, яка направляє його економічну активність та впливає на бізнес-рішення.

Система управління включає в себе організаційну структуру підприємства, управлінський персонал та рівень якості і кваліфікованості менеджменту, які відіграють важливу роль при прийнятті бізнес-рішень.

Загальновідомо, що основною сильною і водночас найбільш слабкою ланкою підприємства є його персонал. На роботу підприємства та загальну успішність бізнесу впливають характеристики персоналу: навики та досвід, кваліфікація, моральні якості, відповідальність щодо покладених обов'язків.

До інших факторів внутрішнього бізнес-середовища слід віднести: потужність і технологія виробництва, науково-інноваційні можливості, маркетингові ресурси (зокрема організація маркетингу, професіоналізм маркетологів, система збуту тощо), фінансові фактори (фінансова політика, структура капіталу та розподіл фінансових ресурсів тощо).

Сукупність факторів, які впливають на ведення бізнесу і знаходяться поза сферою його контрою утворюють зовнішнє бізнес-середовище. Відповідно до ступеня впливу його можна поділити на мікро- та макросередовище.

Мікросередовище включає в себе тих суб'єктів бізнесу, які безпосередньо впливають на діяльність підприємства: постачальники, клієнти, посередники, конкуренти та громадськість. При цьому підприємство також опосередковано впливає на мікросередовище через ділові відносини із його суб'єктами.

Поряд із впливом мікросередовища підприємства стикаються з також із факторами макросередовища, які не піддаються контролю керівництва та на які його господарська діяльність не здійснює опосередкований вплив. Через неконтрольований характер макрофакторів підприємства повинні пристосовуватись та адаптувати до них ведення свого бізнесу. Класичне дослідження макросередовища здійснюється за допомогою PEST-аналізу, який включає аналіз політичних (стабільність політики уряду, податкова політика, регулювання зовнішньої торгівлі, соціальна політика), економічних (циклічність бізнесу, тенденції ВНП, процентні ставки, грошова маса, рівень інфляції, рівень безробіття, чистий дохід), соціальних (розподіл доходів, соціальна мобільність, зміни стилю життя, можливість працевлаштування та відпочинку, стимулювання споживчого інтересу, рівень освіти) та технологічних (рівень державних витрат на науково-дослідні роботи, сфера зосередження державних виробничих технологічних зусиль, швидкість передачі технологій, ціна технологічного відставання) факторів зовнішнього середовища. Окрім них до макросередовища доцільно включити також правові, демографічні, екологічні, кліматичні, культурні та міжнародні фактори.

Бізнес-середовище винятково впливає на розвиток економіки країни, тому необхідність його дослідження є беззаперечною. Відповідно до спостережень Міжнародного валютного фонду в Україні не приділяється достатньої уваги вирішенню питань бізнес-середовища, його стан «не те що не поліпшився, а й погіршився» [3]. Покращення бізнес-середовища сприятиме реалізації потенціалу країни в повній мірі та підвищенню темпів зростання економіки.

Література

1. Бізнес-середовище в Україні. Проект «Розвиток підприємництва в Україні» : Міжнародна фінансова корпорація (IFC), 2007. – 108 с.

2. Wood R. Managing Complexity: [howBusinesses Can Adaptand Prosperin the Connected

Economy]: ProfileBooksLimited, 2000 – 310 p.

3. Прес-конференція постійного представника МВФ в Україні Макса Альєрапід час 4-го саміту інституту Адама Сміта «Нерухомість і будівництво України 2011 року» (Київ, 16 лютого 2011 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ua.interfax.com.ua/news/general/61234.html

УДК 330.313: 336

Леся Тичковська,
к.е.н., м.н.с.
Державна установа "Інститут економіки природокористування
та сталого розвитку НАН України"
м. Київ

СУЧАСНИЙ НАПРЯМ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ УКРАЇНИ

Розвиток України, сьогодні характеризується спрямованістю економіки на стабілізацію, локалізацію та нейтралізацію наслідків помилок, виявлених на перших етапах реформування, а саме: спад виробництва, зростання безробіття, зниження рівня життя населення, погіршення фінансового становища, загострення екологічних проблем. Обумовлено це нераціональним використанням територіального потенціалу, а саме неефективним застосуванням наявних ресурсів і недосконалості методів державного управління. Досягнення завдань сталого розвитку територіальних економічних систем (ТЕС) до складу яких входить підвищення економічної та соціальної стабільності, фінансової стійкості й економічної безпеки територій є особливо актуальними та важливими.

Особлива увага сталому розвитку на низових територіальних рівнях присвячена у концепції «Синьої економіки», автори якої пропонують перехід до системної моделі господарювання. Основна суть бачення перспектив сталого розвитку доповідача Римського клубу Г.Паулі полягає у формуванні моделі зміцнення суспільної здатності задовольняти основні потреби використовуючи те, що є дійсно доступним на локальному рівні [1, с. 46]. Вищезгадане передбачає перетворення економічної системи на таку, яка пропагує життя і закріплює стабільність, задовольняє основні потреби людства, формує певну спільноту, виховує почуття відповідальності, створює робочі місця, допомагає отримувати прибуток та, водночас, вирішує проблеми соціально-економічного характеру, використовуючи доступні ресурси.

Управління економікою повинно бути націленим на пошук власних шляхів розвитку за рахунок максимально ефективного використання внутрішніх ресурсів. Теоретичною базою становлення ринкових відносин може стати принципово нова концепція сталого розвитку, яка передбачає гармонізацію соціально-економічного життя суспільства, що розроблена під егідою ООН і прийнята в Україні.

Основна ідея сталого розвитку ТЕС полягає у досягненні збалансованості соціально-економічного та екологічного розвитку, покращенні якості життя населення й стану природного довкілля на основі ефективного використання територіальних активів, інформатизації, інтелектуалізації з одночасним забезпеченням суспільної ефективності, спрямованої на зростання добробуту населення та економічне зростання.

Одним із сучасних підходів забезпечення сталого розвитку ТЕС виступає капіталізація природних ресурсів, яка супроводжується перетворенням природного ресурсу конкретної території у структурований актив, з яким надалі слід виходити на фінансові ринки і таким чином перетворити їх у додаткові кошти. Важливим завданням постає створення такого інституціонального середовища, яке забезпечить відтворення різних видів ресурсів у формі найбільш продуктивного капіталу. У сучасній економіці таким капіталом є саме фінансовий. Також слід відмітити найбільш перспективні механізми проектного та структурного управління сталим розвитком ТЕС. Проектне управління відтворенням ТЕС розглядається як професійне управління змінами, які сприяють задоволенню вимог сталого розвитку із застосуванням інноваційних технологій.

Управління розвитком ТЕС повинно реалізовуватись шляхом створення умов для відтворення територіальних ресурсів і територіальної економічної діяльності через інститути гармонізації

взаємовідносин суб'єктів ТЕС [2, с.292]. ТЕС є ключовими ланками процесів суспільного відтворення оскільки на їх території відбувається виробництво товарів, послуг, генерування фінансових потоків з метою задоволення і гармонізації потреб населення та бізнесу, формуються відтворювальні пропорції.

Важливим завданням постає формування механізмів забезпечення сталого розвитку територіальних економічних систем на принципах самовідтворення, які орієнтують на власні шляхи розвитку за рахунок раціонального використання місцевих ресурсів, і в умовах відкритості повинні забезпечувати цілісність системи національного рівня.

Отже для забезпечення відтворення ТЕС та примноження фінансових ресурсів ключовим моментом є управління саме правами використання природних ресурсів і формування особливої комбінації таких прав на різні види ресурсів, яка б характеризувалася синергетичними властивостями щодо їх вартості. Інакше кажучи, ефективний фінансовий механізм управління повинен формувати такий структурований актив із природних ресурсів, фінансова оцінка якого б перевищувала вартість кожного окремо взятого ресурсу. Розпорошеність прав на використання різних природних ресурсів знижує їх фінансову оцінку як потенційного об'єкта застави при залученні фінансування з боку кредитних інститутів. Як правило окреме право на використання певного ресурсу буде мати меншу оцінку, ніж уміло сконструйований пул природо-ресурсних активів. При такому підході основним завданням територіального управління постає впровадження комплексу заходів, які б сприяли підвищенню капіталізації території шляхом збільшення інвестиційної привабливості територіальних активів, у тому числі і через створення сприятливого середовища для інвестиційного проектування у сфері інфраструктури, що базується на фізичному капіталі, з урахуванням особливостей формування та використання територіального пулу капіталу.

Література

1. Sustainable livelihoods guidance sheets / Department for International Development – http://www.dfid.gov.uk/R4D/Project/2261/Default.aspx

2. Пилипів В. В Управління відтворенням територіальних економічних систем у фінансовому просторі / В. В Пилипів. – К.: РВПС України НАН України, 2010. – 400 с.

УДК 338.3.01

Вікторія Полікарпова,
магістрант,
Геннадій Капінос,
к.е.н., доцент кафедри економіки та менеджменту промислових підприємств
Хмельницький національний університет
м. Хмельницький

ОСОБЛИВОСТІ ЦІНОУТВОРЕННЯ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКУ ПРОДУКЦІЮ

Ринок продовольчих товарів, який функціонує сьогодні перетворюється на ринок монополістичної конкуренції, в основі якого простежується нецінова конкуренція. Тому основними факторами конкурентоспроможності сільськогосподарська продукція є ціна і якість.

В аграрній сфері ціноутворення являє собою складний механізм, оскільки ґрунтується на особливостях сільського господарства і загальних законах економіки. Специфіка формування ціни на сільськогосподарську продукцію обумовлені тим, що складовою авансованого капіталу в аграрну сферу є земельний ресурс як головний засіб виробництва. Визначення правильної ціни за орендну плату на землю свідчить про недосконаліть земельної реформи. При ціноутворенні на сільськогосподарську продукцію до складу авансованого капіталу слід включати всю вартість сільськогосподарських угідь як свідчення їх визнання власністю аграріїв.

Важливим складовою формування ціни на сільськогосподарську продукцію є фондоформуючий фактор.

При суттєвому зростанні цін на матеріально-технічні ресурси, що споживаються в процесі аграрного виробництва, ціни на сільськогосподарську продукцію залишаються на рівні, який не забезпечує відшкодування спожитих ресурсів. Так, за 2012-2013 роки ціни на сільськогосподарську

продукцію зросли приблизно в 6,7%, тоді як на споживані в сільському господарстві матеріально-технічні ресурси промислового походження – на 18% Такі тенденції обумовлюють необхідність врегулювання цих процесів через відповідні важелі цінової політики.

У концепції ціноутворення на сільськогосподарську продукцію запропонована модель еквівалентної ціни [2]. В основі цієї моделі лежать два основні показники: собівартість і капіталомісткість сільськогосподарської продукції. Економічно обґрунтований показник собівартості сільськогосподарської продукції забезпечує просте відтворення використаних ресурсів аграрного виробництва, а показник капіталомісткості – їх розширене відтворення. Тому формування еквівалентної ціни на сільськогосподарську продукцію вимагає правильного визначення її складових: собівартості та інвестованого капіталу у виробництво.

Згідно з концептуальним підходом до ціноутворення формула ціни одиниці продукції наступна [2]:

$$Ц = Сн + МП = Сн + ІК \times Кнп,$$

де Ц – еквівалентна ціна 1 т продукції, грн.;

Сн – нормативна собівартість 1 т продукції, грн.;

МП – маса прибутку з розрахунку на 1 т продукції, грн.;

ІК – інвестований капітал у виробництво 1 т продукції, грн.;

Кнп – коефіцієнт норми прибутку.

Для забезпечення еквівалентного обміну можливі два шляхи розрахунку рівня підтримки:

1-й підхід: встановлення мінімальної ціни на рівні, що забезпечить еквівалентність обміну, тобто мінімальна ціна повинна складатися з нормативної собівартості і маси прибутку.

2-й підхід: встановлення мінімальної ціни на рівні ціни підтримки.

Серед аграрно-економічного наукового співтовариства і особливо в середовищі керівників агропромислового виробництва широко вживається і наполегливо пропагується, так званий, агробізнес. Агробізнес слід розглядати як складну, багатовекторну систему підприємницьких взаємин у рамках аграрного ринку [1].

Особливості агробізнесу є те, що всі партнери аграрного сектора з організації підприємницької діяльності займають, як правило, активну позицію, насамперед у сфері формування цін (тарифів) та умов комерційних відносин. Дана система функціонує і зберігається саме тому, що аграрний сектор став економічним донором для всіх інших структур, що формують агропромислове виробництво.

Агробізнес сформовано в інтересах переважно посередників аграрного ринку, які до виробництва продукції ніякого відношення не мають, їх участь на аграрному ринку визначається алгоритмом: купив дешевше – продав дорожче.

Ринковий механізм приймає таку форму: аграрне підприємство – збиток; посередник – надприбуток; підприємство, яке переробляє – прибуток; кінцевий споживач.

Держава втратила всякий вплив на функціонування аграрного ринку, а тому часто саме змушене купувати аграрну продукцію не у виробника, а у посередника у справах, які він визначає.

Аналізуючи все вище наведене, можна зробити висновок: поки державна політика не сприятиме покращенню функціонування аграрного ринку, тоді сільське господарство залишиться донором посередницьких структур, що, врешті-решт, може призвести до різкого зменшення аграрного виробництва, надання йому характеру самозабезпечення у формі натурального виробництв.

Література

1. Хорунжій М. Й. Проблеми ціноутворення на сільськогосподарську продукцію / М. Й. Хорунжій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/E_apk/2011_1/11_01_09.pdf

2. Концепція ціноутворення на сільськогосподарську продукцію / П. Т. Саблук, В. Я. Месель-Веселяк, М. Я. Дем'яненко [та ін.] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/elcat/new/detail. php3?doc_id=1187078

УДК 338.24

Наталія Мица,
старший викладач
Хмельницький економічний університет
м. Хмельницький

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕНЕРГОСПОЖИВАННЯ В НІМЕЧЧИНІ ТА США: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Показовим у галузі енергозбереження є досвід Німеччини. Висхідний тренд цін на енергоносії стимулює впровадження широкомасштабної енергозберігаючої політики в країні, що фінансується переважно банками та великими корпораціями, а не державою.

В 2007 р. в Німеччині було прийнято Комплексну енерго-кліматичну програму (IEKP), в якій сформульовані наступні задачі до 2020 р.:

- збільшити вдвічі показник енергоефективності порівняно з рівнем 1990 р.;
- зменшити емісію парникових газів на 40 % порівняно з рівнем 1990 р.;
- до 25-30 % збільшити частку відновлюваних джерел енергії у виробництві електроенергії;
- до 14 % збільшити частку відновлюваних джерел енергії у виробництві теплової енергії;
- зменшити викиди шкідливих газів у атмосферу за рахунок збільшення обсягів біологічного палива на 10%.

У Німеччині активно впроваджується альтернативна енергетика, ще в 1990 р. введена програма “1000 сонячних дахів”. Сонячні системи вже рентабельні, надійні й прості в експлуатації. Їхнє використання набирає популярності у розвинених країнах. Це стає не тільки економічним, але й престижним. Уряд багатьох країн частково фінансує установку сонячних елементів у приватних секторах і офісах. Власнику “сонячного будинку” гарантовані податкові пільги, безпроцентні кредити й інші стимули [1]. У Німеччині прийнято закон, за яким кожний громадянин має право одержати безпроцентний кредит у банку для купівлі сонячних батарей потужністю від 3 до 5 кВт. Уряд заохочує власників сонячних батарей, які в денний час включаються через інвертори в міську мережу й підживлюють її, одержуючи плату за 1 кВт/год. 0,5 євро. А вночі місто віддає своїм громадянам необхідну їм кількість електроенергії за ціною 0,1 євро за кВт/ч. У Німеччині є кілька ферм, які виробляють сонячну енергію. Новий бізнес виявився для фермерів вигіднішим, ніж вирощування тварин.

Заслуговує на увагу досвід енергозбереження в США, де енергозберігаюча політика опирається здебільшого на державне регулювання. До основних способів державного стимулювання енергозбереження в США можна віднести:

1. Регулювання енергоспоживання в державних установах шляхом встановлення стандартів щодо будівель та обладнання, що перебувають у федеральній власності.
2. Тарифна політика. В багатьох штатах застосовується ступінчаста система тарифів, що регулює тарифи за категоріями споживачів та обсягами споживання енергії.
3. Державна політика з питань придбання товарів та послуг у підприємств приватного сектору та обмеження доступу до грантів, що виділяються державою, та державним субсидіям.
4. Податкова політика:
   - відтермінування податків;
   - скорочення термінів амортизації енергозберігаючого обладнання;
   - встановлення спеціальних податкових пільг.
5. Державні гранти для додаткового фінансування інвестицій у нове енергоощадне обладнання [2].

Необхідність державного втручання обумовлена негативним впливом ряду чинників:

- ціни на електроенергію не відображають її реальної вартості;
- в тарифах на електроенергію не закладені екологічні та інші немонетаристичні аспекти;
- низький рівень інформованості споживачів та недоступність ефективних технологій;
- нестача інвестиційного капіталу для підвищення ефективності енергоспоживання;
- низький рівень мотивації промислових споживачів щодо здійснення досліджень і нових

розробок, потенційний ринок яких не досліджений і не підготовлений.

В країні діє широкий спектр федеральних актів та законів штатів, що регулюють взаємовідносини між виробниками та споживачами енергії й енергоресурсів. Захист прав споживачів здійснюється активно розвинутою юридичною та судовою практикою.

У США реалізується проект “Мільйон сонячних дахів” (MSRI), що передбачав установку систем сонячної енергії на одному мільйоні споруджень до 2010 р. Ініціатива включала два типи сонячної технології: системи виробництва електроенергії від сонячного світла й тепла для одержання гарячої води, що використовується при опаленні приміщень, нагріванні води в басейнах та в інших цілях. Міністерство енергетики США направило зусилля федеральних агентств, урядових і неурядових установ, будівельних організацій, постачальників енергії й комунальних послуг, промисловості сонячної енергії, банківських установ на те, щоб усунути бар'єри на шляху широкого використання сонячної енергії в країні.

Література

1. Пабат А. Світова енергетика та глобальна економічна криза / А. Пабат // Економіст. - 2009. – № 2. - С. 30 - 32.

2. Дэвид Л. Конник пять способов государственного стимулирования энергосбережения в США / [Електронний ресурс] - Режим доступу: web.sstu.runnet.ru/win/jurnal_2/2konnik.html

Олександр Горбатюк,
старший викладач
ПВНЗ “Хмельницький економічний університет”

ТРАНСФЕР ІННОВАЦІЙ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Формування інноваційної економіки потребує значних фінансових ресурсів, тому переваги від застосування інноваційної моделі отримали перш за все багаті країни. Для економік, що розвиваються, досягнення цих переваг залежить від ефективності їх спеціальної інноваційної політики проривного типу, що полягає в дієвому державному стимулюванні прогресивної структурної перебудови економіки сільського господарстві та реформуванні сфер освіти, науки, інноваційної діяльності на основі наявного науково-технічного потенціалу та з урахуванням світових тенденцій науково-технологічного розвитку.

Тра́нсфе́р (від англ. to transfer — переносити, переміщати) — використовується в українській мові у туристичній, банківській, інноваційно-економічній, спортивній, правовій, психологічній та інших тематиках.

Термін використовується у різних транскрипціях:

• у франкомовній (трансферт, з літерою «т» на кінці) — використовується у професійній лексиці банківських працівників;

• у англомовній (трансфер, без літери «т» на кінці) — використовується у науковій сфері та бізнесі (трансфер технологій, трансфер норм).

У сільському господарстві термін «інновація» визначається як «нагромадження нових знань, матеріалізованих у високоефективних ощадливих технологіях, технологічних елементах створених у наукових установах, визнаних доцільними для застосування в практиці, що забезпечують підвищення економічної та соціальної ефективності суспільного виробництва» [1].

Відповідно до Закону України ” Про інноваційну діяльність” (2002р.), Інновації – це новостворені (засновані) і/або/ вдосконалені конкурентноздатні технології, продукти або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного та іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і/або/ соціальної сфери [2].

Процес взаємовідносин між суб’єктами інноваційної діяльності регулюється передусім Законами України "Про інноваційну діяльність" та "Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій".

Одним із основних механізмів трансферу інновацій є ліцензування або продаж інтелектуальної власності, включаючи патенти і торговельні таємниці. Ефективність трансферу інновацій залежить звичайно від швидкості їх впровадження, адаптації до реальних умов конкретної організації та можливостей удосконалення новації завдяки інтелектуальному потенціалу партнерської взаємодії коуча та проектної команди, сформованої з найбільш активних «агентів змін» - творчих працівників організації. Трансфер інновацій, в якому найбільш доцільно використовувати принципи і технології коучингу, стосується основних сфер функціонування і розвитку підприємства: продуктової, технічної, технологічної, організаційно-управлінської, економічної. Сучасні ринкові умови конкурентоспроможності підприємств вимагають зростання темпів трансферу і дифузії інновацій [3].

Трансфер інновацій розглядається як передача знання в конкретній формі, готовій для використання; як безперервний потік усіх видів інновацій, що охоплює всіх учасників інноваційного процесу та пронизує всю систему відношень між ними [4].

Це процес, через який інновації поширюються комунікаційними каналами та засобами в часі і просторі серед учасників соціальної системи. Його об'єктами є нові або вдосконалені продукти та послуги, спрямовані на вирішення соціальних, економічних та інших проблем.

У процесі трансферу інновацій важливе місце належить інформаційному обміну, що підтверджує досвід європейських країн, у яких серед актуальних проблем у зазначеному аспекті називають: обмін науково-технічною й економічною інформацією; збір і систематизацію інформації щодо реалізації інноваційних проектів; пошук іноземних партнерів; організацію та проведення семінарів з питань інноваційної діяльності. Принциповою відмінністю цього виду трансферу від інших є те, що будь-хто з учасників означеного процесу може мати доступ до існуючої інноваційної інформації, яка не є спеціалізованою щодо потреб конкретного розробника чи користувача [5].

Сучасні методи трансферу інновацій у сільське господарство є державні, регіональні, галузеві інноваційні програми розвитку.

Виконання вказаних програм дозволить розвинути та задіяти потенціал України як аграрної держави у вирішенні глобальних світових проблем: продовольчих (голод, екологічна безпека продуктів харчування), екологічних (глобальне потепління, забруднення повітря, деградація ґрунтів), енергетичних (дефіцит та здорожчання традиційних видів енергоресурсів), гарантувати продовольчу безпеку України, отримати ефективний ресурс зовнішньоекономічної політики, створити надійне джерело бюджетних надходжень, створити потужний виробничо-економічний потенціал для розвитку сільських територій, забезпечити збереження та відновлення родючості ґрунтів – унікального та найціннішого природного ресурсу України.

Література

1. Крисальний О.В. Організаційно-економічні особливості інноваційної діяльності / О.В.Крисальний // Економіка АПК. – 2005. - №8. - С.10-13.

2. Про інноваційну діяльність. Закон України № 40-IV від 04.07.2002 р. // Інтелектуальна власність, № 10, 2002. – с. 35-42.

3. Кулик В.А. Коучинг в системі трансферу інновацій // [електронний ресурс]. Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/pspe/2007-1/Kulik_107.htm

4. Дулепин Ю. А. Стратегии трансфера инноваций в инновационных системах / Ю. А. Дулепин, Н. В. Казакова // Инновационные технологии управления. — 2010. — № 4. — С. 54-59.

5. Вергунов В. А. Трансфер інновацій і його організація у бібліотеках України : навч. посіб. / В. А. Вергунов, В. В. Дерлеменко, Г. В. Шемаєва / ХДАК, ДНСХБ НААН. — Х. : ХДАК, 2011. — 122 с.

УДК 38.2.64

Тетяна Банашкевич,
викладач кафедри обліку і аудиту
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ЗНАЧЕННЯ ДОВГОСТРОКОВОЇ ОРЕНДИ ЗЕМЛІ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

У результаті проведення аграрної реформи в Україні і переходу до ринкових відносин відбулися значні перетворення в системі соціально-економічного розвитку села, зокрема у земельних відносинах. Вагомим результатом є становлення і розвиток оренди землі, яка, в свою чергу, почала набувати нового характеру і змісту.

Відповідно до ст. 1 Закону України "Про оренду землі", "оренда землі – це засноване на договорі строкове платне володіння й користування земельною ділянкою, необхідною орендареві для проведення підприємницької та інших видів діяльності" [1].

Аграрна реформа означає зміни в землеволодінні, землекористуванні і землерозпорядженні. Землекористування агроформувань ринкового типу базується на основі оренди у громадян земельних ділянок і земельних паїв, отриманих при паюванні земель колективної власності у результаті проведення земельної реформи на селі.

У всьому світі протягом століть оренда проявила себе як прогресивна форма господарювання. В Україні широко застосовується короткострокова оренда землі (до 3 років) і мало застосовується довгострокова (до 49 років). Хоча розглянувши досвід інших країн, наприклад Польщі, можна зробити висновок, що цей вид оренди є досить привабливий для користувачів земельних ділянок.

У результаті довгострокової оренди землі у Польщі міські бюджети отримують гарантовані кошти, а невеликі місцеві фірми – можливість розвиватися. В українських умовах цей механізм може ефективно працювати і в сільській місцевості – вже сьогодні можливе реальне принесення ним коштів бюджетам [2].

Надзвичайно цікавим інструментом польської практики є так званий довічний вжиток, або право на довгострокову оренду на строк до 99 років, але не менш ніж 40 років. Довічний вжиток є відплатним, тобто користувач вносить попередню або першу плату за його встановлення, а також фіксовані річні виплати залежно від призначення нерухомості [2].

За такої форми оренди право власності на земельну ділянку залишається за власником. Останній передає користувачеві право виключного користування земельною ділянкою, і користувач може в повному обсязі користуватися правами власності на нерухомість. Тому такий довічний вжиток називають також тимчасовою власністю [2].

По закінченні строку довічного вжитку право власності припиняється. Користувач може довічний вжиток продати, поділити, віддати під заставу – наприклад під іпотеку або для інших дій з обмеженим правом. Крім того, довічний вжиток успадковується. Користувач довічного вжитку має першорядне право власності на продовження оренди цієї ділянки або її купівлю по закінченні строку дії [2].

Великі інвестори (як правило іноземні) намагаються відразу викупити землю, тоді як невеликі польські фірми, не маючи достатньо вільних коштів, із задоволенням користуються правом довічного вжитку. Фактично довгострокова оренда працює на користь національної економіки, підтримуючи потенційних землекористувачів і, водночас, не даючи можливості знижувати реальну ціну на привабливі ділянки.

Оскільки в законодавстві України "Про оренду землі" існує така норма як "право оренди земельної ділянки", то вищезазначений механізм надання права на довгострокову оренду (довічний вжиток) може мати практичне значення в національній економіці.

Довгострокова оренда землі та оборот орендних прав – це інструмент, що може підштовхнути розвиток ринку землі і не позбавляє державу права контролю за цим ринком [3].

"Ми визнаємо довгострокову оренду. Так само, як і передачу (продаж) орендних прав. Ось вам і такий бажаний для когось ринок землі. Але ринок, що залишається під контролем держави. Довгострокова оренда – це гарний інструмент в тому сенсі, що така оренда передбачає серйозне ставлення орендаря до землі" [3].

При цьому діючий мораторій на продаж земель сільськогосподарського призначення, продовжений до 1 січня 2016 року – це політичне рішення, яке сьогодні ніяк не можна обійти. Разом з тим нікуди не дітися і від того, що великі агрохолдинги вже закумулювали значні земельні наділи, власники яких одержують копійки. Вирішити питання ринку сільгоспземель неможливо без максимальної гласності процесу. Земля для України, враховуючи продовольчу кризу, є певною мірою елементом національної безпеки [3].

В умовах сільського господарства довгострокова оренда є запорукою ефективного розвитку орендованих земель, оскільки вона дає можливість здійснювати планування господарської діяльності, проводити землевпорядні роботи, запроваджувати раціональні сівозміни, спонукає поліпшувати родючість ґрунтів і створення інтегрованих підприємств із залученням інвестицій зі сфери переробки та збуту, а також галузей промисловості.

Література

1. Закон України “Про оренду землі” від 06.10.1998 № 161-XIV. [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/161-14
2. Довгострокова оренда землі: польський досвід. [Електронний ресурс] - Режим доступу : http://www.myland.org.ua
3. Калєтнік: довгострокова оренда допоможе розвитку ринку землі в Україні [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://economics.unian.net/ukr

УДК 339.5

Володимир Мацьків,
асистент кафедри фінансів
ДВНЗ “Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника”
м. Івано-Франківськ

ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

В останні роки у світі надзвичайно інтенсивно розвивається глобалізація, прискорено зростають масштаби світової торгівлі та інші процеси міжнародного обміну, світова економіка стає більш інтегрованою і відкритою.

За таких умов Україна має визначити механізми оптимального розв'язку проблеми ефективного включення до світових глобалізаційних процесів, що забезпечило б їй максимальні зовнішні переваги та мінімальні внутрішні втрати. Для того, щоб скористатися з переваг, що дає глобалізація, Україні необхідно виробити певну позицію, яка б ґрунтувалася на глибокій та всебічній теоретичній оцінці сучасних світових реалій. Оскільки економіка функціонує за об'єктивними законами, їх незнання чи ігнорування в економічній політиці призводить до суттєвих втрат у господарській практиці [2].

Оцінка тенденцій розвитку в будь-якій сфері господарства залежить від економічної доктрини, яка впроваджується державою в певний період. Нині більшість дослідників схиляється до того, що з концептуального погляду можна виокремити дві основні доктрини, які формують економічну політику держав у глобальному середовищі: класичного космополітизму та автаркії [3, с.29]. Прихильники першої пов'язують незначні масштаби та незадовільну структуру зовнішньої торгівлі з недостатньою лібералізацією експортно-імпортної діяльності, а їх опоненти, навпаки, з надмірною відкритістю національної економіки для деструктурного зовнішнього впливу.

Щоб виявити місце зовнішньої торгівлі в розвитку економіки країни, насамперед необхідно визначити як відбувається розвиток, взаємодія яких глибинних економічних процесів його зумовлює.

Йозеф Шумпетер у своїх дослідженнях наголошує, що під розвитком слід розуміти такі зміни в економіці, які породжують якісно нові явища. Звичайне економічне зростання, формою прояву якого є

збільшення лише кількісних показників, на його думку, ще не означає розвитку. Останній передбачає зміну траєкторії економічного кругообігу, перехід народного господарства від одного центру тяжіння до іншого [4, с.157].

Таким чином, в основі підходу до економічного розвитку має бути не обсяг виготовлених благ, а якісні зміни, що відбуваються під впливом прагнення суспільства до ефективного задоволення потреб.

Якщо у суб'єктів економіки виникають нові потреби, для задоволення яких товари чи послуги на ринку відсутні, можуть зародитися суперечності, спричинені нерівномірністю розвитку виробництва і споживання. В ринкових умовах ресурси, які були задіяні для виробництва благ, попит на які зменшується або зникає, дуже швидко вивільняються з обігу. Таким чином створюється можливість для розв'язання суперечностей, а отже, і ліквідації епіцентрів збитків, яких вони завдають. Саме поєднання двох процесів - виникнення нових потреб і вивільнення незатребуваних ресурсів - є підґрунтям якісних змін в економіці [2].

Правомірність застосування загальних положень теорії економічного розвитку до розв'язання проблем національної економіки неоднозначно оцінюється науковцями. Наявний широкий спектр поглядів - від універсалізації економічного розвитку у формі західної ліберальної моделі, до обстоювання принципу відносної унікальності господарського розвитку окремих країн.

Слід відзначити, що вільний, без обмежень імпорт до країн, що розвиваються (і це підтверджується досвідом України), руйнує традиційні види виробництва й одночасно стримує становлення нових, які потенційно можуть бути конкурентами.

Значні обсяги імпорту сировини країною, що розвивається, та її інтеграція у зовнішньоекономічні зв'язки за схемою "експорт сировини одного виду - імпорт сировини іншого виду" призводять до позитивних зрушень тільки тоді, коли експортні галузі тісно пов'язані з іншими секторами економіки. У такому випадку виникнення в їх межах нових потреб матиме мультиплікативний ефект для економічного розвитку країни. А якщо експортні галузі є ізольованими, позитивний ефект зростання зовнішнього попиту проявлятиметься тільки в позитивному сальдо торгового балансу.

Отже, можна підсумувати, що нинішній механізм здійснення зовнішньоторговельних відносин в Україні є малоефективним як з погляду відповідності викликам глобалізації, так і економічного розвитку загалом. Це означає, що Україна сьогодні, як не прикро, не демонструє явної потреби в якісному розвитку економіки. Привабливість стандартів життя провідних країн не трансформувалася в економічний попит на інститути та механізми освоєння цих стандартів. Декларативно Україна прагне розвитку, але за умови збереження чинних традицій і порядків.

Література

1. Власова-Захарченко М.С. Стратегічний аналіз умов експортно-імпортної діяльності України на світових ринках / М.С. Власова-Захарченко // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2012. – № 1 (5). Том 2. – С. 45–58.

2. Лазебник Л.Л. Значення зовнішньої торгівлі для економічного розвитку країни в умовах глобалізації / Л.Л. Лазебник // Економічний часопис-XXI. – 2003. – №9.

3. Стратегії економічного розвитку в умовах глобалізації: монографія / За ред. Д.Г. Лук'яненка. К.: КНЕУ, 2001. - 538 с.

4. Шумпетер Й. Теория экономического развития. / Й. Шумпетер– М. : Прогресс, 1982. – 431 с.

УДК338.439.5 (477.87)

Юлія Шевчук,
здобувач кафедри економіки підприємства, менеджменту та логістики
ДВНЗ "Ужгородський національний університет"
м. Ужгород

ФОРМУВАННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ АГРАРНОГО РИНКУ

Інфраструктура аграрного ринку включає значну кількість підприємств і установ, що виконують обслуговуючі функції, до яких належать елементи торговельно-збутової, транспортної системи, стандартизація, страхування, кредитування, сертифікація, тобто сукупність галузей і підгалузей національної економіки, а також видів економічної діяльності, що надають послуги матеріальному виробництву, забезпечують економічний обіг, надають послуги населенню, створюють умови для охорони і відтворення навколишнього природного середовища. Однак виникає потреба більш чіткого визначення складових елементів, функцій та оптимальних параметрів інфраструктури аграрного ринку на регіональному рівні. При цьому доцільно визначитися з вибором побудови моделі регіонального аграрного ринку, або ж міжнародного агроіндустріального парку, що враховуватиме сезонність та реверсний режим роботи, включаючи весняний експорт ранньої сільгосппродукції в інші регіони та осінній імпорт для потреб населення регіону. Модель міжнародного агроіндустріального парку потребує врахування умов функціонування спеціальних економічних зон (до прикладу СЕЗ "Закарпаття"), облаштування логістичних та виробничих потужностей з метою сортування, тарування, а в подальшому і первинної переробки сільгосппродукції. Перевагою моделі буде впровадження європейської лабораторії якості за стандартами ISO-9001 на всіх етапах проходження сільгосппродукції: від вирощування до споживання, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності товару по обидва боки кордону.

Складовими інфраструктури аграрного ринку є маркетингова, фінансово-кредитна, інформаційно-консультаційна та агросервісна. Одним із елементів маркетингової інфраструктури є біржі, які відіграють суттєву організаційну роль на ринку. Біржова торгівля сільськогосподарською продукцією здійснюється на товарних біржах, які служать місцем формування ринкових цін, комерційної інформації [2, с. 123].

Оптові продовольчі ринки як елемент інфраструктури аграрного ринку і як суб'єкти підприємницької діяльності забезпечують необхідні умови для здійснення купівлі-продажу сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки і укладання відповідних торговельних угод. Метою їх створення є прискорення і здешевлення просування товару від товаровиробника до кінцевого споживача, забезпечення рівного доступу всіх товаровиробників та споживачів до ринку [1, с. 81]. Важливу роль відіграють обслуговуючі кооперативи, які повинні бути представлені на аграрному ринку в усіх складових його інфраструктури з метою успішної реалізації економічних інтересів сільськогосподарських товаровиробників.

Елементами інфраструктури аграрного ринку є виставки-ярмарки, аукціони і тендери, що є періодичними зібраннями торговельних, промислових і сільськогосподарських підприємств, комерсантів, які організовуються переважно для оптового продажу та закупівлі товарів за виставленими зразками.

Товаровиробниками створюються об'єкти роздрібної торгівлі (фірмові магазини, агромагазини), як елементи інфраструктури аграрного ринку, що дозволяє мінімізувати витрати на маркетингові заходи і швидко забезпечити споживачів необхідним товаром.

Важливою складовою інфраструктури аграрного ринку є фінансово-кредитна інфраструктура (комерційні та кооперативні банки, кредитні спілки, агропромислові групи, страхові компанії), де чільне місце займають кредитні спілки, які за своєю суттю є фінансовими кооперативами.

Забезпечення відповідного рівня розвитку інфраструктури аграрного ринку можливо за умови існування інформаційно-консультаційної його складової з використанням потенціалу науково-дослідних установ, вищих навчальних закладів. Розповсюдженням наукової інформації займаються дорадчі служби, які створюють систему інформаційно-консультаційного обслуговування. Невід'ємною частиною інфраструктури аграрного ринку є агросервісна його складова, яка формує послуги з матеріально-технічного забезпечення.

Існування інфраструктури аграрного ринку базується на основі взаємодії інфраструктурних

підсистем та їх елементів. Завдяки інтенсивному обміну товарів та інформації в ринкових умовах, спостерігається взаємодія маркетингової, кредитно-фінансової, інформаційно-консультаційної та агросервісної підсистем, що створює умови для ефективного господарювання сільськогосподарських товаровиробників.

Література

1. Мороз В.В. Розвиток ринкової інфраструктури в АПК / В.В. Мороз // Економіка АПК. – 2001. – № 3.– С.81-82.

2. Солодкий М.О. Біржовий ринок / М.О. Солодкий. – К.: Джерела М - 2002. – 336 с.

Наталія Овчар,
студент,
Юлія Степанцова,
викладач
ВНЗ "Хмельницький економічний університет"

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Актуальність даної теми пояснюється тим, що сьогодні в Україні майже відсутні дослідження та розробки щодо вдосконалення механізму ефективності праці, як пріоритетного напряму державного регулювання, немає неналежно розроблених теоретико-методологічних аспектів взаємозалежності між ефективністю праці та її стимулюванням, оцінкою ефекту від праці у системах стимулювання.

Основною проблемою економічної теорії і господарської практики є аналіз співвідношення результатів і витрат, що називаються ефективністю. Ефективність праці залежить від працівників, від їхніх умов трудової діяльності: соціально-економічних, організаційних, правових, психологічних, санітарно-гігієнічних, природних. Стан середовища, в якому вони працюють, впливає на них, визначає рівень їхніх фізичних, інтелектуальних і моральних сил, ставлення до праці.

Вагомий внесок у дослідження категорії "ефективності праці" зробили такі вчені-економісти: А.Б. Бушена, І.І. Бока, В.Є. Варзара, А.К. Гастєв, С.Г. К. Маркс, А. Сміт, Струмиліна, О.К. Харченко, Ю.М. Рубінський, та ін.

Значно розширили теорію продуктивності і ефективності праці такі вчені, як Є.Г. Антосєнков, Є.І. Капустін, Д.М. Карпухін, В.Г. Костаков, Л.А. Костін, О.О. Котляр, В.В. Куліков, Ї.С. Маслова, А.І. Мілюков, Г.А. Пруденський, О.І. Рузавіната та ін.

Ефективність праці — це результат живої праці діяльності людей і виражається в досягненні найбільшого ефекту при мінімальних витратах праці. Ефективність показує співвідношення обсягу вироблених матеріальних або нематеріальних благ на кількість затраченої на це праці. Зростання ефективності праці це постійне вдосконалення людьми економічної діяльності, постійне знаходження можливості працювати краще, виробляти більше якісніших благ при тих самих або і менших затратах праці [1, с. 278].

Одним із найважливіших показників економічного зростання країни є зростання ефективності праці яке забезпечує підвищення реального продукту і доходу, тому при збільшені суспільного продукту в розрахунку на душу населення підвищується рівень споживання.

Існують наступні чинники, які зумовлюють розгляд проблеми ефективності: обмеженість економічних ресурсів і нераціональність їх розподілу; прагнення суб'єктів господарювання до організаційного розвитку й отримання максимального ефекту, при цьому питання оптимізації організаційних структур, поведінки, мотивацій персоналу виходять на перший план.

Проблема підвищення ефективності праці має важливе значення для будь-якого суспільства. Особливої актуальності ця проблема набуває в умовах пошуку шляхів виходу з кризової ситуації в країнах з перехідною економікою, в тому числі, і в Україні.

Для того щоб ефективність праці на підприємстві зросла вона має розглядатися як джерело економічних зрушень, підвищення реальної заробітної плати і, відповідно, рівня життя населення;

виступати засобом стримування інфляційних процесів.

Водночас ряд зарубіжних науковців відстоює позицію, згідно з якою Україна значно програє як економічно розвиненим країнам, так і країнам пострадянського простору за рівнем ефективності праці. Світовий досвід свідчить, що висока конкурентоспроможність підприємств і економіки в цілому суттєвою мірою визначається цілеспрямованою мотивацією до ефективної та високопродуктивної праці.

Отже, можна зробити висновок, щоб підвищити ефективність праці для початку потрібно внести зміни до чинного законодавства, удосконалити механізм взаємодії на всіх рівнях національної економіки між усіма сторонами соціально-трудових відносин щодо досягнення збалансованості між ефективністю праці та її оплатою на засадах підвищення відповідальності працедавців за своєчасну та у повному обсязі виплату заробітної плати – як заходу відтворення її стимулювальної функції та підвищення рівня захисту прав найманих працівників.

Література

1. Богиня Д.П., Основи економіки праці [Текст]: Навчальний посібник / Д.П.Богиня, О.А.Грішнова - К.: Знання-Прес, 2001. - 313с

2. Гончаров В.М., Концептуальні проблеми ефективності праці в Україні [Текст] / Гончаров В.М. - Вісник економічної науки України. – 2007. – № 2. – С. 33-37.

3. Грішнова О., Економіка праці та соціально-трудові відносини [Текст]: Підручник/ Грішнова О. - К.: Знання, 2004. - 535 с.

4. Мочерний С.В., Основи підприємницької діяльності [Текст] / Мочерний С.В. – К.: Академія, 2005р. - 280 с.

УДК 336.7

Андрій Шпак,
аспірант кафедри обліку і аудиту
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника"
м. Івано-Франківськ

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІКИ

Фінансове забезпечення є одним із ключових елементів фінансового механізму та вагомим фактором економічного зростання. Ефективна політика у царині фінансово забезпечення це шлях до динамічного розвитку економіки, в цілому, та її структурних одиниць зокрема. Адже, на сучасному етапі трансформації суспільно-економічних відносин, гостро відчувається критичний стан фінансового забезпечення у всіх сферах економічної діяльності. І не має значення, чи окремий вид діяльності складається з одного простого процесу, чи охоплює ряд процесів окремої галузі, пошук та використання найбільш ефективних елементів фінансового забезпечення економіки є актуальним та своєчасним напрямком дослідження.

Варто відзначити, що чітко окреслених параметрів досліджуваної категорії, які однозначно визначають зміст поняття "фінансового забезпечення" на сьогоднішньому етапі розвитку наукової думки не сформульовано. Залежного від обраного об'єкта, організаційно-економічної площини та окреслених цілей дослідження, змістове навантаження поняття фінансового забезпечення може бути різним.

Осмислення поняття "фінансове забезпечення", як зв'язної та рушійної ланки різноаспектного суспільно-економічного розвитку окреслено в працях відомих українських вчених. Зокрема, питання фінансового забезпечення неодноразово висвітлювалось такими вченими, як О.В.Міщук, Л. О. Першко, О.Р. Романенко, Москаль О.І., І.Г. Сокириська, С.І. Юрій,Т.О. Кізима, Н.П. Злепко. Незважаючи на великий обсяг проведених досліджень, та значущість одержаних результатів, окремі питання фінансового забезпечення потребують ретельної систематизації і вивчення.

На думку Міщук О.В. фінансове забезпечення це комплекс заходів по забезпеченню економічного зростання фінансовими ресурсами через методи та форми, способи фінансування. Фінансове забезпечення не функціонує відокремлено від фінансування, яке пов'язано з визначенням

необхідної кількості фінансових ресурсів для фінансового забезпечення економічного зростання. Останнє потребує фінансових ресурсів національного господарства, що вилучаються державою [1, с. 10]. У свою чергу, Л.О. Першко вважає фінансове забезпечення важливою складовою організаційно-економічного механізму, оскільки воно є важливою частиною взаємозв'язку різногалузевих підприємств з суб'єктами зовнішнього середовища [2, с. 99-103]. "Фінансове забезпечення, як відтворювальний процес, який полягає у покритті затрат за рахунок фінансових ресурсів, акумульованих суб'єктами господарювання і державою" визначається Романенко О.Р. Він стверджує, що фінансове забезпечення розширеного відтворення може здійснюватися у таких формах, як бюджетне фінансування, кредитування, самофінансування, оренда (лізинг) та інвестування [3, с. 312].

Відомий економіст Москаль О.І. стверджує, що механізмом фінансового забезпечення є сукупність економічних відносин, які виникають, з приводу пошуку, залучення і ефективного використання фінансових ресурсів та організаційно-управлінських принципів, методів і форм їх впливу на соціально-економічну життєдіяльність територіальних одиниць та господарських суб'єктів. Фінансове забезпечення реалізується через систему фінансування, що може здійснюватися в трьох формах: самофінансування, кредитування і безповоротне фінансування з бюджету [4, с. 16]. Формами фінансового забезпечення виділяє самофінансування, кредитування й державне фінансування, а інструментами механізму фінансового забезпечення склад і структуру його джерел. Наприклад І.Г. Сокириська виділяє "механізм фінансового забезпечення, формування структури капіталу, планування і бюджетування, балансування грошових потоків" і розглядає фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання з позиції необхідності безперервності відтворювальних процесів через формування власних та залучених фінансових ресурсів, пов'язуючи структуру останніх з рівнем фінансової стійкості та ризику в діяльності підприємств [5, с. 89-93].

Фінансове забезпечення знайшло своє відображення у працях вчених-фінансистів С.І. Юрія, Т.О. Кізими, Н.П. Злепка які мають спільні погляди у питанні розкриття суті цього поняття і з їхнього боку фінансове забезпечення трактується як формування цільових грошових фондів у достатньому розмірі та їх ефективне використання. Автори виділяють п'ять елементів фінансового забезпечення суб'єктів господарювання, а саме: самофінансування (відшкодування витрат на основну діяльність та їх розвиток за рахунок власних джерел); кредитування; бюджетне фінансування; оренда; інвестування [6, с. 357].

Погоджуючись з більшістю наукових тлумачень досліджуваного поняття, відзначимо, що фінансове забезпечення це комплекс взаємопов'язаних економічних процесів спрямованих на формування ресурсного потенціалу та системи методичних підходів його ефективного використання.

Література

1. Міщук О.В. Фінансове забезпечення економічного зростання: теоретичний аспект // О.В. Міщук / Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. – 2011. № 2. – С. 10.

2. Першко Л.О. До питання створення механізму фінансового забезпечення діяльності підприємств. / Збірник наукових праць Луганського національного аграрного університету / За ред. В.Г. Ткаченко. – Луганськ: Вид-во ЛНАУ, 2004. – №37(49). – С. 99-103.

3. Романенко О.Р. Фінанси: підручник. / О.Р. Романенко – К.: Центр навч. літ-ри, 2004. – 312 с.

4. Москаль О.І. Фінансове забезпечення розвитку агропромислового виробництва регіону (на матеріалах Чернівецької області): / О.І. Москаль Автореф. дис. …канд. екон. наук. – К., 2001. – 16 с.

5. Сокириська І.Г. Діагностика фінансового забезпечення діяльності підприємства // Фінанси України. – 2003, № 1. – С. 89–93.

6. Фінанси: вишкіл студії: навч. посіб. / За ред. д-р екон. наук, проф. С.І. Юрія. – Тернопіль: Карт-бланш, 2002. – 357 с.

УДК 338.2

Віталій Кіндзерський,
аспірант кафедри економіки підприємства
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
м. Чернівці

МЕТОДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ

В основі аграрної політики кожної країни лежить розуміння особливої ролі аграрного сектору економіки в життєдіяльності суспільства. Сільськогосподарська продукція в усьому світі є не просто товаром, вона – стратегічний товар. Тому підтримка агропромислового виробництва є важливим завданням економічної політики держави.

Як свідчить історичний досвід, і суто ринкова, і повністю керована державою економіка не спроможні забезпечити стабільний економічний ріст. Держава завжди здійснювала як позитивний, так і негативний вплив на розвиток сільського господарства країни. Тому, сучасні наукові погляди спрямовані на пошук оптимального поєднання елементів ринкової та державної економічних систем.

Безперечно, провідна роль надається державі в таких сферах, як розвиток сільської інфраструктури, науково-дослідні й проектні роботи, освіта й підвищення кваліфікації, інформаційно-консультаційне забезпечення, регулювання ринку сільськогосподарської продукції, зовнішньої торгівлі та ін. Проте важливе значення має дія законів ринку, що служить своєрідним запобіжником впливу держави. Його характер, методи, форми та специфіка можуть бути різні. Це залежить від рівня розвитку країни, її можливостей, зобов'язань держави, умов здійснення економічної діяльності, навіть традицій, які сформувалися впродовж століть та ін. [1, с. 68].

Основні положення сучасних теорій державного регулювання та необхідності його здійснення в аграрному секторі викладені в працях відомих вітчизняних та закордонних вчених, таких як М. Бетлія, О. Бородіної, Н. Головченко, А. Діброва, М. Дем'яненка, К. Мельника, Т. Олійник та багато ін.

В практичній діяльності, як свідчить вітчизняний та зарубіжний досвід, державне регулювання здійснюється за допомогою різних методів. Метод в самому загальному розумінні – це спосіб досягнення мети, певним чином упорядкована діяльність щодо реалізації обраних цільових настанов.

Досить умовно всі методи можна поділити на дві основні групи – ті, що базуються в основному на елементах примусу, обмеження економічної волі суб'єктів (адміністративні методи) та ті, що орієнтовані на включення механізмів їхньої особистої зацікавленості (економічні методи). Співвідношення між застосування адміністративними та економічними методами визначається низкою чинників, до яких можна віднести: рівень розвитку економіки, швидкість отримання результатів, рівень забезпечення продовольчої безпеки, міжнародна обстановка тощо [2, с. 74].

У переважній більшості наукових досліджень методи регулювання економіки за формами класифікують на прямі та опосередковані. Вважається, що прямі методи безпосередньо діють на функціонування суб'єктів ринку за допомогою інструментів адміністративно-правового характеру, що регламентують діяльність суб'єктів господарювання та економічних інструментів прямого впливу [3, с. 51-55]. Методи непрямого регулювання – це методи, які регламентують поведінку суб'єктів ринку не прямо, а опосередковано, шляхом створення певного економічного середовища, яке змушує їх діяти у потрібному для держави напрямку.

Існує досить багато наукових поглядів на класифікацію методів державного регулювання аграрного сектору економіки. Ми схиляємося до думки, що в залежності від того, на яких елементах людської діяльності вони ґрунтуються, методи можуть бути: адміністративні, економічні, правові та соціально-психологічні (Рис. 1) [3, с.57].

Існує певний стереотип, що в умовах стабільної економічної ситуації, економічно розвинуті країни надають перевагу методам непрямого регулювання, вдаючись до адміністративних методів вкрай рідко. Проте це твердження не однозначне.

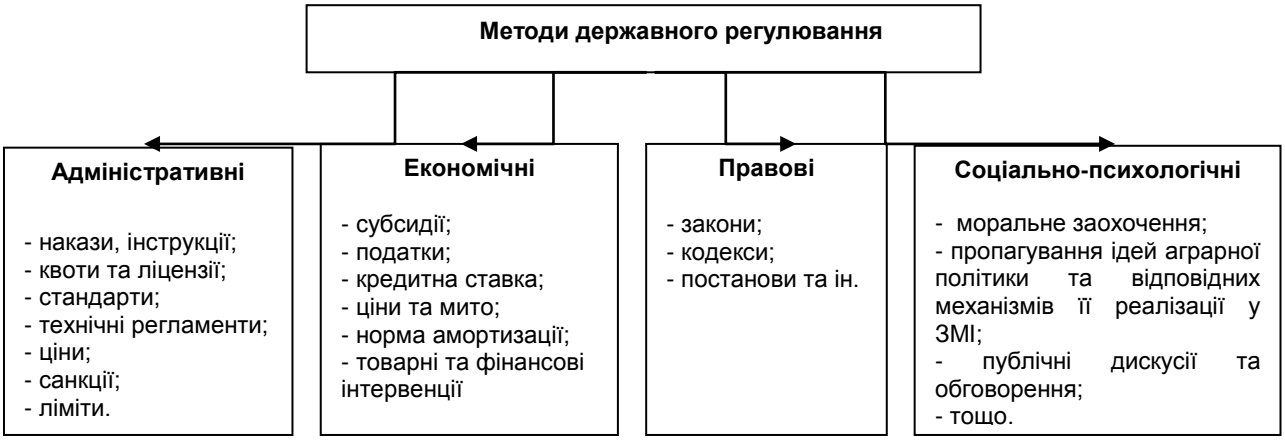

Рис. 1. Методи державного регулювання сільськогосподарського виробництва в Україні

Вибір методів державного регулювання сільськогосподарського виробництва має ключове значення для отримання результативності державних заходів. Збалансованість застосування цих методів служить запорукою успішної державної політики у аграрній сфері.

Література

1. Державна підтримка агросфери: еволюція, проблеми: монографія / [О.М. Бородіна, М.Г. Бетлій, Н.М. Головченко та ін.]. – К., 2008. – 264 с.

2. Могильний О.М. Державне регулювання економіки / О.М. Могильний. – К. : Ін-т підготовки кадрів державної служби зайнятості України, 2006. – 490 с.

3. Діброва А.Д. Державне регулювання сільськогосподарського виробництва: теорія, методологія, практика / А.Д. Діброва. – К.: Формат, 2008. – 488 с.

УДК 65.012.34:338.47

Ірина Волощук,
аспірант
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ

Сучасна підприємницька діяльність вітчизняних підприємств незалежно від їх основного виду діяльності характеризується складністю та динамічністю, саме це визначає причину для здійснення раціонального логістичного управління, що й стане вирішенням багатьох проблем, і пов'язаних із вивченням структури зв'язків між елементами підприємства, його взаємозв'язку із зовнішнім середовищем, оптимальних режимів функціонування елементів в межах всього матеріального та функціонального змісту відповідної діяльності.

Розвиток інтеграції світової економіки і глобалізація бізнесу сприяли створенню міжнародних логістичних систем [1]. Логістичні активності стали більш комплексними, а такі проблеми як розміщення виробництва і центрів дистрибюції, вибір видів транспорту для конкретного замовлення, типів сервісу, методів управління запасами, проектування адекватних комунікаційних і інформаційних систем привели до інтеграції логістичної і транспортної компонент з метою оптимізації процесу перевезення і максимального задоволення потреб замовника.

Розвиток міжнародних транспортно-логістичних комплексів стимулює і процеси спрощення торгівельних та інших економічних відносин між країнами.

Транспортно-логістична система – це інтегрована сукупність суб'єктів транспортно-логістичної діяльності та об'єктів транспортно-логістичної інфраструктури, що взаємодіють між собою з метою оптимізації руху вантажопотоків "від дверей до дверей" за мінімальних витрат на максимально

вигідних умовах. Необхідно додати, що транспортно-логістична система, як і будь-яка інша система, складається з конкретних підсистем та елементів, до яких залежно від функціональної фази логістичного обслуговування вантажного потоку в процесі руху доцільно віднести такі підсистеми, як:

- транспортно-постачальницька,
- транспортно-складська,
- транспортно-логістичного обслуговування та управління,
- інтегрованої інформації та транспортно-логістичних рішень,
- транспортно-збутова.

Територіальні особливості транспортно-логістичної системи як складної динамічної системи зумовлює необхідність застосування системного підходу [2]. Використання системного підходу дає змогу сформувати нову специфіку організаційно-економічної та техніко-технологічної взаємодії ланок транспортної системи згідно з інтегральною концепцією розвитку держави з урахуванням потреб сучасного економічного середовища.

Важливе значення для визначення найефективніших шляхів формування та розвитку транспортно-логістичної системи України має проведення аналізу окремих макроекономічних показників (ВВП, структура експорту та імпорту товарів та ін.) та статистичних даних діяльності транспортного сектору країни.

Структура транспортно-логістичної системи України, на наш погляд, має складатися з п'яти рівнів логістичної взаємодії:

- взаємодія об'єктів транспортно-логістичної інфраструктури (термінальні та вантажні комплекси, підприємства різних видів транспорту та транспортно-логістичного сервісу тощо);
- транспортно-логістичні центри місцевого, регіонального та міжнародного призначення;
- регіональні транспортно-логістичні системи;
- транспортно-логістичні кластери;
- інтегрована транспортно-логістична система України (підсистема економічної системи країни та міжнародних транспортно-логістичних систем).

Найбільш ефективні рішення в сфері транспортування вантажів можуть бути реалізовані в транспортно-логістичних системах (ТЛС), передумовами чого є поглиблення конкуренції між учасниками транспортного ринку за якісне обслуговування з мінімальними витратами власників вантажів, розвиток інтеграції між підприємствами різних галузей, створення нових форм взаємодії, значні можливості в сфері інформаційних технологій, що володіють великим потенціалом для ефективного управління виробничо-комерційною і транспортною діяльністю. Саме необхідність і можливість використання цього потенціалу зумовлює поглиблення інтеграції транспортних і товаророзподільних процесів.

Отже, реальним напрямом підвищення ефективності транспортної системи України є забезпечення більшої відкритості для входження нових

транспортних компаній, залучення приватного капіталу, розвитку конкуренції в усіх галузях транспорту (включаючи рухомий склад залізниць), залишаючи державне регулювання ринку лише для елементів, які неможливо елімінувати (монопольні структури) і, які необхідні для забезпечення належного рівня безпеки на транспорті.

Отже, створення розвинутої транспортно-логістічної системи дозволить, з одного боку, вирішити соціальні проблеми, а з іншого, стане запорукою післякризового бурхливого розвитку економіки.

Література

1. Сергеев В.И. Глобальные логистические е системы: учеб. пособие / под общ. ред. В.И. Сергеева и др. – СПб.: Издательский дом "Бизнес – пресса", 2001. –240 с.

2. Маселко Т.Є. Проблеми управління транспортно-логістичними системами України та перспективи розвитку в контексті європейської інтеграції / Т.Є. Маселко, С.Г. Шевченко. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltu/17_2/301_Maselko_17_2.pdf

УДК 636.03:338.482(477)

Ірина Макар,
аспірант кафедри менеджменту
ДВНЗ "Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького"
м. Львів

РОЗВИТОК СКОТАРСТВА В АГРАРНОМУ ВИРОБНИЦТВІ УКРАЇНИ

Одне з найдавніших занять людини є скотарство. Люди розводили велику рогату худобу для отримання найцінніших продуктів: молока і м'яса. На сьогодні скотарство посідає важливе місце в економіці сільськогосподарського виробництва України. Значення його як провідної галузі тваринництва зберігається і в наш час. Молоко і м'ясо становлять основу повноцінного харчування населення, які містять необхідні поживні, мінеральні і біологічно активні речовини. Загалом досліджувану галузь поділяють на молочне і м'ясне скотарство, хоча ще і виділяють напрями: молочний, молочно-м'ясний, м'ясний, м'ясо-молочний. Кожному з цих напрямів відповідає певна статево-вікова структура стада.

В процесах реформування аграрних відносин, що почались в Україні у кінці минулого століття, галузь скотарства зазнала негативних змін. Перш за все це відноситься до наявності поголів'я тварин. Так, зокрема, поголів'я великої рогатої худоби в Україні поступово зменшується, і в 2011 р. становило 4425,8 тис. гол., у тому числі 2582,2 тис. корів (табл.1).

Поголів'я великої рогатої худоби в 2011 р. становило 17,9 % рівня 1990 р., а корів відповідно – 30,8 %. Щодо виробництва продукції скотарства, то у 2011 р. було вироблено 11086,0 тис. т молока проти 24508,3 тис. т у 1990 р., тобто зменшення становило 45,2 %. В середньому на душу населення виробництво молока знизилось за цей період з 472,3 кг у 1990 р. до 242,5 кг у 2011 р., або це зниження складало 51,3 %.

Таблиця 1

Розвиток скотарства в Україні*

Роки	Поголів'я великої рогатої худоби		Виробництво молока		Виробництво яловичини і телятини (у забійні вазі)	
	всього, тис. гол.	у тому числі корови	всього, тис. т	на душу населення, кг	всього тис. т	на душу населення, кг
1990	24623,4	8378,2	24508,3	472,3	1985,4	38,3
1995	17557,3	7531,3	17274,3	335,3	1185,9	22,9
2000	9423,7	4958,3	12657,9	257,4	754,3	15,3
2005	6514,1	3635,1	13714,4	291,1	561,8	11,9
2008	5079,0	2856,3	11761,3	254,3	479,7	10,4
2009	4826,7	2736,5	11609,6	252,1	453,5	9,9
2010	4494,4	2631,2	11248,5	245,2	427,7	9,3
2011	4425,8	2582,2	11086,0	242,5	399,1	8,8
2011р. у % до 1990р.	17,9	30,8	45,2	51,3	20,1	22,9

Примітки: * – тут і надалі використано матеріали статистичного збірника [1].

Виробництво яловичини і телятини також зменшилося і у 2011 р. становило 20,1 % рівня 1990 р., а в середньому на душу населення України – 22,9 %.

Щодо науково обґрунтованих норм харчування людина має на рік споживати в середньому 380 кг молока і молочних продуктів, у тому числі 120 кг молока у свіжому вигляді. Споживання м'яса становить 80 кг на рік, у тому числі 36 кг яловичини і телятини [2, с. 358]. На жаль, обсяги виробництва продукції скотарства в останні двадцять років не тільки не забезпечують населення оптимальним їх рівнем, але й взагалі не досягають навіть мінімальних норм. Мінімальні норми споживання молока і молокопродуктів становить 344 кг, а яловичини – 50 кг на душу населення на рік [3, с. 431]. Так, зокрема, в Україні за даними 2011 р. у розрахунку на одну особу споживалось 242,5 кг молока і 8,8 кг

яловичини і телятини, тоді як у 1990 р. ці показники були наближеними до раціональних науково обґрунтованих норм і дорівнювали відповідно, кг: 472,3; 38,3.

Для досягнення цих показників розвиток галузі скотарства має ґрунтуватися на використанні новітніх технологій, що забезпечить підвищення продуктивності праці, зниження витрат виробництва; вдосконаленні селекційно-племінної роботи та кормовиробництва; підвищенні матеріальної зацікавленості виробників даної галузі тощо. З цього приводу О.А. Шуст стверджує: "Для сільського господарства на сьогодні не є особливою проблемою виробити необхідну кількість тваринницької продукції, але відсутній попит, отже, немає інтересу у виробників. Товарність виробленого молока в Україні становить лише 40-50%" [4, с. 38].

Одночасно зауважимо, що розвиток галузі скотарства гальмує також низька якість продукції, недосконаліть діючих стандартів, що відповідають вимогам європейського рівня, низька платоспроможність населення, недосконале господарювання в ринкових умовах та інше. Все це в комплексі привело до збитковості більшості підприємств, що займаються виробництвом продукції скотарства. Однак, з іншого боку, ми не повинні відмовлятись від вітчизняного виробництва, оскільки результатом цього буде все більше потрапляти на український ринок іноземна продукція, а це, у свою чергу, приведе до зниження зайнятості населення. Отже, на розвиток скотарства слід звернути особливу увагу, адже ця галузь забезпечує населення продуктами харчування, що у свою чергу буде сприяти зміцненню продовольчої безпеки держави.

Література

1. Статистичний збірник "Сільське господарство України" / За ред. Н.С. Власенко. – К., 2012. – 386 с.
2. Мацибора В.І. Економіка сільського господарства / В.І. Мацибора – К.: Вища шк. – 1994. – 415 с.
3. Наукові основи агропромислового виробництва в зоні Лісостепу України / ред. кол.: М.В. Зубець та ін. – К.: Логос, 2004. – 776 с.
4. Шуст О.А. Функціонування тваринництва України: сучасний стан та проблеми вирішення / О.А. Шуст // Економіка та управління АПК: Збірник наукових праць / Білоцерківський національний аграрний університет. – Біла Церква, 2011. – Вип. 5 (85). – С. 37–42.

УДК352:323.325

Сергій Газуда,
аспірант кафедри економіки підприємства менеджменту та логістики
ДВНЗ "Ужгородський національний університет"
м. Ужгород

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

До "сільських територій" (СТ) відносять сукупність сільських населених пунктів і прилеглих до них сільськогосподарських угідь (*земель*), історично сформована в законодавчо визначених межах, що поєднує в собі адміністративно-територіальну (*села, сільські поселення, сільські ради*) та територіально-функціональну (*сільськогосподарське виробництво, переробка продукції, її зберігання й реалізація*) приналежність щодо створення належних умов праці й проживання населення та забезпечення продовольчої безпеки країни [1]. В інших визначеннях присутнє твердження, що до СТ відносять території де кількість працездатного населення зайнятого в сільськогосподарському виробництві більше 50 %. Виходячи із цих тверджень можна зробити висновки, що на "сільських територіях": функціонують підприємства як промислові так і аграрні; кількість зайнятих у сільському господарстві переважає; функціонує виробнича та соціальна інфраструктура; існує специфіка промислової та сільськогосподарської інфраструктури; серед населених пунктів переважають села та селища; більшою мірою виражені історичні традиції. Дані висновки дадуть змогу більш чітко окреслити блок проблем та можливі шляхи вирішення.

Сьогодні одними з найбільш болючих проблем українського села є працевлаштування сільських мешканців, підтримка розвитку малого підприємництва на селі та підвищення якості життя мешканців СТ. Окрім того, протягом останніх десятиріч українське село стало заручником нерозвиненої виробничої та соціальної інфраструктури й низки регіональних проблем. Тому, при

розробці заходів спрямованих на сприяння розвитку СТ поряд із загальними проблемами необхідно врахувати й проблеми та особливості розвитку окремо взятого регіону.

Основною метою розвитку нашого суспільства визначено "побудову соціально-орієнтованої ринкової економіки", при цьому слід відмітити, що ринковий механізм спрямований на максималізацію прибутку, і не вирішить проблеми розвитку СТ, з наступних причин: сільське господарство України є малоприбутковим, низько конкурентним із слабкою інвестиційною привабливістю; сільськогосподарська земля, як засіб виробництва не є товаром; ринковий механізм не ефективний у соціальній та екологічній сфері; ефективно формує лише інфраструктуру високоприбуткових галузей.

Отже, проблеми розвитку СТ, включаючи інфраструктуру, на нашу думку, необхідно вирішувати шляхом об'єднання зусиль держави в особі місцевих органів державної влади, органів місцевого самоврядування, територіальних громадських організацій та регіональної науки. Це саме ті регіональні інституції, які зможуть сумісно діяти та працювати ефективно у двох напрямах: перший – створення оптимальних умов для функціонування ринкового механізму, як автоматичного регулятора; другий напрям – державна та регіональна підтримка.

Оскільки кожен регіон є унікальним в економічному, екологічному, соціальному, історичному, природному та інших аспектах, необхідним постає окреслення саме регіональних особливостей розвитку, як впливового фактора. До територіальних особливостей розвитку СТ Закарпатського регіону, доцільно віднести: вертикальну зональність регіону (низинна, передгірна, гірська), що накладає територіальні особливості розвитку на кожну із зон; екологічну складова (екологічний феномен, органічне господарство); геостратегічне розміщення регіону; історичні та традиційні особливості розвитку сільського господарства регіону (вівчарство, виноробство, вирощування тютюну, тощо); унікальність природних ресурсів; багатонаціональність регіону.

Урахування регіональних особливостей розвитку при розробці стратегій, програм розвитку, цільових комплексних програм (ЦКП), індикативних планів дасть можливість досягнення максимального ефекту при їх реалізації й уникнути помилок.

Література

1. Проект закону про сільське господарство. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.minagro.gov.ua

УДК 658.114

Галина Баланюк,
аспірант кафедри обліку і аудиту
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ЕТАПИ РОЗВИТКУ РІЗНОУКЛАДНОСТІ

Розвиток сільського господарства України має глибинне історичне коріння і його дослідження можна використовувати стосовно сучасного розвитку аграрного сектора економіки та його невід'ємної складової – різноукладності.

За оцінками В.В. Юрчишина в аграрних реформуваннях, які передбачають трансформацію земельних і майнових відносин власності та організаційно-правову реструктуризацію недержавних сільськогосподарських підприємств в агроформування ринково-підприємницьких типів, прослідковується два основні етапи: власне реформування і етап пореформеного розвитку [1, с. 48].

Наше дослідження буде стосуватися етапів пореформеного розвитку, оскільки період до реформування дослідити практично неможливо. Це зумовлене тим, що до набуття політичної незалежності Україна не існувала як окрема держава, а отже й реформи підпорядковувались інтересам країн, під владою яких вона знаходилась в той чи інший проміжок часу.

Набуття Україною політичної незалежності стало поштовхом до переведення її економіки на принципово нові засади розвитку. У сільському господарстві вони найповніше проявилися в глибокому реформуванні аграрного сектора, яке спричинило перетворення у відносинах власності на землю й майно колишніх колгоспів та радгоспів і їх трансформацію в агроформування ринково-підприємницьких типів [2, с. 21].

Саме цей період вважаємо першим етапом розвитку сучасної різноукладності, який буде

носити назву зародження. На цьому етапі як зазначалося вище відбувається формування передумов розвитку сучасної різноукладності [3, с. 105]. Особливість даних етапів розвитку різноукладності полягає у тому, що вони не матимуть чітко окреслених часових періодів, а у тій чи іншій мірі здійснюються поступово-одночасно, шляхом переходу одного етапу в наступний.

Поступово після зародження наступає етап – освоєння нових підходів і механізмів на якому відбувається створення нових агроформувань, паювання землі і майна, передача земельних паїв у власність, освоєння нетрадиційних форм господарювання.

Третій етап – становлення різноукладності. Становлення – категорія для позначення процесу зародження й перетворення на дійсність; у матеріалістичній діалектиці становлення – один із моментів об'єктивно-реального розвитку, коли нове явище вже почало існувати, але ще не набуло завершеної форми [4, с. 500]. Проте подібні процеси не масові, тому основна увага на цьому етапі зосереджується на доведенні до логічного завершення відносин власності. Даний етап характеризується поступовим зміцненням економічної бази розвитку, освоєнням ринкових відносин і прогресивних методів управління, прискорення процесів підвищення соціально-економічної результативності розвитку, становленням кожного з укладів та всієї їх системи. Важливим елементом цього проміжку є те, що сформований той чи інший уклад зберігатиме властиві для нього форму і сутність на невизначений час. Тобто все те, що закладено в сучасні уклади не змінюватиме своєї основи в майбутньому, включаючи кінцеву фазу.

Наступною сходинкою у розвитку різноукладності є етап утвердження. У Новому тлумачному словнику української мови категорію утверджувати витлумачено так: робити, що-небудь міцним, непорушним, остаточно зміцнювати, усталювати [5, с. 632]. На думку Л.О. Кустріч, категорію утвердження в аграрному секторі економіки слід розуміти як остаточне закріплення приватної власності на селі з такими її соціально-економічними результатами, які сприятимуть виведенню сільського господарства країни на той рівень розвитку, на якому позитивні процеси збагачуватимуться, примножуватимуться і ставатимуть незворотними [6, с. 7].

На цьому етапі відбуватиметься виведення різноукладності на такий рівень, який би відповідав інтересам кожного суб'єкта зайнятого у різних укладах, агроформуваннях і державі взагалі.

Варто зазначити, те що коли уклади наберуть сили і чітко почне проявлятися їх соціально-економічне зміцнення, відбудеться трансформація укладоутворення в фазу утвердження кожного укладу зокрема та всієї їх системи. На жаль, ми не можемо передбачити ці терміни. Можна лише виходити з того, що найбільшою мірою вони залежатимуть від темпів стабілізації аграрного сектора економіки.

Література

1. Юрчишин В.В. Розвиток відносин власності на селі: концептуальні основи становлення і утвердження приватного сектора / В.В. Юрчишин, Г.М. Запша // Економіка України. – 2003. – № 11. – С. 47-54.

2. Шеленко Д.І. Сільськогосподарські підприємства Івано-Франківського Прикарпаття після реформи / Д.І. Шеленко. – Івано-Франківськ: ЦІТ, 2007. – 180 с.

3. Розвиток різноукладності на селі: особливості, проблеми / [Брус В.Х., Шевченко Л.М., Юрчишин В.В. та ін.]; за ред. В.В. Юрчишина. – К.: ННЦ ІАЕ, 2004. – 446 с.

4. Українська радянська енциклопедія: У 12 т. – Т. 10. − К.: Ред. Укр. рад. енциклопедії. – 1983. – 543 с.

5. Новий тлумачний словник української мови: У 3 т. – Т. 3. – К.: Аконіт, 2001. – 862 с.

6. Кустріч Л.О. Становлення сільськогосподарських підприємств на пореформеному етапі розвитку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук: спец. 08.00.04 "Економіка та управління підприємствами(за видами економічної діяльності)"/ Л.О. Кустріч. – Київ, 2007. – 20 с.

УДК 631.1.027

Ілона Ковбас,
аспірант кафедри обліку і аудиту
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ФОРМУВАННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

Один із важливих секторів економіки України, який бере участь у формуванні продовольчої безпеки держави та її експортного потенціалу є переробна промисловість агропромислового комплексу (АПК).

Переробні підприємства АПК виробляють майже всі продукти харчування, зокрема для дітей, а також продукти дієтичного, спеціального та профілактичного призначення.

Не зважаючи на значний ресурсний потенціал галузі, особливо гостро простежується проблема неконкурентоспроможності вітчизняної продукції поряд з імпортними товарами та сільськогосподарською сировиною, що активно ввозиться на ринок продовольства України.

Це можна пов'язати з тим, що сучасний етап розвитку економіки диктує нові правила та вимоги до механізмів формування і функціонування переробних підприємств в умовах ринкового господарювання. З огляду на це пріоритетним завданням українського переробного підприємства має бути своєчасне впровадження та реалізація маркетингових заходів з метою підвищення ефективності функціонування та конкурентоспроможності його на ринку. Сучасний стан управління діяльністю підприємств з переробки сільськогосподарської продукції характеризуються наявністю окремих елементів маркетингу замість реального впровадження концепцій та інструментарію маркетингового управління.

Відповідно до сучасної концепції маркетингу діяльність переробних підприємств повинна базуватись на вивіреному знанні потреб цільового ринку і споживчого попиту, оцінці та врахуванні всіх умов виробництва і збуту в найближчий час і на перспективу. При цьому найважливішою метою сучасного маркетингу є виявлення нових, ще не задоволених чи нових форм задоволення вже відомих потреб, орієнтація виробництва на задоволення саме цих бажань і завдяки цьому – випереджання конкурентів [1, с. 201].

Складові елементи маркетингової діяльності переробного підприємства в своїй основі аналогічні маркетинговим складовим на інших підприємствах – комплекс маркетингу, функції маркетингу та управління системою маркетингової діяльності.

Система управління маркетингом підприємства переробної галузі має об'єднувати шість підсистем: дослідженням маркетингового середовища, розробкою стратегій, управління організацією маркетингу, маркетинговими системами, маркетинговою ефективністю та функціями. Це забезпечуватиме комплексність управлінських рішень щодо підвищення ефективності взаємовідносин учасників ринку переробних підприємств.

До основних маркетингових задач підприємств, що займаються переробкою сільськогосподарської продукції відноситься не тільки ефективна реалізація кінцевої продукції, а у значній мірі забезпечення початкової стадії технологічного ланцюжка – перетворення сировини в кінцеву продукцію, якісною сировиною в належному обсязі. Таким чином, визначення, формування та створення конкурентних переваг підприємства повинно здійснювати як в напрямку створення якісної продукції для кінцевих споживачів, так і в напрямку покращення ефективності взаємодії з виробниками сільськогосподарської сировинної продукції [2, с. 295].

Ринкові умови господарювання змушують переробні підприємства самостійно займатися пошуком сировини. За таких умов конкуренція може спостерігатися як за ринки збуту готової продукції, так і за сільськогосподарські ресурси, деякі види яких можуть бути в обмеженій кількості. Скорочення виробництва продовольчої сировини прямо впливає на кінцеві результати господарювання переробних підприємств.

Перемога в конкурентній боротьбі за сировину залежить від підприємницької гнучкості, інтеграційних зв'язків із сільськогосподарськими товаровиробниками, включаючи встановлення оптимального для двох сторін рівня ціни, надання матеріальної допомоги, умов укладених договорів.

Основною метою маркетингової діяльності є забезпечення конкурентоспроможності

підприємства та максимальної вартості бізнесу. Досягнення цієї мети можливе лише за умови впровадження ефективних маркетингових програм, тобто таких, економічний результат від яких перевищує витрати на його досягнення [3, с. 59].

Основними особливостями, які потрібно враховувати при формуванні маркетингу переробних підприємств АПК, на наш погляд, є: потреба задоволення населення якісними та доступними за цінами продуктами, забезпечення їх екологічності, збереження навколишнього природного середовища, зведення до мінімуму неякісних продовольчих товарів у торговельній мережі та впровадження інновацій при плануванні та реалізації маркетингових заходів.

Література

1. Бондаренко В.М. Перспективи впровадження маркетингу в заготівельно-переробних підприємствах системи споживчої кооперації України / В.М. Бондаренко // Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету. – 2009. – Вип. 1. – С. 196– 203.

2. Шумейко В.М. Особливості стратегічних пріоритетів маркетингового менеджменту переробних підприємств / В.М. Шумейко // Маркетинг інновацій і інновації в маркетингу : збірник тез доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції, 27-29 вересня 2012 року. – Суми: ТОВ Друкарський дім “Папірус”, 2012. – С. 295-297.

3. Янишин Я. Маркетингове забезпечення інвестиційної привабливості переробних підприємств АПК / Я. Янишин, Т. Вітчук // Аграрна економіка. – 2011. – Т. 4. – № 1-4. – С. 58-61.

УДК 658.27

Юлія Неміш,
аспірант кафедри обліку і аудиту
ДВНЗ “Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника”
м. Івано-Франківськ

ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Сталий розвиток економіки залежить від ефективності функціонування її галузей, а зокрема підприємств із переробки сільськогосподарської продукції. Важливе значення приділяється основним засобам як головному елементу матеріально-технічної бази підприємства.

Основні засоби – матеріально-технічні активи, які підприємство утримує з метою використання їх в процесі виробництва або поставки товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим суб’єктами господарювання або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний термін корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [1, с. 102]. Вони визначають обсяги випуску та його виробничу потужність, а більш повне їх і раціональне використання сприяє покращенню техніко-економічних показників роботи переробних підприємств, а саме – зростанню обсягів випуску продукції та зниженню її собівартості [2, с. 85]. Проблема використання основних засобів і виробничих потужностей підприємств посідає чільне місце у дослідженнях багатьох відомих українських вчених. Тому дана проблема є однією із найбільш важливих дослідницьких ланок на підприємствах.

Використання основних засобів на переробних підприємствах залежить від організації своєчасного одержання надійної і досить повної обліково-економічної інформації. У цьому зв’язку зростає роль та значення обліку як однієї з найважливіших функцій управління.

Проблема більш якісного використання основних засобів на підприємствах із переробки сільськогосподарської продукції є досить важливою в період переходу України до ринкових відносин. Аналізуючи стан основних засобів, їх роль у виробничому процесі, чинниках, що впливають на використання, можна виявити методи, напрями, за допомогою яких підвищується ефективність їх використання, що забезпечує зниження витрат виробництва і зростання продуктивності праці. Основними факторами, які впливають на структуру основних виробничих засобів підприємств, є: рівень автоматизації і механізації, рівень спеціалізації і кооперування, кліматичні та географічні умови

розміщення підприємств. Кожний фактор по-різному впливає на структуру засобів [3, с. 28]. Поліпшити структуру основних виробничих засобів на переробних підприємствах можна за рахунок: оновлення та модернізації устаткування, ефективнішого використання виробничих приміщень установленням додаткового устаткування на вільній площі; ліквідації зайвого й малоефективного устаткування.

Основні проблеми використання основних засобів на підприємствах із переробки сільськогосподарської продукції полягають у тому, що потенціал екстенсивних факторів підвищення використання основних засобів вже вичерпано, плюс низькі темпи оновлення основних засобів обумовлені нестачею у суб'єкта господарювання власних фінансових ресурсів та високою вартістю будівельної техніки. В основному кожне друге підприємство, що функціонує в Україні здійснює свою господарську діяльність за участю основних засобів, що уже зношені, а це відповідно впливає на ефективність роботи, продуктивність праці, фондовіддачу та багато інших факторів [4, с. 136].

Основними завданнями, які слід вирішити при дослідженні проблеми використання основних виробничих засобів можна визначити :

- виявлення забезпеченості підприємства та його структурних підрозділів основними засобами, тобто встановлення відповідності величини, складу та технічного рівня засобів виробничій програмі підприємства;
- визначення рівня використання основних засобів і факторів, які впливають на нього; установлення належної комплектності наявного парку обладнання;
- з'ясування ефективності використання обладнання в часі та за потужністю;
- розрахунок впливу використання основних засобів на обсяг продукції;виявлення резервів підвищення ефективності використання основних засобів.

Задля покращення ситуації в цій сфері необхідно, по-перше, вдосконалити нормативно-правову базу, яка регламентує фіскальну та економічну системи амортизації, та привести оцінку основних засобів у відповідність до їх реальної вартості. По-друге, суб'єкт господарювання повинен формувати амортизаційний фонд, в якому акумулюються кошти (амортизаційні відрахування) на просте та розширене відтворення основних засобів. По-третє, повинні бути створені умови для нагромадження додаткових інвестиційних ресурсів за рахунок податкових пільг. По-четверте, вирішити ці проблеми можна за допомогою уряду – надання пільг на ввезення зарубіжної техніки.

Література

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби", затверджено наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 року № 92 // Бухгалтерія. Збірник систематизованого законодавства. – 2007. – № 1. – С. 101–105.

2. Ковальчук І.В. Економіка підприємства: навч. посібник / І.В. Ковальчук. – К.: Знання, 2008. – 679 с.

3. Пашнюк Л.О. Джерела фінансування оновлення основних фондів та напрями їх вдосконалення / Л.О. Пашнюк // Формування ринкових відносин в Україні. – 2005. – № 9. – С. 27–31.

4. Орлов П. Про використання в Україні різних систем амортизації / П. Орлов, С. Орлов // Економіка України. – 2005. – № 5. – С. 134–137.

УДК [631.15:658.27] : 633.1

Таміла Олійник,
д.е.н., проф., завідувач кафедри економіки підприємства,
Еліна Шевченко,
аспірант кафедри економіки підприємства
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва
м. Харків

СТАЛІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА В РІЗНИХ ЗА РОЗМІРОМ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Головним завданням сільського господарства є стійке збільшення обсягів виробництва продукції рослинництва для забезпечення потреби країни у цьому виді продовольства, створення державних фондів, ресурсів для її експорту. Сталість сільськогосподарського виробництва в першу чергу залежить від ефективності виробництва продукції рослинництва, оскільки рослинницькі галузі найбільшою мірою залежать від умов, які постійно змінюються. Від сталості виробництва продукції рослинництва, в кінцевому підсумку, залежить стійкість фінансово-економічного стану сільськогосподарських підприємств, можливості їх функціонування в ринкових умовах.

Питання сталого сільськогосподарського виробництва та вплив різних факторів на його рівень завжди було актуальним і відображене в чималій кількості наукових праць. Велика увага даного дослідження приділялась багатьма вітчизняними науковцями О.В. Шубравська [1], В.Й. Шиян [2], О.В. Олійник [3], Д.В Шиян [4], О.В Зубова [5] та ін. У сучасних умовах господарювання, дослідження і визначення рівня впливу сталості виробництва, потребує подальшого вивчення.

В нашому дослідженні ми визначили, рівень сталості виробництва продукції рослинництва в різних за розміром сільськогосподарських підприємств Харківської області. Сталість виробництва була досліджена шляхом статистичного групування сільськогосподарських підприємств різних за розміром сільськогосподарських угідь. Найменша середня урожайність зернових і зернобобових культур відноситься до першої групи з найменшим розміром сільськогосподарських угідь. Коефіцієнт варіації урожайності по групі склав 0,75, що вказує на дуже сильні коливання урожайності. В даній групі також спостерігається найменша середня урожайність соняшнику, проте, коефіцієнт варіації урожайності по групі є найвищій – 0,95, що також вказує на дуже сильні коливання урожайності. Найвища середня урожайність основних сільськогосподарських культур належить саме до сьомої групи підприємств найбільшими за розміром сільськогосподарських угідь, окрім цього спостерігається найменший рівень коливань урожайності сільськогосподарських культур. Коефіцієнт варіації урожайності по групі зернових і зернобобових культур – 0,18, що свідчить про помірний рівень коливання; коефіцієнт варіації урожайності соняшнику склав 0,23, що вказує на сильні коливання, але у порівнянні до інших груп вони є найменшими; рівень коливань урожайності цукрових буряків по групі – 0,095, що вказує на слабкі коливання і відповідає ознакам сталості. Також ми визначили рівень ресурсозабезпеченості в різних за розміром сільськогосподарських підприємствах. Як свідчать данні дослідження, найбільш ресурсозабезпечені, у порівнянні до інших груп, були підприємства сьомої групи, до якої належить найменша кількість підприємств. Підприємства даної групи є найбільшими за розміром сільськогосподарських угідь, а також за рівнем забезпеченості основними виробничими ресурсами. Підприємства з найменшою площею сільськогосподарських угідь належать до першої групи, також найменше ресурсозабезпеченість припадає саме на дану групу підприємств.

Виходячи з розрахункових даних можемо прийти до висновку про залежність сталого виробництва продукції рослинництва від розміру сільськогосподарських підприємств. Чим більший розмір сільськогосподарських підприємств, тим менші рівні коливання урожайності і вищій рівень урожайності культури, на що вказують показники сьомої групи. Дані першої групи свідчать про зворотну тенденцію: чим менший розмір сільськогосподарського підприємства, тим менший рівень урожайності сільськогосподарських культур і вищій рівень коливань урожайності. Дана тенденція пояснюється різним рівнем ресурсозабезпеченість підприємств. Так як високий рівень ресурсозабезпеченість мають лише великі за розмірами підприємства, то виникає питання про шляхи підвищення ресурсозабезпеченість підприємств різних за розміром. Завдяки внутрішнім резервам підприємств досягти підвищення ресурсозабезпеченість неможливо. Необхідне втручання держави стосовно стабілізації ринків виробничих чинників і продукції сільськогосподарського виробництва, що

створить умови для відтворення основних ресурсів та досягнення в підсумку сталість виробництва продукції.

Література

1. Шубравська О.В. Чинники та індикатори сталого розвитку агросфери / О.В. Шубравська // Економіка АПК. – 2005. – № 12. – С. 15–20.

2. Структура, стабильность и цикличность зернового хозяйства региона: Монография / В.И. Шиян, В.А Слаута. – Харьк. гос. аграр. ун-т. – Харьков, 1998. – 252 с.

3. Олійник О.В. Сталість розвитку господарств різних категорій в аграрному секторі / О.В. Олійник, Т.С. Морозова // Економіка АПК. – 2010. – № 6 . – С. 96 – 102.

4. Шиян В.Д. Сталий розвиток сільського господарства: виникнення, сутність і зміст / В.Д. Шиян // Економіка АПК. – 2006. – №5. – С. 35-41.

5. Зубова О.В. Сталість розвитку сільськогосподарських підприємств: основні підходи до вирішення проблеми / О.В. Зубова // Вісник Білоцерківського державного аграрного університету: зб. наукових праць. – 2009. – вип. 65. – С. 38–43.

УДК 338.24

Інна Волкова,
к.е.н., доцент, докторант
Житомирський національний агроекологічний університет
м. Житомир

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Світові глобалізаційні процеси, трансформаційні зміни та кризові явища, що супроводжують функціонування аграрного сектора економіки, зумовлюють об'єктивну необхідність формування сучасного способу господарювання сільськогосподарських підприємств. З огляду на невизначеність бізнес-середовища, інформатизацію суспільства та зростання вибагливості споживачів, агромаркетинг нині представляється дієвим інструментом адаптації підприємств аграрного сектора до ринкових умов. Сучасна концепція агромаркетингу передбачає, що комерційний успіх діяльності сільськогосподарських підприємств ґрунтується на системі маркетингових досліджень. В такому контексті нагальною є потреба запровадження дієвого механізму отримання достовірної, своєчасної та релевантної інформації аграрними підприємствами на засадах пріоритетності й системності. Відтак, необхідністю дослідження умов формування та обґрунтування перспектив подальшого розвитку системи маркетингових досліджень сільськогосподарських підприємств підкреслюється актуальність обраної теми дослідження.

Теоретико-методологічні аспекти організації та здійснення маркетингових досліджень є предметом дослідження західних науковців, зокрема, Г. Армстронга, Т. Брауна, Ф. Котлера, Н. Малхотри, В. Руделіуса, Г. Черчіля та ін. В зазначених публікаціях розглядаються класифікація, загальна послідовність та етичні аспекти процесу проведення маркетингових досліджень.

Сучасні тенденції становлення і розвитку системи маркетингових досліджень є предметом наукового пошуку таких вітчизняних вчених, як А Войчака, О. Зозульова, С. Ілляшенка, С. Косенкова, І. Лилик, В. Ортинської, А. Старостіної, В. Полторак та ін. Дослідження даних авторів знаходяться в площині теоретико-методичного осмислення сутності, мети та місця маркетингових досліджень у системі маркетингу промислового підприємства або в розрізі окремих ринків, а також завдань і особливостей етапів здійснення маркетингових досліджень.

Водночас система маркетингових досліджень сільськогосподарських підприємств як перманентний процес забезпечення актуальною інформацією з метою підвищення ефективності їх господарювання нині та в стратегічній перспективі залишаються поза увагою науковців, що і зумовило необхідність проведення даного дослідження.

Доцільність формування системи маркетингових досліджень аграрних підприємств підкреслюється важливістю інформаційної підтримки процесу прийняття управлінських рішень.

Формування зазначеної системи має на меті оперативне інформування провідних спеціалістів підприємств стосовно змін зовнішнього маркетингового середовища, мінімізуючи ризики прийняття необґрунтованих маркетингових рішень.

Управління системою маркетингових досліджень аграрних підприємств доцільно здійснювати за такими принципами: децентралізація інтегральної підприємницької відповідальності; орієнтація системи маркетингових досліджень на цільову аудиторію; внутрішнє підприємництво (інтрапренерство) через делегування повноважень; регулювання відносин в системі на підставі контракту; синергія стратегічного управління, корпоративної культури та концепції організації, що самонавчається [1, с. 66].

Отже, забезпечення успішного функціонування підприємств аграрного сектора на внутрішньому та зовнішньому продовольчих ринках значною мірою залежить від доступу до актуальної, достовірної та релевантної інформації. Внаслідок цього зростає важливість забезпечення перманентного процесу проведення кваліфікованих маркетингових досліджень такими підприємствами. Об'єктивні процеси розвитку аграрного сектора зумовлюють доцільність адаптації концептуальних засад системи маркетингових досліджень до специфічних умов функціонування сільськогосподарських підприємств.

Література

1. Мхитарян С.В. Маркетинговая информационная система / С.В. Мхитарян. – М.: Изд-во Эксмо, 2006. – 336 с.

УДК 338.2

Ірина Станьковська,
к.е.н., доцент кафедри менеджменту і адміністрування,
Алла Полянська,
д.е.н., доцент кафедри менеджменту і адміністрування
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
м. Івано-Франківськ

АУТСОРСИНГ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

Забезпечення конкурентоспроможності підприємств в умовах швидких змін, що відбуваються у зовнішньому середовищі, потребує використання нових підходів в системі управління конкурентоспроможністю, або вдосконалення вже існуючих. Дж. Брайан Хейвуд зазначає, що процес управління може бути спрямованим у двох напрямках: управління внутрішніми ресурсами підприємства, що забезпечать підвищення ефективності роботи підприємства, а відповідно і її конкурентоспроможності та управління, спрямоване на залучення зовнішніх ресурсів, що передбачає укладання договорів про аутсорсинг [1]. Використання аутсорсингу (передачі частини функцій з обслуговування бізнес-процесів, частини бізнес-процесів, або й окремих бізнес-процесів підприємства стороннім організаціям на певний час та за обумовленою ціною) за останні роки значно розширилось на вітчизняних підприємствах. За результатами досліджень представлених організацією «Українська Hi-Tech ініціатива» обсяг ринку аутсорсингу у 2010 році в Україні склав 530 млн. дол. і зріс за період з 2008 до 2011 року на 20%. Національний ринок аутсорсингу в значній мірі стосується сервісних послуг в сфері IT-технологій, бухгалтерії та обліку, реорганізації та ліквідації підприємств, митного оформлення товарів, надання транспортних послуг. Виробничий аутсорсинг, що передбачає передачу виробництва окремих вузлів та комплектуючих іншим виробникам не отримав значного поширення на вітчизняних підприємствах, хоча закордонні фірми, зокрема японська фірма «КАМАЦУ», що є лідером у виробництві важкої будівельної техніки, ще з 70-х років успішно використовує такі підходи при формуванні своїх бізнес-процесів, сконцентрувавши виробництво стратегічно важливих вузлів на власних підприємствах, а, наприклад, виробництво габаритних кабін передає фірмі-аутсорсеру. [2]

Використання таких підходів при організації власних бізнес-процесів забезпечує конкурентні переваги «КАМАЦУ» уже майже пів століття.

Одним із завдань аутсорсингу, згідно досліджень Ж.-Л. Бровара та Р. Моргана [3], є використання його як інструмента підвищення ринкової вартості підприємства через зниження витрат, ризиків та зростання прибутковості, що є однією з основних цілей системи управління конкурентоспроможністю підприємства на ринку.

Управління конкурентоспроможністю через застосування аутсорсингу, в свою чергу, призведе до зміни організаційної структури підприємства, однак слід зазначити, що критерієм у прийнятті такого рішення повинна бути рентабельність, а саме прибуток і витрати як базові показники її розрахунку.

До найважливіших аспектів мінімізації витрат підприємства в умовах ринкової конкуренції відносять:

- економію на масштабах операцій на підставі технічних факторів, що знижує граничні витрати;
- оптимальну структуру контрактних угод, що зменшує асиметричність інформації, витрати вимірювання та агентських відносин;
- делегування повноважень та відповідальностей керуючим спеціалізованим підрозділам, концентрація розосередженої фірмово-специфічної інформації у відповідних пунктах системи нагляду;
- зменшення витрат збору інформації при укрупненні напівавтономних одиниць;
- розподіл ринку та прав на дохід між філіями організації, що стимулює економічні результати;
- зниження трансакційних витрат за рахунок формальних і неформальних комунікацій фірмово-специфічного людського капіталу [4, с. 525-526].

Реалізацію аутсорсингу можна представити на прикладі збутової діяльності підприємства через надання господарської самостійності транспортному підрозділу. Позитивні результати отримано за рахунок: розвантаження підрозділу збуту; підвищення якості рішень у зв'язку з концентрацією на виконанні специфічних для підрозділу функцій; економії часу на узгодження рішень відносно транспортного забезпечення; зменшення витрат на виконання функцій у зв'язку з наданням аутсорсингових послуг іншим споживачам. [5, с. 172].

Використання аутсорсингу в системі управління конкурентоспроможністю підприємства дасть можливість підвищити ринкову вартість підприємства, а отже і рівень його конкурентоспроможності на ринку.

Література

1. Хейвуд Дж. Б. Аутсорсинг: в поисках конкурентных преимуществ / Дж. Брайан ; пер. с англ. – М. : Издательский дом "Вильямс", 2002. – 176 с.

2. Станьковська І. М. Економічний та організаційно-маркетинговий аспекти забезпечення конкурентоспроможності продукції машинобудівних підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.03 «Маркетинг» / І. М.Станьковська. – Львів, 1996. – 30 с.

3. Бравар Ж. Эффективный аутсорсинг : понимание, планирование и использование успешних аутсорсинговых отношений / Ж.Бравар, Р. Морган – Д. : Баланс Бизнес Букс, 2007.

4. Чухно А.А. Актуальні проблеми стратегії економічного і соціального розвитку на сучасному етапі / А.А. Чухно // Економіка України. – №1. – 2010.

5. Полянська А.С. Ситуаційний підхід до формування концепції розвитку промислових підприємств: монографія / А. С. Полянська. – Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2012. – 214 с.

УДК 657.330.1

Валентина Якубів,
д.е.н., професор кафедри обліку і аудиту
Ольга Барабаш,
студент 5 курсу ОКР "магістр"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА: СУТЬ ТА ОЦІНКА

Успішність управління основними засобами підприємства можна розглядати з позиції ефективності їхнього використання в господарському обороті. Через те, що основні фонди експлуатуються тривалий час, вони поступово втрачають свою вартість за рахунок фізичного зносу, а перенесення вартості основних фондів на продукцію, що виготовляється, виконувані роботи, надавані послуги відбувається за рахунок нарахування амортизації. Тут слід звернути увагу на цільове використання амортизаційних потоків, які формуються в результаті виробничої діяльності.

Ефективність основних фондів – це результат у вигляді отриманого ефекту, що співвідноситься з витраченими ресурсами. Підвищення ефективності полягає в досягненні найбільших результатів при відповідному рівні розвитку продуктивних сил порівняно з витратами праці, використаними на створення суспільного продукту.

При оцінці ефективності основних виробничих фондів підприємства розрізняють дві групи показників:

1) узагальнюючі;

2) конкретні.

До узагальнюючих показників ефективності використання основних виробничих фондів відносять:

- фондовіддачу;
- фондомісткість;
- фондоозброєність праці;
- рентабельність основних фондів;
- коефіцієнт введення основних виробничих фондів;
- коефіцієнт вибуття основних виробничих фондів.

До конкретних показників ефективності використання основних виробничих фондів відносять:

- коефіцієнт інтенсивного використання обладнання:
- коефіцієнт екстенсивного використання обладнання;
- коефіцієнт інтегрального використання обладнання;
- резерв виробничої потужності;
- коефіцієнт змінності роботи устаткування;
- напруженість використання устаткування;
- напруженість використання виробничих площ.

Головною ознакою підвищення рівня ефективного використання основних засобів підприємства є зростання обсягу виробництва продукції. Всю сукупність технічних, організаційних та економічних заходів щодо кращого використання основних засобів підприємства можна умовно поділити на дві групи:

1) збільшення екстенсивного завантаження;

2) підвищення інтенсивного навантаження.

При цьому слід наголосити на двох важливих обставинах. По-перше, якщо екстенсивне завантаження машин та устаткування обмежується тільки календарним фондом часу, то можливості підвищення інтенсивного навантаження устаткування, його продуктивності практично не є такими обмеженими. По-друге, здійснення заходів екстенсивного напрямку, зазвичай, не потребує капітальних витрат, а підвищення рівня інтенсивного використання виробничого апарату зв'язане зі значними інвестиціями; проте останні порівняно швидко окуповуються за рахунок одержаного внаслідок інтенсифікації додаткового економічного ефекту [1, с. 288].

Таким чином ефективність діяльності будь-якого підприємства залежить від певних чинників. Значення речових факторів виробництва основних фондів останніми роками збільшилось. Головними проблемами є їхнє збереження, переоснащення для подальшої роботи на підприємстві. Збільшення обсягу виробництва відбувається завдяки ефективному використанню основних фондів. Таким чином, питання підвищення ефективності використання основних засобів підприємства є одним з найважливіших об'єктів в обліково-аналітичному забезпеченні прийняття управлінських рішень.

Література

1. Городня Т.А. Обґрунтування стратегії підвищення ефективності відтворення та використання основних виробничих засобів підприємства / Т.А. Городня [Текст] // Науковий вісник НЛТУ. – 2008. – № 18/5. – С. 287-290.

УДК 631.1.027

Наталія Степаненко,
к.е.н., доцент кафедри маркетингу
Житомирський національний агроекологічний університет
м. Житомир

ІНСТРУМЕНТАРІЙ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ТОВАРНОЇ ПОЛІТИКИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Товарна політика представляється багатомірною, складною сферою діяльності аграрних підприємств, що вимагає прийняття рішень про особливості товарного портфелю відповідно до поліфункціональності продуктової складової діяльності сільгосптоваровиробників. Ідентифікація стратегічно орієнтованої моделі управління ефективністю товарної політики аграрних підприємств ґрунтується на системному підходу, що передбачає взаємоузгоджене поєднання маркетингових, управлінських та економічних засад в рамках стратегічних платформ функціонування аграрних підприємств. Усвідомлення необхідності розглядати процес формування товарної політики аграрних підприємств крізь призму ефективності їх функціонування у мінливому бізнес-середовищі зумовлює нагальність визначення релевантного інструментарію виміру дієвості заходів товарної політики аграрного підприємства зокрема, а також його діяльності в цілому.

Значна частина дослідників [1, 3, 4] у своїх визначеннях сутності товарної політики акцентують увагу на її функціональній спрямованості, у більшості вивчених підходів товарна політика пов'язується насамперед з маркетинговою діяльністю підприємства. Водночас з огляду на специфічні об'єктивні та суб'єктивні чинники функціонування аграрних підприємств за сучасних умов, що визначаються насамперед глобалізацією економіки й суспільства, а також наслідками домінування інформаційної доби, товарну політику цієї групи підприємств вбачається доцільним розглядати з огляду на можливості застосування рефлексивних технологій управління агромаркетингом, що відображає сучасні тенденції активного ставлення цільових споживачів щодо формування товарних пропозицій на ринку. Фундаментальними положеннями товарної політики аграрних підприємств, що в сукупності становлять модель діагностики та управління ефективністю функціонування підприємства у стратегічній перспективі, вбачаються цільова орієнтація маркетингу на гармонізацію інтересів підприємства, споживачів та суспільства в цілому, збалансованість стратегій, бізнес-процесів та ресурсів підприємства, а також необхідність партнерства усіх учасників ринкового обміну та реалізації засад сталого розвитку суб'єктів агробізнесу. Імплементація запропонованої моделі передбачає розробку системи виміру ефективності з метою забезпечення прийняття обґрунтованих рішень і заходів, зважаючи на те, що система дає змогу формалізувати результативність маркетингових засобів на основі карти збалансованих показників успішності товарної політики як продуктової складової стратегічної конфігурації діяльності підприємства.

Індикаторами успішності розробки товарного портфелю аграрного підприємства представляються ключові показники ефективності як інструментарій системи оцінки ступеня реалізації управлінських рішень, стратегічної позиції підприємства та контролю ефективності стратегічних й операційних рішень, що приймаються вздовж горизонтальних та вертикальних ліній маркетингових

комунікацій. Зазначений інструментальний підхід передбачає комплементарне визначення цілей та результатів діяльності підприємства, а також розробку комплексу формалізованих індикаторів дієвості заходів щодо реалізації його товарної політики. Ключові показники ефективності доцільно розглядати як складову системи збалансованих показників, в межах якої встановлюються причинно-наслідкові зв'язки між цілями й показниками з метою виявлення закономірностей взаємовпливу бізнес-факторів.

Емпіричні дослідження дають змогу визначити оптимальний формат карти збалансованих показників, що полягає у співвідношенні ключових показників результативності до виробничих показників та ключових показників ефективності як 10:80:10. Методологічно важливою складовою концепції ключових показників ефективності є принципи формування комплексу показників. Найсуттєвішими принципами доцільно визначити принцип партнерства стейкхолдерів, принцип концентрації комерційних зусиль на бізнес-одиницях, що здатні забезпечити результативність у стратегічній перспективі, принцип інтеграції процесів оцінки, звітності та підвищення результативності функціонування підприємства, принцип узгодженості виробничих показників із засобами реалізації стратегічних рішень в контексті ідентифікації критичних факторів успіху на цільових для підприємства ринках.

Отже, сутність товарної політики аграрних підприємств на сучасному етапі їх розвитку необхідно розглядати крізь призму ефективності діяльності підприємства в цілому. В якості основного принципу формування товарної політики аграрних підприємств доцільно розглядати структурну збалансованість, що визначатиме механізм розробки й управління товарним портфелем підприємства. В подальших дослідженнях необхідним представляється обґрунтування теоретико-методологічних засад розробки карти збалансованих показників в рамках моделі управління ефективністю діяльності підприємства.

Література

1. Горяев И.П. Основы маркетинга в агропромышленном комплексе / И.П. Горяев. – М.: ИЦ Академия, 2004. – 224 с.
2. Кардаш В.Я. Маркетингова товарна політика / В.Я. Кардаш. – К.:КНЕУ, 2003. – 250 с.
3. Коулз Р. Маркетинг сельскохозяйственной продукции / Р. Коулз, Дж. Ул. – М.: Колос, 2000. – 512 с.
4. Соловйов І.О. Агромаркетинг: системна методологія, реалізація концепції: монографія / І.О. Соловйов. – Херсон : Олди-плюс, 2008. – 344 с.

УДК 338.48

Тарас Гнатюк,
к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ

Поступальний рух суб'єктів туристичної сфери залежить від наявністю природних, трудових, матеріальних та духовних ресурсів, а їх результативність від підприємств, установ, організацій і служб, які створюють умови для ефективного функціонування регіонального сектору економіки. Активізація інвестиційної діяльності за рахунок пошуку та раціонального використання додаткових фінансових ресурсів має спрямовуватись не тільки на підвищення якості організації процесу надання туристичних послуг, а й на розвиток інфраструктури відокремленої частина діяльності суб'єкта господарювання в окремому географічному середовищі.

Опираючись на класичне усвідомлення змісту інфраструктури (від лат. infra – нижче, під; structura – будова, взаємне розташування), означимо поняття інфраструктуру географічного сегменту діяльності туристичних підприємств, як систему різногалузевих господарств, які мають допоміжний характер, є виробничою та невиробничу (або соціальну) складовою території і забезпечують нормальну діяльність підприємств туристичної сфери [2, с. 702].

Виходячи з наведеного судження високий рівень соціально-економічного розвитку територій через розширення і відтворення загального капіталу об'єктів інфраструктури географічного сегменту обумовлює підвищення економічної результативності туристичної сфери регіону. Звичайно, організація належного рівня інфраструктурного забезпечення залежить наявності достатніх обсягів фінансових, та адміністративних ресурсів для здійснення капітальних інвестицій. При чому, акумулювання ресурсів має здійснюватись за двома напрямками – об'єкти благоустрою, які прямо забезпечують діяльність туристичних підприємств та об'єкти благоустрою опосередкованого впливу [1, с. 105].

Сконцентровані у відповідному сегменті інститути інвестування через використання доступних інструменти фінансування покривають потреби у ресурсному забезпеченні визначених напрямів залучення капіталовкладень (рис. 1).

Рис. 1. Модель ресурсного забезпечення суб'єктів господарювання туристичної сфери

До елементів прямого забезпечення туристичної діяльності належать: інфраструктура технічного забезпечення та інфраструктура розвитку. Опосередкований вплив забезпечують інфраструктура соціально-культурного забезпечення та інфраструктура підтримки діяльності. До інфраструктури технічного забезпечення належать будівлі і споруди розміщення туристів, дороги, під'їзні шляхи, водноспортивні споруди, аеродроми, вертолітні площадки, підвісні канатні дороги, туристичні маршрути, вузькоколійний транспорт та інші комунікаційні вигоди. Інфраструктура розвитку (інноваційна інфраструктура) формується на основі наявності в регіоні розвинутої мережі інформаційного забезпечення, наявності науково-дослідних установ, фінансово-кредитних організацій, та інших інституцій, які повинні забезпечити підприємства туристичної галузі новітніми засобами і технологіями. Основу інфраструктури соціально-культурного забезпечення складають установи культур, народні театри, фольклорні ансамблі, фестивалі етнічної культури, етнографічні з'їзди і конференції, наявність дитячих та підліткових закладів дозвілля і національно-патріотичного виховання, молодіжних організацій та рухів, майстерні народних промислів, органи охорони

правопорядку та пожежної безпеки та інші адміністративні і соціальні заклади. Інфраструктура підтримки діяльності формується на основі споріднених та підтримуючих галузей промисловості (легка, харчова, будівельна, торгівельна), наявності закладів освіти, охорони здоров'я та новітніх мереж газо-, водо-, тепло-, електропостачання та очистки стоків.

Складові інфраструктури опосередкованого впливу формуються на тій чи іншій території не залежно від її рекреаційних ресурсів та можливості організації туристичної діяльності, а для забезпечення соціальних умов регіонального розвитку громад. Очевидно, ресурси державного та місцевих бюджетів, а також залучені кошти під державні гарантії є основним джерелом формування мінімального рівня інфраструктурного благоустрою територій після досягнення якого, забезпечується позитивна динаміка туристичних потоків та виникає потреба у розробці і реалізації програм капіталовкладень в елементи безпосередньої туристичної інфраструктури потенційно привабливих для туристів регіонів.

Література

1. Гезгала Ян. Туризм в народном хозяйстве / Ян. Гезгала Пер. с польск. М. : Прогрес. – 1974. – 214 с.

2. Економічна енциклопедія : У трьох томах. Т.1 / С.В. Мочерний (відп.ред.) та ін. – К. : Видавничий центр "Академія". – 2000 – 864 с.

УДК 631.145 (477)

Омелян Левандівський,
к.е.н., доцент кафедри фінансів
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім.В.Стефаника"
м. Івано-Франківськ

АГРАРНІ ФОРМУВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Високий рівень забезпеченості трудовими та природно-кліматичними ресурсами України спонукають до розвитку сільського господарства, нарощування виробництва високоякісних і доступних продуктів харчування. При цьому розвиток значною мірою залежить від ефективності організаційно-правових форм сільськогосподарського землекористування.

У 2011 р. на території країни виробництвом сільськогосподарської продукції займалося 56 тис. аграрних підприємств різних організаційно-правових форм господарювання, з яких 73,9 % становлять фермерські господарства, 13,8 % – господарські товариства, 7,4 % – приватні підприємства, 1,6 % – виробничі кооперативи, 0,6 % – державні підприємства, 2,7 % –підприємства інших форм господарювання. У цих підприємствах зосереджено 21,6 млн. га сільськогосподарських угідь. Господарськими товариствами використовувалося 49,6 % цих угідь, фермерськими господарствами – 20,1 %, приватними підприємствами – 15,8 %, виробничими кооперативами – 4,1 %, державними підприємствами – 2,5 %, підприємствами інших форм господарювання – 7,9 %. Із загальної кількості підприємств 48 тис. мають сільськогосподарські угіддя. З них 68,3 % підприємств мають площу до 100 га; 14,9 % – від 100 до 500 га; 5,4 % – від 500 до 1000 га; 5,3 % – від 1000 до 2000 га; 6,1 % – понад 2000 га. Середній розмір підприємства з урахуванням фермерських господарств становить 384 га, без урахування фермерських господарств 1176 га сільськогосподарських угідь [1].

Вітчизняні аграрні формування мають значний потенціал для підвищення ефективності господарської діяльності та нарощування виробництва сільськогосподарської продукції, оскільки в Україні у порівнянні з 15 країнами ЄС вартісний показник виробництва валової продукції на одиницю угідь сільськогосподарського призначення у 8 разів нижчий, а земле місткість – у 8 разів вища (табл. 1).

Підвищення ефективності господарювання аграрних формувань передбачає формування сприятливого середовища для повноцінного розвитку всіх організаційно-правових форм сільськогосподарського землекористування, що дозволить найповніше реалізувати соціально-економічний потенціал вітчизняного агропромислового комплексу як для забезпечення продовольчої безпеки країни, так і для розвитку сільських територій.

Таблиця 1

Ефективність використання сільськогосподарських угідь

Країни	Валова продукція сільського господарства на 1 га сільгоспугідь, євро	Землемісткість, га/1000 євро валової продукції
Україна	268,7	3,72
Євросоюз – 15 країн	2189,2	0,46
Німеччина	2442,6	0,41
Франція	2188,0	0,46
Чехія	899,0	1,11
Польща	783,9	1,28
Болгарія	685,1	1,46

Джерело: [2, с. 42].

Стратегічними напрямами підвищення ефективності господарювання агарних формувань мають бути наступні:

– урегулювання суттєвих питань діяльності малих сільськогосподарських формувань, сприяння розвитку їх кооперативних об'єднань;

– сприяння розвитку фермерських господарств сімейного типу;

– підвищення ефективності господарювання сільськогосподарських підприємств, що потребує, в першу чергу, посилення контролю з боку Державної інспекції з контролю за використанням та охороною земель, Державної екологічної інспекції, Державної служби охорони родючості ґрунтів за виконанням сільськогосподарськими підприємствами вимог Закону України № 962-IV від 19.06.2003 р. "Про охорону земель" щодо раціональної організації сівозмін та екологічних вимог.

Отже, в сучасних умовах стратегія щодо формування в Україні організаційної структури сільського господарства ринкового типу повинна полягати в тому, щоб, усіляко сприяючи розвитку (зокрема – підвищенню ефективності) різних форм сільського господарювання, головну увагу зосередити на розвитку малих, середніх і великих приватновласницьких структур як колективних, так і індивідуальних форм господарювання з урахуванням конкретних умов окремих регіонів.

Література

1. Електронний ресурс – [Режим доступу]: http://agroua.net /news/news _ 38766.html

2. Удосконалення земельних відносин в аграрній сфері: наукова доповідь / В.М.Трегобчук, Н.М.Скурська , В.Д.Яровий , В.П. Прадун – К.: Об'єднаний ін-т економіки, 2004. – С. 42-45.

УДК 35.078.5:338.134

Віталій Крупський,
к.е.н., доцент кафедри фінансів суб'єктів господарювання
Львівська державна фінансова академія
м. Львів

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЧЕРЕЗ ЗНИЖЕННЯ СТАВКИ ПДВ

Конкурентоспроможність реалізується через високу якість товару, тільки тоді він матиме попит споживачів. Але при цьому товар повинен мати такий рівень цін на ринку, який забезпечував би гарантію успіху в конкурентній боротьбі, оскільки ціна – це чинник, від якого залежить, буде товар куплений споживачем чи ні. Тобто якщо ціна товару не буде перевищувати ринкову ціну, а якість – не поступатиметься аналогічним товарам інших конкурентів, тільки тоді товар буде конкурентоспроможним.

Дослідники вважають, що основний чинник конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції – чинник цінової переваги. Вони відзначають, що, наприклад, зерно є прибутковим товаром для сільськогосподарських підприємств, бо витрати на його виробництво нижчі, ніж у багатьох розвинутих країнах [1, с. 59]. Тому показник собівартості продукції має бути базовою величиною ціни, отже, він повинен формуватися за низьковитратним принципом. І тільки тоді буде

забезпечена цінова конкурентоспроможність аграрної галузі.

Але не тільки ці чинники можуть вплинути на рівень ціни продукції сільського господарства та її конкурентоспроможність. Проблеми неконкурентоспроможності посилюються через неплатоспроможність підприємств і населення, незацікавленість у випуску якісної продукції, підвищенні ефективності виробництва, тобто внаслідок негативного впливу сукупності макроекономічних проблем. З метою усунення зазначених чинників і забезпечення конкурентоспроможності продукції сільського господарства на макроекономічному рівні необхідно відпрацювати цінову, кредитно-фінансову політику щодо сільськогосподарських товаровиробників, удосконалити розвиток земельних і майнових відносин, розвивати ринкову інфраструктуру, сформувати маркетингові служби регулярного забезпечення виробників ринковою інформацією, а особливу увагу звернути на податкову політику.

Система оподаткування у сільському господарстві є спрощеною, а за визначенням деяких науковців вітчизняне сільське господарство функціонує в “офшорній зоні”. Але серед недоліків системи оподаткування сільськогосподарських товаровиробників є недосконалість податку на додану вартість. Оскільки ПДВ є непрямим податком, тобто включається в ціну продукції і сплачується кінцевим споживачем, то його розмір безпосередньо впливає на конкурентоспроможність продукції сільського господарства, оскільки збільшує її вартість на 20 %, крім молока та м’яса, яке реалізується переробним підприємствам.

У наукових колах точиться дискусія щодо необхідності зменшення ставки податку на додану вартість або її диференціювання. Ми є прихильниками саме диференціації ставок податку на додану вартість, що дозволить забезпечити реалізацію соціальної функції податків. Світовий досвід показує, що більшість країн застосовують диференційовані ставки ПДВ за видами продукції. Більшість країн використовують знижену ставку податку на додану вартість щодо продукції аграрного сектора економіки. Це дозволяє забезпечити вплив держави на конкурентоспроможність продукції сільського господарства та платоспроможний попит населення.

Основним критерієм при визначенні зниженої ставки податку на додану вартість повинно бути реальне відшкодування податкового кредиту щодо сировини й матеріалів, витрачених на виробництво. Для розрахунку зниженої ставки ПДВ на продукцію сільського господарства для сільськогосподарських підприємств Львівської області нами використано методику, запропоновану П.А.Лайком та С.О.Осадчим [2, с. 162-163]. Для проведення необхідних розрахунків взято рівень рентабельності виробництва продукції сільського господарства у Львівській області у 2011 р. – 21,4 %. Розрахунок зниженої ставки проводимо за такою формулою:

$$ПС_{ПДВ} = \frac{МВ}{(В + РР)} \times 20\%, \qquad (3.2)$$

де МВ – частка матеріальних витрат у виробничій собівартості, %;

В – витрати виробництва = 100%;

РР – рівень рентабельності, %;

20% – діюча ставка ПДВ.

Крім того, необхідно зазначити, що запровадження зниженої ставки ПДВ у сільському господарстві вимагатиме відмови від спеціального режиму справляння ПДВ в сільському господарстві з метою спрощення існуючого податкового обліку і часткової компенсації втрат держави. Проведені розрахунки показали, що сільськогосподарським підприємствам Львівської області, за умов відсутності спеціального режиму справляння ПДВ в сільському господарстві, для забезпечення відшкодування податкового кредиту ставку ПДВ необхідно встановити на рівні 12 %.

Недоліком наведеної методики є те, що в ній не враховано, що частина матеріальних витрат, понесених сільськогосподарськими підприємствами, є власного виробництва, наприклад, насіння, корми тощо. Тому перерахунок зниженої ставки ПДВ з врахуванням даного зауваження дозволяє знизити її до 8,6 %. Таким чином, ми вважаємо, що ставку ПДВ на продукцію сільського господарства необхідно встановити на рівні 10 %, і це дозволить повністю покрити податковий кредит сільськогосподарських підприємств Львівської області.

Література

1. Куць Т.В. Про оцінку конкурентоспроможності продукції / Т.В. Куць // Економіка АПК. – 1998.

– № 2. – С. 58-61.

2. Лайко П.А. Непряме оподаткування сільськогосподарських товаровиробників: Монографія: / П.А. Лайко, С.О. Осадчий. – К.: ННЦ ІАЕ. – 2005. – 186 с.

Віталій Шкромида,
к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ДІЛОВА РЕПУТАЦІЯ ЯК КРИТЕРІЙ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ГОСПОДАРЮЮЧОГО СУБ'ЄКТА

Станом на сьогодні не існує єдиного і загальноприйнятого алгоритму формування та покращення інвестиційної привабливості підприємства. Однак, до ключових факторів останньої зазвичай відносять прибутковість діяльності майбутнього об'єкта інвестування, його фінансову незалежність і стійкість, рівень корпоративної організації та визнання у суспільстві. Вважаємо, передумовою забезпечення вищезгаданого є зарекомендоване добре ім'я підприємства та його підтверджена ділова репутація, які в сукупності позитивно впливають на роботу суб'єкта господарювання, особливо у довгостроковому періоді. Так, позитивний імідж і бездоганна репутація підприємства визначає вирішальний вибір його потенційного споживача, сприяє нарощенню виручки від реалізації і прискорює оборотність вкладеного капіталу, що внаслідок зміцнює фінансовий стан фірми та породжує необхідність запровадження корпоративної культури, організаційних норм, правил, соціальних програм тощо.

Встановлено, сучасна ділова і наукова спільнота визнала беззаперечний факт, відповідно до якого останньою тенденцією соціально-економічного розвитку є соціалізація бізнесових процесів, тобто сучасне підприємство повинне виступати не тільки як економічна, а й соціальна система, яка в повному обсязі несе відповідальність перед суспільством та виконує ряд функцій для задоволення його потреб. За таких обставин господарюючий суб'єкт в сучасних умовах ведення бізнесу змушений вибудовувати власну поведінку на ринку з врахуванням прямих і непрямих інтересів різних груп ділового середовища. До таких учасників, або їх ще називають стейкхолдерів (від англійського слова «stakeholders» – зацікавлені сторони) відносять покупців (споживачів) і клієнтів, постачальників, органи державної влади, акціонерів, кредиторів, працівників та ін. Розглянемо детальніше окремі з них з метою встановлення значущості і впливу на ділову репутацію та, відповідно, інвестиційну привабливість суб'єктів господарювання.

Зрозуміло, найбільш зацікавленою групою з числа наведених є споживачі продукції (робіт, послуг) підприємства, які вагомо впливають на репутацію та рівень його конкурентоспроможності. Керівництву підприємства необхідно уважно вивчати поведінку потенційних споживачів для зниження їх негативного впливу і максимально використовувати можливості, які можуть бути сформовані з їх сторони. Зменшення споживчого попиту прямо пропорційно визначає величину доходів підприємства та, відповідно, його можливості задовольнити потреби інших груп стейкхолдерів. Тобто напрацьована клієнтська база та укладені довгострокові договори співпраці є вагомим критерієм привабливості і відбору інвестиційних об'єктів. Одночасно, практичний досвід засвідчує ряд прикладів, коли заподіяна шкода на рівень довіри клієнтів призводить до втрати частки підприємства на відповідному ринку та значному зменшенню обсягів його збуту. З таких міркувань, вивчення поведінки споживачів є необхідним і обов'язковим як з метою збереження доброго ім'я підприємства, так і формування його інвестиційної привабливості.

Не менш значущим впливом на інвестиційну привабливість підприємства володіють його постачальники сировини, матеріалів та інших виробничих запасів. Особливо вказана вагомість підсилюється в умовах обмеженості ресурсів, низької їх якості та несвоєчасності поставок.

Власники та акціонери зацікавлені величиною винагороди за вкладений капітал у вигляді дивідендів і збільшенню вартості акцій підприємства. Однак, часткове незадоволення або повністю ігнорування інтересів власників змушує останніх до зміни керівництва підприємства або, в іншому

випадку, до вилучення своїх внесків. Зрозуміло, втрата одних інвесторів знижує ймовірність та породжує складність пошуку інших.

Окремий внесок у процесі формування інвестиційної привабливості підприємства мають його працівники. Встановлено, їхній інтерес пов'язаний з гарантіями зайнятості, умовами працевлаштування, розміром грошової винагороди за працю та іншими пунктами соціального захисту. Тому навіть часткове відхилення керівництва від очікуваних працівниками умов роботи може призвести до конфліктних ситуацій та, як наслідок, негативних настроїв серед оточення.

Конструктивна побудова відносин потребується зі сторони керівництва господарюючого суб'єкта щодо органів державної влади. Враховуючи ряд специфічних функцій останніх, підприємству потрібно задовольняти їх потреби з метою формування позитивного іміджу з позицій добросовісного платника податків, активного учасника громадських і благодійних заходів тощо.

Таким чином, визначено, присутня ділова репутація як один з критеріїв інвестиційної привабливості підприємства у великій мірі залежить від його керівництва. Окрім наведених обставин і взаємозв'язків, слід не забувати про довіру всіх учасників ділового середовища до перших осіб апарату управління підприємства. Зазвичай, сюди відноситься відкритість і прозорість діяльності господарюючого суб'єкта, яку презентує його керівництво зацікавленим сторонам. Вважаємо, для підсилення вказаних принципів функціонування необхідно запроваджувати міжнародні стандарти ведення обліку і складання звітності, брати активну участь у формуванні вітчизняних і міжнародних рейтингах та інше, що у підсумку дозволить покращити інвестиційну привабливість підприємства.

УДК 338.436

Олег Одінцов,
к.е.н., доцент кафедри економіки та управління
Черкаський державний технологічний університет
м. Черкаси

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ КЛАСТЕРІВ ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

В умовах трансформаційної економіки сільськогосподарські підприєм-ства опинилися без традиційної підтримки держави, державного регулювання цін на ресурси монополізованих постачальників та цінового свавілля перекупників сільськогосподарської продукції за несформованої ринкової інфраструктури агропромислового комплексу. Результатом такої ситуації стала інвестиційна нездатність здійснювати відтворювальні процеси підприємств АПК. Як наслідок, відбувається постійне зниження обсягів і якості кінцевої агропромислової продукції та втрачання на ринку конкурентних позицій.

Підприємства переробної сфери АПК відчуваючи нестачу якісної сировини, розглядають можливість створення інтегрованих формувань з тим, щоб об'єднати процеси виробництва сировини та кінцевої продукції, відшукати можливості інвестування виробничих процесів. При створенні таких формувань виявляється ряд принципових підходів й напрямків агропромислової кооперації та інтеграції. Це відноситься до визначення масштабів діяльності й рівня спеціалізації підприємств агропромислового ринку, вибору складу учасників та організаційних форм інтеграції, розробки економічного механізму спільної діяльності. Перспективним напрямком агропромислових формувань є створення агропромислових кластерів.

Вперше термінологія "кластери" з'явилася у статті «Конкурентні переваги країн», де М. Портер висунув теорію національної, державної й місцевої конкурентоспроможності у контексті світової економіки. В рамках даної теорії кластерам відводиться провідна роль. М. Портер визначає кластери як "сконцентровані за географічним принципом групи взаємозв'язаних компаній, спеціалізованих постачальників, постачальників послуг, фірм у відповідних галузях, а також пов'язаних з їхньою діяльністю організацій в певних галузях, конкуруючих, але разом з тим і ведучих спільну роботу" [1].

В цьому визначенні М. Портер акцентує увагу на трьох основних властивостях кластерів підприємств: географічна локалізація; взаємозв'язок між підприємствами; технологічний взаємозв'язок галузей.

С. Розенфельд, щоб визначити кластер, включає наступні критерії: розмір кластеру, економічну або стратегічну важливість кластеру, види вироблених продуктів й послуг [2].

М.П. Войнаренко дослідивши принципові ознаки кластеру сформував концепцію "5-І", тобто умови, які необхідні для успішного функціонування кластеру: ініціатива. інновації, інформація, інтеграція, інтерес [3].

М.П. Войнаренко виділяє відмінні ознаки кластера: сильні взаємні зв'язки між учасниками кластерів шляхом кооперації і конкуренції, що співзвучно з тлумаченням М. Портера.

На наш погляд, виходячи із досліджень автора, стає можливим виділити три блоки цих механізмів.

Перший блок. Розвиток громадянського суспільства і, як наслідок, зміна менталітету громадян й поведінки учасників бізнесу.

Другий блок. Передбачає розвиток регіональної економіки через пошук потенційних передових галузей в рамках окремих територій.

Третій блок. Розвиток економічних, інформаційних, інтеграційних мереж шляхом об'єднання кластерів у мережі за територіальними й галузевими напрямками та через ефективну взаємодію органів влади, підприємницьких структур, асоціацій й ринкової інфраструктури.

На думку О.О. Воронова, відмінність кластера від механічної суми підприємств заключається у концентрації й кооперації. За його визначенням "кластер – це упорядкована, відносно стійка сукупність спеціалізованих підприємств, що випускають конкурентоспроможну продукцію. Кластер – це локалізована складова частина галузі, обмежена територіально" [4].

Створення агропромислових кластерів дозволяє реалізувати не тільки початкові конкурентні переваги регіону по виробництву продуктів харчування, пов'язані із географічним положенням, кліматом, широкими зонами агропромислового виробництва, але і доповнити їх новими, властивими їм як інтегрованій системі, спрямованій на удосконалення техніки і технології.

Виходячи із викладеного, стає можливим виділити наступні характеристики організації інтегрованих агропродовольчих систем кластерного типу:

- територіальна концентрація підприємств;
- соціокультурна близькість економічних агентів, які формують єдині правила і принципи діяльності;
- інтенсивні вертикальні та горизонтальні економічні зв'язки, засновані як на ринкових, так і неринкових принципах обміну товарами, технологіями, сервісом, інформацією й людським капіталом;
- мережа приватних та державних місцевих організацій, що підтримують агропромислові інноваційні підприємства.

Література

1. Портер М.Э. Конкуренция: учеб. пособие: пер. с англ. / М.Э. Портер. – М.: изд. дом «Вильямс», 2000. С. 205.

2. Rosenfeld S.A. Bringing business clusters into the mainstream of economic development / S.A. Rosenfeld // European planning studies. 1997. – № 5. – P. 3 – 33.

3. Войнаренко М.П. Кластерные технологии в системе развития предпринимательства и привлечения инвестиций / М.П. Войнаренко / www.unece.org/ielwp8/documents/novsem.htm

4. Воронов А.А. Кластерный анализ – база управления конкурентоспособностью на макроуровне / А. Воронов, А. Буряк // Маркетинг. 2003. № 1(68).

УДК 316:46

Богдан Костюк,
кандидат сільськогосподарських наук,
заслужений працівник сільського господарства України, директор,
Оксана Досин,
викладач
Івано-Франківський коледж ЛНАУ
м. Івано-Франківськ

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЛІДЕРСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КЕРІВНИКІВ

Проблема лідерства є сьогодні однією з найбільш популярних і одночасно складною і актуальною у системі менеджменту. Інтелектуалізація праці, посилення творчої її складової привели до необхідності пошуку і застосування нових методів та інструментів управління персоналом. Адміністративний вплив стає все менш ефективним, це давно зрозуміли науковці і практики розвинутих країн. Щоб відповідати вимогам XXI століття, недостатньо лише кваліфікації і ефективних методів праці. Це століття вимагає і нової компетентності. Головний інструмент управління персоналом сьогодні – лідерство, про це свідчить значна кількість досліджень зарубіжних авторів та продовження ними наукового пошуку. Необхідність дослідження накопиченого досвіду, адаптації існуючих підходів та опанування технологіями лідерства, за допомогою яких можливо розвивати лідерську компетентність керівників, свідчить про актуальність даної статті [1, с. 64].

Питанням лідерства та керівництва присвячено багато робіт вітчизняних та зарубіжних вчених: І. Адізеса, У. Бенніса, Р. Блейка, В. Врума, М. Герзона, М. Дороніної, А. Дороніна, О. Петряєва, С. Філоновича, Р. Лайкерта та ін. В більшості вітчизняних робіт основна увага приділяється якостям, які притаманні лідерам, теоріям лідерства та стилям лідерства. Зарубіжні автори акцентують свою увагу на рекомендаціях щодо того, як стати ефективним лідером чи розвинути в собі лідерські якості.

Лідерство – це здатність здійснювати вплив на окремих осіб і групи, спрямовуючи їх зусилля на досягнення цілей організації [2, с. 464], тобто забезпечувати ефективну взаємодію членів групи. Лідерство – це процеси домінування і підкорення, впливу і слідування в системі міжособистісних відносин в групі [3, с. 5]. Саме ефективне лідерство використовує нові додаткові джерела влади і забезпечує її нові позитивні наслідки: прихильність до організації і готовність до змін [4, с. 357].

Як справедливо зазначає І. Адізес: “В наш час ефективний менеджер завжди має бути ще і лідером” [5]. Тому перед керівниками підприємств постає завдання навчитися бути для своїх підлеглих керівниками-лідерами, щоб найбільш ефективно здійснювати управління в організації. При цьому на лідерів не перетворюються досягши верхівки організаційної ієрархії ними стають послідовно розвиваючи лідерські якості та збільшуючи масштаб лідерства [5]. Таким чином, перетворення керівника в керівника-лідера безпосередньо пов’язане з розвитком його лідерської компетентності.

Згідно з національним освітнім глосарієм, компетентність – це динамічна комбінація знань, розуміння, умінь, цінностей, інших особистих якостей, це набуті реалізаційні здатності особи до ефективної діяльності [6]. Тобто лідерська компетентність передбачає, що керівник має знання щодо лідерства, розуміє сутність лідерства, він усвідомив цінності лідерства, у нього сформувалися лідерські уміння, він має якості лідера, що дозволяє йому ефективно здійснювати формальний і неформальний вплив на підлеглих.

Згідно з поглядами на лідерство І. Адізеса, ідеального лідера не існує і не може існувати. Однак існує ідеальне лідерство, його забезпечує ефективна команда носіїв взаємодоповнюючих стилів менеджменту: виробник, адміністратор, підприємець, інтегратор [5].

Лідерська компетентність у цьому випадку полягає у розумінні власного стилю управління, здатності взаємодіяти з носіями інших стилів при прийнятті рішень, їх впровадженні, формуванні команд, управлінні персоналом та управлінні змінами.

Дж. Максвелл, автор книг “Виховай у собі лідера” [7], “Лідер на 360°”, “Створи команду лідерів” та інших, запропонував шляхи підйому по сходинках лідерства: статус, схвалення, продуктивність, наставництво, особистість. Для досягнення п’ятої сходинки у керівника має бути сформована лідерська компетентність, яка полягає у розумінні своїх компетенцій, здатності якнайкраще виконувати свої обов’язки, робити більше ніж зазначено у посадових інструкціях, брати на себе відповідальність як за справу так і за людей, пропонувати нові ідеї щодо покращення роботи, сприяти успіху інших

людей, приймати складні рішення, які сприяють позитивним змінам, створювати навколо себе "внутрішнє коло лідерів".

Згідно з моделлю емоційного інтелекту Д. Голмана [8], на яку посилається і підтримує у своїй праці "Містика лідерства" Манфред Кете де Вріс [9], ефективному лідерству сприяє оволодіння емоційним інтелектом – здатністю пояснювати власні емоції та емоції оточуючих з тим, щоб використовувати отриману інформацію для реалізації цілей. Компонентами емоційного інтелекту виступають самосвідомість, саморегуляція, мотивація, емпатія, соціальні навички. Лідерська компетентність у цьому випадку полягає у здатності до самоконтролю, наполегливості, самомотивування на діяльність, розуміння власних емоцій і емоцій інших людей та урахування їх у підтриманні сприятливих стосунків з оточуючими.

Модель лідерства 4Е Джека Уелча, розглянута у книзі Дж. Креймса [10], поєднує чотири ключові якості, якими має володіти ідеальний лідер: власна енергія, зараження енергією інших, воля до перемоги, виконання задуманого. Таким чином, лідерська компетентність полягає у здатності постійно рухатися вперед, надихати інших на виконання завдань, приймати рішення у складних ситуаціях, домагатися поставлених завдань.

Таким чином, проаналізувавши сучасні підходи до лідерства і знань, умінь, навичок, якими повинен володіти лідер, можна зробити головний висновок всіх сучасних теорій: справжній лідер – це командний гравець, тому на перше місце серед складових лідерської компетентності виходять здатності до колективної взаємодії.

Література

1. Лугова В. Напрями розвитку лідерської компетентності керівників українських підприємств / Лугова В., Єрмоленко О. // Проблеми економіки. – 2012. – № 1. – С. 64-67.

2. Мескон М. Основы менеджмента / М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури; общ. ред. и вступ. ст. Л.И. Евенко; Акад. нар. хоз-ва при Правительстве Рос. Федерации. – М. : Дело, 1992. – 702 с.

3. Радина Н.К. Психология лидерства: ученик / Радина Н.К // – Нижний Новгород: Нижегородский институт менеджмента и бизнеса, 2002. – 100 с.

4. Доронін А.В. Якісний розвиток функцій керівника колективу / А.В. Доронін, М.М. Козирєва // Коммунальное хазяйство городов. Сб. научн. трудов. Вып. 87. – К.: Техніка. – 2009. – С. 357 – 366.

5. Адизес И. Развитие лидеров: Как понять свой стиль управления и эффективно общаться с носителями иных стилей / Ицхак Калдерон Адизес ; Пер.с англ. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2008. – 259 с.

6. Національний освітній глосарій: вища освіта / авт.-уклад.:І.І. Бабин, Я.Я. Болюбаш, А.А. Гармаш й ін.; за ред. Д.В. Табачника і В.Г. Кременя. – К.: ТОВ Видавничий дім "Плеяди", 2011. – 100 с.

7. Максвелл Дж. Воспитай в себе лидера / Джон Максвелл; пер. Г. Левитана. – Минск: Попурри. – 400 с.

8. Гоулман Д. Эмоциональный интеллект / Дэниел Гоулман. – М.: АСТ: АСТ Москва; Владимир: ВКТ, 2009. – 487 с.

9. Кете де Врис М. Мистика лидерства. Развитие эмоционального интеллекта / Кете де Врис Манфред Пер. с англ. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2004. – 311 с.

10. Креймс Дж. А. 4 правила лидерства Джека Уэлча. Как реализовать формулу лидерства General Electric в вашей организации / Джеффри А. Креймс; Перевод с английского А.Б. Модестова. – М.: ПОКОЛЕНИЕ, 2007 – 110 с.

УДК 338.43:631.11.009.12

Денис Черевко,
к.е.н., в.о. доцента
кафедра менеджменту організацій ім. проф. Є. Храпливого
Львівський національний аграрний університет
м. Дубляни

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Історія формування змісту поняття конкурентоспроможності підприємства обумовлює логіку його розглядання в процесі наукового дослідження: “конкуренція – конкурентна боротьба – конкурентні переваги – конкурентоспроможність підприємства”. На рівні підприємства конкурентоспроможність є підстави окреслити як його здатність конкурувати із подібними підприємствами, тобто вигідно і тривалий час позиціонувати себе на ринку аналогічної продукції та досягати своїх цілей, використовуючи свої конкурентні переваги. Рівень конкурентоспроможності аграрного підприємства у вирішальній мірі визначається співвідношенням рівня міцності його економічного стану (“запасу міцності”) з потужністю впливу зміни зовнішніх умов його функціонування і є важливою характеристикою і чинником цього економічного стану.

На підставі аналізу змісту різних підходів до визначення суті конкурентоспроможності підприємства можна сформувати власне її розуміння як економічної категорії, що виражає економічні відносини між підприємствами з приводу їх здатності до стабільного позиціонування себе на ринку відповідної продукції завдяки конкурентним перевагам по відношенню до своїх конкурентів. А рівень конкурентоспроможності кожного конкретного підприємства є дискретною характеристикою цієї якості підприємства на кожний конкретний момент часу його функціонування.

В основі класифікації особливостей формування конкурентоспроможності молокопереробних підприємств лежать певні критерії, основними з яких є: стосунок до цих підприємств діючих на їх конкурентоспроможність чинників, згідно якого ці особливості, за розробленою в роботі схемою, є внутрішні (специфіка технології та розміри підприємства, специфіка продукції, її зберігання і транспортування, специфіка формування якості продукції, специфіка якості персоналу) та зовнішні (рівень доходів населення, залежність від сировинної бази, її структури та інфраструктури, кількість конкурентів та рівень гостроти конкурентної боротьби, рівень формування конкурентоспроможності); ступінь впливу факту членства України у СОТ на цю конкурентоспроможність, за яким їх можна розділити на такі, що впливають (рівень розвитку економіки підприємств підкомплексу, рівень розвитку кооперації та інтеграції, рівень захищеності внутрішнього ринку, рівень державної підтримки), та на такі, що не впливають на формування конкурентоспроможності цих підприємств (організаційно-правові форми та форми власності).

Визначення рівня конкурентоспроможності молокопереробного підприємства на основі розрахунку якогось конкретного інтегрального індексу чи показника не представляється можливим і доцільним в силу або необ’єктивності такої оцінки, або трудомісткості розрахунків. Тому визначати рівень конкурентоспроможності молокопереробного підприємства доцільно через визначення його конкурентних переваг як чинників цієї конкурентоспроможності. У числі основних показників рівня конкурентоспроможності молокопереробного підприємства доцільно використати відомі показники, що характеризують: рівень фінансово-економічного стану (коефіцієнти ліквідності тощо); рівень ефективності господарювання (рівень рентабельності тощо); частка підприємства на ринку аналогічної продукції; коефіцієнт присутності продукції підприємства (частка кількості торгових точок, у яких виявлено продукцію підприємства, у загальній їх кількості).

Основні чинники забезпечення зовнішньої конкурентоспроможності та ступеня реалізації експортного потенціалу молокопереробних підприємств доцільно диференціювати на внутрішні (конкурентоздатність продукції, яка, у свою чергу, залежить від якості сировини та структури сировинної зони; рівень інноваційності, ефективності та ступінь використання наявних у підприємства ресурсів) і зовнішні (ступінь сприяння політики держави, рівень гостроти конкуренції на відповідному зовнішньому ринку). Особливо проблематичним є забезпечення стійких конкурентоспроможних позицій на зовнішньому ринку вітчизняних молокопереробних підприємств, оскільки в цьому секторі особливо входять у ринкову гру такі чинники як співвідношення ціни і якості продукції, її екологічності і

безпечності для здоров'я людей та довготривалості зберігання, дешевизни кінцевого продукту та його продажного оформлення, а також умови доставки та реалізації.

Формування експортного потенціалу молокопереробних підприємств не має змісту без створення умов для його реалізації, серед яких – система стандартів, що повинна комплексно охоплювати всі стадії виробництва цієї продукції, починаючи, у випадку виробництва молочної продукції, від контролю якості добрив, які використовуються для вирощуванні кормів, які потім згодовуються худобі, що дає молоко і т.д.

Важливість вирішення питання державної підтримки розвитку експортного потенціалу молокопереробних підприємств в Україні обумовлюється існуючою небезпекою у протилежному випадку скорочення цієї діяльності та перетворення молочного ринку України в сировинний придаток для розвинутих країн та свого роду полігон для випробування межі безпечної їстівності продуктів зарубіжного виробництва.

У стратегічному плані для забезпечення виробництва високоякісної продукції за умови впровадження на молокопереробному підприємстві системи контролю за якістю продукції HACCP (Hazard Analysis and Critical Control Points – аналіз небезпеки та контроль критичних контрольних точок) важливе значення має створення моделі управління якістю, що носить проактивний характер, тобто – дозволяє передбачати виникнення можливих ризиків і запровадження у виробництво нового продукту з відповідними новими параметрами якісних показників.

УДК 657.6 : 502.17

Ірина Перевозова,
к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту,
Ольга Степанюк,
асистент кафедри обліку і аудиту
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
м. Івано-Франківськ

ЗАСТОСУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В ПРОЦЕСІ КОНТРОЛЮ ВИТРАТ НА ПРОВЕДЕННЯ ПРИРОДООХОРОННИХ ЗАХОДІВ НАФТОГАЗОВИДОБУВНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ УКРАЇНИ

Сучасні умови господарювання вимагають від суб'єктів господарювання враховувати у своїй діяльності не тільки економічні пріоритети, а й оцінювати результати впливу самої діяльності на навколишнє середовище. Особливу увагу цьому питанню приділяється в діяльності нафтогазовидобувних підприємств.

Видобутком нафти і газу на території України займаються понад 25 підприємств. При цьому понад 85% видобутих вуглеводнів припадає на підприємства Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України», видобувними підприємствами якої розробляється 235 газових, нафтових, газоконденсатних та нафтогазоконденсатних родовищ [1]. Зауважимо, що більшість з цих родовищ перебувають на завершальній стадії розробки і характеризуються ускладненими геологічними та технологічними умовами експлуатації. Активізація підприємств нафтогазового комплексу України щодо видобутку вуглеводнів, так само як і інших країн світу, призводить до некомпенсованих змін ресурсно-технологічного та природного потенціалу в конкретному регіоні. Зокрема, в Івано-Франківській області понад 4 % території зайнято нафтогазовими трубопроводами, пробурено більше 2000 свердловин для видобування нафти і газу. Окрім того, наявна низка підприємств нафтогазового комплексу (в т.ч. нафтогазовидобувні управління «Надвірнанафтогаз», «Долинанафтогаз»), які в процесі своєї діяльності, природних чи соціальних умов характеризуються певним рівнем екологічного ризику і таким чином створюють потенційну або пряму загрозу для довкілля, життя та здоров'я людини.

Необхідність забезпечення екологічно обґрунтованого та сталого розвитку підприємств даного комплексу актуалізує потребу в дослідженні взаємозв'язку між різними видами економічної діяльності, якою є нафтогазовидобуток, та їх екологічними наслідками.

Дослідження процесів нафтогазовидобутку показує, що в штатних ситуаціях експлуатації родовища вплив на природне середовище може відбуватися внаслідок ускладнень і порушень

технологічних режимів при бурінні, експлуатації та ремонті свердловин; продувці та розрядці технологічного обладнання, порушенні герметичності об'єктів і комунікацій систем збору та підготовки нафти і газу, результатом яких є скиди та викиди нафти та газу, інших забруднюючих речовин на грунт, воду й атмосферу. Найбільшу екологічну небезпеку при виникненні аварійних ситуацій являють собою некеровані надходження пластових флюїдів у свердловинах (відкриті фонтани і викиди). Другим по значущості чинником потенційної екологічної небезпеки є розливи рідких вуглеводнів зі сховищ і трубопроводів.

Зауважимо, що у своїй діяльності природоохоронні та економічні служби нафтогазовидобувних підприємств не надають належного значення економічному аналізу та контролю природоохоронної діяльності. Такий стан пояснюється сформованою в природоохоронній діяльності ситуацією. Аналіз практики розробки та обґрунтування здійснення природоохоронних заходів окремими підприємствами нафтогазового комплексу України свідчить про високій рівень недоцільності їх реалізації після проведення оцінок на різних етапах їх розробки та впровадження з врахуванням загальної суми витрат на їх проведення. Частіше всього поясненням може слугувати нечітка (поверхнева) оцінка вихідних даних при техніко-економічному обґрунтуванні таких заходів, управлінська негнучкість підприємств на різних етапах роботи, пов’язаної з ними та зловживання, економічні порушення, пов’язані з завищенням витрат на організацію та реалізацію таких заходів. Для обґрунтованості впевненості щодо такої ситуації доцільно застосування саме економічної експертизи як найбільш дієвої форми фінансового контролю підприємства.

Наголосимо, що економічна злочинність латентна: вона маскується за формальними ознаками звичайних господарських операцій, фактів. Водночас, її ідеологічне спрямування стосується викривлення та фальсифікації інформації щодо діяльності суб’єктів господарювання. А отже саме застосування економічної експертизи з сукупністю власних та задіяних нею методичних прийомів діагностики фінансово-господарського стану підприємства, економіки праці, бухгалтерського та фінансового обліку, фінансово-кредитних операцій тощо буде сприяти отриманню реальної достовірної інформації та, відповідно, прийняттю адекватних управлінських рішень, здійсненню коригуючих заходів.

Література

1. Офіційний сайт НАК «Нафтогаз України» [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf?Open

УДК 657.4:328.14

Діана Шеленко,
к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту,
Галина Матковська,
студент 5 курсу ОКР “магістр”
ДВНЗ “Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника”
м. Івано-Франківськ

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІТИЧНОЇ РОБОТИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Процеси глобалізації в сучасному швидкозмінному ринковому середовищі економіки засвідчують необхідність адаптації та модернізації організаційного й інформаційного забезпечення підприємств.

Першочергово це потребує зміщення акцентів в системі управління на операційний, тактичний та стратегічний менеджмент, що, у свою чергу, вимагає створення співіснуючих стратегічного, поточного та управлінського обліку.

Стратегія, за визначенням Г. Мінцберга – це плани на майбутнє і моделі минулого [1, с. 39]. Вплив поточної діяльності на формування стратегії зумовлює обставини при яких неможливо утвердити стратегічний менеджмент без результативного операційного й тактичного управління.

Тактичний менеджмент, за твердженням В. Соловйова – це сукупність дій, прийомів, методів і способів керівництва різних рівнів ієрархії управління, спрямованих на реалізацію стратегії та досягнення поставлених цілей [2, с. 70].

Запорукою ефективного управління підприємством є володіння об'єктивною, повною, своєчасною і вірогідною інформацією та сучасними методами її обробки. Це потребує проведення регулярного й результативного операційного, поточного та стратегічного аналізу. Сформована управлінська система багатьох галузей економіки, таких як сільське господарство, лісівництво, рибництво та ін. за часів системи командного-управління досі не змінилася та здебільшого орієнована на аналіз поточний із централізованим менеджментом багато в чому не відповідає потребам ринку. Осучаснення організації аналізу потребує децентралізації управління з одночасним залученням до аналітичної служби працівників різних відділів, службовців, керівників структурних підрозділів із чітким розподілом обов'язків, зміщуючи епіцентр уваги із поточного на операційний та стратегічний аналіз. З метою підвищення якості аналітичної служби на підприємстві, до збору, обробки даних та аналізу інформації, обов'язково слід залучати економіста-нормувальника, економіста-аналітика, економіста-контролера.

До обов'язків економіста-аналітика входять узагальнення інформації про управління системою корпоративних фінансів, формування системи фінансових планів, враховуючи зовнішнє та внутрішнє середовище діяльності підприємства, оптимізація структури капіталу, пропозиції щодо управління грошовими потоками.

До обов'язків економіста-нормувальника входять: розробка, систематизація та корекція нормативів праці, чисельності, виробітку, обслуговування, аналіз виконання діючих на підприємстві норм або виявлення причин невиконання їх працівниками, вивчення передових технологій нормування та розповсюдження інформації про них між виробничим персоналом.

Обов'язками економіста-контролера слід вважати відповідальність за організацію аналізу господарської діяльності підприємства, розподіл обов'язків між його виконавцями, формування і затвердження комплексного та тематичних планів аналітичної роботи, виробничих, фінансових планів, складання аналітичних звітів та інших документів, координацію окремих виробничих планів і складання загального плану на короткий термін і на перспективу, затвердження норм і нормативів, порівняння планових і фактичних показників в розрізі об'єктів контролінгу, коментарі відхилень, складання звітності для державних органів, подання зацікавленим службам, виконавцям, керівництву своєчасної та доречної інформації, обґрунтування дій, спрямованих на попередження негативних наслідків діяльності підприємства [3, с. 275].

Запропонована структура аналітичної роботи має на меті залучення до співпраці більшості функціональних підрозділів підприємства, даючи можливість працівникам проявити власну ініціативу, комплексно оцінити фінансову діяльність та резерви на підприємстві.

Література

1. Минцберг Г. Менеджмент: природа и структура организаций глазами гуру / Г. Минцберг ; пер. с англ. О. И. Медведь. – М. : Эксмо, 2009. – 464 с.: ил. – (Гуру менеджмента).

2. Соловьев В.С. Стратегический менеджмент : учебник / В.С. Соловьев. – Ростов-на-Дону : Феникс; Новосибирск : Сибирское соглашение, 2002. – 448 с.

3. Олійничук О.І. Особливості аналітичного забезпечення потреб менеджменту лісогосподарських підприємств / О.І. Олійничук // Матеріали ІІ Міжнародної наук. - практ. конференції Матеріали ІІ Міжнародної науково-практичної конференції "Актуальні проблеми соціально-економічних трансформацій у міжнародному середовищі", 23 квітня 2010 року. – Тернопіль. ТКІ, 2010. – С. 274–276.

УДК 338.2

Катерина Міщук
студент 5 курсу ОКР "магістр",
Геннадій Капінос
к.е.н., доцент
Хмельницький національний університет
м. Хмельницький

КЛЮЧОВІ ПОКАЗНИКИ У ФОРМУВАННІ ВАРТОСТІ ФІРМИ

Управління в умовах гіперконкуренції вимагає особливого ангажування і концентрації. Саме тому менеджери компаній постійно шукають таких методів і концепцій управління, які в доволі короткі періоди сприятимуть досягненню закладених бізнес цілей. Звідси також росте зацікавленість впровадженням концепції управління вартістю підприємства (Value Based Management). Управління згідно з цією концепцією полягає головним чином в прийнятті рішень в області інвестиційного менеджменту, маркетингу, виробничих процесів і послуг та фінансуванні, щоб в максимально короткому інтервалі часу збільшити ринкову вартість компанії. З цією метою важливим є використання відповідних показників.

Основними чинниками, що мають вплив на зростання вартості підприємства та відносяться безпосередньо до ефективності бізнес моделі, є так звані носії вартості підприємства (англ. Value Drivers). Оскільки вартість фірми міцно пов'язана з її циклом життя, то до окремих факторів вартості повинна бути підвищена увага в розрізі життєвого циклу фірми [2] (табл. 1).

Таким чином ми бачимо, що носії вартості мають різні результати в залежності від етапів життєвого циклу організації. Управляючи організацією, слід брати це до уваги, особливо під час практичного впровадження концепції "Value Based Management". Впровадження управління через вартість є процесом, який вимагає застосування аналітичних знарядь, які з'єднують елементи стратегічного, операційного і фінансового управління.[3]

Таблиця 1

Носії вартості відповідно до життєвого циклу фірми

№	Носії вартості	Етапи життєвого циклу			
		Зародження	Ріст	Зрілість	Занепад
1	Зростання надходжень від продажів	Високе	Високе	Низьке	Від'ємне
2	Операційна маржа	Низька/ Висока	Висока	Середня	Низька
3	Інвестиції в оборотний капітал	Високі	Високі	Низькі	Дуже низькі
4	Інвестиції в основний капітал	Високі	Високі	Низькі/ Середні	Низькі / Дуже низькі
5	Вартість капіталу, пов'язана з рівнем бізнес-ризиків	Дуже висока	Висока	Середня	Низька
6	Період планування	Короткий	Середній / Довгий	Довгий	Короткий / Середній
7	Залишкова вартість	Велика	Велика	Середня	Середня

З огляду на те, що в літературі існує ряд показників вартості фірми, а їх форми і способи обчислення підлягають безперервним модифікаціям, організація сама повинна прийняти рішення, які показники використовувати. Вибираючи головний показник оцінки реалізації стратегії управління вартістю, слід обрати один з двох можливих варіантів поведінки [1]:

- Формуємо показник, який може реально порівнюватися до інших підрахованих або використовуваних в аналізі через конкуренцію.

- Опрацьовуємо такий показник, який, щоправда, не може бути порівняний з показниками конкуруючих фірм, але зате досконало характеризує економічні процеси, що відбуваються в компанії і в секторі її господарської діяльності.

Найбільш відомими показниками вартості фірми є:

- економічний зиск (економічна додана вартість EVA TM)
- ринкова додана вартість (MVA)
- грошові повернення з інвестиції (CFROI)
- грошова додана вартість (CVA)
- сукупний дохід акціонерів (TSR)
- вартість, додана для власників (SVA).

Можна поділити показники на 3 рівні в аспекті концепції "Value Based Management":

- Рівень I – генеральні показники вартості фірми, до яких відносять ROIC, WACC, EVA та інші схожої структури.
- Рівень II – носії вартості ("Value Dnvers") (напр. зростання приходів з продажу, операційний зиск, рівень податку, інвестиції в оборотний капітал, інвестиції в основний капітал, вартість капіталу та інші).
- Рівень III – інші показники реалізації стратегії фірми (показники результативності і ефективності процесів, управління людськими запасами, показники лояльності і задоволення клієнтів, загальний показник інтелектуального капіталу).

В рамках загальної стратегії розвитку для організації і прийняття основною метою довгострокове зростання вартості фірми, доцільним буде визначити цілі, включаючи планування показників успіху організації, з урахуванням глобального значення показника вартості (наприклад, EVA). Наступним кроком буде визначити і виміряти ключові носії вартості ("Value Drivers"), і нарешті, визначити заходи по здійсненню оперативної стратегії компанії.

Література

1. Gołębiowski G. Analiza wartości przedsiębiorstwa / G. Gołębiowski, P. Szczepankowski – Warszawa: Wydawnictwo Difin, 2007. – 21 s.
2. Mills R.W. Dynamika wartości przedsiębiorstwa dla udziałowców, zasady i praktyka analizy wartości strategicznej / R.W. Mills – Gdańsk: Wydawnictwa ODDK Sp. z o.o., 2005. – 44 s.
3. Siudak M. Zarządzanie wartością przedsiębiorstwa / M. Siudak – Warszawa: Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, 2005. – 48 s.

УДК 631.16

Володимир Басараб,
викладач
Професійний будівельний ліцей
смт. Богородчани

ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

У сучасних умовах кожне підприємство повинно чітко орієнтуватись у складному лабіринті ринкових відносин, правильно оцінювати виробничий та економічний потенціал, стратегію подальшого розвитку, фінансовий стан як свого підприємства, так і підприємств-партнерів.

Під фінансовим станом підприємства розуміють ступінь забезпеченості підприємства необхідними фінансовими ресурсами для здійснення ефективної господарської діяльності та своєчасного проведення господарської діяльності та своєчасного проведення грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями.

Фінансовий стан підприємств залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності. Тому на нього впливають усі ці види діяльності підприємства. Передовсім на фінансовому стані підприємства позитивно позначаються безперебійний випуск і реалізація високоякісної продукції. Таким чином, перш за все слід зрозуміти, що являє собою

фінансовий стан підприємства в усій його багатосторонності та вивчити підходи до його аналізу та оцінки. Адже саме на результатах його аналізу і буде базуватися прийняття рішень по покращенню ефективності діяльності підприємства.

У своїй статті «Сутність фінансового стану підприємства» це питання розглядає Т.А. Обущак. Автор запропонував таке трактування цього поняття: фінансовий стан підприємства – це сутнісна характеристика діяльності підприємства у певний період, що визначає реальну та потенційну можливість підприємства забезпечувати достатній рівень фінансування фінансово-господарської діяльності та здатності ефективно здійснювати цю діяльність у майбутньому [1, с. 11].

З іншого боку, Поддєрьогін А.М. визначає це поняття більш широко: фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів. Фінансовий стан підприємства залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності. Тому на нього впливають усі ці види діяльності підприємства [2, с. 67].

Доволі вагомим, але дещо суперечливим є трактування «фінансового стану підприємства» М. Г. Чумаченка, який на перше місце ставить показник фінансової конкурентноспроожності у сутності фінансового стану підприємства. Слід відзначити, що фінансовий стан підприємства є більш змістовним поняттям, яке не обмежується лише платоспроможністю, кредитоспроможностю, або ж виконанням зобов'язань перед державою та іншими підприємствами [3, с. 318].

Г.В. Савицька визначає дане поняття як складову економічної категорії. Особливість відповідного трактування полягає в тому, що автор вперше визнає фінансовий стан економічною категорією та підкреслює, що дана категорія відображає стан капіталу у процесі його кругообігу і спроможність підприємства до саморозвитку саме на фіксований проміжок часу [4, с. 571].

Найкраще фінансовий стан підприємства визначається елементами його економічної діяльності: прибутковістю (рентабельністю) роботи підприємства; оптимальністю розподілу прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства після сплати податків і обов'язкових відрахувань; наявністю власних фінансових ресурсів (основних і оборотних засобів) не нижче мінімально необхідного рівня для організації виробничого процесу і процесу реалізації продукції; раціональним розміщенням основних і оборотних засобів (власних і позикових); платоспроможністю; ліквідністю [5, с. 110].

Фінансова діяльність підприємства має бути спрямована на забезпечення систематичного надходження й ефективного використання фінансових ресурсів з метою забезпечення фінансової стійкості, дотримання розрахункової і кредитної дисципліни, досягнення раціонального співвідношення власних і залучених коштів, сталого розвитку підприємства і ефективності його функціонування.

Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських чинників і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення й використання фінансових ресурсів [6].

Фінансовий стан підприємства – міра забезпеченості підприємства необхідними фінансовими ресурсами і ступінь раціональності їх розміщення для здійснення ефективної господарської діяльності та своєчасного проведення грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями [7].

Фінансовий стан – це спроможність підприємства вести господарську діяльність на основі своєчасного погашення усіх видів заборгованості, раціональної структури капіталу і господарських засобів [8].

Отже, фінансовий стан підприємства – це одна з найважливіших характеристик діяльності підприємства за допомогою яких підприємство функціонує.

Література

1. Обущак Т.А. Сутність фінансового стану підприємства / Т.А. Обущак // Актуальні проблеми економіки. – № 9. – 2007. – С. 11-15

2. Фінанси підприємств: Підручник / Під ред. А.М. Поддєрьогіна. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 1999. – 384с.

3. Чумаченко М.Г. Економічний аналіз / М.Г. Чумаченко – К.: КНЕУ, 2001. – 540 с.

4. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посібник / Г.В. Савицька – [2-ге вид., випр. і доп.]. – К. : Знання, 2005. – 662 с.

5. Баринов В.А. Антикризисное управление. Учебное пособие. 2-е изд., перераб. и доп. (ГРИФ) / Баринов В.А. – М.: ФБК-ПРЕСС, 2005. – 488 с.

6. Салига С.Я. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / С.Я. Салига, Н.В. Дацій. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 210 с.

7. Аналіз фінансового стану та вдосконалення контролю за фінансовими показниками // Економіка, планування та управління галузі. – 2010. – № 20.1. – С. 183-186.

8. Бойчик І.М. Економіка підприємства : навч. посібн. / І.М. Бойчик. – К. : Вид-во Атіка, 2002. – 478 с.

УДК 330.341.1

Марина Гарник,
викладач кафедри маркетингу і менеджменту
ПВНЗ "Хмельницький економічний університет"
м. Хмельницький

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ АГРАРНОГО РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

На сучасному етапі функціонування сільськогосподарських підприємств спостерігається кількісна, якісна та структурна недосконаліть їх ресурсних потенціалів, що зумовлено великими втратами ресурсів у процесі здійснення аграрної та земельної реформ і складним фінансовим становищем господарств. Тому, все більшої актуальності набуває питання підвищення економічної ефективності використання аграрного ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств. Аграрний ресурсний потенціал, являє собою максимально можливу кількість (сукупність) наявних виробничих ресурсів, які можуть бути використані для виробництва сільськогосподарської продукції, і визначається кількістю, якістю і внутрішньою структурою кожного ресурсу й характеризується відповідною системою показників, що відображають ці особливості ресурсів [3].

Перспективи розвитку аграрного виробництва визначаються рівнем і станом забезпечення ресурсним потенціалом і здатністю його ефективного використання.

Сільськогосподарські формування сьогодні не повністю використовують свої можливості для збільшення виробництва сільськогосподарської продукції, а тим більше поліпшення її якості. При цьому виробничі ресурси в багатьох господарствах використовуються не досить ефективно. Отже, можливості сільськогосподарських підприємств щодо збільшення виробництва продукції тісно пов'язані з наявністю в них відповідних виробничих ресурсів. У зв'язку з цим забезпеченість господарства виробничими ресурсами характеризує його ресурсний потенціал [1]. Становлення ринкових відносин у галузі полягає в основному у зміні відносин власності та розвитку різних форм господарювання, що вимагає структурної збалансованості й ефективного використання наявних ресурсів. Наукові дослідження та практичний досвід, як вітчизняних, так і зарубіжних науковців та виробників стверджують, що розвиток сільського господарства значною мірою залежить від досягнутого рівня використання природних, матеріальних і трудових ресурсів, їх збалансованості, які виражають потужність потенціалу. Господарський механізм в аграрному секторі України ще не створив такі економічні умови, які б орієнтували працівників сільськогосподарських формувань на підвищення технічного рівня та якості продукції, зростання продуктивності праці, впровадження науково-технічних досягнень [2].

Дуже часто ототожнюють, але встановлено, що ресурсний потенціал не тотожний виробничому, він є його матеріальною базою, матеріальною умовою для розширеного відтворення земельних, трудових і матеріально-технічних ресурсів та розглядається як сукупність збалансованих факторів, які забезпечують ефективне функціонування різноманітних організаційно-правових форм. Це визначення, найбільш повне, тому що його перша частина відбиває таку форму способу виробництва, як виробничі сили, а друга виступає в якості критерію ефективної діяльності підприємства і торкається такої форми способу виробництва, як виробничі відносини [4]. На відміну від

ресурсного потенціалу, як витратної частини виробничого процесу, який характеризується своїми одиницями виміру окремих видів ресурсів і їх сукупності, виробничий потенціал завжди слід розглядати з боку результативної частини процесу виробництва.

Для збільшення виробництва вітчизняної сільськогосподарської продукції в умовах порушення міжгосподарських зв'язків необхідна, перш за все, стабілізація внутрішньовиробничої діяльності підприємств будь-якої організаційно-правової форми на основі мобілізації і раціонального використання аграрного ресурсного потенціалу. Проблема формування раціональних аграрних ресурсних потенціалів, високоефективного їх використання, а також оптимального забезпечення виробничими ресурсами всіх сфер АПК належить до числа гострих, складних та надзвичайно актуальних як у науковому, так і особливо, в практичному плані. На сучасному етапі розвитку сільського господарства ефективне, раціональне використання аграрного ресурсного потенціалу належить до стратегічних цілей розвитку АПК України.

Аграрний ресурсний потенціал включає основні види ресурсів: трудові, природні, матеріальні, фінансові та інформаційні. Він є об'єктивною умовою здійснення виробництва і відображає витратну сторону виробничого процесу. Аграрний ресурсний потенціал характеризується кількістю, якістю та структурою ресурсів, незбалансованість кількісних і якісних характеристик яких викликає зниження виробничого та економічного потенціалу сільського господарства [2].

Література

1. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств / В.Г. Андрійчук. – К. : КНЕУ, 2002. – 624 с.

2. Андрійчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств : теорія, методика, аналіз / В.Г. Андрійчук: монографія, 2-е вид. без змін. – К.: КНЕУ, 2006. – 292 с.

3. Маршалок М.С. Потенціал аграрного підприємства : наукові підходи до трактування [Електронний ресурс] / М.С. Маршалок – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnau/2010_154_1/10mms.pdf

4. Нацюк І.М. Економічна ефективність використання аграрного ресурсного потенціалу. **–** Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.07.02 – економіка сільського господарства і АПК. – Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва, Харків, **–** 2002.

УДК: 339

Богдана Кабальська,
викладач кафедри маркетингу і менеджменту,
Леся Черніховська,
студентка 5 курсу
ПВНЗ "Хмельницький економічний університет"
м. Хмельницький

ФОРМУВАННЯ АЛГОРИТМУ КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

За останні роки в економіці і фінансової системі України відбулися радикальні зміни, обумовлені досягненням Україною політичної та економічної незалежності і переходом до розбудови соціально орієнтованої ринкової економіки, що призводить до посилення ролі конкуренції в економічному житті. Конкурентоспроможність об'єктів виступає критерієм їх економічної доцільності, тому в ринковому механізмі управління виробничим підприємством оцінка конкурентоспроможності потребує постійної уваги та контролю, що обумовлює необхідність її перетворення в самостійну ділянку аналітичної роботи, результати якої повинні стати складовою прийняття управлінських рішень.

Багато науковців досліджували дану тему, однак існуючої науково-методичної бази оцінки конкурентоспроможності підприємств для застосування в сучасних умовах господарювання з урахуванням кризових явищ у світовій економіці недостатньо. Деякі аспекти комплексної оцінки конкурентоспроможності виробничо-будівельних підприємств, такі як визначення ступеня впливу

факторів на рівень конкурентоспроможності та резервів її підвищення вимагають подальшого теоретичного обґрунтування, що обумовило вибір і актуальність теми дослідження.

Конкурентоспроможність підприємства – комплексна порівняльна характеристика підприємства, яка відбиває ступінь переваги сукупності оціночних показників діяльності підприємства, що визначають його успіх на певному ринку за певний проміжок часу щодо сукупності показників підприємств-конкурентів [2].

Кожне підприємство функціонує в певному зовнішньому середовищі, з елементами якого воно взаємодіє. Це середовище постійно змінюється, а тому і підприємству доводиться постійно враховувати ці зміни. Тому нами запропонований алгоритм оцінювання конкурентоспроможності з конкретизацією основних показників.

Рис. 1. Алгоритм оцінювання конкурентоспроможності підприємства

Показники оцінювання конкурентоспроможності підприємства:

I Показники виробництва (витрати на одиницю продукції, рентабельність продукції, коефіцієнт спеціалізації підприємства, коефіцієнт тривалості виробничого циклу виробів, коефіцієнт стабільності номенклатури, коефіцієнт використання прогресивних методів контролю якості, коефіцієнт використання передових форм організації виробництва, коефіцієнт використання прогресивних методів організації праці, коефіцієнт якості управління.

II Показники, що характеризують фінансовий стан підприємства коефіцієнт автономії, коефіцієнт мобільності коштів, відношення власного капіталу до довгострокової заборгованості, коефіцієнт покриття, коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт оборотності власних обігових коштів коефіцієнт ризику, ефективність активів.

III Показники, що характеризують конкурентний потенціал підприємства – складаються з ресурсів і джерел їх поповнення, які має фірма, її зв'язків, конкурентної позиції, іміджу тощо. Конкурентний потенціал є стратегічним ресурсом, який забезпечує стійкість підприємства в умовах змінного середовища.

IV Показники, що характеризують ефективність збуту та просування товару: рентабельність продажу, коефіцієнт ефективності реклами і способів стимулювання збуту, економічна ефективність експорту.

V Показники, що характеризують соціальну ефективність: професійно-кваліфікаційна структура кадрів, рух і стабільність кадрів поліпшення умов праці та охорона здоров'я.

VI Показники, що характеризують екологічність виробництва: охорона водних ресурсів,

охорона повітряного басейну, охорона земель.

VII Конкурентоспроможність продукції.

VIII Імідж підприємства – імідж керівника, імідж персоналу, якість обслуговування, досконалість офісу.

Усі перелічені показники є якісними, тому імідж підприємства оцінюється експертами за допомогою бальної оцінки.

Висновки. Отже, процес оцінювання конкурентоздатності підприємства має ґрунтуватися на визначенні успішності його господарювання порівняно із конкурентами. Водночас, оскільки конкурентоспроможність – це багатогранна економічна категорія, її числове описання не обмежується використанням лише одного методу оцінки.

Література

1. Герчикова И. Н. Менеджмент.: [Уч. Пос.] / И. Н.Герчикова // М.: Банки и биржи, - 2007. – 356 с.
2. Портер М. Конкуренция: [Уч. Пос.] / М. Портер/ [Пер. с англ.]. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2000. – 495с.

Наталія Стельмащук,
викладач
ПВНЗ "Хмельницький економічний університет"

ОСНОВИ МАРКЕТИНГОВОГО УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Управління конкурентоспроможністю на рівні підприємства – це сукупність заходів по систематичному вдосконаленню виробу, пошуку нових каналів його збуту та поліпшення після продажного сервісу. Управління конкурентоспроможністю є однією зі складових загальної системи управління підприємства, що функціонує в умовах ринкової економіки;

Конкурентоспроможність є одним з основних понять, яке активно використовується в теорії та практиці економічного аналізу, виступає багатоаспектним поняттям, що в перекладі з латинської мови означає суперництво, боротьбу за досягнення найкращих результатів. Для її характеристики використовується поняття порівняльних витрат (Д. Рікардо), порівняльних переваг (Є. Хекшер, Б. Олін), порівняння конкурентних переваг, чинників управління та продуктивності використання ресурсів (М. Портер), конкурентного статусу фірми (І. Ансофф) [1, с.105].

Існують різні підходи до класифікації конкурентоспроможності:

- за територіально-географічною ознакою - міжнародна і внутрішньо національна конкурентоспроможність; конкурентоспроможність в межах окремих регіонів (районів);

- залежно від масштабності економічних об'єктів - конкурентоспроможність товару, підприємства-виробника, галузі і/або комплексу галузей, національної економіки;

- у тимчасовому прояві - конкурентоспроможність на певну дату або проміжок часу у минулому, поточна конкурентоспроможність, конкурентоспроможність в перспективі.

Конкурентоспроможність товарної продукції підприємства відображає його здатність більш повно відповідати запитам покупців порівняно з аналогічними товарами, представленими на ринку. Вона визначається конкурентними перевагами: якістю товару, його технічним рівнем, споживчими властивостями, цінами, встановлюваними продавцями товарів; перевагами в гарантійному і післягарантійному сервісі, рекламі, іміджі виробника, а також ситуація на ринку, коливання попиту. Високий рівень конкурентоспроможності товару свідчить про доцільність його виробництва і можливості вигідного продажу.

Головне при формуванні конкурентоспроможності товарної продукції - максимальне врахування вимог і можливостей конкретних груп покупців. Фактори конкурентоспроможності товару необхідно шукати в конкурентних перевагах окремих його характеристик, що є наслідком ефективнішого управління процесом розробки, реалізації і експлуатації пропонованої продукції.

Окремі вчені пропонують об'єднати в одне поняття “конкурентноздатність товару” й “конкурентноздатності оідприємства”. Дане твердження буде не зовсім вірним, тому що покупець не завжди знає, якому виробнику належить даний товар, а навіть якщо й знає назву підприємства, то ця назва не завжди про щось говорить. Конкурентоспроможність продукції та конкурентоспроможність підприємства – виробника продукції співвідносяться між собою як частина і ціле. Можливість компанії конкурувати на певному товарному ринку безпосередньо залежить від конкурентоспроможності товару та сукупності економічних методів діяльності підприємства, які впливають на результати конкурентної боротьби.

Здатність підприємства конкурувати на ринках з виробниками й продавцями аналогічних товарів забезпечується за допомогою більш високої якості, доступних цін, створення зручних умов для покупців, споживачів, а також можливості ведення ефективної господарської діяльності і її практичної прибуткової реалізації в умовах конкурентного ринку. Це узагальнюючий показник життєвої стійкості підприємства, його вміння ефективно використовувати свій фінансовий, виробничий, науково-технічний і трудовий потенціали.

В сфері управління конкурентоспроможністю перед сучасним маркетингом стоять такі основні цілі:

- ринкові – досконало вивчати частку ринку, методи завоювання ринку, визначати перспективні ринки;

- маркетингові – створення іміджу підприємства, побудова рекламних заходів, збільшення обсягів збуту, обсягів прибутку, побудова конкурентної стратегії підприємства;

- структурно-управлінські – вдосконалення структури управління на підприємстві;

- забезпечувальні – формування цінової політики, стимулювання збуту (асортиментна та якісна політика, побудова системи товаропросувння);

- контроль діяльності.

В сучасних умовах функціонування підприємства у зв’язку із загостренням конкурентної боротьби маркетинг став особливо необхідним. Завдання маркетингу залишаються незмінними. Як зазначав Ф. Котлер "Маркетинг – це сфера швидкого вирішення завдань, політичних установ, стратегій та програм. Кожна фірма повинна періодично переоцінювати свій загальний підхід до ринку, користуючись для цього прийомом, відомим під назвою ревізія маркетингу" [2, с.18].

Кожне підприємство функціонує на ринку не ізольовано. На його діяльність впливають нормативна і законодавча база, митні тарифи та митна політика, політика місцевих та державних органів влади, політична ситуація в країні та за її межами. На маркетингову діяльність впливають найрізноманітніші фактори, які можна поділити на внутрішні і зовнішні, що можуть сприяти розвиткові підприємства, або гальмувати його. До внутрішніх факторів належать: розмір та характеристика цільового ринку; система контролю; прибуток та характерні переваги маркетингу; організаційні типи маркетингу; структура маркетингу: товари, послуги, ціна, товарообіг, просування.

Саме від них залежить визначення цілей дій, структури маркетингу, типів його організації, а також вибір цільового ринку, система контролю.

До зовнішніх факторів, що впливають на маркетингову діяльність підприємства відносять: стан економіки (темпи зростання, рівень інфляції, зайнятості); науково-технічне становище(стан технології); вплив політики, яку проводить уряд; конкуренти, споживачі; засоби масової інформації.

Ефективність маркетингового управління конкурентоспроможністю підприємства залежить від навколишнього середовища маркетингу, що включає це сукупність факторів та елементів, під впливом яких визначається предмет і об’єкт маркетингу, створюється система його засобів, формується їх структура. Складовими компонентами навколишнього середовища є макро- та мікросередовище.

Література

1. Ансофф И. Новая корпоративная стратегия : пер. с англ. / И Ансофф., Э.Дж. Макдоннелл– СПб.: Питер Ком, 1999. – 416 с.

2. Котлер Ф. Основы маркетинга: пер. с англ./ Общ.ред. и вступ. ст. Е.М.Пеньковой.- М.: Прогресс, 1990.- 736с.

УДК:373

Богдана Кабальська,
викладач кафедри маркетингу і менеджменту,
Вадим Вінцковський,
студент
ПВНЗ "Хмельницький економічний університет"

МЕНЕДЖМЕНТ ЗНАНЬ – ОСНОВА ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

Ми живемо в умовах економіки, заснованої на знаннях, коли цінність певної організації визначається більше інтелектуальним капіталом, яким вона володіє, ніж вартістю її матеріальних активів, при цьому різниця у ціні інтелектуальних і матеріальних активів може перевищувати 600%.

Головною характеристикою конкурентоспроможності стає швидкість отримання потрібних знань.

Перехід до управління знаннями можна порівняти з промисловою революцією, коли ручна праця на виробництві поступилася механічним процесам, наслідком якої є підвищення продуктивності праці та прискорене упровадження нових технологій. Управління знаннями також потребує переходу від ручних методів об'єднання інформації з використанням паперових носіїв до цілком електронних засобів обробки, що надають можливість ефективно її використовувати. Революція в управлінні знаннями призводить до прискореного створення інтелектуальних активів підприємств і нових технологій, заснованих на більш швидкому використанні інформації.

За останні тридцять років людство створило більший обсяг інформації, ніж за п'ять попередніх тисячоліть. Світ кардинально змінився, і назад шляхів не має. Кількість доступної інформації у світі подвоюється кожні п'ять років [4].

Можна виокремити три принципових зміни в управлінні підприємствами – зростання значення лідерів у стосунках з традиційними менеджерами, відмова від директивного стилю при плануванні управління знаннями на користь самоорганізації та заміни традиційної ієрархії відповідним чином перебудованої корпоративної культури. Сьогодні відомо, що інвестиції у знання приносять найвищий прибуток [5].

Знання – це інформація, перетворена у власність для ефективних дій. У результаті знання – це дія, керівництво до дії. Фактично, більша частка наших поточних знань зберігаються не в базах даних, а в пам'яті людей.

Знання – це суміш досвіду, практики, цінностей, контекстуальної інформації, експертних міркувань і здорової інтуїції.

Система управління знаннями – активний, систематизований процес створення і розподіл між зацікавленими сторонами нових цінностей на основі використання інтелектуального капіталу чи бази знань, якими володіє організація.

Управління знаннями являє собою стратегію і охоплює такі чинники:

- практика додання корисної вартості до наявної інформації шляхом зібрання, фільтрації, синтезу, узагальнення, збереження, пошук і розподіл матеріальних і нематеріальних знань;
- розробка привілейованих профілів у базі знань, дозвіл користувачам отримувати доступ тільки до тієї інформації, яка їм потрібна;
- створення інтерактивного середовища навчання, де працівники мають можливість обмінюватися знаннями та використовувати отримані знання для набуття нових знань.

Отже, управління знаннями підвищує ефективність роботи підприємства, озброює його набором методів і засобів через залучення в обіг невикористаних інтелектуальних активів.

Література

1. Букович У., Уилльямс Р. Управление знаниями: руководство к действию. — М.: ИНФРА-М, 2002. – 438с.
2. Воронкова А.Е. Построение модели управления знаниями предприятия / А.Е. Воронкова // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – №1. – С.147-154.
3. Гаврилова Т. Извлечение знаний: «пассивные» методы : Електронний ресурс – Режим доступу:www.big.spb.ru.
4. Гаврилова Т. Копилка знаний // Компаньон. Стратегии. – 2005.– №1.–С.17-21
5. Крыштафович А.Н. Управление знаниями – перспективное направление менеджмента // Менеджмент в России и за рубежом,- 2003- №1.

УДК 339.138

Юлія Гарасимків,
викладач циклової комісії облікових дисциплін
Івано-Франківський державний коледж технологій та бізнесу
м. Івано-Франківськ

РОЛЬ СТРАТЕГІЧНОГО МАРКЕТИНГУ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

У міру розвитку ринкових відносин все частіше формується маркетинговий підхід до вирішення проблем управління. Більша кількість керівників приходить до висновку про те, що в сучасних умовах маркетинг для підприємства будь-якої форми власності та будь-яких масштабів діяльності просто необхідний. Вони змушені приймати рішення в умовах невизначеності, причому іноді не стільки через недосконалість господарського механізму і суперечливості законодавства, скільки через нестачу економічних і психологічних знань, досвіду роботи в сучасних умовах. Отже, перехід до ринку для вітчизняних підприємств пов'язаний зі значним ризиком, внаслідок значних змін законодавчих актів, що регулюють відносини власності і умови підприємницької діяльності.

Разом з тим новий етап ринкових перетворень в економіці України вимагає посилення уваги до проблем розробки на підприємствах довгострокової маркетингової стратегії, адаптованої, з одного боку – до ресурсних можливостей підприємства, з іншого – до зовнішніх ринкових можливостей і обмеженням. У цих умовах виникає необхідність не тільки використання принципів і методів маркетингу, а й переваг стратегічного маркетингу, який дозволяє здійснити моделювання різних ринкових ситуацій з метою вибору перспективних цілей розвитку підприємства та визначення ефективних стратегій їх досягнення.

Роль маркетингу полягає в тому, що він покликаний привести виробництво у відповідність із попитом. Зусилля маркетингових служб спрямовані на створення такого асортименту товарів, що відповідав би суспільному попиту. Багато уваги приділяється зовнішньому вигляду товару, його споживчим характеристикам, післяпродажному обслуговуванню. При цьому маркетингові зусилля повинні бути спрямовані на те, щоб переконати покупця, що даний товар є найкращим, створити „прихильність" покупця до товарної марки. Маркетинг спрямований на пошук найбільш ефективного сполучення традиційної і нової продукції, він є підставою для ухвалення рішення про розширення або скорочення обсягів виробництва, модернізації продукції або зняття її з виробництва, сприяє розробці і впровадженню планів розвитку підприємства. Систематичний і ефективний маркетинг підвищує культуру підприємницької діяльності, дозволяє підприємствам ефективно погоджувати ресурси з цілями, а цілі – із запитами покупців.

Практика підтверджує правильність тези про те, що стратегічний підхід до маркетингу сьогодні необхідний для швидкої адаптації підприємства в умовах насичених ринків. Цінність стратегічного маркетингу для підприємства полягає в тому, що він акцентує увагу на ключових, довготривалих чинниках його успіху, концентруючи зусилля на виробленні найбільш важливих для нього довгострокових орієнтирів, пов'язаних, насамперед, з прийняттям стратегічних рішень.

За твердженням Л.С. Селівертвої, стратегія – це генеральна комплексна програма дій, що визначає пріоритетні для підприємства проблеми, його місію, головні цілі і розподіл ресурсів для їх досягнення.

Основні завдання стратегічного маркетингу полягають в уточненні місії фірми, визначення цілей, розробка стратегії розвитку й забезпечення збалансованої структури товарного портфелю крізь максимально гнучке й ефективне використання наявних маркетингових інструментів, ресурсів, науково-технічного потенціалу, інноваційної діяльності і підприємницької ініціативи.

Однак аналіз організації вітчизняного досвіду показує, що стан стратегічного управління не відповідає сучасній ситуації на ринку. Необхідність маркетингового забезпечення стратегічного управління обумовлена розвитком науково-технічного прогресу, підвищенням ступеня ризику в підприємницькій діяльності, множинністю факторів, що визначають її успіх чи невдачу, процесами диференціації та диверсифікації товарної номенклатури, ускладненням організаційної структури управління, необхідністю зосередження зусиль на вирішенні найважливіших задач і розвитку перспективних напрямків.

Узагальнюючи сказане, можна зробити наступні висновки про те, що маркетинг відіграє особливо важливу роль в стратегічному управлінні. Пронизуючи всі ці процеси, маркетинг робить можливою орієнтацію фірми на попит споживачів і тим самим забезпечує більш гнучке і адаптоване включення фірми в оточуюче середовище. Маркетинг і стратегічне управління знаходяться в діалектичному взаємозв'язку. З одного боку, розвиток маркетингу разом з іншими процесами сприяв переходу до стратегічного управління. Маркетинг є однією з основ стратегічного управління. В той же час перехід до стратегічного управління став потужним імпульсом до розвитку маркетингу і зміни його ролі в організації: саме стратегічне управління висунуло маркетинг на передній план, значно збільшивши його значимість і якісно змінивши його роль у здійсненні бізнесу. Таким чином, відбувається інтеграція маркетингу і стратегічного управління.

УДК:330

Юлія Бас,
ст. викладач кафедри економічної теорії,
Леся Черніховська,
студентка
ПВНЗ "Хмельницький економічний університет"

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

У світовій практиці накопичений певний досвід у сфері корпоративної соціальної відповідальності, і приділяється значна увага її розвитку. Сталого економічного зростання досягають ті країни, яким вдається поєднати економічну ефективність з соціальною ефективністю. Досить важливим є вміння приймати стратегічні управлінські рішення в яких поєднується мета підприємства з цілями суспільства та збереженням навколишнього середовища. Поширення корпоративної соціальної відповідальності в сучасних умовах зумовлено новим розумінням значущості компанії, при побудові довгострокових цивілізованих відносин із суспільством та державою [2]. Поняття корпоративна соціальна відповідальність в повній мірі уособлює цю взаємодію. У загальному розумінні під корпоративною соціальною відповідальністю розуміють відповідальне ставлення будь-якої компанії до свого продукту, або послуги, до споживачів, працівників, партнерів, тобто гармонійне співіснування компанії і суспільства у вирішенні соціальних проблем [2].

Перші наукові підходи до розуміння сутності корпоративної соціальної відповідальності, її принципів та методів зароджуються у 50 – х роках XX століття. Вчений, Нобелівський лауреат М. Фрідмен вважав, що справа бізнесу є тільки бізнес, «існує одна і тільки одна соціальна відповідальність ділового світу – використати свої ресурси і займатися діяльністю, спрямованою на збільшення прибутків, при умові дотримання правил гри, займатися відкритою і вільною конкуренцією, без обману і шахрайства» [3]. Підхід М. Фрідмена сьогодні застосовується в Європі, тобто соціальна відповідальність підприємства полягає у зростанні і максимізації прибутку.

Американський економіст Г. Боуен у своїй праці «Соціальна відповідальність бізнесмена» (1953), поклав початок інтенсивного обговорення проблеми соціальної відповідальності бізнесу. Г Боуен розглядав соціальну відповідальність як «реалізацію такої політики, ухвалення таких рішень, або проведення такої лінії поведінки, які були б бажаними з позиції цілей та ціностей суспільства», отже бізнес має усвідомлювати свій вплив і відповідальність перед суспільством. Трохи пізніше К. Девіс уперше обґрунтував, що проблема соціальної відповідальності повинна розглядатися в управлінському контексті. Він підкреслював, що ця відповідальність має відношення до тих «рішень і дій бізнесменів, які здійснюються з причин, що принаймні частково виходять за межі прямого економічного або технічного інтересу фірм», причому «деякі соціально відповідальні рішення в бізнесі можуть бути в ході тривалого, складного процесу аналізу пояснені як такі, що надають гарний шанс для одержання фірмою довгострокового економічного ефекту» [4, с. 70].

У 80 – 90-ті роки минулого століття посилюється тенденція етичних засад бізнесу та менеджменту, етизації ділових відносин на основі "соціальної відповідальності". Своєрідним

проривом в усвідомлені соціальної відповідальності стала праця Ганса Йонаса «Принцип відповідальності. Досвід етики для технологічних цивілізацій» [4]. Г. Йонас цій праці сформулював ескіз нової етики, який побудований навколо принципу відповідальності, він писав, що на зміну «Людині розумній» має прийти «людина відповідальна». У філософії Йонаса відповідальність набуває всесвітніх масштабів, тому деякі його ідеї піддаються критиці, та все ж багато ідей із його праці розвивали інші вчені та впроваджували в реалії життя.

У 1984 році П. Друкер сформулював власне поняття корпоративної соціальної відповідальності поклавши в основу сумісництво прибутковості і відповідальності. Ідея полягає в тому, що бізнес зобов'язаний «конвертувати» соціальну відповідальність у нові можливості. Потрібно перетворювати соціальні проблеми в економічні можливості та економічну вигоду.

На початку 90 – х років минулого століття А. Керолл розробив модель багатовимірної відповідальності бізнесу у вигляді піраміди. В основі піраміди лежить економічна відповідальність, яка є базовою функцією компанії, те заради чого створюється компанія (для виготовлення товарі чи надання послуг з метою отримання прибутку). Друга сходинка піраміди – це правова відповідальність, що означає виконання законів та правових норм держави де функціонує підприємство (вести чесну гру). Наступна сходинка етична відповідальність, яка вимагає від підприємства діяти відповідно до суспільних очікувань, які не фіксуються правовими нормами, але базуються на нормах моралі. На вершині піраміди стоїть філантропічна (дискреційна) відповідальність, яка передбачає, що компанія буде добровільно відповідати на очікування суспільства. Аналізуючи історичний розвиток корпоративної соціальної відповідальності, слід зазначити, що зародилася вона в США і чимало вчених внесли свій вклад в розвиток КСВ. З часу зародження, концепція корпоративної соціальної відповідальності зазнала значних змін, видозмінившись від нерегулярних благодійних внесків до впровадження корпоративної соціальної відповідальності в стратегію підприємства.

Література

1. Меморандум про соціальну відповідальність бізнесу в Україні, затв. рішенням громадського об'єднання «Форум соціально відповідального бізнесу України» 16 грудня 2005 року.

2. Friedman M. The Social Responsibility of Business is to increase its Profit / M Friedman // New York Times Magazine.– September, 13, 1970.– p.122-126.

3. Sethi S. Dimensions of Corporate Social Performance: An Analytic Framework / S. Sethi // Califor¬nia Management Review. – 1975. – Vol. 17, N 3.

4. Davis K. Can Business Afford to Ignore Social Responsibilities? / K. Davis // California Management Review. – 1960. – Vol. 2, N 3. – P. 70−76.

Ольга Мединська,
старший науковий співробітник
Тернопільська державна сільськогосподарська дослідна станція ІКСГП НААН

ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

В умовах перехідного періоду сільський товаровиробник повинен приймати важливі рішення, які вимагають величезної кількості різної інформації або специфічних консультацій фахівців-експертів. Саме цим пояснюється потреба в створенні й розвитку системи інформаційно-консультаційних служб (ІКС) для сільських товаровиробників. Особливо актуальною ця діяльність стає, коли держава виділяє це завдання в один з пріоритетних напрямків активізації аграрного сектора.

Створення агроконсультаційних формувань та ефективний розвиток системи інформаційно-консультаційного забезпечення в аграрному секторі економіки - найактуальніші напрямки підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва України, вагомі важелі стимулювання і підтримки розвитку інфраструктури аграрного сектора.

На сучасному етапі розвитку аграрного сектора економіки України особливе значення має вибір оптимальної моделі організації інформаційно-консультаційних формувань, які у відповідності до Закону України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» за рахунок державного фінансування

надають соціально спрямовані консультаційні послуги, сприяють удосконаленню інформаційно-консультаційного забезпечення аграрного сектора й сільських територій.

У сучасному аграрному виробництві інформація стала не менш важливим чинником, ніж земля, робота й капітал, вона не має форми, дуже складно піддається кількісному вимірюванню, саме тому для надання їй вигляду та форми, придатної для використання, необхідна система, яку й забезпечує інформаційно-консультаційна діяльність.

Консультування є особливою формою організації діяльності, у процесі якої консультант теоретично і практично підтримує клієнта, спонукає його до дій і вирішення проблем, які виникли або назрівають.

Основною метою діяльності інформаційно-консультаційних служб у аграрному секторі є розповсюдження спеціальних знань, впровадження у виробництво сучасних досягнень науки, техніки й технологій, надання сільськогосподарським товаровиробникам і сільському населенню консультаційних послуг з питань аграрного виробництва та розвитку соціальної сфери села, підвищення рівня знань і удосконалення практичних навичок прибуткового господарювання в ринкових умовах.

Найважливішою умовою ефективно працюючої інформаційно-консультаційної служби є поєднання у ній функцій освіти, розповсюдження знань, науки й консультування. Всі ці функції в тій чи іншій мірі виконувалися в аграрному секторі України й раніше, до створення системи інформаційно-консультаційного забезпечення. Проте, як показує практика й світовий досвід, ефект від їхньої реалізації був невеликий внаслідок того, що вони реалізовувалися значною мірою окремо один від одного різними державними структурами, які не мали тісного зв'язку між собою. Аграрні вищі навчальні заклади завжди підтримували систему зв'язків між освітою, наукою й виробництвом, але після розвалу планової системи господарювання та встановлення незалежності Україною й цей зв'язок був зруйнований.

Світова практика показує, що існує декілька основних організаційно-методичних підходів до формування системи інформаційно-консультаційних служб. Дійсно, при ухваленні рішення про створення консультаційного формування доцільно враховувати існуючі досягнення, щоб не повторювати зроблених помилок. Але необхідно враховувати й специфіку країни та регіону, оскільки тільки в цьому випадку система виявиться дієвою й ефективно працюючою. При всьому різноманітті форм організації ІКФ можна виділити наступні моделі, кожна з яких має переваги та недоліки перед іншими моделями:

1. Служби, що створюються як структурні підрозділи галузевих органів управління – Міністерства аграрної політики, регіональних і місцевих управлінь АПК.
2. Служби, організовані на базі регіональних або галузевих університетів, коледжів (так звана модель "land-grant" університетів).
3. Служби, організовані на базі громадських організацій або об'єднань товаровиробників.
4. Консультаційні служби, як підрозділи комерційних фірм.
5. Приватні консультаційні служби.

У процесі надання послуг взаємовідношення та контакти інформаційно-консультаційних формувань із товаровиробниками та іншими суб'єктами інформаційно-консультаційної діяльності (ІКД) мають особливе значення. Учасниками ІКД є суб'єкти приватного права (фізичні й юридичні особи – сільськогосподарські товаровиробники та сільське населення, сільський соціум) й державного права (органи державної влади, територіальні спільноти), які потребують інформаційно-консультаційних послуг.

Під сільським соціумом, на наш погляд, слід розуміти – тип соціальності, який існує як стійке об'єднання людей, зумовлене природними й територіальними умовами організації його життя, історично та соціально унікальним способом поселення й діяльності. Його особливість, на відміну від соціуму міського, полягає саме в перевазі соціальних і природно-історичних чинників над чинниками економічними.

Поняття сільського соціуму, на нашу думку, слід вважати однією із фундаментальних категорій соціології села, яка використовується, зокрема, для створення методології та методики соціального планування його трудової, побутової й культурної інфраструктури.

На сучасному етапі розвитку соціально-економічних відносин в аграрному секторі економіки, найефективнішими в реалізації державної аграрної політики, є соціально орієнтовані інформаційно-консультаційні послуги, які надаються через програмно-цільове фінансування суб'єктам господарювання в сільській місцевості й сільському соціуму через їхню низьку платоспроможність. В умовах, що склалися, реалізація соціально орієнтованої державної політики в аграрному секторі економіки й діяльність соціально спрямованих інформаційно-консультаційних служб сприятиме

підвищенню ефективності та подоланню збитковості сільськогосподарського виробництва, відродженню соціальної сфери села, розширенню сфери зайнятості сільського населення, поліпшенню побутових умов життєдіяльності, пропаганді серед молоді сільського способу життя, розвитку сільських територій.

Будь-яке інформаційно-консультаційне формування для забезпечення позитивного ефекту своєї роботи, в першу чергу, повинне враховувати реальні потреби селян-аграріїв і сільських товаровиробників на ринку послуг. Прогноз попиту і пропозицій на консультаційні послуги (на найближчу перспективу) дозволить визначити, в якому напрямку буде рухатись консультаційна діяльність, удосконалити процес надання послуг, поліпшити їхню якість і встановити, чи відповідають вони потребам сільських жителів і аграріїв

Література

1. Безкровний М.Ф. Організація інформаційно-консультаційної діяльності: навч. посібник. / Михайло Федорович Безкровний. - К.: Каравела, 2008. – 456 с.

2. Бородіна О.М. Сільськогосподарське дорадництво та проблеми його кадрового забезпечення / О.М. Бородіна. - К.: Інститут аграрної економіки, 2001. - 72 с.

3. Гладій М. Національна сільськогосподарська дорадча служба в Україні -проблеми і нагальність. Становлення й розвиток сільськогосподарської дорадчої служби в Україні / М. Гладій. - К.: Мін-во Великобританії у справах міжнародного розвитку, 2001. - 102 с.

Інна Моцна,
студентка,
Юлія Степанцова,
викладач
ВНЗ" Хмельницький економічний університет"

АНАЛІЗ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВА

В умовах ринкових відносин основним показником, що є кінцевим результатом виробничо-господарської діяльності підприємства, який у розвитку підприємства відіграє важливу і майже головну роль, є прибуток. Це пов'язано з тим, що значна частина бюджету держави формується за рахунок податку на прибуток. Прибутковість українських підприємств у період виходу країни з економічної кризи, є досить актуальною проблемою, яка стоїть перед підприємцями та країною в цілому. Тому вирішення даної проблеми потребує здійснення негайних дій для подальшого розвитку національної економіки.

Основними питаннями формування та розподілу прибутку підприємства займалось багато українських та зарубіжних наукових діячів, серед яких Добровський В.М., Завгородній В.П., Костирко Л.А., Лисенко Ю.Г., Лінник В.Г., Самуельсон П., Сопко В.В., Ткач В. та інші.

Метою роботи є аналіз факторів впливу на прибуток підприємства.

Дж.Б. Кларк ,Л. Вальрас вважали, що прибуток – це винагорода, ціна одного окремого фактору виробництва – капіталу, не враховуючи винагороди за всі інші фактори – землю, працю. З іншого боку, прибуток розглядається як комплексний дохід підприємця від усіх факторів виробництва (А. Маршалл).

Головну роль у збільшенні та підвищенні ефективності виробництва належить прибутку. Зростання прибутку створює фінансову основу для самофінансування діяльності підприємств, здійснення розширення виробництва, для їх інвестиційного та інноваційного розвитку, що є стимулом працівників до праці, характеризує ступінь ділової активності і забезпечує фінансове благополуччя підприємств.

При розвитку ринкових відносин були виявлені нові фактори зростання прибутку, які під час проведення економічного аналізу є важливими для врахування. В сучасному становищі підприємства негативною рисою є зростання дебіторської та кредиторської заборгованості, саме дисбаланс перетворився на важливий фактор формування прибутку [3].

На сьогоднішній день методика аналізу прибутку не достатньою мірою враховує вплив важливого фактора - часу. Як правило, це здійснюється за допомогою дисконтування витрат на

прибуток, тобто розподілення витрат до одного моменту часу. Фактор часу стає все більш різнобічним в сучасній економіці, при встановленні державою часових обмежень по сплаті податків, терміни реалізації продукції та віднесення витрат на виробничий процес. Отже, не сам час впливає на результати фінансової діяльності, а різні фактори виробничої та фінансової діяльності, які виявляються у якомусь періоді часу.

Незмінні фактори впливу на прибуток підприємства, є такими: зміна обсягу реалізації впливає на збільшення обсягів продажу рентабельної продукції що призводить до збільшення суми прибутку, і навпаки. Асортимент продукції, його зміна впливає на збільшення або зменшення загального обсягу рентабельної продукції що впливає на реалізацію, то прибуток буде відповідно збільшуватися і зменшуватися. Зростання собівартості продукції є причиною зменшення прибутку, а при зменшені – навпаки збільшення прибутку. Також важливим фактором впливу є ціна реалізації, чисельність та склад персоналу його економічне стимулювання, що ефективнішим є стимулювання персоналу, то кращою буде їхня праця [1].

Таким чином, необхідно зазначити, що прибуток для підприємства являється “киснем”, саме тому важливість урахування усіх аспектів визначення останнього є доцільною на сьогоднішній день. Головне значення прибутку полягає в тому, що він відбиває кінцевий фінансовий результат. Але, разом з тим на величину прибутку впливають фактори, що як залежать, так і не залежні від зусиль підприємства. За результатами факторного аналізу можна оцінити якість прибутку. Якість прибутку від основної діяльності вважається високою, якщо її збільшення зумовлене зростанням обсягу продажів, зниженням собівартості продукції. Низька якість прибутку характеризується зростанням обсягів реалізації за рахунок росту цін на продукцію без збільшення фізичного обсягу продажів і зниження витрат на гривню продукції.

Література

1. Лобачева І. Ф. Аналіз факторів, що впливають на прибуток підприємства [Електронний ресурс]/ Лобачева І. Ф., Коцюбинська К. А., Василенко Ю. В. Режим доступу до журналу: http://www.rusnauka.com/11_EISN_2011/Economics/10_85046.doc.htm

2. Сопко В., Завгородній В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу [Текст]: підручник. / Сопко В., Завгородній В. – К.: КНЕУ, 2000. – 260 с.

3. Сухова В. В. Аналіз прибутковості підприємств України [Електронний ресурс] / В. В. Сухова, О. В. Бедзай. Режим доступу: http://www.rusnauka.com/11_EISN_2011/Economics/3_84892.doc.htm.

УДК 339.146.4

Орест Морицан,
асистент кафедри менеджменту та маркетингу,
Віра Морицан,
старший викладач кафедри фінансів,
Наталя Черкач,
студент 5 курсу ОКР “магістр”
ДВНЗ “Прикарпатський національний університет ім.В.Стефаника”,
м. Івано-Франківськ

ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКІВ ЗБУТУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ПРОДУКЦІЇ ЇЇ ПЕРЕРОБКИ

На сучасному етапі реформування економіки України залишається недостатньо вирішеним питання пошуку шляхів ефективного розвитку ринкового господарства з метою регулювання обсягів виробництва продукції та її збуту. Особливо відчутно ця проблема позначається на функціонуванні продовольчого ринку, формуванні економічного механізму функціонування ринків збуту сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки.

Систему відносин, які складаються в процесі збуту сільгосппродукції, можна поділити на три основні частини (підсистеми): планування (прогнозування), регулювання, контроль.

Внутрішню структуру даного механізму можна на наш погляд виразити схемою (Рис. 1).

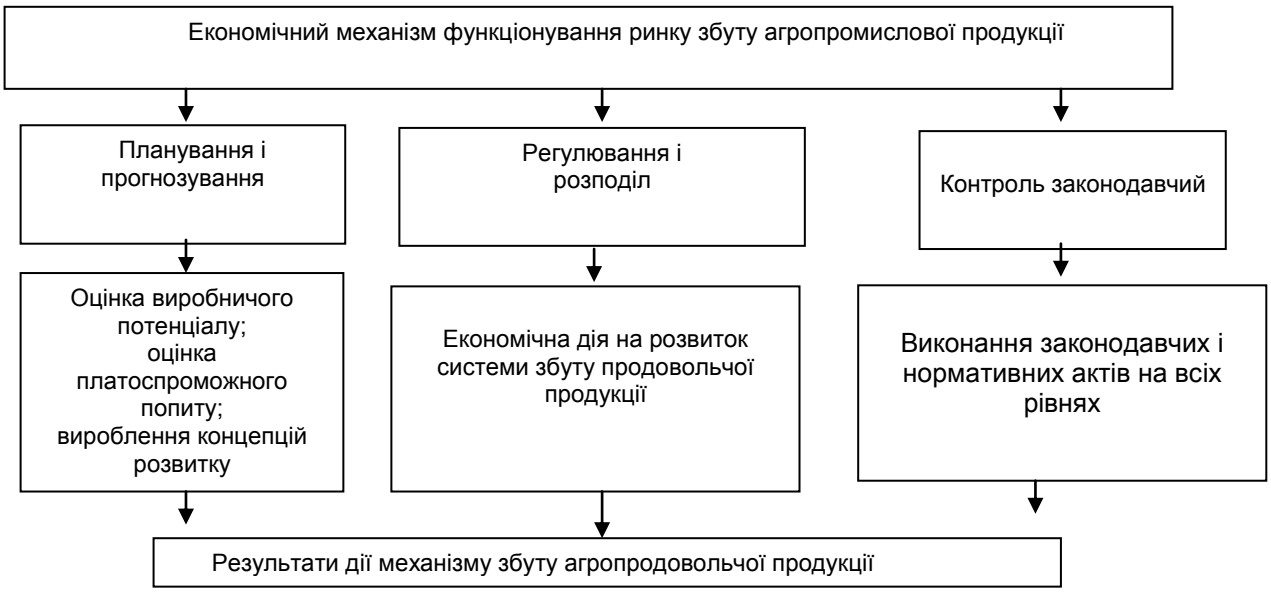

Рис. 1. Функціональні основи економічного механізму ринку збуту агропродовольчої продукції.

Економічний механізм функціонування ринків збуту агропродовольчої продукції, опираючись на нормативні акти, повинен координувати взаємовідносини всіх учасників процесу. При цьому конкретний ринковий механізм, що використовується при формуванні ринків збуту сільськогосподарської продукції, залежить від якості законодавчих актів, контролю їх виконання та інформаційного забезпечення, адміністративних і економічних чинників впливу на ринкові процеси.

Основне завдання державного регулювання розвитку аграрного сектору полягає у реалізації соціально-економічної політики держави в сфері виробництва, розподілу і реалізації продовольства у контексті забезпечення продовольчої безпеки країни та збереження екологічної рівноваги навколишнього середовища.

Формування ефективного організаційно-економічного механізму розвитку аграрного сектора в цілому необхідно почати з розробки нової державної агропродовольчої політики на основі чітко визначеної стратегії розвитку аграрного сектора, зміст якої полягає у формуванні ефективного конкурентоспроможного агропродовольчого виробництва, здатного забезпечити продовольчу безпеку країни та нарощування експорту, що збільшить його внесок в економіку країни.

Ефективність регульованого впливу держави на розвиток аграрного сектора необхідно оцінювати за такими критеріями як стимулювання аграрного сектора, забезпечення продовольчої безпеки країни, збереження екологічної рівноваги навколишнього середовища, законодавчий супровід аграрного сектора, доцільність використання яких обґрунтовано у статті.

Удосконалення організаційно-економічних відносин між учасниками агропродовольчої інтеграції необхідно спрямовувати на вирішення таких проблем: оновлення організаційного оформлення інтегрованих структур за умов доступу всіх учасників до управління та чіткого визначення напрямків руху матеріально-ресурсних і фінансових потоків; вдосконалення методики визначення гуртової ціни на вироблену продукцію з метою забезпечення беззбиткової діяльності; забезпечення еквівалентності розподілу результатів спільної виробничо-господарської діяльності; стимулювання розвитку інтегрованих агробізнесових структур шляхом запровадження пільгового оподаткування і кредитування новостворених об'єднань.

Розвиток аграрного сектора в Україні значно стримує недосконала система його інформаційно-консультаційного забезпечення. Є вагомі підстави для постановки питання про доцільність спрямування зусиль інформаційно-консультаційних служб усіх форм власності на створення єдиної ефективної інформаційної системи аграрного сектору. У зв'язку з цим необхідно чітко розмежувати інформаційно-консультаційні послуги на загальні, які повинні оплачуватися за рахунок державного бюджету, і спеціальні – за рахунок оплати послуг самими споживачами.

УДК 656.2

Наталія Шустікова,
асистент кафедри управління земельними ресурсами та кадастру
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва
м. Харків

ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

В умовах ринкової економіки за допомогою державного управління встановлюються юридичні принципи економічних відносин, виконувати які мають усі суб'єкти відносин – і виробники, і споживачі.

Державне регулювання охоплює всі напрямки суспільного виробництва і покликане забезпечити умови функціонування ринкової економічної системи. Основними проблемами виступають структурні перетворення, технологічні оновлення, подолання кризових явищ.

До проблеми ефективного управління та реформування суспільних процесів, втому числі і сфери залізничного транспорту, звертаються зарубіжні та українські науковці Авер'янов В.Б., Аксьонов І.Я., Атаманчук Г.В., Бакуменко В.Д., Бистряков І.К., Веклих О.О., Данилишин Б.М., Маслов М.М., Мочерний С.В., Протасов В.Ф., Реймерс М.Ф., Хвесик М.А. та багато інших.

На думку С.В. Мочерного [1], державне регулювання здійснюється через бюджетну політику, державні замовлення, закупівлю значної частини продукції, що означає гарантований попит на неї.

Важливу роль в соціально-економічному розвитку країни відіграє транспортна система. Державне регулювання транспортної системи має першорядне значення для ефективного функціонування економіки будь-якої країни. Транспорт є складною галуззю народного господарства, яка має тісні зв'язки зі всіма елементами економіки і соціальної сфери.

Транспорт є самостійною галуззю економіки, до складу якої входять самостійні системи — авіаційний, автомобільний, залізничний, морський, річковий, повітряний транспорт, міський електротранспорт, метрополітен тощо. Вони включають в себе процес транспортування, організаційні (управлінські) процеси, процеси матеріального та нематеріального виробництв, забезпечення місцями прикладання праці (трудові ресурси). Отже, і його правове регулювання потребує значної комплексної нормативної бази.

Про місце і роль транспорту в системі національної економіки України свідчить низка статистичних показників: обсяг виробленої продукції, вартість основних засобів, вантажо- і пасажирооборот, загальна довжина шляхів сполучення, щільність залізничних колій. За роки незалежності України кількість транспортних перевезень вантажів збільшилася, але відбувається зменшення обсягів перевезень населення.

Формування напрямів державного регулювання розвитку транспортної системи повинно здійснюватись на базі детального аналізу сучасного стану і проблем розвитку транспорту, як цілісного утворення, яке, в свою чергу, складається з частин, елементів та компонентів. Вони взаємодіють один з одним, і, в результаті, виникають нові властивості або якості системи транспорту.

Зміст структури транспортної системи визначено на основі здобутків вчених із застосуванням організаційно-структурного та функціонального аспектних підходів [2, с. 9]. За структурним підходом транспортна система – це соціальна спільнота, що функціонує для досягнення загальних цілей. Для цього виділені окремі підсистеми та елементи транспортної системи. За функціональним підходом об'єктом управління є люди, відносини між ними. У межах кожної з виділених підсистем можна виділити окремі елементи: підприємства, шляхи сполучення, засоби перевезення, вокзали, порти, станції, землі транспорту (колії) та під спорудами, інфраструктурне забезпечення.

Державне регулювання у сфері функціонування і розвитку транспортної системи України сконцентроване на питанні перетворення географічних особливостей країни в її конкурентну перевагу, економічного зростання, безпечних і якісних транспортних послуг.

Важливим питанням державного управління транспортною системою є виділення функцій та стадій процесу управління. До основних стадій відносяться вироблення та прийняття управлінського рішення, планування, організація, корегування, облік та контроль.

Функції ж поділяються на дві групи. Перша група сформована за ознакою стадії процесу - збір, обробка, аналіз інформації, обмін інформацією, прогнозування, координування, стимулювання, облік та контроль. Друга група - на підставі існуючих теоретичних положень - загальні, спеціальні, допоміжні функції державного управління транспортною системою.

До загальних функцій віднесені ті, які притаманні процесу управління та виражають загальні закономірності управління як соціальної категорії. Через ці функції вирішуються найбільш узагальнені завдання управлінської діяльності: організація, прогнозування і моделювання, планування, координація, контроль.

Спеціальні функції — ті, що відображають особливості управлінського впливу суб'єкта управління зі сторони держави на транспортну систему або на об'єкт управління, а саме залізничний транспорт.

Допоміжні функції призначені для обслуговування процесу управління - діловодство, секретаріат, архівна діяльність, канцелярська діяльність. Зміст допоміжних функцій - це систематизації функцій державного управління транспортною системою.

Важливим напрямом діяльності залізничного транспорту стало підвищення швидкості руху поїздів, що скоротило витрати часу на поїздки та дозволить інтегруватися до європейської мережі швидкісного сполучення.

Література

1. Мочерний С.В., Ларіна Я.С Економічний енциклопедичний словник у 2-х томах/ За ред. Мочерного С.В., . Т.1: А, 2005 –Н 616 с.

2. Развадовський В.Й. Класифікація елементів транспортної системи / В.Й. Развадовський // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. - 2003. - №4. – Одеса: Одеський юридичний інститут, 2003. – С. 8-16.

УДК 631.16:631.11

Ольга Клєпчева,
здобувач
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва
м. Харків

ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Глобалізація продовольчої проблеми у світі визначає стратегічні цілі провідних держав. Вони полягають у нарощуванні виробництва продовольчих ресурсів і забезпеченні відповідного місця на ринку продовольства. Тому особливе місце у будь-якій державі належить аграрному сектору економіки. Водночас, належне забезпечення населення країни продовольством у необхідній кількості й відповідної якості неможливе без діяльності економічно стійких, високорентабельних сільськогосподарських підприємств.

На думку В.П. Кодацького, фінансовий стан є стійким, якщо дебіторська заборгованість і довгострокові поточні зобов’язання мають допустимі обсяги, відсутні порушення платіжної дисципліни і не допускається іммобілізація коштів. Стійкість фінансового стану насамперед залежить від виконання планів з обсягу реалізації продукції, прибутку, рентабельності, фондовіддачі, продуктивності праці [1]. Одночасно Л.П. Короліщук зазначає, що для функціонування суб’єктів господарювання в умовах жорсткої конкуренції на ринку і забезпечення належного фінансового стану потрібна чітка та налагоджена система фінансового управління, що забезпечує зменшення витрат, одержання прибутку, підвищення фінансової стійкості [2].

Визначення фінансової стійкості підприємств належить до числа найважливіших проблем – не тільки фінансових, а й загальноекономічних. Адже недостатня фінансова стійкість призводить до неплатоспроможності підприємств, відсутності коштів для фінансування поточної та інвестиційної діяльності, банкрутства, а надмірна – шкодить розвитку підприємств, перевантажуючи їх надмірними запасами і резервами [3].

Фінансова стійкість може бути забезпечена шляхом визначення оптимального розміру такої компоненти як грошовий потік. Оптимізація грошових потоків у контексті фінансової стійкості підприємств дає можливість кількісно і якісно оцінити ефективність взаємодії суб`єктів господарювання із середовищем функціонування [4].

Реальну оцінку рівнів фінансової стійкості було вирішено здійснити на прикладі чотирьох різних за розмірами сільськогосподарських підприємств з різних регіонів України за статистичними

даними 2011 р., а саме: АФ "НИВА" (Черкаська область), АФ «РОСІЯ" (Харківська область), ЗАТ "Юг-Агро" (Донецька область), АФ "Зоря ім. Плютинського" (Рівеньска область).

Рівні фінансової стабільності окремих сільськогосподарських підприємств у 2011 р. наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Рівні фінансової стабільності окремих сільськогосподарських підприємств у 2011 р.

Пор. №	Показник	АФ "НИВА"	АФ «РОСІЯ"	ЗАТ "Юг-Агро"	АФ "Зоря ім. Плютин-ського"
1	Власний капітал	-2362,4	938,1	14318	109243
2	Необоротні активи	371,9	1385,2	5927,0	61997,0
3	Власний капітал для формування запасів	-2734,3	-447,1	8391,0	11125,3
4	Довгострокові зобов'язання	0,0	0,0	3995	2390
5	Наявність робочого капіталу	-2734,3	-447,1	12386,0	15120,3
6	Короткострокові кредити банків	0,0	0,0	0	0
7	Кредиторська заборгованість за товарними операціями, векселями виданими, авансом	2360,1	497,4	1763	20803
8	Наявність джерел формування запасів	-374,2	50,3	14149,0	14523,2
9	Запаси	5,7	172,6	15387,0	71677,0
10	Надлишок (+), нестача (-) власного капіталу для формування запасів	-2740,0	-619,7	-6996,0	-4256,0
11	Надлишок (+), нестача(-) робочого капіталу для формування запасів	-2740,0	-619,7	-3001,0	-261,0
12	Надлишок (+), нестача (-) всіх джерел формування запасів	-379,9	-122,3	-1238,0	-858,1
13	Рівень фінансової стабільності	4	4	4	4

Джерело: Власні розробки.

Методичною основою оцінки рівнів фінансової стабільності є порівняння величини запасів підприємства з відповідними джерелами їх формування. Такий підхід набув найбільшого поширення і сьогодні входить як базовий майже в усі наукові розробки з фінансового аналізу та фінансового менеджменту. Результати розрахунків за цією методикою наведено в таблиці.

Хоча, як зазначено вище, підприємства мають різні розміри, але проблема з погляду рівня фінансової стійкості виявилась в усіх однаковою. Наявний четвертий тип фінансової стійкості, тобто критичний рівень. Це означає, що кожному з досліджуваних підприємств не вистачає економічно виправданих джерел для формування запасів і воно використовує ті джерела, які не повинні використовуватись (заборгованість із заробітної плати, перед бюджетом та перед страховими компаніями).

Таким чином, аналіз фінансової стійкості показав наявність системної проблеми в обраних підприємствах. Це, у свою чергу, може стати суттєвою проблемою для їх інвестиційного та інноваційного розвитку. У зв'язку із тим, що розглянуті підприємства представляють різні регіони, є різними за розміром та формою господарювання, то така ситуація може стати системною перешкодою на шляху розвитку сільського господарства взагалі.

Література

1. Кодацький В.П. Оцінка фінансового стану суб'єктів господарювання / В.П.Кодацький // Економіка АПК. – 2005 – №12. – С. 74-76.

2. Короліщук Л.П. Фінансова стійкість акціонерного товариства як умова його економічного аналізу / Л.П. Короліщук // Економіка АПК. – 2006. – №9. – С. 81-85.

3. Бурлака Ю.М. Модель фінансово стійкого сільськогосподарського підприємства / Ю.М. Бурлака // Економіка АПК. – 2008. – №8 – С. 87-93.

4. Климчук С.В. Напрями оцінки руху грошових потоків як визначальної компоненти фінансової стійкості / С.В. Климчук // Економіка АПК. – 2006 – №9 – С. 52-54.

УДК 338.12:504:620.95

Юрій Дубневич,
асистент кафедри менеджменту організацій ім. проф. Є. Храпливого,
Львівський національний аграрний університет
м. Дубляни

ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИРОЩУВАННЯ РІПАКУ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

У світовій практиці сільськогосподарського виробництва ріпак займає міцні позиції однієї із основних олійних культур. Поряд із її цінністю як джерела рослинної олії, ріпак представляє великий інтерес як універсальна кормова культура, одне із важливих джерел кормового білку - він належить до кормових культур з використанням у зеленому конвеєрі, є сировиною для виробництва вітамінного борошна, шроту, макухи. Слід зазначити, що у будь-якому випадку завжди порівняно високі ціни на ріпакове насіння і можливість одержувати у ріпаківництві солідні грошові суми з розрахунку на гектар роблять його одним з найрентабельніших видів сільськогосподарської продукції [4, с. 12].

Власне прагнення розвинутих країн Європи звільнитись від залежності США у вирішенні проблеми білку (шляхом імпорту соєвих бобів та соєвого шроту) було основною причиною збільшення у них ареалу вирощування ріпаку. Багато європейських країн стали на шлях самозабезпечення продукцією вирощування олійних культур саме за рахунок ріпаку. Досить значні площі його вирощування є у Німеччині, Франції, Англії, Польщі, Чехії, Швеції. Так у Німеччині і Франції посівні площі ріпаку займають більше 1,2 млн. га. У Канаді, де ґрунтово-кліматичні умови є дещо подібними до українських, посіви ріпаку складають 5,0-5,2 млн. га.

З агрономічної точки зору, у сівозміні ріпак є добрим попередником для зернових культур, сприяючи покращенню структури ґрунту та підвищуючи його родючість.

Ґрунтово-кліматичні умови України дозволяють вирощувати ріпак на досить великому ареалі території країни. Ріпак добре пристосований до помірного клімату країни. Але основна її територія є більш сприятливою для вирощування озимої форми ріпаку і лише деяка її частина – для вирощування ярої форми цієї культури.

В цілому в Україні ріпак є однією із перспективних олійних культур, збільшення виробництва насіння якої сприяє повнішому забезпеченню населення країни рослинною олією, тваринництва – рослинним білком, а промисловість – сировиною.

За останні роки особливо зросла роль ріпаку у вирішенні власне останньої із наведених проблем за рахунок розробки технологій переробки ріпаку на біодизель. Такий напрям використання ріпаку забезпечує вирішення цілої низки проблемних питань економічного і екологічного характеру:

- активізація економічної діяльності сільськогосподарських підприємств за рахунок збільшення площ посіву ріпаку;
- збільшення за рахунок розвитку цього напряму маси доходів сільськогосподарських підприємств як основи підвищення ефективності їх функціонування та підвищення рівня добробуту їх працівників і сільських територій в цілому;
- створення додаткових робочих місць у сільському господарстві та у сферах переробної промисловості;
- зменшення обсягів шкідливих викидів у атмосферу за рахунок екологічності використання біодизельного палива, виготовленого із ріпаку;
- сприяння збереженню невідновлюваних природних ресурсів шляхом заміщення у структурі використовуваного палива, виготовленого із традиційної сировини, біопаливом, виготовленим із ріпаку як продукції сільськогосподарського виробництва.

Разом з тим, вирощування ріпаку з метою задоволення потреб у його переробці у свою чергу і породжує низку проблем:

- збільшення площ посіву під ріпаком часом ступає у суперечність з потребами у його вирощуванні на продовольчі потреби;
- переробка ріпаку на біодизель супроводжується утворенням досить великої кількості відходів та супутньої продукції, які потребують здійснення відповідних заходів щодо їх використання або утилізації.

Площа збирання ріпаку в Україні у 2011 р. становила 833 тис. га, або на 3% менше, порівняно із 2010 р. Але в структурі посівних площ питома вага ріпаку із 0,2 % у 1990 р. зросла до 3,1 % у 2011 р. [1, с. 43]. За середньої урожайності на рівні 17,3 ц/га, що на 0,3 ц/га є нижче рівня 2010 року, обсяг урожаю у 2011 р. склав 1,44 млн. т, тобто збільшився на більш, ніж 2 %. У Львівській області посіви ріпаку сконцентровані практично виключно у сільськогосподарських підприємствах, і їх розмір за 2000-2011 рр. зріс у 2,2 рази – з 17,7 тис. га до 38,9 тис. га, при цьому частка посівів цієї культури за цей же період збільшилась на 11,5 відсоткових пункти – з 4,5 % до 16,0 % [2, с. 103, 110-111]. У окремих районах ця частка явно перевищує рекомендовані спеціалістами 10% [3 , с. 68-69]. Загальна тенденція площ посіву під ріпаком по Львівській області має схильність до зменшення їх розміру, що, очевидно, пов'язано із негативною дією цінового чинника.

Література

1. Солов'яненко Н. Використання земельних ресурсів України на сучасному етапі розвитку продуктивних сил / Н. Солов'яненко // Землевпорядний вісник. – 2012. – № 7. – С. 41-44.

2. Статистичний щорічник Львівської області за 2011 рік. Частина 1. / За ред. С.І. Зимовіної. – Львів. – ГУС у Львівській області. – 2012. – 368 с.

3. Статистичний щорічник Львівської області за 2011 рік. Частина 2. / За ред. С.І. Зимовіної. – Львів. – ГУС у Львівській області. – 2012. – 288 с.

4. Чорне золото // The Ukrainian Farmer. – 2012. – №7. – С. 12.

Галина Татарин,
студент,
Наталія Семенюк,
асистент
Хмельницький національний університет
м. Хмельницький

РОЗВИТОК ВЕНЧУРНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Аналіз та дослідження проблем щодо інвестування економіки завжди мали досить важливе значення і цьому питанню приділялося багато уваги. Адже саме інвестиційна діяльність є одним з основних факторів економічного зростання, що торкається найглибших основ виробничо-господарської діяльності підприємств, а отже і економіки країни в цілому [1].

Венчурні фірми — це здебільшого малі підприємства у новітніх галузях виробництва, які швидко прогресують і в яких відбувається інтенсивна зміна поколінь продуктів і технологій, пов'язаних з базисними інноваціями. [1]. Використання венчурного (ризикового) бізнесу в малих підприємствах пояснюється тим, що вони є найбільш активними у новаторській сфері, про що свідчить така статистика: 95% нововведень реалізуються в розвинутих економічних системах саме представниками малих підприємств.

Венчурне підприємництво в Україні є на сьогоднішній день досить перспективним, про що свідчить діяльність венчурного фонду Western NIS Enterprise Fund. Однак задля формування дієвого ринку венчурного підприємництва в Україні необхідно вирішити ряд складних комплексних проблем, як у правовому аспекті, так і з погляду формування ефективної інфраструктури венчурного бізнесу. З огляду на функціональні особливості та специфіку функціонування малих інноваційних підприємств, одним із доступних джерел фінансування для інноваційної діяльності є венчурне фінансування. Такий тип інвестування для малих інноваційних підприємств є більш зручним та фінансово-вигідним.

За даними Української асоціації інвестиційного бізнесу (УАІБ), станом на І півріччя 2012 р. в Україні зареєстровано 924 венчурні фонди (інститути спільного інвестування) [5]. Серед них 87% - пайові інвестиційні фонди, а 13% - корпоративні.

Акумуляція фінансових коштів венчурним фондом дозволяє направляти значні інвестиції на тривалий термін у перспективні для венчурних компаній виробництва та проекти.

Венчурний бізнес є однією з найважливіших складових інноваційного процесу та перспективним механізмом економічної стабілізації держави, феномен розвитку якою пов'язаний з пріоритетним розвитком високотехнологічних та ризикованих галузей.

У провідних країнах розвиток венчурного бізнесу призводить до спрямування інвестицій у високо ризиковану інноваційну сферу, тоді як в Україні тенденції протилежні — існуючі венчурні фонди надають однозначну перевагу низько- та середньо ризикованим короткотривалим операціям з фінансовими активами та нерухомістю й поки мало орієнтовані на високі технології.

В Україні збільшення капіталізації венчурних фондів поки що не приводить до адекватного зростання інвестиційних потоків в інноваційні сектори економіки. Головною проблемою є те, що українські венчурні фонди не виконують свого головного призначення – залучення коштів на розвиток інновацій. У вітчизняних реаліях венчурні фонди зазвичай використовують з метою легальної оптимізації оподаткування. Крім того, спеціалізація венчурних фондів на інвестиціях в новостворені інноваційні компанії в Україні зустрічається досить рідко. Основними одержувачами інвестицій венчурних фондів залишаються компанії сфер нерухомості та будівництва (понад 50%), торгівлі, готельного і туристичного бізнесу, переробки сільськогосподарської продукції, страхування, інформатизація тощо [2].

Вимагає вдосконалення нормативно-правове регулювання діяльності венчурних фондів та венчурного фінансування інноваційних підприємств в Україні.

Отже, для держави має сенс активно сприяти розвитку венчурного бізнесу, оскільки вигоди, які отримує суспільство від програм підтримки венчурного капіталу, на обмежуються тільки прибутками венчурних інвесторів. Венчурні інвестиції:

1) сприяють освоєнню нових провідних науково-технічних розробок для створення конкурентоспроможних високотехнологічних продуктів і технологій;

2) створюють нові робочі місця, сприяючи зниженню безробіття та підвищуючи рівень добробуту в суспільстві, що має стратегічне значення для довгострокового зростання національної економіки.

Література

1.Венчурний капітал у ринковій економці (Монографія) / Редіна Н.І. - 2006р. – С. 7-8.

2.Гулькін П. Венчурний капітал, фінансування і бізнес: семантика, історія та еволюція // Фінансовий ринок України. – 2008. - №2. – С. 11 – 15.

3. Крейдич І.М, Прогнозування іноземних інвестицій та інвестицій в основний капітал в Україні. // Інвестиції:практика та досвід. – 2009. - №12. – С. 2-7.

4. Лапко О.О. Венчурний капітал як джерело фінансування інноваційного розвитку економіки // Економіка і прогнозування. – 2007. - №3. – С.25 – 42.

5.Сербина І .М. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності: теоретичні і практичні аспекти // Інвестиції: практика та досвід. – 2009. - №7. – С. 23-27.

6. Українська асоціація інвестиційного бізнесу. Аналітичний огляд ринку ІСІ в Україні (2-й квартал 2012 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.uaib.com.ua/files/articles/1678/20/Q2%202012_final.pdf

Раїса Чорна,
аспірант
Український науково-дослідний інститут продуктивності АПК

СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Продуктивність праці – одна з найважливіших економічних категорій сільськогосподарського виробництва, яка характеризує ефективність використання матеріальних, фінансових і трудових ресурсів конкретного колективу, господарства, галузі.

Проблема продуктивності праці займає важливе місце в економіці країни. Тривалий час в літературі ведуться дослідження стосовно змісту продуктивності праці, специфіки її дії в сучасних умовах. В результаті вивчено багато напрямків цієї проблеми, проте ряд питань потребує подальшої

розробки, особливо на сучасному етапі розвитку економіки.

В результатах наукових досліджень з даної проблематики зафіксовані різні підходи щодо сутності категорії продуктивності праці: здатність конкретної праці виробляти певну кількість матеріальних благ (продукції) за одиницю робочого часу;. визначає ступінь плодотворності, здатності конкретної робочої сили виробляти споживчі цінності чи виконувати будь-яку корисну роботу; характеризує відношення результату до затрат праці; плодотворність, ефективність суспільної праці в процесі виробничої діяльності людей; відображає здатність конкретних робітників виробляти певну кількість продукції (або виконувати певний обсяг робіт установленої якості) за одиницю робочого часу.

В літературі існують різні погляди на співвідношення продуктивної сили і продуктивності праці. В дискусії, що ведеться вже тривалий час, деякі автори ототожнюють ці економічні категорії, вважають, що їх розмежування є теоретично необґрунтованим, а протиставлення вказаних термінів взагалі штучне і надумане. Вважаємо більш переконливою точку зору цілого ряду економістів, які розрізняють ці поняття, так як вони хоча й близькі, проте далеко не тотожні.

З цього приводу слід звернутися до висловлювань класиків – дослідників даної проблеми Так, наприклад, С.Г.Струмілін зазначає, що при вимірюванні продуктивності праці трудові затрати визначають в конкретних одиницях робочого часу, а в розрахунках продуктивної сили праці, враховують ще й якість шляхом приведення трудових затрат до простої праці нормальної інтенсивності і кваліфікації [1, с. 422-423].

О.А.Бугуцький різницю між досліджуваними категоріями пояснює так: "Продуктивність суспільної праці характеризує ефективність одиниці однієї й тієї ж кількості праці; а продуктивність праці характеризує ефективність одиниці часу, або ефективність праці за одиницю часу, в якій може міститися неоднакова кількість праці однієї якості" [2, с. 16].

Л.О.Костін стверджує, що "продуктивна сила праці характеризує плодотворність праці при незмінному рівні її інтенсивності, в той час, як продуктивність праці залежить не лише від продуктивної сили праці, а й від її інтенсивності. Крім того, перша характеризує об'єктивну можливість плідності праці, а друга – її дійсну фактичну величину" [3, с. 201-203].

Таким чином, проаналізувавши наведені поняття економістів щодо категорій "продуктивна сила праці" і "продуктивність праці", потрібно погодитись з їх неідентичністю. Ми вважаємо, що продуктивна сила праці виступає потенційною здатністю за наявних умов виробництва досягти певного рівня виробітку за одиницю часу, а продуктивність праці – це реально досягнутий результат втілення зазначеної можливості. Тоді різниця між ними створить наявний, але невикористаний резерв підвищення продуктивності праці.

При дослідженні сутності продуктивності праці доцільно особливу увагу звернути на розмежування понять ефективності та продуктивності праці. В літературі з цього приводу не існує єдиної точки зору. Часто вказані економічні категорії ототожнюються.

Проте серед економістів більш поширена думка, що продуктивність та ефективність праці відрізняються як своїм змістом, так і сутністю. Вони вважають, що продуктивність праці – один із основних показників економічної ефективності праці, але, крім нього, використовується цілий ряд інших. Так, О.А.Бугуцький під ефективністю праці розуміє економічну категорію, що визначає досягнення в інтересах суспільства найбільших результатів при наявних виробничих ресурсах та їх затратах [2, с. 15].

Різницю між досліджуваними категоріями окремі економісти вбачають в тому, що продуктивність праці характеризує результативність трудових затрат лише у матеріальному виробництві, а поняття ефективності праці охоплює всю суспільно-корисну працю (як виробничу, так і невиробничу) .

Окремі дослідники відзначають, що продуктивність праці в широкому плані виступає критеріальним вимірником ефективності та інтенсифікації суспільного виробництва, тоді як ефективність праці виражає рівень ефективності та інтенсифікації конкретних видів праці.

В літературі зустрічається також думка, що поняття продуктивності та ефективності праці відрізняються тим, що перше стосується живої, а друге – живої та минулої праці.

Проаналізувавши погляди економістів на поняття продуктивності праці та її ефективності, ми вважаємо, що вказані економічні категорії взаємопов'язані і взаємообумовлені, проте вони мають і певну самостійну роль. На нашу думку, ефективність праці – більш широке поняття, ніж продуктивність, адже останнє є лише частковим показником ефективності праці.

До цього часу немає єдності і в точках зору вчених на механізм взаємозв'язку продуктивності

праці з її інтенсивністю. Зокрема, в словнику з політекономії зазначено, що інтенсивність праці – це її напруженість, яка визначається ступенем витрачання робочої сили за одиницю часу. Інтенсивність може бути виміряна масою фізичної і розумової праці, використаної протягом години, робочого дня тощо, а продуктивність праці вимірюється кількістю споживчих вартостей, створених за одиницю часу, чи величиною часу, затраченого на одиницю продукту праці..

Під інтенсивністю праці розуміє її кількість, яку затрачає працівник протягом певного проміжку часу і яку вимірюють затратами фізичної, розумової і нервової енергії в одиницю часу, а продуктивність праці показує здатність живої праці створювати за одиницю часу певну кількість споживчих вартостей.

Окремі вчені відмічають, що продуктивність та інтенсивність праці відрізняються як інтенсивна і екстенсивна величини, адже в першому випадку вартість одиниці виробу зменшується, а в другому – збільшується.

Таким чином, інтенсивність та продуктивність праці близькі і взаємообумовлюючі економічні категорії, проте їх не слід ототожнювати. Ми вважаємо, що під інтенсивністю доцільно розуміти певну кількість фізичної і розумової праці, яку затрачає працівник протягом певного проміжку часу, а продуктивність - це здатність праці створювати певну кількість продукції за одиницю часу.

Рівень продуктивності праці формують результат праці і трудові затрати. Тому вивчення проблеми співвимірності затрат праці має виключно важливе значення.

В аграрному секторі працю, затрачену на виробництво продукції, поділяють на дві групи: затрати живої та уречевленої праці. Між ними існує тісний діалектичний взаємозв'язок: жива праця, взаємодіючи з уречевленою, створює матеріальні блага, а уречевлена, в свою чергу, сприяє зниженню затрат живої праці.

Література

1. Струмилин С.Г. Проблемы экономики труда / С.Г.Струмилин Избранные произведения в пяти томах. – Т3. – М.: Наука, 1964. – 527 с.

2. Бугуцький О.А. Курс на високопродуктивну працю / О.А. Бугуцький– К.: Т-во “Знання” УРСР, 1989. – 48 с.

3. Костин Л.А. Повышение эффективности труда в новых условиях хозяйствования./ Л.А Костин– М.: Экономика, 1971. – 284 с.

Галина Станко,
аспірант
Буковинський державний фінансово-економічний університет
м. Чернівці

РОЗВИТОК І РОЛЬ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН В ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Фінансові відносини є органічною складовою економічних відносин, яка виражає взаємодію і зв'язки у грошовій формі суб'єктів економічної системи на різних рівнях. Насамперед виокремлюють три категорії економічних суб'єктів: держава; підприємства і підприємці; населення Між ними розвиваються фінансові зв'язки, що виявляються як фінансово-грошові потоки.

Виникнення та розвиток фінансів зумовлювались зростанням продуктивних сил в суспільстві, насамперед товарно-грошових відносин як необхідної форми економічного життя для досягнення певного рівня суспільного добробуту. Своїй досконалості й завершеності фінанси зобов’язані також появою та прогресом різних видів державних утворень. Тому можна говорити, що фінанси є продуктом розвитку товарно-грошових відносин і держави. Подальший розвиток фінансів і фінансових відносин пов’язаний із розвитком і становленням держави.

Вперше в сучасному тлумаченні термін «фінанси» почав застосовуватись у Франції, де під фінансами розумілось сукупність коштів, необхідних для задоволення потреб держави та різних суспільних груп.

У 18 ст. фінанси тлумачились як форми та методи добування коштів, їх витрачання для виконання державними утвореннями покладених на них функцій. Ці форми та методи коштів постійно змінювались, удосконалювались, що було пов'язано із розвитком економіки держави. В цей час із розвитком приватної власності, коли з'явились великі господарства, великі структури у промисловості, торгівлі, сільському господарстві, виникли різні форми мобілізації коштів у вигляді промислового, поземельного, домового податків.

У 19 ст. спостерігається бурхливий економічний розвиток держав у світі і одночасно поглиблюється саме розуміння фінансів. Від спрощеного поняття фінансів переходять до більш складного розуміння фінансів як самостійної галузі знань, що охоплює нові сфери їх функціонуванняі впливу. Це – фінанси сфери виробництва, виконання робіт та надання послуг. Виникають фінансові ринки, набуває розвитку державний кредит, виникають різного роду фінансові інститути. Фінанси перетворюються на вагомий фактор політичного і економічного життя в державі.

Найвищого розквіту фінанси досягли у 20 ст., коли функції держави набагато розширились, вдосконалились, а товарно-грошові відносини посіли головне місце в економічних системах держав. Фінанси перетворились на універсальний елемент економічного життя, розвинулися методи і форми мобілізації коштів, їх розподіл в державі з метою задоволення потреб населення, удосконалення виробничих і соціальних процесів.

Метою функціонування фінансів є досягнення високого рівня добробуту як окремого громадянина, так держави в цілому.

Свого найвищого розвитку, досконалості, фінанси досягли в умовах ринкової економіки, фундаментальною основою якої є різні форми власності. При обмеженості форм власності фінанси не можуть проявити всі свої потенційні можливості, бо їх функціонування обмежуються відповідними державними законодавчими та нормативними актами. Перехід до ринкової економіки характеризується різкою зміною впливу фінансів на процеси відтворення. Сьогодні фінанси трактуються як категорія економічного життя, що випливає з об'єктивних процесів економіки, є невід'ємною частиною фінансових відносин і використовується для зростання суспільного добробуту.

Фінанси є відносинами зі створення і перерозподілу суспільних благ та багатства і тому тісно пов'язані із розвитком держави і товарно-грошового обігу.

Обов'язковою ознакою участі фінансів, їх матеріальною основою, в економічному житті юридичної, фізичної особи і держави є гроші. Без використання грошей в процесі виробництва, у здійсненні державою своїх функцій, задоволенні життєвих потреб населення не існували б фінанси. Усі процеси економічного життя, де беруть участь фінанси, мають грошові вираження, тобто оцінку у грошовій формі. Гроші виконують різні функції, основною з яких є функція загального еквіваленту – товару, який слугує вимірником цінності та вартості інших товарів, робіт та послуг. На відміну від грошей фінанси є в і д н о с и н а м и , тобто інструментом накопичення і розподілу суспільного багатства, що здійснюється за допомогою грошових потоків. Матеріальним джерелом фінансів є національний дохід (НД). Через два головних компоненти НД – фонди накопичення і фонди споживання - відбувається акумуляція і розподіл ресурсів суспільства, вирівнювання пропорцій і тенденцій економічного розвитку та контроль за правильністю їх здійснення.

Тому, сутність фінансів можна трактувати через певні складові цих відносин:

- відносини зі створення і використання централізованих фондів держави;
- відносини з розподілу і перерозподілу ресурсів (суспільних благ) шляхом використання державного, місцнвих бюджетів і позабюджетних фондів;
- відносини зі створення і перерозподілу фондів суб'єктів господарювання.

Головною ознакою, що визначає сутність і форму функціонування фінансів є рух грошових потоків.

Фінанси виражають грошові відносини, які виникають:

- між підприємствами у процесі придбання товарно-матеріальних цінностей та реалізації товарів і послуг;
- державою і підприємствами при сплаті ними податків, зборів;
- підприємством і громадянами при внесені ними податків та добровільних платежів;
- окремими ланками бюджетної системи;
- підприємствами і банками у процесі розрахунків з постачальниками, отримання та повернення кредитів;
- на самому підприємстві і в державних органах влади і т.д.

В усіх цих операціях відбувається рух коштів від одного суб'єкта до іншого, між різними учасниками суспільної діяльності.

Економічним законом товарного виробництва, за яким здійснюється виробництво і обмін товарами відповідно до необхідних витрат, є Закон вартості. Закон вартості виступає регулятором збалансування попиту і пропозиції, пропорціональності розвитку шляхом територіального і галузевого перерозподілу фінансових ресурсів і продуктивних сил. Цей закон стимулює НТП, виробництво товарів підприємствами, їх реалізацію та створення ВВП. Саме через фінанси здійснюється розподіл, перерозподіл ВВП. За допомогою фінансів можна впливати, активізувати розвиток вирбництва різних ринкових і позаринкових структур, використовуючи податкові важелі.

Література

1. Забродский В.А. Диагностика финансовой устойчивости функционирования производственно-экономических систем. / В.А.Забродский, Н.А. Кизим– Харьков: Бизнес Информ, 2000. – 108 с.
2. Білик М. Д. Управління фінансами державного підприємства / М.Д Білик. – К.: Знання, 1999.- 312 с.
3. Опарин В. Концептуальные основы финансовой стратегии экономического роста в Украине / В.Опарин, В. Федосов // Экономика Украины. – 2002. – № 2. – С. 10-20.

Людмила Гангал,
аспірант
Буковинський державний фінансово-економічний університет
м.Чернівці

ІНСТИТУЦІОНАЛІЗМ І ЙОГО РОЛЬ У РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

У сучасній економічній науці використовуються два основних підходи до розгляду процесів розвитку економіки: класичний (неокласичний) та інституціональний (неоінституціональний).

Інституціоналізм як теорія спочатку розвивався у межах класичної економічної теорії з використанням принципів соціології й еволюції. Це відображено в роботах А. Сміта, К. Маркса, Дж. Кейнса, тому некоректно протиставляти класичну економіку інституціоналізму — одному з напрямів сучасної економічної теорії індустріального й постіндустріального потенціалу. Прихильниками класичного, або «старого» інституціоналізму були такі економісти, як Т. Веблен, Дж. Р. Коммонс, У. Гамільтон, Дж. А. Гобсон, Дж. Гелбрейт, В. Арон, Ян Тінберген, які до інститутів відносили конкуренцію, профспілки, податки, монополії, юридичні норми.

Представники неоінституціоналізму (Д. Норт, О. Уільямсон, М. Олсон, Р. Познер, Р. Нельсон, С. Уінтер) вважають інститути не стільки культурним або психологічним феноменом, скільки набором правових норм, неформальних правил, що жорстко спрямовують економічну поведінку індивіда і організації. Як відмічає Д. Норт, інститути являють собою структуру, яку люди накладають на свої взаємовідносини, визначаючи таким чином стимули, поряд з іншими організаціями (бюджетними, технологічними), що обумовлюють межі вибору, а вони, в свою чергу, задають межі функціонування економіки й суспільства впродовж того або іншого часу.

Наукові дослідження інституціоналістів виходять за межі звичних функціонально-обмежених рамок «ресурси-результати» з природним розширеним підходом до понять ефективності, зростання, розвитку, будь-якому відчуженню й присвоєнню прав власності, а також захисту прийнятих у суспільстві свобод.

Як відомо, предметом пізнання класичної економічної теорії є створення багатств народів, марксистської — виробничі відносини та їх взаємодія з продуктивними силами, неокласичної — обмежені ресурси й шлях їхнього ефективного використання. Теоретики маржиналізму відходять від досліджень об'єктивних процесів й акцентують увагу на суб'єктивно-психологічних процесах та явищах.

Переваги інституціональної теорії полягають у тому, що предмет її пізнання — інститути, які є в економіці, соціальній сфері, сферах права, моралі, релігії. Важливість у визначенні інституту як предмета дослідження виявляється в тому, що, з одного боку, забезпечує широкий погляд на розвиток економіки й суспільства, аналіз економічної системи й суспільства як цілосності при взаємодії з іншими інститутами, такими як держава, а з другого — потребує глибокого й конкретного розуміння

суті й особливостей самих інститутів. З точки зору представників інституціоналізму інститути — це спосіб мислення й дії, що втілюється в соціальних звичаях, установах, правилах.

Проте інститути — це не просто сукупність формальних і неформальних правил, що визначають поведінку людей. Це конструкції, які інтерпретують сферу інформації і роблять світ більш зрозумілим.

Роблячи світ більш зрозумілим, можна розробити систему стереотипних реакцій відносно нього. Сприйняття світу й свого місця в ньому буде породжувати у певних людських суспільствах набори формальних і неформальних інститутів, що покликані надати стійкості цим суспільствам.

На відміну від традиційного інституціонального підходу в межах неінституціонального напряму інститути розглядаються як чинники впливу на рішення, що приймають економічні агенти. Тут інститути являють собою також чинники, які обмежують набір альтернатив, з яких індивід може вибрати необхідні згідно зі своїми перевагами, а не з набору правил і норм, які цілком визначають поведінку людини.

Крім того, в рамках неоінституціонального підходу самі інститути є результатом раціонального вибору індивідів, тоді як у традиційному інституціоналізмі була відсутня як об'єкт аналізу робоча модель вибору й прийнятті рішення.

Слід відзначити особливості інституційного напряму в економічній науці:

— методологічний холізм, який означає, що вихідним пунктом аналізу є не індивіди, а інститути, які виступають як форми організації поведінки економічних суб'єктів;

— міждисциплінарний підхід, що передбачає необхідність вивчення всіх чинників, які формують соціально-культурне середовище, в якому протікають економічні процеси;

— принцип історизму, тобто генетичний підхід до вивчення реальних економічних структур, до виявлення рушійних сил і чинників суспільної еволюції. На відміну від неокласичної теорії, де економіка в межах статичної моделі розглядається через призму загальної рівноваги, ідея історизму є базовим методологічним принципом.

На основі досвіду ринкових перетворень доведено, що концентрація уваги тільки на соціально-економічних ринкових реформах призвела до недооцінки інституціональних перетворень, що зумовило появу низки негативних явищ і процесів. Послідовні ринкові перетворення потребують глибокого поєднання з соціально-економічними й інституціональними перетвореннями.

Відповідно до сучасного наукового уявлення економіка розглядається як еволюційна відкрита система, на яку постійно впливає зовнішнє середовище (культура, політика, природа) й реагує на них.

Тому інституціоналізм заперечує важливий постулат неокласичної теорії — рух економіки до рівноваги, розглядаючи її як нетипове й короткочасне явище. Вплив чинників, що сприяє наближенню системи до рівноваги, перекривається більш могутніми зовнішніми впливами і, що важливо, ендогенними силами, які породжують в системі стан напруги, нескінченний процес змін і розвитку. В процесі діяльності змінюється і людина (організація), і мета, до якої вона прагне.

Ринкова економіка завжди інституціолізована, хоча співвідношення ролі й функцій державних і недержавних інститутів в різні епохи і у різних народів можуть суттєво відрізнятися. З цього випливає принцип первинності інституційних задач реформування української економіки. Поза межами системи інститутів ефективна економіка розвиватися не може. Це особливо виявляється під час економічної кризи, коли потрібні детальні рецепти державної корекції і реформ, посилення державного впливу на процеси приватизації, ціноутворення, формування доходів, функціонування ринку капіталів.

Ефективна економіка є можливою тільки тоді, коли доповнюється продуманим втручанням зрілої правової держави, тому в Україні перш за все слід навчити чиновників новим методам управління, що необхідно для створення інституційних основ ринкової економіки.

Література

1. Дмитриченко Л.И. Государственное регулирование экономики: методология и теория. Монография. – Донецк: Издательство "УкрНТЭК", 2001. – 329 с.

2. Економічна енциклопедія: У трьох томах. // Редкол.: С.В.Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр "Академія", 2001. – Т.2. – 848 с.

3. Кулиш А.Б. Накопление в системе трансформационной экономики (теоретико-методологические аспекты). Монография. – Донецк: УкрНТЭК, 2001. – 268 с.

УДК 334.72

Ганна Бодак,
аспірант кафедри менеджменту,
Львівський національний університет
ветеринарної медицини та біотехнологій і. С.З. Гжицького
м. Львів

ЕКОНОМІЧНА СУТЬ ПОНЯТТЯ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА

Галузь сільського господарства є однією із найважливіших складових економіки і народногосподарського комплексу нашої держави. Адже від того, наскільки успішно й ефективно працюють аграрні підприємства, як наслідок, залежить економічна й політична стабільність країни і матеріальне становище людей. Розвиток підприємств аграрного сектору відіграє головну роль в економіці, з ним тісно взаємопов'язані процеси економічної й соціальної стабільності.

Перехід країни до ринкових умов мав непродуманий і руйнівний характер для галузей сільського господарства. Істотно змінились умови діяльності підприємств. Поступово змінилася форма власності і підприємства почали інтенсивно конкурувати між собою. Найоптимальнішим процесом, який націлений на виживання й стабільне функціонування підприємства в сьогоднішніх умовах є розвиток сільськогосподарських підприємств. Саме це є важливим чинником функціонування підприємств як на внутрішніх так і на зовнішніх ринках.

У наукових працях дуже часто вживається термін "розвиток". Він зустрічається як самостійно, так і у словосполученнях: економічний розвиток, соціально-економічний розвиток, сталий розвиток, регіональний розвиток, психологічний розвиток, філософський розвиток тощо. Під "розвитком" насамперед розуміють будь-яку прогресивну зміну параметрів системи, розглядається як вищий тип руху, зміни матерії і свідомості; перехід від одного якісного стану до іншого, від старого до нового. Розвиток являє собою не всяку зміну в структурі об'єкта, а тільки якісну зміну, зв'язану з перетвореннями у внутрішній будівлі об'єкта, у його структурі, що представляє собою сукупність функціонально зв'язаних між собою елементів, зв'язків і залежностей [1, с. 453].

З економічної точки зору однією із перших спроб розкрити сутність розвитку стала робота К. Маркса "Капітал", в якій розглядаються витоки суспільного розвитку. Теорія розвитку розглядається з точки зору нагромадження капіталу, зубожіння пролетаріату і знищення капіталізму. Ця теорія ґрунтується на уявленні про одно спрямованість та зумовленість історії і має систему обмежень статичного характеру.

У роботах Д. Белла, К. Кларка, Ж. Фурастьє, У. Росто у питання теорії економічного розвитку розглянуті з погляду вивчення показників розвитку, в якості яких найчастіше називалися показники підвищення органічної побудови капіталу, зростання частки обробної промисловості, прискорення темпу зростання технічного сектору[3,с.194-251].

Вчений Е.М. Коротков, розглядаючи розвиток на рівні підприємства, трактує його як «…сукупність змін, які ведуть до появи нової якості і зміцнення життєвості системи, її здатність чинити опір руйнівним силами зовнішнього середовища» [2, с. 296].

За результатами проведеного аналізу поняття розвитку підприємства у первісному наближенні пропонується розуміти як довготривалу сукупність процесів кількісних та якісних змін в діяльності підприємства, які приводять до поліпшення його стану шляхом збільшення потенціалу підприємства, адаптації до зовнішнього середовища та внутрішньої інтеграції, що сприяє підвищенню здатності підприємства протидіяти негативним впливам зовнішнього середовища та його життєздатності.

Розвиток підприємства – це шлях до насичення ринку товарами і послугами, подолання галузевого і регіонального монополізму, розширення конкуренції, підвищення експортного потенціалу.

Пропоную розглянути ознаки досліджуваної категорії, що, у свою чергу, доповнюють і більш ширше та глибше розкривають внутрішній зміст поняття.

Отже, на наше переконання поняття розвиток підприємств- це зміни, рух уперед, формування кращих рис, поліпшення, удосконалення, прогрес, а також ріст і розширення нових структур. Від того, як будуть здійснюватися зміни, залежить ефективність функціонування підприємств та його існування.

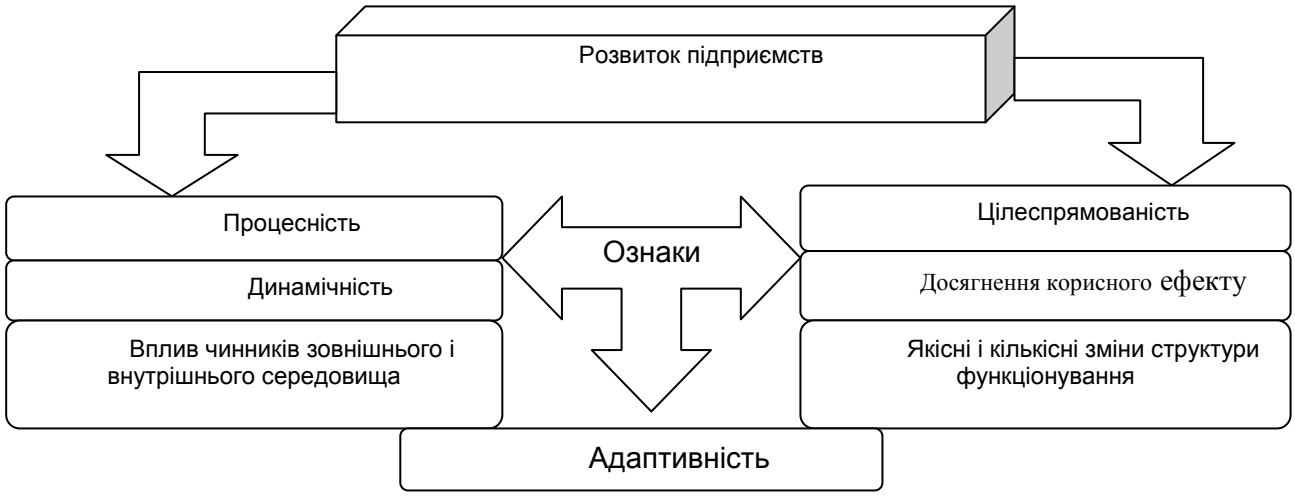

Рис. 1. Ознаки розвитку підприємства

Розвиток підприємств ґрунтується на досягненнях науки і техніки, передового, вітчизняного і зарубіжного досвіду. Наскільки ефективніше використовуються новітні досягнення науки і техніки, які є першоджерелами розвитку продуктивних сил, настільки успішніше вирішуються пріоритетні завдання життєдіяльності суспільства. Для того, щоб розвиток підприємств був ефективним, необхідно створювати нові види продукції та підвищувати її якість, впровадити нові прогресивні стандарти і технічні умови.

Література

1. Философская энциклопедия. Т.4 «Наука–логики» – Сигети. Гл. ред. Ф.В. Константинов. – М.:“Советская энциклопедия”, 1967. – 592 с.

2. Коротков Э.М. Концепция менеджмента / Э.М. Коротков – М.: Дека, 1997. – 304 с.

3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua

УДК 334.02

Роман Якубів,
аспірант кафедри обліку і аудиту
ДВНЗ “Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника”
м. Івано-Франківськ

СТРАТЕГІЧНІ ЦІЛІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕФЕКТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Ефективність менеджменту персоналу підприємства є складною динамічною системою, яка забезпечується сукупністю складових елементів та взаємозв’язками між ними. Основними такими елементами є структура управління, якісні, особистісні характеристики менеджерів різного рівня, організаційно-виробничі особливості функціонування підприємства та його фінансово-майновий стан, а також фаховість та відношення до керівництва і роботи з боку працівників. Основою взаємозв’язків у такій системі є комунікації.

Системний підхід до організації менеджменту персоналу передбачає розгляд її як відкритої системи, на яку впливають чинники зовнішнього середовища, пов’язані з місцем підприємства у ринковому середовищі, конкурентоспроможністю підприємства, загальноекономічною ситуацією в країні.

Враховуючи багаторівневість системи управління на підприємствах важливою є розробка і реалізація стратегічного плану розвитку підприємств, і організація системи управління в процесі досягнення місії підприємства. Розглядаючи ефективне управління персоналом як підсистему стратегії розвитку підприємства, передусім, слід визначити мету і завдання менеджменту.

Загальною метою менеджменту персоналу є організація створення позитивного впливу на працівників задля забезпечення високої продуктивності праці та стійкої психоемоційної ситуації в

колективі. Тобто метою управління персоналом з одного боку є задоволення інтересів підприємства щодо підвищення ефективності використання робочої сили, а з іншого боку – це створення нормального соціально-економічного середовища для людини-працівника. Лише такий одночасний тандем, на нашу думку, характеризує ефективність управління персоналом та рівень ефективності прийняття управлінських рішень. Тільки у взаємозв'язку і взаємозалежності досягнення цілей підприємства та цілей працівників характеризує ефективність менеджменту персоналу.

Серед найважливіших стратегічних цілей менеджменту персоналу виділяємо:

– підвищення ефективності використання персоналу;

– забезпечення раціонального формування персоналу у кількісному, якісному та структурному відношенні;

– забезпечення нормальних умов відтворення стосовно соціально-економічних факторів;

– сприяння розвитку ефективних комунікацій на підприємстві;

– впровадження ефективної мотиваційної політики.

Виділені завдання характеризують очікувані позитивні ефекти як для підприємства в цілому, так і для працівників зокрема. Ці завдання органічно взаємопов'язані між собою і являються єдиною багаторівневою системою менеджменту персоналу. При цьому обґрунтовані стратегічні цілі повинні бути деталізовані на більш простіші, поточні, тобто такі, що обґрунтовуються у тактичних планах підприємства.

Таким чином через вирішення поставлених завдань сучасні менеджери можуть налагодити ефективне управління підприємствами задля досягнення основних підприємницьких цілей та задоволення інтересів працівників.

УДК 338.24:334.716

Оксана Новік,
аспірант кафедри менеджменту ЗЕД
Уманський національний університет садівництва
м. Умань

СТРАТЕГІЧНА ДІАГНОСТИКА ПІДПРИЄМСТВА АПК

Сучасні умови господарювання, які характеризуються високою динамічністю зовнішнього та мінливістю внутрішнього середовища, жорсткою конкуренцією, потребують використання стратегічного підходу в управлінні підприємством. Технологією, що покликана підвищити ефективність інформаційної підтримки прийняття управлінських рішень, забезпечити розвиток та підтримку конкурентних переваг підприємства, є стратегічна діагностика.

Питанням розробки стратегії діяльності підприємства та визначенню її впливу на результати його діяльності у світовий і вітчизняній економічній літературі приділено велику увагу, але стосуються вони переважно теоретичних положень науки управління в цілому і стратегічного управління зокрема. Вивчення робіт вчених (Н.І. Верхоглядова, Л.І. Білоусова, Л.А. Костирко, Л.І. Бєлоусова, А.М. Антіпов, П.В. Круш, Є.В. Мних), наявних методичних розробок і рекомендацій щодо стратегічного управління показує, що питанням обґрунтування бази розробки стратегії підприємств у сучасних умовах розвитку ринкової економіки має описовий характер. Їх детальне вирішення, що сприятиме більш точному встановленню стратегічних орієнтирів, можливе в межах стратегічної оцінки й діагностики підприємства АПК. [1, с. 29].

Метою є дослідження принципових підходів щодо використання результатів стратегічної діагностики при розробці стратегії і підприємства АПК.

Процес формування стратегій передбачає постановку цілей, розробку стратегії, пошук необхідних ресурсів і підтримку зв'язків із зовнішнім середовищем, що відповідає потенціалу й можливостям підприємства та дозволяє миттєво реагувати на зовнішні зміни.

Процесний підхід до розробки стратегії підприємства АПК базується на структуруванні процесу стратегічного управління, що передбачає виділення таких етапів: стратегічний аналіз, стратегічне прогнозування та стратегічне планування. На цьому етапі не тільки виявляються основні закономірності та довготривалі тенденції між вхідними й вихідними параметрами підсистем

підприємства, визначається вплив головних чинників, й визначається передпрогнозна орієнтація підприємства АПК. В межах стратегічного аналізу вивчається багато питань - техніко-економічного та математико-статистичного аналізу масивів вихідної інформації, розробляються пошукові науково-технічні прогнози галузей, маркетингові прогнози, що спираються на перспективний прогноз потреб. Діагностичний підхід припускає визначення характеру порушень господарської діяльності, у якій відбуваються відхиляння від нормальної динаміки різноманітних процесів, що виражаються через темпи зміни відповідних показників. Стратегічна діагностика розглядається як передумова стратегічного аналізу, як своєрідний експрес-аналіз, метою якого є виявлення обсягу та горизонту стратегічного аналізу, що дає можливість отримати як інформаційну базу для прийняття стратегічних рішень у ході розробки стратегії, так і сукупність прийомів і методів обробки інформації та прийняття рішень, необхідних для розробки низки заходів для ліквідації стратегічного розриву або перегляду стратегії. [8, с.82].

Стратегічна діагностика багато в чому спирається на отримані в минулому знання та досвід у діяльності підприємства для перенесення їх на майбутнє з урахуванням можливих змін зовнішнього середовища. Стратегічна діагностика впливає на процес розробки стратегії діяльності підприємств, значно підвищуючи ефективність останнього шляхом скорочення часу та витрат при прийнятті управлінських рішень за рахунок надання інформаційно-аналітичного забезпечення й чіткої структуризації процесу розробки та реалізації рішень. [4, с. 37].

Основна мета стратегічної діагностики - це надати інформацію про стан підприємства в порівнянні із станом конкурентів, показати вплив виявлених чинників на діяльність підприємства, визначити можливості підприємства та можливі загрози його діяльності. Тобто у стратегічній діагностиці має бути підготовлена інформація про подальші напрями стратегічного аналізу. Період стратегічної діагностики підприємства може охоплювати тривалий час - до трьох-п'яти років за умов української економіки. [5, с. 145].

Отже, стратегічна діагностика допомагає оцінити ефективність стратегії підприємства, зрозуміти стратегічну позицію підприємства в кожному з напрямків його діяльності, оцінити сильні та слабкі сигнали, які поступають з внутрішнього та зовнішнього середовища. Інформація, отримана в ході такої діагностики, здійснює неоціниму підтримку керівнику в процесі формування стратегії підприємства.

Література

1. Верхоглядова Н.І. Економіка підприємства / Н.І. Верхоглядова. – К. : Професіонал, 2008. – 384 с.

2. Круш П. В. Економіка підприємства : навч. посібник / П.В. Круш. – К. : КНТ, 2009. – 778 с.

3. Мних Є.В. Економічний аналіз діяльності підприємств / Є.В. Мних. – К. : КНТЕУ, 2008. – 514 с.

4. Корецький М.Х. Стратегічне управління. навчальний посібник. / М.Х.Корецький., А.О. Дігтяр, О.І. Дацій – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 240с.

5. Міщенко А.П. Стратегічне управління: навч. посіб. / А.П. Міщенко– Київ: «Центр навчальної літератури», 2004. – 336с.

УДК 658.5.012.1

Наталія Гой,
аспірант
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника"
м. Івано-Франківськ

МАРКЕТИНГОВІ ЗАСАДИ ОПЕРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ІЗ ПЕРЕРОБКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Розвиток ринкової економіки потребує розробки та застосування нових підходів до управління підприємствами із переробки сільськогосподарської продукції. При цьому підвищуються вимоги щодо гнучкості та оперативності управлінського процесу з позицій забезпечення сталого та ефективного

розвитку, набувають вагомості економічні критерії оцінки результативності діяльності суб'єктів господарювання. Прийняття раціональних оперативних рішень сприятиме ефективному використанню наявних ресурсів переробних підприємств для нарощування виробничого потенціалу.

У сучасних умовах інтеграція традиційних методів оперативного управління в єдину систему отримання, обробки та узагальнення інформації відбувається дуже швидко. Такий управлінський процес орієнтований не тільки на отримання прибутку в поточному періоді, а й на одночасне комплексне вирішення актуальних виробничих завдань на основі досконалих інноваційних рішень.

Систему оперативного управління на підприємствах із переробки сільськогосподарської продукції доцільно розглядати як процес безперервних, взаємопов'язаних та взаємозумовлених дій, кожна з яких є важливою управлінською функцією. Зокрема, функція прогнозування та маркетингу є базовою для оперативного управління та забезпечує основу для оперативного планування, дає змогу врахувати вплив факторів зовнішнього середовища на діяльність підприємства. У сучасних умовах прогнозування необхідно розглядати в тісному взаємозв'язку з маркетингом як дієвим інструментом просування товарів на ринках збуту, адже основним показником ефективної роботи суб'єкта господарювання є обсяги продажу, а успішна організація збуту неможлива без продуманої маркетингової стратегії. Вивчення ринку передбачає прогнозування порядку доставки продукції, визначення каналів збуту (роздрібна торгівля, оптові бази тощо), планування рекламних кампаній, розробку упаковки, забезпечення асортименту. Збут визначає результати виробничої діяльності підприємства й перспектив його технічного розвитку [1, с. 166 – 170; 2, с. 410 – 413].

Поступове відродження національної економіки, покращення умов функціонування переробних підприємств та зростання конкурентної боротьби зумовили потребу в достовірній та оперативній інформації про ринкове середовище, розвитку маркетингових досліджень з метою підвищення ефективності оперативного управління. Результативність господарювання на ринкових засадах суттєво залежить від використання підприємством прогресивних технологій маркетингу. За визначенням М. Амстронга, маркетинг – це управлінський процес, метою якого є прогнозування, встановлення і задоволення запитів споживачів з огляду на вигоди організації [3, с. 56]. Маркетинг за своєю сутністю має ознаки як функції, так і процесу менеджменту одночасно, тому основні його характеристики ототожнюються з іншими функціональними завданнями й забезпечують в сукупності процес управління підприємством [4]. В.В. Россоха, звертаючи увагу на узагальнений вираз орієнтованого на ринок управлінського стилю мислення з характерними для нього творчими, комплексними й нерідко агресивними підходами, характеризує маркетинг як цілісну систему, що є частиною менеджменту з усім різноманіттям його завдань і цілей [5, с. 108]. Таким чином, саме маркетинг формує, інтегрує, видозмінює та спрямовує управлінські функції задля інтересів споживачів і перетворює потреби покупця в прибуток підприємства. Маркетинг у переробній промисловості розглядається як комплекс заходів з організації оперативного управління виробничо-збутовою діяльністю, що ґрунтується на дослідженні ринку продукції, плануванні товарного асортименту, цінової політики, реклами та стимулювання збуту. Успіху суб'єкт господарювання може досягти лише тоді, коли будуть використовуватись всі складові комплексу маркетингу, що, взаємодіючи, досягатимуть системного розвитку, спрямованого на забезпечення визначеного сегмента ринку необхідними товарами при мінімальних затратах [6, с. 31].

Для успішної роботи підприємства із переробки сільськогосподарської продукції та утримання високого рівня конкурентоспроможності доводиться випереджати своїх конкурентів не тільки за рівнем виробничих технологій і показниками основної операційної діяльності, але й за якістю управлінської системи, адже своєчасне забезпечення керівників інформацією про виробничу діяльність є основою оперативного управління.

Література

1. Герчикова И.Н. Менеджмент / И.Н. Герчикова. – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1997. – 501 с.

2. Сухорська У.Р. Роль функцій маркетингу в управлінні підприємством / У.Р. Сухорська // Науковий вісник НЛТУ України : Зб. наук. - тех. праць. –Львів : НЛТУ України. – 2006. – Вип. 16.1. – С. 410 – 413.

3. Амстронг М. Менеджмент: методы и приемы / М. Амстронг. – К.: Знання-Прес, 2006. – 876 с.

4. Киржнер Л.А. Менеджмент организаций / [Электронный ресурс] / Л.А. Киржнер – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/10551102/menedzhment/ suschnost_funktsii_marketingovogo_menedzhmenta

5. Россоха В.В. Маркетинговий менеджмент в системі управління підприємством / В.В. Россоха // АгроІнКом. – 2012. – № 10-12. – С. 108 – 112.

6. Баланюк І.Ф. Маркетингова стратегія розвитку підприємства / І. Ф. Баланюк // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Ґжицького. – Сер. "Економічні науки". – 2011. – Т. 13. – № 1 (47). – Ч. 1. – С. 27 – 31.

УДК [334.716-043.86:338.45](477)

Людмила Зайцева,
аспірант
ДЗ "ЛНУ імені Тараса Шевченка"
м. Луганськ

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Легка промисловість є важливим видом промислової діяльності, який має соціальну спрямованість, і посідає друге місце після харчової щодо задоволення потреб людини першого рівня за ієрархією А.Маслоу.

Збільшення виробництва продукції легкої промисловості важливий чинник - розвитку всієї економіки країни. Пріоритетність галузі для національної економіки країни визначається: великою ємністю внутрішнього ринку товарів легкої промисловості; високим рівнем доданої вартості, швидким обігом капіталу; використанням сировини та напівфабрикатів вітчизняного виробництва; низькою енергоємністю виробництва; незначним впливом на довкілля; наявністю висококваліфікованих кадрів в усіх регіонах; можливістю створення значної кількості дешевих робочих місць[2].

Україна має один з найбільш потужних у Європі комплекс підприємств легкої промисловості, це близько, 4,8 тис. підприємств, з них понад 800 великих і середніх, які об'єднують 17 підгалузей та можуть бути розділені на три групи:

– текстильна, в тому числі, бавовняна, лляна, вовняна, шовкова, трикотажна, що включає 2,5 тис. підприємств, які здійснюють первинну обробку льону, шерсті та інше, виробництво нетканих матеріалів, в'язання сіток, виробництво текстильної галантереї та інше;

– швейна, це понад 6 тис. підприємств;

– шкіряно-взуттєва і хутрова – близько 1,5 тис. підприємств.

Підприємства галузі виробляють різноманітні товари народного споживання, серед яких тканини всіх видів, швейний і трикотажний одяг, взуття, шкіргалантерея і шкіряні товари, фурнітура, посуд, іграшки та інше, що значною мірою визначають соціально-економічний стан суспільства [1, С. 41].

На ефективність галузі та конкурентоспроможність її підприємств впливають різні економічні фактори, серед яких збалансованість товаро-ринкових сегментів, життєвий цикл товарів, невизначеність і ризики, структура споживачів (у плані залежності тих чи інших товарів від груп споживачів), технологічна база (використання наявних технологій чи створення нових) та інші фактори з якими стикаються підприємства легкої промисловості у внутрішньому і зовнішньому середовищі, що, безпосередньо впливають на їх розвиток бізнесу та галузі взагалі [3].

Підприємствам галузі доводиться працювати в умовах жорсткої конкуренції, яка є ще більш відчутною у зв'язку з членством України у Світовій організації торгівлі (СОТ). Основними світовими конкурентами в швейній галузі для України є Китай, Індія, Пакистан, які володіють значними конкурентними перевагами: низькі витрати на оплату праці (2-3% в собівартості товарів, тоді як в Україні ця цифра становить понад 20%); високий рівень продуктивності праці; замкнутий технологічний цикл виробництва, який має власну сировинну базу (власна бавовна, хімічні волокна, власне машинобудування) [4, с.61].

Єдине, що може Україна протиставити своїм конкурентам, - це інновації в легкій промисловості. Вони повинні спрямовуватися на пошук замінників традиційної сировини, розвиток вітчизняного машинобудування та хімічної промисловості, прогресивні форми вирощування природної

сировини (льону, конопель), створення нових систем управління, які сприяють зростанню ефективності виробництва, розвитку маркетингових стратегій тощо. Але кількість підприємств легкої промисловості, що займаються інноваційною діяльністю незначна. Це негативно позначається на якості продукції, що випускається, на задоволенні споживчого попиту і змушує підприємства протистояти створеним умовам. Так значна кількість підприємств галузі (особливо малих) працюють в тіньовому секторі внаслідок неефективної податкової політики держави. Великі та середні підприємства працюють на 90% за толінговими схемами, що дає їм змогу виживати навіть у кризові роки, проте ніяк не сприяє розвитку в інноваційному напрямі. При цьому у підприємств галузі, особливо швейної промисловості, збереглися традиції та накопичений потенціал, який можна використати для інноваційного розвитку. Цикл виробництва швейної продукції є невеликим, що забезпечує прискорення оборотності оборотних коштів. Проте робота на умовах давальницької сировини призводить до нестачі власного оборотного капіталу.

Найважливішими та черговими завданнями розвитку підприємств галузі є: оновлення основних виробничих засобів у галузі; формування та розвиток інфраструктури інноваційної діяльності; розробка та вдосконалення законодавчо-правового забезпечення інноваційної діяльності; стимулювання внутрішнього і зовнішнього попиту на інноваційну продукцію [4, с.65].

Тільки шляхом поєднання зусиль держави, бізнесу і науки у напрямку відродження галузі, можливе збереження і розвиток вітчизняної легкої промисловості, вирішення зазначених завдань.

Література

1.Коваленко Д. І. Тенденції розвитку процесів реструктуризації в легкій промисловості України / Д. І. Коваленко [Електронний ресурс] // Державний інформаційний бюлетень про приватизацію – 2006.– № 3. – С.41— 45.–Режим доступу до журн.: http://www.spfu.gov.ua/ukr/journal/200603/3_41_45.pdf

2.Концепція Державної програми розвитку легкої промисловості на період до 2011 року від 27.12.2006 № 673-р/ Верховна Рада України [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi? nreg=673-2006-%F0

3.Повідайчик М. М. Фактори внутрішнього та зовнішнього середовища і їх вплив на формування виробничої програми швейного підприємства / М. М. Повідайчик [Електронний ресурс] // Науковий вісник ужгородського університету. Серія «Економіка» — 2011. — випуск 32. — С.182-188.— Режим доступу до журн.: http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/Nvuu/Ekon/2011_32/ statti/3_12.htm

4.Сіренко К. Ю. Перспективи розвитку інноваційної діяльності легкої промисловості України / К. Ю. Сіренко [Електронний ресурс] // Інноваційна економіка -2012.-№9.-с.60-67.–Режим доступу до журн.: http://archive.nbuv.gov. ua/portal/ soc_gum/inek/2012_9/60.pdf

Надія Думка,
аспірант
ННЦ "Інститут аграрної економіки"
м.Київ

МОТИВАЦІЯ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ РИНКУ

В умовах сучасної еколого-економічної кризи надто важливою проблемою є підсилення мотивації екологізації інноваційного розвитку. Провідні в економічному плані країни забезпечують своє зростання інноваційною діяльністю. В Україні інноваційний шлях розвитку теж вважається пріоритетним. До того ж відступ від інноваційного розвитку, навіть зниження його темпів, є неприпустимими для суспільства. Сучасна екологічна криза диктує необхідність здійснення інноваційного розвитку на основі розроблення, виробництва та просування на ринку екологічних інновацій, для чого необхідне створення достатнього рівня мотивації екологізації інноваційної діяльності. Питання мотивації екологізації інноваційної діяльності є досить новими в теорії економіки.

Ринок екологічних інновацій є сегментом ринку інновацій. Важливими для формування ринку

саме екологічних інновацій є екологічні інтереси (загальнонаціональні, регіональні, локальні та особисті).

Основними потребами та інтересами споживачів екологічних товарів є: забезпечення здоров'я, економія коштів при споживанні чи користуванні, низька купівельна ціна товару, забезпечення виконання кількох функцій одним товаром, схвалення іншими (престиж), безпека споживання / експлуатації, придатність до використання в конкретних умовах, простота, комфортність споживання / користування / експлуатації, сучасність, подібність до відомого товару.

До основних інтересів виробників, які впроваджують екологічні розробки і тим самим забезпечують попит на них, відносять такі: зниження собівартості виробництва за рахунок зниження екологічних зборів, платежів і штрафів, економії ресурсів при експлуатації та утилізації, забезпечення низької купівельної ціни товару, можливість розширення існуючих і завоювання нових ринків збуту, забезпечення здоров'я працівників, безпеки виробництва, підвищення статусу підприємства. У ринковій економіці основним напрямом дій (інтересом) виробника екологічних товарів є задоволення потреб у споживанні виробленої ним продукції для забезпечення прибутку. Інші інтереси є похідними від цього.

У розвитку ринку екологічних інновацій зацікавлені не тільки споживачі та виробники, але й інші суб'єкти ринку. Найвагомішими з них в управлінні ринком екологічних інновацій є суспільні та державні інститути. Основними їх інтересами є такі: підвищення екологічної безпеки, піднесення національної економіки, забезпечення конкурентоспроможності країни, забезпечення здоров'я нації, подолання безробіття, поповнення державного бюджету.

Основними інтересами розробників екологічних інновацій є підвищення прибутку, можливість розширення існуючих і завоювання нових ринків збуту.

Зростання ринку екологічних інновацій і, відповідно, екологізація інноваційного розвитку спостерігаються у випадках, коли на ринку з'являються такі екологічні інновації, які відповідають інтересам основних суб'єктів ринку.

Для задоволення власних інтересів суб'єкти ринку можуть цілеспрямовано формувати інтереси інших суб'єктів (керованих). При правильно сформованій мотивації керовані суб'єкти, задовольняючи свої інтереси, також сприяють задоволенню інтересів інших (мотивуючих) суб'єктів ринку. Кожен із суб'єктів ринку може впливати на мотивацію екологізації інноваційної діяльності інших суб'єктів.

Дії суб'єктів ринку інновацій суттєво впливають на дії інших суб'єктів, створюючи нові інтереси та мотиви екологізації діяльності і стимулюючи тим самим розвиток екологічно спрямованої інноваційної діяльності. Таким чином, мотиви екологізації інноваційної діяльності кожного з суб'єктів ринку є зовнішніми чинниками формування мотивів інших суб'єктів ринку.

В результаті впровадження екологічних інновацій можуть змінюватися товари, що пропонуються ринку, формуватися і змінюватися споживчі запити тощо. Аналогічні зв'язки існують між кожним з елементів мотиваційного механізму.

Спонукальною силою дій суб'єктів ринку (у тому числі регулювальних) є мотиви. Особливо важливим є аналіз і урахування різноспрямованих мотивів дій суб'єктів ринку виробниками екологічних товарів. Це обумовлюється тим, що саме виробники обирають для організації виробництва певні технології, види товарів тощо. І саме від екологізації процесу виробництва й екологічності отриманих у результаті товарів найбільшою мірою залежить рівень екологічної безпеки країни.

Мотивування є однією з основних функцій управління або функцією мотивування). Прийнято визначати функцію мотивування як таку, що покликана забезпечити якісне виконання членами організації своїх обов'язків. Вважається, що вона полягає у спонуканні персоналу до ефективної, сумлінної діяльності для досягнення цілей організації, а саме у визначенні потреб персоналу, розробленні систем винагородження за виконувану роботу, використанні різних форм оплати праці, застосуванні стимулів до ефективної взаємодії суб'єктів спільної діяльності.

Однак у ринкових умовах функцію мотивування необхідно розглядати ширше, ніж мотивування персоналу. Це пояснюється тим, що при переході до ринку підприємство не може не приділяти уваги мотивуванню споживачів та інших суб'єктів ринку, задіяних у просуванні на ринку його продукції.

Ефективна робота ринково спрямованого підприємства значною мірою залежить від мотивації

кожного з контрагентів, з якими воно контактує в процесі інноваційної діяльності.

Спрямовуватися мотиваційні заходи можуть на будь-які суб'єкти мікросередовища функціонування підприємства. Однак здійснення мотивування можливе лише в межах, окреслених макросередовищем його функціонування.

Основним суб'єктом ринку, на якого орієнтується виробник, є споживач. Тому особливо важливим є аналіз мотивів споживання екологічних товарів.

У ринкових умовах господарювання споживач є одним з основних суб'єктів, на мотивацію якого потрібно орієнтуватися при провадженні діяльності, у тому числі з виробництва та просування на ринок екологічних інновацій. При цьому слід зазначити, що споживачами на цьому ринку можуть бути не тільки кінцеві споживачі (вони є переважно споживачами екологічно чистої продукції харчування, екологічно чистих товарів для побуту, засобів індивідуального захисту тощо), а й окремі суб'єкти господарювання (в основному очисного обладнання), державні та суспільні інститути тощо.

Забезпечити просування на ринку екологічних інновацій можна за достатньої їх відповідності мотивації суб'єктів ринку. Для задоволення власних інтересів суб'єкти ринку можуть цілеспрямовано формувати інтереси інших суб'єктів (керованих). При правильно сформованій мотивації керовані суб'єкти, задовольняючи свої інтереси, також сприяють задоволенню інтересів інших, мотивуючих, суб'єктів ринку.

Економічні методи позитивного мотивування екологізації інноваційної діяльності реалізуються такими інструментами, як держзамовлення, програмування, фінансування екологічних проектів і програм, податкові пільги, пільгове кредитування, субсидування цін екологічних товарів тощо. Вони створюють матеріальну зацікавленість в екологічно спрямованій діяльності.

Література

1. Василенька Н.І. Формування екологічної свідомості працівників аграрних підприємств / Василенька Н.І., Бернацька І.Я. // Збірник наукових праць / за ред. М.І. Бахмата. – Кам'янець-Подільський, 2008. – Вип. 16. – Т. 3. – С. 43–45.

2. Веклич О.О. Економічний механізм екологічного регулювання в Україні / О.О. Веклич. – К.: Український інститут досліджень навколишнього середовища і ресурсів, 2003. – 88 с.

3. Галушкина Т.П. Экономические инструменты экологического менеджмента (теория и практика) / Галушкина Т.П. – Одесса : Институт проблем рынка и экономико-экологических исследований НАН Украины, 2000. – 280 с.

УДК 338.43:330.131.5:[636]

Юлія Овсюкова,
аспірант
Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва
м. Харків

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА

Зважаючи на сучасний стан економіки України проблема ефективності є актуальною. Але не зважаючи на це вчені не дають єдиного визначення категорії ефективності. А для успішного функціонування та досягнення поставлених цілей необхідно чітко розуміти що являє собою це поняття.

Деякі автори розуміють цю категорію як співвідношення результату або ефекту будь-якої діяльності і витрат, пов'язаних з її виконанням. Причому це може бути як співвідношення результату і витрат, так і співвідношення і результатів діяльності [2]. Інші говорять, що ефективність є результативність, тобто результат діяльності (ефект), який одержує суспільство, підприємство або окрема людина на одиницю використаних (чи застосованих) ресурсів [1]. Але все ж таки переважає точка зору, що ефективність – відношення результату до витрат.

Щодо поняття ефективність виробництва, то тут думки авторів схожі. Вони визначають

ефективність виробництва як співвідношення кінцевих результатів господарської діяльності і засобів виробництва у певний проміжок часу.

Отже, поняття ефективності виробництва є дуже важливим аспектом роботи підприємств. А проблема підвищення ефективності виробництва є особливо важливою для галузі тваринництва. Оскільки забезпечення стабільного розвитку галузі тваринництва є однією з проблем, що активно обговорюються в аграрній економічній літературі. Актуальність її розгляду обумовлена низкою причин, найважливішою з яких є існування негативної тенденції до зниження чисельності поголів'я тварин, зменшення обсягів виробництва продукції галузі, а відтак, і зниження ступеня забезпечення потрібного населеннюрівня споживання продукції галузі вітчизняноговиробництва.

А отже необхідно шукати шляхи розв'язання даної проблеми. Основними чинниками підвищення ефективності виробництва продукції тваринництваєпідвищення продуктивності сільськогосподарських тварин і птиці, зниження матеріально-грошових затрат з розрахунку на одну голову. У свою чергу серед чинників, що впливають на рівень продуктивності тварин і птиці, найбільше має їх годівля. Вирішення цього завдання можливе на основі впровадження прогресивних технологій кормовиробництва і раціональних форм організації праці.

Також велике значення у підвищенні ефективності скотарства мають концентрація та спеціалізація виробництва. Вони сприяють впровадженню прогресивних технологій. Широка індустріалізація тваринництва не лише сприяє збільшенню виробництва продукції та підвищенню економічної ефективності галузі, а й поліпшенню умов праці. Характер праці тваринників змінюється, вона набуває вузької спеціалізації та високої кваліфікації, що значно підвищує її продуктивність.

Література

1. Падерин И.Д. Научные и практические аспекты повышения экономической эффективности современного предприятия / И.Д. Падерин // Вісник Академії економічних наук України . – 2003. – № 1. – С. 89–95.

2. Ященко О.І. Економічні та соціальніаспектиоцінкиефективності / О.І. Ященко , О.П. Романюк // Науковийвісник НЛТУ України. – 2008. – Вип. 18.6 – С. 237–238.

УДК 338.486.2

Уляна Іванюк,
аспірант кафедри економічної кібернетики
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ПРИЙНЯТТЯ ФІНАНСОВИХ РІШЕНЬ НА ТУРИСТИЧНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

У сфері фінансів туристичного підприємства, незалежно від його веденої специфіки та величини, обов'язковим є врахування відповідної організаційної, вирішальної та контрольної діяльності.

Організаційна діяльність у фінансах туристичного підприємства означає забезпечення раціональної зайнятості фінансового підрозділу та надання необхідного обладнання, яке використовується для вирішення конкретної цілі [4, с. 453]. Кожен працівник даного підрозділу, у тому числі головний фінансовий директор, повинні мати строго визначені завдання та обов'язки.

Вирішальна діяльність у сфері фінансів більше стосується компетенції керівництва даного туристичного підприємства, зокрема і фінансового менеджера. Для прийняття правильного фінансового рішення необхідна чітка взаємодія всіх пов'язаних і непов'язаних з фінансами підприємства працівників при врахуванні сфери їх зайнятості та посадових обов'язків.

Контрольна діяльність пов'язана з порівнянням дійсного стану фінансів туристичного підприємства із бажаним і прийняттям відповідного рішення.

Усі названі види діяльності у сфері фінансів туристичного підприємства взаємопов'язані між собою і складають одну цілісну систему.

На туристичних підприємствах максимізація економічних і позаекономічних вигод залежить від багатьох внутрішніх і зовнішніх факторів [3, с. 239].

До внутрішніх факторів, тобто залежних від туристичного підприємства в сфері прийняття фінансових рішень, можна віднести:

1) величину виплачених дивідендів, яка направлена на подальший розвиток підприємства;

2) взаємозв'язок між прибутком і амортизацією, а саме:

- швидка амортизація (дегресивна), яка спричиняє менші прибутки в короткому часі, але повернення інвестованого капіталу можна використати у незначному за величиною часовому вимірі;
- повільна амортизація (лінійна) – зумовлює вищі прибутки туристичного підприємства, але інвестований капітал повертатиметься в довшому часовому вимірі.

До зовнішніх умов, які не залежать від туристичного підприємства, в сфері прийняття фінансових рішень належать:

1) господарська кон'юнктура;
2) інфляція;
3) фіскальна і монетарна політика держави (податки);
4) державний інтервенціонізм (державне втручання).

Господарська кон'юнктура – сукупність умов, ознак, які характеризують вигідну економічну ситуацію туристичної галузі в країні і за кордоном. У туристичному підприємстві вона підлягає циклічним коливанням, тобто у певний період наступає пожвавлення сфери туристичних послуг, тоді розквіт, а пізніше може появитися господарська депресія (господарська декон'юнктура).

Інфляція – це процес коригування грошової напруженості, що виник в даному суспільно-економічному середовищі та проявляється зростанням загального рівня цін і знеціненням грошей. Основними чинниками інфляції є наявність невідповідності між попитом і пропозицією на туристичні послуги, значне зростання цін, а отже, вартості туристичних послуг, що свідчить про дисбаланс між споживанням і інвестиціями.

Фіскальна політика держави впливає на фінансову ситуацію туристичних підприємств головним чином через податкову систему і тенденцією до змін останньої. При високому бюджетному дефіциті виникає загроза збільшення оподаткувань, що значною мірою зобов'язує підприємство, а також введення нових податків.

Туристичні підприємства з однієї сторони керуються прагненням до максимізації власних капіталів і фінансового надлишку, з іншої – повинні уміло погоджувати між собою зовнішні і внутрішні чинники, що впливають на їх фінансову ситуацію [2, с. 184]. Фіскальна політика, введена через державу, а також територіальні самоврядування, повинна сприяти розвитку туристичних підприємств.

Додатковим чинником у прийнятті фінансових рішень через туристичні підприємства є клієнт. За відсутності будь-якого платежу грошову винагороду за послуги здійснюються у безготівковій формі, наприклад рахунок-фактура від дати платежу 14 днів. Відсутність знань про клієнта, його економічне та фінансове становище, в тому числі платоспроможність, можуть спричинити труднощі щодо стягнення належних грошових ресурсів. Тому правлінський персонал туристичного підприємства повинен бути готовим (і застрахованим) до крайніх, особливих випадків ризику з боку клієнта, які можуть негативно вплинути на економічні та фінансові показники діяльності.

Література

1. Балашова Р.І. Розвиток туристичного підприємства : теорія та практика : [монографія] / Р.І. Балашова. – Донецьк : видавництво "Вебер", 2009. – 343 с.
2. Дядечко Л.П. Економіка туристичного бізнесу / Л.П. Дядечко. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 224 с.
3. Квартальнов В.А. Туризм / В.А. Квартальнов. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 320 с.
4. Юрій С.І. Фінанси : Підручник / С.І. Юрій, В.М. Федосова. – К.: Знання, 2008. – 611 с.

УДК 631.1

Наталія Горогоцька,
аспірант
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

РОЛЬ ДИВЕРСИФІКАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Останніми роками економіка аграрного сектору України потребує все більшого протистояння ринковим конкурентним викликам. Даній галузі в Україні характерне наростання економічних диспропорцій, збільшення боргової кризи та зменшення кількості державних програм з підтримки сільського господарства. На сьогоднішній день підприємства аграрного сектору намагаються діяти в сучасних ринкових умовах, а саме перебувають у постійному пошуку ефективної моделі виживання, діяльності та розвитку. Діяльність вітчизняних сільськогосподарських підприємств характеризується нераціональним землекористуванням (показники Світового банку за розділом "Agriculture & Rural Development" показують, що дохід з одиниці площі сільськогосподарських угідь Польщі, Чехії та Болгарії перевищує в 1,5-2 рази аналогічний показник України, а показник Франції, Німеччини та більшості країн Європейського союзу в 5-6 разів [1], хоча Україна володіє третиною світових запасів чорноземів.

Одним з перспективних рішень для сільськогосподарських підприємств є здійснення диверсифікації, що дає змогу протистояти ринковим викликам, раціоналізувати землекористування, забезпечити фінансову стійкість та конкурентоспроможність.

Диверсифікація – порівняно нове явище, яке швидко поширюється на Заході з середини 50-х ХХ ст. Вона зумовлена НТР, необхідністю пристосування бізнесу до швидких структурних змін, посиленням конкурентної боротьби. Диверсифікація також є інструментом використання переваг комбінування, проникання в нові прибуткові галузі, стабілізації бізнесу (діє за принципом «не класти всі яйця до одного кошика»). Вона дає змогу компенсувати спад збуту на ринку одних товарів його зростанням на інших. Завдяки цьому диверсифіковані підприємства більш стійкі та конкурентноспроможні, ніж вузькоспеціалізовані. Вони мають можливість переливати капітал у найприбутковіші галузі [2].

Диверсифікація передбачає впровадження такого виду діяльності чи виробництво і реалізацію такої продукції, які дадуть змогу підприємству ефективно використовувати ресурси, при цьому забезпечуючи найбільш повну та ефективну реалізацію його конкурентних переваг.

Впровадження та реалізація диверсифікаційних процесів у аграрну галузь зумовлене сукупністю проблем та особливостей функціонування сільськогосподарських підприємств, які формують такі основні завдання щодо їх розвитку:

- ефективне та комплексне використання земельних ресурсів з урахуванням ринкових потреб;
- забезпечення прибутковості сільськогосподарських підприємств з урахуванням регіональних природно-кліматичних умов ведення сільськогосподарської діяльності;
- розширення господарської діяльності підприємств;
- зниження ризиків господарської діяльності;
- адаптація до змін зовнішнього середовища;
- нарощення ресурсного та економічного потенціалу;
- забезпечення екологічно орієнтованого ведення сільського господарства та виробництва екологічно чистої продукції;
- забезпечення збереження та охорони ґрунтів – тобто забезпечення системи правових, організаційних, технологічних та інших заходів, спрямованих на збереження і відтворення родючості та цілісності ґрунтів, їх захист від деградації, ведення сільськогосподарського виробництва з дотриманням ґрунтозахисних технологій та забезпеченням екологічної безпеки довкілля [3];
- розробка і впровадження менеджерських і маркетингових стратегій для підвищення зацікавленості потенційними клієнтами продукцією;
- зростання зайнятості в регіоні, зниження рівня безробіття.

Вищенаведені завдання, вирішення яких є актуальним питанням в аграрному секторі економіки України являються одночасно основними завданнями диверсифікаційних процесів сільськогосподарських підприємств.

Таким чином, виходячи з специфіки функціонування підприємств аграрної галузі України впровадження диверсифікаційних процесів дасть потенційні можливості сільськогосподарським підприємствам адаптуватись до постійно зростаючих вимог ринку. Широке використання диверсифікаційних процесів дасть змогу створити систему ефективно працюючих підприємств для забезпечення зростання кількісних і якісних показників галузі в цілому.

Література

1. Світовий банк, розділ «Сільське господарство і розвиток сільських територій».- [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://data.worldbank.org/indicator/AG.YLD.CREL.KG/countries/1W-UA-PL-DE-FR-BG-NL?display=graph.
2. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1. / [редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін.]. – К. : Видавничий центр «Академія», 2000. – 864 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukr.vipreshebnik.ru/2012-06-25-13-15-09/25-2011-03-28-18-11-27/1621-2011-08-02-09-00-18.html)).
3. Закон України «Про охорону земель» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, N 39, ст.349) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/962-15.

ЇУДК 631.63.32.1(477.87)

Леся Газуда,
к.е.н., доцент, кафедра економіки підприємства, менеджменту та логістики
ДВНЗ "Ужгородський національний університет",
Віталій Ерфан,
к.е.н., доцент кафедри фінансів та економіки
Карпатський університет ім. Августина Волошина
м. Ужгород

РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ АГРАРНОЇ СФЕРИ

Одним з важливих чинників забезпечення збалансованого розвитку агарного сектору економіки регіону є екологізація сільськогосподарського виробництва на основі раціонального і екологозрівноваженого природокористування. При цьому, акцентується увага на вирощуванні екологічно чистої конкурентоспроможної сільськогосподарської продукції з метою забезпечення населення країни та її регіонів, якісними, екологічно чистими й економічно доступними продуктами харчування. Тому пріоритетом повинно бути формування інноваційної моделі розвитку сільськогосподарського виробництва, спроможної забезпечити прискорений і збалансований розвиток аграрного сектору.

Для регіонального аграрного сектору гірських територій регіонів Українських Карпат до пріоритетних, належать заходи, спрямовані насамперед на удосконалення структури агроландшафтів, сільгоспугідь і посівних площ, на боротьбу з селевими потоками, повенями, шкідливою дією вод, поверхневе поліпшення гірських лук і пасовищ, підвищення родючості ґрунтів. Поліпшення інвестиційного клімату потребує тваринницька галузь, зокрема розвиток скотарства та вівчарства з метою нарощування виробництва конкурентоспроможних продуктів тваринництва, а також спрямування інвестиційних ресурсів на формування розгалуженої мережі агроекотуристичних й агрорекреаційних закладів, створення відповідної соціально-екологічної інфраструктури у сільській місцевості.

Закарпатській області, як унікальній екологічній системі заходу України з різноманітним рельєфом та кліматичними умовами притаманна наявність значних площ еродованих сільськогосподарських угідь (37,2 тис.га, або 7,9%), з яких 7,7 тис.га ріллі (3,8%) від її загальної площі. Крім того, Закарпаття – найбільш зволожена область України. За умовами захисту від забруднення водоносні горизонти підземних вод, що експлуатуються, в більшості не захищені (тільки 20% відноситься до умовно захищених). Всі розвідані або діючі водозабори підземних вод в області є інфільтраційними, тому якість добутої на них підземної води повністю залежить від характеристик поверхневого стоку і потребує особливого захисту. Зокрема, сільськогосподарські угіддя, в тому числі рілля Закарпатської області, характеризуються високою кислотністю і щорічним падінням родючості ґрунтів через ерозію та недостатнє внесення вапняку, органічних і мінеральних добрив. Якщо у 1990 р. на 1 га посівної площі України було внесено поживних речовин за рахунок мінеральних добрив 141 кг, а в 2011 р. тільки 68 кг/га, що майже на 52 % менше рівня 1990 р., то в Закарпатській області відповідно 286 та 97 кг/га (33,9 %). На 1 га посівної площі в Україні у 1990 р. було внесено 8,6 т органічних добрив, а в 2011 р. – лише 0,5 т, або 5,8 % до 1990 р., а в Закарпатській області відповідно 12,3 та 0,4 т/га посівної площі (3,3 %) [1, с. 171; 2, с. 130]. Отже, різке зниження внесення як мінеральних, так і органічних добрив в цілому негативно позначилося на рівні продовольчої безпеки України, в тому числі Закарпатської області

Основним напрямом еколого-економічної реструктуризації аграрного сектору Закарпаття є прискорений розвиток на базі залучення інвестицій тих господарських структур, які спроможні забезпечити його високу ефективність, а також зниження природо-, ресурсо- й енергомісткості продукції. При цьому необхідним є узгодження інтересів і конкретних дій держави, приватних інвесторів та сільськогосподарських товаровиробників на основі екологізації виробництва та збереження довкілля.

Перспективний збалансований розвиток аграрного сектора регіону з метою забезпечення продовольчої безпеки, на нашу думку, полягає у: економічному зростанні шляхом ефективного розвитку аграрного бізнесу та підприємництва; підвищенні конкурентоспроможності продовольчої продукції як на внутрішньому, так зовнішніх агропродовольчих ринках на основі залучення інвестицій

та їх інноваційного спрямування; забезпеченні сталого розвитку сільських територій, в тому числі й на основі припливу працездатних верств населення та відтворення людського капіталу, раціонального землекористування та охорони довкілля з метою вирощування екологічно чистої продовольчої продукції на основі екологізації провідних видів економічної діяльності в аграрному секторі економіки регіону.

Література

1. Статистичний щорічник України за 2011 рік / Державна служба статистики України; за ред. О.Г. Осауленка. – К. : ТОВ "Август Трейд", 2012. – 558 с.

2. Статистичний щорічник Закарпаття за 2011 / Головне управління статистики у Закарпатській області; за ред. Г.Д. Гриник. – Ужгород, 2012. – 543 с.

УДК 338.2

Михайло Смушак,
к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

СУЧАСНИЙ СТАН РИНКУ ПОСЛУГ З УТРИМАННЯ БУДИНКІВ І СПОРУД ТА ПРИБУДИНКОВИХ ТЕРИТОРІЙ В МІСТІ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКУ

Утримання будинків і прибудинкових територій – це господарська діяльність, спрямована на задоволення потреби фізичної чи юридичної особи щодо забезпечення експлуатації та/або ремонту жилих та нежилих приміщень, будинків і споруд, комплексів будинків і споруд, а також утримання прилеглої до них (прибудинкової) території відповідно до вимог нормативів, норм, стандартів, порядків і правил згідно із законодавством [1].

До послуг з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій належать послуги з: прибирання прибудинкової території; прибирання сходових кліток; прибирання підвалу, технічних поверхів та покрівлі; обслуговування систем диспетчеризації; технічне обслуговування внутрішньобудинкових систем: гарячого водопостачання, холодного водопостачання, водовідведення, теплопостачання, зливової каналізації; дератизація; дезінсекція; обслуговування димовентиляційних каналів; технічне обслуговування та поточний ремонт систем протипожежної автоматики та димовидалення; поточний ремонт конструктивних елементів, внутрішньобудинкових систем гарячого і холодного водопостачання, водовідведення, теплопостачання та зливової каналізації і технічних пристроїв будинків та елементів зовнішнього упорядження,що розміщені на закріпленій в установленому порядку прибудинковій території; поливання дворів, клумб і газонів; прибирання і вивезення снігу, посипання частини прибудинкової території, призначеної для проходу та проїзду, протиожеледними сумішами; експлуатація номерних знаків на будинках; освітлення місць загального користування і підвалів та підкачування води; енергопостачання ліфтів.

Забезпечують надання послуг з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій балансоутримувачі будинків. Такими балансоутримувачами можуть виступати комунальні підприємства, об'єднання співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ), житлово-експлуатаційні кооперативи та інші юридичні особи (так звані, приватні житлово-експлуатаційні організації).

Станом на 01.04.2013 р. в місті Івано-Франківську є два комунальні підприємства, які надають послуги з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій – це КП «Єдиний розрахунковий центр» (на його балансі перебуває 1765 будинків) і КП «Дирекція замовника» (має на балансі 36 будинків, з яких 20 – це гуртожитки); 38 житлово-експлуатаційних кооперативів (обслуговують 85 будинків), 178 ОСББ (є балансоутримувачами 184 будинків) і 15 приватних ЖЕО (надають послуги мешканцям 105 будинків).Найбільша кількість багатоквартирних житлових будинків знаходиться на балансі комунального підприємства «Єдиний розрахунковий центр» – 1765 (або 81 %). Це підприємство було визначено виконавцем послуг з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій у 2011 р. в будинках, які до того обслуговувалися 9-ма житлово-експлуатаційними

організаціями. Саме зі створення даного підприємства в місті Івано-Франківську фактично почалася житлово-комунальна реформа, за підсумками якої Івано-Франківськ стало першим в Україні містом без «жеків».

Вперше в Україні в рамках реформи було затверджено побудинкові тарифи на послуги з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій в м. Івано-Франківську [2], як це передбачено Постановою Кабінету Міністрів України від 01.06.2011 р. № 869 «Про забезпечення єдиного підходу до формування тарифів на житлово-комунальні послуги» [3].Розрахунок тарифів здійснювався у відповідності до технічних характеристик будинків і прибудинкових територій, а також переліку, періодичності та строків надання окремих послуг, які були затверджені рішенням сесії Івано-Франківської міської ради «Про структуру, періодичність та строки надання та основні умови надання послуг з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій в м. Івано-Франківську» від 15.09.2011 р. №383-14 [4].

Новацією реформи стало й те, що було затверджено так-звані граничні тарифи на послуги з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій та граничну місячну вартість послуг, що включається за фактом надання. Розрахунок вартості послуг з енергопостачання ліфтів та освітлення місць загального користування здійснюється нормативно чи за показниками приладів обліку. Оплата за послуги з обслуговування димвентканалів, дератизації, дезінсекції проводиться за фактом підписання актів виконаних робіт. Поточний та капітальний ремонт здійснюються виключно на умовах співфінансування з боку мешканців.

Література

1. Закон України «Про житлово-комунальні послуги» від 18.11.2012 р. 5459-17 [Електронний ресурс] / Режим доступу до док. : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1875-15/page2.

2. Рішенням виконавчого комітету Івано-Франківської міської ради «Про побудинкові тарифи на послуги з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій в м. Івано-Франківську» від 27.12.2011 р. № 842 [Електронний ресурс] / Режим доступу до док. :http://www.namvk.if.ua/dt/655/.

3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про забезпечення єдиного підходу до формування тарифів на житлово-комунальні послуги» від 01.06.2011 р. № 869 [Електронний ресурс] / Режим доступу до док. : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/869-2011-п/page3.

4. Рішення сесії Івано-Франківської міської ради «Про структуру, періодичність та строки надання та основні умови надання послуг з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій в м. Івано-Франківську» від 15.09.2011 р. №383-14 [Електронний ресурс] / Режим доступу до док. : http://domivka.if.ua/category/documents/tarif.

УДК 332.145

Ірина Галущак,
к. е. н., викладач кафедри обліку і аудиту
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ СТРАТЕГІЧНИХ ЦІЛЕЙ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Виявлення і оцінка потреб різних суб'єктів управління і господарювання, що мають стратегічні інтереси в розвитку регіонів, є принциповою умовою розробки науково обґрунтованої концепції регіонального розвитку. Вивчення потреб і інтересів необхідно при вирішенні таких ключових задач стратегічного регіонального планування, як формування цілей, обґрунтування стратегічного вибору регіону, формування механізму реалізації стратегії.

Формування і підвищення конкурентоспроможності регіону в системі стратегічного управління нами запропоновано здійснювати на основі програмно-цільового підходу (ПЦП).

На першому етапі ПЦП проводиться структуризація проблеми формування конкурентоспроможності регіону і розробляється дерево цілей (проблем); на другому етапі виконується оцінка його параметрів; на третьому етапі створюється програма підвищення конкурентоспроможності і проводяться необхідні розрахунки.

Дерево цілей формування конкурентоспроможності регіону може бути побудовано на основі певних детермінант конкурентоспроможності регіону і специфічних чинників, що відображають особливості кожного із них.

Роль регіону в створенні конкурентних переваг можна досліджувати на першому рівні дерева цілей за чотирма типовими взаємозв'язаними детермінантами регіонального ромба: чинники і умови виробництва, стимулювання попиту, розвиток комплексів (кластерів) галузей, формування стратегій розвитку компаній (рис. 1).

Рис. 1. Типова модель «дерева цілей» формування конкурентоспроможності регіону (факторний аспект)

Розвиток комплексів (кластерів) споріднених галузей ґрунтується на таких чинниках як розробка пріоритетів розвитку регіону, підтримка комплексності розвитку (кластерів) галузей, забезпечення конкурентоспроможності споріднених і підтримуючих галузей. Формування стратегій розвитку організацій включає наукове забезпечення розробки стратегічного управління, стимулювання розробки конкурентних стратегій організацій, підвищення рівня їх менеджменту, тощо.[2]

Завершальним етапом програмно-цільового підходу (ПЦП) є формування на основі дерева цілей програми (системи програм) підвищення конкурентоспроможності регіону.

Встановлено, що в сучасних умовах підвищення конкурентоспроможності стає однією з головних стратегічних цілей економічного розвитку регіонів і країни в цілому. Критеріями (цілями) оцінки конкурентоспроможності є групи показників, що характеризують процес створення конкурентоспроможності регіону та результат процесу (стан на ринку, темпи розвитку). Конкурентоспроможність є наслідком конкуренції між економічними суб'єктами і за визначенням має порівняльний характер. Тому оцінка конкурентоспроможності окремого регіону може здійснюватися

шляхом прямого або непрямого зіставлення її індикаторів з еталонними значеннями, із значеннями інших регіонів всередині країни і за кордоном, з середніми по країні значеннями.

Література

1. Циганюк А.В. Методичні підходи щодо аналізу досягнення цілей стратегії розвитку економіки України / А.В. Циганюк // Формування ринкових відносин в Україні. – 2011. – № 2 (117). – С. 53-57.

2. Ковальова Ю.М. Механізм регулювання соціально-економічного розвитку регіону на основі формування кластерів / Ю.М. Ковальова // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – №4. – С. 179-187.

УДК 332.158

Михайло Мацола,
к.е.н., доцент кафедри теоретичної і прикладної економіки,
Мар'яна Немеш,
студентка III курсу напряму підготовки "Облік і аудит"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА РОЛЬ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В РЕГІОНАЛЬНОМУ РОЗВИТКУ

Сільський зелений туризм позитивно впливає на соціально-економічний розвиток регіону шляхом розширення сфери зайнятості сільського населення, поповнення бюджетів, створює можливості реалізації продукції особистого селянського господарства та дає селянам додатковий заробіток. Зростання потоку туристів сприяє розвитку малого підприємництва та приватної ініціативи, розбудови інфраструктури села (доріг, транспорту, очисних споруд, засобів зв'язку, стоянок, місць для відпочинку та розваг тощо), активізовує діяльність громадян у відродженні та збереженні культурної і архітектурної спадщини.

Закарпатська область має значний потенціал для того, щоб стати потужним туристичним центром світового рівня. Для цього в краї є всі необхідні туристичні ресурси, а саме наявні природні рекреаційні ресурси, мережа підприємств туристично-рекреаційного обслуговування, які складають матеріально-технічну базу та інфраструктуру туризму, що забезпечують функціонування туристично-рекреаційного комплексу регіону.

Особливістю Закарпатської області є сусідство з європейськими країнами які мають пов'язане з Україною історичне минуле: Польщею, Словаччиною, Угорщиною і Румунією, що є однією з основних передумов у регіоні для розвитку туристично-відпочинкових та оздоровчих комплексів європейського рівня.

Пріоритетність розвитку сільського зеленого туризму зумовлена такими особливостями:

- вражаючі природні та кліматичні умови;
- область володіє значним рекреаційним потенціалом;
- географічна близькість розміщення, передусім, до Центральної Європи;
- історичною спадщина різних європейських культур;
- переважаюча сільська місцевість з колоритом архітектури;
- збережена екокультурна самобутність краю.

Для розвитку туризму придатна практично вся територія Закарпатської області, однак є райони, які помітно вирізняються за своїми можливостями. Так, Мукачівський район є одним із найчарівніших районів Закарпаття, розташований в західній частині області. Він займає найвигідніші позиції з - поміж усіх районів області. Район характеризується потужною мережею санаторно-курортних, оздоровчо-туристичних та готельних закладів, серед яких санаторій "Карпати", "Перлина Карпат", "Синяк", "Солені млаки", оздоровчі табори "Водограй". Пріоритетними напрямками туризму у Берегівському районі вважаються сільський туризм, який перспективно розвивається.

Для ефективного розвитку сільського туризму на Виноградівщині є необхідні пердумови: природно-кліматичні, наявність термальних вод, цілющих за своїми властивостями; унікальні туристичні об'єкти (флористичний заповідник "Чорна гора" загальнодержавного значення, замкові споруди). Пріоритетними напрямками туризму в Іршавському районі вважаються: сільський туризм в

селах Довге, Великий Раковець, Ільниця, Лисичево, Білки, Чорний Потік. Тячівський район найбільша територіальна одиниця Закарпаття (площа району складає 14 % території області). На території району розташовані 62 населені пункти, з них – 19 мають статус гірських. У районі виявлено понад 67 джерел мінеральних (у т. ч. і термальних) вод, які містять до 20-ти життєво-необхідних для здоров'я людини мікроелементів та за своїми властивостями не поступаються відомим водам Кавказу, Чехії, Франції. Пріоритетом ефективного розвитку туристично-рекреаційної галузі в районі є використання соляних шахт для лікування органів дихання та багатьох супутніх хвороб.

Пріоритетними напрямками та завданнями розвитку сільського туризму Закарпаття є визначення потенційних можливостей для розвитку сільського туризму; розробка стратегії розвитку сільського туризму в області та подальший її моніторинг; розробка та впровадження проектів по створенню об'єктів сільського туризму в районах; залучення фінансово-економічних ресурсів як державних, так, і недержавних фондів для реалізації проектів сільського туризму; стандартизація і сертифікація послуг суб'єктів сільського туризму; інформованість населення про розвиток сільського туризму в регіоні; кадрове забезпечення садиб кваліфікованими фахівцями; маркетингова та рекламна діяльність в сфері сільського туризму; юридична консультація та правова допомога суб'єктам сільського туризму.

Розвиток сільського зеленого туризму як Закарпаття, так, і інших регіонів України сприятиме збереженню селянства як носія української ідентичності, культури і духовності, це широкі можливості для популяризації української культури, поширення знань та інформації про історичні, природні, етнографічні особливості України у Європі та світі, що заслуговує на всебічну підтримку з боку держави.

Література

1. Лужанська Т.Ю. Сільський туризм: історія, сьогодення та перспективи / Т.Ю. Лужанська, С.С. Махлинець, Л.І. Тебляшкіна // За редакцією д. г. н., професора Волошина І. М. – К.: Кондор, 2008. – 385 с.

2. Регіон: соціально-економічні трансформації / М.І. Пітюлич, Ю.Б. Кушнір, Є.С. Лавренюк, О.С. Молнар. – Ужгород : Карпати, 2007. – 415 с.

УДК 338.43:637.12:636(477.83)

Олеся Бінерт,
асистент кафедри менеджменту організацій ім. проф. Є. Храпливого
Львівський національний аграрний університет
м. Дубляни

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Молочне скотарство – одна з провідних галузей сільського господарства, що забезпечує населення цінними і незамінними продуктами харчування та є постачальником сировини для молокопереробної промисловості. До реформування АПК, молочне скотарство розвивалося шляхом розширеного відтворення. Згодом, внаслідок об'єктивних і суб'єктивних причин відбулись зміни у розвитку галузі. Велика кількість господарств повністю ліквідували молочне скотарство, основними виробниками молока у Львівській області є господарства населення. Аналізуючи, можна сказати, що проведена реформа сільського господарства не дала бажаних результатів. Сьогодні молочне скотарство в області, як в цілому і в країні перебуває в кризовому стані. А це загрожує національній безпеці різким зниженням чисельності поголів'я корів, обсягом виробництва молока та вкрай низькою продуктивністю молочної худоби.

Цю тенденцію спостерігаємо в області з 1991 року. За останні 20 років поголів'я великої рогатої худоби у сільськогосподарських підприємствах зменшилася у 28,8 рази, у тому числі за останні 10 років – у 4,3 рази, корів – відповідно 18,9 і 3,7 рази [2]. Аналізуючи виробництво молока, варто акцентувати увагу на його розміщенні в особистих селянських господарствах –

96,5% . Відсутність крупнотоварного виробництва молока в Львівській області – є однією з основних причин затяжної кризи галузі молочного скотарства. Оскільки переважне виробництво молока в особистих селянських господарствах, має низку суттєвих недоліків – це, по-перше, причина

сезонних коливань виробництва молока, по-друге, санітарно-гігієнічні умови які призводять до низької якості виробленої продукції, по-третє, неспроможність застосовувати нові інтенсивні технології та відсутність збалансованих раціонів кормів.

В умовах ринкової перебудови сільського господарства особливої актуальності набуває питання забезпечення виробництва якісної, безпечної молочної продукції. На ринку молока існує дефіцит якісної сировини, що значною мірою впливає на якість продукції його переробки. Зважаючи на це, молокопереробні заводи віддають перевагу молоку, яке виробляється з дотриманням необхідних технологій, підвищуючи на нього ціну. Закупівля молока передбачає розподіл сировини за сортами – молоко вищого ґатунку, молоко І та ІІ ґатунків, неґатункове молоко. Ціна починає формуватися від базової закупівельної ціни 1ц молока при нормах вмісту жиру та білку (відповідно 3,4 та 3,0%).

Згідно Наказу Міністерства аграрної політики України "Про затвердження Тематичного плану наукових розробок у сфері стандартизації та сертифікації сільськогосподарської продукції на 2008 рік" при визначенні закупівельної ціни за 1 ц молока по ґатунках з урахуванням фактичного вмісту жиру і білка та інших якісних показників рекомендуються наступні надбавки та знижки [1]:

– на молоко вищого ґатунку – надбавка в розмірі 15% до закупівельної ціни на молоко першого сорту з урахуванням фактичного вмісту жиру та білка;

– на молоко другого ґатунку – знижка в розмірі 10% до закупівельної ціни на молоко першого ґатунку з урахуванням фактичного вмісту жиру та білка;

– за термостійке молоко – надбавка в розмірі 5% до закупівельної ціни на молоко вищого і першого ґатунків.

Подолання кризових явищ у молочному скотарстві неможливе без впровадження нових економічних методів господарювання в процесі функціонування ринку молока. Підвищення ефективності виробництва молока та молочної продукції пов'язане з реалізацією комплексних економічних, організаційних, правових і соціальних заходів на рівні держави, регіону та окремого господарства. А також відродження крупнотоварного виробництва молока забезпечить вихід галузі із затяжної кризи та успішний розвиток вітчизняного молочного скотарства у довгостроковій перспективі.

Література

1. Наказ Міністерства аграрної політики України "Про затвердження Тематичного плану наукових розробок у сфері стандартизації та сертифікації сільськогосподарської продукції на 2008 рік" від 13. 05. 2008 р. № 294 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.portal.rada.gov.ua.

2. Статистичний щорічник за 2010 рік. Львівська область. – Ч. 1. – Львів, 2011.

УДК 331.2:332.13

Альона Ревко,
аспірант
Чернігівський державний технологічний університет
м. Чернігів

ЗАРОБІТНА ПЛАТА ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНВЕСТУВАННЯ В РОЗВИТОК ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Людський потенціал являється важливою характеристикою етапів становлення людини від «людини економічної», життя і діяльність якої визначається матеріальними потребами та інтересами, до «людини творчої», у якої, окрім матеріальних орієнтирів, з'являються інтелектуальні та духовні потреби, а праця стає внутрішньою необхідною компонентою.

Провідним інструментом інвестування в розвиток людського потенціалу є заробітна плата. Вона відіграє важливу роль у становленні не лише матеріальних орієнтирів людини, але й у вдосконаленні її освіти, духовних потреб, поліпшення рівня культури та інших складових.

Розв'язання проблем соціально-економічного зростання як регіонів, так і країни в цілому знаходиться в прямій залежності від політики доходів і відповідної динаміки рівня заробітної плати як основного джерела інвестицій в розвиток людського потенціалу України [1, с. 113].

У контексті розвитку людського потенціалу регіонів України актуальними залишаються питання політики доходів і відповідної динаміки рівня заробітної плати населення регіонів як основного джерела інвестицій у розвиток людського потенціалу України.

Серед сучасних науковців методологічними питаннями формування та розвитку людського потенціалу займаються О.І. Амоша, В.П. Антонюк, В.В. Близнюк, М.П. Бутко, В.М. Геєць, Т.А. Заяць, А.М. Колот, В.І. Куценко, Е.М. Лібанова, О.Ф. Новікова, В.В. Онікієнко, В.П. Удовиченко та ін.

Метою даного дослідження є оцінка впливу заробітної плати населення регіонів на формування та розвиток людського потенціалу регіонів України.

Концепція людського розвитку розглядає інвестування в розвиток людського потенціалу як двосторонній процес. З одного боку, це розширення людських можливостей шляхом зміцнення здоров'я, здобуття знань, удосконалення професійних навичок. З іншого, - це процес використання людьми набутих здібностей для продуктивних цілей, культурної, політичної діяльності або для відпочинку. У цьому полягає принципова відмінність концепції людського розвитку від концепції людського капіталу.

Людський потенціал є рушійною силу відтворювального процесу в регіоні. Національний запас людського потенціалу та швидкість його відтворення важливі для темпів та рівня соціально-економічного розвитку регіону.

У відтворенні та розвитку людського потенціалу важливе значення мають соціально-економічні чинники, які визначають схильність населення до економічної діяльності та можливості її реалізації у суспільному виробництві, рівень життя і можливість задоволення основних потреб [2, с. 266].

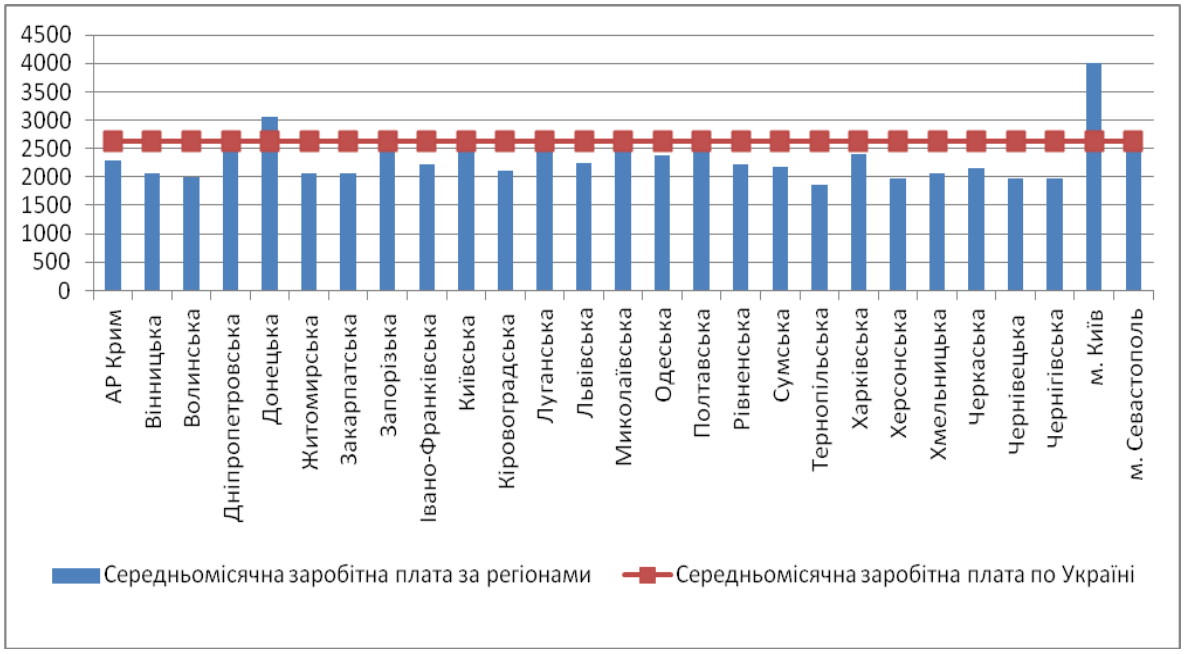

Рис. 1. Середньомісячна заробітна плата за регіонами України за 2011 р.

Динаміка середньомісячної заробітної плати за регіонами України у 2011 році свідчить, що економічна основа розвитку людського потенціалу мала високий ступінь диференціації. Спостерігається значний розрив між мінімальним і максимальним рівнем середньомісячної заробітної плати в регіонах країни. Співвідношення найбільшого рівня оплати праці у м. Києві (4012 грн.) та найменшого у Тернопільській області (1871 грн.) становить 2,1 рази. Це є негативним явищем, оскільки провокує відтік кадрів із регіонів до м. Києва. Ліквідувати такий дисбаланс важко, але його можна мінімізувати завдяки, наприклад, збільшенню мобільності робочої сили, податкових пільг, інвестицій у менш розвинуті регіони. Лише в чотирьох областях (Донецькій, Дніпропетровській, Київській, Луганській) та м. Києві середньомісячна заробітна плата перевищувала середнє значення по Україні. Причому в Донецькій та Дніпропетровській областях цей показник був вищий за середньоукраїнський відповідно на 16,3% та 6% (рис. 1).

Слід відзначити, що рівень життя населення України, який є передумовою ефективного відтворення та розвитку людського потенціалу, значно відстає від європейських та інших розвинених країн.

Цим обумовлюються значно гірші умови для розвитку людського потенціалу в Україні, оскільки низький рівень заробітної плати і пов'язана з цим бідність працюючого населення країни стали основною перешкодою на шляху економічного розвитку. Для того, щоб Україна досягла сучасного європейського рівня, потрібні якісно нові модернізації людського потенціалу як визначального чинника інноваційно-інвестиційного розвитку держави та її регіонів.

Література

1. Ревко А.М. Вплив рівня заробітної плати на соціально-економічний розвиток регіональних господарських систем / А.М. Ревко // Соціально-економічна політика держави в умовах трансформаційних змін : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 13 березня 2013 р.). – Полтава, 2013. – С. 111-113.

2. Сталий розвиток промислового регіону: соціальні аспекти : монографія / О.Ф. Новікова, О.І. Амоша, В.П. Антонюк та ін. – Донецьк : НАН України, Інститут економіки промисловості, 2012. – 534 с.

УДК 636: (1–0)

Юлія Крива,
аспірант кафедри обліку і аудиту
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ПОГОЛІВ'Я ХУДОБИ ТА ПТИЦІ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ТА ГОСПОДАРСТВАХ НАСЕЛЕННЯ ЗАЛЕЖНО ВІД РЕЛЬЄФНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ЗОН ІВАНО-ФРАНКІВЩИНИ

Наявність поголів'я худоби та птиці має значний вплив на виробництво тваринницької продукції. Однак, починаючи з середини 90-их років минулого століття в Україні, включаючи і Івано-Франківську область, спостерігається зменшення поголів'я свійських тварин, особливо великої рогатої худоби, у тому числі корів. Так, за 22 роки в державі поголів'я великої рогатої худоби зменшилось в 5,5 раза, корів – в 3,2 раза, свиней – в 2,4 раза, овець та кіз – в 4,9 раза. Це обумовило зменшення більш ніж в 2 рази виробництва м'яса та молока і, відповідно, спричинило зниження рівня споживання населенням продуктів тваринного походження [1, с. 85; 2, с. 27].

Таблиця 1

Поголів'я худоби та птиці у всіх категоріях господарств Івано-Франківської області

(на кінець року, тис. голів)

Вид худоби	Роки					2012 р. у % до	
	1990	2000	2010	2011	2012	1990	2011
Велика рогата худоба	581,8	320,6	185,8	182,4	192,2	33,0	105,4
у тому числі корови	219,9	202,2	121,4	119,4	119,6	54,4	100,1
Свині	298,8	195,8	242,8	262,6	273,8	91,6	104,3
Вівці та кози	69,1	46,1	24,6	26,5	28,5	41,2	107,5
Птиця	4798,8	3293,5	6761,0	5993,5	5993,7	124,9	100,0

Джерело: [3, с. 35; 4; 5, с. 6].

Не зважаючи на значне зменшення поголів'я худоби, проти 90-их років минулого століття, за останній рік появилась позитивна тенденція до його зростання. Поголів'я великої рогатої худоби в 2012 р. проти 2011 р. зросло на 5,4 %, свиней – на 4,3 %, овець та кіз – на 7,5 %. Відбувся незначний приріст поголів'я корів та птиці.

Випереджуючими темпами зростає поголів'я тварин в аграрних підприємствах: великої рогатої худоби на 7,9 %, корів – на 3,3 %, свиней – на 7,7 %, овець – майже на 75 %. Водночас, на 7 % (200 тис. голів) зменшилось поголів'я птиці.

В господарствах населення, на які зараз припадає 95 % – 97 % від загальної кількості великої

рогатої худоби, корів, овець та кіз, майже половина птиці, понад 40 % свиней не спостерігається приросту поголів'я корів та свиней. В останні роки зменшується також кількість господарств, які утримують худобу. У розрахунку на 10 дворів сільської місцевості припадає по 6,1 голови великої рогатої худоби, у т. ч. корів – 4,1, свиней – 3,9 голів [4].

Таблиця 2

Розподіл поголів'я худоби по рельєфно-територіальних зонах Івано-Франківської області

(на кінець року; тис. голів)

Вид худоби	Всього		в тому числі по зонах					
			низинна		передгірна		гірська	
	2011р.	2012р.	2011р.	2012р.	2011р.	2012р.	2011р.	2012р.
Велика рогата худоба	182,4	192,2	45,7	48,7	69,4	72,7	67,3	70,8
у тому числі корови	119,4	119,6	30,2	30,0	47,0	47,1	42,2	42,5
Свині	262,6	273,8	93,4	103,2	132,7	134,0	36,5	36,7
Вівці та кози	26,5	28,5	5,9	6,5	9,2	10,0	11,4	12,0
Птиця[x)]	5993,5	5993,7	1604,1	1945,9	1476,8	9194,0	326,6	333,5

[x)] дані по зонах наведені лише аграрних підприємств

Джерело: [4; 6, с. 133; розроблено автором].

В усіх категоріях господарств області, найбільше худоби та птиці утримується у передгірній зоні, а саме великої рогатої худоби – 25 %, корів – 40 %, свиней – 49 %, овець та кіз – 35 %.

На гірську зону припадає 40 % поголів'я овець і воно має тенденцію до зростання, великої рогатої худоби – 37 %, корів – 36 %, свиней – 13 %.

В низинній зоні утримується лише четверта частина поголів'я корів та спостерігається негативна тенденція його спаду, великої рогатої худоби – 25 %, свиней – 38 %, овець та кіз – 23 %.

У всіх категоріях господарств області протягом тривалого періоду спостерігалось зменшення поголів'я худоби, проте за минулий 2012 р. ситуація змінилась на краще, відбулось зростання поголів'я практично усіх його видів.

В зональному розрізі найбільша кількість поголів'я худоби та птиці зосереджена в передгірній частині, де також спостерігається найвищий приріст до 2011 р.

Література

1. Баланюк І.Ф. Тваринництво регіону: стан, тенденції, перспективи / І.Ф. Баланюк, М.В. Кривий, Ю.Р. Крива // Сталий розвиток економіки. – № 7. – 2011. – 290 с.

2. Кривий М.В. Споживання продуктів харчування жителями Івано-Франківської області: стан, показники, проблеми / М.В. Кривий, Ю.Р. Крива // Вісник Прикарпатського національного університету. Економіка. – Івано-Франківськ: Плай. – 2011. – Вип. 8. – С. 26 – 31

3. Тваринництво Івано-Франківщини у 2010 році: стат. зб. за ред. Л.О. Зброй. – Івано-Франківськ: Головне управління статистики в Івано-Франківській області, 2011. – 212 с.

4. Тваринництво Івано-Франківщини у 2011 році: стат. зб. за ред. Л.О. Зброй. – Івано-Франківськ: Головне управління статистики в Івано-Франківській області, 2012. – 212 с.

5. Стан тваринництва в усіх категоріях господарств на 1 січня 2013 року: стат. бюл. за ред. Л.О. Зброй. – Івано-Франківськ: Головне управління статистики в Івано-Франківській області, 2013. – 18 с.

6. Статистичний щорічник в Івано-Франківській області за 2011 р.: за ред. М.М. Колімбровського. – Івано-Франківськ. – 2012. – 533 с.

УДК 338.43:332.12

Сергій Баланюк,
аспірант кафедри обліку і аудиту
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ГОРИЗОНТАЛЬНА СТРУКТУРИЗАЦІЯ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

З метою ефективного управління та забезпечення розвитку сільських територій необхідно проводити їх горизонтальну структуризацію. Її доцільно здійснювати за такими ознаками: територіальною, соціальною, економічною, інфраструктурною, ресурсною і екологічною.

1. Територіальна ознака поділяється за:
− площею сільських поселень;
− рельєфом;
− кліматичними умовами.
2. Соціальна ознака поділяється за:
− кількістю населення;
− щільністю населення;
− середнім віком сільського населення;
− демографічним навантаженням;
− середньою тривалістю життя сільського населення;
− кількістю дітей на одне домогосподарство;
− рівнем освіти населення;
− природнім приростом населення.
3. Економічна ознака поділяється за:
− грошовими доходами і сукупними ресурсами на одне домогосподарство;
− переважною зайнятістю сільського населення;
− кількістю робочих місць на одного працездатного;
− валовою продукцією на одну особу;
− валовою продукцією сільського господарства в розрахунку на 100 гектарів сільськогосподарських угідь;
− кількістю діючих сільськогосподарських підприємств;
− рівнем рентабельності виробництва;
− виробництвом основних сільськогосподарських культур;
− урожайністю основних сільськогосподарських культур;
− поголів'ям великої рогатої худоби на одне домогосподарство.
4. Інфраструктурна ознака поділяється за:
− рівнем забезпеченості сільських населених пунктів навчальними закладами (школами), закладами охорони здоров'я (ФАП-ом, амбулаторією та ін.), культури (клуб, музей та ін.), дошкільними навчальними закладами, бібліотеками;
− часткою доріг з удосконаленим і перехідним покриттям;
− забезпеченістю сільських населених пунктів газом, електроенергією, каналізацією, телефонним зв'язком;
− наявністю закладів торгівлі.
5. Ресурсна ознака поділяється за:
− наявністю ресурсів сільські поселення поділяються на:
а) поселення, які характеризуються наявністю ресурсів для розвитку сільського господарства;
б) поселення, які характеризуються наявністю лісових ресурсів;
в) поселення, які характеризуються наявністю рекреаційних ресурсів;
г) поселення, які характеризуються наявністю корисних копалин.
6. Екологічна ознака поділяється за:
− екологічною ситуацією сільські поселення, які включають дві групи:
а) екологічно безпечні для проживання поселення;
б) екологічно-небезпечні для проживання поселення, в тому числі ті, що характеризуються:

- викидами і скидами забруднюючих речовин в навколишнє природне середовище;
- мають неефективну систему поводження з побутовими відходами;
- на яких розміщені джерела виникнення надзвичайних ситуацій;
- небезпечними для життя і здоров'я населення показниками.

На території Івано-Франківської області сформувались п'ять природно-господарські комплекси, які, відповідно, визначають екологічний стан сільських територій:

– промислово-міські (м. Бурштин, Івано-Франківський, Калуський, Надвірнянський, Коломийський райони);

– промислово-нафтогазовидобувні (Долинський, Рожнятівський, Надвірнянський, Богородчанський райони);

– аграрно-промислові (Рогатинський, Галицький, Тлумацький, Городенківський, Снятинський райони);

– лісо-промислові (Верховинський, Надвірнянський, Рожнятівський, Богородчанский райони);

– туристично-рекреаційні (м. Яремча, Верховинський та Косівський райони).

Підсумовуючи викладене, можна зробити певні узагальнення. Ефективне управління сільськими територіями не можливе без їх детальної структуризації та групування. Таку структуризацію доцільно проводити за горизонтальною ознакою.

На сьогодні для України дуже важливим є питанням реформування її адміністративного устрою. Дана реформа повинна забезпечити сільські громади не тільки широкими повноваженнями щодо розвитку своїх населених пунктів, а й реальними фінансовими інструментами щодо реалізації таких повноважень.

УДК 330:32

Христина Ревтюк,
студент групи МО-09-1 ІНЕУ
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
м. Івано-Франківськ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Актуальність проблем управління регіональним економічним розвитком на місцевому рівні викликана рядом важливих причин. Сьогодні найважливішою причиною є існування міжрегіональних диспропорцій у добробуті і доходах населення, адже на практиці відслідковується така ситуація, коли одним регіонам надається пріоритет, а інші – не отримують належної державної підтримки, відстають у розвитку, а то й стають депресивними. Іншою важливою причиною є недосконаліть управлінських відносин "центр – регіони". Виникнення негативних явищ зумовлено також низькою ефективністю реалізації регіональної політики, помилковістю підходів до вирішення її проблем, невиконанням або неналежним виконання органами державної влади прийнятих регіональних програм розвитку. В цьому контексті необхідним є підвищення ефективності управління регіональним розвитком в Україні.

Аналізуючи визначення сутності регіональної політики, хочу відмітити, що у науковій літературі існує багато підходів і трактувань терміну "регіональна політика", узагальнивши їх можна сказати, що під регіональною політикою, як правило, розуміють сферу діяльності з управління економічним, соціальним, екологічним і політичним розвитком країни в регіональному аспекті відповідно до заздалегідь розробленої програми [1, с. 11]. Державна регіональна політика є невід'ємною складовою політики держави, спрямованої на організацію території країни відповідно до державної стратегії розвитку. Головна мета державної регіональної політики сформульована у Концепції державної регіональної політики наступним чином – створення умов для динамічного, збалансованого соціально-економічного розвитку України та її регіонів, підвищення рівня життя населення, забезпечення додержання гарантованих державою соціальних стандартів для кожного її громадянина незалежно від місця проживання, а також поглиблення процесів ринкової трансформації на основі підвищення ефективності використання потенціалу регіонів, підвищення дієвості управлінських рішень,

удосконалення роботи органів державної влади та органів місцевого самоврядування [2]. У Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року, затвердженій Постановою кабінету Міністрів України №1001 у липні 2006 р. основною метою державної регіональної політики України на сучасному етапі розвитку визначено "створення умов, що дадуть змогу регіонам повністю реалізувати наявний потенціал, зробити максимальний внесок у національну економіку, здобути конкурентні переваги на зовнішньому ринку" [3].

Узагальнивши відомі в науковій літературі підходи до формування механізму регіональної політики, можна сформувати комплексний механізм державної регіональної політики, який включає декілька основних складових, що представляють собою окремі механізми, об'єднані у систему правових, інституційних, організаційних та фінансових засобів, які повинні використовуватись у комплексі, що й забезпечить досягнення цілей державної регіональної політики, сприятиме підвищенню її ефективності.

Проаналізувавши рівень управління регіональним економічним розвитком в Україні можна виділити такі характерні ознаки його низької ефективності: відсутність системного формування інституційного та законодавчого забезпечення розвитку адміністративно-територіальних одиниць; надмірна політизація управлінських рішень; поглиблення суперечностей щодо розподілу матеріальних і фінансових ресурсів між місцевими органами державної влади й органами місцевого самоврядування, що загострює конфліктну ситуацію на місцях та ускладнює процедури вирішення економічних проблем місцевого розвитку; відсутність дієвого механізму контролю громадами за діями місцевої влади; соціальна апатія та зневіра населення в ефективності економічних реформ на регіональному рівні внаслідок корупційних і протиправних дій окремих представників місцевої влади; збереження практики "ручного управління" економічним розвитком регіонів, перевищення окремими посадовими особами своїх повноважень у відносинах з керівниками регіонального й місцевого рівнів призводить до непрозорості та суб'єктивізму в прийнятті рішень щодо визначення перспектив розвитку регіонів.

Узагальнивши проведене дослідження слід констатувати, що управління регіональним розвитком в Україні є складним, динамічним процесом. Аналізуючи в цілому здобутки України у реалізації державної регіональної політики у економічній сфері, слід зазначити, що головне завдання – забезпечення достатнього рівня та якості життя населення не виконане та дуже далеке від європейських стандартів. Нинішня ситуація в Україні характеризується наявністю різних суб'єктивних і об'єктивних проблем в управлінні розвитком регіонів, що підтверджує актуальність проведення наукових досліджень в цьому напрямку.

Література

1. Долішній М.І. Регіональна політика: методологія, методи, практика на рубежі століть (погляд у XXI століття): нові пріоритети [Текст] / М.І. Долішній. – К.: Наукова думка.- 2006. – 509 с.

2. Про концепцію державної регіональної політики [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 12 квітня 2008 р. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=341%2F2008.

3. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року [Електронний ресурс]: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 липня 2006 р. № 1001. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1001-2006-%EF.

УДК 40.3

Мирослав Волощук,
доктор сільськогосподарських наук, проф.,
завідувач кафедри агрохімії і ґрунтознавства
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ЕКОЛОГІЧНА СИТУАЦІЯ ҐРУНТОВОГО ПОКРИВУ УКРАЇНИ

Недостатньо обґрунтоване роздержавлення земель, створення нових форм господарювання привело до глибоких змін природного середовища, трансформації та погіршення внутрішньоґрунтових процесів, втрати ними здатності самооновлення [1]. Середньорічний обсяг токсичних промислових викидів на території України досяг 1,9 млрд. т, забруднених стічних вод – 22 куб. км, газоподібних пиловидних опадів (викидів) в атмосферу – близько 20 млн. тон. Всі ці шкідливі речовини поширюються до 150 км від епіцентру. У пробах ґрунту окремих промислових зон (Бурштин, Донбас, Калуш, Роздол, Червоноград) концентрація важких металів нерідко в 5-10 разів перевищує гранично допустимі рівні [2]. В результаті випадання промислових опадів деградують природні та антропогенні біоценози, збіднюється видовий склад і чисельність фауни, погіршуються фізико-хімічні властивості і біологічна активність ґрунтів, посилюються деградаційні процеси, виникає нове, надзвичайно небезпечне явище – окислення ґрунтів. У сільськогосподарській продукції нагромаджуються токсини, знижується врожайність зернових культур на 20-30 %, соняшнику – 15-25 %, овочів – 25-30 %, кормових культур – 23-28 % і плодових – на 15-20 %.

Катастрофічне забруднення сільськогосподарських угідь (8,4 млн. га) радіоактивними викидами сталося в результаті аварії (1986 р.) на Чорнобильській АЕС, яке не має аналогів у світі. Найбільша кількість радіонуклідів випала в Житомирській (70 %) і північних районах Київської (15 %) областей [2].

Через інтенсивний розвиток ерозійних процесів руйнується складна екосистема ґрунтового покриву. В Україні водній та вітровій ерозії піддається понад 15,0 млн. га сільськогосподарських угідь, або 35,2 % їх загальної площі. Найбільш поширені еродовані ґрунти в Донецькій (70,6 %), Луганській (61,6 %), Одеській (55,6 %) областях. Майже половина родючих земель еродована в Кіровоградській, Миколаївській та Харківських областях. В цілому по Україні щорічний приріст еродованих ґрунтів складає 80-90 тис. га. У складі еродованих земель налічується 4,5 млн. га середньо- та сильнозмитих ґрунтів, в т.ч. 68. тис. га тих, що повністю втратили гумусні горизонти. З продуктами ерозії виноситься значна частина поживних речовин і органіки: 11 млн. т гумусу, 0,5 млн. т азоту, 0,4 млн. т фосфору і 0,72 млн. т калію, Виникли серйозні проблеми з поповненням біоенергетичного потенціалу ґрунтів. Сумарні втрати гумусу через мінералізації (окисної деградації) та ерозії ґрунтів щорічно складають 32-33 млн. т, що еквівалентно 320-330 млн. т органічних добрив [3].

Сучасний екологічний стан ґрунтів погіршується також через засолення, осолонцювання та підтоплення зрошувальних, переосушених і перезволожених земель, підвищення кислотності ґрунтів, руйнування їх структури.

Відсутність комплексності в проведенні меліорації земель, їх експлуатації зумовило те, що 43,2 % території з осушувальною мережею мають підвищену кислотність, 7,6 % – засолені, 10,7 % – перезволожені, 12,8 % – заболочені, 18,4 % – схильні до вітрової і 4 % – водної ерозії. Деградують і втрачають родючість зрошувальні землі: 14 % від загальної площі поливних земель піддаються ірегаційній ерозії, 5 % – перезволожені, 7,7 % – мають ґрунти з підвищеною кислотністю, близько 30 % – солонцюваті та засолені. До цього часу в більшості регіонів не вирішено питання утилізації 2,0-2,5 млрд. $м^3$ дренажних вод, що скидаються, засмічені залишками добрив, метаболітами отрутохімікатів, радіонуклідами, що мають високу концентрацію названих речовин (15-20 г/л). Коефіцієнт використання земельної площі на зрошувальних і осушувальних системах, ігнорування еволюції природних геобіоценозів, гідролітичних умов, а також прорахунки, допущені при їх проектуванні та будівництві, привели до серйозного погіршення навколишнього природного середовища, відчутними еколого – економічними втратами в регіоні [4].

Територія України відрізняється складною структурно-тектонічною будовою із стійкою тенденцією до розвитку негативних геологічних та інженерно-геологічних процесів і явищ. Моніторинг геологічного середовища виявив, що кількість випадків прояву небезпечних геологічних процесів (НГП) зросла в середньому в 3-5 разів. На

80 % міських територій є близько 20 видів НГП, серед яких найбільш небезпечними є: підтоплення, карст, зсуви, абразія. У 2240 населених пунктах підтоплюється 800 тис. га земель, в 200 мають місце зсуви, карсти. Щорічно в результаті руйнування морських берегів втрачається більше 100 га особливо цінних прибережних територій, де прогресують явища просідання.

Значна частина причин глибокої деградації ґрунтового покриву породжена галузевим підходом до використання земельних ресурсів, недостатнє усвідомлення їх глобальної та соціальної ролі, а також державної політики до охорони земель.

Розроблена нормативно-правова база ще недостатньо удосконалена і не створює умов для реалізації вимог щодо охорони земель в сучасних умовах господарювання; державне законодавство потребує суттєвих змін та доповнень в частині створення механізмів реалізації "Національної програми охорони земель", зняття протиріч правових норм.

В Україні ще не створено належної інформаційної бази ефективного управління земельними ресурсами. У зв'язку з недостатньою кількістю коштів, технічних засобів, не відпрацьованості (необробленості) організаційно-методичних положень гальмується (уповільнюється) створення національного банку даних про стан земель, ведення земельно-реєстраційної діяльності, моніторингу земель. У недостатніх обсягах поповнюються планово-картографічні матеріали. Немає об'єктивної оцінки ґрунтів, внаслідок припинення проведення суцільних ґрунтових обстежень. Землевпорядкування застосовується в основному для вирішення організаційно-технічних і правових аспектів перерозподілу земель, а не як спосіб обґрунтованої оптимізації і раціонального використання, інструмент управління якісним станом і охороною земельних ресурсів.

В сучасних ринкових умовах переходу до продажу землі виникла гостра необхідність у проведенні повторного картографування ґрунтів, інвентаризації всіх категорій земель, удосконаленні грошової експертної оцінки, нормативних матеріалів про консолідацію роздрібнених розпайованих земельних масивів, розробки конструювання моделей агроландшафтів.

Література

1. Волощук М.Д. Экологическое состояние почв Украины и пути их оздоровления / М.Д. Волощук А.Н. Третяк // Сборник почвенные и водные ресурсы, рациональное их использование и охрана, посвящённый 125-летию со дня рождения академика И.А. Димо. – Кишенёв, 1998. – С. 116-119.

2. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні 2010. – Міністерство екології та природних ресурсів України. – Київ, 2011. – 253 с.

3. Концепція захисту ґрунтів від ерозії в Україні. – Харків, 2008. – 58 с.

4. Наукові та прикладні основи захисту ґрунтів від ерозії в Україні (Колективна монографія). – Харків, 2010. – 460 с.

УДК 631.14

Михайло Щурик,
д.е.н., проф., завідувач кафедрою фінансів і кредиту
Івано-Франківського університету права ім. Короля Данила Галицького
м. Івано-Франківськ

НОВІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ: ІМПЕРАТИВИ ТА СИСТЕМНІ СУПЕРЕЧНОСТІ

Відомо, що лейтмотивом, домінантою розвитку в умовах функціонування ринкових відносин слугує запровадження приватної форми власності, передусім на землі аграрного сектора, а також на окремі види природних ресурсів. При цьому суттєво зменшується вплив держави на процеси, пов'язані з відтворенням приватизованих природних ресурсів. Ринкова економіка, як правило сприяє підвищенню економічної ефективності використання природно-ресурсного потенціалу. Однак, як засвідчують дослідження запровадження ринкової моделі в нашій країні не забезпечило очікуваного покращення використання й охорони природних ресурсів. Більше того за останні 20 років посилилась деструктивність їх відтворення про що переконливо засвідчує постійне зменшення запасів природно-

ресурсного потенціалу, насамперед лісу, води, корисних копалин, енергоресурсів тощо. До негативів, спричинених ринковою економічною моделлю слід віднести також посилення депопуляції фауністики й флориністики, погіршення екології природних ресурсів, а також загострення соціальних негараздів.

Ретроспективні дослідження процесів використання та охорони природних ресурсів, а також досвід організації відтворювального процесу у високорозвинутих країнах засвідчує, що економічна модель, яка будується на теоретичних і методичних засадах ринку, передусім запровадження приватної форми власності є застарілою, тобто такою, що використовувалась у багатьох державах у період класичного розвитку капіталізму. Крім того кінцевою метою, мотивацією використання та охорони природно-ресурсного потенціалу є виключно матеріальні економічні інтереси, які часто переростають у площину споживацтва. Істотний вплив на специфіку регулювання відносин власності на природні ресурси мають такі чинники: вони є витвором природи, тобто створені без трудової участі людини та суспільних витрат; кількісно і якісно вони обмежені природною сферою; їх просторові межі не можна поширити шляхом відтворення або важко відтворити; природні багатства не мають реальної вартості і в строго економічному розумінні не можуть бути товаром; основні природні об'єкти є фізично нерухомими і просторово не переміщуються; головний природний об'єкт земля є засобом виробництва в сільському і лісовому господарств [1, с.36]. Колишнім і нинішнім реформаторам слід усвідомити, що значна частина природи акумулює в собі живу матерію до якої не можна використати засади привласнення, які стосуються рукотворних засобів виробництва. Більше того, досвід України щодо приватизації природного багатства засвідчує, що в руках власників природні ресурси не одержали належного використання та охорони. Складність полягає також у тому, що завдяки приватизації обмежується доступ до них громадян, які згідно з нормами Конституції України мають рівні права на свою частку природного багатства.

Особливо своєрідною є приватизація гірських та передгірських земель у Карпатах. Відомо, що тут унікальними є рельєф місцевості, клімат, чисте гірське повітря, флора і фауна. Карпатські гори є одними із найбільш багатих в Україні на природні ресурси. Передусім це стосується земель лісогосподарського призначення, водних ресурсів, об'єктів природної рекреації, корисних копалин, паливно-енергетичних ресурсів тощо. Зрозуміло, що такі унікальні землі не могли залишитись поза увагою провідників приватизації. За результатами її проведення власниками земельних ділянок у Карпатах стали високопоставлені чиновники, олігархи, інші впливові особи, які, як правило проживають далеко за межами цього краю. Вони, користуючись недосконалістю законодавства використовують приватизовані ділянки відповідно до власних (суб'єктивних) уподобань. Необхідно визнати, що найбільш деструктивними наслідками здійснюваних в Україні ринкових реформ є нерозв'язаність проблеми власності як системо-утворюючого фактора інституційної структури сучасної ринкової економіки, більше того – створення антисоціальної за своєю сутністю системи власності, в якій абсолютно переважають ті її види, які фактично протистоять інтересам суспільства в цілому [2, с.9]. Таким чином запровадження приватної власності на природні ресурси слід вважати суперечливим заходом їх реформування.

Належне використання та охорона природних ресурсів потребує застосування нових економічних моделей, які б спрямовувались на користь усім громадянам України. Йдеться про те, що в системі управління ПРП на всіх рівнях необхідно керуватись розумінням того, що в центрі уваги мають бути покладені суспільні, а не приватні інтереси. З цією метою слід провести деприватизацію природних ресурсів. Єдиним власником природного національного багатства має стати держава та її представницькі органи на місцях. Контроль за організацією використання та охорони природних ресурсів, при цьому, мають забезпечувати спеціально створені громадські організації, органи місцевого самоврядування, а не корумповані високопоставлені чиновники. На наше переконання саме ці структури зуміють належним чином забезпечити охорону та використання вітчизняних природних ресурсів, сформувавши при цьому адекватну законодавчу базу, управлінські структури та належний інституційний супровід.

Література

1. Герасимчук З.В. Трансформація інституціонального механізму природокористування в умовах глобалізації: екологічні імперативи та системні суперечності: Монографія / З.В. Герасимчук, І.М. Вахович, В.А. Голян, А.О. Олексюк. – Луцьк: Надстир'я, 2006. – 228 с.

2. Горкіна Л. Кооперація у контексті ліберально-демократичної концепції модернізації суспільства / Л. Горкіна // Економіка Україна. – 2011. – №4. – С. 4-15.

УДК 330.313: 336.051

Віталій Пилипів,
д.е.н.,
Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України,
м. Київ

ФІНАНСОВІ ІННОВАЦІЇ В УПРАВЛІННІ ПРИРОДНИМИ РЕСУРСАМИ НА РИНКАХ КАПІТАЛУ

Розвиток складних фінансових інновацій переважно призводить до підвищення рівня системних ризиків у фінансовій системі, що дістало підтвердження у вигляді світової фінансово-економічної кризи. Відомо, що причиною фінансового краху багатьох компаній часто є відсутність реальних активів для підкріплення власних зобов'язань. Тому при розгляді сучасної економіки очевидною є необхідність фінансового еквівалента повсякденного життя, оскільки доходи повинні бути підкріпленими реальними активами.

Для того, щоб мати можливість залучати капітал, важливо формувати активи, які будуть приносити дохід і зможуть діяти як у якості застави, так і в якості джерела прибутків. Відповідно значна увага науковців і фінансистів зараз приділяється проблемам пошуку і розширення джерел формування надійної бази активів. Одними з таких активів є природноресурсні.

В сучасному експертному і науковому середовищі прикладаються значні зусилля на розробку інноваційних продуктів фінансових ринків, призначених для стимулювання збереження і сталого використання природних ресурсів та екосистем. В останні роки фінансові ринки відреагували на виникнення таких нових дефіцитів як виснаження викопних джерел енергії, матеріалів, риби та води, зміну клімату, втрату біорізноманіття та деградацію екосистемних послуг впровадженням інноваційних фінансових інструментів і продуктів, пов'язаних з управлінням природними ресурсами.

Так, сучасний ринок капіталу пропонує широкий спектр екологічних, етичних і тематичних фондів, інвестиційні акції яких структуруються на основі не тільки фінансових критеріїв, але й критеріїв сталого розвитку. В останні роки з'явилися різні інвестиційні фонди, які працюють з дефіцитними ресурсами. Мова йде про тематичні фонди, які зосереджені в основному на екологічно чистій енергії, викидах та воді. Крім того, активно розвиваються спеціалізовані інвестиційні фонди сталого лісового та сільського господарства. Особливо стрімкого розвитку та поширення набувають так звані «водні фонди», що забезпечують бізнес-можливості в комунальному господарстві, інфраструктурі та обладнанні в секторі водопостачання.

«Лісові» фонди акумулюють активи, призначені для інвестування конкретних цілей в лісовому господарстві. Більшість лісових фондів фінансують збереження лісів і охоронюваних територій, але деякі націлюються на розвиток лісового сектору. Значна частина коштів цих фондів надходить від міжнародних донорів на природоохоронну діяльність, але деякі з них також фінансуються за рахунок приватних внесків.

Ряд інвестиційних компаній, як наприклад британська Canopy Capital, переслідують ще більш інноваційні плани, випускаючи офіційні облігації з терміном погашення десять років на основі сертифікатів екосистемних послуг. Ці сертифікати будуть секʼюритизувати тільки екосистемні послуги – такі, як поглинання вуглецю, генерація дощів і захист дикої природи. Важливо відмітити, що права власності на землю залишаються в руках місцевих власників, але угоди прив'язують їх до сталого використання лісів [1].

Використання широкого спектру інноваційних інструментів фінансових ринків є також важливим і перспективним напрямом розвитку сфери природокористування в Україні. Проте існуюче інституційне середовище наразі не зорієнтоване впровадження непрямих форм управління природними ресурсами і не дає можливості раціонального їх використання у територіальних відтворювальних процесах. У даному контексті в Україні основною перешкодою раціонального використання активів (в т.ч. природоресурсних) є погано функціонуючі ринки, неврегульованість питань прав власності, політика, в основі якої лежать мотиви короткострокової раціональності або особистої вигоди, які суперечать цілям сталого розвитку.

Перспективи подолання такої інституційної закостенілості лежать в рамках завдань сформульованих відомим економістом Ернандо де Сото [2]:

1. здійснити реструктуризацію активів;

2. визначити роль активу в системі глобальних обмінів, надати активам інституційної форми (правове оформлення прав на майно, специфікація прав власності, розвиток іпотечного кредитування і т. д.), яка б забезпечила їх мобільність і найвищу віддачу в системі глобальних обмінів;

3. виробити нову «укладку активів на території». Тут виникає необхідність формування особливого «пулу активів».

Відповідно трансформацію системи управління фінансовим простором України повинно здійснюватися за наступними напрямами:

1) пошук внутрішніх джерел фінансових ресурсів та залучення у фінансовий обіг нових пластів активів;

2) розвиток фінансової інфраструктури, здатної швидко трансформувати різні види капіталів у фінансову форму та забезпечити ефективний розподіл інвестиційних ресурсів в рамках національної економіки;

3) розвиток фінансової системи як на національному, так і на субнаціональному рівнях;

4) залучення іноземних інвестиційних потоків у національний економічний простір та забезпечення безпечного їх входження в територіальні економічні системи.

Література

1. Koellner Th. Trading on Scarcity: Ecological Progress and Financial Market Innovations / Th. Koellner // 9th International Sustainability Leadership Symposium «Capitalising on Natural Resources: New Dynamics in Financial Markets». – Zurich. – 2008. – P.7-17.

2. Сото Е. Загадка капитала. Почему капитализм торжествует на Западе и терпит поражение во всем остальном мире / Эрнандо де Сото; [пер.с англ.]. – М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2004. – 272 с.

УДК330.15.001.11

Михайло Газуда,
к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства, менеджменту та логістики
ДВНЗ "Ужгородський національний університет"
м. Ужгород

ЕВОЛЮЦІЯ ТЕОРІЙ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Наукові дослідження в системі "природа-людина-суспільство-виробництво" проходять складний еволюційний процес, оскільки безперервно зростаючі продуктивні сили суспільства дають можливість більш активного впливу на природне середовище з метою перетворення природних ресурсів у споживчі блага. Такий вплив може мати двоїстий характер: з одного боку, позитивно впливати на оточуюче природне середовище, поліпшувати його і удосконалювати, а з іншого – призводити до його погіршення, деградації і руйнації. Взаємодія суспільства і природи завжди проходить при певних соціально-економічних умовах і ними опосередкована. К. Маркс і Ф. Енгельс відмічали, що визначене відношення до природи обумовлюється формою суспільства, і навпаки [1,

с. 29], В. Ленін зазначав, що за Марксом географічне середовище ще впливає на людину через виробничі відносини, які виникають в даній місцевості на основі даних продуктивних сил, першою умовою розвитку яких є властивість цього середовища [2, с. 456-457]. Соціально-економічна форма взаємодії суспільства і природи виражається у визначеному типі природокористування, яке доцільно розглядати, виходячи із трудоресурсної теорії про природне середовище, що є загальною умовою праці і матеріальною основою суспільного виробництва. Відомо, що ще А. Сміт, Д. Рікардо розглядали працю в якості створення багатства, а природні ресурси в якості передумови.

Соціально-економічні теорії, взаємопов'язані з природокористуванням, характерні як докласичному так і класичному періоду, окремі з яких притаманні всім системам виробничих відносин (соціально-економічним формаціям), а інші поширюються на період формування і становлення держави. Для всіх систем виробничих відносин важливе місце посідають теорії: власності; еліти; експлуатації, суспільного поділу праці та інші. На пізньому етапі первіснообщинного ладу почала проявлятися дія теорій прав власності та експлуатації. Характерним типом власності на природні ресурси на перших етапах цієї формації була колективна, на пізньому – поєднання колективної і приватної власності.

Ідейні та теоретико-гносеологічні витоки теорії еліти містяться в працях древньогрецького філософа Платона Афінського, англійського філософа Т. Карлейля та німецького філософа Ф. Ніцше. Як цілісну концепцію, теорію еліти розробили на початку XX ст. В. Парето і Г. Моска, які головним знаряддям еліти вважали державу, державну владу, зосередження якої в руках вузької групи привілейованих осіб допомагає їм зміцнювати своє соціально-економічне і політичне становище, зберігати і примножувати привілеї.

Теорія суспільного поділу праці полягає у відокремленні різних видів трудової діяльності в рамках суспільно-економічних формацій. В еволюційному аспекті першим великим суспільним поділом праці було виділення пастуших племен і поділ сільськогосподарського виробництва на землеробство і тваринництво; а другий характеризувався відокремленням ремесла, яке раніше було підсобним заняттям землероба, від сільського господарства [4, с. 58-59]. Період землеробської общини є перехідним періодом від суспільної власності до приватної власності, від первинної формації до формації вторинної [3, с. 28].

Розглядаючи розвиток сучасного цілісного світу з позицій діалектичної єдності цивілізаційних та формаційних аспектів цього процесу, відмітимо, що такий підхід дає змогу, з одного боку, глибоко усвідомити загальні основи виробництва життєвих цінностей, необхідних для розвитку людського суспільства, з іншого – визначити специфічні риси і характер взаємодії різноманітних форм суспільно-еволюційного прогресу, що розвивається в межах єдиної цивілізації. Видатний американський вчений Л. Морган у знаменитій праці "Первісне суспільство" [5], яку по праву вважають однією з визначних пам'яток загальнолюдської культури, виділяв у еволюції людства три головні епохи – епоху дикості, варварства і цивілізації.

При занепаді феодального суспільного способу виробництва набула розвитку теорія меркантилізму. На ранньому етапі (остання третина XV – початок XVI ст.) меркантилізм існував у формі монетаризму, який фетишизував у природокористуванні добувні благородні метали (золото та срібло), як єдину форму багатства і виникнення та примноження його пов'язував з процесом обміну, із здійсненням метаморфозу Г-Т-Г'. До представників раннього меркантилізму відносять – Г. Скаруффі в Італії, У. Стаффорда в Англії та інших. Зокрема, В. Стаффорд, виявив досить правильне, як на ті часи, розуміння зв'язку між вартістю грошей і вартістю товарів, а саме: держава має видати закон, щоб жоден із сировинних продуктів не вивозився за кордон необробленим, оскільки вивезення сировинних ресурсів спричиняє зворотне завезення їх в обробленому вигляді, що для країни є дуже невигідним.

Непослідовність раннього меркантилізму сприяли появі пізнього всередині XVI ст., найвідомішими представниками якого були Т. Мен в Англії, а Монкреть'єн у Франції та інші. Вони вважали, що економічна система складається з трьох секторів сфери природокористування, а саме: виробничого, сільськогосподарського та іноземних колоній.

Теорії природокористування докласичного періоду, характерні й теоріям класичного періоду, який уособлює капіталістичний спосіб виробництва. У семи десятих роках XIX ст. виник неокласичний напрям, який характеризується соціально-економічними теоріями представників багатьох національних шкіл, що стосуватиметься наших подальших наукових досліджень.

Література

1. Маркс К. Противоположность материалистического и идеалистического воззрений : [Електронний ресурс] / К. Маркс, Ф. Энгельс. – Соч. 2-е изд. Т.3. – Режим доступу: http://www.marxists.org/russkij/marx/1845/german_ideology/02.htm

2. Ленин В.И. Философские тетради / В.И. Ленин. – Полн. собр. соч., Т. 29. – с. 456-457.

3. Маркс К. Доисторические ступени культуры : [Электронный ресурс] / К. Маркс, Ф. Энгельс. – Соч. 2-е изд. Т.21. – Москва, 1961. – 782 с. Режим доступа : http://library.rksmb.org/text/kmfe-pss-t21.pdf

4. Гальчинський А.С. Основи економічної теорії : [підручник] / А.С. Гальчинський, П.С. Єщенко, Ю.І. Палкін. – К. : Вища шк., 1995. – 471 с.

5. Морган Л.Г. Древнее общество или исследование линий прогресса человечества от дикости через варварство к цивилизации. – [Текст] [Электронный ресурс] / Л.Г. Морган. – 2-е изд., Стереотип, 1935. – Режим доступа: http://matriarhat-v-sssr.narod.ru/mo.htm

УДК 631.63.32.1(477.87)

Петро Матковський,
к.е.н., викладач кафедри обліку і аудиту
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ ЯК СКЛАДОВА ЙОГО МОДЕРНІЗАЦІЇ

Екологізація сільського господарства є безумовною ознакою раціонального використання землі.

Цей процес включає в себе:

– природоохоронно-направлений комплекс заходів використання основного засобу виробництва в сільському господарстві;

– мінімізацію впливу негативних процесів вітрової, водної ерозії ґрунту, засоленню тощо;

– формування нормативів якості продукції та контроль у її складі питомої ваги генно-модифікованих продуктів;

– поступове зниження негативного вплив у на агросферу та ґрунт утилізованих відходів, зменшення тоннажу агротехніки;

– популяризація України, як виробника екологічно-чистої продукції рослинництва й тваринництва з усіма необхідними для цього природними ресурсами.

Правове забезпечення екологізації аграрної сфери та нормування негативного впливу на довкілля є застарілою і не здатна контролювати процеси сучасних негативних тенденцій в області екологобезпечного землекористування.

З цією метою доречно прийняти низку законів та нормативно-правових документів, які б забезпечували повноцінне виконання наступних функцій:

− охорона довкілля;

− екологічне страхування;

− забезпечення родючості сільськогосподарських угідь;

− індикативного планування екологізації сільського господарства;

− ліквідації негативного впливу відходів на довкілля та ін.

Наразі в Івано-Франківській області діють наступні природоохоронні програми:

− Програма формування регіональної екологічної мережі в Івано-Франківській області, прийнята Івано-Франківською обласною радою, рішення від 30.01.2002, № 418-18\2001;

− Програма моніторингу довкілля Івано-Франківської області 2008-2015рр., прийнята Івано-Франківською обласною радою, рішення від 28.12.2007, № 480-17/2007;

− Програма розвитку лісового і мисливського господарства Івано-Франківської області на 2001-2015 роки, прийнята Івано-Франківською обласною радою, рішення від 24.05.2001 № 466-20\2001 та

від 14.09.2004, № 452-12\2004;

− програма охорони, відтворення, раціонального використання земель лісового фонду спеціалізованого лісомисливського науково-дослідного природно-заповідного господарства "Чорний ліс" на 2005-2015 роки;

Ретроспективний аналіз екологізації сільського господарства Івано-Франківської області показав, що наразі відсутня комплексна регіональна екологічна програма, однак існує необхідність подальшої її розробки та впровадження. При розробці концепції екологізації агросфери слід врахувати потенційні можливості використання природних ресурсів, сучасні тенденції модернізації економіки, потенціал розвитку екологічного землеробства, дотримання норм впливу на екосистему довкілля регіону.

УДК 338.12: 621.311.243:504

Єлена Савченко,
асистент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту
Львівський національний аграрний університет
м. Дубляни

ЕКОНОМІЧНІ І ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ СОНЯЧНОЇ ЕНЕРГІЇ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Загроза екологічної катастрофи і досягнення межі вичерпаності природних невідновлюваних ресурсів змушують людство займатись пошуком можливостей альтернативної субституції природних джерел енергії. Загроза повного вичерпання традиційних джерел одержання енергії із природних ресурсів створює для цього пошуку додаткові мотиви економічного характеру. Істотним резервом у плані вирішення зазначених проблем, як свідчить уже й практика розвинутих країн світу, є використання сонячної енергії.

Земля за рік одержує таку кількість енергії Сонця, яка у кілька разів перевищує кількість енергії, що міститься у всіх корисних копалинах, а якщо використати тільки 0,1 % сонячної енергії, яка надходить до поверхні Землі (при коефіцієнті корисної дії = 0,05), то можна одержати енергії у 40 разів більше, ніж виробляється у світі в даний час [1, с.13].

Основними перевагами сонячної енергії при їх використанні сільськогосподарськими підприємствами є: екологічність (нульовий баланс двоокису вуглецю); відновлюваність; можливість використання невгідь; децентралізація виробництва енергії; сприяння диверсифікації підприємництва у сільських регіонах; створення нових місць праці; економічна активізація сільських регіонів; одноразовість інвестицій; простота у обслуговуванні; подільність і можливість акумуляції енергії; можливість використання сонячної енергії в промислових масштабах через її перетворення у різні види енергії.

Природні умови України на більшості її території дозволяють використовувати сонячну енергію у різних її формах і досить диверсифікованими способами. Проблемними залишаються лише економічні аспекти цього напряму розвитку енергетики.

Економічні труднощі у реалізації сонячної енергетики виявляються у сфері розробки системи «зелених» тарифів і її реалізації з метою економічного стимулювання потенційних виробників цього виду енергії у розвитку сонячної енергетики в країні, а її потенційних споживачів – у ефективному використанні сонячної енергії, переробленої у доступний для споживання вид – теплову або електричну енергію. Крім того, проблемою є виробництво вітчизняного устаткування для розвитку сонячної енергетики, для вирішення якої також потрібні відповідні кошти та державна програма розвитку цієї галузі і державний контроль за її виконанням.

Практично у всіх відношеннях сонячна енергетика є одним із «найчистіших» джерел енергії для потреб народного господарства і побуту населення – сонячні установки працюють без зайвого шуму, не забруднюючи ні води, ні повітря, не створюючи проблем із утилізацією відходів свого

функціонування. Екологічні аспекти цієї галузі пов'язані, головним чином, із проблемами зниження шкідливого впливу утилізації використаного устаткування на навколишнє природне середовище.

Сільські регіони мають в цьому плані певні переваги над міськими, оскільки розміщення сонячних установок потребує досить значних площ і відкритих для сонця територій з метою уможливлення максимального використання потоків сонячного проміння протягом максимально можливого часу.

Література

1. Шмат К.І. Конструкції та розрахунок енергетичних засобів у сільському господарстві / К.І. Шмат, Г.Ю. Диневич, В.В. Карманов, О.Є. Самарін, Г.І. Іванов. – Херсон : Олді-плюс, 2009. – 236 с.

УДК 630

Мар'яна Свинтух,
стажист-дослідник
Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль

ПЕРЕРОБКА ТА УТИЛІЗАЦІЇ ДЕРЕВНИХ ВІДХОДІВ

Однією з найбільших проблем, яка в останні роки особливо гостро постала перед усіма сферами світової економічної системи, є утворення значних обсягів різнотипних відходів, а отже, і необхідність їх зберігання, перероблення та утилізації. У сучасному менеджменті управління відходами виділяють чотири основних напрямки реалізації політики щодо боротьби з їх зростаючими обсягами, що зумовлено нагальною необхідністю пом'якшення техногенного тиску, зокрема, виробничих систем на навколишнє середовище.

Reduction – зменшення (скорочення кількості);

Reuse – повторне використання;

Recycling – переробка перед знешкодженням та утилізацією;

Securestorage – безпечне зберігання.

Саме в контексті зазначених напрямків і доцільно, на наш погляд, розглядати проблему управління відходами в межах лісопромислового комплексу.

Усі відходи підприємств лісопромислового комплексу можна поділити на дві групи:

- особливо небезпечні токсичні відходи – результат, зазвичай, хімічної переробки деревини (переважно на підприємствах целюлозно-паперового та лісохімічного підкомплексів);
- система відходів деревного походження – результат, зазвичай, механічної та хіміко-механічної переробки деревини.

Відходи лісозаготівельних робіт складають 21 % від усієї маси деревини і близько 14 % запасу лісосічного фонду.

Відходи верхівок і суччя становлять, зокрема: у соснових, кедрових і листяних лісах – 11-14 %; у ялинових лісах – 14-17 %; у березових, осикових та інших м'яколистяних лісах – 8-10 %; в дубових лісах – 10-20 %. Відходи у формі козирків та відщепів при обторцьовуванні і переробці на сортименти у вигляді відкорінків складають 5,5 %.

Необхідно відзначити, що досить часто деревина відходів має набагато "сприятливіші" якісні характеристики, ніж кондиційна деревина. Так, наприклад, гілки і сучки ялини, сосни й осики містять більше, ніж стовбурна деревина, лігніну – на 18,3 %, пентозанів – на 4,5 %, золи – на 45,4 %. В умовах малолісної та лісодефіцитної України ресурси цієї потенційної сировини є досить вагомими, а їх залучення у господарський обіг має і екологічне, і соціальне значення.

Існуюча технологія лісосічних робіт передбачає операції звалювання дерев і їх трелювання в напівнавантаженому положенні. Це зумовлює забруднення крони, руйнування її верхової частини та ушкодження тонкомірної деревини. При вивезенні лісу хлистами крона, зазвичай, залишається у лісі. Частина її знищується, а частина накопичується на вантажних пунктах. Саме тому відходи, придатні

для виготовлення технологічної тріски, складають лише 4 % від об'єму стовбурної частини дерева. При цьому, необхідно зазначити, що вже досить давно були розроблені технологічні процеси і устаткування для виробництва технологічної тріски безпосередньо на лісосіці. Тому єдиним фактором, який значно сповільнює темпи використання цієї групи відходів, є високі витрати на їх збирання, сортування, перевезення і зберігання.

Значну частину відходів деревообробних виробництв можна залучити в систему економічних зв'язків, а отже, і у технологічні процеси, що має важливе еколого-економічне значення. Так, наприклад, аналізуючи середні обсяги деревних відходів фанерного виробництва робимо висновок про низку можливих шляхів їх ефективного використання: переробка, утилізація. На деревообробних підприємствах повторну механічну обробку проходять, здебільшого, великі кускові відходи. Дрібні кускові, м'які відходи та кора, зазвичай, спалюються для отримання технологічної пари та обігріву приміщень або ж просто вивозяться на багаторічні звалища.

Для вибору оптимальної стратегії управління деревними відходами необхідно комплексно оцінити та порівняти можливі вигоди від вибору кожного з вищевказаних напрямків їх використання із можливими витратами, пов'язаними з необхідністю залучення додаткових ресурсів для їх реалізації. Таку оцінку можна зробити на основі засобів математичного моделювання, реалізованих за допомогою комп'ютерних технологій.

Література

1. Батлук А.В. Основи екології і охорона довкілля / А. В. Батлук. – Л. : Афіша, 2001. – 335 с.

2. Клименко Л.П. Техно екологія / Л.П Клименко – м. Одеса : « Таврія». – 2000.

3. Мальований М.С. Технологія створення біокомпозиції на основі відходів лісової та целюлозно-паперової промисловості / М.С. Мальований, Р.Я. Бать // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету. – 2006. – Вип. 16.2. – С. 86 – 88.

УДК 330:15

Олена Греськів,
асистент кафедри "Аграрної економіки та організації агробізнесу"
ВПНУБіПУ Бережанський агротехнічний інститут
м. Бережани

МЕХАНІЗМ ВИКОРИСТАННЯ, ОХОРОНИ І ВІДТВОРЕННЯ РЕКРЕАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ

Соціально-економічний розвиток країни або регіону обов'язково супроводжується зростанням антропогенного впливу на навколишнє природне середовище, що в свою чергу порушує його здатність до самовідтворення. Із зростанням темпів економічного розвитку в регіонах і державі продовжується процес деградації довкілля, збіднiння генетичного фонду, виснаження природно-ресурсного потенціалу і в кінцевому підсумку – погіршення якості життя.

Така ситуація змодельована як недосконалими чисельними законодавчими актами з охорони довкілля, положення яких інколи суперечать один одному, так і відсутністю адаптованих до ринкових умов нових важелів управління природокористуванням і природоохоронною діяльністю в регіонах [1].

В економічно розвинених державах сформувались досить ефективні і різноманітні механізми регулювання природокористування переважно економічними методами, що відповідає розвиненим формам ринкової економіки в умовах поглиблення інтеграційних процесів та глобалізації економіки.

В основі економічних методів регулювання природокористування, лежить, переважно, вартісна оцінка природного ресурсу, для визначення якої застосовують різні методи: рентний, нормативний, дійсних ринкових цін, метод витрат на подорож, метод цін задоволення тощо.

Вибір методу визначення вартості природних рекреаційних ресурсів залежить, насамперед, від виду ресурсів і способів їх використання. В більшості рекреаційні ресурси – це ресурси ландшафтного типу [2].

На сьогодні економічні механізми регулювання рекреаційного природокористування в Україні можна поділити на:

- різного роду платежі (збори): за спеціальне використання природних лікувальних ресурсів; за користування надрами з метою експлуатації родовищ корисних копалин (лікувальних мінеральних вод, лікувальних грязей (пелоїдів), озокериту); за землі рекреаційного, курортного та природоохоронного призначення; за спеціальне використання лісових ресурсів і користування земельними ділянками лісового фонду (лісів рекреаційного призначення); закористування мисливськими угіддями, за використання мисливських тварин; за спеціальне використання рибних та інших живих водних ресурсів;
- збори за забруднення навколишнього природного середовища;
- економічні санкції (штрафи) за порушення чинного природоохоронного законодавства, понадлімітне використання природних лікувальних ресурсів;
- (рекреаційний) збір;
- плата за відвідування історико-культурних та природоохоронних об’єктів.

Відсутність економічних обрахунків реальної вартості рекреаційних ресурсів спричинилася до фактичного нівелювання ролі тих економічних інструментів, що в своїй основі мають закладену цю вартість. Тому різного роду платежі, збори, штрафи часто мають символічний характер і не виконують покладених на них завдань із забезпечення відтворення, охорони та збереження рекреаційних ресурсів, їх невиснажливого використання. Фактично навіть ті незначні економічні механізми рекреаційного природокористування, що існують на сьогодні, практично є недієвими і втратили свою регулюючу роль [2].

Однією з найважливіших умов раціонального використання рекреаційних ресурсів є визначення їхнього потенціалу. Це необхідно для обґрунтування шляхів отримання максимального рекреаційного ефекту, при якому не будуть відбуватися негативні зміни стану ресурсів та втрата рекреаційних властивостей.

Загострення проблем охорони навколишнього природного середовища в Україні пов'язане з відсутністю ефективної системи екологічного контролю за діяльністю суб'єктів господарювання, незадовільним стимулюванням природоохоронної діяльності та залишковим принципом фінансування охорони довкілля. Незадовільне бюджетне фінансування використання, охорони і відтворення природних ресурсів, на які поширюється право загального рекреаційного користування та проблеми неприбутковості робіт з відтворення природного рекреаційного потенціалу є причинами економічних та соціальних перешкод до сталого розвитку рекреаційного природокористування в Україні.

Тому можна сказати, що природні рекреаційні ресурси України використовуються недостатньо ефективно в зв'язку з недоліками системи управління природокористуванням та охороною навколишнього середовища. Деструктивна антропогенна діяльність призводить до порушення природних функцій екологічних систем та зменшення біорізноманіття, що негативно впливає на якість природного рекреаційного потенціалу [3].

Література

1. Мартиненко В.О. Удосконалення механізмів екологічного управління: фінансово-економічний аспект [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.uabs.edu.ua/images/stories/docs/K_M/Martynenko9.pdf – Назва з екрану

2. Метелка О.О. Механізм відтворення рекреаційних ресурсів / О.О. Метелка // Економічний форум 4/2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ekfor/2011_4/29.pdf – Назва з екрану

3. Гулич О.І. Регулювання використання, охорони і відтворення природних рекреаційних ресурсів: зарубіжний досвід / О.І. Гулич, О.В. Ходаківська // Державне регулювання економіки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvbdfa/1(18)_2010_Gulych.pdf – Назва з екрану

УДК 338.43 : 330.14

Юрій Стельмащук,
здобувач
Національний університет водного господарства і природокористування
м. Рівне

АГРАРНИЙ ПРИРОДНИЙ КАПІТАЛ – ПЕРВИННИЙ КАПІТАЛЬНИЙ АКТИВ

З середини XX ст. в сукупній структурі взаємопов'язаних капіталів важливе місце займає „природний капітал". Це пов'язано з тим, що у реальному світі обмежуючим чинником зростання масштабів господарської діяльності стають природні умови, рідкісні природні ресурси тощо . Тобто, на сучасному етапі розвитку людства обмежуючими, а тому „головними" щораз більше стають ресурси наземних екосистем. Таке зростаюче в часі і просторі значення природного чинника дає підстави стверджувати, що він також є капіталом.

Категорію „природний капітал", вперше застосовано в концепції екологічно збалансованого розвитку, прийнятій Всесвітнім саммітом зі сталого розвитку (Ріо-де-Жанейро, 1992 р.). Відтоді в економічній науці утворилися сучасні наукові школи, що досліджують сутність природного капіталу та умови його збереження.

До плеяди західних учених, які займаються дослідженням цих проблем, належать, зокрема, Г.Дейлі, Дж.Кобб, Р.Констанза, С. Ель Серафі, Я.Тінберген, Р.Хьютинг та ін.

Своєрідним підходом до обґрунтування „капіталу" відзначився представник української школи фізичної економії М.Руденко. Він спирається на парадигму про нарощування органічної речовини як першооснови доданої вартості, яка виробляється тільки сільським господарством. Капітал, за М.Руденком, є абсолютною доданою вартістю після вирахування з неї відносної вартості і державних витрат та визначається за формулою [1]:

Запропонована М.Руденком концепція капіталу передбачає, що природа бере участь у процесі нагромадження і розсіювання енергії Сонця.

Вітчизняна дослідниця Л.Гринів відносить до природного капіталу запас природно-ресурсного потенціалу біогеоценозу (наземної екосистеми), що забезпечує потік і економічних, і екологічних благ, оскільки, на відміну від інших видів капіталу, природний капітал здійснює подвійну функцію: - бере участь у виконанні економікою виробничої функції; - забезпечує відтворення природи через обмінні процеси енергією і речовиною в межах локальної території [2, с.77].

Вона вказує на формування у процесі природокористування якісно нового біосоціального кругообігу речовини та енергії. У ньому беруть участь природний та людський види капіталу, оскільки змінюється ентропійний бюджет наземних екосистем. Цих два види капіталу можуть разом затримувати впорядковану енергію та речовину на планеті, тобто виконують негентропійну функцію. Тому вони є за своєю суттю абсолютним капіталом.

Водночас капітал, створений людиною, породжує ентропію (розсіювання енергії). Його нагромадження шкідливе, оскільки знижує „працездатність" біосфери. Тому його можна вважати відносним капіталом. Така диференціація капіталу, здійснена на основі критерію нагромадження вищого рівня впорядкованості, на думку вченої, дає підстави для нового методологічного розв'язання проблем збалансованого розвитку через введення нової моделі макроекономічної функції. Отже, це дозволить вписати в економіку енергетичні критерії стійкості біосфери .

Серед інших вітчизняних вчених-економістів прихильниками поняття „природний капітал" є О.Веклич, О.Врублевська та Л.Мельник.

На думку О.Веклич, „природний капітал" доцільно ототожнювати з поняттям „природно-ресурсний потенціал" у розумінні територіально конкретизованого капітального запасу природних благ [3, с.75].

О.Врублевська припускає, що в економіці природний капітал доцільно розглядати як актив з потенціалом збільшення його продуктивності й добробуту суспільства [4, с.22].

Прихильником категорії „природний капітал" є Л.Мельник, оскільки дотримується енциклопедичного визначення, за яким капітал - те, що здатне приносити дохід [5; 237]. Тому природа – це капітал, бо вона здатна приносити дохід тим, хто її використовує.

Наведені трактування „природного капіталу” дають змогу зробити деяке узагальнення. Природним капіталом можна вважати природно-ресурсний запас наземних екосистем, природні умови (сонячну радіацію, опади, суму активних температур), з яких формуються безперервні потоки життєвих благ для соціуму та екологічних благ для довкілля.

Важливо зауважити, що ще донедавна основна увага в економічній теорії і на практиці приділялася лише двом факторам економічного зростання - праці і капіталу. Природні ресурси передбачалися невичерпними, і рівень їх споживання по відношенню до можливостей їх відновлення і запасам не розглядався в числі визначальних параметрів. Поза розглядом залишалися й наслідки економічного розвитку у вигляді різного роду забруднень, деградації навколишнього середовища і ресурсів. Не вивчалися і зворотний вплив, зворотні зв'язки між екологічною деградацією та економічним розвитком, станом трудових ресурсів, якістю життя населення. Таку економічну систему називають «фронтальної економікою», де є необмежені території, ресурси і т.д. Цільову функцію такої економіки можна визначити словами І.Мічуріна: «Не можна чекати милості від природи, взяти її у неї - наше завдання».

Життєві блага для суспільства природний капітал створює шляхом залучення у виробничий процес сировинних та енергетичних ресурсів. Прикладом створення екологічних благ для довкілля є утворення нової біомаси – наземної продукції фотосинтезу. Ця продукція є результатом “роботи” природи, зв’язування енергії Сонця через обмінні процеси.

Природний капітал дає природний дохід, який складається з природних послуг і природних ресурсів. Природні послуги, по суті, тотожні з функціями екосистем (наприклад, асиміляція шкідливих викидів і скидів, регулювання клімату і водного стоку тощо), для виконання яких потрібні цілісні, якісні, непорушені, структурно різноманітні екосистеми – невід’ємний компонент природного капіталу.

Аграрний природний капітал за своєю сутністю є відновним. Він не створений людиною, але значною мірою відрізняється від природного стану внаслідок втручання людини. Його можна розкласти на капітал, створений людиною (багаторічні насадження), та власне природний капітал у вигляді сонячного світла, дощу та поживних речовин ґрунту. Отже, природний капітал, по суті, є первинним капітальним активом, що бере участь у створенні життєвих благ. Тому потрібно спрямувати всі зусилля людства на збереження і відновлення природного капіталу.

Література

1. Руденко М. Енергія прогресу. — Тернопіль: Джура, 2005, 412 с.
2. Гринів Л.С. Екологічно збалансована економіка: проблеми теорії. Монографія. – Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2001. – 240с.
3. Веклич О. Урахування природного капіталу як базового компонента економічного розвитку України / О. Веклич, Т. Яхеєва // Економіка України. – 2004. – №12. – С. 73-80.
4. Врублевська О.В. Конспект лекцій з економіки природокористування. – Львів: УкрДЛТУ, 2003. – 210с.
5. Мельник Л. Г. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористування: підручник / Мельник Леонід Григорійович. – Суми : Університетська книга, 2006. – 759 с.

УДК 303.7

Олена Бурченя,
асистент
Національний університет водного господарства і природокористування м.Рівне

КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВЗАЄМОДІЇ “ПРИРОДА-СУСПІЛЬСТВО”

Процес взаємодії природи і суспільства характеризується закономірностями, які не можна звести лише до природничих чи суспільних законів. Навколишнє природне середовище перебуває у динамічній рівновазі, коли циклічність потоків енергії і речовини гарантує безперервне відтворення природи. Втручання ж суспільства у природні системи, які функціонують за принципами

самовідтворення та безвідходності, як відомо, призводить до їх порушення.

Взаємодія з природою завжди була одним із аспектів людської діяльності, але глобального екологічного відтінку ця взаємодія набула лише недавно: відтоді, коли людство підірвало основи життєздатності біосфери. Внаслідок цього порушився природний кругообіг речовини та енергії у біосфері, під загрозою опинилось здоров'я сучасного і майбутнього поколінь людей [1]. .

Взаємодія природи і суспільства має еволюційний характер. Це означає, що в процесі історичного розвитку змінюються форми і наслідки впливів "суспільство-природа". В історичному плані було два етапи, що характеризували якісні зрушення у взаємодії "природа-суспільство". Перший пов'язаний з епохою неоліту і визначався зміною форм господарської діяльності людей – від споживання готових продуктів природи до виробництва матеріальних і нематеріальних благ. Ця епоха ознаменувала значні зрушення в розвитку виробництва, що привело до якісних змін у суспільних відносинах.

Другий якісний стрибок у взаємодії "природа-суспільство", що має вирішальне значення для збереження людства, пов'язаний з перетворенням біосфери в ноосферу – сферу колективного людського розуму із свідомим управлінням природничими процесами.

Суспільство, як якісно особливий стан живої речовини не є частиною природи. Однак, займаючи визначене місце в природних процесах і будучи функціонально пов'язаним з обмінними процесами, воно стало структурною компонентою природи, насамперед – біосфери, що еволюціонує в ноосферу ..

Передбачаючи сучасну ситуацію, В.Вернадський вважав, що "... людина вперше реально зрозуміла, що вона житель планети і повинна мислити і діяти в новому аспекті, не тільки в планеті окремої особистості, сім'ї чи роду, держави чи їх союзів, але і в планетарному аспекті..." І далі: "Ноосфера – останній з багатьох станів еволюції біосфери в геологічній історії – стан наших днів" [2, с. 329].

Отже, якщо в минулому погіршення природних умов проживання людства мало локальний характер, то тепер проблема набагато складніша. Біосфера не втрачала своїх життєво необхідних властивостей і тому труднощі у взаємодії людей з навколишнім природним середовищем, які виникали раніше, долались стихійно, через переміщення людей в інші зони проживання. Сьогоднішня ж екологічна криза має глобальний характер і усунути її стихійним способом неможливо.

Організація виробництва відірвана від природних обмінних процесів і тому завдає дедалі більшої шкоди навколишньому природному середовищу (НПС). З часу виникнення технократичної цивілізації на Землі втрачено третину площ лісів, збільшились території пустель, що прискорили свій наступ на зелені зони. Особливо катастрофічних розмірів досягло забруднення світового океану нафтопродуктами, отрутохімікатами, синтетичними відходами тощо.

Екологічна криза є закономірною і виходить з особливостей технократичної епохи розвитку людської цивілізації. У цих умовах перспективний розвиток економіки не може ґрунтуватись на попередніх принципах господарювання. Потрібний якісно новий підхід, який би закладав основи резонансності "господарського" життя природи та економіки. Виробництво мусить будуватись з врахуванням законів системної цілісності природних систем, і забезпечувати стійкість функціональних обмінних механізмів в біогеоценозах та в біосфері загалом. У біогеоценозах, як цілісних локальних природних системах, різноманітність живих організмів зумовлює можливість замкнутого циклу в русі речовини та енергії. Однак нерезонансна до такої природної організації господарська діяльність людей порушує цю циклічність.

У НПС спостерігаються небезпечні явища, що можуть суттєво змінити обличчя планети, оскільки загрожують існуванню багатьох видів фауни та флори. Щорічно майже 6 млн. га продуктивних земель перетворюються в пустелі, руйнується 11 млн.га лісу [3, с.14].

У Європі кислотні опади знищують ліси та озера, руйнують архітектурні споруди. Через спалювання мінерального палива в атмосферу викидається двоокис вуглецю, що спричинює глобальне потепління клімату. В результаті такого теплового ефекту середні глобальні температури можуть зрости в XXI ст. настільки, що значно зміняться райони сільськогосподарського виробництва, моря затоплять прибережні зони. З іншого боку, газ промислового походження пошкоджує захисну озонову плівку планети. Величина втрат, що виникають внаслідок антропогенних змін у біосфері і НПС, поки-що не підрахована. Однак відомо, що вона становить декілька десятків трильйонів доларів

щорічно. Тому першочергової важливості набуває обґрунтування спільних для природи та економіки законів.

Закони цілісності системи “природа-суспільство-економіка” будуть законами її збереження і одночасно важливою основою виживання людства. Адже відомо, що знищення тропічних лісів в одній державі зменшує біологічне різноманіття фауни та флори на всій планеті, а емісія вуглекислого газу – призводить до змін клімату. В цих умовах економічна політика кожної держави впливає на загальну екологічну ситуацію на планеті, а задоволення людських потреб вже не може оцінюватись за допомогою лише показників матеріального добробуту, без урахування рівня екологічної безпеки суспільства.

Людські потреби, що характеризуються значним різноманіттям, включають насамперед потребу безпеки життя та чистоту довкілля, що дає змогу зберегти здоров’я людей. Тому економіка не може орієнтуватись лише на задоволення матеріальних потреб, ігноруючи природні. За даними Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку, здоров’я людини на 50% залежить від способу життя, на 25% – від стану НПС, на 12% – від генетичних особливостей організму, на 8-12% від якості медичного обслуговування Це свідчить про необхідність критично переосмислити сучасний соціально-економічний прогрес, що передбачає передусім економічне зростання, яке призводить до незворотних негативних наслідків у природі.

Література

1. Гринів Л.С. Аналіз функцій екологічної збалансованості економіки // Наукові записки. Збірник наук. праць ТАНГ. – Тернопіль: Економічна думка, 2001. – Вип. Х. – Ч. 2. – С. 190-193.

2. Вернадский В.И. Химическое строение биосферы Земли и ее окружения. – М.: Наука, 1965. – 374 с.

3. Шицкова А.П., Новиков Ю.В. Гармония или трагедия. – М.: Наука, 1989. – 270 с.

УДК 330.115

Оксана Луців,
аспірант
ДВНЗ “Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника”
м. Івано-Франківськ

ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Екологічна криза в умовах прискорення темпів глобалізації економічних і політичних процесів перетворюється на чинник загальносвітового екологічного ризику. Прагнення максимально використати природні ресурси у цілях промислового розвитку, не обмежуючи себе жодними зобов'язаннями у сфері природокористування - прояв підходу більшості країн, що розвиваються до навколишнього природного середовища як фактору розвитку. Інтенсивність розвитку і техногенного тиску на природні ресурси у регіональному і глобальному масштабах, одночасно обмежується як виробничою так і природоохоронною діяльністю, можливістю компенсації негативного впливу на навколишнє середовище (за умови існування дієвих інститутів обліку даного чинника) [2].

Світова спільнота отримує можливість опосередковано або безпосередньо впливати на становлення екологічно орієнтованого розвитку, формуючи відповідні мотиви участі, шляхом становлення інституційних основ природокористування. Інститути природокористування та екологічні інститути виступають як обмеження руйнівного впливу економічної поведінки.

Згідно “Порядку денного на XXI століття”, Всесвітнього Самміту зі сталого розвитку, інституційне середовище розглядається як базис, основа, що забезпечує сталий розвиток в цілому та регулює взаємодію трьох підсистем сталого розвитку, серед яких розрізняють економічну складову (передбачає стале економічне зростання), екологічну складову (передбачає рівноважне природокористування) та соціальну складову (передбачає соціальний прогрес) [3].

Інституційний механізм екологічно збалансованого природокористування являє собою сукупність форм, важелів, способів, інструментів та інших інституційних елементів, які забезпечують господарське освоєння природно-ресурсного потенціалу, відновлення, відтворення та охорону навколишнього середовища. У загальному вигляді, інституціональний механізм включає базисні інститути, інститути ринку, інститути фінансово-економічного регулювання і нормативно-правове забезпечення. Стратегія інституційних змін у сфері природокористування повинна базуватися на достатньо обґрунтованій концептуальній основі. В умовах впливу техногенних факторів концептуальною основою відновлення природно-ресурсного потенціалу є екосистемний підхід, що дозволяє розглядати його як єдине ціле.

Сучасний стан інституційного середовища є незадовільним, характеризується обмеженістю мотиваційної основи і призводить до розбалансування еколого-еконономічних відносин. Основною причиною даної проблеми є недосконалість законодавчої бази природокористування та системи застосовуваних ринкових стимулів, що обмежують господарчу діяльність.

Вирішенням даної проблеми є збалансування екологічних та економічних інтересів використання природних ресурсів, а також підтримка економічно прийнятного та екологічно безпечного рівня природокористування. Для досягнення цієї мети необхідно удосконалити законодавче забезпечення та державне регулювання щодо дотримання режиму раціонального природокористування; встановлення програмних зобов'язань щодо відновлення екосистем, біологічного та ландшафтного різноманіття [1].

Вищезазначене уможливлює висновок, що сучасний етап глобалізації економіки та розвитку інформаційних технологій створив основу для переходу соціосфери до нового постіндустріального укладу, заснованого на ефективному розвитку і раціональному природокористуванню. Для переходу на новий шлях розвитку суспільства необхідно створити ефективні механізми управління еколого-економічними процесами. Основою для становлення засад сталого розвитку країни має виступати інституціалізація збалансованих еколого-економічних відносин.

Література

1. Інституціональне забезпечення екологозбалансованого водокористування в сучасних умовах: монографія / М.А. Хвесик, В. А. Голян, О.В. Яроцька, Н.В. Коржунова. – Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2008. – 455 с.

2. Матюгина Э.Г. Развитие методологии исследования потребностей и благ в изучении эволюции системы эколого-экономических отношений. / Матюгина Э.Г. – Томск: ТГАСУ, 2006. – 111 с.

3. Программа действий: Повестка дня на XXI век и другие документы конференции в Рио-де-Жанейро в популярном изложении. – Женева: Центр “За наше общее будущее”, 1993. – 70 с.

УДК 349.2

Юрій Копчак,
к.е.н., доцент кафедри менеджменту і маркетингу,
голова Первинної профспілкової організації працівників
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

МЕТОДИ ПРОФСПІЛКОВОГО ЗАХИСТУ ІНТЕРЕСІВ НАЙМАНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Громадянські ініціативи, асоціації, рухи та об'єднання громадян демонструють зростаючу тенденцію до захисту і розширення соціальної сфери, в якій цінності й інтереси громадянського суспільства все більш чітко виокремлюються, суттєво впливаючи на роль держави, економічної, гуманітарної систем, змінюючи та демократизуючи їх.

Значну вагу і роль тут мають профспілки як громадські організації і об'єднання великих мас людей. Від їхньої позиції нерідко залежить як подальша універсалізація громадянського суспільства, закріплення його переходу від ліберальних до соціально-орієнтованих засад, так і підтримка світових інтеграційних процесів.

Світовий досвід, зокрема події 2008-2012 рр. в країнах Європейського Союзу, свідчить, що при певних соціально-економічних умовах профспілковий рух може бути фактором, який викликає суттєві зміни у політичній і економічній ситуації в державі.

У сучасних умовах функціями профспілок є захисна і представницька. Причому, основною функцією профспілок слід вважати захисну, а представницька функція є допоміжною у захисті прав найманих працівників, вона створює належні передумови для реалізації захисної функції. Визнання захисної функції профспілок головною передбачає, що всі інші напрями їх діяльності повинні мати підпорядкований характер і не суперечити їй.

До основних методів профспілкового захисту відносяться колективно-договірна, страйкова, самоврядна та політико-правова діяльність профспілок. Профспілковий захист має забезпечувати: в економічній сфері – розширювальне відтворення робочої сили й економічну ефективність виробництва; у соціальній сфері – гідні умови життя та соціальну справедливість; у духовно-культурній сфері – розвиток здібностей і творчих потенцій та формування громадянської активності й відповідальності.

У Прикарпатському національному університеті колективно-договірна діяльність відзначається достатньо високим рівнем. Про це свідчать її результати – з кожним новим прийняттям колективного договору в навчальному закладі підвищуються соціальні стандарти для працівників. Так, у колективному договорі на 2013-2015 рр. кількість посад працівників, які мають право на додаткову оплачувану відпустку збільшилася у порівнянні з минулим періодом на 17,1 % що відповідає 26 посадам працівників.

Говорячи про страйкову діяльність, то необхідно зазначити, що вона настає при певних умовах – коли адміністрація не йде на уступки трудовому колективу, або ж порушує норми чинного тривого законодавства. Окрім того, страйкову діяльність можна упередити через проведення зваженої колдоговірної політики на підприємстві. Саме так відбувається в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника.

Профспілки на сьогоднішній день змогли утвердитися у суспільстві як громадська організація, яка, насамперед, покликана захищати права та інтереси найманих працівників і здатна використати всі форми та методи діяльності, включаючи і самоврядну політичну функцію.

Самоврядна діяльність профспілки в університеті здійснюється через регулярні засідання профспілкового комітету, який налічує 27 членів та представляє усі структурні підрозділи навчального закладу. На зібраннях обговорюються найбільш актуальні питання, які хвилюють працівників – членів профспілки. Політико-правова діяльність реалізується через постійну взаємодію з адміністрацією закладу, з обласним комітетом профспілки освіти і науки та Федерацією профспілок України. Крім того, профспілковий комітет при потребі звертається до органів місцевого та центрального управління з метою внесення змін до нормативних та законодавчих актів, які безпосередньо стосуються життя і соціального захисту працівників навчального захисту.

Отже, основними методами профспілкового захисту інтересів найманих працівників є колективно-договірна, страйкова, самоврядна та політико-правова діяльності. На прикладі діяльності

профспілкової організації Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника бачимо, що найважливішим і найбільш ефективним є метод колективно-договірної діяльності, ефективне забезпечення якої дозволяє упередити конфлікти між власником та працівником. У свою чергу, методи самоврядної та політико-правової діяльності доповнює колдоговірну і дає змогу уникнути застосування методу страйкової діяльності профспілок.

Література

1. Горєлов Д. Шляхи підвищення ролі профспілкових організацій у захисті інтересів найманих працівників / Д. Горєлов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://old.niss.gov.ua/Monitor/november08/11.htm (дата звернення 29.03.2013 р.).
2. Колективний договір Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника на 2010-2012 роки. – Івано-Франківськ, 2010. – 44 с.
3. Колективний договір ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника” на 2013-2015 роки. – Івано-Франківськ, 2012. – 52 с.

УДК 336.12:331.108

Олександр Гуцал,
аспірант кафедри управління персоналом і економіки праці,
Михайло Ведерніков,
д.е.н., професор, завідувач кафедри управління персоналом і економіки праці
Хмельницький національний університет
м. Хмельницький

ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ БЮДЖЕТУВАННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

В сучасних умовах господарювання, внаслідок обмеженості всіх видів ресурсів, на підприємствах постає необхідність контролювати власні доходи та витрати, а також ефективніше здійснювати управління підприємством загалом та управління персоналом зокрема. Вказані завдання вирішують за допомогою бюджетування. В сучасній економічній літературі існує багато різноманітних підходів до визначення поняття бюджетування. Проте дослідження вітчизняних науковців стосовно питань бюджетування переважно спрямовані у площину розроблення концепції бюджетування на підприємстві загалом, і майже не досліджується питання бюджетування у розрізі окремих сторін функціонування підприємства. Зокрема не існує чіткого визначення бюджетування витрат на персонал. Питання бюджетування досліджувалися багатьма вітчизняними та зарубіжними науковцями. Серед них можна виділити таких вчених, як: К. Шим, В.Є. Хруцький, К.В. Щиборщ, В.В. Лук’янова, О.Г. Мельник, О.В. Яковенко, О.Є. Кузьмін, О.О. Терещенко та ін. Попри велике різноманіття визначень бюджетування, усі вони мають деякі спільні та відмінні риси, згідно з якими можна виділити підходи до визначення поняття бюджетування.

Лук’янова В. В. та Яковенко О. В. пропонують бюджетування розглядати за трьома напрямками [1, с. 18-21]. Згідно першого напряму, бюджетування розглядається в рамках системи планування на підприємстві. Другий напрям пропонує розглядати бюджетування в межах контролінгу або ж управлінського обліку. Третій напрямок розглядає бюджетування, як технологію управління.

Дещо ширше групує визначення сутності бюджетування Кузьмін О.Є [2, с. 16-19]. Згідно з його класифікацію виділяється чотири групи поглядів щодо сутності бюджетування. Перша група авторів розглядає бюджетування як розроблення, формування, складання бюджетів на підприємстві. Друга група авторів трактує бюджетування як технологію планування, обліку та контролю грошей і фінансових результатів. У третю групу увійшли автори, які вважають, що бюджетування розглядається як стандартизований процес, що базується як на самостійно розроблених підприємством, так і на загальновизнаних вимогах і процедурах. У четверту групу увійшли автори, які запропонували трактування бюджетування як управлінської технології, яка призначена для вироблення та підвищення фінансового обґрунтування управлінських рішень.

Як бачимо, обидві класифікації підходів до визначення бюджетування виділяють бюджетування, як технологію управління. Це на нашу думку є цілком виправдано і правомірно. Оскільки саме за допомогою бюджетування можуть прийматися ефективні управлінські рішення, щодо оптимізації витрат підприємства, та окремих його структурних підрозділів.

Найбільш точним на нашу думку є визначення бюджетування, що визначає його як інтегровану в систему менеджменту управлінську технологію, що передбачає розроблення бюджетів в організації, формування сприятливих організаційних умов для їх виконання та реалізації, а також забезпечення бюджетного контролювання та регулювання [3, с. 86].

Вважаємо за доцільне окремо розглядати бюджетування витрат на персонал, оскільки персонал підприємства є одним з ключових факторів виробництва. Для того, щоб сформувати визначення бюджетування витрат на персонал розглянемо коротко, що собою являють такі економічні категорії, як персонал та управління персоналом. Під персоналом розуміють основний, постійний штатний склад кваліфікованих працівників, який формується і змінюється під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх факторів. В свою чергу, управління персоналом – це цілеспрямована діяльність керівного складу організації на розробку концепції, стратегій кадрової політики і методів управління людськими ресурсами [4].

Отже, враховуючи всі вищерозглянуті аспекти визначення сутності бюджетування загалом, бюджетування витрат на персонал слід розглядати як управлінську технологію, що являє собою сукупність таких взаємопов'язаних процесів, як планування витрат на персонал, організація здійснення цих витрат, контроль за рухом грошових коштів а також коригування відхилень в процесі здійснення цих витрат. Невирішеними залишаються питання визначення функцій, принципів, технології бюджетування витрат на персонал. Саме в цьому напрямку здійснюватимуться подальші дослідження.

Література

1. Лук'янова В.В. Бюджетування витрат операційної діяльності: монографія / В.В. Лук'янова, О.В. Яковенко. – Хмельницький: ХНУ, 2011. – 224 с.

2. Кузьмін О.Є. Бюджетування в системі управління організацію : теоретичні і прикладні засади : монографія / О.Є. Кузьмін. – К.: Кондор, 2007. – 234 с.

3. Шеремета О.В. Бюджетування і бюджетне планування / О.В. Шеремета // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2005. – № 5. – с. 85-88.

4. Крушельницька О.В. Управління персоналом : навчальний посібник / О. В. Крушельницька. – К. : Кондор, 2003. – 296 с.

УДК 331.1

Вікторія Дронь,
магістрант,
Генадій Капінос,
к.е.н., доцент кафедри економіки та менеджменту промислових підприємств
Хмельницький національний університет
м. Хмельницький

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРАЦІВНИКІВ

Ефективне використання трудового потенціалу робітників без знання їх кваліфікаційного рівня, оцінки їх професійного досвіду, особистих якостей та їх трудового внеску в кінцеві результати виробничої діяльності стає неможливим.

Доцільно зауважити, що загальна компетентність є результуючою зусиль керівництва компанії, спрямованих на об'єднання інтелектуальних ресурсів окремих працівників. Тому менеджмент підприємства має забезпечити належну організацію колективного навчання, завдяки чому можна реалізувати цілу низку чинників конкурентоспроможності [1, с. 115]:

1) загальносистемних: культура виробництва, гармонія виробничих відносин, синергія спільної взаємодії;

2) внутрішніх: навичок, вмінь і досвіду організації та управління виробництвом; технологічних навичок, що забезпечують якість виробничих процесів;

3) зовнішніх: обмеження у часі, які потребують від підприємства гнучкості й мобільності.

Сучасним і ефективним інструментом управління реалізацією стратегії через управління стратегічними цілями управлінського персоналу є так звана збалансована система показників [2]. За її допомогою визначають стратегічні цілі менеджменту у конфігурації «фінанси-клієнти-процеси-персонал». Нові компетенції працівники можуть набувати як через систему самоосвіти, так і через участь у програмах підвищення кваліфікації, які можуть бути різними (табл. 1) [3, с. 173].

Таблиця 1

Цілі і способи реалізації програм професійного розвитку персоналу

Види програм	Цілі програми	Спосіб реалізації
Навчально-методична	Зміна технології професійного навчання	Рейтинг, моніторинг знань
Технологічна	Планування професійно-кваліфікаційного просування персоналу, підготовка працівників до роботи з новими технологіями	Підготовка до підвищення кваліфікації працівників службами управління персоналом, залучення викладачів та інструкторів у відповідній сфері діяльності
Науково-дослідна	Розвиток науково-дослідних робіт на підприємстві з метою створення та реалізації нових продуктів	Укладання договорів з науково-дослідними організаціями, вищими навчальними закладами, науковими підрозділами організацій
Мотиваційна	Підвищення мотивації персоналу щодо свого розвитку	Матеріальне та нематеріальне стимулювання розвитку персоналу

Оцінити наявний рівень професійної компетентності працівників доцільно за допомогою аудиту персоналу. Дане поняття широко застосовується для різних видів аналітичної роботи і його можна використати і для аналізу рівня професійної майстерності персоналу [4, с. 119].

Важливу роль у розробленні програм розвитку компетенцій відіграє вибір моделі компетенції – як теоретичної системи знань, умінь, навичок персоналу, що забезпечують організації реалізацію завдань менеджменту. Для планування розвитку компетенцій у сфері функціонального управління видається доцільним поєднати модель SHL і модель S. Whiddett & S. Hoolyforde [5, 6].

Модель SHL виділяє наступні типи компетенцій:

1) підприємницькі якості (бізнес, творчий підхід, рішучість, стратегія);

2) якості керівника (лідерство, планування, орієнтація на якість);

3) професійні якості (спеціальні знання, аналіз і вирішення проблем, усна й письмова комунікація);

4) особисті якості (міжособистісне розуміння, гнучкість, стабільність, особиста мотивація).

Модель S. Whiddett & S. Hoolyforde виділяє такі типи компетенцій:

1) розвиток бізнесу (особистий розвиток, генерування та обґрунтування ідей);

2)досягнення результатів (планування, чіткість менеджменту, постановка цілей);

3) аналіз – робота з інформацією (аналіз і прийняття рішень);

4) люди (робота в команді, вплив, керування відносинами).

Обидві моделі серед ключових компетенцій визначають здатність до особистого розвитку, вміння аналізувати і приймати рішення, раціонально організовувати роботу підлеглих тощо.

Вищезазначені методики оцінки персоналу підприємства за усіма функціональними службами підприємства дають змогу розробити план заходів, спрямованих на удосконалення та розвиток необхідних для реалізації конкурентної стратегії організації та компетенцій її співробітників.

Література

1. Дериховська В. І. Модель оцінки рівня розвитку персоналу підприємства / В. І. Дериховська // Економіка розвитку. – 2012. – №1. – С. 114 -117.

2. Kaplan R. S. The Balanced Score Card / R. S. Kaplan, D. P. Norton. – Boston : Harvard Business School Press, 1996. – 523 p.

3. Николаенко Л. Ф. Подбор статистических показателей относительно оценки системы управления персоналом / Л. Ф. Николаенко // Бізнес-інформ. – 2007. – №8. – С. 171-176.

4. Грузіна І. А. Удосконалення системи оцінки компетенцій персоналу підприємства / І. А. Грузіна // Бізнес-інформ. – 2011. – №9. – С. 117-121.

5. Reynolds, M. The Handbook of Experiential Learning and Management Education / M. Reynolds, R. Vince. – Oxford University Press, 2007. – 362 p.

6. Roberts, T. Computer-Supported Collaborative Learning in Higher Education / T. Roberts. – Idea Group Pub., 2004. – 322 p.

УДК 331.5

Валентина Барчук,
старший викладач кафедри теоретичної та прикладної економіки
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОГО СЕГМЕНТУ РИНКУ ПРАЦІ

Молодіжний сегмент займає особливе місце в ієрархічній структурі ринку праці, оскільки визначає тенденції розвитку на найближчу та віддалену перспективу. Ринку праці належить провідна роль у системі відтворення людського ресурсу, який має довготривалий період формування та розвитку. Цінність і унікальність людського ресурсу, що формується під впливом сукупності природних, економічних, техніко-технологічних, соціальних чинників, вимагає пошуку перспективних напрямів і дієвих механізмів забезпечення його ефективного відтворення [1].

Проблема працевлаштування молоді є дуже актуальна. Помітно, що з кожним роком на ринку праці вимоги до фахового рівня працівників зростають, що ускладнює процес працевлаштування, особливо коли йдеться про перше місце роботи, де у молодого працівника немає належного досвіду.

Молодіжний сегмент ринку праці характеризують такі особливості:

1. Існує суттєва незбалансованість між обсягами і структурою попиту на робочу силу молоді та обсягами і структурою її пропозиції. Це зумовлено тим, що, з одного боку, соціальна потреба молоді у отриманні професійної освіти часто не відповідає потребам виробництва, з іншого боку – недостатнім вивченням навчальними закладами потреб ринку праці та неефективною профорієнтаційною роботою.

2. Система професійної підготовки кадрів у якісному і кількісному виразі (структура та кількість випускників за професіями) не відповідає потребам ринку праці, що ускладнює працевлаштування молоді.

3. Молодь на ринку праці знаходиться часто в нерівних умовах щодо конкурентоспроможності стосовно працівників старших вікових поколінь, що пов'язано з браком професіоналізму та досвідом практичної роботи.

4. Велика частка молоді, яка не витримала конкурентної боротьби з представниками старших вікових поколінь, потрапляє на нерегульований ринок праці, що збільшує відсоток тіньової зайнятості, а це не сприяє відповідному професійному розвитку молодих спеціалістів.

5. Оплата праці молоді є низькою та в більшості випадків не відповідає потребам і вимогам повного відтворення людських ресурсів, зміцнення здоров'я і відновлення рівня працездатності.

6. Серед економічно активної населення формується високий рівень молодіжного безробіття, при цьому його реальні обсяги перевищують офіційні дані. Молодь знаходиться в значно гіршому становищі щодо соціального захисту від безробіття порівняно з іншими представниками робочої сили [2].

Прогноз окремих науковців свідчить, що у 2015 р. потреби промисловості у кваліфікованих робітниках у більшості регіонів України задовольнятимуться лише на 30 – 37%. Водночас, через трудову міграцію, Україна втратила близько 3,5 млн. осіб переважно молодого та середнього віку – найбільш продуктивну частину населення, і третина з них – кваліфіковані фахівці.

На базі даних Головного управління статистики в Івано-Франківській області було визначено основні тенденції, притаманні ринку праці у 2007 – 2011 рр., які подано у таблиці 1 [3].

Таблиця 1

Тенденції формування ринку праці Івано-Франківщини

Показник		*2007 р.*	*2008 р.*	*2009 р.*	*2010 р.*	*2011 р.*
Рівень зайнятості,%		52,8	53,4	51,9	52,3	52,2
Рівень безробіття,% (за методологією МОП)		8,0	7,9	9,0	8,2	8,7
Зареєстроване безробітне населення, тис. осіб		26,9	24,8	24,2	14,9	17,1
Потреба в робочій силі (на кінець року), тис. осіб		1,3	0,7	0,2	0,2	0,4
Навантаження незайнятого населення на одне вільне робоче місце, осіб		20	48	81	74	38
Середньомісячна заробітна плата	номінальна, грн.	1180	1543	1627	1927	2213
	реальна, у % до попереднього року	115,4	105,2	91,2	112,6	108,0

Аналіз статистичних даних свідчить про те, що на ринку праці Івано-Франківської області окреслилися такі тенденції: коефіцієнт навантаження на вільні робочі місця збільшився вчетверо з 2007 р. по 2009 р., проте уже в 2011 р. він зменшився до 98 осіб; рівень зайнятості фактично не змінювався і залишався приблизно на одному рівні (52,8 %, 53,4 %, 51,9 %, 52,3 %, 52,2 % за відповідні роки), що свідчить про зайнятість лише половини населення, при цьому кількість нових робочих місць зростає повільно. Потреба в молодих спеціалістах залишається порівняно низькою (0,4 тис. осіб в 2011 р.) у відношенні до кількості безробітних – 17,1 тис. осіб.

Однією з найскладніших проблем ринкової трансформації економіки є ефективне використання та подальший розвиток інтелектуального потенціалу суспільства. Інтелектуальний потенціал країни включає знання і творчі здібності населення, систему освіти, комп'ютерне забезпечення. Інтелектуальний потенціал, що належно використовується у процесах економічного розвитку, є водночас інтелектуальним капіталом та активним чинником людського розвитку і економічного зростання [4].

Сучасний розвиток ринку праці та його окремих сегментів, зокрема молодіжного, характеризується наявністю суперечностей, деформованістю регіональної, галузевої та секторної структури зайнятості населення, ускладненням процесу залучення молоді до сфери продуктивної діяльності, що є наслідками недосконалості механізму його державного регулювання. Отже, в сучасних умовах важливим чинником функціонування будь-якого регіону є зайнятість населення та стан ринку праці. Аналіз регіональних особливостей Івано-Франківщини дозволив виявити низку притаманних йому характеристик щодо формування ринку праці: високе навантаження на одне робоче місце, попит на молодих спеціалістів непропорційний, досить високими залишаються показники рівня безробіття.

Література

1. Заяць Т.А. Національний ринок праці та його молодіжний сегмент: методологія, практика, перспективи розвитку / Т.А. Заяць, В.Л. Жаховська // Монографія. За ред. академіка НАН України д.е.н., проф. Б.М. Данилишина. – К. : Фенікс, 2008. – 312 с.

2. Абашина О.В. Дослідження особливостей регіонального ринку праці молоді / О.В. Абашина. [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/en_re/2008_5_1/zbirnuk_RE_1_6.pdf

3. Сайт Головного управління статистики в Івано-Франківській області. [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://stat.if.ukrtel.net/

4. Грішнова О.А. Економіка праці та соціально-трудові відносин : Підручник / О.А. Грішнова. – К. : Знання, 2009. – 390 с.

УДК 316.344.6

Оксана Кривенко,
аспірант кафедри теоретичної і прикладної економіки
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ІНВАЛІДНІСТЬ ЯК СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Інвалідність є об'єктивним соціальним явищем, уникнути якого не може жодна нація, і кожна держава відповідно до свого рівня розвитку, пріоритетів і можливостей формує соціально-економічну політику щодо осіб з особливими потребами. Проте можливості суспільства в подоланні цього лиха, зрештою, визначаються не тільки ступенем розуміння самої проблеми, але й наявними економічними ресурсами. Звичайно, масштаб інвалідності залежить від низки чинників, таких як: стан здоров'я населення, розвиток системи охорони здоров'я, соціально-економічний розвиток, стан навколишнього середовища, історичні і політичні причини, зокрема, участь у війнах і військових конфліктах тощо.

Щодо визначення поняття інвалідності існує багато тлумачень, одним з яких є наступне: інвалідність — це обмеженість конкретного індивідуума, що випливає з дефекту, який перешкоджає, або позбавляє його можливості виконувати дії, які вважаються для цього індивідуума нормальними залежно від вікових, статевих, соціальних і культурних факторів. В свою чергу, інваліди, або люди з особливими потребами – це особи із стійким розладом функцій організму, зумовленим захворюванням, травмою, або з вродженими дефектами, які обмежують їхню життєдіяльність.

У сучасній науковій літературі поруч з терміном "інвалід" широко використовуються такі означення, як "люди з функціональними обмеженнями", "люди з особливими потребами", "особи з інвалідністю", "особи з обмеженими можливостями", "особи з обмеженими фізичними можливостями", "особи з фізичними вадами".

За оцінками ВООЗ 2011 року, майже 15% населення у всьому світі має інвалідність (що перевищує зроблені раніше оцінки ООН, де говорилось про 10%). Щодо нашої держави, то в Україні проблема інвалідності особливо загострюється. Адже упродовж останніх років населення України зменшилося на 2%, а чисельність інвалідів зросла на 5,5% і на початок 2012 року становила 2 млн. 777,6 тис. осіб, або 6% загальної чисельності населення [1, с.71].

Чисельність осіб з інвалідністю зростає. Це відбувається у зв'язку із старінням населення – літні люди в більшій мірі схильні до ризику інвалідності, – а також із-за глобального зростання хронічних станів, таких як діабет, серцево-судинні хвороби і психічні захворювання.

Інвалідність непропорційно широко зачіпає уразливі групи населення. Результати "Всесвітнього огляду в області охорони здоров'я" свідчать про більшу поширеність інвалідності в країнах з низьким доходом, чим у високорозвинених країнах [2].

У людей з особливими потребами більша ймовірність бути безробітними і, в цілому, заробляти менше, ніж цілком здорові особи. Глобальні дані "Всесвітнього огляду в області охорони здоров'я" показують, що зайнятість серед чоловіків-інвалідів (35%) і жінок-інвалідів (20%) нижча, ніж серед здорових чоловіків (65%) і жінок (30%). Недавнє дослідження, проведене Організацією економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) показує, що в 27 країнах особи з інвалідністю працездатного віку зазнають значних незручностей на ринку праці і досягають на ньому гірших результатів, чим повносправні люди працездатного віку. В середньому, показник зайнятості серед інвалідів (44%) був майже удвічі нижчий, ніж серед не інвалідів (75%). Серед останніх показник економічної пасивності був приблизно в 2,5 рази вищий, ніж серед інвалідів (49% і 20% відповідно) [3].

За останнє десятиліття соціальна політика України відносно людей з інвалідністю істотно трансформувалася. Сприйняття цієї соціальної групи людей як осіб, про яких необхідно лише дбати, і

які не можуть залучатися до активного суспільного життя, змінюється у напрямі ставлення до них як до повноправних членів суспільства, котрі мають рівні права з іншими громадянами країни.

Література

1. Соціальний захист населення України: Стат. Збірник // Державний комітет статистики України, 2012 р. – 127 с.

2. World Health Survey. Geneva, World Health Organization, 2002–2004 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.who.int/healthinfo/survey/en/, accessed 9 December 2009

3. Ickness, disability and work: breaking the barriers. A synthesis of findings across OECD countries. Paris, Organisation for Economic Co-operation and Development, 2010.

УДК 314.15

Оксана Остапа,
аспірант кафедри менеджменту та маркетингу
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ВНУТРІШНІ МІГРАЦІЙНІ ПЕРЕМІЩЕННЯ НАСЕЛЕННЯ ОБЛАСТЕЙ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ

Найчастіше поняття "міграція" пов'язують із міграційними процесами зовнішнього характеру, тобто із зміною особою постійного місця проживання та перетином адміністративно-територіального кордону. Проте у складі міграційного руху окрім зовнішньої міграції не менш важливу роль відіграє і внутрішня (внутрідержавна) міграція.

Як зазначено у сучасному словнику іншомовних слів: "внутрішня міграція – це переселення, переміщення населення у середині країни" [1, с. 458].

Внутрішня міграція присутня, фактично у всіх країнах світу, але різниться за принципами пересування. В Україні, маємо внутрішню міграцію доволі таки активну. Люди переїжджають, здебільшого, з сіл до міста, з меншого міста до більшого, з одного регіону в інший. Примушують людей покидати насиджені місця різні причини, але найголовнішою є – пошук роботи, заробітку. Люди які переїжджають зі сіл до міста, намагаються знайти роботу на підприємствах, фабриках, заводах, установах, бо робота, як правило, престижна і більш оплачувана. Переїжджають люди з регіону в регіон, з міста до міста і з інших причин, зокрема, пов'язаних з професією чи життєвими обставинами [2].

Найчастіше в межах України люди переїжджають жити в Донецьку область, далі за популярністю йдуть Дніпропетровська, Київська, Львівська та Харківська області. В Україну в'їжджає з метою міграції в два рази більше людей, ніж виїжджає. Так, у січні до України переїхало жити з-за кордону 2811 осіб. Поїхало з країни 842 людини. Таким чином, міграційний приріст населення на початку року склав 1969 осіб [3].

Досить активну участь у здійсненні міграційних процесів, зокрема внутрішній міграційних переміщеннях, беруть області Західної України. Найбільша кількість прибулих осіб по Західній Україні була зафіксована в Львівській обл. (30309 осіб) та Хмельницькій обл. (23310 осіб). Ці області є також одними із перших по Західній Україні, з яких вибуло найбільше жителів: Львівська обл. – 31103 особи та Хмельницька – 24316 осіб. Найменше число осіб в межах Західної України прибуло та вибуло із Закарпатської обл., 8142: 8512 відповідно, де приріст складає (-370) осіб (табл. 1).

По Західній Україні Рівненська обл. є однією з найперших, яка за рахунок внутрішньої міграції втратила найбільшу кількість осіб (-1491). Далі йдуть: Хмельницька обл. (-1006), Львівська обл. (-794), Волинська обл. (-613), Тернопільська обл. (-565), Закарпатська обл. (-370) та Івано-Франківська обл. (-40). Чернівецька область є єдиною по Західній Україні, яка має позитивний приріст, і цей приріст складає (+316 осіб).

Таблиця 1

Внутрішній міграційних рух населення областей Західної України у 2012 році

Регіон	Число прибулих осіб	Число вибулих осіб	Приріст, осіб
Західна Україна	137576	142139	-4563
Івано-Франківська	15845	15885	-40
Тернопільська	14108	14673	-565
Львівська	30309	31103	-794
Чернівецька	10096	9780	316
Рівненська	19290	20781	-1491
Волинська	16476	17089	-613
Хмельницька	23310	24316	-1006
Закарпатська	8142	8512	-370

Джерело: http://www.ukrstat.gov.ua/

Внутрішня міграція є важливою складовою міграційного переміщення населення та першим кроком на шляху до еміграції, у випадку, коли кращі умови, які намагається знайти особи через міграцію в межах власної країни, не відповідають її очікуванням та бажанням, то вже зовсім скоро внутрішня міграція може трансформуватися у зовнішню.

Література

1. Сучасний словник іншомовних слів: Близько 20 тис. слів і словосполучень / Уклали: О.І. Скопненко, Т.В. Цимбалюк. – К.: Довіра, 206. – 789 с.

2. Яка вона – внутрішня міграція? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://maidanua.org/2012/04/yaka-vona-vnutrishnya-mihratsiya/

3. Внутрішня еміграція: найчастіше переїздять жити на Донбас. Офіційна статистика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://infoporn.org.ua/materials/news/Vnutrishnya_emigratsiya_naychastishe_pereizdyat_zhiti_na_Donbas_Ofitsiyna_STATISTIKA/49523

4. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/

УДК 336.276

Ірина Ткачук,
д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів,
Іван Плець,
к.е.н., викладач кафедри фінансів,
Роман Щур,
викладач кафедри фінансів
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ВНУТРІШНІМ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ УКРАЇНИ

Боргова політика нашої держави на сучасному етапі характеризується відсутністю систематизованості, плановості, а система управління внутрішнім державним боргом – суперечливістю, неефективною дією різних елементів його несформованого механізму. Тому актуальним стає формування теоретичних основ фінансово-економічного механізму управління внутрішнім державним боргом в Україні, який повинен стати базою для створення внутрішньоборгової доктрини управління державним боргом, важливим інструментом реального впливу на раціоналізацію політики внутрішніх державних запозичень, запобігання борговій кризі.

Фінансово-економічний механізм управління внутрішнім державним боргом являє собою сукупність фінансових і економічних методів, прийомів, інструментів, важелів, за допомогою яких держава реалізує свої боргові відносини щодо внутрішніх запозичень з кредиторами та які націлені на забезпечення платоспроможності і кредитоспроможності держави, створення умов для стійкого економічного зростання, макроекономічної та фінансової стабільності в теперішньому і майбутньому.

Такий механізм повинен формуватися на основі боргової доктрини, відповідати фінансовій політиці держави, узгоджуватися з грошово-кредитною та бюджетно-податковою політикою, принципами управління державним боргом.

Враховуючи двоаспектність ролі державного боргу: з одного боку, як важеля впливу на економічні процеси в країні, з іншого, як об'єкта управління – держава сама визначає співвідношення між різними видами боргової діяльності, їх структуру, механізми побудови тощо, при формуванні фінансово-економічного механізму управління внутрішнім державним боргом доцільно визначати його стратегічні, тактичні, оперативні цілі [1, с. 275].

До стратегічних цілей відносимо передусім забезпечення політичної, економічної безпеки і стабільності, а саме: обмеження боргового навантаження на державний бюджет, мінімізація вартості обслуговування державного боргу, оптимізація структури державного боргу, задоволення за рахунок запозичень потреб уряду в додаткових фінансових ресурсах, необхідних для фінансування загальнодержавних програм, забезпечення інвестиційної складової державних запозичень.

До тактичних цілей фінансово-економічного механізму управління державним боргом слід віднести: збільшення довгострокових позик за умови зменшення питомої ваги короткострокових, забезпечення контролю за ефективністю використання запозичених ресурсів; розширення та диверсифікацію портфеля фінансових інструментів державного боргу.

До групи оперативних цілей, реалізація яких передбачається на короткострокову перспективу, віднесемо: підтримання курсу державних цінних паперів, мінімізацію витрат щодо залучення та обслуговування позик.

На нашу думку, фінансово-економічний механізм управління і регулювання внутрішнім державним боргом потрібно розглядати структурно як сукупність методів (планування, прогнозування, ціноутворення, оцінка, контроль, моніторинг, мотивація); важелів (кредит (види, вартість, строк), цінні папери (види, дохідність), витрати на обслуговування боргу, податки, фінансові санкції, пільги); інструментів (реструктуризація, рефінансування, уніфікація, конверсія, консолідація, капіталізація, відстрочка, анулювання); індикаторів (фінансово-аналітичні показники внутрішнього державного боргу та їх граничні значення); систему забезпечення (інформаційна, правова, нормативна, інституційна).

Основу реалізації фінансово-економічного механізму управління внутрішнім державним боргом необхідно формувати згідно з принципами: відповідність внутрішньоборговій державній доктрині; фінансове забезпечення потреб держави; економічна обґрунтованість; ефективність; прогнозованість і планування;

координованість з грошово-кредитною і бюджетно-податковою політикою; фінансово-економічна безпека держави; відповідальність; прозорість і публічність [2, с. 211].

Таким чином, формування фінансово-економічного механізму управління внутрішнім державним боргом уможливить вирішення важливих завдань: визначення стратегічних орієнтирів щодо структури боргового портфеля з метою ефективної організації процесу обслуговування внутрішнього державного боргу; підвищення якості управління внутрішнім державним боргом; підвищення рівня прозорості боргової політики держави; підвищення відповідальності органів державної влади, що забезпечують розробку й реалізацію боргової політики; створення умов для розвитку внутрішнього ринку боргових інструментів.

Література

1. Перевозова І. В. Структуризація та аналіз спектра фінансово-аналітичної інформації щодо внутрішнього державного боргу / І. В. Перевозова, С. В. Рудейчук, І. І. Плець // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: зб. наук.-техн. праць. – Львів: РВВ НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.5. – С. 274–282.

2. Плець І. І. Механізми фінансового регулювання державного боргу в Україні / І. І. Плець, А. Д. Шпак // Моделювання регіональної економіки: зб. наук. праць. – Івано-Франківськ: Видавець Віктор Дяків, 2011. – №2 (18).– С. 207–213.

УДК 631:368.914.2

Володимир Рудик,
к. е. н., доцент кафедри фінансів і кредиту,
директор навчально-наукового інституту бізнесу і фінансів
Подільський державний аграрно–технічний університет
м. Кам'янець-Подільський

ВПЛИВ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ НА ЗАПРОВАДЖЕННЯ ОБОВ'ЯЗКОВОГО ДЕРЖАВНОГО НАКОПИЧУВАЛЬНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ

Для задоволення життєвих потреб громадян пенсійного віку більшістю вітчизняних і зарубіжних фінансистів бачиться створення у суспільстві багаторівневих пенсійних системи. В Україні також назріла нагальна потреба у створенні і функціонуванні такого типу пенсійної моделі. Саме необхідність одночасного функціонування всіх трьох рівнів української пенсійної системи буде сприяти послідовному її становленню як цілісного механізму і дасть можливість використовувати солідарні і накопичувальні пенсійні програми, вивести на новий рівень фінансові відносини між основними суб'єктами пенсійної системи.

На сьогоднішній день в нашій країні функціонують перший і третій рівні вітчизняної пенсійної системи, які передбачені українським законодавством [1]. Другий рівень – обов'язкове державне накопичувальне пенсійне страхування, на переконання більшості фахівців, які займаються дослідженням проблем накопичувальної системи пенсійного страхування, необхідно запроваджувати найближчим часом. Хоча, в умовах фінансово – економічної кризи, появилося багато скептиків щодо негайного запровадження обов'язкової накопичувальної пенсійної системи [4; 5]. Це пояснюється тим, що сьогодні як в Україні, так і у світі не розроблено простих у реалізації й одночасно дієвих оперативних заходів протидії негативному впливу фінансових криз на пенсійні системи першого рівня.

За оцінками експертів фінансова криза висвітлила наявні проблеми у розподільчих системах першого рівня, який функціонує і в Україні. Криза проявлялася через зменшення обсягів пенсійних внесків внаслідок згортання виробництва, зниження зайнятості та рівня заробітних плат. При цьому пенсійні виплати збільшувалися за рахунок раннього виходу на пенсію, а також підвищення розмірів пенсій. Значні втрати доходів паралельно зі зростанням видаткової частини справили негативний вплив на фінансовий стан системи першого рівня.

Більшість країн Східної Європи, в яких обов'язкові накопичувальні пенсійні програми функціонують нетривалий період, для підтримки першого рівня прийняли рішення скоротити розмір

пенсійних внесків в другий рівень, підвищивши їх в перший (Естонія, Латвія, Литва, Румунія). Такі країни як Словаччина і Угорщина планують дозволити учасникам другого рівня повністю повернутися до першого рівня [5]. На думку Коваля О.П. такі дії урядів даних країн пов'язані з необхідністю пере спрямувати грошові потоки з другого рівня на перший, так як інших дієвих механізмів його фінансового забезпечення в нинішній ситуації не було запропоновано. [3, с.75-76].

Таким чином, аналітики у сфері пенсійної забезпечення дійшли висновків, що систему другого рівня можна кваліфікувати як інструмент підтримки першого рівня. В умовах дефіциту фінансових ресурсів першого рівня саме грошові кошти накопичувальних пенсійних програм можна використати для його компенсації через створення стабілізаційного фонду. Доходи від інвестування пенсійних активів другого рівня через державні запозичення направляються до даного фонду і в період гострої фінансової кризи спрямовуються на фінансування солідарних пенсійних програм. Після закінчення фінансової кризи грошові ресурси даного фонду знову використовуються в системі другого рівня в різних інвестиційних проектах, які передбачаються в основних напрямках інвестиційної політики Накопичувального фонду.

Детальне дослідження експертами даного питання, проведення круглих столів щодо впливу фінансової кризи на сферу пенсійного забезпечення, дали можливість визначити, що багаторівневі пенсійні системи є оптимальними, забезпечують диверсифікацію ризиків та сприяють протистоянню фінансової нестабільності систем першого рівня [2; 3, с.75-76].

Література

1. Закон України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» [№3668 –VI від 8.07.2011р Електронний ресурс. – http:// zakon1.rada.gov.ua.

2. Влияние глобального фінансового кризиса на системы социального страхования и пенсионные системы. [Електронный ресурс] – Режим доступу. http://www.actuaris.ru/magazine/detail.php.ID=4873.

3. Коваль О.П. Місце і роль загальнообов'язкової накопичувальної складової в багаторівневій пенсійній системі України: антикризовий аспект/ О.П. Коваль // Фінанси України, 2012, №6. – с. 75-76.

4. Пенсионные системы в период кризисна: региональный доклад по странам Европы и Центральной Азии: документ Всемирного банка 12 ноября 2009 г. [Електронный ресурс] – Режим доступу.
http:siteresources.worldbank.org/ECAEXT/Resources/258598125684212362l/6525333126021381637/PensionCrisisPolicyNotefinalru.pdf;

5.Пенсионные системы после кризисна: обзор центра макроэкономических исследований Сбербанка России. Май 2011 г. [Електронный ресурс] – Режим доступу. http://www.pdf.ru/common/img/uploaded/files/pdf/press_center/pens_syst.pdf

УДК 368

Світлана Кропельницька,
к.е.н., доцент кафедри фінансів
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗРАХУНКУ РОЗМІРУ ШКОДИ ВНАСЛІДОК ДТП ПРИ СТРАХУВАННІ "АВТОЦИВІЛКИ"

Ефективним засобом керування ризиком, пов'язаним з діяльністю об'єктів підвищеної небезпеки, одними з яких вважаються наземні транспортні засоби, є механізм страхування цивільно-правової відповідальності за шкоду, заподіяну життю, здоров'ю, майну третіх осіб під час експлуатації наземного транспортного засобу. При цьому, особами, відповідальність яких застрахована, є страхувальники та інші особи, які експлуатують забезпечений транспортний засіб (ЗТЗ) на законних підставах.

Законодавством [1], звичайно, передбачено обов'язковий ліміт відповідальності страховика, або – грошову суму, в межах якої страховик зобов'язаний провести виплату страхового відшкодування відповідно до умов договору страхування. За шкоду, заподіяну майну потерпілих, він становить 50 тис.

гривень на одного потерпілого. Причому, у разі коли загальний розмір шкоди за одним страховим випадком перевищує п'ятикратний ліміт відповідальності страховика, відшкодування кожному потерпілому пропорційно зменшується.

За шкоду, заподіяну життю та здоров'ю потерпілих, обов'язковий ліміт відповідальності страховика, становить 100 тис. гривень на одного потерпілого. Зауважимо, що дана сума пропорційному скороченню не підлягає, незалежно від кількості потерпілих. Отже, максимальна сума, що визначена законодавством, для відшкодування страховиком становить 150 тис.грн. Водночас, слід зазначити, що страхові компанії, зважаючи на свою власну платоспроможність можуть визначати у договорах страхування на індивідуальних умовах ліміти, які вищі, ніж зазначені у законодавстві.

Виходячи з вищесказаного, перед страховиками постає проблема розрахунку розміру шкоди внаслідок ДТП. Адже, це, по-перше, впливає на розмір фактичної суми страхового відшкодування, яку повинен сплатити страховик після страхового випадку, а по-друге, є важливим при визначенні адекватних страхових тарифів, які в майбутньому зможуть забезпечити страховикам можливість сформувати достатні страхові резерви.

Настання дорожньо-транспортної події залежить від багатьох факторів, які частково враховуються при визначенні страхових тарифів (стаж водія, об'єм двигуна ЗТЗ, територія експлуатації ЗТЗ та ін.)

У загальному випадку страховий випадок (ДТП) може бути одиничним (наслідок непередбачуваних раптових подій) або деякий обмежений час (при масових аваріях). Крім того, треба мати на увазі, що ефект негативних наслідків ДТП може з'являтися після певного проміжку часу. Останнє частіше всього виявляється стосовно шкоди, завданої здоров'ю та життю людини. Використавши підхід, який пропонується В. Борисенком в [2; 54], та адаптувавши його до вирішення поставленої у дослідженні проблеми, сформулюємо основні тези математичної моделі.

По-перше, у якості вихідних випадків розглядаються внутрішні впливи на ЗТЗ (технічні порушення в функціонуванні транспортного засобу, помилки водія) або зовнішні впливи, як з боку природних явищ – землетрус, ураган, град, снігопад тощо, так і іншого впливу – об'єкти транспортної інфраструктури, людський фактор тощо. Такі впливи з точки зору математики характеризуються інтенсивністю відмовлень, або вірогідністю зовнішніх впливів в одиницю часу.

По-друге, вирази прогнозованих наслідків від страхових випадків подаються у вигляді безрозмірних одиниць вірогідності за одиницю часу (частіше всього – рік), а не у категоріях руйнування, забруднення, шкоди здоров'ю, смерті тощо.

Початкові дані. Маємо ЗТЗ, який потенційно може стати учасником ДТП, що завдасть шкоду майну, життю чи здоров'ю потерпілих третіх осіб.

Період функціонування ЗТЗ і строк його страхування починається з t=0 і складає Оæ (страховий договір, зазвичай укладається на рік і продовжується після закінчення такого терміну знову.

Частоту можливих ДТП визначаємо через W_0, шкода від цієї ДТП становить Y_0 . Середній за час Оæ розмір шкоди $Y^0 = W_0 Y_0 T$æ.

Страхувальник кожного року на протязі часу Оæ сплачує страховий платіж P_p і на момент T_0 сума страхових платежів складає $P = P_p T$æ або, якщо Pp змінюється за часом,

$$P = \int_0^{T_æ} P_p(t)\, dt .$$

Нехай ЗТЗ внаслідок ДТП спричиняє шкоду на суму (в грн.) – B(t) протягом часу t. Якщо визначити dw (b; t) / db як щільність вірогідності страхового випадку в момент часу t, то середній очікуваний розмір шкоди в момент часу t

$$\overline{b}(t) = \int_0^{b^{max}(t)} (dw\,(b;)t\,/db)b\,(t)\,db,$$

де $b^{max}(t)$ – максимально можливе значення шкоди.

Середній очікуваний інтегральний розмір шкоди до моменту часу t складає

$$B(t) = \int_0^t b(t)\,dt = \int_0^{b^{max}(t)} (dw\,(b;t)\,/\,db)\,bdb.$$

Даний підхід дозволить страховикам обраховувати більш точні обсяги ймовірної шкоди

внаслідок ДТП, що сприятиме формуванню як адекватної тарифної політики, так і політики створення та розміщення страхових резервів.

Література

1. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Закон України від 01.07.2004 №1961-IV із змінами, внесеними законом N 3045-VI від 17.02.2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1961-15.
2. Борисенко В.Д. Математическая модель расчета нетто-тарифа при страховании морских судов/ В.Д. Борисенко, Ю.В. Кисетов // Збірник наукових праць НУК. – 2004. – Вип. 4(397). – С.92–97.

Алла Бидик,
к.е.н, доцент,
доцент кафедри фінансів та банківської справи
Чортківський інститут підприємництва і бізнесу
Тернопільського національного економічного університету

СИСТЕМА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ – ВАЖЛИВА УМОВА ЇХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Невід'ємною складовою державної регіональної політики є розвиток сільських територій, спрямований на обов'язкове підвищення рівня й поліпшення умов життя сільського населення через вирішення проблем економічного характеру та формування міцної фінансової основи [1]..

Аналіз статистичних даних Тернопільської області показує, що фінансове забезпечення розвитку сільських територій області є вкрай мізерним та недостатнім при тому, що суб'єкти та учасники цього процесу розуміють його необхідність, важливість та загальнодержавне значення [2]. .

Всі проблеми, що обмежують ефективність фінансування інноваційного розвитку сільських територій мають загальносистемний яскраво виражений характер, який проявляється у відносно низькому рівні фінансового забезпечення не лише в Тернопільській області, а й в Україні.

Спостерігається низька інвестиційна та фінансова спроможність органів місцевого самоврядування щодо вирішення проблем розвитку. Особливо загрозливою є ситуація на рівні територіальних громад.

Сьогодні високий агропромисловий потенціал Тернопільської області поєднується із низькими показниками рівня життя населення та недостатньо розвинутою соціальною сферою. Як результат – в межах більшості сільських територій мають місце високий рівень безробіття, низький рівень оплати праці та доходів сільського населення, недостатній розвиток підприємництва, несприятливі демографічні показники, високий рівень забруднення навколишнього середовища, слабке матеріально-технічне та кадрове забезпечення соціальної інфраструктури, зростання міграції економічно активного населення у міста та за кордон.

Сучасна аграрна політика України має функціонувати на фундаменті та в рамках державної регіональної політики. Однією з найбільш важливих загальних функцій регіональної економіки є функція регіонального управління, головним завданням якої є відтворення регіону як соціально-економічної системи.

Регіональний розвиток – це комплексна політика, спрямована на стимулювання зростання або відновлення економіки окремого регіону, укріплення ефективності і конкурентоспроможності бізнесу, створення робочих місць та сприяння сталому розвитку та екологічній безпеці всієї території. Успішність розвитку регіону залежить від місцевого потенціалу в сфері залучення фінансових ресурсів, розвитку продуктивних партнерських відносин в регіоні та ефективного використання наявних можливостей з врахуванням місцевих соціальних, економічних та культурних реалій [3].

Сталий розвиток сільських територій та його безпосереднє фінансування вимагає наявності злагодженого та ефективно діючого механізму його фінансового забезпечення. Дія такого механізму

передбачає проведення комплексу заходів, що поєднують вибір найнеобхідніших напрямів та об'єктів вкладання коштів, форм та можливих джерел їх фінансового забезпечення, підбір потенційних учасників та ефективних інструментів, наявність дійової фінансової інфраструктури, вивчення та застосування прогресивної нормативно-правової, науково-технічної та інформаційної баз для успішної реалізації передбачених стратегічних завдань.

Метою стратегічного управління механізмом фінансового забезпечення є створення надійного потенціалу для сталого, рентабельного, конкурентоспроможного розвитку сільських територій, її основних об'єктів виробничої, соціальної та природоохоронної сфер, суб'єктів підприємництва та населення, збалансованість усіх напрямків територіальних інтересів сьогодні і в довгостроковій перспективі.

Фінансове забезпечення сільських територій може проводитись за такими напрямами:

– фінансове забезпечення виробничо-господарської діяльності;

– фінансове забезпечення оздоровчо-рекреаційної (туристичної) діяльності;

– фінансове забезпечення природоохоронної діяльності;

– фінансове забезпечення соціально-демографічної діяльності;

– фінансове забезпечення культурних потреб населення.

Практичне застосування механізму фінансового забезпечення ускладнюється масштабністю та складністю його загального об'єкта – сільської території, потенційною множинністю та рухом вхідних і вихідних фінансових потоків, які мають бути узгоджені між собою, забезпечувати можливість безперебійного відтворення виробництва на селі, ефективно використовувати наявні грошові фонди, залучені у фінансування кошти, стимулювати суб'єктів до самозабезпечення та самофінансування, створювати надійну фінансову базу для довгострокового поступового розвитку сільської території.

Сучасними викликами для розвитку сільської місцевості є необхідність зменшення частки прямого забезпечення регіонів із Державного бюджету та застосування нових інструментів фінансування регіонального розвитку. Особливо існуючі проблеми фінансового забезпечення загострила світова економічна криза 2008-2011 років, наслідки якої ще довго буде відчувати Україна.

Враховуючи обмеженість коштів бюджетної системи на розвиток сільських територій, необхідно розробляти нетрадиційні ринкові джерела фінансування даного напрямку суспільної діяльності для максимального наближення рівнів життя сільського та міського населення за допомогою розвинутої фінансової інфраструктури, що виступає важливою складовою механізму фінансового забезпечення розбудови сільських територій.

Метою стратегії розвитку інфраструктури фінансового забезпечення сільських територій є формування та реалізація ефективних механізмів створення системи оптимального доступу суб'єктів, що потребують фінансові ресурси до джерел їх формування, можливості їх отримання в необхідному обсязі з метою подальшого витрачання на власні потреби, а також потреби функціонування та розвитку сільської території, її основних об'єктів виробничої, соціальної та природоохоронної сфер, суб'єктів підприємництва та населення, а також регулювання їх взаємовідносин з установами фінансової інфраструктури на взаємовигідних та прийнятних умовах.

Література

1. Офіційний сайт Тернопільської обласної державної адміністрації. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.oda.te.gov.ua/

2. Статистичний щорічник Тернопільської області за 2011 рік/ Державна служба статистики України, головне управління статистики у Тернопільській області. – Тернопіль, 2012. – 468 с.

3. Щодо удосконалення державної стратегії регіонального розвитку України до 2015 р./ Аналітична записка. Матеріали національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/strategiya_2015-a0536.pdf

УДК 336.142.3

Валентина Макогон,
к.е.н., старший науковий співробітник відділу бюджетної системи,
Ірина Адаменко,
старший науковий співробітник відділу бюджетної системи
Науково-дослідного фінансового інституту
Київського національного торговельно-економічного університету
м. Київ

СИСТЕМА БЮДЖЕТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

Актуальність питань удосконалення системи бюджетного регулювання носить перманентний характер, що зумовлює постійний інтерес вчених і практиків до даної тематики. Одні вчені вважають, що основними моделями бюджетного регулювання є централізована, децентралізована та інституційна. Інші пропонують розглядати підходи до системи бюджетного регулювання через призму правового, політичного та менеджерського принципів. У відповідності з ними в основі бюджетного регулювання лежить правовий принцип, основною метою є реалізація збалансованої бюджетної політики спрямованої на забезпечення соціально-економічного розвитку країни та добробуту населення, в якості основних цінностей є ефективність та результативність бюджетної системи.

Формування ефективного механізму бюджетного регулювання сприяє нормалізації і розвитку фінансово-перерозподільних процесів на макро- і мікрорівні, вирівнюванню територіальних соціально-економічних диспропорцій. Система бюджетного регулювання забезпечує адресність соціального забезпечення та активізацію економічних стимулів; визначає принципи організації фінансових відносин при формуванні, перерозподілі та використанні бюджетних коштів. На основі розроблення підходів до розмежування дохідних і видаткових повноважень між органами влади різних рівнів, визначення критеріїв і методів надання фінансової допомоги забезпечується збалансованість фінансово-бюджетних відносин та згладження диференціації рівня економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць. При цьому обґрунтоване розмежування дохідних повноважень – це обов'язкова умова ефективного збору податків і зборів, оптимізації податкового навантаження на різні сегменти економіки, включаючи її приватний сектор. Розмежування видаткових повноважень визначає ефективність суспільного сектору і міру його впливу на економіку, формування економічної інфраструктури.

В умовах економічних перетворень роль системи бюджетного регулювання значно підвищується, оскільки бюджет є основним фінансовим інститутом, який забезпечує організацію фінансово-економічних відносин країни в цілому. Виконуючи провідну роль у ринковому механізмі, бюджет є одним з найважливіших важелів стабілізації та соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць. За допомогою бюджету органи державної влади та місцевого самоврядування, здійснюючи перерозподіл частини валового внутрішнього продукту, змінюють структуру суспільного відтворення, впливають на результати економічної діяльності, підтримують макроекономічну рівновагу, здійснюють соціальні перетворення.

Протягом останніх трьох років темпи росту вітчизняної економіки незначні: 4,1 % в 2010 році; 5,2 % в 2011 році, 0,2% в 2012 році. Тому дуже важливо створювати умови для припинення відпливу капіталу та вкладення його в розвиток вітчизняної економіки. Це можливо лише при проведенні прозорої та стійкої бюджетної політики. При цьому можна виділи три пріоритетних напрями бюджетної політики. По-перше, підтримка пріоритетних інвестиційних проектів, а також суб'єктів малого підприємництва. По-друге, відновлення економіки і формування сприятливих умов для підвищення її ефективності та конкурентоспроможності, збереження стабільності бюджетної системи. Важливо відмітити, що управління бюджетними коштами має здійснюватись виходячи із необхідності досягнення конкретних результатів із застосуванням оцінки ефективності використання бюджетних коштів на всіх стадіях бюджетного процесу. По-третє, збільшення податкового потенціалу адміністративно-територіальних одиниць.

Основними завданнями бюджетної політики щодо формуванні обсягу і структури видаткової частини бюджету є перш за все модернізація вітчизняної економіки, підвищення її енергетичної ефективності. Також в числі пріоритетних завдань є підтримка реального сектору економіки, в тому числі сільського господарства, малого підприємництва, інновацій, житлового будівництва. Водночас

необхідним є виконання соціальних зобов'язань: виплата допомог та компенсацій, забезпечення зобов'язань у сфері охорони здоров'я і соціального обслуговування населення, індексація та виплата заробітної плати та пенсій тощо. Таким чином, видатки, передбачені в бюджеті створюють основу для економічного розвитку країни та адміністративно-територіальних одиниць і в той же час носять соціально-орієнтований характер.

В сучасних умовах соціально-економічний розвиток країни багато в чому залежить від розробки і успішної реалізації бюджетної політики, що передбачає забезпечення ефективного управління видатками, які мають перспективний характер; найбільш повне та раціональне використання конкурентних переваг адміністративно-територіальних одиниць; узгодження бюджетної політики із завданнями інвестиційної стратегії.

УДК 336.76

Зоряна Криховецька,
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів,
Мар'яна Пахолок,
студент 5 курсу ОКР "магістр"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника"
м. Івано-Франківськ

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНВЕСТУВАННЯ НА РИНКУ ЗОЛОТА

Економічна нестабільність, яка спостерігалася протягом останніх років, інфляційні процеси зумовили з боку інвесторів пошук способів зменшення своїх втрат та збільшення доходів. Одним із найпоширеніших способів стали інвестиції в золото, що сприяло підвищенню попиту на нього в усьому світі. Серед вітчизняних учених, які розглядають проблеми, пов'язані з функціонуванням ринку золота, слід виділити М.Дибу, З. Луцишин, В. Михальського, В.Міщенка, О. Петрука, Л.Чиж, В.Шелудька та багато інших. Серед зарубіжних авторів особливої уваги заслуговують праці А.Абалова, С.Борісова, Ф.Готтельфа, Ф.Джаджа, Д.Леселза, Л.Парке, Дж.Стіла.

В умовах схильності гривні до інфляції, безсистемного коливання курсів долара та євро, ризиковості інвестування коштів у нерухомість чи землю, єдиним надійним матеріальним носієм вартості залишаються дорогоцінні метали. Серед ринків інвестиційних інструментів ринок золота посідає особливе місце, оскільки цей метал з давніх-давен виконував захисну функцію капіталу від знецінення. Золото вважається беззаперечно надійним інструментом збереження коштів від інфляції на тлі зростання цін на товари та зниження вартості валют. Недарма центральні банки всіх розвинених країн зберігають значну частку своїх резервів у вигляді золота. Жодна іноземна валюта не зможе зрівнятися в надійності з золотом. Тому в періоди криз, як свідчить історія, попит на золото збільшується, а оскільки збільшується попит – зростає і його ціна. Золото користується попитом, оскільки довіра інвесторів до фінансової системи та державної фінансової політики дуже похитнулася після кризи 2008 р. За 2008-2011 роки вартість золота в гривневому еквіваленті виросла майже в 3 рази. Вона вже давно перевищила 1000 доларів за унцію. Аналітики Erste Bank пророкують, що вартість золота в довгостроковому періоді досягне 2300 доларів за унцію, а в прогнозах аналітиків Schroder Investmen Management Ltd. вказується, що всього за кілька наступних років вартість унції золота може досягти 5000 доларів [2].

Золото є одним з активів, за допомогою якого можна здійснювати довгострокові інвестиції й зберігати прибутковість інвестиційного портфеля. Важливою перевагою золота як фінансового інструменту є те, що його можна перевести в готівку в будь-який момент. У країнах ЄС прийнято тримати до 10% заощаджень у золоті. Золото сприяє збереженню вартості інвестиційного портфеля, оскільки, на відміну від акцій, його вартість зростає в часи політичних та економічних катаклізмів. Через екстремальний рух вартості інших видів активів золото підтримує рівень дохідності та знижує ризики не тільки у стресових, а й у стабільних фінансових ситуаціях. Портфель, що містять золото, є, за статистикою, надійнішими за інші. Цей метал використовується не тільки як фінансовий інструмент, а й як матеріал для ювелірних прикрас. І, нарешті, важливо те, що золото має безліч сфер технічного застосування.

На думку світових та вітчизняних експертів, основними факторами, які впливатимуть на ринок золота у

майбутньому, будуть: економічні (грошово-кредитна політика найбільших держав, темпи інфляції, обсяги видобутку, високий попит з боку Китаю та інших міжнародних інвесторів, ціна на енергоресурси); політичні (розв'язання ядерних проблем з КНДР та Іраном, військові дії в Іраку) [1, с. 22].

Перспективними формами вкладення на ринку золота є:

– інвестиції в золоті зливки, які легко зберігати в банках, – найбільш поширена й найбільш зручна з точки зору здійснення операцій на організованому ринку;

– придбання монет, які можуть розглядатися як предмети антикваріату і як специфічна форма золотих зливків, вартість яких постійно зростає. На відміну від рідкісних колекційних (пам'ятних, ювілейних) монет, інвестиційні монети як різновид золотих зливків мають вартість, що мало відрізняється від вартості золота, що в них міститься;

– відкриття депозитних рахунків у банківських металах (відсотки можуть бути виплачені залежно від бажання клієнта – «металом» або готівкою);

– «золоті облігації» (цінні папери, які забезпечені золотом), при цьому інвестор отримує можливість придбати облігацію і як фондовий актив, і як джерело потенційних доходів від зміни ціни золота. Облігація, прив'язана до ціни золота на ринку, дозволяє отримати ту комбінацію дохідності та ризику, на яку сподівається інвестор;

– придбання акцій золотовидобувних компаній, прибутковість яких інвестор оцінює як таку, що прив'язується до динаміки цін безпосередньо на золото. Тобто зростання вартості золота спонукає до збільшення видобутку й поставки золота на ринок, зростання прибутків золотовидобувних компаній, обсягів дивідендів та курсу їхніх акцій. Ще одним мотивом вкладання коштів є можливість отримати додаткові кошти в разі збільшення прибутковості золотовидобувних компаній;

– придбання деривативів на золото, які дозволяють хеджувати цінові коливання на дорогоцінний метал, опосередковано захищати інвестицію [3].

Література

1. Савчук Н. Ринок золота: сучасний стан і перспективи розвитку / Н. Савчук // Ринок цінних паперів. – 2009. – № 1-2. – С. 19-24.

2. Купити, продати золото [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.dragmet.com.ua/uk/kupyty-prodaty-zoloto.html.

3. Михальський В. В. Роздрібні інвестиції в золото / В. В. Михальський // Фінанси України. – 2011. – № 7. – С. 85-92.

УДК 336.748

Леонід Швець,
студент,
Катерина Ларіонова,
к.е.н., доцент кафедри фінансів та банківської справи
Хмельницький національний університет

ВПРОВАДЖЕННЯ РЕЖИМУ ГНУЧКОГО КУРСОУТВОРЕННЯ

Ефективність режиму валютного курсу визначається насамперед ціновою стабільністю, низьким і передбачуваним рівнем інфляції, а також можливістю кращого адаптування до внутрішніх і зовнішніх шоків, що в більшій мірі забезпечується в умовах гнучкого режиму курсоутворення. Однак запровадження цього валютного режиму може як сприяти отриманню позитивного ефекту, так і призвести до певних втрат для суб'єктів валютного ринку внаслідок апреціації чи депреціації обмінного курсу.

У міжнародній практиці використовують такі основні режими валютних курсів: фіксовані, гнучкі (плаваючі), компромісні.

Гнучкий валютний курс - це курс, який вільно змінюється під впливом попиту та пропозиції, на який держава може за певних умов впливати шляхом валютних інтервенцій.

Узагальнюючи теоретичні засади і світовий досвід запровадження й функціонування гнучкого режиму курсоутворення визначимо та оцінимо його потенційні ефекти та ризики за такими основними секторами економіки: зовнішній, реальний, фінансовий та державний.

В зовнішньому секторі економіки еластичність обмінного курсу проявляється через динаміку торговельного балансу країни [1, с. 59].

У *реальному секторі економіки* волатильність валютного курсу зумовлює зміну в темпах приросту ВВП. Зокрема, в *результаті ревальвації* національної валюти відбувається зниження темпів зростання ВВП через зменшення експорту, тоді як в середньостроковій перспективі його обсяг поступово нарощується. В *умовах девальвації* зростання темпів ВВП зумовлене нарощенням експорту в короткостроковому періоді, проте у подальшому позитивний ефект зменшується через підвищення рівня інфляції, вартості імпортованої продукції, як складової виробництва, та погіршення інвестиційного середовища.

У *фінансовому секторі економіки* коливання валютного курсу впливають на інфляційні процеси. Девальвація гривні супроводжується підвищенням темпів інфляції, що може спровокувати спад виробництва та зростання рівня безробіття. Для вітчизняних виробників, що в своїй діяльності використовують імпортні товари, в період значного знецінення валюти підвищується загроза банкрутства або щонайменше погіршення фінансового стану через відсутність достатнього обсягу коштів, потребу в яких не можливо задовольнити за рахунок банківського кредитування, вартість якого зростає, супроводжуючись зниженням кредитоспроможності товаровиробників. В умовах девальвації знижується приріст депозитів у національній валюті, відбувається вилучення їх з банківської системи. Ревальвація гривні сприяє зниженню темпів інфляції як у коротко-, так і середньостроковому періоді.

Для *банківського сектору* динаміка обмінного курсу впливає на обсяг необхідних для резервування коштів під активні операції в іноземній валюті. В умовах ревальвації банківські установи знизять обсяг резервування, а при наявності в них інформації щодо подальшого укріплення курсу гривні, банки, з метою зниження можливих збитків, продаватимуть іноземну валюту, що буде передумовою подальшого укріплення курсу національної валюти або поштовхом для відповідних дій з боку Національного банку на початковому етапі гнучкого курсоутворення.

При гнучкому режимі обмінного курсу зменшується необхідність здійснення інтервенцій, хоч потреба в них залишається до моменту встановлення плаваючого курсу. Отже, гнучке курсоутворення, яке супроводжуватиметься зменшенням приросту резервів через недоцільність їх надмірного обсягу, сприятиме зниженню валютного ризику, зумовленого можливістю втрати капіталу.

У державному секторі економіки в умовах ревальвації, як уже зазначалося, зменшується обсяг зовнішніх зобов'язань, що знизить видатки бюджету на обслуговування зовнішнього боргу [1, с. 64].

Зменшення експорту зумовлює відповідну тенденцію щодо податкових надходжень, а відповідно і дохідної частини бюджету.

Натомість при девальвації відбуваються протилежні зміни. Поряд із зростанням видатків на обслуговування зовнішніх запозичень, нарощення експорту сприятиме поповненню державного бюджету.Зниження доходів і видатків суб'єктів господарювання, митних платежів через ревальвацію гривні зумовить зменшення податкових надходжень, а відповідно і дохідної частини бюджету.

Отже, впровадження гнучкого обмінного курсу гривні має як позитивний, так і негативний вплив на темпи економічного розвитку країни, що певною мірою визначає поведінку суб'єктів господарювання та населення. Найнижчу ймовірності настання негативних наслідків через зміну режиму курсоутворення можливо досягти при наданні більшої гнучкості національній валюті в підготовлених умовах.

Література

1. Міщенко В.І., Нідзельська І.А., Кулінець А.П., Шульга С.О. — Гнучкий режим курсоутворення: етапи запровадження та можливі наслідки для економічного розвитку України: науково-аналітичні. матеріали. Випуск №15. — К.: НБУ, 2010. — 124 с.

2. Моторнюк У. І. Чинники формування валютного курсу в Україні / У. І. Моторнюк, У. П. Гуцуляк // Менеджмент та підприємництво в Україні: [збірник наукових праць] / відповідальний редактор О. Є. Кузьмін. - Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. – С. 431-439.

УДК 336.71

Наталія Бурковська,
студентка кафедри фінансів та банківської справи,
Ларіонова Катерина,
к.е.н., доцент кафедри фінансів та банківської справи
Хмельницький національний університет

ОСНОВНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСНОЮ БАЗОЮ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Управління ресурсами комерційних банків передбачає підтримання постійного балансу між потребами в ресурсах, джерелами їх придбання та можливостями подальшого розміщення, з метою забезпечення фінансової стійкості банку. Побудова стратегії управління фінансовими ресурсами неможлива без розробки ефективної ресурсної політики [3, с.269].

Провідну роль у формуванні та структуруванні капіталу банків відіграє регуляторна політика Національного банку України, міжнародні стандарти достатності капіталу, Базельські угоди про конвергенцію капіталу.

Проблему формування ресурсної бази вітчизняних банків неможливо розглядати лише як внутрішню проблему, тобто як співпрацю банків та їх клієнтів, що є характерним для потужних розвинених закордонних банківських систем, але як комплексний фактор, що включає третю складову, а саме - міжнародну фінансово-економічну спільноту, що здійснює значний вплив на розвиток українських банків через інвестиційний капітал іноземних інвесторів, банків та фінансових груп, які так чи інакше опосередковують міжнародний рух капіталу [1, с.153].

Поступовий вихід української банківської системи із фази економічного спаду з одночасним поглибленням її інтеграції зі світовою фінансово-економічною спільнотою створює нові проблеми для подальшого ефективного розвитку та зростання українського фінансово сектора. Однією із таких проблем є міжнародний рух банківського капіталу, присутність якого з кожним роком збільшується, а його значення в вітчизняній банківській системі посилюється [1, с.155].

Однією з передумов інтеграції вітчизняної банківської системи в європейський економічний простір є запровадження принципів Базеля ІІ та Базеля ІІІ. Введення нових регулятивних вимог до капіталу для українських банків, очевидно, призведе до підвищення активності у сфері залучення капіталу і поліпшення якості управління ліквідністю [2, с.330].

Основними формами інтеграції у європейську фінансову систему є наступні:

- присутність іноземного капіталу в банківській системі України;
- встановлення та ведення прямих кореспондентських рахунків між українськими і закордонними банками для забезпечення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання та виконання власних функцій;
- членство українських банків у міжнародних організаціях, у тому числі міжнародних платіжних системах;
- співробітництво на рівні Національного банку України та центральних банків європейських країн і світових фінансових організацій.

Останнім часом у іноземних банків все менше бажання працювати в Україні: згортається кредитування, закриваються філії, а частина банків взагалі йде з ринку. Поведінка іноземних банків пов'язана не стільки з фінансовою ситуацією в Україні, скільки з кризою єврозони (списання половини боргів Греції, відстрочення з виплати державних боргів Італії, Іспанії та Португалії, прогнози щодо краху євро в найближчі місяці) і бажанням приберегти ресурси в очікуванні складних часів. Багато європейських банків, втративши можливість кредитувати у валюті, тим самим перекладаючи ризики на позичальників, просто втратили інтерес до ринку. Також причинами відтоку іноземного капіталу з України є слабке зростання реальних доходів населення, низька платоспроможність корпоративних позичальників, висока частка неповернень, високі витрати на роботу колекторів, рестрикцій на монетарна політика НБУ по стримуванню ліквідності, підвищення вартості зовнішніх запозичень на фоні кризи суверенних боргів у ЄС [4, с.181].

Отже, управління ресурсною базою, регулювання обсягів та структури банківського капіталу, кількісний та якісний його аналіз та контроль згідно з національними та міжнародними регулятивними

вимогами є ключовими інструментами забезпечення стійкості банківської системи і вимагають успішного застосування в Україні.

Література

1. Котенко О. О. Формування ресурсної бази українських банків під впливом процесів міжнародного руху капіталу / О. О. Котенко // Економічний аналіз: зб. наук. праць. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2011. – Вип. 9. – Ч. 3. – С. 153-155.

2. Матлага Л. О. Перспективи оптимізації управління власним капіталом банків в Україні / Л. О. Матлага // Сталий розвиток економіки. – 2011. – № 4. – С. 327-331.

3. Торконяк Н. М. Стратегічний аспект управління фінансовими ресурсами банку / Н. М. Торконяк // Фінанси, грошовий обіг і кредит. – Л.: Прометей. – 2012. – № 1 (37). – С. 267-270.

4. Федорова А.В. Ресурсна база комерційних банків в умовах глобалізації фінансових ринків / А. В. Федорова, В. В. Подплєтній // Фінансова політика: глобальні та національні пріоритети формування й реалізації: матеріали Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції (22-23 листопада 2012 року). – Кіровоград: КНТУ, 2012. – С. 180-183.

УДК 336.717.3

Світлана Возна,
студентка кафедри фінансів та банківської справи,
Катерина Ларіонова,
к.е.н., доцент кафедри фінансів та банківської справи
Хмельницький національний університет

МЕТОДИ ДЕПОЗИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКІВ ТА ЇХ ВДОСКОНАЛЕННЯ

З метою забезпечення необхідної структури, обсягу і рівня витрат за депозитними зобов'язаннями банківський менеджмент застосовує різні методи управління залученими коштами – цінові та нецінові, вдосконалення яких допомагає підвищити конкурентоспроможність банку у залученні коштів клієнтів.

Методи депозитної політики досліджувались різними науковцями, зокрема, теоретичні основи їх формування розглянули В.М.Олійник, С.М.Фролов, дослідженню цінових методів присвятили свої праці Л.Д. Павленко та О.А. Криклій, а нецінових – М.В. Олексенко, С.П. Ярошенко. Проте проблема удосконалення даних методів потребує подальшого розгляду.

Методи депозитної політики – це сукупність прийомів та способів, за допомогою яких здійснюється вплив на відповідні інструменти, з метою формування оптимальної депозитної політики [власне визначення].

Методи депозитної політики поділяються на два види – цінові та нецінові. Цінові методи передбачають використання відсоткової ставки за депозитами як головного інструменту в конкурентній боротьбі за вільні грошові кошти фізичних і юридичних осіб. Підвищення пропонованої банком ставки дозволяє залучити додаткові ресурси, тоді як утримання або зниження депозитної ставки відбувається за умови перенасичення банку ресурсами чи відсутності прибуткових напрямків їх розміщення. Об'єктами цінової політики у сфері управління депозитними ресурсами банку є: розміри процентних ставок, умови нарахування і сплати процентів, мінімальна сума відкриття депозитного рахунку [1, с. 128].

Проте підвищення депозитних ставок має обмеження, і не завжди цей метод управління можна застосовувати, тому в умовах загострення конкурентної боротьби в банківській сфері велику увагу необхідно приділяти нецiновим методам управління. Для нецінових методів управління залученими коштами банку характерним є застосування різноманітних прийомів заохочення клієнтів, які прямо не пов'язані зі зміною депозитних ставок. До них належать: реклама; підвищення рівня і комплексність обслуговування; розширення асортименту банківських продуктів; надання додаткових безкоштовних послуг; розташування філій у місцях, наближених до клієнтів; пристосування графіка роботи до потреб клієнтів [2, с. 16].

Для обґрунтування вибору методу встановлення ціни на депозитні банківські продукти, варто визначити ті фактори, які впливають на ціноутворення: строки, суб'єкти, валюта, місце реалізації депозиту. Залежно від стадії життєвого циклу депозитного продукту (зародження чи спаду) вони можуть по-різному коригувати його ціну.

При цьому основними факторами впливу на розмір процентної ставки депозитних продуктів найчастіше є строк та валюта. Методом експертних оцінок можна визначити коефіцієнти, які відповідають даним факторам. Наприклад, довгострокові депозити більш вигідні для банку ніж короткострокові, тому і коефіцієнт повинен бути вище. І так далі за цим принципом, але коефіцієнти повинні визначати компетентні спеціалісти. Кінцева ціна депозитного продукту визначається шляхом корегування базової ставки за депозитом на понижувальні чи підвищувальні коефіцієнти, які відповідають умовам депозиту. Використання такого ціноутворення надасть можливість банку встановлювати ціни відповідно до ринкового рівня, враховуючи пріоритети його діяльності на ринку даних продуктів та регіональну специфіку, результатом чого має стати скорочення обсягу процентних витрат банку від обслуговування даних продуктів.

Удосконалення нецінових методів управління залученням ресурсів з депозитних джерел, пов'язане, насамперед, з формуванням комплексних послуг і підвищенням якості депозитних послуг у відповідності до потреб та побажань клієнтів Можуть застосовуватись такі заходи: удосконалення методів збору, обробки й аналізу інформації про клієнтів; моделювання майбутньої поведінки клієнтів, що дозволяє випередити конкурентів і отримати позитивну відповідь клієнта на пропозицію банку придбати новий банківський продукт чи послугу; розробка пакету продуктів і послуг для, так званих, стратегічних клієнтів; співробітництво з небанківськими компаніями; надання не лише банківських, а й страхових послуг; впровадження бонусних програм для клієнтів, систем заохочення і мотивації, розіграшів призів та заохочувальних подарунків; обслуговування клієнта після надання йому банківської послуги.

Отже, у практиці роботи більшості українських банків перевага надається ціновим методам управління. Депозитні ставки значно відрізняються як у динаміці, так і від банку до банку. Нецінові методи управління ще не досить популярні у вітчизняній банківській практиці, але загострення конкурентної боротьби та зниження загального рівня дохідності спонукає банки до пошуків нових прийомів заохочення клієнтів.

Література

1. Лютий І.О. Банківський маркетинг: підручник / І.О. Лютий, О.О. Солодка – К. : ЦУЛ, 2009. – 776с.

2. Олійник В. М., Фролов С. М., Деркач М. А. Банківський менеджмент: конспект лекцій / В.М. Олійник, С.М. Фролов, М.А. Деркач. – Суми: СумДУ, 2009.– Ч.2. 144с.

УДК 336.14:352(477)

Оксана Цюпа,
старший викладач кафедри фінансів
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ БЮДЖЕТУ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Обмеженість фінансових ресурсів місцевого самоврядування останніми роками спричинили спрямування коштів місцевих бюджетів здебільшого на розв'язання поточних проблем, що призвело до загострення вже традиційних для місцевого господарства проблем, пов'язаних зі зношеністю місцевої інфраструктури. Одним з важливих інструментів фінансової політики органів місцевого самоврядування в частині реалізації інвестиційно-інноваційних інфраструктурних проектів виступає бюджет розвитку місцевих бюджетів. Регулювання соціально-економічного розвитку регіонів, як і будь-яка інша діяльність органів місцевого самоврядування, потребує належного законодавчого забезпечення.

Незважаючи на значний обсяг наукових публікацій, присвячених системі бюджетного забезпечення соціально-економічного розвитку територіальних громад, проблеми формування та використання бюджету розвитку потребують подальших досліджень, зокрема, в частині їх

законодавчого забезпечення.

У ході дослідження нормативно-правової бази, яка законодавчо регулює відносини, пов'язані з формуванням та виконанням бюджету розвитку місцевих бюджетів, з'ясовано, що позитивний вплив на нормативно-правове забезпечення процесу функціонування бюджетів розвитку в Україні мало прийняття та подальше удосконалення положень Бюджетного кодексу України [1; 2] (далі Кодекс). Зокрема, в 2001 році, згідно ст. 71 були визначені надходження та витрати бюджету розвитку, а в його новій редакції від 08.07.2010 року, значно розширено джерела надходжень бюджету розвитку шляхом зарахування єдиного податку для суб'єктів малого підприємництва, пайових внесків суб'єктів господарювання на розвиток інфраструктури населених пунктів та податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки. Одним з основних джерел надходжень бюджетів розвитку є субвенції капітального призначення з державного бюджету.

На виконання 105 статті Кодексу розподіл субвенції щодо виконання інвестиційних проектів здійснювався відповідно до постанов і розпоряджень Кабінету Міністрів України, що визначали переліки об'єктів інфраструктури, на які виділялися кошти державного бюджету (як загального, так і спеціального фонду) у формі субвенцій. Як вказують строки прийняття рішень уряду (II квартал року) та факти внесення неодноразових змін до переліків об'єктів та обсягів фінансування, ефективність використання фінансових ресурсів була низькою. Як наслідок, місцеві органи влади були обмежені в строках прийняття бюджетних призначень і взяття бюджетних зобов'язань, що негативно впливало на реалізацію інвестиційних проектів. Крім того, аналіз зазначених переліків виявив неодноразові дублювання об'єктів у різних несуміжних бюджетних періодах. Зазначене свідчить про недотримання технологічних вимог до реалізації об'єктів будівництва чи реконструкції, суттєвих простоїв у їх реалізації, відсутність єдиного методичного підходу до визначення пріоритету фінансування таких об'єктів.

На виконання ст. 97 та ст. 105 Кодексу Кабінетом Міністрів України було прийнято відповідні постанови [3; 4]. Зазначеними постановами передбачено впровадження за рахунок реалізації інвестиційних програм (проектів) енерго- та ресурсозберігаючих технологій; будівництво та реконструкцію об'єктів соціально-культурної сфери; розвиток дорожнього та комунального господарства; здійснення екологічних і природоохоронних заходів; впровадження порядку проведення державної експертизи інвестиційних програм (проектів), що реалізується із залученням бюджетних коштів, коштів державних підприємств, установ та організацій. Основними умовами, за якими повинні надаватися субвенції на виконання інвестиційних програм (проектів), є наявність співфінансування з місцевих бюджетів протягом усього терміну реалізації інвестиційних програм (проектів) і відповідність запропонованих інвестиційних програм (проектів) програмним стратегічним документам державного і регіонального розвитку. Умова співфінансування свідчить, що критерієм участі бюджету – отримувача з державного бюджету субвенції на виконання інвестиційних програм у реалізації таких програм є відсоток від обсягу субвенції, що створює значні ризики для бюджету розвитку місцевих бюджетів у випадку значних обсягів такої субвенції, коли лише на фінансування однієї такої програми може бути використаний увесь ресурс бюджету розвитку. Для фінансово слабких бюджетів це може стати значною перешкодою для участі в реалізації інвестиційних програм (проектів), які мають велике значення для відповідних територій.

Результати аналізу стану нормативно-правового забезпечення функціонування бюджетів розвитку місцевих бюджетів в Україні засвідчили недосконалість окремих з них, неузгодженість з вимогами інших законів, наявність таких, які можна тлумачити по-різному, що виключає їх однакове застосування всіма учасниками бюджетного процесу. Це актуалізує необхідність їх подальшого удосконалення, насамперед, правових норм, які пов'язані з розподілом субвенцій капітального призначення з урахуванням інтересів регіонів.

Література

1. Бюджетний кодекс України : Закон Верховної Ради України: від 21 червня 2001 року // Офіційний вісник України. – 2001. – № 29.

2. Бюджетний кодекс України: Закон Верховної Ради України: від 8 липня 2010 року № 2456-VI // Урядовий кур'єр. – 2010 – № 151.

3. Про порядок проведення державної експертизи інвестиційних програм (проектів): Постанова Кабінету Міністрів України від 9 червня 2011 р. № 701. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/

4. Про порядок та умови надання субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на

виконання інвестиційних програм (проектів): Постанова Кабінету Міністрів України: від 18 травня 2011 р. № 520. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/520-2011-%D0%BF.

УДК 336.1:352

Вероніка Дмитровська,
викладач кафедри фінансів
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ТРАНСФЕРТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ГІРСЬКИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ

В Україні досі не вдалося вирішити завдання використання бюджету та міжбюджетних відносин як інструменту активного впливу на економічні процеси на регіональному рівні, стимулювання розвитку підприємництва, залучення інвестицій в економіку регіонів, пріоритетного розвитку депресивних та проблемних територій. При цьому фахівці зазначають, що існували й існують об'єктивні причини, які перешкоджають перетворенню місцевих бюджетів на вагомий інструмент соціально-економічного розвитку територій. Зокрема, наголошується на значних відмінностях у формуванні доходів та складу й обсягів видатків місцевих бюджетів, що пояснюється нерівномірністю економічного рівня розвитку територій, природними умовами, розвитком виробничої, соціальної інфраструктури, чисельністю населення, його зайнятістю. Тому на нашу думку, питання трансфертного регулювання соціально-економічного розвитку регіонів, зокрема гірських населених пунктів, є актуальним та потребує пошуку варіантів його розв'язання.

Офіційні трансферти, а саме дотації, отримані з державного бюджету є основним методом бюджетного регулювання гірських населених пунктів, який неефективно використовується в цілях фінансового вирівнювання. Діюча практика показує, що основною метою надання дотацій в даний час є не проведення фінансового вирівнювання, а задоволення поточних потреб органів місцевого самоврядування гірських населених пунктів, які фінансуються за рахунок коштів місцевих бюджетів.

Також проаналізуємо динаміку дотаційної залежності місцевих бюджетів Івано-Франківської області в розрізі бюджетів районів і міст обласного значення, в тому числі і гірських населених пунктів (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка кількості дотаційних бюджетів та бюджетів з вилученням коштів по Івано-Франківській області*

Район (місто обласного значення)	Всього бюджетів	2009 рік		2010 рік		2011рік		2012 рік	
		дотаційні	з вилу-чен-ням	дотаційні	з вилу-чен-ням	дотаційні	з вилу-чен-ням	дотаційні	з вилу-чен-ням
Богородчанський	33	31	2	31	2	31	2	29	4
Верховинський	23	21	1	23		23		23	
Галицький	42	39	2	39	3	39	3	41	1
Городенківський	34	33	1	33	1	33	1	33	1
Долинський	32	28	2	28	2	28	2	27	4
Калуський	29	28	1	28	1	28	1	27	2
Коломийський	51	48	3	50	1	50	1	51	
Косівський	41	40	1	40		41		41	
Надвірнянський	32	29	3	29	3	29	3	29	3
Рогатинський	46	44	2	45	1	45	1	44	2
Рожнятівський	32	28	4	29	3	28	4	29	3
Снятинський	34	33	1	33	1	33	1	33	1
Тисменицький	45	40	3	41	3	42	1	45	

Продовження таблиці 1

Тлумацький	35	34	1	34	1	35		35	
м. Ів.-Франківськ	6	6		3		3		2	
м. Калуш	1	1		1		1		1	
м. Коломия	1	1		1		1		1	
м. Яремча	6	4	2	4	2	4	1	4	1
м. Болехів	7	7		7		7		7	
Обласний	1	1		1		1		1	
Всього по області	**531**	**496**	**29**	**500**	**24**	**502**	**21**	**503**	**22**
в т. ч. гірські населені пункти	**238**	**225**	**13**	**228**	**10**	**228**	**10**	**230**	**8**

Загалом бюджет Івано-Франківської області складається із 531 місцевого бюджету, з них 238 бюджетів гірських населених пунктів. Із загальної кількості місцевих бюджетів області у 2009р. дотаційними були 496, з них гірських – 225, з коштами, що передаються до бюджетів вищого рівня (вилученням) затверджено 29 бюджетів, з них гірських – 13. У 2012 р. – дотаційними були уже відповідно 503 та 230 бюджетів, з коштами, що передаються до бюджетів вищого рівня (вилученням) затверджено 22 та 8 бюджетів. В цілому за період з 2009 р. по 2012 р. кількість дотаційних бюджетів області зросла на 7 одиниць, в тому числі гірських – на 5.

Разом з тим, по окремих районах і містах обласного значення відмічається і зменшення кількості дотаційних бюджетів – на 7 одиниць, у тому числі по гірських населених пунктах – на 2 (Богородчанський та Долинський райони).

Отже, по бюджетах Івано-Франківської області, у тому числі і по бюджетах гірських населених пунктів регулювання доходів місцевих бюджетів здійснюється стосовно більшої кількості бюджетів органів місцевого самоврядування, що перетворює бюджетні трансферти із засобу надання фінансової допомоги на важіль здійснення перерозподілу. Збільшення кількості дотаційних бюджетів призводить до зменшення ефективності використання бюджетних коштів, зниження зацікавленості до пошуку альтернативних джерел доходів, сприяє розвитку споживацьких настроїв з боку органів місцевого самоврядування.

Література

1. Бюджетний кодекс України. – Х.: Право, 2011. – 128 с.

2. Дорош В. Регулювання міжбюджетних відносин в Україні [Електронний ресурс] / В. Дорош // Економічний форум – 2011. – № 1. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekfor/2011_1/26.pdf

3. Лисяк Л. В. Міжбюджетні трансферти як інструмент забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів / Л.В. Лисяк, М.К. Дяченко. // Науковий вісник ЧДІЕУ – 2012. – № 2 (14). – С. 55-59

УДК 336.13

Ірина Задна,
аспірант кафедри фінансів
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСУВАННЯ САНАТОРНО-КУРОРТНИХ ЗАКЛАДІВ В УКРАЇНІ

Фінансово-господарська діяльність санаторно-курортних закладів України здійснюється в умовах економічної нестабільності, наявності кризових явищ у світовій економіці, зростання конкуренції як з боку вітчизняних, так і зарубіжних оздоровчих установ. У зв'язку з цим пропозиції щодо вдосконалення фінансового забезпечення санаторно-курортних закладів набуває відповідного значення як в теоретичному, так і в практичному плані.

Під фінансовим забезпеченням санаторно-курортних закладів слід розглядати систему форм і методів, схем та інструментів, завдяки яким здійснюється постійне формування, розподіл і

використання фінансових ресурсів у відповідності з головною метою функціонування оздоровчих закладів.

Фінансове забезпечення санаторно-курортних закладів базується на різних джерелах фінансових ресурсів, формах і методах формування, розподілу та використання таких ресурсів.

Вибір форм і методів фінансового забезпечення санаторно-курортних закладів України пов'язано з формами власності та підпорядкуванням оздоровчих закладів. Санаторно-курортні заклади, які функціонують в Україні можливо умовно поділити на дві групи, а саме: а) санаторно-курортні заклади, основною метою діяльності яких є лікування, реабілітація та профілактика захворювань. У більшості випадків такі санаторно-курортні заклади створюються на базі державної або комунальної форм власності. б) санаторно-курортні заклади, що засновані на приватній, колективній, змішаній формі власності і підпорядковуються власникам, акціонерам, колективу під загальною назвою санаторно-курортні заклади недержавного сектору. Головною метою функціонування таких санаторно-курортних закладів є отримання прибутку від надання санаторно-курортних послуг, а основним джерелом такого прибутку є реалізація як можливо більшої кількості санаторно-курортних путівок в Україні та країнах ближнього та дальнього зарубіжжя.

Тобто фінансове забезпечення санаторно-курортних закладів, особливо недержавного сектору в значній мірі пов'язано із фінансовими можливостями населення. Зростання доходів населення дає змогу збільшувати фінансові потоки санаторно-курортних закладів [1, с 83-85].

До основних джерел фінансового забезпечення санаторно-курортних закладів можливо віднести: а)кошти державного бюджету; б) кошти місцевих бюджетів; в) кошти Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності; г) благодійні внески; д) кошти від продажу путівок юридичним і фізичним особам; е) кошти власників санаторно-курортних закладів; є) позикові кошти у вигляді кредитів та різних позик; ж) кредиторська заборгованість за товари, послуги, роботи; з) кредиторська заборгованість за розрахунками та інші джерела фінансового забезпечення.

За рахунок коштів, які надходять з державного та місцевих бюджетів передбачено передусім фінансування санаторно-курортного лікування окремих категорій населення (ветеранів війни, інвалідів, хворих на туберкульоз, дітей та підлітків з соматичними захворюваннями та ін.) та фінансову підтримку державних санаторно-курортних закладів .

Фінансування санаторно-курортної допомоги Фондом соціального страхування з тимчасової втрати працездатності відбувається на основі плану розподілу путівок, який передбачає їх загальну кількість та вартість для відділень і Виконавчої дирекції Фонду на санаторно-курортне лікування застрахованих осіб і членів їхньої родини.

Значні обсяги фінансування санаторно-курортних закладів здійснюють суб'єкти господарювання та фізичні особи. Так, суб'єкти господарювання різних форм власності за рахунок чистого прибутку можуть створювати фонди оздоровлення, за рахунок яких здійснюється придбання або резервування путівок у санаторно-курортні заклади для своїх працівників. Функціонування більшості вітчизняних санаторно-курортних закладів державного сектору характеризується недостатнім спрямуванням фінансових ресурсів на їх утримання, що негативно позначається на їх розвитку. У більшості випадків санаторно-курортні заклади державного сектору не мають коштів для власного оновлення матеріально-технічної бази, що не дає їм змоги на рівних конкурувати з оздоровчими закладами недержавного сектору. Санаторно-курортні заклади недержавного сектору здійснюють фінансування своєї діяльності виключно за рахунок власних або позикових коштів. Це вимагає від таких закладів обов'язково мати прибуток [2].

Проведені дослідження дають змогу стверджувати, що санаторно-курортні заклади для фінансового забезпечення в основному використовують власні джерела, що формуються за рахунок реалізації путівок. Зростання власних доходів стримується не можливістю розширення обсягів надання санаторно-курортних послуг. З метою збільшення обсягів доходів необхідно забезпечити розширення видів санаторно-курортних послуг, а також оптимізувати вартість путівок та витрат на експлуатацію санаторно-курортних закладів.

Література

1. Кобанець Л.О. Концепція управління розвитком рекреаційної діяльності: [монографія] / Л.О. Кобанець; НАН України. Ін-т економіки та промисловості. Донецьк, 2007. – С. 67–109.

2. “Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми розвитку санаторно-курортної галузі на період до 2017 року” : Проект Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://moz.gov.ua.

УДК 336.13

Ірина Кохан,
аспірант, асистент кафедри фінансів
ДВНЗ “Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника”
м. Івано-Франківськ

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ БЮДЖЕТНОГО ФІНАНСУВАННЯ

Бюджетна система є одним із вагомих інструментів регулювання економічного розвитку. На сучасному етапі вдосконалення системи управління державними фінансами необхідним є посилення взаємозв’язку бюджетного регулювання з циклічністю економічного зростання та основними напрямками соціально-економічного розвитку.

Бюджетні видатки є ресурсною базою, завдяки якій держава має можливість впливати на соціально-економічні процеси. Основним інструментом здійснення бюджетних видатків є бюджетне фінансування. В умовах ринкових трансформацій бюджетне фінансування є важливим регулятором соціально-економічних процесів у суспільстві. Його метою є забезпечення соціальних та економічних потреб держави відповідно до закріплених у Конституції України функцій, а також вплив на різні напрями розвитку економіки, соціально-культурної сфери, соціального захисту населення.

Вітчизняними науковцями в економічній літературі бюджетне фінансування розглядається у широкому та вузькому розумінні. Широке трактування цього фінансування стосується визначення його місця та ролі у регулюванні соціально-економічних процесів. Розширене визначення наводить О. Василик: “Бюджетне фінансування – це надання юридичним особам із бюджетів різних рівнів фінансових ресурсів у вигляді безповоротних коштів на розвиток економіки, соціальної сфери, державне управління, оборону тощо” [1, с.137].

Відповідно у вузькому значенні бюджетне фінансування розглядається з боку держави як форма бюджетного механізму, а з боку суб’єктів господарювання – як форма фінансового забезпечення. Відповідно, розглядаючи бюджетне фінансування з боку держави, вітчизняні вчені акцентують свою увагу на те, що саме за допомогою цієї форми бюджетного механізму здійснюються видатки бюджетів. Так, А. Загородній, Г. Вознюк, Т. Смовженко стверджують, що бюджетне фінансування – це “... форма централізованого виділення з державного бюджету фінансових ресурсів у вигляді безповоротного, безоплатного надання коштів, інвестицій на розвиток економіки, соціально-культурні заходи, оборону та інші громадські потреби” [2, с.47]. М. Карлін трактує бюджетне фінансування як “... надання грошового забезпечення підприємствам на видатки, пов’язані із здійсненням державних замовлень, виконання державних програм, утриманням державних і комунальних установ й організацій” [3, с.55] і вважає бюджетне фінансування з боку суб’єктів господарювання як елемент їхнього фінансового забезпечення.

Таким чином, бюджетне фінансування, з одного боку, виступає як система методів і заходів з приводу формування, розподілу і використання централізованого грошового фонду держави, а з іншого, має практичне втілення у таких формах прояву, як кошторисне фінансування, бюджетне інвестування та державні трансферти.

Бюджетне фінансування є однією з найважливіших форм фінансування видатків бюджету і забезпечує фінансування покладених на державу функцій. За допомогою бюджетного фінансування, як форми фінансового забезпечення, створюються достатні фінансові можливості для функціонування і розвитку конкретних підприємств, організацій, установ, а також реалізуються гарантовані державою матеріальні потреби соціально незахищених громадян.

Особливості бюджетного фінансування в сучасних умовах пов’язані із реалізацією засад бюджетної та податкової політики, а також трансформацією соціально-економічних процесів у суспільстві. Через бюджетну політику уряду державні видатки стають ресурсною базою механізмів проведення соціально-економічних реформ.

В Україні гостро стоїть завдання досягнення економічного зростання, адже нині спостерігається значне технічне й технологічне відставання нашої країни від держав зі сталою ринковою економікою. Вирішення окреслених завдань передбачає формування розвинутого господарського комплексу з високою конкурентоспроможністю вітчизняних підприємств, зміцнення її позицій як на внутрішньому так і на зовнішніх ринках.

Забезпечення стабільності соціального й економічного поступу вимагає реалізації стратегії соціально-економічних реформ, спрямованих на зміну економічних механізмів розвитку, системну модернізацію економіки країни, радикальне підвищення технологічного рівня вітчизняного виробництва, оволодіння сучасними чинниками забезпечення конкурентоспроможності національної економіки.

Література

1. Василик О.Д. Бюджетна система України: [підручник] / О.Д. Василик, К.В. Павлюк. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 544 с.
2. Загородній А.Г. Фінансовий словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смовженко. – Львів : Видавництво “Центр Європи”, 1997. – 576 с.
3. Карлін М.І. Державні фінанси у транзитивній економіці : навчальний посібник / М.І. Карлін, Л.М. Горбач, Л.Я. Новосад. – К. : Кондор, 2003. – 200 с.

УДК 336.74

Мар’яна Омелянська,
магістрант,
Наталія Семенюк,
асистент
Хмельницький національний університет
м. Хмельницький

ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

На даному етапі розвитку в Україні появляються інноваційні продукти для здійснення платежів, чому певною мірою сприяє науково-технічний прогрес. Безпека без ідентифікації може бути легко реалізована за допомогою електронного платіжного засобу на пред’явника. Саме тому, дослідження перспектив поширення використання електронних грошей в Україні є досить актуальним сьогодні.

Метою даної роботи є проведення аналізу сучасного стану систем електронних грошей у світі, та визначення подальших перспектив запровадження їх в Україні як нового платіжного засобу для здійснення масових платежів.

Електронні гроші – це такий вид платіжних засобів, обіг яких відбувається в електронному вигляді та гарантує повну анонімність. Всі платіжні системи засновані на використанні кредитних платіжних карток або ж так званого електронного гаманця [3].

Сьогодні більшість дослідників виділяють два основних види електронних грошей:

- на основі карток (card-based e-money);
- на програмній основі (software-based electronic money) [2].

Емісія та обіг електронних грошей організовуються за допомогою спеціальної системи електронних грошей.

Модель системи електронних грошей складається з трьох окремих операційних сфер:

- взаєморозрахунків (клірингово-взаєморозрахункової сфери);
- емісійної (емісійно-еквайрингової сфери);
- галузі використання (роздрібної сфери).

Серед учасників системи електронних грошей виділяють наступні: емітент; власник/платник електронних грошей; одержувач електронних грошей; банки-агенти; системний адміністратор.

Найважливішу роль у системах електронних грошей відіграє емітент [2].

Сьогодні українці можуть продавати та купувати товари, переказувати кошти за допомогою таких систем, як WebMoney, "Яндекс.Деньги", RBK Money, E-Gold, LiqPay, Z-Payment, Paypal, Liberty Reserve, Moneybookers тощо [1]. Такий розвиток ринку електронних грошей є свідченням еволюції вітчизняного бізнесу, його поступового наближення до світових стандартів. Але широкому застосуванню електронних платіжних засобів в Україні перешкоджають певні труднощі.

В країнах Європейського Союзу обсяг використання електронних грошей неухильно збільшується. У табл.1 наведено обсяг електронних грошей, які знаходяться в обігу у країнах ЄС (за даними Європейського центрального банку) [4].

Таблиця 1

Загальний обсяг електронних грошей у країнах ЄС.

Рік	На базі карток млн. євро	Гроші програмного типу млн, євро
Січень 2008	636	9
Січень 2009	709	490
Січень 2010	1072	666
Січень 2011	1541	915
Січень 2012	1737	919

Отже відбулось велике збільшення грошей програмного типу, а саме вони зросли до 9 млн.євро у 2008 році а в 2009 році відповідно сановили 490 млн. євро. Вже в 2012 році вони становили 919 млн. євро.

Також набули значного поширення розрахунки за допомогою карток з 636 млн. грн. в 2008 році до 1737 млн. євро у 2012 році.

За результатами вивчення та аналізу ринку електронних грошей у ЄС в якості глобальних тенденції у цій сфері можна визначити:

– збільшення попиту на електронні гроші в якості засобів платежу;

– формування ринку кредитування в електронних грошах, який може мати потенційний вплив на банківський сектор, оскільки депозити перестають бути головною базою фінансових позик;

– поступове формування механізму приватного клірингу, який потенційно може замістити існуючу систему розрахунків між контрагентами через банки.

Формування механізму з регулювання обігу електронних грошей стає нагальною потребою у роботі все більшої кількості центральних банків різних держав, оскільки електронні гроші за своєю природою використовуються виключно у телекомунікаційному середовищі, яке носить глобальний характер, і тому інтернаціоналізація обігу електронних грошей стає ще одним чинником, який впливає на процеси глобалізації та одним із факторів формування глобальної економіки.

Визначено,що основний недолік полягає в тому, що електронні гроші в першу чергу платіжний, а не накопичувальний засіб. Одна із проблем, породжених електронними грошима, – це зміни в характері обігу грошей.

Основними чинниками, які сьогодні впливають на розвиток та формування українського ринку електронних грошей, є:

- недосконалість законодавчої бази;
- слабо розвинена регіональна мережа Інтернету, особливо у віддалених регіонах;
- велика конкуренція з боку іноземних провайдерів послуг за розрахунками в Інтернеті.

За експертними оцінками, до 2014 року обіг грошових переказів, здійснених через електронні гаманці, може скласти 20 млрд. грн. [3].

Система електронних грошей дозволяє швидко набрати клієнтів, оскільки користувач електронного гаманця не повинен іти до банку, може протягом хвилини активізувати гаманець і здійснювати платежі.

Отже, нами визначено, що для подальшого успішного розвитку електронних грошей в Україні важливим є:

- подолання певних складнощів з ситуативним перерозподілом суб'єктів ринку і сфер регулювання між регуляторами

- застосування виваженої правової регламентації, спрямованої, з одного боку, на підтримку їхнього розвитку, а з іншого — на запобігання їх використання з метою ухилення від оподаткування та контролю

- введення заборони на кредитування в електронних грошах, що зменшить негативний вплив емісії електронних грошей на інфляційні процеси в країні.

Література

1. Електронні гроші в українському інтернеті [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.knl.ua/spravka_potr.php?id=357&cat=8.

2. Лазебник Л.Л. Фінансові та інтеграційні механізми модернізації національної економіки / Лазебник Л.Л. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2009. – 480 с.

3. Махаєва О.О. Використання електронних грошей та вимоги, які висуваються до їх емітентів і відповідних систем розрахунків // Вісник УАБС. – 2011. – № 1.

4. Сайт. European Central Bank/Eurosystem [Електронний ресурс]. –Режим доступу: http://www.ecb.int/stats/money/aggregates/emon/html/index.en.html.

УДК 336.531.2 (477).

Віра Підгірна,
аспірант кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту
Львівський національний університет імені Івана Франка
м. Львів

ФІНАНСУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ: ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

У зв`язку з погіршенням ефективності економічної діяльності підприємств, уповільненням ділової активності в реальному секторі економіки України постає потреба в удосконаленні економіко-правового середовища господарювання з метою досягнення належного рівня безпеки суб'єктів основних видів економічної діяльності та нівелювання фінансово-економічних ризиків. Особливо важливим є змінення фінансової безпеки економічних суб'єктів реального сектору, що сприяє підвищенню фінансової стійкості підприємств, формуванню ними резервних і страхових фондів, розвиткові фінансово-кредитного сектору.

Сучасний період соціально-економічного розвитку України характеризується істотним зменшенням можливостей фінансування розвитку підприємств за рахунок власних коштів суб'єктів господарювання, що зумовлене рядом чинників. По перше, обмеженістю власного капіталу, прибутку, який залишається в розпорядженні підприємств.

По-друге, істотне зменшення можливостей фінансового розвитку підприємств за рахунок власного капіталу зумовлене їх недостатньою фінансовою стійкістю й ліквідністю. Отже, таке фінансування призведе до подальшого погіршення фінансового стану, зниження інвестиційної привабливості та спроможності залучення фінансових ресурсів комерційних фінансово-кредитних інституцій.

По-третє, зменшення можливостей фінансування підприємств за рахунок власного капіталу спричинене їх значною кредиторською заборгованістю.

По-четверте, високою регіональною концентрацією ринків збуту продукції підприємств основних видів економічної діяльності, що істотно обмежує можливості подальшого збільшення

обсягів господарської діяльності, а отже, унеможливлює підвищення фінансової спроможності [1, с.319-364].

Недосконалою залишається в Україні й практика фінансування суб'єктів господарювання комерційними фінансово-кредитними інституціями (банками, інвестиційними, лізинговими і трастовими компаніями, фондами), а саме:

1. Спостерігається погіршення доступу підприємств до зовнішніх джерел фінансування. Головним джерелом фінансування інвестицій у основний капітал підприємств залишається власні кошти, за рахунок яких освоюється понад 60% капіталовкладень.

2. Недосконалим у контексті належного фінансового розвитку підприємств основних видів економічної діяльності залишається механізм комерційного банківського кредитування, що проявляється в малих обсягах наданих кредитів та наявності прострочених банківських кредитів; високих процентних ставках за кредитами, уповільненні темпів зростання обсягів кредитування підприємств, не досить раціональній строковій і валютній структурах кредитів.

3. Не повною мірою застосування альтернативні механізми фінансування розвитку підприємств реального сектору економіки. Зокрема, не набули поширення лізингові, фондові компанії, фінансові інститути спільного інвестування.

4. Ефективність діяльності мережі фондів фінансово-кредитної підтримки підприємств в різних регіонах України є неоднаковою [2, с. 319-364].

На сьогодні стан фінансового забезпечення функціонування й розвитку підприємств реального сектору національної економіки, існує об'єктивна потреба в удосконаленні державної політики щодо збільшення можливостей фінансування розвитку підприємств за рахунок фінансових ресурсів інституцій фінансово-кредитного сектору шляхом: поліпшення структури кредитів, що надаються комерційними банками підприємствам, через запровадження пільгових умов для комерційних банків, які кредитують інноваційно-інвестиційні проекти підприємств реального сектору економіки; підвищення інвестиційної привабливості територій регіону через розробку регіональних стратегій залучення інвестицій у межах програм соціально-економічного розвитку; активізації інвестиційної діяльності шляхом спрямування ресурсів держави на пріоритетні напрями розвитку економіки з метою створення нових робочих місць і піднесення регіонів.

Оскільки результати дослідження сучасного механізму фінансового забезпечення розвитку підприємств реального сектору економіки за рахунок інституцій фінансово-кредитного сектору вказують на необхідність визначення шляхів удосконалення державної політики в цьому напрямі, було запропоновано низку заходів щодо поліпшення інституційних, правових і організаційних засад функціонування прозорої системи державної допомоги, забезпечення розширення фінансових можливостей підприємств реального сектору національного господарства, які доцільно відобразити в проекті Закону України "Про державну допомогу суб'єктам господарювання".

Література

1. Барановський О.І. Фінансова безпека : монографія / О.І. Барановський; Ін-т екон. прогнозування. – К.: Фенікс, 1999. – 338 с.

2. Дацій Н.В. Державна інвестиційна політика на національному та галузевому рівнях: теорія, методологія, практика: монографія / Н.В. Дацій. – Донецьк: Юго-Восток, 2010. – С. 319–364.

УДК 336.5

Анна Мельник,
аспірант
Львівська державна фінансова академія
м. Львів

СОЦІАЛЬНІ ТРАНСФЕРТИ У СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Формуючи систему ринкових відносин, Україна інтегрується у світову економіку, однією з основних рис якої є розвинена соціальна сфера. У свою чергу її функціонування неможливе без відповідного фінансування, яке в основному здійснюється за рахунок бюджетних коштів, яких завжди не вистачає. У зв'язку з цим проблеми соціальної політики країни на сьогоднішній день є досить актуальним, що зумовлює необхідність забезпечити громадян належним рівнем суспільних потреб та побудови ефективної системи гарантій населення.

Соціальний захист та соціальне забезпечення в Україні здійснюється шляхом призначення пільг, здійснення соціальних та компенсаційних виплат, а також надання соціальних послуг. Зовсім незначна частка цих соціальних послуг надається недержавними організаціями та установами, які працюють за рахунок грантів, наданих місцевими бюджетами в якості фінансування діяльності з надання соціальних послуг.

Всі заходи соціального захисту можуть здійснюватися у формі як грошових, так і натуральних трансфертів. Грошові трансферти – це різні види соціальної допомоги, компенсацій, надбавок, доплат та інших грошових виплат, що здійснюються у грошовій формі. Натуральні трансферти – це пільги на використання певних видів послуг та оплату за них, а також безпосередньо соціальні послуги.

До трансфертів населенню у грошовій формі, згідно з економічною класифікацією видатків, належать поточні та капітальні трансферти. Трансферти населенню (поточні трансферти) – це виплата громадянам соціальної та матеріальної допомоги, а також надбавок, доплат та компенсацій у натуральному вигляді, що здійснюється, перш за все, для збільшення їх доходу. Такі платежі можуть бути спрямовані на збільшення доходу певної сім'ї чи особи або на компенсування певних видів витрат або втрат – наприклад, придбання продуктів харчування, оплату житлово-комунальних послуг чи проїзду у транспорті, придбання твердого чи рідкого побутового палива тощо. До цієї категорії також слід відносити соціальну допомогу інвалідам, багатодітним сім'ям, стипендії, пенсії, путівки для оздоровлення чи лікування та інше.

Так, за період січень-вересень 2012 року субвенція на виплату допомоги сім'ям з дітьми, малозабезпеченим сім'ям, інвалідам з дитинства, дітям-інвалідам та тимчасової державної допомоги дітям, було перераховано у розмірі 24,2 млрд. грн., що становить 78,3% від плану на рік [1, с.64].

Капітальні трансферти – це невідплатні односторонні платежі органів управління, що не ведуть до виникнення або погашення фінансових вимог. Такі платежі спрямовуються на придбання капітальних активів, компенсацію втрат, пов'язаних із пошкодженням основного капіталу, або збільшення капіталу одержувачів бюджетних коштів.

Капітальними трансфертами є лише платежі, які мають одноразовий і нерегулярний характер як для донора, так і для їх реципієнта. Кошти, що виділяються з бюджету як капітальні трансферти, завжди мають цільове призначення.

Трансферти у грошовій формі складають найбільшу частку всіх трансфертів населенню в Україні. До 2005 року в Україні спостерігалася тенденція до зростання частки грошових трансфертів – вони збільшилися з 7,5 млрд. грн. у 2002 році до 33,15 млрд. грн. у 2005 році. Цю тенденцію можна було розглядати як позитивний сигнал, адже переважання грошових трансфертів над натуральними є типовим для найбільш розвинутих країн світу. Проте, починаючи з 2006 року, в Україні зворотно почала зростати частка натуральних трансфертів – у 2006 році вони зросли на 9%, а грошові у той же час скоротилися на 1%. У 2008 році натуральні трансфери зросли аж на 139%, у той час як грошові – лише на 43% [2, с.84].

Натуральні трансферти зросли, здебільшого, за рахунок інших операційних трансфертів і, перш за все, пільг, обсяг фінансування яких збільшився з 6,38 млрд. грн. у 2006 році до 25,13 млрд. грн. у 2008 році. Зростання частки пільг за попередні три роки – певною мірою негативний сигнал, оскільки пільги не є ефективним інструментом соціального захисту.

Як засвідчує міжнародний досвід, в міру того, як країна економічно розвивається, можливості для використання грошових трансфертів як одного із заходів соціального захисту збільшуються. З економічним розвитком країни все більша частка робочої сили залучається до діяльності в офіційному секторі економіки, а фінансова інфраструктура стає доступною для дедалі більшої кількості людей, що дає державі можливість простіше відстежувати рівень доходів своїх громадян та оцінювати рівень бідності як окремих домогосподарств, так і країни загалом [3, с.31].

Із розвитком інституційної спроможності держави у роботі із соціально вразливими категоріями населення та вдосконаленням процесів розрахунків цілий ряд фахівців у сфері державного управління, економічної політики та державних фінансів схиляється до думки, що порівняно з трансфертами, які надаються у натуральній формі, використання грошових трансфертів – кращий вибір у сфері соціального захисту населення.

Література

1. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за січень-вересень 2012 року / [Щербина І.Ф., Рудик А.Ю., Зубченко В.В. та ін..]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення фінансової ініціативи (ЗМФІ-ІІ) впровадження», USAID. – К., 2012. – 71с.

2. Система соціального захисту та соціального забезпечення в Україні. Реальний стан та перспективи реформування. – К.: Центр громадської експертизи, 2009. – 104 с. – Бібліографія: с. 104.

3. Steven R. Tabor's Assisting the Poor with Cash: Design and Implementation of Social Transfers Programs//World Bank. – Washington, September 2002.

УДК 336.717.061:339.747

Микола Юрків,
аспірант
Львівська державна фінансова академія
м. Львів

УПРАВЛІННЯ ПРОБЛЕМНИМИ КРЕДИТАМИ БАНКІВ – УМОВА УНИКНЕННЯ СВІТОВИХ ФІНАНСОВИХ КРИЗ

Фінансово-економічна криза, яка спіткала світову економіку влітку 2008 року не стала чимось новим з економічної точки зору. Адже, ринковій економіці притаманні такі явища, як кризи. Безумовно, це пов'язано з циклами ділової активності, що змінюються спадами та розвитком економік не лише окремих країн, але й світового господарства загалом. В ринковій економіці циклічність розвитку та періодичність виникнення фінансово-економічних криз характерна з початку XIX століття. Це можна помітити з огляду на частоту їх виникнення, а саме за роками: 1816, 1826, 1837, 1848, 1866, 1873, 1900, 1907, 1929-1933, 1968-1971, 1976-1978, 1986-1989, 2001, 2008.

Якщо, у період XIX – поч. XX ст. виникнення фінансово-економічних криз було першочергово пов'язано з перевиробництвом, виникненням нових, досі невідомих технологій у суспільстві, то таке не можна сказати про XX століття починаючи з 20-х рр.

20-і рр. XX ст. принесли докорінні зміни в систему ринкової економіки світу, й кожної країни зокрема [2, с. 60]. Вперше, починаючи з цього періоду кредити банків стають загальнодоступні населенню. Особливо активно процес кредитування простих громадян поширюється в США, які після Першої світової війни стали економічним лідером за усіма економічними показниками в світі. Згодом дана тенденція масового споживання і розширення середнього класу поширилася на країни Західної Європи. Почалась культура масового споживання…

Перша світова війна зруйнувала надійність і стабільність національних грошових систем, що існували на базі золотомонетного стандарту. Разом із існуючою грошовою системою перестала існувати і довіра до валют різних країн. Це призвело до використання виключно паперових грошей в розрахунках в середині кожної країни і відповідно розширило можливості використання кредиту через його порівняно доступні умови для простого населення. Важливо відмітити, що саме в цей період часу середній клас почав активно брати участь у торгах на фондових ринках, в першу чергу в США, чого досі в історії не спостерігалось.

Захоплення дешевими кредитами, життя на "широку ногу" й не за своїми можливостями, а в борг та ще й на додачу до всього цього роздування "цінової бульбашки" Нью-Йоркського фондового ринку США, де вартість активів компаній перевищувалась в десятки разів призвела в кінці кінців до найбільшої до цього в світовій історії економічної кризи 1929-1933 рр., що отримала назву "Велика депресія", наслідки якої вдалось подолати лише перед Другою світовою війною.

Аналізуючи причини виникнення "Великої депресії", першочергово потрібно звернути увагу на банківські установи. Нестримне бажання наживи та гонитви за прибутками банків призвело до масової видачі кредитів без встановлення і перевірки платоспроможності позичальників, що відповідно справило свій жахливий кінець. Криза перевиробництва перш за все була спровокована величезним обсягом кредитування населення США, яке використовувало кредити для отримання спекулятивного прибутку і купівлі всього, що заманеться. В кінцевому результаті "цінова бульбашка" фондового ринку тріснула. Коли прийшов час повертати банківські кредити, виявилось, що їх із нічого повертати, так як вдаване благополуччя і період процвітання трималися на житті в борг від банківських кредитних ресурсів.

Характеризуючи світову фінансово-економічну кризу, що почалась у серпні 2008 року і триває уже 5 років поспіль, як і 80 років тому спричинилась насамперед банківським необдуманим і абсолютно безвідповідальним ставлення до позичальників з точки зору платоспроможності та своїх купівельних можливостей на ряду з гонитвою останніх за легкими спекулятивними прибутками у сфері нерухомості і фондового ринку [3].

Такі наслідки мають безпосереднє відношення до головного центрального банку сучасного світу – Федеральної резервної системи США. Зосереджуючи свою увагу на монетарних показниках, дана установа виділяла великі суми коштів на підтримання великих банків, які були задіяні у роздуванні фондового ринку США, країн Західної Європи та Азії, і що важливо – поглибленні боргової кризи в ЄС, Насамперед це стосується таких країн як Греція, Португалія, Іспанія, Італія [1, с. 23].

Подолання не лише сучасного, але й уникнення майбутніх світових фінансово-економічних криз можливе лише за умови коли кожна країна і її громадяни житимуть за своїми фінансовими можливостями, а не у борг. Крім того, для стабільності національних грошових одиниць вони мають бути підкріпленні перш за все золотом. Це в свою чергу, призведе до посилення вимог до позичальників при видачі їм кредитів банківськими установами.

Література

1. Дзюблюк О. Грошово-кредитна політика в період кризових явищ на світових фінансових ринках / О. Дзюблюк // Вісник Національного банку України. – 2009. – № 5. – С. 20–30.

2. Киндлбергер Ч. Мировые финансовые кризисы. Мании, паники и крахи / Ч. Киндлбергер, Р. Алибер // СПб.: Питер, 2010. – 544 с.

3. Офіційний сайт газети "Економічна правда" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.epravda.com.ua/columns/2010/06/4/237382/ (дата звернення 21.03.2013 р.).

УДК: 657.62:511

Ірина Парасій-Вергуненко,
д.е.н., професор кафедри обліку в кредитних і бюджетних установах
та економічного аналізу,
ДВНЗ "Київський національний університет імені Вадима Гетьмана"
м. Київ

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

В умовах глобалізації світових фінансових ринків і нерівномірності концентрації фінансових ресурсів все більшу увагу теоретиків та практиків привертають методологічні питання аналізу ефективності діяльності господарюючих суб'єктів. При цьому найбільш актуальними є питання вибору методологічного інструментарію.

Абсолютна величина прибутку відображає отриманий підприємством ефект, однак не відображає рівня ефективності його діяльності. Обсяг прибутку може зростати, або зменшуватись при недостатньому використанні ресурсів компанії, недотриманні вимог режиму економії. Тому для оцінки ефективності господарської діяльності економічного суб'єкта, рівня використання його ресурсів, раціональності здійснення витрат та інвестицій широко використовуються відносні показники прибутковості, які у вітчизняній економічній практиці отримали назву рентабельності. Іншими словами, показники рентабельності – це відносні показники прибутковості, які характеризують ефективність діяльності, оскільки їх величина показує співвідношення ефекту з наявними чи використаними ресурсами, необхідними для отримання цього ефекту.

Ефективність функціонування будь-якої економічної системи можна оцінювати за двома основними критеріями:

– наскільки швидко досягає ця система поставлених цілей;

– результативність, з якою система трансформує витрати (або ресурси) в дохід.

Хоча ці два напрями взаємопов'язані, на практиці при оцінюванні результативності діяльності найчастіше використовують другий підхід.

В економічному аналізі ефективності діяльності господарюючих суб'єктів існує кілька *проблем методологічного характеру*, основними з яких є відсутність:

– комплексного підходу до вивчення розрізнених показників прибутковості, що не дає можливості простежити механізм та етапи формування кінцевого результативного показника та зробити комплексну оцінку;

– науково обґрунтованих критеріальних значень окремих відносних показників з урахуванням галузевої специфіки функціонування економічних суб'єктів, які дозволяють оцінити рівень ефективності їх діяльності у певний період розвитку економіки;

– стандартів розрахунку різних показників залежно від цілей дослідження.

Узагальнюючи дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених, пропонуємо виокремити такі *основні етапи аналізу рентабельності* діяльності економічного суб'єкта:

– вибір та обґрунтування основних відносних показників прибутковості, що відповідають поставленим цілям дослідження;

– визначення рівня відносних показників прибутковості та їх порівняльний аналіз в системі бенчмаркінгу;

– оцінка конкурентної позиції суб'єкта господарювання за обраними показниками прибутковості на ринку;

– аналіз динаміки відносних показників прибутковості та визначення основних тенденцій їх зміни в перспективі;

– аналіз виконання планових та стратегічних цілей за показниками прибутковості;

– факторний аналіз зміни показників прибутковості на основі прийомів декомпозиційного моделювання;

– аналіз прибутковості з урахуванням ризику;

– виявлення резервів (невикористаних можливостей) підвищення ефективності діяльності економічного суб'єкта та розроблення пропозицій по їх мобілізації.

Підсумовуючи вище викладене, можна зробити такі висновки.

По-перше, у літературі практично відсутні оптимальні критеріальні значення окремих відносних показників прибутковості. Наведені оптимальні значення, як правило, ґрунтуються на зарубіжних джерелах інформації, якими користуватися вітчизняним підприємствам недоцільно через розбіжності у вартості капіталу, рівні

рентабельності та через інші відмінності в умовах функціонування суб'єктів господарювання.

По-друге, порядок (алгоритм) розрахунку того чи іншого показника залежить від мети дослідження. Тому при однакових назвах показників методика їх розрахунку, а відповідно і критеріальні значення, будуть різними.

По-третє, критерії оцінки не є постійною величиною, оскільки при зміні економічних умов у країні їх значення будуть відповідно змінюватися. Так, при тенденції до зниження середньої процентної ставки за кредитами рівень дохідності також знижуватиметься. Орієнтуватись на зарубіжні джерела інформації взагалі не слід, оскільки вони розраховані на рівень вартості капіталу значно менший, ніж той, що склався в Україні.

Отже, використання відносних показників дохідності, витратності, прибутковості діяльності є невід'ємною складовою діагностики ефективності поточних фінансових стратегій економічних суб'єктів. Водночас, такі дослідження потребують подальших методичних напрацювань у напрямі удосконалення механізму формування окремих показників та обґрунтування оптимальних значень на кожному конкретному етапі економічного розвитку економіки країни.

УДК 330.131.7:338.486.23

Сергій Бардаш,
д.е.н, доцент, професор кафедри фінансового аналізу і контролю,
Анна Денисенко,
аспірантка кафедри фінансового аналізу і контролю
Київського національного торговельно-економічного університету
м. Київ

БАГАТОГРАННІСТЬ РИЗИКОТВІРНИХ ФАКТОРІВ ДІЯЛЬНОСТІ ТУРИСТИЧНИХ ОПЕРАТОРІВ

Дослідженню ризиків як явища, джерел їх виникнення та впливу на господарську діяльність суб'єктів господарювання присвячено значну кількість наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема: Дж. Мілль, А. Пігу Ф. Найт, В.В. Вітлінський, В.М. Гранатуров та ін.. Актуальність цих досліджень полягає у тому, що ризики не лише притаманні усім суб'єктам господарювання, а й варіюються в залежності від виду діяльності, форми власності, організаційно-правової форми функціонування суб'єкту підприємницької діяльності тощо. При цьому, відмінності можуть бути суттєвими.

Багатогранність поняття ризику зумовлена різноманітністю чинників, що характеризують як особливості конкретного виду діяльності, так і специфічні риси невизначеності, за умов якої ця діяльність здійснюється. Такі чинники називають ризикотвірними, розуміючи під ними сутність процесів та явищ, що впливають на виникнення (зумовлюють виникнення) того чи іншого виду ризику й характеризують його [1, с. 88].

Діяльність туристичних операторів має певні особливості, які обумовлені їх функціонуванням в умовах не визначеності. Ці особливості також значно розширюють спектр притаманних їх діяльності ризиків та посилюють імовірність настання негативних наслідків.

В процесі своєї діяльності туристичні оператори формують туристичний продукт, який складається з комплексу послуг, необхідних для задоволення потреб туриста під час подорожі. Спектр цих послуг може варіюватися в залежності від мети, уподобань та купівельної спроможності потенційних споживачів.

Специфіка діяльності туристичних операторів полягає у тому, що для створення комплексного туристичного продукту виникає потреба у залученні до його формування та реалізації інших суб'єктів (суб'єктів господарювання, що надають послуги з тимчасового розміщення та/або харчування, екскурсійні та/або розважальні послуги тощо). Про вагомість частки участі у формування турпродукту іншими суб'єктами господарювання свідчить інформація про те, що основну частину витрат суб'єктів туристичної діяльності на послуги сторонніх організацій, котрі використовуються в процесі формування туристичного продукту, складають витрати на проживання (розміщення) та транспортне обслуговування. У 2011 році на послуги розміщення припадало 49,84%, на транспортні послуги –

39,57%, на харчування – 3,87%, а варти на екскурсійне обслуговування та на послуги культурно-освітнього і культурно-дозвільного характеру у сумі – лише 1,03% [2].

Інша, не менш важлива за попередню, особливість діяльності туристичних операторів полягає у складності здійснення контролю за відповідністю якості реалізованого туристичного продукту заявленим властивостям. Це обумовлено тим, що зазвичай місця реалізації туристичного продукту віддалені від місць його споживання. Так як туристичний оператор виступає посередником між споживачем та продуцентом туристичних послуг, він несе відповідальність перед туристом за процес подорожі.

Зазначені вище особливості визначають ширину спектру ризиків, вплив яких знаходить своє відображення на результатах діяльності туристичних операторів. Отже, ризикотвірні фактори функціонування туристичних операторів варіюються в залежності від специфіки їх діяльності.

Загальну сукупність факторів ризику діяльності туристичних операторів, як і будь-яких інших підприємств, в залежності від джерела їх утворення, можна поділити на дві великі групи: внутрішні та зовнішні.

Зовнішні фактори викликані процесами, що відбуваються за межами суб'єктів господарювання (у даному випадку туристичних операторів). Вони можуть носити політичний, економічний, соціальний характер а також обумовлюються явищами процесами у зовнішньому природному середовищі. Частина даних факторів прямо впливає на діяльність туристичних операторів (наприклад, зміни в законодавстві стосовно оподаткування, ліцензування тощо). Інша – опосередковано: наприклад, політична нестабільність, загроза ведення військових дій тощо можуть зменшити попит на той чи інший напрям подорожі. Не значна можливість впливу на зовнішні фактори утворення ризиків діяльності туристичних операторів обумовлює існування об'єктивної необхідності прискорення реагування, що має на меті зменшення негативного впливу ризиків.

Також, вагома частина ризиків пов'язана безпосередньо з внутрішніми процесами, що відбуваються на підприємстві. Дієва система внутрішнього контролю на підприємстві може стати джерелом мінімізації їх наслідків.

Таким чином, ризикотвірні фактори діяльності туристичних операторів є багатогранними та потребують ретельного аналізу.

Література

1. Вітлінський В.В. Ризикологія в економіці та підприємництві: Монографія / В.В. Вітлінський, Г.І. Великоіваненко. – К.: КНЕУ, 2004 – 480 с.

2.Туристична діяльність в Україні у 2011 році: Статисичний бюллетень / Державна служба статистики України, 2011. – 76 с. [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://ukrstat.org/druk/katalog/kat_r/publposl_r.htm

УДК 657.633:339.17

Сергій Бардаш,
д.е.н, доцент, професор кафедри фінансового аналізу і контролю,
Владислав Воронцов,
аспірант
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ

В умовах сталого розвитку національної економіки України інвестиційна діяльність відіграє важливу роль у зростанні рівня ефективності функціонування суб'єктів господарювання різних видів економічної діяльності. Однак, існуюча система показників фінансової звітності, у тому числі торговельних підприємств, не дозволяє отримати інформацію про фінансові вкладення в обсязі та вигляді, необхідному для аналізу та прогнозування інвестиційної діяльності. У зв'язку з цим вагомого значення набуває внутрішньогосподарський контроль інвестиційної діяльності підприємств торгівлі, адже зростає запит на інформаційне забезпечення керівництва відповідними даними про інвестиційну діяльність.

В межах здійснення інвестиційної діяльності загалом та інвестиційної діяльності підприємствами торгівлі зокрема, а також налагодження систем її контролю має місце ціла низка проблем, причини виникнення та підходи до розв'язання яких активно досліджуються науковцями. Так науковій ідентифікації та розв'язанню проблем теорії і практики інвестиційної діяльності присвячено роботи: С.І. Абрамова, В.М. Аньшина, В.Д. Базилевича, В.М. Гейця, І.О. Бланка, М.А. Лімітовського, Т.В. Майорової, Т.Л. Мостенської, В.Л. Осецького та інших. Проблеми розвитку інвестиційної діяльності торговельних підприємств досліджували: Є.В. Голубєва, І.Ю. Єпіфанова, Ю.Б. Клепцова, М.І. Крупка, Л.О. Лігоненко, С. Реверчук та інші. Вагомий внесок у розв'язання проблем організації внутрішньогосподарського контролю інвестицій зробили М.Т. Білуха, В.А. Дерій, В.І. Єфіменко, О.А. Петрик, В.О. Шевчук. Разом з тим в частині організації та проведення контролю інвестиційної діяльності торговельних підприємств науковцями не було проведено, що уповільнює розвиток як окремих суб'єктів господарювання, так і галузі у цілому.

Потреба у внутрішньогосподарському контролі інвестиційної діяльності підприємств торгівлі виникає при визначенні ефективності інвестицій, у зв'язку з цим його завдання полягають у сприянні найбільш раціональному використанню майнових, інтелектуальних цінностей при створенні і модернізації основних засобів, реалізації програм економічного і соціального розвитку. Відповідно об'єктами такого контролю є інвестиції у майнових цінностях, ,,ноу-хау", цінні папери, інвестиційні проекти, правопорушення в інвестиційній діяльності, що завдали матеріальної шкоди, яку визначають за даними бухгалтерського обліку [1, с.150].

Основними етапами організації внутрішньогосподарського контролю інвестиційної діяльності є: визначення об'єкта внутрішнього контролю; формування завдань контролера щодо інвестиційної діяльності; вибір методики контролю фінансових інвестицій; виявлення та усунення помилок, або надання рекомендацій по їх усуненню [2, с.170].

Внутрішньогосподарський контроль інвестиційної діяльності підприємств торгівлі містить елементи внутрішньої експертизи проектів, що здійснюється інвестиційними менеджерами та керівниками проектів. Для підприємства більшою привабливістю володіє той інвестиційний проект, результат якого має довгострокові перспективи. Оцінюючи інвестиційний проект з позицій науково-технічних критеріїв, слід враховувати не тільки вірогідність технічного успіху, але і дію цього проекту на бюджет підприємства і діяльність його підрозділів. При вирішенні цього питання необхідно: обчислити очікувані грошові надходження від даного проекту, включаючи вартість активів на кінцеву дату; визначити ступінь ризику отримання прогнозованих грошових коштів; вибрати відповідний коефіцієнт дисконтування, званий також ціною (витратами) капіталу, при якій ці грошові кошти дисконтуються; дисконтувати і оцінити на основі поточної вартості очікувані потоки грошових коштів, щоб отримати розрахунок вартості активів організації; порівняти обчислену вартість з ціною проекту: якщо поточна вартість активів перевищує ціну проекту, то проект приймається [3, с.54].

На нашу думку, важливу роль у методиці здійснення внутрішньогосподарського контролю інвестиційної діяльності поряд із розрахунково-аналітичними прийомами займають документальні методичні прийоми, на які слід звернути увагу, оскільки саме вони можуть забезпечити правильність відображення та здійснення інвестиційної діяльності, їх фактичну відповідність. Також, важливе значення в процесі контролю відіграє застосування такого методичного прийому, як зустрічна перевірка документів в установах банку, що фінансує капітальні вкладення, та перевірка документів підрядника, який виконує капітальні роботи, оскільки це дасть змогу уникнути порушення законодавства, здійснення крадіжок.

Отже, дотримання вищенаведених етапів організації та застосування методичних прийомів внутрішньогосподарського контролю інвестиційної діяльності торговельного підприємства дозволить підвищити адекватність відображення фінансових інвестицій в бухгалтерському обліку та запобігти порушенням під час здійснення відповідної діяльності.

Література

1. Єфіменко В.І., Гарасюта О.В. Особливості внутрішнього контролю використання фінансових інвестицій підприємства / І.В. Єфіменко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2011. – №10. – С. 148-154.

2. Шевчук В.О. Внутрішній контроль фінансових інвестицій: організаційний підхід / В.О. Шевчук // Вісник ЖДТУ. – 2011. - №4. – С. 169-172.

3. Петрик О.А. Методика внутрішнього контролю інвестицій / О.А. Петрик // Вісник ЖДТУ. – 2012. - №1. – С. 53-56.

УДК 657.6:339.378

Сергій Бардаш,
д.е.н, доцент, професор кафедри фінансового аналізу і контролю,
Дмитро Гнатченко,
аспірант
Київський національний торговельно-економічний університет
м. Київ

ВНУТРІШНІЙ АУДИТ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОРГОВЕЛЬНИХ МЕРЕЖ

Глобалізаційні процеси в економіці та міжнародна інтеграція викликають нагальну потребу ефективного управління суб'єктами господарювання та запровадження адекватного внутрішнього контролю. Об'єктивна необхідність в цьому підтверджується наявністю в Україні сукупності торговельних підприємств, що мають складну організаційну структуру, здійснюють роздрібну та оптову торгівлю під однією торговельною маркою та характеризуються об'єднаннями однотипних або різнотипних бізнес-одиниць в торговельні мережі. Успішне ведення бізнесу за таких умов неможливе без організованої системи внутрішнього контролю, зокрема підсистеми внутрішнього аудиту, яка б сприяла захисту законних інтересів власників та торговельних мереж в цілому.

Вивчення фахової наукової літератури свідчить про існування невирішеної низки проблем щодо організації, методики, стандартизації контрольних процедур внутрішнього аудиту торговельних мереж.

Теоретичні та практичні проблеми становлення та розвитку торговельних мереж розглядали: Мазаракі А.А., Тарасюк М.В.[3], Лігоненко Л.О., Апопій В.В., Пікуш Т.А., та інші. Теоретико-методичні проблеми організації та методики внутрішнього аудиту розглядали: Білуха М.Т.[1], Бардаш С.В.[2], Бондар В.П., Каменська Т.О., Рудницький В.С., Пантелеєв В.П., Редько О.Ю., та інші. Однак досліджень в частині організації і методики внутрішнього аудиту операційної діяльності торговельних мереж науковцями не було проведено, що складає проблему теоретично-прикладного характеру.

В межах розв'язання теоретичної складової проблеми, що відбувалося шляхом з'ясування та уточнення сутності внутрішнього аудиту встановлено, що під внутрішнім аудитом слід розуміти систему контролю власника за діяльністю виконавчого органу господарського товариства, організовану вищим органом управління або уповноваженим органом з метою надання інформації вищому органу управління щодо регулювання можливих відхилень у діяльності правління (виконавчого органу) визначеного загальними нормами ведення господарської діяльності, установчими документами та затвердженими вищими органом управління планами [2, с 313]. Відповідно, внутрішній аудит здійснюється в господарських товариствах з дворівневою системою управління, а також у холдингових компаніях, торговельних мережах, корпораціях, концернах, синдикатах та інших формах об'єднань господарських організацій.

Об'єктом такого аудиту є діяльність нижчого рівня управління (виконавчого органу управління) товариства або керівництва суб'єкта господарювання, що входить до складу господарського об'єднання. Змістом внутрішнього аудиту є перевірка та аналіз виконання рішень вищого рівня управління органом оперативного управління. Метою внутрішнього аудиту (контролю власника / засновника / учасника) є надання головному органу управління адекватної інформації про хід реалізації його управлінських рішень з метою удосконалення як стратегії розвитку корпорації, так і оперативного управління її структурними елементами [2, с. 314].

Аналіз наукової літератури засвідчив, що залишаються недостатньо вивченим організаційне забезпечення внутрішнього аудиту в торговельних мережах, а саме: порядок створення підрозділів внутрішнього аудиту та їх позиціонування в організаційній структурі торговельних мереж, забезпечення умов ефективного їх функціонування. Це обумовлено тим, що існуюча практика діяльності торговельних мереж характеризується тенденцією до «поглинання» та «злиття», що ускладнює організаційну структуру та процес управління. Розмежування функцій володіння і керування діяльністю торговельних мереж, різноманітність напрямків та бізнес-процесів в їх діяльності створюють низку проблем щодо можливості зловживань з боку менеджменту при прийнятті та виконанні певних управлінських рішень в середовищі складних господарських зв'язків як всередині торговельних мереж, так із зовні.

Отже, удосконалення теоретико-методологічного забезпечення внутрішнього аудиту операційної діяльності торговельних мереж сприятиме зростанню фінансових показників їх діяльності. Це стосується насамперед підвищення якості та достовірності інформаційної бази, необхідності

удосконалення існуючої методики її формування, розробки і обґрунтування рекомендацій та пропозицій щодо вдосконалення методики й організації внутрішнього аудиту операційної діяльності торговельних мереж. Зазначені зміни в свою чергу, забезпечать високоефективне проведення внутрішнього аудиту операційної діяльності, і в кінцевому підсумку, сприятимуть підвищенню ефективності діяльності торговельної мережі.

Література

1. Білуха М.Т. Фінансовий контроль: теорія, ревізія, аудит: підруч./ М.Т. Білуха, Т.В. Микитенко. - К.: Укр. Академ. оригінальних ідей, 2005. – 888 с.

2. Мних Є.В. Контроль у системі інноваційного менедменту підприємства: монографія/ [Є.В. Мних, С.В. Бардаш, О.А. Шевчук та ін.]; за ред. Є.В. Мниха – К.: КНТЕУ, 2011. – 452 с.

3. Тарасюк М.В. Контролінг в управлінні торговельними мережами: теорія, методологія, практика: монографія / М.В. Тарасюк. — К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. – 548 с.

УДК 658.8:336.225.674

Володимир Россоха,
д.е.н., ст. наук. сп., головний науковий співробітник
ННЦ "Інститут аграрної економіки"
м. Київ

МАРКЕТИНГОВИЙ АУДИТ В УПРАВЛІННІ ЗБУТОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Загострення конкуренції за ринки збуту актуалізує значимість проведення маркетингового аудиту для визначення вузьких місць у системі маркетингу, розроблення рекомендацій щодо забезпечення ефективності маркетингової діяльності та прийняття відповідних управлінських рішень для підвищення рівня фінансових показників підприємства.

Вперше аудит маркетингу було здійснено на початку 50-х років XX ст. у США, але важливість його застосування як методу аналізу і контролю стратегії фірми, перевірки маркетингового плану з позицій врахування в ньому маркетингових можливостей, результативності здійснення маркетингової діяльності, наявності прорахунків і втраченої вигоди, організації маркетингу (формальна структура, функціональна результативність, раціональність взаємодії), ефективності маркетингу (витрати, прибутки) фахівці почали оцінювати лише через двадцять років.

Управляти маркетинговою діяльністю досить складно, навіть якщо маркетологу доводиться мати справу лише з контрольованими змінними в системі маркетингу. В реальності, підприємство функціонує у складному ринковому середовищі з неконтрольованими чинниками впливу, що, з одного боку, надають можливості для розвитку, а з іншого – створюють для нього загрози. Відповідно виникає нагальна необхідність постійного постачання інформації про стан всіх складників системи маркетингу і ринки, комплексного оцінювання результатів у перетворенні товарів на готівку шляхом всебічного й незалежного аудиту збутової діяльності.

Аудит маркетингу забезпечує виявлення ланок, де існують проблеми й нові можливості, відпрацювання рекомендацій щодо розроблення плану підвищення ефективності виробничо-комерційної діяльності. Стратегічний аудит охоплює збір найважливішої інформації про відповідність цілей стратегічному розвитку підприємства. Зовнішній аудит концентрує увагу на дослідженні маркетингового середовища та завдань підприємства, а внутрішній – на аспектах його діяльності. Він включає основні операції, що здійснюються в процесі руху товарів і послуг. Завданнями внутрішнього маркетингового аудиту є визначення мети і стратегії ціноутворення, стимуляція обсягів реалізації, оптимізація конкурентної стратегії, забезпечення динамічної відповідності продукції підприємства поточним і потенційним вимогам покупців. Водночас аудит поширюється також на підтримуючу активність підприємств стосовно контрактів закупівлі, технологічного забезпечення виробництва, управління персоналом, структури організації, яка впливає на основну роботу. Отже, процес маркетингового аудиту включає вивчення фактичного стану маркетингу на підприємстві, оцінювання виявлених фактів та підготовку рекомендацій щодо вдосконалення маркетингової діяльності.

Маркетинговий аудит загалом являє собою процес застосування аудиторського підходу до комплексного контролю і аналізу актуальних проблем маркетингу, його критичного вивчення, що стало для більшості підприємств питанням виживання і для всіх без винятку – стабілізації і розвитку. Він не обмежується перевіркою ефективності роботи відділу маркетингу, а оцінює стан внутрішніх справ підприємства і його позицій на ринку. Основним завданням маркетингового аудиту є фінансовий аналіз складових бізнесу, його господарської сфери діяльності та визначення перспектив розвитку. Відповідно до виявлених в результаті аудиту маркетингових проблем розробляється перелік актуальних питань, на які необхідно одержати відповіді, щоб спланувати шляхи їхнього вирішення.

Аудит маркетингу здійснюється за такими принципами як комплексність, систематичність, незалежність, періодичність і передбачає визначену послідовність дій, що в практичному плані включає підготовку, діагноз, планування дій, впровадження й завершення наміченого плану дій.

У процесі здійснення маркетингового аудиту використовують: а) вербальні показники для опису довгострокових цілей або явищ, кількісний вираз яких важко здійснити; б) кількісні показники (абсолютні й відносні); в) якісні показники характеристики споживачів, їх звичок, переваг; г) універсальні показники обсягів продажу, прибутку, витрат, доходу, втрат, продуктивності тощо; д) специфічні показники для характеристики особливої маркетингової діяльності (витрат на проведення рекламних заходів, вартість однієї анкети опитування споживачів тощо).

При проведенні аудиту маркетингу аудитор має визначити ступінь відповідності місця, яке займає клієнт на ринку, фактичного стану та стратегії розвитку підприємства; перевірити та оцінити ефективність маркетингової стратегії; встановити вплив маркетингової стратегії на продуктивність праці та ефективність виробництва; проаналізувати функції маркетингу (організація збуту, реклама, розміщення товарних запасів, транспорт тощо); встановити ефективність системи обслуговування клієнтів, ціноутворення; визначити місце клієнта на ринках збуту.

Звіт про результати роботи маркетингового аудиту має включати таку інформацію: 1) маркетингові ресурси підприємства, перелік його визначальних маркетингових потреб, стан виконання маркетингових робіт; 2) інформацію про маркетингову позицію фірми по відношенню до споживачів, конкурентів, постачальників та інших осіб; 3) оцінку сучасної маркетингової діяльності; 4) перелік маркетингових ресурсів і компетенції, які, на думку аудитора, повинно отримати підприємство; 5) рекомендації щодо маркетингової політики підприємства та її результативності.

Таким чином, маркетинговий аудит є ефективним механізмом регулювання діяльності підприємства. Він дає можливість вчасно виявити нечітко визначені цілі, неефективну стратегію, недоліки в організації маркетингу, усунути недоліки в плануванні та контролі маркетингової активності. Тому аудит маркетингу стає доцільною методологічною базою для проведення стратегічних змін у діяльності будь-якого підприємства.

ᘓᘓᘓ

УДК 657: 330.1

Валентина Якубів,
д.е.н., професор кафедри обліку і аудиту,
Аліна Дідоха,
студент 5 курсу ОКР "спеціаліст"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ОПЛАТИ ПРАЦІ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Оплата праці є важливим елементом обліково-аналітичної роботи підприємства, оскільки заробітна плата є невід'ємною складовою кожного підприємства, установи, організації.

Згідно з статтею 1 Закону "Про оплату праці" заробітна плата – це «винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку згідно трудовому договору власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу» [1]. Заробітна плата виконує важливу роль для працівника, оскільки забезпечує можливість відтворення його як робочої сили.

Аналіз динаміки рівня оплати праці у різних галузях економіки України свідчить, що в сільському господарстві впродовж останніх років спостерігається надзвичайно низький рівень оплати праці. Це ж стосується і ефективності використання робочої сили. Досягнутий рівень продуктивності праці в сільськогосподарському виробництві України не відповідає сучасним вимогам.

На думку видатних економістів України, оплата праці у сільськогосподарських підприємствах в останні роки перестала виконувати свої основні функції – стимулюючу і відтворювальну.

Останнім часом у сільськогосподарських підприємствах набула поширення відрядна оплата праці. За даними проведених досліджень, відрядну систему оплати праці використовують близько 80% господарств. Менш поширеними є акордно-преміальна оплата праці, виплата від валового доходу, оплата праці в умовах орендних відносин за залишковим принципом "орендна плата – заробітна плата" із застосуванням середньо реалізаційних цін орендаря.

Недоліком акордно-преміальної оплати праці є те, що вона є проти затратною, оскільки не враховує матеріаломісткість продукції, а отже, на націлена на досягнення високих кінцевих результатів, включаючи фінансові.

В окремих сільськогосподарських підприємствах застосовують оплату праці від валового доходу. При цій системі розцінки оплати праці встановлюють з розрахунку на 100 грн. валового доходу, який визначають, як різницю між вартістю валової продукції та вартістю матеріальних виробничих витрат. Проте цей підхід має деякі недоліки, оскільки при визначенні нормативу фонду оплати праці від валового доходу, виходить, що чим більший валовий дохід, тим вище і фактична заробітна плата, що є абсурдом.

У свою чергу, формування оплати праці працівників на основі тарифних ставок і нормо змін не можна вважати обґрунтованим. Крім цього, робота по формуванню загального фонду оплати праці працівникам протягом року досить трудомістка і не зовсім реальна [2, с. 23].

Отже, для забезпечення виконання двох основних функцій заробітної плати: стимулюючої та відтворювальної, необхідно, перш за все, переглянути підходи до вибору форм і систем оплати праці на підприємствах з врахуванням галузевої специфіки виробництва.

Література

1. Закон України «Про оплату праці» від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР із змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.

2. Петрова І. Заробітна плата як регулятор ринку праці / І. Петрова // Все про бухгалтерський облік. – 1997. – №3-4. – С 22-25.

УДК 657: 330.1

Валентина Якубів,
д.е.н., професор кафедри обліку і аудиту,
Андрій Ліщинський,
студент 5 курсу ОКР "спеціаліст"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ СУТНОСТІ ТА РОЛІ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА

Показники фінансового результату є одними із найбільш актуальних та важливих об'єктів наукових та прикладних досліджень, оскільки правильне розуміння їх суті, ролі та методики розрахунку забезпечує основні передумови для формування ефективного механізму управління фінансовими результатами господарської діяльності підприємства. Фінансовими результатами підприємства можуть бути виручка від реалізації товарів, робіт послуг, дохід і прибуток.

Фінансові результати діяльності підприємства – це те, заради чого працює будь-яке підприємство. Саме показники фінансових результатів становлять найбільший інтерес для реальних і потенційних користувачів фінансової звітності [1, с. 214].

В сучасних умовах економічного розвитку суб'єктів господарювання питання фінансових результатів в бухгалтерському обліку вважається одним із ключових при здійснення господарської

діяльності. Проблеми, пов'язані з формуванням, визначенням, розподілом фінансових результатів розглядаються в навчальній, періодичній та науковій літературі. Зокрема, дослідженням різних підходів щодо сутності поняття "фінансові результати" присвячені праці Ю.А. Вериги, Н.О. Власової, І.Ю. Мелушової, І.О. Гладій, О.В. Гринавцевої, Л.І. Лежненко, Н.В. Прохар, Д.Є. Свідерського, С.Л. Червінської та деяких інших.

Категорія «фінансові результати» вже довший час досліджується багатьма фахівцями і науковцями не тільки в галузі бухгалтерського обліку, але й у галузі економіки, фінансів та в галузі юридичних наук. Кожен фахівець трактує категорію фінансових результатів по-різному і якщо охарактеризувати всі пояснення і визначення фінансових результатів то можна сказати, що всі думки сходяться до того, що фінансовим результатом підприємства є різниця між доходами та витратами, тобто прибуток або збиток.

Обліковий аспект сутності фінансового результату, тобто порівняння витрат і доходів підприємства, яке призводить до прибутку або збитку, випливає із сутності фінансових результатів у трьох аспектах:

- податковий аспект, в якому прибуток визначається шляхом зменшення суми доходів на собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг та суму інших витрат звітного податкового періоду;
- економічний аспект, в якому фінансовий результат відображає результативність господарської діяльності у вигляді відповідного показника – прибутку або збитку і кількісно узагальнюється у вигляді зміни складових власного капіталу;
- управлінський аспект, в якому фінансовий результат визначається за видами реалізованої продукції (центрами відповідальності, внутрішнім і зовнішнім сегментами діяльності).

Показник фінансового результату господарської діяльності підприємства є багатофункціональною та дуже інформативною категорією. Виходячи з цього сформувалося три основні концепції розуміння фінансового результату:

1) семантична; 2) синтаксична; 3) прагматична [2, с. 30-31].

Особливість семантичної концепції трактування фінансового результату полягає в тому, що за величиною даного показника оцінюють ефективність господарської діяльності підприємства. Наявність семантичного підходу є очевидною при проведенні аналізу та оцінки діяльності підприємства. У рамках визначеної концепції передбачається наближення показників фінансового результату, розрахованих за бухгалтерським та економічним варіантами.

При синтаксичному підході до категорії фінансового результату досліджують його структуру та особливості формування. Відтак, значна увага приділяється показникам фінансових результатів за видами господарської діяльності підприємства (операційної, інвестиційної, фінансової, надзвичайної), особливостям їхнього формування та відображення у фінансовій звітності підприємства. Дана концепція може характеризуватися іншою назвою – операційна, яка передбачає, що фінансовий результат виступає узагальнюючим показником сукупності фактів (операцій) господарської діяльності підприємства.

Прагматична концепція пов'язана з процесами прогнозування майбутнього значення показника фінансового результату, а отже результативності господарської діяльності підприємства в цілому. Можливість використання даного підходу є важливою під час процесів оцінки та прогнозування прибутковості підприємства, нейтралізації негативних впливів різноманітних ризиків на величину фінансового результату. В межах цієї концепції відбувається розробка стратегічних напрямів розвитку підприємства та процес прийняття управлінських рішень контрагентами (кредиторами, інвесторами) суб'єкта господарювання.

Таким чином у сучасній обліковій науці та практиці існує багато різних підходів до розуміння сутності та ролі фінансових результатів у діяльності підприємства.

Література

1. Давидов Г.М. Аудит: Підручник. / Г.М. Давидов – К.: Знання, 2004. – 511 с. – (Вища школа XII століття)

2. Пікало В. Ф. Концептуальні підходи до оцінки фінансового результату в системі статистики підприємств / В. Ф. Пікало // Статистика України. – 2006. - № 4. – С. 28–33.

УДК 657:657.47:665.6

Надія Пилипів,
д.е.н., професор, завідувач кафедри теоретичної і прикладної економіки,
Ірина П'ятничук,
аспірантка кафедри теоретичної і прикладної економіки,
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ОБЛІКОВИХ ПОТОКІВ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТИ В СИСТЕМІ БЮДЖЕТУВАННЯ НА НАФТОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Ефективність управління виробничо-господарською діяльністю підприємств, і зокрема, нафтопереробних, залежить від вибору інструментів та технологій, які буде використовувати менеджер. Такою технологією виступає бюджетування, що допомагає оперативно контролювати та аналізувати витрати нафтопереробних підприємств у розрізі сформованих бюджетних показників.

Формування інформаційних облікових потоків управління витратами в межах управлінського обліку, який є фундаментальною основою інформаційного забезпечення системи бюджетування, дозволяє із врахуванням потреб менеджерів найбільш ефективно використовувати інформаційний простір підприємства через оптимізацію величини і структури облікової інформації про витрати в межах центрів відповідальності.

Система інформаційного забезпечення управління витрати є внутрішньою основою організації системи бюджетування, об'єднання підсистем якої здійснюється за допомогою інформаційних потоків. Трансформація організаційної структури управління підприємством змінює розподіл інформаційних потоків. Нераціональне виокремлення підрозділів, нечітка координація і чисельність комунікаційних зв'язків між ними ускладнюють проходження інформаційних потоків [1, с. 59; 2-4].

Інформаційний потік про витрати являє собою сукупність повідомлень, які передаються по каналам зв'язку в межах системи бюджетування з метою забезпечення ефективної реалізації його підсистем. Вони повинні об'єктивно відображати розвиток процесів у діяльності нафтопереробних підприємств для здійснення ефективного управління витратами в межах центрів відповідальності.

Сучасні умови функціонування досліджуваних підприємств характеризуються постійним збільшенням потоків інформації, що вказує на суперечливість такої ситуації. Зокрема, з однієї сторони, із збільшенням обсягів інформації збільшуються можливості використання корисної її частини в цілях підвищення обґрунтованості управлінських рішень. Деталізація окремих процесів формування витрат у розрізі центрів відповідальності дає можливість виявити недоліки в їх роботі та здійснити пошук оптимальних варіантів виходу із ситуації.

А з іншої сторони, надмірність інформації ускладнює процес її обробки, вибору необхідної її частини для конкретного центру відповідальності із загального її масиву, що зумовлює додаткові затрати часу, фінансових і трудових ресурсів. Слід зазначити, що за таких умов знижується рівень оперативності та своєчасності прийнятих управлінських рішень.

Тому при формуванні інформаційних облікових потоків про витрати в системі бюджетування необхідно ідентифікувати: джерела виникнення інформації, призначення інформації, користувачів, її носії, напрями використання, періодичність, структуру та обсяг.

З метою забезпечення стабільної діяльності нафтопереробних підприємств необхідно активізувати використання інформаційного ресурсу у системі бюджетування.

Обробка інформації формує знання про поточний стан виробництва, завдяки яким здійснюється вплив на виробничі, фінансові і адміністративно-господарські процеси [1, с. 59].

Оскільки, обліково-аналітична інформація про формування витрат у межах центрів відповідальності забезпечує систему бюджетування необхідними даними і дозволяє прийняти ефективні управлінські рішення щодо витрат, тому об'єктивно підвищується роль управлінського обліку витрат у системі бюджетування нафтопереробних підприємств.

З метою ефективного формування інформаційних потоків вважаємо за доцільне здійснити уточнення робочого плану рахунків обліку в частині витрат виробництва та конкретизації рахунків вищого порядку через рахунки аналітичного обліку із урахуванням потреб внутрішніх користувачів для формування необхідної їм інформації з метою прийняття управлінських рішень.

Таким чином, можна зробити висновок, що оптимальне формування інформаційних облікових потоків управління витрати в системі бюджетування зумовлене раціоналізацією інформаційних зв'язків між центрами відповідальності та рівнем аналітичності необхідної їм інформації.

Література

1. Мезенцева С. А. Концептуальні засади оптимізації інформаційних потоків у системі управління підприємством телекомунікаційних послуг / С. А. Мезенцева // Культура народов Причерноморья. – 2012. – № 217. – С. 58-60.
2. Воронко Р. М. Організація контролю інформаційних потоків і ресурсів / Р. М. Воронко // Вісник ЖДТУ. – 2010. – № 4 (54). – С. 44-47.
3. Карачарова К. А. Класифікація інформаційних потоків автотранспортних підприємств / К. А. Карачарова // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2011. – № 33. – С. 88-93.
4. Болдуєв М. В. Організація стратегічного управлінського обліку на промислових підприємствах / М. В. Болдуєв, В. Л. Корінєв // Держава та регіони. Серія : економіка та підприємництво. – 2010. – № 6. – С. 192-196.

УДК 657

Валентина Якубів,
д.е.н., професор кафедри обліку і аудиту,
Галина Клімець,
студент 5 курсу ОКР "магістр"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

СУТЬ, ХАРАКТЕРИСТИКА І РОЛЬ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ В ОБЛІКУ

В процесі господарської діяльності підприємств активізуються їхні економічні взаємовідносини з іншими суб'єктами ринку, в тому числі фізичними особами та державними органами, які зумовлюють виникнення поточних зобов'язань. Будучи джерелом формування та фінансування активів, останні виконують важливу роль у господарській діяльності підприємств. Здійснюючи суттєвий вплив на фінансову стійкість і платоспроможність суб'єктів господарювання, поточні зобов'язання з огляду на динамічний характер потребують ефективного управління грошовими потоками, контролю за фактичним станом розрахунків особливо під час фінансової кризи. Це уможливлюється на основі достовірної, якісної та адекватної інформації про заборгованість, яка формується в системі бухгалтерського обліку.

В умовах фінансової кризи та недостатньої теоретичної розробки питань визнання поточних зобов'язань, розбіжності щодо їхнього визначення у правовому та обліковому полі, недосконалість методики відображення заборгованостей у регістрах бухгалтерського обліку і фінансовій звітності характеризують цей вид пасивів як одну з найбільш складних ділянок облікового процесу.

У ході здійснення господарських операцій підприємства вступають з іншими господарюючими суб'єктами в певні економічні взаємовідносини, наслідком яких є виникнення зобов'язань. Зобов'язання є основним джерелом формування засобів для більшості сучасних підприємств і тому виступають суттєвою складовою частиною господарських операцій економічних суб'єктів з точки зору їх фінансової стабільності. Через це актуальними стають питання методики оперативного контролю зобов'язань з метою надання повної і правдивої інформації для прийняття управлінських рішень щодо визначення фінансового стану підприємства, результатів його діяльності та розвитку у подальшому майбутньому.

Визнають зобов'язання, коли можна достовірно визначити його оцінку та є ймовірність зменшення економічних вигід в майбутньому при його погашенні.

У теорії та практиці бухгалтерського обліку усі зобов'язання поділяються на: довгострокові; поточні; забезпечення; непередбачені зобов'язання; доходи майбутніх періодів.

Поточні зобов'язання – це зобов'язання, які будуть погашені у процесі звичайного операційного циклу підприємства або мають бути погашені протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

До поточних зобов'язань належать:

1) короткострокові кредити банків – сума поточних зобов'язань підприємства перед банками за отриманими від них позиками;

2) поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями – сума довгострокових зобов'язань, яка підлягає погашенню протягом дванадцяти місяців з дати балансу;

3) векселі видані – сума заборгованості, на яку підприємство видало векселі на забезпечення поставок (робіт) постачальників, підрядників та інших кредиторів;

4) кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги – сума заборгованості постачальникам, підрядникам за матеріальні цінності, виконані роботи та отримані послуги (крім заборгованості, забезпеченої векселями);

5) поточна заборгованість за розрахунками:

– з одержаних авансів – сума авансів, одержаних від інших осіб у рахунок наступних поставок продукції, виконання робіт (послуг);

– з бюджетом – заборгованість підприємства за усіма видами платежів до бюджету, включаючи податки з працівників підприємства;

– з поза бюджетних платежів – заборгованість за внесками до позабюджетних фондів;

– зі страхування – заборгованість за відрахуваннями до Пенсійного фонду, на соціальне страхування, страхування майна підприємства та індивідуальне страхування його працівників;

– з оплати праці – заборгованість з оплати праці, включаючи депоновану заробітну плату;

– з учасниками – заборгованість підприємства його учасникам (засновникам), яка пов'язана з розподілом прибутку (дивіденди тощо) і формування статутного капіталу;

– з внутрішніх розрахунків – заборгованість підприємства пов'язаним сторонам та кредиторська заборгованість із внутрішньовідомчих розрахунків;

6) інші поточні зобов'язання – зобов'язання, які не включені до наведених статей.

Чітка організація і методика обліку дають змогу забезпечити отримання об'єктивної інформації для аналізу і контролю поточних зобов'язань, проведення якого сприяє ефективному формуванню, підготовці та прийняттю управлінських рішень, щодо діяльності підприємства та підтриманню їхньої фінансової стійкості та платоспроможності на високому рівні.

УДК 657.21.

Надія Пилипів,
д.е.н., професор кафедри обліку і аудиту,
Ірина Цюпа,
студент 5 курсу ОКР "магістр"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника'
м. Івано-Франківськ

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ "ВИТРАТИ"

Важливим аспектом розвитку інформаційної економіки є застосування єдиної прийнятої термінології щодо визначення різних понять, в тому числі витрат як самостійних категорій. В окремих монографіях, підручниках, наукових періодичних виданнях автори в одне і теж поняття вкладають різний зміст. Існування різних тлумачень можна пояснити великою різноманітністю витрат, які виникають в результаті споживання матеріальних, трудових і грошових ресурсів.

Розширення спектру витрат, які не є однорідними ні за своїм складом, ні за значенням в діяльності підприємства, в умовах відсутності єдиного підходу до розкриття їх економічного змісту, спонукає до подальших досліджень.

Різне розуміння тлумачення поняття «витрати» знайшло відображення в роботах як вітчизняних вчених, так і зарубіжних науковців. Кожен з авторів має своє уявлення про поняття «витрати виробництва».

Як стверджує проф. Бутинець Ф.Ф. на сьогодні немає єдиної думку щодо тлумачення поняття «витрати», хоч і пройшов вже дуже великий час [2].

Поява подвійного запису, засновником якого був математик Лука Пачолі (1445-1515), стала першим етапом в розвитку виробничих витрат, яка призвела до виникнення спроб класифікації витрат [5].

Розвиток промислової революції на початку XIX ст. став другим етапом розвитку виробничих витрат і створив переломний момент в історії виробничих витрат. Саме в цей час появився такий термін, як собівартість виробленої продукції. Із появою додаткових витрат виробництва, таких як знос, рентні платежі, появилось розуміння, що не всі витрати повністю мають відноситись на собівартість продукції, що стало третім етапом розвитку виробничих витрат. Це і призвело до появи різних вчень з різними теоріями формування собівартості готової продукції.

Виробничі витрати, проходячи всі етапи, поступово змінювалися, доповнювалися, але витрати на придбання сировини, матеріалів, витрати на оплату праці, витрати на обов'язкові платежі, витрати на амортизацію, що є основними та й найголовнішими на цей час, залишилися незмінними у складі виробничих витрат.

Щодо визначення змісту витрат виробництва Карл Маркс [5] зазначав, що з точки зору суспільства, вони розглядаються як дійсні витрати виробництва, які складаються із витрат живої та втіленої в засоби виробництва праці на виробництво продукції. А з точки зору капіталіста – це частина вартості товару, яка відшкодовує ціну витрачених засобів виробництва і ціну витраченої робочої сили; це частина вартості товару, яка повертає лише те, скільки коштує товар самому капіталістові.

Часто можна зустріти широкі визначення поняття «витрати»: виражені в грошовій формі затрати, зумовлені витрачанням різних видів економічних ресурсів у процесі виробництва та обігу продукції, товарів; виражені в грошовій формі витрати різних видів економічних ресурсів (праці, сировини, матеріалів, основних засобів, фінансових ресурсів) у процесі виробництва, обігу й розподілу продукції, товарів; грошова характеристика обсягу ресурсів, використаних з певною метою і трансформованих у собівартість продукції; затрати ресурсів підприємства у грошовому виразі для досягнення певної мети – це його витрати; сукупність спожитих і перенесених на продукцію ресурсів; вартість факторів виробництва, використаних для створення продукції; витрати є вартісним виразом кількості факторів, введених у виробництво; загальна сума витрат на так звані виробничі фактори [5].

Узагальнення різних трактувань поняття витрати можна подати у вигляді таблиці (табл.1).

Таблиця 1

Трактування економічної сутності категорії "витрати"

Грещак М. Г., Коцюба О. С. [3, с.26]	Витрати підприємства визначаються як обсяг використаних ресурсів підприємства у грошовому вимірі для досягнення певної мети.
Бланк І. А. [1, с.19]	Витрати – виражені в грошовій формі поточні витрати трудових, матеріальних, фінансових і інших видів ресурсів на виробництво продукції
Економічна енциклопедія за ред. С. В. Мочерного [4, с.203]	Витрати – виражені у грошовій формі витрати різних видів економічних ресурсів (праці, сировини, матеріалів, основних засобів, фінансових ресурсів) у процесі виробництва, обігу й розподілу продукції, товарів.

Аналіз наведених вище трактувань свідчить, що всі вони розкривають під різними кутами зору одне й те ж саме явище – перенесення вартості затрачених ресурсів на об'єкт, щодо якого були вчинені певні дії.

При цьому для розуміння суті витрат важливо зазначити, що крім трактування їх як витрачених ресурсів, які можуть виступати у формі грошових коштів або ж мати грошову оцінку, вони завжди стосуються якоїсь продукції , роботи чи послуги та їх оцінки за певний розрахунковий період для досягнення поставленої мети підприємством.

Література

1. Бланк И.А. Словарь - справочник финансового менеджера / И.А. Бланк. – К.: Ника – Центр, 1998. – 480 с.

2. Бутинець Ф.Ф. Витрати виробництва та їх класифікація для потреб управління / Ф.Ф.Бутинець [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http:archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ptmbo/2012_1/2.pdf

3. Грещак М.Г. Управління витратами / М.Г. Грещак, О.С. Коцюба. – К.: КНЕУ, 2002. – 131 с.

4. Мочерний С.В. Економічна енциклопедія / С.В. Мочерний та ін. – К.: Академія, 2000. – 864 с.

5. Нагорнюк О. Теоретико-методологічні основи формування виробничих витрат / О.Нагорнюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http:archive.nbuv. gov.ua/portal/soc_gum/Ae/2011_1-4/files//11naoope.pdf

УДК 657: 330.1

Валентина Якубів,
д.е.н., професор кафедри обліку і аудиту,
Галина Вербіцька,
студент 5 курсу ОКР "магістр"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ ТЛУМАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «ВИРОБНИЧІ ЗАПАСИ»

Важливою умовою підтримання виробництва на відповідному рівні є належне забезпечення підприємства активами у матеріальній формі, тобто запасами. Вони займають особливе місце у складі майна та домінуючі позиції у структурі витрат підприємств різних сфер діяльності. Від раціонального використання виробничих запасів в значній мірі залежить ефективність діяльності підприємств.

В бухгалтерському обліку поняття «виробничі запаси» розглядається як придбані або самостійно виготовлені вироби, які підлягають переробці на підприємстві. До них відносяться: сировина і матеріали, купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби, паливо, тара і тарні матеріали, будівельні матеріали, матеріали, передані в переробку, запасні частини, матеріали сільськогосподарського призначення, інші матеріали [1].

В Україні визначення терміну «запаси» наведено у П(С) БО 9 «Запаси» [2], відповідно до п. 4 якого «запаси — активи, які утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством». Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [3], активи – це ресурси, контрольовані підприємством внаслідок минулих подій, використання яких як очікується призведе до отримання економічних вигод у майбутньому внаслідок будь-якого використання такого запасу.

Необхідно відзначити, що крім П(С)БО 9 в Україні існують інші нормативні документи, спрямовані на регулювання обліку запасів (табл. 1).

Таблиця 1

Визначення терміну «виробничі запаси» в нормативних документах

№	Автор	Визначення
1	П(С)БО 9 [2]	виробничі запаси – сировина, основні матеріали, що комплектують вироби і інші матеріальні цінності, призначені для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, обслуговування виробництва і адміністративних потреб
2	П(С)БО 16 [4]	Визначає склад собівартості продукції. У п. 12 стандарту визначено, що «вартість сировини, основних матеріалів, що становлять основу виготовленої продукції, придбаних напівфабрикатів і комплектуючих виробів, допоміжних речовин»
3	Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів [5]	Розкривають сукупний склад запасів для цілей бухгалтерського обліку: сировина основна та допоміжна, матеріали, паливо, запасні частини, МШП, НЗВ, ГП, товари у вигляді матеріальних цінностей, що призначені для перепродажу, поточні біологічні активи. Проте в них термін «виробничі запаси» відсутній. Розкривається порядок формування первісної вартості запасів, методи оцінки запасів при їх вибутті
4	План рахунків Бухгалтерського обліку [6]	План рахунків бухгалтерського обліку передбачає рахунок 20 «Виробничі запаси» який призначено для «узагальнення інформації про наявність і рух належних підприємству запасів сировини і матеріалів (у тому числі сировина й матеріали, які є в дорозі та в переробці), будівельних матеріалів, запасних частин, матеріалів сільськогосподарського призначення, палива, тари й тарних матеріалів, відходів основного виробництва»

Таким чином, на відміну від П(С)БО 9 [2], який не пропонує чіткого та однозначного тлумачення терміну «виробничі запаси» для цілей бухгалтерського обліку, План рахунків конкретно вказує на їх склад та перелік матеріальних цінностей, що мають обліковуватися як виробничі запаси підприємства. Одночасно з цим такі рахунки, як 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети» та 25 «Напівфабрикати» відповідно до Плану рахунків не включається до складу виробничих запасів, а обліковуються окремо. У Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 9 підкреслюється участь виробничих запасів у всіх видах діяльності, що також характеризує «виробничі запаси» як важливий об'єкт управління на усіх стадій господарської діяльності, що знайшло віддзеркалення і в економічній літературі [7].

Отже така відмінність у трактуванні свідчать про те, що розкриття суті даної економічної категорії залежить від вибраного підходу до її визначення. Тому вважаємо, що для цілей бухгалтерського обліку має бути встановлений єдиний підхід до тлумачення терміну «виробничі запаси», як облікової категорії. Зокрема у її визначенні мають міститись такі основні моменти, як визначення термінів і напрямків використання, а також джерел відшкодування вартості виробничих запасів.

Література

1. Бутинець Ф.Ф. Організація бухгалтерського обліку : навчальний посібник / Ф.Ф. Бутинець. – Житомир : Рута, 2002. – 591 с.
2. Запаси: положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 від 20.10.1999 №246 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність: Закон України від 16.07.1999 р. №996 – XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14
4. Витрати: положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 від 31.12.1999 №318 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00
5. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів: Затверджені наказом Міністерства фінансів України від 10.02. 2007 р. №2.
6. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 21 грудня 1999 р. за № 893/4186.
7. Титенко Л.В. Економічна сутність виробничих запасів / Л.В. Титенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/foa/2011_18/18_b_19.pdf

УДК 657

Валентина Якубів,
д.е.н., професор кафедри обліку і аудиту,
Наталія Жирик,
студент 5 курсу ОКР "магістр"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ТА ВИЗНАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В ОБЛІКУ

Для здійснення господарської діяльності будь-якого підприємства потрібні основні засоби або, інакше кажучи, засоби праці. Від предметів праці вони відрізняються тим, що багаторазово беруть участь у процесі виробництва, зберігають при цьому свою натуральну форму, поступово зношуються і частинами переносять свою вартість на виготовлену продукцію або виконану роботу. Під впливом засобів праці предмети праці змінюють свої фізико-хімічні властивості перетворюючись на кінцеву готову продукцію.

До засобів праці відносяться машини, обладнання, інструменти тощо, тобто основні засоби підприємства.

Згідно П(С)БО 7 «Основні засоби» **–** матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або поставки товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний термін

корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [1].

Згідно Податкового Кодексу України, основні засоби матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 2500 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 2500 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік) [2].

Таким чином у визначенні основних засобів наведені такі критерії їх визнання, як:

1) матеріальність (мають матеріальну форму);

2) призначення (утримуються з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій);

3) термін корисного використання (більше року або операційного циклу);

4) вартість (згідно з Податковим кодексом України).

Критерії визнання основних засобів аналогічні критеріям визнання, які застосовуються для всіх активів, тобто об'єкт основних засобів визнається активом, коли існує ймовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з використанням цього об'єкта, і його вартість може бути достовірно визначена.

Не можуть бути визначені активами, а звідси, і основними засобами об'єкти, не придатні до використання через фізичний і моральний знос.

На сучасному етапі розвитку України одним з найважливіших чинників розвитку економіки, збільшення обсягів виробництва продукції на підприємствах є забезпеченість їх основними засобами у необхідній кількості, структурі та якості. Для вирішення даних завдань необхідне не тільки повне забезпечення підприємства технічним потенціалом, тобто основними засобами, але і комплексна програма щодо підвищення ефективності їх використання. Водночас в усіх цих процесах важливу роль відіграє облік і аналіз процесів формування та використання основних засобів.

Література

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби" Затверджено наказом Міністерства Фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. // Бухгалтер. – 2000. – №10. – С. 18 – 22.

2. Податковий Кодекс України зі змінами, внесеними згідно із Законами № 3292-VI від 21.04.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.

УДК 657: 330.1

Валентина Якубів,
д.е.н., професор кафедри обліку і аудиту,
Віра Зобнів,
студент 5 курсу ОКР "спеціаліст"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ВИКОРИСТАННЯ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В ПРОЦЕСІ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ РІЗНИМИ КОРИСТУВАЧАМИ

Звітність підприємства є завершальним етапом ведення бухгалтерського обліку, що реалізується у фінансову звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період. Вона складається за даними поточного (синтетичного та аналітичного) обліку [1]. Саме через представлені інформаційні дані у вигляді різних форм, звітність є необхідною і важливою базою даних для зовнішніх і внутрішніх користувачів. Зовнішні користувачі: потенційні та існуючі інвестори, акціонери, кредитори, постачальними, покупці, органи державної влади, аудиторські фірми, а деякі інші суб'єкти господарювання, як привило,

використовують звітні дані як основне джерело інформації задля формування комплексного уявлення про фінансово-майновий стан і результати діяльності підприємств. Внутрішні користувачі: засновники, власники, адмінпрацівники і персонал підприємства, як правило, не обмежуються лише звітними даними, а ще використовують й інші дані бухгалтерського обліку в процесі прийняття управлінських рішень. Тому очевидно, що процес підготовки звітності є важливим елементом управлінсько-адміністративної роботи підприємства.

Метою складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства. Тобто фінансова звітність слугує достовірному і повному відображенню інформації про процеси (операції, події), які можуть впливати на прийняття управлінських рішень. Крім того, завдяки показникам цієї звітності можна дати обґрунтовану оцінку минулим, поточним і майбутнім господарським подіям.

Звітність в Україні представлена різними видами, зокрема за економічним змістом звітність поділяють на:

- фінансову;
- статистичну;
- податкову;
- внутрішню;
- спеціальну.

Фінансова звітність – це бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період. Ця звітність складається на основі спеціальної обробки даних синтетичного і аналітичного обліку та підтверджується бухгалтерською документацією.

Статистична звітність містить інформацію про кількісні і якісні характеристики масових суспільних явищ, яка необхідна для побудови макроекономічних показників. Дана звітність охоплює окремі сторони діяльності підприємства, зокрема продуктивність праці, норми виробітку, обсяги виробництва, результати діяльності, наявність ресурсного потенціалу, трудомісткість продукції тощо.

Податкова звітність – це сукупність показників, які характеризують порядок нарахування і сплату податків, зборів та інших обов'язкових платежів суб'єктом господарювання, визначених чинним законодавством. Така звітність складається на базі даних фінансового обліку з урахуванням необхідності її коригування до вимог податкового законодавства.

Внутрішня звітність – це система даних, узагальнених на основі управлінського обліку і призначена для внутрішнього контролю та управління підприємством. Вона формується на базі інформації з фінансового, управлінського та оперативного обліку і, як правило, характеризується коротким звітним періодом – день, зміна, доба, тиждень. Форми подання внутрішньої звітності визначаються управлінцями різних рівнів і тому є відмінними на різних підприємствах.

Спеціальна звітність – це сукупність показників про різні сторони функціонування підприємства, виходячи з особливостей його галузевої приналежності чи виду діяльності. Така звітність складається на основі бухгалтерського та статистичного обліку [2, с. 13].

Усі форми звітності, крім управлінської (внутрішньої), після розробки відповідними міністерствами і відомствами, затверджуються Державним комітетом України.

Таким чином, звітність підприємства, враховуючи потреби окремих груп користувачів, в узагальненому вигляді відображає основні тенденції діяльності підприємства.

Література

1. Закон України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" від 16 липня 1999 р. № 996-XIV (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс] / - Режим доступу: www.zakon1.rada.gov.ua.

2. Якубів В.М. Звітність підприємств: навчальний посібник / В.М.Якубів. – Івано-Франківськ: Типовіт, 2010. – 436 с.

УДК 657: 330.1

Валентина Якубів,
д.е.н., професор кафедри обліку і аудиту,
Валентина Молдавчук,
студент 5 курсу ОКР "магістр"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ПІДПРИЄМСТВА: ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

Сучасні ринкові умови господарювання породжують об'єктивну необхідність використання суб'єктами підприємницької діяльності окрім власного капіталу ще й позикового. Залучений із зовнішніх джерел капітал призводить до утворення зобов'язань. Наявність зобов'язань вважається нормальним станом будь-якого діючого підприємства, оскільки вони є основою взаємозв'язків між суб'єктами господарювання.

Розкриваючи поняття "зобов'язання" Ф.Ф. Бутинець [1, с. 74], А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Г.О. Партин [2, с. 247], В.П. Пантелеєв, О.С. Сніжко [3, с. 65] зазначають, що це заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.

Аналізуючи історію виникнення цього поняття, визначено, що слово "зобов'язання" має слов'янське походження та означає "прийняти на себе борг". У більш новій інтерпретації воно означає "обіцянку, що вимагає безумовного виконання" [4, с. 280].

Основними нормативними документами, які регулюють зобов'язання в Україні, є Господарський та Цивільний кодекси України. Методологічні засади формування в обліку інформації про зобов'язання та її розкриття у фінансовій звітності визначені П(С)БО 2 "Баланс", П(С)БО 11 "Зобов'язання", П(С)БО 13 "Фінансові інструменти", П(С)БО 26 «Виплати працівникам». Разом з тим, у П(С)БО 11 не наведено визначення поняття "зобов'язання". У таблиці 1 розглянуто трактування зобов'язань у нормативних документах.

Таблиця 1

Трактування поняття «зобов'язання» у нормативних документах

Нормативний акт	Визначення
Господарський кодекс України Стаття 173	Господарським визнається зобов'язання, що виникає між суб'єктом господарювання та іншим учасником відносин у сфері господарювання з підстав, передбачених кодексом, в силу якого один суб'єкт (зобов'язана сторона, у тому числі боржник) зобов'язаний вчинити певну дію господарського чи управлінсько-господарського характеру на користь іншого суб'єкта (виконати роботу, передати майно, сплатити гроші, надати інформацію тощо) або утриматися від певних дій, а інший суб'єкт (управнена сторона, у тому числі кредитор) має право вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку [5].
Цивільний кодекс України Стаття 509	Зобов'язанням є правовідношення, в якому одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або утриматися від певної дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку. Зобов'язання має ґрунтуватися на засадах добросовісності, розумності та справедливості [6].
П(С)БО 1 " загальні вимоги до звітності "	Зобов'язання – це заборгованість підприємств, яка виникла внаслідок минули подій і погашення якої, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють в собі економічні вигоди [7].
МСБО 37 "Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непе-редбачені активи"	Зобов'язання – це теперішня заборгованість підприємства, яка виникає в результаті минулих подій і погашення якої, за очікуванням, спричинить вибуття з підприємства ресурсів, які втілюють у собі економічні вигоди [8].

Дані табл. 1 показують, що різні нормативні документи по-різному трактують досліджувану категорію.

Порівнюючи складові короткострокових зобов'язань у вітчизняній та міжнародній практиці, ми відзначаємо відсутність в П(С)БО таких понять, як непередбачені зобов'язання та доходи майбутніх періодів, які виділені згідно з П(С)БО 11 «Зобов'язання» в окремі групи.

Отже в результаті проведеного дослідження встановлено, що зобов'язання підприємства є одним з найбільш вагомих ділянок бухгалтерського обліку, розмір яких характеризує фінансовий стан

підприємства. Успіх діяльності підприємства залежить певним чином від своєчасності проведення розрахунків по зобов'язанням із своїми кредиторами. Проте аналіз опрацьованої літератури свідчить про необхідність обґрунтування єдиного підходу до тлумачення сутності та видів зобов'язань підприємства у вітчизняній та зарубіжній практиці. Детальна класифікація зобов'язань дає можливість глибше зрозуміти їхню сутність, а також допомагає бухгалтерам і керівникам отримувати різнобічну інформацію про зобов'язання з метою їх оптимізації.

Література

1. Бухгалтерський словник / [за ред.проф. Ф.Ф.Бутинця]. – Житомир: ПП "Рута", 2001. – 224 с.

2. Загородній А.Г. Облік і аудит: термінологічний словник / Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Партин Г.О. – Львів: "Центр Європи", 2002. – 671 с.

3. Пантелеєв В.П. Словник бухгалтера та аудитора / В.П. Пантелеєв, О.С. Сніжко. – К.: ДП "Інформ.-аналіт. агентство", 2009. – 239 с.

4. Бухгалтерский учёт: Учебник / И. И. Бочкарёва, В. А. Бычков, и.др.; Под ред. Я. В. Соколова. – М.: ТК Велби, изд-во Проспект, 2004. – 768 с.

5. Господарський Кодекс України від 16.01.2003 р. №436-IV із змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/436-15 –

6. Цивільний кодекс України від від 16.01.2003 № 435-IV із змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go

7. П(С)БО 1 «Загальні вимоги до звітності». Затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/z0396-99

8. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку 2000 [Текст]: пер. з англ. / за ред. С.Ф. Голова. – К.: Федерація професійних бухгалтерів та аудиторів України, 2000. – 1272 с.

УДК 657.421

Антоніна Бойчук,
к.е.н., доцент кафедри обліку та аудиту,
ПВНЗ "Хмельницький економічний університет",
Вадим Бойчук,
к.т.н., доцент, доцент кафедри комп'ютерних систем і мереж
Хмельницький національний університет
м. Хмельницький

ОРГАНІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ

Обліковий процес потребує належної організації за всіма ділянками. При цьому особливого значення набуває організація інформаційного забезпечення обліку.

Інформаційне забезпечення обліку – це сукупність вхідних даних, бази даних, їх обробки та отримання вихідної інформації.

Розробка облікової інформації є частиною облікової функції системи. При цьому важливим завданням є створення такого засобу передавання інформації конкретним користувачам, що дає змогу їм правильно сприйняти інформацію і зрозуміти її потенційну корисність.

З метою успішного здійснення фінансово-господарської діяльності бухгалтерський облік повинен доповнювати інші інформаційні системи. Тому він відіграє одну з основних функцій управління, перетворившись на одну з кількох інформаційних підсистем, взаємозв'язаних як на рівні вирішення завдань, так і на рівні всієї інформаційної системи підприємства.

Автори погоджуються з тим, що інформаційні взаємозв'язки задач обліку, контролю та аналізу з іншими підсистемами автоматизованої системи управління підприємства здійснюються згідно з такими правилами [1]:

використання взаємної інформації;

спорідненість окремих джерел інформації;

спорідненість окремих первинних носіїв інформації;

єдність системи кодування інформації;

наявність зворотного зв'язку;

єдність системи показників.

Відповідно до цього виникають окремі питання щодо способів обробки облікової інформації з метою оперативного забезпечення нею користувачів підприємств [2, с. 17].

Обліковець виступає одиницею інформаційної системи.

Як одиниця інформаційної системи обліковець виконує функції джерела інформації, передавача, користувача блоків, які передають інформацію за допомогою різноманітних механізмів зворотного зв'язку.

Правильне формування задач, їх взаємозв'язок дають можливість на основі автоматизації розв'язувати облікові, контрольні та аналітичні задачі в управлінні.

Тому, функціональні задачі, взаємодіючі на інформаційній основі, утворюють цілком самостійний комплекс, у межах якого далі розвиваються їх організаційні аспекти.

Отже, інформаційна система обліку, контролю та аналізу має органічно вливатися в загальну систему управління підприємством, характеризуватися взаємоузгодженістю між комплексами задач і задачами та іншими інформаційними системами підприємства, включати в себе задачі обліку, контролю, аналізу і внутрішнього аудиту.

Література

1. Сопко В.В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: [підручник] / В.В. Сопко, В.П. Завгородній. – К., 2004. – 412 с.

2. Городянська Л. Особливості технічного забезпечення системи бухгалтерського обліку / Л. Городянська // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – № 10. – С. 19-22.

УДК 657 15. (047.2/.3)

Марія Василюк,
к. е. н., доцент кафедри обліку і аудиту
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Якості аудиторських послуг становить актуальний напрям наукових досліджень як в Україні, так і в країнах світу. Якість аудиту проявляється у відповідності результатів перевірки наведених в аудиторському висновку реального стану діяльності підприємства, на якому проводився аудит. Готуючи аудиторський висновок за результатами перевірки, аудитор повинен враховувати інтереси власників підприємства, його керівництва, а також зовнішніх користувачів - державних органів, кредиторів, інвесторів тощо. Інтереси наведених користувачів економічної інформації не тільки не збігаються, а й часто бувають протилежними. Проте, аудиторські послуги повинні надаватися замовникові відповідної якості. Освіта та вимоги до професійної компетенції є першим чинником забезпечення якості аудиторських послуг.

Проблеми якості в аудиті представляють науковий інтерес багатьох дослідників і науковців. Зокрема, проблеми етики, якості, вимог суспільства до аудиторської професії розглядаються в працях Ф.Ф. Бутинця, С.Я. Зубілевич, О.А. Петрик, О.Ю. Редька, Л.І. Савченко, В.В. Сопка та інші.

Вимоги до професійної компетенції встановлюються законодавством, зокрема Законом України «Про аудиторську діяльність». Наступним кроком у забезпеченні якості аудиту, який включається в систему контролю якості є забезпечення незалежності аудитора та дотримання усіх етичних норм професії. Незалежність аудитора забезпечується перш за все дотриманням правил професійної етики, які ґрунтуються на Кодексі професійної етики Міжнародної федерації бухгалтерів, головним завданням якого є встановлення етичних вимог для аудиторів-практиків з метою забезпечення гарантії високої якості їхньої роботи та задоволення інтересів суспільства і держави. Обов'язковість дотримання правил професійної етики зумовлена також особливостями професії аудитора, основними з яких можна виділити такі, як: володіння професійними навичками, набутими під час навчання , відповідальність як перед користувачами, так і перед клієнтами, об'єктивність у роботі з клієнтами.

В нашій країні система контролю якості тільки на шляху становлення й направлений на те, щоб задовольнити повноту дотримання стандартів аудиту та норм професійної етики аудиторів при кожному завданні, коли контроль якості створюється для всієї аудиторської фірми й застосовується до кожного індивідуального зобов'язання [2]. Недостатній рівень розвитку в Україну фінансового ринку, неналежний контроль з боку держави за станом економічної інформації, яка подається зовнішнім групам користувачів, зумовлюють можливість впливу керівника підприємства, яке перевіряється на підготовку аудиторського висновку.

У відповідності до вимог ЄС, до правил професійної етики, на думку Єременко Д. В. необхідно додати наступні положення забезпечення незалежності: аудитор має дотримуватись незалежності, як під час аудиту, так і під час надання інших послуг, аудитор повинен передбачати всі можливі загрози втрати незалежності та вживати необхідних заходів щодо зниження її ризику [3].В Україні з 15 грудня 2009 року чинні Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, якими передбачено, що аудиторська фірма повинна встановити та підтримувати систему контролю якості, яка б включала політики і процедури стосовно кожного з його елементів, а саме: відповідальність керівництва за якість на фірмі; відповідні етичні вимоги; прийняття та продовження стосунків з клієнтами і конкретних завдань; виконання завдання; людські ресурси; моніторинг [4].

Відсутність хоча б одного з елементів може зробити систему контролю якості аудиторських послуг недієвою. Тому регулярний контроль якості аудиторських послуг є актуальним завданням сучасного інституту аудиторства в Україні, що гарантує розвиток аудиторської діяльності в майбутньому.

Література

1. Давидов Г.М. Аудит, / Г.М. Давидов – Київ: - "Знання", - 2001.

2. Драчук В.Ю. Контроль якості аудиторських послуг в Україні: проблеми та шляхи вирішення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/26_WP_2012/Economics/7_116377.doc.htm

3. Єременко Д. В. Розвиток аудиторських послуг в Україні / Д.В Єременко., Д.В Кащевський // Зб. наук. пр. Таврійського державного агротехнологічного університету (Економічні науки), 2012. - № 2(18), Том 4. – с. 181-186.

4. МСА 220 «Контроль якості роботи в аудиті»

5. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду,іншого надання впевненості та супутніх послуг. – Київ: Міжнародна федерація бухгалтерів, Аудиторська палата України, 2010. – Том.1. – 852 с.

6. Шахтовська Л.С. Аудит / Л.С. Шахтовська - Київ - 2006.

УДК 621.38:657.422.8

Валентина Гловацька,
к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ В ГОСПОДАРСТВАХ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

В сучасних ринкових умовах жорсткої конкуренції у власників господарств сільського зеленого туризму (далі СЗТ) виникає багато нових проблем, пов'язаних з оподаткуванням, звітністю, правильністю ведення та організації обліку, вирішення яких сприятиме успішній їх діяльності. Насамперед, варто відзначити, що організація обліку в господарствах СЗТ повинна враховувати специфіку даної галузі, це стосується окремих підходів щодо обрання суб'єктом господарювання форми обліку та ведення ними облікових регістрів, порядку подання та складання фінансової звітності тощо.

Організацію ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні регламентує Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”. Відповідно до цього закону державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні здійснюється з метою створення єдиних правил ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, які є обов’язковими для всіх підприємств. Цим законом передбачено право ведення спрощеного обліку доходів і витрат для тих підприємців, які не зареєстровані платниками податку на додану вартість, також вони можуть узагальнювати інформацію в регістрах бухгалтерського обліку без застосування подвійного запису [1]. Враховуючи вищезазначене приватні підприємці – власники господарств СЗТ, крім своєчасного надання декларацій про доходи та інших відомостей для нарахування податків й інших обов’язкових платежів, теж зобов’язані вести бухгалтерський облік та складати фінансову звітність. Оскільки традиційна система обліку на підприємствах є достатньо громіздкою, то в господарствах СЗТ процес організації обліку повинен бути максимально скорочений і спрощений. Це пояснюється незначною кількістю господарських операцій, що відбуваються в господарствах СЗТ протягом місяця, посезонною чисельністю найманих працівників, відсутністю осіб, які б займались веденням обліку тощо. Варто відзначити, що із опитаних нами 100 власників господарств тільки 40 з них мають економічну освіту і дотримуються правильності організації обліку. Для інших облік зводиться до порівняння отриманих доходів з понесеними у процесі діяльності витрат. Тому виходячи з рівня підготовленості власників господарств СЗТ щодо ведення бухгалтерського обліку, для отримання ними повної інформації щодо понесених витрат та одержаних доходів вважаємо за доцільне застосування, такого бухгалтерського регістру як “Книга обліку доходів та витрат”, яка буде основою для визначення фінансового результату [2].

Важливим є обрання суб’єктом господарювання у сфері СЗТ простої чи спрощеної форми обліку та визначення критерію їх вибору. В даному випадку обов’язково слід враховувати: середньооблікову чисельність працюючих, загальний обсяг доходу від надання послуг за календарний рік, кількість господарських операцій за місяць, кількість ліжко-місць та видів додаткових послуг тощо.

Оскільки окремі господарств СЗТ за місяць проводять не більше ніж 100 господарських операцій, не мають виробництва продукції і робіт, пов’язаних з великими матеріальними витратами то вони відповідають параметрам обрання простої форми обліку. Дані господарства надають послуги проживання, харчування та пропонують невеликий спектр додаткових послуг. В більшості випадків такі господарства використовують найманих працівників тільки посезонно – взимку та влітку, коли існує великий попит на послуги СЗТ [3].

Іншим господарствам СЗТ, які можуть обслуговувати більше 100 осіб одночасно і протягом місяця здійснювати більше ніж 100, але менше ніж 300 господарських операцій рекомендуємо вести спрощену форму бухгалтерського обліку з використанням регістрів обліку майна малого підприємства.

Узагальнюючи варто зазначити, що власники господарств СЗТ можуть самостійно обирати форми бухгалтерського обліку, в т.ч. – розробляти власні, а також для спрощення ведення та організації обліку їм слід впроваджувати диференційовані підходи щодо технології обробки облікової інформації використовуючи при цьому відповідне програмне забезпечення.

Література

1. Хмелюк А.В. Особливості організації обліку на підприємствах малого бізнесу згідно з податковим кодексом України / А.В. Хмелюк // Електронне наукове фахове видання “Ефективна економіка” [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua

2. Гловацька В.В. Особливості визначення фінансових результатів діяльності господарств сільського (зеленого) туризму / В.В. Гловацька // Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. Вип. 264: В 9 т. Т. 8. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2010. – С. 2132-2139.

3. Гловацька В.В. Особливості застосування спрощеної форми бухгалтерського обліку в сільському (зеленому) туризмі / В.В. Гловацька // Міжнарод. наук.-практ конф. 2010 р. – “Ринок аудиторської діяльності в Україні: стан і перспективи розвитку” Івано-Франківськ – 15-16 квітня 2010 р. – С. 219-221.

УДК 65:336

Ольга Жук,
к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту,
Світлана Білозуб,
здобувач кафедри обліку і аудиту
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Управління витратами є важливою складовою процесу управління будь-яким підприємством, досягнення економічного результату та прийняття правильних управлінських рішень. Управління витратами необхідно розглядати як систему.

Система управління витратами – це сукупність взаємопов'язаних елементів та системного підходу до об'єктів управління як системи в цілому [1].

Основними елементами системи управління витратами є: прогнозування та планування, нормування, організація, мотивація і стимулювання, облік витрат, аналіз, прийняття рішень та контроль. Кожен з елементів даної системи є важливим та виконую свою роль відповідно до призначення.

При цьому суб'єктами управління витратами є працівники підприємства, на яких покладено функції управління витратами: планування, організування, мотивування, регулювання та контролю.

Об'єктами управління є витрати відповідно до місць їх виникнення та формування.

Ю.Б. Кравчук, А.М. Турило та А.А. Турило визначають такі аспекти системи управління витратами:

1. Функціональний, полягає в здійсненні комплексу робіт, які безпосередньо забезпечують цілеспрямоване формування витрат.
2. Організаційний полягає у визначенні місць їх формування і центрів відповідальності за дотриманням встановлених норм витрат.
3. Мотиваційний полягає у спонуканні працівників підприємства до дотримання встановленого рівня витрат та пошуку способів їх зниження [2, с. 21-22].

Крім того, необхідно виділити ще один важливий аспект – контролюючий, який повинен забезпечити контроль за дотриманням встановлених норм витрачання ресурсів та рівнем витрат.

Система управління витратами повинна забезпечити:

- організацію обліку витрат відповідно до місць їх формування;
- визначення місця формування витрат та центрів відповідальності;
- планування витрат для забезпечення ефективної роботи підприємства;
- проведення систематичного аналізу використання витрат та їх структури;
- проведення контролю за дотриманням встановлених норм витрат та раціональності їх використання.

Для здійснення ефективного управління витратами необхідно дотримуватися:

- застосування системного підходу, який забезпечує одержання результатів відповідно до функціонування конкретної системи;
- взаємозв'язку елементів та функцій системи управління витратами оскільки функції управління втратами реалізуються через елементи управлінського процесу;
- повноти та своєчасності відображення витрат в обліку, що дозволяє своєчасно виявити відхилення витрат від норм;
- використання ефективних методів зниження витрат полягає в оптимізації витрат;
- регулювання рівня витрат, здійснення контролю за витратами та недопущення перевитрат.

Система управління витратами це процес забезпечення планування, формування, аналізу та контролю використання витрат з визначенням впливу факторів на їх обсяг, з метою досягнення їх оптимального рівня на всіх етапах діяльності підприємства та підвищення ефективності функціонування підприємства.

Література

1. Колісник Г.М. Складові системи управління витратами підприємницьких структур // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/evu/2011_17_2/Kolisnuk.pdf
2. Турило А.М. Управління витратами підприємства : навч. посібник / А.М. Турило, Ю.Б. Кравук, А.А. Турило. – К.: Центр навчальної літератури. – 2006. – 120 с.

УДК 657. 336

Людмила Сас,
к.е.н., викладач кафедри обліку і аудиту
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ВЕДЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В БАНКАХ

Ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності займає чільне місце у діяльності будь-якого суб'єкта господарювання, у тому числі банківської установи. Бухгалтерський (фінансовий) облік в банках України – це складова системи обліку, що включає сукупність правил, методик та процедур обліку для виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передавання інформації про операції банку зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття відповідних рішень [1]. Л. Кіндрацька з цього приводу зазначає, що в сучасних умовах "бухгалтерський облік нелогічно розглядати тільки як систему спостереження, вимірювання та реєстрації фактів фінансово-господарської діяльності банківської установи" [2, с. 49], його метою є "забезпечення в межах системи бухгалтерського обліку потреб багатьох груп користувачів, інтереси яких істотно відрізняються" [2, с. 49]. Тобто, в системі бухгалтерського обліку банку формується значний обсяг інформації, що дозволяє вирішити низку практичних завдань.

Опрацювання нормативних та економічних джерел [1, 2, 3, 4, 5, 6] свідчить, що бухгалтерський облік банку характеризується певними особливостями.

Регулювання бухгалтерського обліку і звітності в банках здійснює Національний банк України,. Відповідальність за організацію та ведення бухгалтерського обліку покладено на керівника банку. Облікові функції виконує бухгалтерська служба, яка складається з відповідних відділів.

Ведення бухгалтерського обліку банку регламентується такими основними документами: ЗУ "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" [3], ЗУ "Про банки і банківську діяльність" [4], Положенням про організацію бухгалтерського обліку та звітності в банках України [1], міжнародними стандартами фінансової звітності, національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. Бухгалтерський облік банківської діяльності та складання на його основі фінансової звітності ґрунтується на нормах міжнародних стандартів фінансової звітності з урахуванням національного законодавства.

Бухгалтерський облік у банках має спільну із загальним бухгалтерським обліком господарюючих суб'єктів методологію, зокрема принципи, методи та завдання. Метою обліку є задоволення інформаційних потреб внутрішніх і зовнішніх користувачів. Об'єктами банківського обліку є активи, пасиви та фінансово-господарські процеси, пов'язані зі створенням банківського продукту, його просуванням та розподілом одержаних результатів.

Система бухгалтерського обліку банку передбачає ведення фінансового, управлінського й податкового обліків, які ґрунтуються на одній інформаційній базі та, відповідно, передбачають формування фінансової, управлінської та податкової звітності.

В нинішніх умовах простежується тенденція до все більшої централізації банківського обліку, коли у структурних підрозділах (філіях) складають тільки первинні документи, а зведені документи і фінансову звітність – у центральній бухгалтерії банку-юридичної особи.

Цікавою є будова Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України. Номер синтетичного рахунку складається з чотирьох знаків. Клас може охоплювати активні, пасивні та активно-пасивні рахунки. Аналітичний рахунок охоплює від п'яти до чотирнадцяти знаків: перші п'ять – регламентовані, інші – формуються відповідно до обраних параметрів аналітичного обліку. Відображення облікової інформації здійснюється спочатку на аналітичних, а вже потім на синтетичних рахунках. Облік на позабалансових рахунках банку ведеться за системою подвійного запису.. З метою організації обліку за потребами управлінського персоналу відкривають рахунки у восьмому класі "Управлінський облік", який не поділений на рахунки і субрахунки та не наводиться у балансі.

Банківські операції поділяються на внутрішньобанківські та клієнтські. Для їх обліку призначені відповідні рахунки. Характерною рисою банківського обліку є мультивалютність, тобто відображення операцій в іноземній валюті на тих самих рахунках, що і в національній.

Ведення бухгалтерського обліку та складання звітності банку підлягає обов'язковій аудиторській перевірці з боку внутрішніх і зовнішніх аудиторів.

Таким чином, організація та ведення бухгалтерського обліку є важливою складовою діяльності банку, яка спрямована на забезпечення всезростаючих інформаційних потреб внутрішніх і зовнішніх користувачів та характеризується певними особливостями.

Література

1. Положення про організацію бухгалтерського обліку та звітності в банках України, затверджене постановою Правління Національного банку України від 30 грудня 1998 р. N 566 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/REG3349.html.

2. Кіндрацька Л. Бухгалтерський облік в управлінні банком / Л. Кіндрацька // Вісник Національного банку України. – 2007. – № 7. – С. 49-51.

3. ЗУ "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16.07.1999 р., № 996-XIV // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/996-14.

4. ЗУ "Про банки і банківську діяльність" від 07.12.2000 р., № 2121-III // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14.

5. Ричаківська В. Розвиток методології бухгалтерського обліку в банках України / В. Ричаківська // Бухгалтерський облік і аудит. – 2007. – № 11. – С. 32-42.

6. Лобозинська С.М. Облік і аудит у банку: навч. посіб. / С.М. Лобозинська. – К.: Знання, 2007. – 630 с.

УДК 657 : 658.783

Надія Мельник,
к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту,
Вікторія Твердохліб,
асистент кафедри обліку і аудиту
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ОЦІНКИ ВИБУТТЯ ЗАПАСІВ ЗА МЕТОДОМ ЦІНИ ПРОДАЖУ

Підприємства всіх галузей економіки у своїй господарській діяльності використовують запаси, які, як частина групи матеріальних ресурсів, займають важливе місце у структурі витрат виробництва. Оскільки вони є основою формування собівартості продукції, то в умовах конкуренції суб'єкти господарювання змушені шукати шляхи зниження останньої. Одним із резервів може бути підвищення ефективності використання запасів та їх оцінка. Особливе значення має ведення обліку вибуття запасів, адже від вибору методу залежить об'єктивність усієї бухгалтерської інформації.

При відпуску запасів у реалізацію їх оцінюють за методом ціни продажу, який базується на застосуванні середнього проценту торговельної націнки [1].

Особливості обліку оцінки вибуття запасів за методом ціни продажу можна досліджувати в контексті трьох складових (рис. 1):

- *теоретичних аспектів*, що визначають необхідні умови пов'язані з застосуванням даного методу;
- *методичних засад*, як законодавчо-регульованих постулатів із практичного облікового відображення оцінки вибуття запасів;
- *алгоритму розрахунків*, що представлений наглядно у табл. 1.

Основною особливістю оцінки вибуття запасів за методом ціни продажу є включення торгової націнки до первісної вартості закуплених для подальшого продажу вроздріб товарів. Її обліковують на контрактивному рахунку 285 [2], який в кореспонденції з рахунком 282 коригує продажну вартість до рівня первісної (собівартості).

Це не суперечить вимогам П(С)БО 9 і МСФЗ 2 щодо оцінки запасів на дату балансу за найменшою з двох вартостей: первісною вартістю або чистою вартістю реалізації [3].

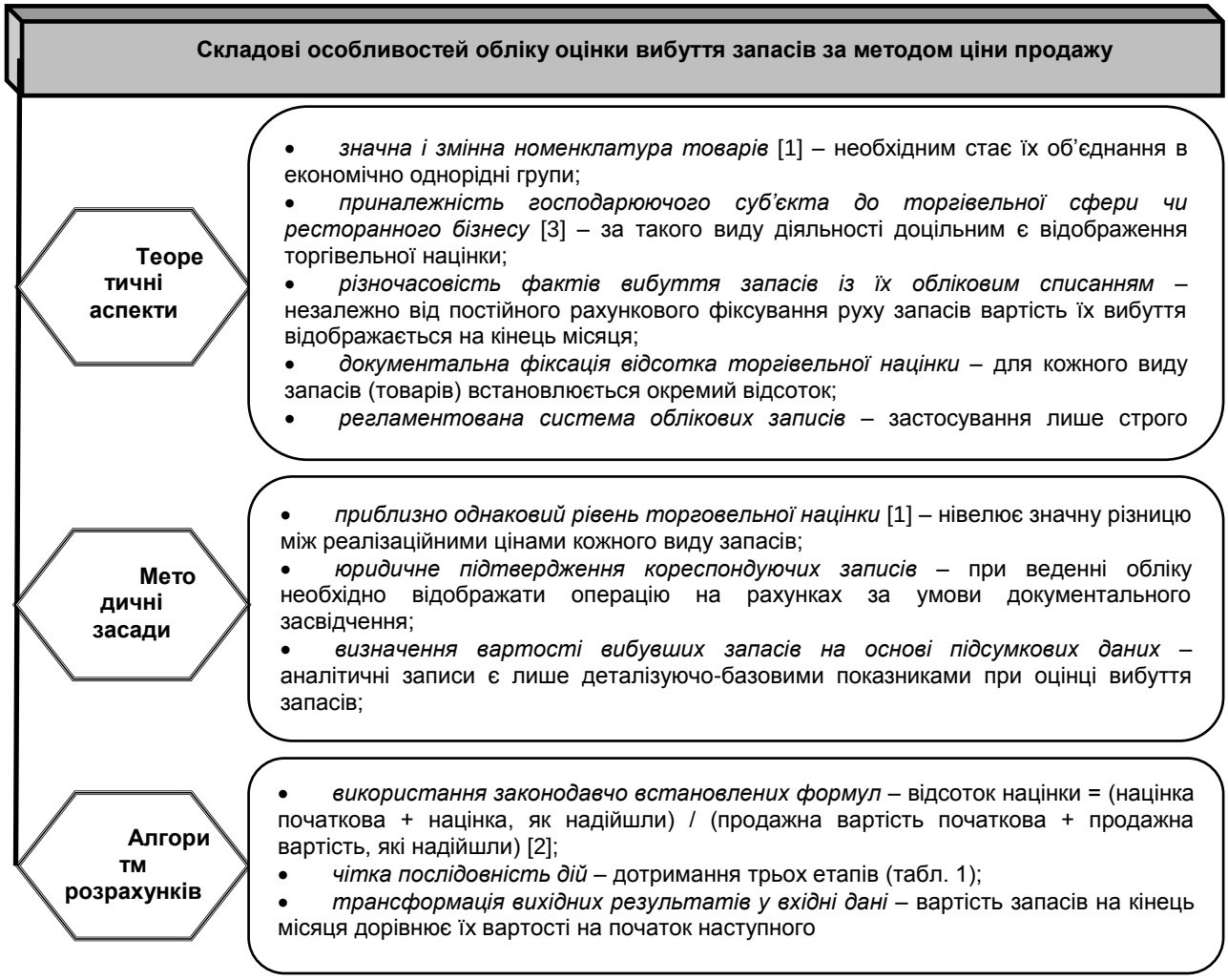

Джерело: власна розробка.

***Рис. 1*. Особливості обліку оцінки вибуття запасів за методом ціни продажу.**

Алгоритм розрахунків (табл. 1) передбачає три взаємнозмінні та взаємодоповнюючі етапи, кожен із яких формують послідовність математичних обчислень та облікових записів.

Таблиця 1

Алгоритм оцінки вибуття запасів на цінами продажу в системі рахунків обліку

№ п/п	Зміст показника, що визначається	Розрахунок відповідно до змісту показника	Кореспонденції	
			дебет	кредит
1.	***Етап надходження товарів***			
1.1.	собівартість придбання	кількість * ціна	282	631
1.2.	ПДВ (податковий кредит)	собівартість придбання * ставка ПДВ	641	631
1.3.	плата постачальнику	собівартість придбання + сума ПДВ	631	311
1.4.	торгова націнка	собівартість придбання * сума ПДВ * % торгової націнки – собівартість придбання	282	285
1.5.	продажна вартість	собівартість придбання + торгова націнка	х	х
2.	***Етап вибуття товарів***			
2.1.	ціна	(продажна вартість початкового залишу + продажна вартість, які надійшли) / (кількість початкового залишку + кількість, які надійшли)	х	х
2.2.	продажна вартість	кількість * ціна	361	702
2.3.	ПДВ (податкове зобов'язання)	продажна вартість * 120 / 20	702	641
2.4.	собівартість	продажна вартість – націнка	902	282

Продовження таблиці 1

2.5.	націнка	продажна вартість * % націнки*	285	282
		або		
2.4.	продажна вартість	продажна вартість	902	282
2.5.	націнка	продажна вартість * % націнки	285	902
3.	***Кінцевий залишок товарів***			
3.1.	кількість	кількість початкового залишку + кількість, які надійшли – кількість, які вибули	x	X
3.2.	продажна вартість	продажна вартість початкового залишку + продажна вартість, які надійшли – продажна вартість, які вибули	x	X
3.3.	націнка	націнка початкового залишку + націнка, які надійшли – націнка, які вибули	x	X
3.4.	собівартість	продажна вартість – націнка	x	X

Джерело: розроблено на основі [2].

Доцільність врахування при оцінці вибуття запасів за методом ціни продажу вищенаведених особливостей їх обліку підтверджується тим, що це нівелюватиме виникнення ситуацій (через застосування середнього відсотка торгової націнки) щодо відображення у балансі собівартості залишку товарів, який суттєво вирізняється від їх реальної вартості.

Література

1. Положення (стандарт) бухгалтерського облік у 9 “Запаси” затверджено наказом Міністерства фінансів України від 20.10.99 р. за № 246 [Електронний ресурс] // Режим доступу : www.rada.gov.ua

2. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів затверджено наказом Міністерства фінансів України від 10.01.2007 р. № 2 [Електронний ресурс] // Режим доступу : www.minfin.gov.ua/

3. Бузак Н. Оцінка товарних запасів як елемент облікової політики торговельного підприємства [Електронний ресурс] // Режим доступу : www.nbuv.gov.ua

УДК 658.5

Надія Шкромида,
к.е.н., викладач кафедри обліку і аудиту
ДВНЗ “Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника”
м. Івано-Франківськ

АНАЛІЗ ІНТЕНСИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ КОМПОНЕНТІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

З метою всебічного охоплення і дослідження економічного потенціалу та його компонентів вітчизняних підприємств, вважаємо, необхідно застосовувати правильно розроблену систему аналітичних показників, які в сукупності дозволяють охарактеризувати наявність, склад, розміщення і рівень використання кожної складової. Тобто на основі такого підходу є можливість вивчити структуру досліджуваного об’єкта, виявити закономірності змін у динаміці та простежити взаємозв’язок між ними.

Відомо, для досягнення максимального результату нарощення і зміцнення економічного потенціалу суб’єкта господарювання в сучасних умовах є вибір інтенсивного способу (шляху) розвитку його компонентів, що передбачає якісні зміни та раціональні перетворення у процесі їхнього функціонування. Тобто в умовах обмеженості ресурсів економічний потенціал підприємства необхідно нагромаджувати за рахунок підвищення ефективності використання наявних його компонентів.

Вважаємо, вказана ознака відіграє значущу роль у процесі зміцнення економічного потенціалу виробничих підприємств. Тому, з метою всебічного охоплення запропоновано у процесі оцінювання досліджуваного об’єкта розрахувати коефіцієнт інтенсивності формування економічного потенціалу підприємства. Наглядно він виражає співвідношення зміни ефективності використання компонентів до зміни їх наявності, руху та розміщення. Іншими словами, коефіцієнт інтенсивності формування

економічного потенціалу підприємства показує відношення якісних змін до кількісних у процесі його формування між відповідними звітними датами.

Розрахунок вказаного показника пропонуємо здійснювати за формулою:

$$CIFEPE = \frac{\sqrt{(MPE^{LU}{}_1 - MPE^{LU}{}_0)^2 + (PPE^{LU}{}_1 - PPE^{LU}{}_0)^2 + (FPE^{LU}{}_1 - FPE^{LU}{}_0)^2}}{\sqrt{(MPE^{P}{}_1 - MPE^{P}{}_0)^2 + (PPE^{P}{}_1 - PPE^{P}{}_0)^2 + (FPE^{P}{}_1 - FPE^{P}{}_0)^2}}$$

де *CIFEPE (coefficient of intensity of forming of economic potential of enterprise)* – коефіцієнт інтенсивності формування економічного потенціалу підприємства;

MPE^P *(presence of market potential of enterprise)* – наявність ринкового потенціалу підприємства;

PPE^P *(presence of productive potential of enterprise)* – наявність виробничого потенціалу підприємства;

FPE^P *(presence of financial potential of enterprise)* – наявність фінансового потенціалу підприємства;

MPE^{LU} *(level of the use of market potential of enterprise)* – рівень використання ринкового потенціалу підприємства;

PPE^{LU} *(level of the use of productive potential of enterprise)* – рівень використання виробничого потенціалу підприємства;

FPE^{LU} *(level of the use of financial potential of enterprise)* – рівень використання фінансового потенціалу підприємства;

0, 1 – базисний і звітний періоди.

З метою спрощення алгоритм розрахунку можна подати у наступному вигляді:

$$CIFEPE = \frac{\sqrt{\sum_{i=1}^{n} \Delta CEPE^{LU}{}_i{}^2}}{\sqrt{\sum_{i=1}^{n} \Delta CEPE^{P}{}_i{}^2}},$$

де $\Delta CEPE^P{}_i$ – зміна наявності і-ого компонента економічного потенціалу підприємства;

$\Delta CEPE^{LU}{}_i$ – зміна рівня використання і-ого компонента економічного потенціалу підприємства.

Вважається, позитивного значення розрахований показник інтенсивності досягається за умови: $CIFEPE \to \max$.

У процесі дослідження запропонований коефіцієнт інтенсивності формування економічного потенціалу був розрахований на прикладі фінансово-господарської діяльності окремих промислових підприємств Івано-Франківської області. Визначено, вказані суб'єкти господарювання характеризуються досить низьким рівнем інтенсивності формування економічного потенціалу, тобто останній в більшості випадків функціонує за рахунок кількісного наповнення та зрушень. Однак, слід відмітити про поступове покращення ситуації, яка свідчить, що керівництво окремих підприємств регіону намагається втілювати у практику політику інтенсивних напрямків і засобів розвитку.

В цілому, вважаємо, визначення коефіцієнта інтенсивності формування економічного потенціалу підприємства в сучасних умовах господарювання дає змогу отримати інформацію про:

– якісний вплив факторів (компонентів), які в сукупності зумовлюють зміну економічного потенціалу суб'єкта підприємницької діяльності у динаміці;

– ступінь переваги інтенсивних заходів нарощення економічного потенціалу проти екстенсивних;

– рівень і характер прийнятих рішень у напрямку зміцнення економічного потенціалу та, відповідно, конкурентоспроможності підприємства на ринку.

Література

1. Хрущ Н.А. Конкурентні стратегії : процеси створення та реалізації : монографія / Н.А. Хрущ, М.В. Желіховська; [за наук. ред. д.е.н., проф. Н.А. Хрущ]. – К.: Освіта України, 2010. – 315 с.

2. Шкромида Н.Я. Методико-аналітичний інструментарій оцінювання економічного потенціалу господарюючого суб'єкта / Н.Я. Шкромида // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Л. Українки. Серія економічні науки. – Луцьк : ВНУ ім. Л. Українки, 2012. – № 4. – С. 72-76.

Олена Ткачук,
магістр,
ПВНЗ "Хмельницький економічний університет"
м. Хмельницький

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Пошук шляхів зниження витрат у сучасних умовах слід розглядати як визначальний фактор підвищення прибутковості і ефективності роботи підприємств, забезпечення їх стабільності в конкурентному ринковому середовищі, розширення можливостей внутрішньовиробничої реструктуризації у відповідності до змін ринкової кон'юнктури. Оптимізація рівня виробничих витрат повинна розглядатися як основа їх успішного функціонування, яка буде здатна забезпечити рентабельність та прибутковість виробництва, а також високу конкурентоспроможність продукції, що виробляється.

У вітчизняній практиці дослідженню проблеми управління витратами підприємств присвятили свої роботи такі вчені, як І.В. Охріменко, Ф.Ф. Бутинець, Б.І. Валуєв, Г.О. Партин, О.Г. Шпикуляк, Ю.П. Воскобійник, О.Ф. Аксененко, С.Ф. Голов, В.В. Сопко, М.С. Пушкар.

Витрати — зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, що призводять до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу між власниками).

Витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені. Витрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені.

Якщо витрати неможливо прямо пов'язати з доходом певного періоду, вони відображаються у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені [3].

Згідно п. 16 П(С)БО 16 загальновиробничі витрати підрозділяються на:

- змінні;
- постійні (згруповані, у свою чергу, на: розподілені і нерозподілені).

До змінних загальновиробничих витрат відносять витрати на обслуговування і управління виробництвом (цехів, дільниць), які змінюються пропорційно зміні обсягу діяльності.

До постійних загальновиробничих витрат відносяться витрати на обслуговування і управління виробництвом, які залишаються незмінними (або майже незмінними) при зміні обсягу діяльності.

При цьому перелік і склад змінних і постійних загальновиробничих витрат встановлюються підприємством самостійно виходячи із специфіки його діяльності (п. 16 П(с)БО 16), що фіксується в наказі про облікову політику підприємства [6]. Одним із основних завдань сучасних підприємств є модифікація методології обліку витрат і калькулювання собівартості нових виробів. Це завдання може вирішити «target costing» – метод управління витратами за цільовою собівартістю. Тобто на думку японських менеджерів це означає:

Ціна-Прибуток = Собівартість.

Таке нескладне рішення дало змогу отримати ефективний і простий інструмент контролю та економії витрат ще на стадії проектування, оскільки «target costing» передбачає розрахунок собівартості виробу, виходячи з попередньо встановленої ціни реалізації. Дана система має наступні переваги: менеджери і службовці, намагаючись наблизитися до цільової собівартості, часто знаходять нові, нестандартні рішення в ситуаціях, що потребують інноваційного мислення; необхідність утримувати в голові цільову собівартість втримує менеджерів від спокуси застосовувати більш дорогу технологію або матеріал, бо це призведе до необхідності перепроектувати продукт. Головні перешкодами впровадження «target costing» на вітчизняних підприємствах є необхідність створення ефективної і досконалої системи управлінського обліку, хороше інформаційне забезпечення для прийняття управлінських рішень.

Ще одним новітнім методом управління витратами є «kaizen costing». Він застосовується для досягнення цільової собівартості, але на відміну від «target costing», полягає в постійному вдосконаленні якості процесів на всьому підприємстві за участі всіх його працівників, що дає можливість зменшити непродуктивні витрати. Перевагою «kaizen costingдасть» є те, що він забезпечує

постійне зменшення витрат і утримання їх на заданому рівні, а основним недоліком є необхідність мотивації працівників і корпоративної культури, що підтримує залучення персоналу в діяльність підприємства. Взаємодія методів «target costing» та «kaizen costing» дає змогу ефективно управляти собівартістю [1].

Підводячи підсумок можна сказати, що витрати виробництва є невідємною складовою виробництва і обов'язково впливають на прибуток підприємства.

Досвідчена політика щодо витрат їх вірна калькуляція, своєчасна звітність і правильний розподіл коштів як по часових періодів, так і по сферах діяльності може реально змінити картину виробничої сфери. Величина витрат залежить від плану заходів, який спрямований на управління витратами.

Звичайно перелічені аспекти не вихід зі всіх негараздів, але та роль, яку вони виконують у процесі виробництва, вони повинні виконувати правильно. Необхідно пам'ятати, що витрати виробництва враховуються як при розробці бізнес-плану, так і на діючому підприємстві.

Література

1.Кальєніна Н.В. Методи управління витратами, їх переваги та недоліки // Держава та регіони . – №5. – 2007. – С. 32-35.

2.Пилипенко О. О. Управління витратами на сучасних підприємствах // Формування ринкових відносин в Україні. - №12. – 2008. – С.8-9.

3. Поняття та класифікація витрат - [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://library.if.ua/book/2/193.html

4. Співпраця з іноземними клієнтами – Прибуткове Справа [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://reshebnik.rv.ua/biznes/

5.[Електронний ресурс] – Режим доступу: http://referatu.net.ua/newreferats

6.[Електронний ресурс] – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/19620128/

Юлія Мазур
магістр,
ПВНЗ "Хмельницький економічний університет"
м. Хмельницький

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ В РИНКОВИХ УМОВАХ

В умовах нескінчених змін правил бухгалтерського обліку, у зв'язку із втратою чинності одними та виданням натомість нових законодавчих актів, інструкцій, положень та листів виникають проблемні ситуації та невирішені питання в організації обліку готової продукції.

Дослідженню вказаних питань присвятили свої наукові розробки М. С. Пушкар, Ф. Ф. Бутинець, Н. М. Малюга, Н. В. Чебанова, М. І., Должанський, В. П. Завгородній, О. В. Лишиленко й інші вітчизняні вчені-економісти.

У економічно складний для України час держава повинна підтримувати виробників продукції, особливо, якщо підприємство виготовляє якусь нову продукцію, стимулювати підприємства до більшого розширення, надавати пільги і зменшувати податковий тиск.

Для кожного виробничого підприємства готова продукція відіграє важливу роль у складі його оборотних активів та займає домінуючу позицію у здійсненні його діяльності.

Готова продукція – це продукція (виріб, напівфабрикат, робота, послуга), що повністю закінчена обробкою на даному підприємстві, пройшла всі стадії технічного випробування (якщо вимагають відповідні її особливості), відповідає технічним умовам і стандартам, не потребує подальшої обробки на цьому підприємстві і здана на склад [3, с.125].

Готова продукція оприбутковується на склад із виробничих підрозділів на основі первинних документів – накладних, актів, відомостей випуску продукції та документів, що засвідчують якість (свідоцтво про якість, сертифікат відповідності державній системі сертифікації) [4, с. 228].

Якщо облік готової продукції ведеться не за фактичними, а за договірними або оптовими цінами,то необхідно вести відокремлений облік відхилень фактичної виробничої собівартості від їх вартості в договірних чи оптових цінах підприємства. Облік готової продукції у вартісному вираженні ведуть за місцем їх зберігання із зазначенням матеріально відповідальних осіб [5, с. 191].

За технологічною складністю продукцію поділяють на просту і складну. При цьому вона може бути основною, побічною або супутньою. За своїми технічними та іншими характеристиками побічна та супутня продукція майже не відрізняються від основної, тому їх кількісні та якісні параметри визначають аналогічно основній продукції.

Супутня продукція – це продукція, отримана в одному технологічному циклі (процесі) одночасно з основною. За якістю вона відповідає стандартам та призначена для подальшої обробки або відпуску споживачам. Супутня продукція як вихідний елемент виробничого процесу має якісні та кількісні параметри, які повинні одержати вартісну характеристику [2, с.15].

Побічна продукція – це продукція, що іноді утворюється в комплексних виробництвах при виробництві основної і, на відміну від супутньої (допоміжної), не потребує додаткових витрат [4, с.69].

Побудова обліку готової продукції можлива за різними варіантами. Продукція, яка має кількість, якісні та вартісні характеристики може бути здана на склад, а звідти відбуватиметься її відвантаження та реалізація. Водночас, можливий і інший підхід, коли готова продукція не передається на склад, а нагромаджується безпосередньо у виробника, звідки її відвантажують або передають покупцеві та реалізують. Продукція, яка не має кількісних характеристик, - робота, послуга (посередництво) або великогабаритні вироби – будинок, пароплав – безпосередньо передається з виробництва покупцеві (замовникові) [6, с.374].

Отже, облік готової продукції повинен бути організований на всіх етапах її руху. Організація та методика обліку готової продукції на підприємстві являється невід'ємною частиною облікової політики підприємства.

Відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 "Запаси" готовою вважається продукція, яка виготовлена на підприємстві, призначена для продажу і відповідає технічним і якісним характеристикам, які передбачені договором або іншим нормативно-правовим актом.

Сьогодні проблема полягає не в обсягах та якісних характеристиках облікової інформації. Найбільшою проблемою залишається рівень використання останньої для оцінки якісних і кількісних параметрів об'єктів обліку, передусім готової продукції і витрат на збут. Ця інформація нині недостатньо застосовується для прийняття управлінських рішень і коригування виробничої діяльності, тому на кожному підприємстві доцільно вивчати інформаційні потреби управлінських підрозділів, формувати оперативні дані у вигляді звітів і використовувати їх для оптимізації програми виробництва і збуту продукції.

Література

1.Бутинця Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік /за ред. - Житомир: Рута, 2001.- С. 672.

2.Грабова Н.М. Теорія бухгалтерського обліку / Підручник. - К.:А.С.К., 2007. – С. 30.

3. Гринавцева О.В. Облік готової продукції та її фінансових результатів // Вісник податкової служби України. - 2000. - №29 - с. 42-48 - [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://referatu.com.ua/referats/7569/158565

4.Орлова В.К. Фінансовий облік / Орлова В.К., Орлів М.С., Хома С.В. // навч. посіб. / за ред. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К. : ЦНЛ, 2010. – С. 510.

5.Пушкар М.С. Фінансовий облік / Підручник. – Тернопіль: Карт-бланш, 2002.–628 с., С.420.

6.Свідерський Є.І. Бухгалтерський облік в галузях економіки. Навч. посібник / за ред.– К.: Знання, 2009, - С. 233.

7.Хом'як Р.О. Бухгалтерський облік в Україні / Хом'як Р.О., Лемішовський Л.В.// - Львів: Бухгалтерський центр "Ажур", 2010. – С. 439.

8.Шеремет О. О. Фінансовий аналіз / Навчальний посібник / – К., 2008. – С. 840.

УДК 657.21: 334.716

Олександра Лукан,
аспірант кафедри теоретичної та прикладної економіки
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В ринкових умовах господарювання у складі всіх витрат підприємства значну увагу відіграють витрати на маркетинг. Для управління даними витратами необхідною умовою є ефективна організація та ведення обліку операцій, що пов'язані з маркетинговою діяльністю підприємства. Разом з тим, в наукових працях приділяється незначна увага обліку витрат на маркетинг, науковці або висвітлюють питання обліку окремих їх складових або ж, якщо й виділяють маркетингові витрати, то ототожнюють їх із збутовими.

Проблеми вдосконалення обліку маркетингових витрат досліджували такі вчені-економісти як М.С. Пушкар, К.В. Безверхий, В.А. Дерій, Н.М. Гудзенко, Н.В. Гавришко, К.О. Назарова, І.Є. Давидович та інші. Водночас, віддаючи належне науковим напрацюванням, слід відзначити, що в теорії та на практиці немає єдиної думки щодо назви, складу та обліку витрат на маркетинг.

На сьогодні існують різні точки зору щодо назви рахунку 93 «Витрати на збут» (табл. 1).

Таблиця 1

Перелік запропонованих назв та субрахунків до рахунку 93 «Витрати на збут»

Автор	Запропонована назва рахунку 93	Запропоновані субрахунки до рахунку 93
1	2	3
М. Пушкар [5, с. 163], В.А. Дерій [4, с. 250]	«Витрати на маркетинг і комерційну діяльність»	931 «Витрати на маркетинг»; 932 «Комерційні витрати»
К. Безверхий [1, с. 16]	«Витрати на збут, рекламу та маркетинг»	931 «Витрати на збут»; 932 «Витрати на рекламу»; 933 «Маркетингові витрати»
Н. Гудзенко, М. Настенко [2, с. 100]	«Маркетингові витрати»	931 «Витрати на збут»; 932 «Комерційні витрати»; 933 «Інші маркетингові витрати»
1	2	3
І.Є. Давидович [3, с.114].	«Витрати маркетингової діяльності»	931 «Витрати на збут»; 932 «Витрати на маркетингові дослідження»; 933 «Представницькі витрати»

Таким чином, проведений нами аналіз наукових праць [1-5], присвячених удосконаленню обліку збуту та витрат маркетингової діяльності в цілому, дозволив виявити необхідність виокремлення маркетингових витрат з сукупності витрат, пов'язаних із збутом продукції.

Для вдосконалення чинного Плану рахунків бухгалтерського обліку, враховуючи розглянуті пропозиції різних авторів та результати наших власних досліджень, рекомендуємо перейменувати рахунок 93 «Витрати на збут» на «Витрати на маркетингову діяльність». Оскільки кожне підприємство самостійно розробляє робочий план рахунків, то для суб'єктів господарської діяльності, які здійснюють витрати на маркетинг рекомендуємо відкривати до рахунку 93 наступні субрахунки: 931 «Витрати на збут», 932 «Витрати на маркетинг», 933 «Витрати на маркетингові комунікації».

До складу витрат на збут ми пропонуємо включити витрати підприємства, які безпосередньо пов'язані із збутовою діяльністю суб'єкта господарювання, це насамперед: 1. Витрати по утриманню відділу збуту: витрати на персонал; витрати на утримання приміщень та обладнання, точок збуту; витрати на зв'язок. 2. Логістичні витрати, пов'язані із здійсненням процесів реалізації продукції: витрати на тару та пакувальні матеріали; витрати на перевезення продукції споживачеві; витрати на вантажно-розвантажувальні роботи; вантажні збори тощо. 3. Витрати на оплату послуг торгових посередників та інші витрати пов'язані зі збутом продукції.

До витрат на маркетинг слід відносити витрати пов'язані із товарною та ціновою політикою підприємства, зокрема це: витрати на проведення маркетингового дослідження зовнішнього та внутрішнього середовища; витрати, пов'язані із розробкою нової продукції; витрати на покращення якості існуючої продукції; витрати, пов'язані з формуванням цінової політики підприємства та інші.

До витрат на маркетингові комунікації слід відносити витрати, пов'язані із просуванням продукції: витрати на проведення рекламних заходів; стимулювання продажів продукції; на розробку та проведення заходів з паблік рилейшнз; на персональний продаж; на прямий маркетинг; на участь у торгових виставках, ярмарках та інші витрати.

Таким чином, облік витрат на зазначеному нами рахунку в розрізі його субрахунків охоплює ключові сторони комплексу маркетингової діяльності. Наведені вище субрахунки, перейменованого рахунку 93 «Витрати на маркетингову діяльність» та відповідний склад витрат в обліку можна використовувати у практичній діяльності обліковців на вітчизняних підприємствах різних галузей економіки. Відповідно до вище зазначеного, на нашу думку, доцільно було б внести зміни до П(С)БО 16 «Витрати», щодо назви та складу витрат, які стосуються збуту продукції (товарів, робіт, послуг), маркетингових та комунікаційних заходів підприємства.

Література

1. Безверхий К. В. Сучасні підходи до вдосконалення обліку непрямих витрат на збут, рекламу і маркетинг / К. В. Безверхий // Бухгалтерський облік і аудит. – 2010. - № 12. – С. 14-19.

2. Гудзенко Н.Облік витрат у процесі збутової діяльності с/г підприємств // Н. Гудзенко, М. Настенко // Інноваційна економіка. – 2007. – № 3. – С.97-100.

3. Давидович І.Є. Аспекти управлінського обліку маркетингової діяльності /І.Є. Давидович // Вісник Львівської комерційної академії / [ред. кол. : Башняни І.Г., Апопій В.В., Вовчак О.Д. та ін.]. – Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2011. – Вип. 35. –С.112-119.

4. Дерій В. А. Витрати і доходи підприємств у системі обліку та контролю / В. А. Дерій. – Тернопіль, 2009. – 272 с.

5. Пушкар М.С. Креативний облік (створення інформації для менеджерів): монографія / М. С. Пушкар. – Тернопіль, 2006. – 334 с.

УДК 336.77(477)

Марія Пилипів,
аспірант кафедри обліку і аудиту
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКИМИ РИЗИКАМИ

Для успішного розвитку і надійності банківської системи України надзвичайно актуальною є проблема управління ризиками, спектр яких постійно розширюється в усіх сферах банківської діяльності. У цьому зв'язку вирішення такої проблеми визначається саме можливостями менеджменту банків, який має забезпечити зведення ризиків до мінімуму, оскільки уникнути їх повністю неможливо.

Той факт, що банки постійно знаходяться в двох протилежних ситуаціях, кредитора (щодо виданих кредитів) і дебітора (щодо одержаних депозитів), зумовлює потребу в управлінні зовнішніми і внутрішніми банківськими ризиками, що є важливою умовою успішної діяльності банку [1, с. 272].

Вирішення завдання банківської стратегії щодо ефективного управління ризиками полягає у вивченні їх видів та причин виникнення з метою визначення мінімального, допустимого рівня їх існування.

Найкращі можливості щодо вичерпної характеристики ризиків та використання заходів мінімізації дає побудова їх класифікації. На нашу думку найбільш повною є запропонована проф. О. В. Дзюблюком класифікація банківських ризиків за ознаками, які наведені в табл. 1 [2, с. 292].

Таблиця 1

Класифікація банківських ризиків

Ознаки класифікації	Види банківських ризиків
За видами (за сферою виникнення)	• Основні (кредитний, процентний, валютний, ліквідності); • Похідні (операційний, ризиковий, політичний, банківських зловживань, андерайтингу)
За факторами впливу	• Зовнішні (непередбачуваність економічних процесів, економічно неоптимальна повнота інформації) • Внутрішні (приховування частини інформації, недосконаліть системи управління)
За причинами виникнення	• об'єктивні • суб'єктивні
За можливістю контролю	• контрольовані • неконтрольовані
З а періодами часу	• минулі • поточні • перспективні
За масштабами (величиною втрат)	• незначні • великі • відчутні • критичні
За методами подолання	• індивідуальні • сумісні
За інструментами впливу	• внутрішньобанківські інструменти впливу • зовнішні інструменти впливу (уряд, центральний банк) • похідні інструменти впливу
За характером зв'язку з іншими ризиками	• безпосередня залежність • слабкий зв'язок • відсутній зв'язок
За типами аналізу	• кількісний • якісний
За методами мінімізації	• уникнення • пониження рівня • передача (поділ) між суб'єктами

Важливим є той факт, що ризики та процеси їх формування, проявляються по-різному в окремих банках через властиві їм особливості,тому кожен із них має обирати для себе запропонований нами алгоритм управління банківськими ризиками для прийняття управлінських рішень (рис. 1).

Слід зазначити, що на кожному з наведених етапів управління банківськими ризиками необхідно використовувати окремі методичні підходи. При цьому, результати кожного попереднього етапу використовуються в кожному наступному етап,і забезпечуючи таким чином систему прийняття рішень зі зворотним зв'язком.

Однак загальними вимогами для усіх банківських установ є створення вертикалі управління останніми, яка матиме такий вигляд:рада банку-правління-ризик-менеджмент-структурні підрозділи [3, с. 243].

З метою забезпечення стабільного функціонування банків важливим питанням є постійне інформування менеджерів про всі види ризиків, Звичайно, щоб володіти лише такою інформацією є недостатньо, оскільки важливо встановити з одного боку - вплив кожного виду ризику на результати діяльності банківських установ яких може зазнати банк в процесі своєї діяльності, а з іншого боку – його наслідки.

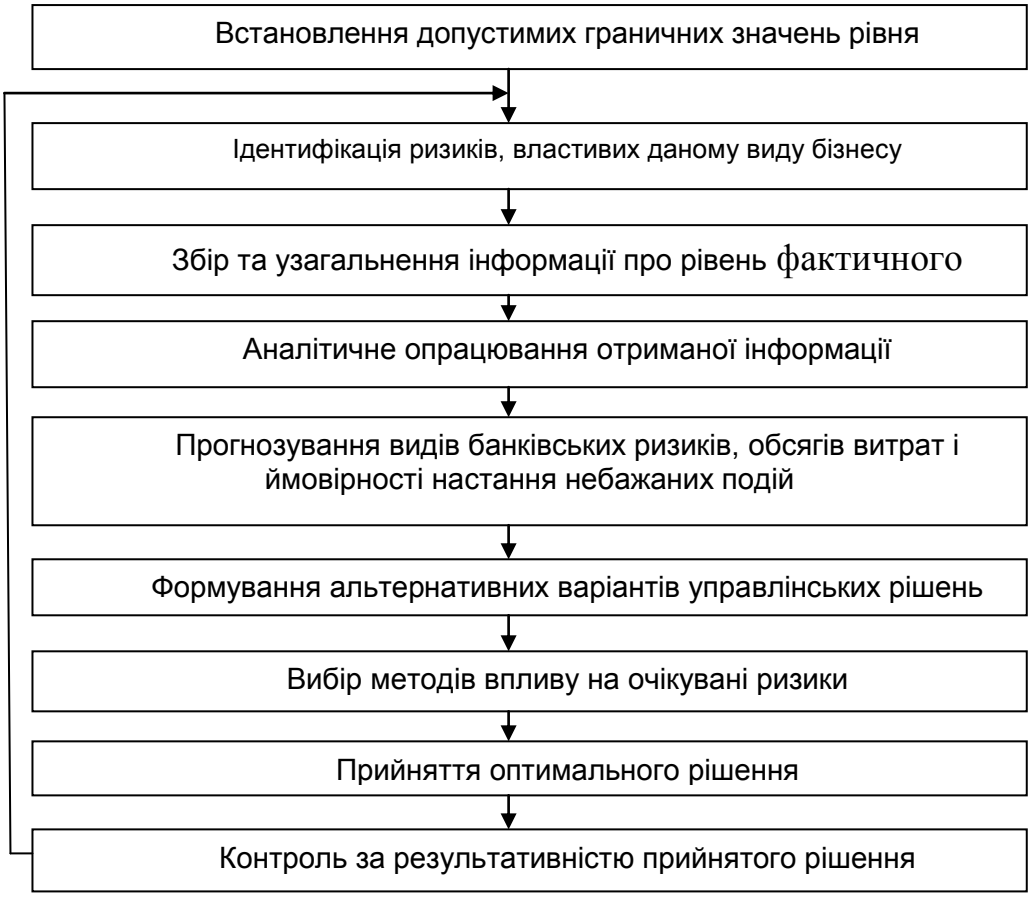

Можна зробити висновок, що забезпечення стабільності банківської системи можливе за умови, коли кожен банк вирішує індивідуально як йому будувати систему управління ризиками на основі запропоновано алгоритму управління ними, який визначає чітку послідовність дій з можливістю їх коригування для мінімізації ризиків.

Література

1. Бойківська Л.І. Механізм управління банківськими ризиками [Текст] / Л.І. Бойківська // Інноваційна економіка. – 2007. – № 3. – С. 270-272.

2. Дзюблюк О.В. Грошово-кредитна система України в умовах ринкових перетворень в економіці: [монографія] [Текст] / Дзюблюк О.В. – Тернопіль : „Карт-Бланш", 2007. – 308 с.

3. Череп А.В. Управління кредитними ризиками банків / Череп А.В. // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону : науковий збірник / [за ред. І.Г. Ткачук]. – Івано-Франківськ: Вид-во Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2010. – Вип. 6. – Т. 1. – С. 242-246.

УДК 657.15. (047.2/.3)

Вікторія Василюк,
аспірант кафедри теоретичної і прикладної економіки
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ ЯК АКТИВНА ЛАНКА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЦТОМ

Дослідження з приводу вибору методу обліку витрат та калькулювання собівартості продукції набуває все більшого значення в сучасних умовах господарювання. Проведений огляд літературних

джерел показує, що проблеми застосування методів обліку витрат та калькулювання собівартості продукції на підприємствах України й сьогодні знаходяться в полі зору науковців. Необхідність удосконалення методів обліку витрат і калькулювання собівартості продукції зумовлена існуючими їхніми недоліками, які не дають можливості коригувати управлінські рішення залежно від зміни ринкової кон'юнктури. Вагомий внесок у вирішення даної проблеми здійснили: Р.А.Алборов, В.Б.Івашкевич, І.А.Басманов, Л.В.Нападовська, В.Ф.Палій, Ф.Ф.Бутинець. У ході проведеного нами дослідження,встановлено відсутність єдиної думки серед спеціалістів і науковців щодо визначення методів обліку витрат та калькулювання собівартості продукції. Розглядаючи облік затрат і калькулювання як єдиний процес, останній складається з двох взаємопов'язаних етапів: перший етап – облік затрат і розподілу затрат на виробництво продукції між об'єктами обліку; другий етап – калькулювання собівартості, що включає операції з визначення собівартості виробів та одиниць продукції [1]. З цієї точки зору методи калькулювання можна розглядати як спеціальні методи обліку затрат, що застосовуються для розрахунку собівартості визначених видів, груп продукції (робіт, послуг). Таким чином, під методом калькулювання розуміють сукупність прийомів розподілу затрат підприємства за калькуляційними статтями та віднесення їх до об'єкту калькулювання. На рис.1. нами наведено методи обліку витрат та калькулювання собівартості продукції.

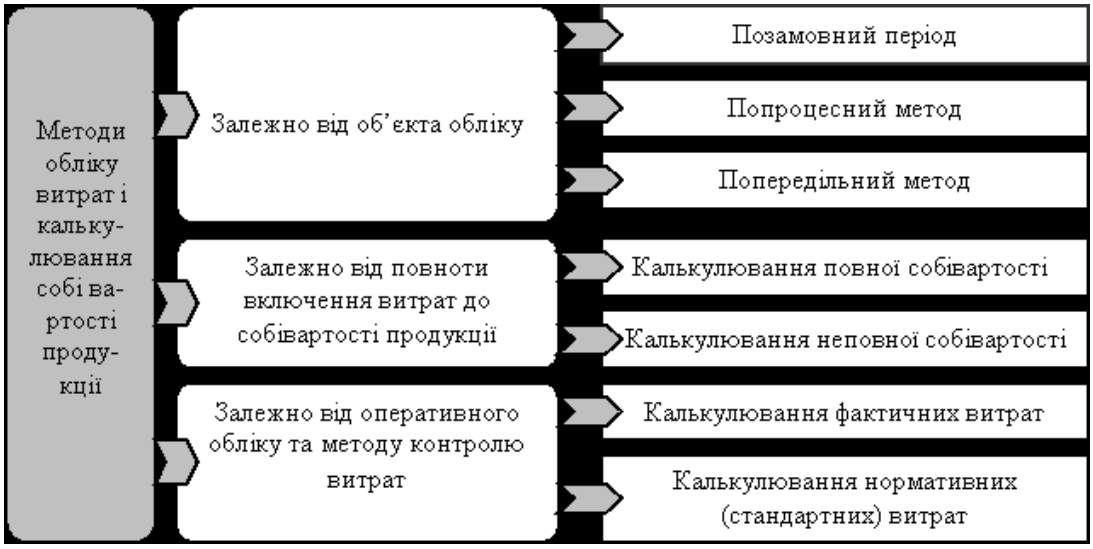

Рис.1. Методи обліку витрат та калькулювання собівартості продукції

Питання співвідношення обліку витрат на виробництво та калькулювання розглядається нами як два взаємопов'язаних і самостійно діючих процеси. Дане розмежування обґрунтовується змістом та обсягом інформації, а також за способами її обробки на обох етапах: на етапі обліку витрат відбувається збір інформації та її групування залежно від встановлених цілей, а на етапі калькулювання – обробка за допомогою спеціальних прийомів і способів

Між калькулюванням і виробничим обліком існує тісний взаємозв'язок. Передумовою калькулювання є облік витрат виробництва. Виробничий облік передбачає збирання інформації про витрати підприємства, документальне оформлення господарських операцій, які пов'язані з виробничими витратами, їх узагальнення та групування за різними ознаками. Лише на основі інформації, що міститься в системі виробничого обліку, можливе калькулювання [2]. Виробничий облік забезпечує групування витрат у такому аналітичному розрізі, який робить можливим процес калькулювання. Ступінь деталізації виробничого обліку залежить від завдань, які стоять перед підприємством у сфері калькулювання. Різноманітність методів обліку витрат і калькулювання частково обумовлена різним перекладом одних і тих же термінів. При цьому простежується нечітке розмежування методів обліку витрат та калькулювання.

Для прийняття оптимальних управлінських рішень необхідно знати величину затрат, а особливо чітко розуміти та аналізувати інформацію щодо виробничих витрат. Вважаємо, що облік витрат на виробництво та калькулювання собівартості продукції є активною ланкою системи управління господарським життям підприємства та забезпечує персонал інформацією для прийняття управлінських рішень. Від достовірності та доцільності інформації про витрати залежить ефективність

виробничої діяльності підприємства, його спроможність вистояти в сучасному конкурентному середовищі та досягти бажаних результатів.

Література

1. Белоусова І. Проблеми обліку виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції в промисловості / Белоусова І., Чумаченко М // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. - №4 – С.3-10.

2. Гироль С. В. Методичні аспекти управлінського обліку собівартості продукції /. С.В.Гироль // Облік і фінанси АПК. – 2007. -№ 11-12. – С.79-82.

3. Маренич Т. Методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції / Т. Маренич // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. – № 12. – С. 19-25

4. Керимов В.Э. Бухгалтерский учет на производственном предприятии: учебник. / В.Э. Керимов. – [4-е изд., изм. и доп.] – М.: Издательско-Торговая корпорация “Дашков и Ко”, 2004. – 580 с.

УДК 657.15

Ірина Ковальчук,
магістрант
Київський національний економічний університет ім. В.Гетьмана
м. Київ

ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВ

Проблема забезпечення та зміцнення фінансової стійкості банків – не породжена сьогоденням, вона має корені й у минулому, складна та до кінця не розв'язана. Вона є у розвинутих країнах ринкового типу, набула загальнонаціонального значення і для України, що значною мірою зумовлено специфікою розвитку вітчизняних банків. Дослідженням питань фінансової стійкості банку займались багато вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема Раєвська Т., Вольська С., Дзюблюк О., Михайлюк Р., Кочетков В. та ін.

В економічній літературі немає єдиного підходу до визначення поняття фінансової стійкості банку. Нерідко його ототожнюють з такими економічними категоріями, як надійність, платоспроможність, ліквідність. Інші стверджують, що стійкість банку залежить від збалансованості його активів і пасивів, якості кредитно-інвестиційного портфеля і кількості клієнтів. Відсутність чіткого визначення фінансової стійкості банку в науковій літературі зумовлює появу проблеми об’єктивного визначення фінансового стану та перспективи розвитку комерційних банків, а для клієнтів банку – суб’єктивного підходу у вирішенні єдиної методики визначення надійності банків в Україні. Таким чином, від трактування поняття фінансової стійкості банку залежить правильність і доцільність управлінських та інвестиційних рішень.

Розглянувши трактування даного поняття різними науковцями, ми дійшли висновку, що фінансова стійкість банку – це такий стан банку в ринковому середовищі, який характеризує результативну та ефективну його діяльність, що виражається у дотриманні показників ліквідності, платоспроможності, достатності капіталу, належним рівнем прибутковості та нормою прибутку на власний капітал, відповідним рівнем власних ресурсів та якістю активів.

В економічній літературі відомі такі методи оцінки фінансової стійкості банку: метод коефіцієнтів, інтегральні методи, математично-статистичні.

Коефіцієнтний метод дає можливість здійснити деталізований розрахунок параметрів. Позитивним є те, що за допомогою цього методу можна обчислити багато важливих показників стійкості. Проте метод є громіздким і не дає можливості зробити узагальнюючу оцінку фінансової стійкості банку, визначити переваги одного банку над іншим.

Сутність інтегральних методів полягає у виявлені базових показників та здійсненні за допомогою рівняння адитивної (1) та мультиплікативної (2) згортки їх узагальнюючої оцінки за допомогою додавання чи множення отриманих компонентів (1):

$$I_{1j} = a_1 z_{1j} + a_2 z_{2j} + \cdots + a_n z_{nj}, \qquad (1)$$

$$I_{zj} = a_{z}^{a_1} xz_{1j}^{a2}\ x \cdots x\ z_{nj}^{an}, \qquad (2)$$

a_n — ваговий коефіцієнт і-го базового показника;

z_{nj}—нормоване значення і-го базового показника для j-го банку. Застосування інтегральних методів дозволяє отримати загальну оцінку банків, за допомогою якої можна побудувати таблицю рейтингів [2, с.129].

Для того, щоб побудувати на основі інтегрального методу комплексну оцінку фінансової стійкості банку слід дотримуватись таких етапів: 1) підготовка вхідних даних для їх подальшого аналізу: відбір банків для проведення аналізу їх фінансової стійкості, групування статей балансів банків, що увійшли до вибірки; 2) визначення нормативних (рекомендованих) значень щодо показників фінансової стійкості, що розраховуються;3) розрахунок показників фінансової стійкості банків, що увійшли до вибірки, та розрахунок комплексного критерію фінансової стійкості банків; 4) дослідження зв'язків зміни показників, що характеризують фінансову стійкість банків, та змін комплексного критерію фінансової стійкості; 5) відбір показників, що найбільшою мірою характеризують фінансову стійкість в сучасних умовах функціонування банківської системи України;6) визначення за допомогою дискримінантного аналізу вагових значень для відібраних показників рейтингової моделі;7) побудова моделі[4].

Вивчення існуючих публікацій, присвячених питанню оцінки фінансової стійкості дає змогу виділити такі проблеми аналізу:відсутність однозначного та чіткого трактування поняття “фінансова стійкість банку”; відсутня єдина методика оцінки фінансової стійкості;значні недоліки наявних методик (умовне визначення рівня стійкості, визначення стану фінансової стійкості лише у порівнянні з іншими банками, недостатня кількість показників; громіздкі розрахунки; нестача інформації для зовнішнього аналізу та ін.).

Для усунення вище наведених проблем можливе використання таких заходів: застосування зарубіжної практики, зокрема впровадження прогнозного аналізу фінансової стійкості, що дозволить вживати заходів для її покращення на етапі зародження проблеми; впровадження обов’язкового звітування щодо стану фінансової стійкості банку перед НБУ; практика стрес-тестування. деталізація рейтингів – для існуючих систем;розробка єдиної методики оцінювання фінансової стійкості банку.

Література

1. Дзюблюк О.В. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи. монографія / О.В. Дзюблюк., Р.В. Михайлюк, Тернопіль. ТНЕУ, 2009. – 316 с.

2. .Економіка та підприємництво: зб. наук. праць молодих учених та аспірантів – К. : КНЕУ, 1997.– Вип. 17. – 2006. – 232 с.

3. Кочетков В.М. Забезпечення фінансової стійкості сучасного комерційного банку: теоретико-методологічні аспекти. Монографія / В. М. Кочетков. – К. : КНЕУ, 2002. – 238 с.

4. Крухмаль О.В. Побудова моделі визначення фінансової стійкості банківської установи / Л.М. Єріс, О. В. Крухмаль [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.uabs.edu.ua/ bitstream/ 123456789/6353 /1/Financial %20stability.pdf

УДК 657 15. (047.2/.3)

Василь Кушнір,
студент 5 курсу ОКР “магістр”
ДВНЗ “Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника”
м. Івано-Франківськ

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ЗА ТОВАРНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ

Торгівельна і продовольча діяльність в Україні регулюється відповідними Законами України. Придбання-продаж продукції в Україні здійснюється торгівельними, збутовими, заготівельними підприємствами, виробничими та іншими підприємствами, включаючи заклади громадського

харчування.

Готовою вважається продукція повністю закінчена обробкою, укомплектована, яка пройшла необхідні випробовування (перевірки), відповідає діючим стандартам або затвердженим технічним умовам (має сертифікат чи інший документ, що засвідчує її якість), прийнята відділом технічного контролю підприємства та здана на склад або прийнята замовником (якщо готова продукція здається на місці) відповідно до затвердженого порядку її приймання (оформлена встановленими здавальними документами).

Проблемам особливостей організації обліку і контролю розрахунків за товарними операціями присвятили наукові праці зарубіжні і вітчизняні науковці, зокрема: Бутинець Ф.Ф., Барановська Т.В., Бойко С.В., Виговська Н.Г., Нашкерська Г.В., Лишиленко О.В., Дяньків Й.Я., Гарасим П.М. та ін.

На продовольчих та інших виробничих підприємствах рахунок 26 "Готова продукція" обліковується за місцями її зберігання й окремими видами у встановлених одиницях виміру: натуральних (характеризують кількість, обсяг і вагу продукції відповідно до їх фізичних властивостей, використовують для кількісного обліку готових виробів); умовно-натуральних (показники, необхідні для одержання узагальнених показників з обліку однорідної продукції).

На складі в облікових регістрах готова продукція обліковується у кількісному вираженні.

Кількісний облік готової продукції за її видами та місцями зберігання може бути організований декількома способами:

– в сортових картках складського обліку – в бухгалтерії складають та обробляють групувальні відомості оприбуткування продукції за її видами у розрізі підрозділів-виробників і за місцями зберігання;

– безкартковим способом – кожен день складають оборотні відомості обліку випуску продукції з виробництва та руху готової продукції у розрізі складів та інших місць зберігання.

Підприємства, що займаються продажем товарів, здійснюють його найчастіше у таких формах:

1. Оптова торгівля – придбання-продаж великих партій готової продукції підприємствам роздрібної торгівлі та іншим суб'єктам господарювання з використанням, як правило, безготівкових розрахунків. Оплата за отримані товари здійснюється після їх отримання або попередньо (авансом).

2. Комісійна торгівля передбачає передачу товару власником посереднику (торговельному агенту) для реалізації без отримання права власності на нього. Після отримання від покупця коштів за проданий товар торговельний агент передає ці кошти власнику товару за вирахуванням комісійної винагороди.

Існуючі форми реалізації товарів на підприємствах оптової торгівлі: оптовий товарооборот-складський, транзитний (без участі в розрахунках, за участю в розрахунках).

Облік з транзитною реалізацією товарів аналогічний обліку реалізації товарів зі складів лише з тією різницею, що придбання і відвантаження товарів покупцям відображається одночасно, обминаючи рахунок № 28 "Товари".

Такий вид реалізації значно прискорює їх рух до споживачів і сприяє зменшенню витрат обігу оптових баз і складів, пов'язаних з вивантаженням, складуванням, зберіганням товарів тощо.

Література

1. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16 липня 1999 р. № 196 – XIV І. Податки та бухгалтерський облік. – 2000. – №1. – С.25 – 29.

2. План рахунків бухгалтерського обліку, активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій / Затверджено наказом міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291 // Бухгалтерський облік і аудит. – 2000. – № 1. – С. 3-13.

3. Сопко В.В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу / В.В. Сопко, В.П Завгородній. – К.: КНЕУ, 2000. – 411 с.

4. Савченко В.Я. Аудит / В.Я. Савченко – К.: КНЕУ, 2006. – 328 с.

Білуха М.Т. Теорія бухгалтерського обліку: підручник. / М.Т. Білуха. – К.: Цент навчальної літератури 2007. – 690 с

УДК 657:471

Леся Назарук,
студент 5 курсу ОКР "спеціаліст"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ВАЖЛИВІСТЬ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ ТА ШЛЯХИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

Виробництво є одним із основних процесів господарської діяльності підприємства. У процесі виробництва використовують природні ресурси, сировину, матеріали, паливо, енергію, трудові ресурси та основні засоби, внаслідок чого одержують готову продукцію, яку потім реалізовують. Характерною особливістю цього процесу є формування витрат на виробництво продукції, що становлять її виробничу собівартість, тому до витрат виробництва відносять витрати, обумовлені технологією виробництва, перебувають у залежності від обсягу випущеної продукції і складають її речову основу [1, с. 318].

У цьому контексті особливого дослідження потребує функція обліку як основний засіб нагромадження, оцінювання та передачі інформації, необхідної для координування виробничого процесу та прийняття відповідних управлінських рішень. Нині облікова інформація не повною мірою відповідає сучасним вимогам управління. Тому постає низка важливих завдань, а саме: спрямувати облік не тільки на потреби зовнішніх користувачів інформації, а й на задоволення потреб керівництва підприємства, максимально врахувати вплив організаційно-технологічних особливостей виробництва на побудову системи обліку, контролю й управління. Вважаємо, що облік витрат займає визначальне місце в економіці підприємства, оскільки на ньому базуються економічні площини виробництва продукції.

Головним призначенням обліку виробничих витрат можна вважати контроль за виробничою діяльністю та управлінням витратами, які необхідні для її реалізації. З огляду на це, до основних завдань обліку витрат на виробництво слід віднести:

1) спостереження і контроль за фактичним рівнем витрат відповідно до їх нормативів і планових розмірів з метою виявлення відхилень та запобігання їх у майбутньому;

2) достовірний облік виходу продукції за її видами з урахуванням якості;

3) обчислення собівартості виготовленої продукції для процесу її ціноутворення і розрахунку фінансових результатів;

4) систематизація інформації управлінського обліку виробничої діяльності для здійснення маржинального аналізу та прийняття рішень, які мають довгостроковий характер (окупність виробничих програм, рентабельність продукції, ефективність капітальних вкладень тощо) [2, с. 664].

Зниження собівартості продукції та, відповідно, підвищення її рентабельності визначається рівнем управління витратами, що забезпечується шляхом запровадження раціональної системи управлінського обліку. Однак управлінський облік на вітчизняних промислових підприємствах формується без централізованого контролю і, в результаті, супроводжується наступними наслідками [3]:

- відсутність оперативних підсумків, які характеризують процеси основної діяльності для поточного оперативного управління;
- відсутність достовірної облікової інформації стратегічного характеру. На більшості підприємств завдання з управління витратами вирішуються лише частково і окремо по кожній функції управління собівартістю;
- стихійний та непередбачуваний характер здійснення аналітичних процедур;
- низький рівень інформованості менеджменту та, відповідно, його ефективності.

За результатами проведення теоретичних досліджень запропоновано шляхи вдосконалення обліку виробничих витрат, а саме:

1) пристосування бухгалтерських регістрів для отримання проміжної інформації за показниками, необхідними для оперативного контролю за витратами, управління ними і виробничим процесом у цілому;

2) застосування спрощеної класифікації витрат на виробництво з метою підвищення рівня зрозумілості і доступності облікової інформації;

3) розробка ефективної системи розрахунку собівартості і керування витратами з метою виходу на системний аналіз беззбитковості тощо.

Література

1. Саблук П.Т. Бухгалтерський облік у сільськогосподарських підприємствах [Текст] / П.Т. Саблук, В.Б. Моссаковський, Л.К. Сук. – К.: Урожай, 1998. – 416 с.

2. Маренич Т.Г. Бухгалтерський облік в агроформуваннях [Текст] : підруч. 2-е видання,доповнене і перероблене / Т.Г. Маренич, В.Я. Амбросов. – К. : ВД «Професіонал», 2005. – 896 с.

3. Білоусова І. Роль управлінського обліку в підвищенні ефективності виробництва / І. Білоусова. // Бухгалтерський облік і аудит. – 2005. – № 4. – С. 44-47.

4. Рассулова Н.В. Напрямки удосконалення обліку процесу виробництва [Електронний ресурс] / Н.В. Рассулова, Т.С. Земелєва – Режим доступу: www.rusnauka.com.

5. Тринька Л. Виробництво без витрат: реалії вітчизняного обліку або яку собівартість ми визначаємо / Л. Тринька. // Бухгалтерський облік і аудит. – 2004. – № 11. – С. 32-37.

УДК 657.422.8 : 006.032

Юлія Барчук,
студент 5 курсу ОКР "магістр"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

АДАПТАЦІЯ ОБЛІКУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ (РОБІТ, ПОСЛУГ) ДО ВИМОГ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ

Завершальним етапом кругообороту капіталу будь-якого підприємства є процес реалізації, що здійснюється на підставі відповідних угод про постачання виготовленої продукції (виконання робіт, надання послуг). Він є сукупністю операцій з продажу готової продукції (робіт, послуг) покупцям та замовникам, кінцевим результатом яких є отримання прибутку. Останній утворюється як різниця між отриманими доходами та понесеними в процесі реалізації витратами підприємства.

Основними вітчизняними нормативно-правовими документамиз регулювання обліку реалізації продукції (робіт, послуг) є: П(С)БО 15 "Дохід", П(С)БО 16 "Витрати", а також використовуються деякі положення з П(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" [1]. У зарубіжних країнах немає окремого стандарту з даної теми. Регулювання здійснюється МСБО 18 "Дохід", МСБО 1 "Подання фінансових звітів", МСБО 2 "Запаси", МСБО 23 "Витрати на позики" [2], Концептуальною основою складання і подання фінансових звітів [3] тощо.

Незважаючи на те, що національні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку розроблені на основі Міжнародних, між ними є відмінності, зумовлені специфікою вітчизняної економіки. Тому актуальною є їх гармонізація, зокрема щодо обліку процесу реалізації продукції (робіт, послуг). Адже фінансове ресурсозабезпечення економічного розвитку в умовах ринкових відносин неможливе без застосування міжнародної практики, а постійний процес реалізації продукції (робіт, послуг) на українських підприємствах свідчить, що сьогодні даний об'єкт обліку потребує удосконалення, а саме через використання МСБО.

Основні положення П(С)БО 15 та МСБО 18, практично ідентичні. Проте П(С)БО 15 не дає визначення поняття доходу, оскільки воно трактується в П(С)БО 1і є досить подібним, хоча подане у дещо іншій редакції. За своєю суттю не відрізняються також позиції щодо визнання та оцінки доходу (як від реалізації продукції (товарів), так і від надання послуг), методів оцінки ступеня завершеності операції з надання послуг.

Класифікації доходів у вітчизняній практиці більш деталізована, що відповідає потребам фінансового та управлінського обліку і національному Плану рахунків. У МСБО 18 деталізуються поняття, що були перейняті у вітчизняну практику, проте сутність їх достатньо не розкрита у П(С)БО. Зокрема, у П(С)БО 15 поняття дисконтування (як фактор врахування впливу часу) майбутніх

надходжень при визначенні справедливої вартості активів, що підлягають отриманню за умов відстрочення платежу взагалі не застосовується – це призводить до викривлення інформації, поданої у фінансових звітах.

Концептуальні вітчизняні та міжнародні підходи з обліку реалізації продукції (робіт, послуг)

Об'єкт дослідження	Вітчизняний підхід	Міжнародний підхід
	суть / П(С)БО	суть / М(С)БО
Собівартість (реалізованої продукції) запасів	Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) складається з:виробничої собівартості продукції, яка була реалізована протягом звітного періоду; нерозподілених постійних загальновиробничих витрат; над нормативних виробничих витрат [1] /16	Розглядає собівартість запасів з трьох позицій витрат: на придбання, на переробку, на доведення до поточного стану та місце положення. При цьому, витрати на переробку складаються з витрат прямо пов'язаних з одиницями виробництва (прямі витрати), а також включають систематичний розподіл постійних та змінних виробничих накладних витрат, що виникають при переробці матеріалів у готову продукцію [2] / 2
Доходи	Збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків власників) за звітний період [1] / 1	Валове надходження економічних вигід протягом періоду, що виникає в ході звичайної діяльності суб'єкта господарювання, коли власний капітал зростає в результаті цього надходження, а не в результаті внесків учасників власного капіталу [2] / 18
Витрати	Зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками) за звітний період [1] / 1	Зменшення економічних вигід протягом облікового періоду у вигляді вибуття чи амортизації активів або у вигляді виникнення зобов'язань, результатом чого є зменшення власного капіталу, за винятком зменшення, пов'язаного з виплатами учасникам [3] / Концептуальна основа складання і подання фінансових звітів
Відстрочка платежу	У разі відстрочення платежу, внаслідок чого виникає різниця між справедливою вартістю та номінальною сумою грошових коштів або їх еквівалентів, які підлягають отриманню за продукцію (товари, роботи, послуги та інші активи), така різниця визнається доходом у вигляді процентів [1] / 15	Сума доходу оцінюється за справедливою вартістю отриманої компенсації або компенсації, яка має бути отримана з урахуванням суми будь-якої торговельної знижки чи знижки з обсягу, що надаються суб'єктом господарювання. У разі відстрочки надходження грошових коштів або їх еквівалентів, справедлива вартість компенсації може бути нижчою, ніж номінальна сума грошових коштів, яка була чи буде отримана. Коли домовленість фактично є фінансовою операцією, справедлива вартість компенсації визначається шляхом дисконтування всіх майбутніх надходжень із використанням умовної ставки відсотка. Різниця між справедливою вартістю та номінальною сумою компенсації визнається як дохід від відсотка [2] / 18

Основи витрат розкритті у МСБО 1, МСБО 2, МСБО 23 та деяких інших. Їх визначення подається в Концептуальній основі складання і подання фінансових звітів (яка не є міжнародним стандартом бухгалтерського обліку) – воно повністю відповідає визначенню в П(С)БО 1. Аналогічна методика визначення собівартості реалізованої продукції за П(С)БО 16 та МСБО 2. У зв'язку з прийняттям змін до П(С)БО 16 вітчизняним підприємствам при цьому надається альтернатива у вигляді можливості не включати загальновиробничі витрати до її складу, а відображати в окремому рядку Звіту про фінансові результати [3]. Це дещо спростило практичні аспекти визначення виробничої собівартості та собівартості реалізації, проте призвело до того, що національні стандарти перестали у повній мірі відповідати відповідним положенням МСБО.

При здійсненні зовнішньоекономічних операцій українські підприємства повинні узгоджувати свої економічні інтереси з іноземними контрагентами. Однією із основних проблем, яка виникає при цьому, є відмінності у веденні бухгалтерського обліку реалізації продукції (робіт, послуг). Це спричинює непорозуміння з іноземними партнерами, тому сучасне врахування вимог МСБО в діяльності підприємств є об'єктивно необхідною потребою.

Література

1. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua

2. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua

3. Концептуальна основа складання і подання фінансових звітів [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http:// zakon.rada.gov.ua

УДК 657.474.51

Наталія Небелюк,
студент 5 курсу ОКР "магістр"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

СОБІВАРТІСТЬ ПРОДУКЦІЇ ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ

Собівартість тривалий час розглядали як поняття, яке практично використовують здебільшого в плануванні, обліку та аналізі. Такий факт знайшов своє відображення у визначенні собівартості як витрат підприємств, з чим пов'язано розуміння сутності і характерних ознак собівартості, її місця і ролі в системі економічних показників. Іншими словами, собівартість вважають сумою всіх витрат на створення продукції, вираженою у грошовій формі, одночасно зазначаючи, що собівартість продукції – це об'єктивна економічна категорія, а її існування зумовлене, насамперед, тим, що кожне підприємство мусить в межах собівартості відшкодовувати витрачені ним ресурси, щоб безперервно продовжувати виробництво.

Для розуміння і більш ефективного використання цієї категорії необхідно виявити її сутність та дослідити собівартість як економічну категорію.

Як правило, собівартість продукції трактують як грошове вираження витрат на виробництво та реалізацію продукції, а також, як показник, який характеризує ефективність діяльності підприємства. Зокрема, Ф. Бутинець, Н. Ткаченко визначає собівартість продукції як виражені в грошовій формі поточні витрати підприємства на виробництво та збут товарів, робіт, послуг [1, с. 203; 2, с. 56].

Такої ж думки дотримується В. М'якота, який зазначає, що собівартість продукції один з головних економічних показників діяльності промислового підприємства і виражає в грошовій формі всі затрати підприємства пов'язані з виробництвом і реалізацією продукції [3, с. 268].

За словами Л. Нападовської у собівартості продукції втілені всі затрати на виробництво і реалізацію продукції, тому вона показує, наскільки ефективно на підприємстві використовують всі види ресурсів [4, с. 78].

П. Завгородній стверджує, що собівартість продукції формують всі витрати підприємства на виробництво і реалізацію продукції, виражені в грошовій формі [5, с. 170].

В. Сопко зазначає, що використані у процесі виробництва всі різні речовини та сили природи на виготовлення нового продукту праці формують поняття витрати, а грошовий вираз суми витрат на виробництво конкретного продукту визначає поняття собівартість [6, с. 39].

В. Панасюк визначає собівартість продукції як центральний об'єкт управління і якісний показник, який характеризує ефективність діяльності підприємства [7, с. 214].

На думку М. Чумаченка, собівартість – це один з основних показників потреби в обігових коштах, планування прибутку, визначення економічної ефективності окремих організаційно-технічних заходів і виробництва загалом, для внутрішньозаводського планування а також для формування ціни [8, с. 85].

Американські вчені Г. Велш і Д. Шорт зазначають, що собівартість визначається як сплачені гроші плюс поточна ціна всіх не грошових компенсацій [9, с.145].

Міценко Н.Г. визначає собівартість, як один з основних показників потреби в обігових коштах, планування прибутку, визначення економічної ефективності окремих організаційно-технічних заходів і виробництва загалом, для внутрішньозаводського планування; а також для формування ціни [10, с.129].

Враховуючи думки науковців, можна зробити узагальнення, що собівартість – це якісний показник ефективності виробництва, його управління та діяльності підприємства в цілому, що визначає суму понесених витрат у грошовій формі на виготовлення і реалізацію продукції.

Література

1. Бутинець Ф.Ф. Організація бухгалтерського обліку : [підручник] / Ф.Ф. Бутинець, С.М. Лайчук, О.В. Олійник, М.М. Шигун. – Житомир : ПП “Рута”. – 2002. – 591 с.

2. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України : [підручник] / Н. М. Ткаченко – К.: А.С.К. – 2001. – 784 с.

3. М’якота В. Собівартість продукції: від випуску до реалізації : [підручник] / В М’якота. – Х. – 2006. – 268 с.

4. Нападовська Л. Управлінський облік: значення та застосування у практичній діяльності вітчизняних підприємств в умовах ринкових відносин / Л. Нападовська // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – N 8/9. – С. 78-94

5. Завгородній В.П. Бухгалтерський облік в Україні: [нав. посібник] /. В.П. Завгородній . – К.:А.С.К., 2002. – 847 с.

6. Сопко В.В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу : [підручник] / В. В. Сопко, В. П. Завгородній. – К. : КНЕУ. – 2006. – 412с.

7. Панасюк В.М. Податковий облік : [навчальний посібник] / В.М. Панасюк, Є.К. Ковальчук, С.В. Бобрівець. – Т. : Карт-бланш. – 2002. – 264 с.

8. Чумаченко М.Г. Економічний аналіз [навч. посібник] / М. А. Болюх; ред. М. Г. Чумаченко. – К.: КНЕУ, 2003. – 555 с.

9. Велеш Г.А. Основи фінансового обліку / Г.А. Велеш, Д.Г. Шорт: [навч. посібник] О. Мінін, О. Ткач. – К.:Основи. – 2004. – 943 с.

10. Міценко Н.Г. Собівартість як економічна категорія та її місце серед витрат підприємства / Н.Г. Міценко, С.В. Мизгала // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.4. – С. 129–132.

УДК 657.422

Мар’ян Байляк,
студент 5 курсу, ОКР “магістр”
ДВНЗ “Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника”
м. Івано-Франківськ

МІСЦЕ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ В СИСТЕМІ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Ефективне використання оборотного капіталу є важливим елементом управління господарською діяльністю підприємства. Його раціональне використання прямо впливає на результативність та якість виробничо-господарської діяльності. Усвідомлення ролі і місця оборотного капіталу в системі ресурсного забезпечення, з облікової точки зору, лежить в основі відтворення інтенсивного й інноваційного процесу розвитку підприємства.

Дослідження змістового навантаження поняття оборотного капіталу та впливу ефективності його використання на фінансовий стан підприємств проводили провідні зарубіжні та вітчизняні вчені-дослідники, серед яких: Аранчій В.І., Слав’юк Р.А., Мазараккі А.А., Яковлєв Ю.П., Брігхем Ю.Ф., Поддєрьогін А.М., та інші. Проте їхні дослідження не відзначаються єдністю думки у визначення

сутності оборотного капіталу. Нами проаналізовано і систематизовано основні трактування даного поняття та виокремлено три напрямки наукового пошуку (табл. 1).

Перший напрямок формують визначення оборотного капіталу, як грошових ресурсів, вкладених в оборотні виробничі фонди для забезпечення безперервного виробництва і реалізації виготовленої продукції. До другого напрямку відноситься трактування даного поняття, як активів, що перетворюються на протязі одного виробничого циклу, або одного календарного року. Третій напрямок дослідження продукує означення оборотного капіталу, як авансованої вартості у оборотні виробничі фонди і фонди обігу.

Таблиця 1

Етимологія поняття "оборотний капітал"

№	Автори	Трактування поняття "оборотний капітал"
I. Як грошові ресурси, вкладені в оборотні виробничі фонди обігу для забезпечення безперервного виробництва і реалізації виготовленої продукції		
1.	Р.А. Слав'юк [3, с. 204]	Оборотний капітал - це частина капіталу підприємства, вкладеного в його поточні активи, сукупність оборотних виробничих фондів, фондів обігу, авансованих для забезпечення поточної діяльності.
2.	В.І. Аранчій [5, с. 136]	Оборотний капітал - це кошти, витрачені на придбання чи виготовлення оборотних активів підприємства, які необхідні для забезпечення на підприємстві безперервності процесу виробництва і реалізації продукції та отримання прибутку.
II. Як активи, що перетворюються на протязі одного виробничого циклу, або одного календарного року		
3.	А.А. Мазаракі [6, с. 524]	Оборотний капітал – це сукупність матеріальних і грошових цінностей (економічні ресурси) підприємства, що знаходяться в постійному кругообороті, змінюють свою матеріальну форму протягом одного операційного циклу та в повному обсязі переносять свою вартість на товари, що реалізує підприємство.
4.	Ю.П. Яковлєв [8, с. 239]	Оборотний капітал – це активи, які становлять собою сукупність майнових цінностей торгового підприємства, що обслуговують поточний господарський процес і цілком споживаються протягом одного торгово-виробничого циклу.
5.	В.В. Кулішов [2, с.114]	Оборотний капітал – частина продуктивного капіталу, вартість якого в процесі споживання цілком переноситься на продукт і повертається до підприємця в грошовій формі протягом кожного кругообігу капіталу.
III. Як авансована вартість у оборотні виробничі фонди і фонди обігу		
6.	Є.Ф. Бригхем [11, с. 734]	Оборотний капітал – інвестиція фірми у короткострокові активи – готівку, ліквідні цінні папери, товарно-матеріальні запаси і рахунки дебіторських заборгованостей.
7.	А.М. Поддєрьогін [13, с.159]	Оборотний капітал – це кошти, авансовані в оборотні виробничі фонди і фонди обігу для забезпечення безперервності процесу виробництва, реалізації продукції та отримання прибутку.

Вітчизняні аналітики, ототожнюють оборотний капітал з оборотними активами і групують за такими елементами : виробничі запаси, поточні біологічні активи, незавершене виробництво, готова продукція, товари, векселі одержані, дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, дебіторська заборгованість за розрахунками, інша поточна дебіторська заборгованість, поточні фінансові інвестиції, грошові кошти та їх еквіваленти та інші оборотні активи. З облікової точки зору, нормативна уніфікація визначення оборотних активів сприймається, як однозначний зміст поняття основний капітал. Так прив'язаність тлумачення терміну до складу оборотних активів, дещо звужує можливості наукового пошуку альтернативних механізмів підвищення ефективності його використання.

З огляду на сучасні тенденції, та опираючись на здобутки зарубіжних та вітчизняних вчених визначимо оборотний капітал, як оборотні активи підприємства у формі частини матеріальних та грошових ресурсів, які перебувають в постійному русі, змінюючи при цьому матеріальну форму і використовуються протягом одного операційного циклу для забезпечення безперервності виробничого процесу. Отже, оборотний капітал є однією із важливих складових забезпечення ефективної діяльності підприємства, який потрібно розглядати, як процес обороту коштів та майнових цінностей, що вкладені в активи і обслуговують поточну господарську діяльність на протязі одного виробничого циклу та повинні забезпечувати позитивну динаміку всіх показників фінансового стану.

Література

1. Кулішов В.В. Економіка підприємства: теорія і практика. Навч.посіб. / В.В.Кулішов. – 3-тє вид – К.: Ніка-Центр, Ельга, 2004. – 216 с.

2. Слав'юк Р.А. Фінанси підприємств: Навч.посіб. –2-ге вид., доп. і перероб./ Р.А.Слав'юк – Луцьк:Ред.-вид.від. «Вежа» Волин.держ.ун-ту ім. Лесі Українки, 2001. –204 с.

3. Аранчій В.І. Фінанси підприємств. Навч.посіб./ В.І.Аранчій –К.: ВД «Професіонал», 2004. – 304с.

4.Мазаракі А. А. Економіка торговельного підприємства : [підр. для вузів] /А. А. Мазаракі. – К.: „Хрещатик", 1999. – 800 с.

5. Яковлєв Ю. П. Економіка торгівлі з використання інформаційнихтехнологій : [навч. посіб.] / Ю. П. Яковлєв.–К. : Центрнавчальної літератури, 2006. – 376 с

6. БригхемЄ.Ф.Основи фінансового менеджменту: Підручник / Пер. з англ. / Є.Ф.Бригхем– К.: Молодь, 1997. – 1000 с.

7. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств : Підручник / А.М. Поддєрьогін, Л.Д. Буряк, Г.Г. Нам та ін. / керівник авт. кол. і наук. ред. А. М. Поддєрьогін. - 3-тє вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2000. – 460 с.

УДК 38.2.64

Галина Палюга,
студент 5 курсу ОКР "магістр"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

СУТЬ І ЗНАЧЕННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВА

Для здійснення господарської діяльності підприємствами всіх форм власності та галузей економіки використовуються виробничі запаси, які є найбільш важливою і значною частиною активів підприємства. Вони займають особливе місце у складі майна та домінуючі позиції у структурі витрат підприємств різних сфер діяльності [3]. Також виробничі запаси відносяться до складу оборотних активів, тому можуть бути перетворені на грошові кошти протягом року або одного операційного циклу.

Ефективність управління обіговими коштами підприємства, до яких відносяться виробничі запаси, обумовлюються багатьма чинниками - як зовнішніми, що не залежать від діяльності підприємства, так і внутрішніми, на які підприємство може, та повинно активно впливати.

До зовнішніх чинників належить загальний стан економічної ситуації в країні та регіоні, особливості та нестабільність податкового законодавства, умови надання кредитів та процентні ставки, наявність цільового фінансування.

Однак не меншу роль відіграють внутрішні чинники, які підприємство має активно використовувати з метою підвищення ефективності використання обігових коштів. Основні з них покладені в основу раціонального та економного використання матеріальних і паливно-енергетичних ресурсів [1, с. 111].

Зменшення матеріало - та енергомісткості продукції дає змогу підприємству:

– поліпшити своє фінансове становище за рахунок зменшення собівартості продукції та збільшення прибутку;

– збільшити обсяг випуску продукції за умов незмінності обсягів використання сировини та матеріалів;

– за рахунок зменшення цін на продукцію успішно конкурувати з іншими підприємствами на ринках збуту;

– зменшити нормативний обсяг обігових коштів, які необхідні підприємству для нормального функціонування [2, с. 256].

Раціональному використанню матеріальних ресурсів на підприємстві сприяє реалізація сучасних концепцій управління виробничими запасами. Великі резерви збільшення ефективності діяльності підприємства закладені саме в раціональному управлінні виробничими запасами.

Економія на закупівлі, зменшення витрат транспортування, забезпечення надійності постачання і виробництва, попередження можливих коливань цін на матеріальні ресурси через систему буферних запасів, урахування сезонних коливань виробничої програми або попиту, виконання графіка виробництва визначають ефективність економіки підприємства.

Запаси є однією з найважливіших складових собівартості продукції, робіт, послуг (матеріальні затрати становлять 57-68% собівартості продукції). Від правильності ведення обліку запасів залежить

достовірність даних про отриманий підприємством прибуток, збереження самих запасів, правильність визначення основних показників, які характеризують результати господарської діяльності та реальний фінансовий стан (залишки оборотних коштів, темпи їх обігу, собівартість). Тобто, від об'єктивності, правдивості та повноти відображення господарських фактів, пов'язаних з рухом виробничих запасів, залежить правдивість і неупередженість усіх суттєвих для користувачів показників [2, с. 258].

Тому з впевненістю можу сказати, що запаси для кожного підприємства – це активи, які утримуються для продажу за умови звичайної господарської діяльності (товари); які перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва (незавершене виробництво); які утримуються для використання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг.

Література

1. Бухгалтерський облік в Україні : навч. посіб. / за ред. Р. Л. Хом'яка. – Львів : Нац. у-тет "Львівська політехніка" , 'Інтелект – Захід', 2001 р. – 794 с.

2. Чабанова Н. В. Бухгалтерський фінансовий облік : посібник. / Н. В. Чабанова, Ю. А. Василенко. – К. : Вид. центр "Академія", 2002р. – 456с.

3. Лопатіна В. В. Економічна сутність виробничих запасів. / В. В. Лопатіна [Електронний ресурс] / Режим доступу до док. : http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/economy/2012/189-177-13.pdf.

УДК 657.4:336.5

Роксолана Семенишин,
студент 5 курсу ОКР "магістр"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В РИНКОВИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Ефективне використання основних засобів, інтенсивність їхнього оновлення у процесі виробничої діяльності в значній мірі залежить від рівня досконалості амортизаційної політики. Амортизаційна політика формується як на рівні держави, так і на рівні підприємства. Зокрема, держава встановлює загальні принципи, методи і норми амортизаційних відрахувань. Підприємство, в свою чергу, має можливість адаптуватися до загальних державних принципів враховуючи при цьому власні умови господарювання.

Загалом, сутність амортизаційної політики можна сформулювати наступним чином: це складова частина загальнодержавної політики формування власних фінансових ресурсів, яка полягає в оптимізації потоку власних засобів, що реінвестуються у виробничу діяльність [1, с. 12].

До важливих кроків формування амортизаційної політики належить прийняття Указу Президента України "Про концепцію амортизаційної політики" [2]. Дана концепція визначає напрями та механізми удосконалення амортизаційної політики як чинника активізації інвестиційної діяльності в державі. Амортизаційна політика в Україні повинна спрямовуватись на підвищення фінансової заінтересованості суб'єктів господарювання у здійсненні інвестицій в основний капітал за рахунок коштів власних амортизаційних фондів.

Формування амортизаційної політики ґрунтується на розумінні самої суті амортизації та функцій, які вона виконує. Згідно П(С)БО 7 амортизація передбачає систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації) [3].

Фінансування оновлення матеріально-технічної бази підприємств здійснюється в залежності від різноманітних факторів, серед яких провідну роль відіграють:

- методи оцінки необоротних активів, що використовуються;
- реальний строк використання амортизованих активів;
- ступінь зносу необоротних активів;
- положення державної амортизаційної політики;
- дозволені законодавством методи амортизації;

- склад та структура необоротних активів;
- інвестиційна активність [4].

Врахування ряду вищеназваних факторів дає змогу підприємству сформувати амортизаційну політику та обрати методи амортизації, які найбільше відповідають складу, структурі, особливостям необоротних активів та господарській діяльності підприємства.

При нарахуванні амортизації основних фондів можна застосовувати п'ять методів: прямолінійний; зменшення залишкової вартості; прискореного зменшення залишкової вартості; кумулятивний; виробничий. Метод амортизації обирається підприємством самостійно з урахуванням очікуваного способу отримання економічних вигод від його використання. Передусім, обираючи метод нарахування амортизації, підприємства мають ознайомитися з усіма перевагами і недоліками цих методів у відповідності до конкретних виробничих умов.

Своєчасне оновлення основних засобів в значній мірі залежить від ефективного формування і цільового використання амортизаційного фонду.

Амортизаційний фонд повинен включати грошові кошти, які є необхідними для повного відтворення основного капіталу на новій технічній основі, а також для виконання всіх видів ремонту та модернізації.

В сучасних умовах амортизаційна політика на багатьох підприємствах України не виконує свого основного призначення. Техніка і устаткування, на базі яких працюють підприємства, є застарілими. Відчувається величезний брак новітніх технологій та прогресивних нововведень, внаслідок чого товари українських виробників є менш конкурентними на світовому ринку.

У ринкових умовах господарювання розробка обґрунтованої амортизаційної політики дозволяє стимулювати зростання інвестицій, оновлення та покращення якості продукції та виробничих технологій.

Література

1.Балахонова О.В. Проблеми поліпшення основних засобів на підприємстві [Текст] / О.В. Балахонова, Ю.П. Грищук // Економічні науки. Серія: Облік і аудит. – 2010.- №7. – С. 11–13.

2. Указ Президента України № 169/2001 від 07.03.2001 р. "Про концепцію амортизаційної політики". – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/169/2001

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби". Затверджено Наказом Міністерства фінансів України 27.04.2000 р. № 92. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0029-00

4. Методика обліку амортизації активів підприємств. Розкриття основних теоретичних аспектів амортизації на мікро- та макрорівнях [Електронний ресурс] / Є.І. Масленніков, Ю.М. Мельник // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2012. – № 2 (3). – С. 92–97. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economics.opu.ua/n3.html

УДК 351.83:331.21

Наталія Бицкало,
студент 5 курсу ОКР "магістр"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОРЯДКУ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ТА ОПЛАТИ ПРАЦІ

Нормативно-правове регулювання оплати праці насамперед важливе тим, що воно діє в усіх країнах світу незалежно від способу організації економіки. В Україні ж існує два основних методи регулювання оплати праці: державне та індивідуально-договірне.

Особливістю першого є те, що оплата праці здійснюється відповідно до Конституції України, Закону України «Про оплату праці», Кодексу Законів про працю України тощо. Відповідно до призначення вказані документи передбачають запровадження тарифної системи, форм і систем оплати праці, єдиних тарифних умов, а також регулювання мінімальної заробітної плати.

Особливістю другого є те, що воно базується на трудовому договорі, який укладається працівником та роботодавцем, що як правило є доповненням до державних або ж локальних норм оплати праці. В.М. Божко справедливо зазначив, що перевага індивідуально-договірного регулювання

оплати праці полягає у гнучкості в прийнятті рішень, котра не може порівнятись ні з законодавчими, ні з судовими, ані з адміністративними засобами [1, с. 58].

Не залежно від сфери, в якій здійснюється діяльність підприємства, останнє зобов'язане вести облік заробітної плати відповідно до чинного законодавства. Оплата праці всіх працівників, грошові виплати й заохочення, доходи, виплачені за акціями і внесками членів трудового колективу акціонерного товариства в майно підприємства, нараховані до виплати працюючим членам акціонерного товариства, належать до коштів, призначених на витрачання. Основну частину грошових витрат на оплату праці становить заробітна плата. Згідно зі ст. 1 Закону України «Про оплату праці» заробітна плата – це винагорода, нарахована, як правило, в грошовій формі, яку власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу відповідно до трудового договору [2].

Загальну суму грошових коштів, що підлягає розподілу між працівниками, називають фондом оплати праці незалежно від джерел фінансування. Відповідно до Інструкції зі статистики заробітної плати, затвердженої Міністерством статистики України (від 11 грудня 1995 р. № 465/1001) фонд оплати праці складається з основної та додаткової заробітної плат, а також стимулюючих і компенсаційних виплат [3].

Зарахування на роботу відповідно до трудового договору оформляється наказом або розпорядженням власника чи уповноваженого ним органу. У наказі або розпорядженні має бути зазначено, в який структурний підрозділ і на яку посаду приймається особа. Наказ про прийняття на роботу повідомляється працівникові під розписку. На підставі цього наказу або розпорядження вноситься запис у трудову книжку працівника.

На всіх прийнятих на роботу працівників має бути заведено особисті картки (типова відомча форма Т-2, затверджена наказом Міністерства статистики України від 27.11.95 р. № 277). При прийнятті на роботу забороняється вимагати від громадян відомості про їхню партійну і національну належність, походження, прописку і документи, надання яких не передбачено законодавством (ст. 25 КЗпП України). До загального переліку необхідних при укладанні трудового договору документів, що вимагаються від осіб, котрі влаштовуються на роботу, входять трудова книжка, паспорт або інший документ, який посвідчує особистість. Для робіт, до виконання яких згідно із законодавством можна допускати тільки осіб з фаховою освітою (учителі, лікарі, інженери, водії та ін.), передбачено, що власник або уповноважений ним орган мають право вимагати від осіб, котрі влаштовуються на роботу, пред'явлення диплома про наявність вищої, середньої спеціальної освіти або іншого документа, що дає право на виконання спеціальної роботи.

Підсумовуючи слід узагальнити, що нормативно-правове регулювання оплати праці є необхідним у всіх сферах господарської діяльності та, одночасно, потребує постійного вдосконалення відповідно до існуючих змін ведення бізнесу і використання найманої робочої сили. Не викликає сумнівів, дотримання роботодавців всіх умов та правил оформлення на роботу працівників і розрахунків з ними по оплаті праці призводить до забезпечення сприятливого мікроклімату у колективі та збереження високого рівня продуктивності праці працюючих.

Література

1. Божко В.М. Генеза правового регулювання оплати праці [Текст] : монографія / В.М. Божко; Полтав. нац. техн. ун-т ім. Ю. Кондратюка. – Полтава : [б.в.], 2010. – 399 с.

2. Закон України «Про оплату праці», прийнятий від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР [Електронний ресурс]: сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80

3. Інструкція зі статистики заробітної плати, затверджена наказом Держкомстату України від 13.01.2004 р. № 5 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/REG8713.html

УДК 657.432 : 657.433

Богдана Велянюк,
студент 5 курсу ОКР "магістр"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ЕКОНОМІЧНА СУТЬ ПОНЯТЬ "ДЕБІТОРСЬКА І КРЕДИТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ"

Розрахункові операції є однією з найбільш важливих сфер фінансово-господарської діяльності підприємства, в результаті яких з однієї сторони виникає дебіторська, з іншої – кредиторська заборгованість. Тому проблема ефективного управління дебіторською і кредиторською заборгованістю виходить на перший план. Вирішення цієї проблеми безпосередньо залежить від багатьох чинників, серед яких важливим є однозначне розуміння суті вище зазначених понять.

Проведені дослідження дозволили виділити різне трактування сутності поняття "дебіторська заборгованість", які наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Трактування сутності поняття "дебіторська заборгованість"

№ п/п	Автори/Джерело	Визначення
1	П(С)БО 10 "Дебіторська заборгованість" / [1]	сума заборгованостей дебіторів підприємству на певну дату . Під таке трактування підлягає як заборгованість дебіторів, яка утримується підприємством до дати погашення, так і заборгованість дебіторів призначена для перепродажу
2	П(С)БО 13 "Фінансові інструменти" / [2]	як така, що виникає внаслідок надання коштів, продажу інших активів, робіт, послуг безпосередньо боржникові та не є фінансовим активом, призначеним для продажу
3	Калабухова С.В. / [3, с. 18]	важливий компонент оборотного капіталу,економічна суть якого полягає в особливостях діючих форм розрахунків між підприємствами і характеризується періодом часу, який проходить від моменту відвантаження продукції, виконання робіт і надання послуг до моменту повної їх оплати
4	Лігоненко Л.О., Новікова Н.М. / [4, с. 11]	це включені у склад майна підприємства його майнові вимоги до інших осіб, що є боржниками в правовідносинах, які виникають за різних обставин

Тлумачення "дебіторська заборгованість" наведене в П(С)БО 10 "Дебіторська заборгованість" є найбільш ширшим, оскільки охоплює всю заборгованість підприємству, тоді як П(С)БО 13 "Фінансові інструменти" виокремлює дебіторську заборгованість, не призначену для перепродажу.

В той час , як вчена Калабухова С.В. розглядає дане поняття з економічної точки зору. Тобто визначає як складову оборотного капіталу, яка передбачає певні вимоги до фізичних чи юридичних осіб щодо оплати товарів, продукції, послуг.

З юридичного погляду поняття "дебіторська заборгованість" розглядають Лігоненко Л.О. та Новікова Н.М., під якою вони розуміють "майнові вимоги".

Дослідження сутності поняття "кредиторська заборгованість",яке наведене в табл.2., дозволило встановити наявність двох напрямів трактування даного поняття, зокрема, економічний і юридичний.

Таблиця 2

Трактування сутності поняття "кредиторська заборгованість"

№ п/п	Джерело/Автори	Визначення
1	Цивільний кодекс України Стаття 509/[5]	є правовідношення, в якому одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або утриматися від певної дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку.
2	МСБО 37 "Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи"/[6]	як теперішню заборгованість підприємства, яка виникає в результаті минулих подій і погашення якої, за очікуванням, спричинить вибуття з підприємства ресурсів, які втілюють у собі економічні вигоди .
3	Чабанова Н.В. та Василенко Ю.А./ [7, с.413]	це особлива частина майна організації, що є предметом обов'язкових правовідносин між організацією і її кредиторами. Організація володіє і користується кредиторською заборгованістю, але вона зобов'язана повернути чи виплатити дану частину майна кредиторам, що мають права вимоги на неї .

4	Ткаченко Н.М. /[8, с. 683].	це тимчасово залучені суб'єктом у власне користування грошові кошти, які підлягають поверненню юридичній або фізичній особі

Так, з юридичного боку під кредиторською заборгованістю розуміють вимоги кредитора стосовно виконання боржником свого обов'язку.

Тоді як з економічного боку під останнім слід розуміти, тимчасово залучені суб'єктом у власне користування грошові кошти, які підлягають поверненню його кредитору.

Виходячи з вище наведеного нами пропонується уточнення поняття "дебіторська заборгованість", в якому на відмінно від попередніх акцентується увага на тому, що це сума заборгованості боржника (дебітора) підприємству, яка виникла внаслідок господарських відносин між ними, відображається як актив підприємства станом на визначену дату і підлягає погашенню протягом визначеного терміну.

Із врахуванням вище наведеного нами уточнено поняття "кредиторська заборгованість", а саме, що це заборгованість підприємства іншим юридичним і фізичним особам, яка виникла в результаті здійснених ним в минулому дій, а також є предметом обов'язкових правовідносин між боржником і його кредитором і підлягає погашенню протягом визначеного терміну.

Література

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 "Дебіторська заборгованість", затверджено наказом Міністерства фінансів України від 08.10.99 р. № 237 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http//www.rada.gov.ua

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 "Фінансові інструменти", затверджено наказом Міністерства фінансів України від 30.10.2001 р. №559 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http//www.minfin.gov.ua

3. Калабухова С.В. Основні напрямки управлінського аналізу оборотного капіталу / С.В. Калабухова – Донецьк: НАН України; Інститут економіки промисловості, 1998. – 48 с.

4. Лігоненко Л.О. Управління дебіторською заборгованістю підприємства : [навч. посіб.] /Л.О. Лігоненко, Н.М. Новікова. – К. : КНТЕУ, 2005. – 276 с.

5.Цивільний кодекс України від від 16.01.2003 №435-IV [Електронний ресурс]. Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/go/435-15

6. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку 2000 / за ред. С.Ф. Голова. – К.: Федерація професійних бухгалтерів та аудиторів України, 2000. – 1272 с.

7.Чебанова Н.В. Бухгалтерський фінансовий облік: [Посібник] / Н.В. Чебанова, Ю.А. Василенко. – К. : Видавничий центр "Академія", 2002. – 672 с.

8. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України: [Підруч. для студ. екон. спец. вищ. навч. закл. – 6–те вид.] / Н.М. Ткаченко. –К.: А.С.К., 2001. – 784 с.

УДК 657.471:336.5.02

Олег Січ,
студент 5 курсу ОКР "магістр"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ВИТРАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ ДЛЯ ПОТРЕБ ОБЛІКУ І ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ

До витрат підприємства як об'єкта обліку, аналізу та процесу управління зосереджена значна увага як вчених теоретиків так і практикуючих економістів, що доводить важливість даного питання. Сутність витрат по-різному трактується українськими та зарубіжними економістами, що зумовлено наявністю в кожного з них власного бачення щодо визначення витрат. У зв'язку з цим, на підставі проведеного дослідження трактування сутності витрат, було запропоноване авторське удосконалення визначення витрат, яке ґрунтується на зазначеному в П(С)БО 16 *"*Витрати*"*. Вважаємо, що під витратами слід розуміти зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до

зменшення частки власного капіталу в структурі джерел формування господарських засобів (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками) [1].

Фінансовий результат діяльності підприємства прямо залежить від величини та структури витрат, а управління витратами є неможливим без належного їх аналізу та розподілу за класифікаційними ознаками.

Встановлено, що класифікаційні ознаки витрат для цілей бухгалтерського та управлінського обліку відрізняються, що зумовлено різною метою здійснення, колом користувачів та рядом інших ознак. В управлінському обліку класифікацію витрат здійснюють з метою виконання наступних завдань: оцінювання запасів та визначення рівня прибутковості (збитковості) підприємства, дослідження поведінки витрат, контроль за виконанням управлінських рішень та можливість їх поточного корегування, інші управлінські цілі (табл. 1) [2, с. 138-154; 3; 4, с. 105-114].

Таблиця 1

Класифікація витрат для цілей управлінського обліку

Мета класифікації витрат	Ознака класифікації	Види витрат
Оцінювання запасів та визначення рівня прибутковості (збитковості) підприємства	За способом перенесення на продукцію	Прямі та непрямі
	За статтями калькуляції	Витрати на сировину та матеріали, основна заробітна плата, додаткова заробітна плата, соціальні відрахування, купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби, паливо та енергія, вартість відходів, витрати на утримання та експлуатацію машин та устаткування, загальновиробничі витрати, втрати від браку, інші виробничі витрати.
Дослідження поведінки витрат і прийняття управлінських рішень	За реальністю виникнення	Дійсні (реальні), альтернативні (можливі)
	За розрахунком на одиницю продукції	Маржинальні, середні
	За релевантністю	Сумісні (релевантні), несумісні (нерелевантні), диференціальні
	За календарними періодами	Поточні, довготермінові, одноразові
	За стадіями життєвого циклу виробу	Витрати на науково-дослідні роботи, витрати на виробництво, витрати на реалізацію, витрати на утилізацію
	За формою залежності від обсягів виробництва	Змінні (пропорційні, прогресивні, дегресивні, регресивні, стрибкоподібні, реманентні, гнучкі), постійні (обов’язкові, дискреційні, постійно-змінні, сукупні витрати), умовно постійні або умовно змінні, сумарні
Контроль за виконанням управлінських рішень та можливість їх поточного корегування	За ступенем контрольованості	Контрольовані, неконтрольовані
	За відношенням до норм	Фактичні, нормативні (стандартні), прогнозні
	За ступенем доцільності	Продуктивні, непродуктивні
	За центрами відповідальності	Витрати на робочому місці, витрати бригади, витрати структурного підрозділу, витрати відділу маркетингу

Облік витрат тісно пов'язаний насамперед з управлінським обліком, який має на меті зниження витрат на виробництво продукції (робіт, послуг). Раціональне управління витратами є обов’язковою умовою для створення успішного та прибуткового підприємства.

Класифікація витрат дає можливість якісно організувати аналітичний процес обліку витрат на підприємстві, що сприятиме підвищенні рентабельності, а в майбутньому й конкурентоспроможності підприємства. Також виникає широкий спектр варіантів реалізації маржинального аналізу, який інформуватиме про рівень витрат за секторами виробництва чи видами продукції, створить умови для управління витратами та пошуку шляхів для їх зниження.

Література

1. П(С)БО 16 ”Витрати“ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00

2. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський управлінський облік: Підручник / Ф.Ф. Бутинець, Т.В. Давидюк, З.Ф. Канурна, Н.М. Малюга, Л.В. Чижевська. – Житомир: Рута, 2005. – 480 с.

3. Дідик А.М. Класифікація витрат для цілей управлінського та бухгалтерського обліків / А.М. Дідик, С.Б. Гнатів. // Вісник Національного університету ”Львівська політехніка“. – 2007. – №594. – С.219-228.

4. Фаріон І.Д. Управлінський облік : підруч. / І.Д. Фаріон, Т.М. Писаренко. – К. : ЦУЛ, 2012. – 792 с.

УДК 657.9

Леся Вівчаренко,
студент 5 курсу ОКР “магістр”
ДВНЗ “Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника”
м. Івано-Франківськ

ОБЛІК ДОХОДІВ ТА ВИДАТКІВ СПЕЦІАЛЬНОГО ФОНДУ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ

Система господарювання в ринкових умовах, становлення якої відбувається в Україні, об’єктивно передбачає необхідність пошуку і формування варіантів ведення обліку в бюджетних установах, що відповідали б новим соціально-економічним відносинам і процесу реформування бухгалтерського обліку. Викладене вище визначає актуальність проведеного дослідження та його науково-практичне значення.

Проблеми бухгалтерського обліку в бюджетних установах розглянуті в працях відомих економістів: С.М. Альошина, М.Т. Білухи, А.М. Бєлова, Й.М. Бескіда, Є.М. Бойко, С.А. Буковинського, Є.П. Вороніна, С.Ф. Голови, В.А. Голощапова, Р.Т. Джоги, С.О. Левицької, Ф.С. Міхальчука та ін. У більшості робіт бюджетний облік відображається як інструмент забезпечення централізованого управління діяльністю таких установ. На сьогодні, облік доходів і видатків бюджетної установи вимагає вирішення проблеми покриття дефіциту бюджету, його роль безсумнівно зростає.

Спеціальний фонд – це кошти, що надходять з конкретною метою і використовуються на відповідні видатки за рахунок цих надходжень. А під поняттям “фонд” розуміють кошти, акумульовані на спеціальному рахунку і призначені на конкретні цілі [2]. Складовими частинами спеціального фонду установи є доходи, які мають цільове спрямування та видатки, що здійснюються за рахунок конкретно визначених надходжень спеціального фонду бюджету.

Доходами спеціального фонду розуміють власні надходження бюджетних установ, які виконують доповнювальну функцію по відношенню до бюджетних асигнувань і забезпечують виконання основних завдань бюджетних установ в частині не покритій доходами загального фонду [3, с. 229]. Ефективне ведення обліку щодо надходження коштів до спеціального фонду та їх оптимальне використання будуть успішно виконуватися тільки при наявності висококваліфікованих кадрів.

Обсяги надходжень до спеціального фонду проекту кошторису бюджетних установ визначаються на підставі розрахунків, які складаються за кожним джерелом доходів та/або фінансування бюджету чи повернення кредитів до бюджету, що плануються на наступний рік.

Видатки – це суми коштів, витрачених в процесі господарської діяльності в межах сум, встановлених кошторисом. Це державні платежі, які не підлягають поверненню. Особливістю економічної класифікації є чітке розмежування видатків за економічними ознаками з детальним розподілом коштів за їхніми предметними ознаками.

Для удосконалення методики складання та виконання кошторису, варто підвищити її оперативність і аналітичність. Для цього потрібно впорядкувати та уніфікувати й стандартизувати процес документування з урахуванням вимог новітнього програмного забезпечення. Тобто замінити процес обробки та систематизації первинних документів працівниками бухгалтерії на спеціалізовані програми, які дадуть можливість оперативно та ефективно обробляти інформацію на електронних носіях [1, с. 764].

Створення спеціальних програм по складанню та виконанню, обчисленні кошторису видатків дозволять здійснювати збір вихідних даних, минаючи стадію розробки на паперових документах [4, с. 325]. Використання програм полегшить роботу бухгалтерії.

Проведене дослідження дає можливість зробити висновки, що в бюджетних установах:

– доцільно ліквідувати невідповідність системи документації засобами автоматизації обліку, максимально спростити первинні документи та сполучити з електронними носіями, вибрати оптимальну періодичність їхнього заповнення;

– необхідно скоротити витрати часу й праці на складання та розробку кошторисів установи, що можливе при обробці та передачі інформації в умовах автоматизації та застосування новітніх технічних засобів безпосередньо в процесі вдосконалювання бюджетних операцій.

– потрібне застосування сучасних автоматизованих систем і новітніх комп'ютерних технологій, (провести комплексну автоматизацію облікових робіт щодо ланки обліку доходів та видатків у бюджетних установах).

– запровадження нової системи договірних відносин про надання платних послуг бюджетними установами, визначення переліку бюджетних послуг за галузевими принципами та розробка і впровадження державних стандартів їх надання.

Література

1. Лемішовський В.І. Бюджетні установи: бухгалтерський облік та оподаткування: [навч. посіб.] / В.І. Лемішовський. – Л.: Інтелект+Захід, 2007. – 1104 с.

2. Нечипорук Н. Спеціальний фонд бюджетних установ: планування і формування / Н. Нечипорук [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ecan/2010_6/pdf/nechyporuk.pdf

3. Свірко С.В. Бухгалтерський облік у бюджетних установах: методологія та організація [Текст] / С. В. Свірко. – К. : КНЕУ, 2006. – 243 с.

4. Стельмашук А.М. Бухгалтерський облік: [навч. посіб.] / А.М. Стельмащук, П.С. Смоленюк. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 528 с.

УДК 657.46

Марія Побуда,
студент 5 курсу ОКР "магістр"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ

В сучасних умовах ретельно поставлений облік розрахункових операцій, а також своєчасний оборот грошових коштів чинять значний вплив на фінансові результати підприємства. Чітка організація розрахунків з постачальниками безпосередньо впливає на прискорення оборотності коштів і своєчасне їх надходження.

В процесі функціонування у підприємств виникають відносини з контрагентами, які зумовлюють виникнення зобов'язань, що істотно впливає на фінансовий стан підприємства. Під час своєї діяльності підприємства купують матеріальні цінності, оплачують виконані роботи і надані послуги. На цій стадії виникають розрахункові відносини з постачальниками і підрядниками. Від

правильної організації розрахунків з ними значною мірою залежить організація матеріального забезпечення і постачання відповідно до договірних зобов'язань і комерційних угод.

Проблемам обліку зобов'язань присвячено багато праць учених-економістів. Вагомий внесок у їхнє вирішення зробили Т.А. Бутинець, Г.В. Власюк, С.Ф. Голов, З.В. Задорожний, Л.М. Кіндрацька, Є.В. Мних, О.В. Олійник, О.М. Петрук, В.С. Рудницький, В.В. Сопко, Н.М. Ткаченко та інші. У літературних джерелах методика аналізу поточних зобов'язань розглядається у складі проведення аналізу господарської діяльності підприємства і не запропоновані нові підходи щодо вдосконалення обліку, розрахунків з постачальниками.

Вагоме місце в системі розрахункових операцій мають розрахунки з постачальниками. Прибутковість підприємства в основному залежить від швидкості обороту капіталу. Для дотримання діючих правил розрахунків слід запобігати їх простроченню, сприяти зменшенню кредиторської і дебіторської заборгованостей. Чим швидше здійснюється процес розрахунків, тим ефективніше працює підприємство.

Облікові показники заборгованості за розрахунками впливають на ліквідність та платоспроможність, характеризують фінансовий стан кожного окремого підприємства і держави взагалі, впливають на рівень їхньої інвестиційної привабливості, кредитоспроможності та загальної рентабельності. Заборгованість перед постачальниками виникає через розрив у часі від моменту переходу права власності на придбані товари, виконані роботи чи надані послуги до моменту їхньої оплати.

Власюк Г.В. пропонує вдосконалити аналіз розрахунків з постачальниками шляхом створення таблиці, де буде видно заборгованість кожного постачальника за договорами, термінами погашення заборгованості за графіком та фактично. Це дасть змогу визначити за кожною операцією, дотримання термінів постачання товарно-матеріальних цінностей і своєчасність розрахунків [1]. Господарські операції повинні відображаються тільки на підставі своєчасно та правильно оформлених документів із заповненням усіх реквізитів підприємства.

Тесленко Т.І. запропоновано методику аналізу поточних зобов'язань, яка полягає у вивченні структури поточних зобов'язань, їх оборотності, визначенні ступеня платоспроможності та ліквідності підприємства, які розраховують на основі даних фінансової звітності, а також у здійсненні розрахунку граничної суми поточних зобов'язань під впливом таких чинників як доходи, витрати діяльності, оборотні активи підприємства. Це буде здійснено з метою встановлення платоспроможності підприємства та запобігання його банкрутству [2, с. 13].

Як процес удосконалення І.Я. Омецінською здійснено класифікацію боргів підприємства: з терміном погашення до трьох місяців; від трьох до шести місяців; більше шести місяців [3, с. 12].

На підприємствах України для удосконалення обліку розрахунків з постачальниками потрібно удосконалити не тільки теоретичні розробки в системи обліку поточних зобов'язань а й практичні впровадження. Розробити схему документування розрахунків між постачальниками та покупцями залежно від терміну та форм оплати, схему документообігу розрахунків з постачальниками на підприємстві. Це дозволить повністю розкрити облікову інформацію для ефективного управління господарською діяльністю підприємств.

Удосконалення існуючої в Україні системи обліку поточних зобов'язань можливе лише за умови її уніфікації, з міжнародною, але при одночасному урахуванні національних особливостей. Це дозволить повністю розкрити облікову інформацію для ефективного управління господарською діяльністю підприємств.

Література

1. Власюк Г.В. Шляхи вдосконалення бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Dtr_ep/2009_5/files/EC509_09.pdf.

2. Тесленко Т.І. Облік і аналіз поточних зобов'язань : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)» / Т.І. Тесленко – Київ, 2009. – 21 с.

3. Омецінська І.Я. Проблеми відображення зобов'язань на рахунках бухгалтерського обліку / І.Я. Омецінська // Обліково-аналітичні системи: глобальний і національний аспекти: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 16-17 травня 2006 р. – Полтава: РВЦ ПУСКУ, 2006. – Ч. 1. – С. 238-240.

УДК 636:657.6.003.12

Ліна Скнар,
студент ОКР "магістр" обліково-фінансового факультету
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА В ДЕРЖАВНИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Під час економічних перетворень аграрний сектор, будучи основним з бюджетоутворюючих секторів національної економіки, забезпечує продовольчу безпеку та продовольчу незалежність країни, формує значну частину валового внутрішнього продукту та фонду споживання населення. Однак, відіграючи значну роль в економічній і політичній стабільності держави, він підпадає під вплив негативних змін однієї з основних своїх галузей – тваринництва. Тому, на сьогодні, під час трансформації облікових процесів в Україні, актуальним залишається питання підвищення виробництва продукції тваринництва шляхом розробки ефективної методики і порядку проведення обліково-контрольних робіт у галузі.

Сільськогосподарські підприємства державної форми власності часто є дослідними господарствами навчальних закладів аграрного спрямування, фінансується за рахунок бюджетних коштів, а тому контроль за обліком результатів їх діяльності має істотне значення.

Тема обліку витрат на виробництво продукції тваринництва є предметом дослідження багатьох вітчизняних вчених. Серед них: М.Ф. Огійчук, Ф.Ф. Бутиниць, А.В. Харитонова, О.П. Завитій. Ними обґрунтовано методологію обліку та механізми контролю з обраної теми дослідження.

Метою роботи є вивчення стану і розробка рекомендацій з удосконалення бухгалтерського обліку та внутрішньогосподарського контролю обліку виробництва продукції тваринництва.

Початковим етапом контролю відображення витрат в бухгалтерському обліку підприємства, яке фінансується за рахунок бюджетних коштів, є оцінка правильності складання первинних документів. При цьому потрібно з'ясувати: 1) що є об'єктами обліку тваринництва – окремі групи тварин; виконані роботи у незавершеному виробництві; 2) за якими статтями витрат ведеться облік у тваринництві (витрати на оплату праці; відрахування на соціальні заходи; корми; засоби захисту тварин; роботи та послуги; амортизація; інші витрати; витрати на організацію виробництва й управління); 3) які витрати потрібно відносити на вищеперелічені статті ("Витрати на оплату праці": основну і додаткову оплату праці штатних працівників, найманих і залучених осіб; витрати на заохочення за якість виконаних робіт).

Значна увага під час контролю витрат повинна також приділятися питанням заготівлі та використання кормів. При цьому перевіряють виконання плану по кормовій базі та способи її зберігання, оскільки під час складання проектів кошторису зазначаються планові обсяги, які передбачається спрямувати на покриття видатків установи із спеціальних фондів проектів відповідних бюджетів, включаючи планові обсяги запозичень, що надійдуть до спеціального фонду кошторису.

Загалом розподіл видатків спеціального фонду проекту кошторису проводиться виключно в межах і за рахунок відповідних надходжень, запланованих на цю мету в зазначеному фонді.

Під час внутрішньогосподарського контролю за даними бухгалтерського обліку аналізують виконання виробничої програми, виявляють кількісний вплив чинників на валове виробництво продукції, з'ясовують причини зниження продуктивності тварин, виявляють резерви і розробляють заходи по їх використанню. Також здійснюють перевірку незавершенного виробництва. Дані на аналітичних рахунках незавершеного виробництва порівнюють з інвентаризаційними матеріалами, первинними документами, нормативами на списання матеріальних цінностей, технологічними картами, використовуючи прийоми зустрічної і арифметичної перевірки документів. Контроль за відображенням витрат та оприбуткування продукції тваринництва в бюджетних установах сільськогосподарського призначення потрібно здійснювати на підставі Плану рахунків бухгалтерського обліку і Порядку застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку бюджетних установ.

Отже, з метою правильного розподілу запланованих витрат необхідно здійснювати систематичний контроль за веденням первинних документів з відображення витрат.

Література

1. Огійчук М.Ф. Бухгалтерський облік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.twirpx.com/file/671860.
2. Харитонова А.В. Облік поточних біологічних активів тваринництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.balance.ua.
3. Положення стандарт бухгалтерського обліку 16 “Витрати” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rada.gov.ua.
4. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rada.gov.ua.
5. Система управлінського обліку на сільськогосподарських підприємствах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua.

УДК 658.15

Іванна Гаврильчук,
студент 5 курсу, ОКР “магістр”
ДВНЗ “Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника”
м. Івано-Франківськ

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ДІЯЛЬНОСТІ ЖКГ В УМОВАХ КРИЗИ

Ухвалення управлінських рішень має супроводжуватися використанням адекватних методів, які б забезпечували їх належною інформацією. Інформація про договори й ціни, терміни й графіки виконання робіт і надання послуг, наявність засобів і потреби в засобах для виконання належним чином договірних зобов'язань формується з використання сучасних методів управлінського обліку, що забезпечує формування даних для внутрішніх користувачів та сприяє розвитку підприємств ЖКГ у період фінансової нестабільності вітчизняної економіки.

Управлінський облік сприяє менеджменту підприємств ЖКГ ухвалювати рішення на основі наявної достовірної інформації, позитивно впливаючи на фінансовий стан підприємства, зокрема за виробничою програмою, окремими напрямами діяльності й житлово-комунальними послугами, що надаються; накопичувати й направляти фінансові кошти на розвиток і виконання виробничих, соціальних, екологічних та ін. програм, планувати доходи й витрати за всіма видами діяльності, здійснювати контроль витрат на виробництво й реалізацію робіт і послуг; проводити аналіз господарської діяльності по кожному центру відповідальності в необхідних аналітичних і часових розрізах з метою забезпечення ефективної діяльності організації в цілому [4].

Ухвалення рішення, по суті, є процесом вибору найкращого варіанту досягнення поставлених цілей. У процесі управління в кожному центрі відповідальності менеджери підрозділів постійно ухвалюються рішення. Однак окремий менеджер може керуватися своїм баченням проблеми та шляхів її вирішення і не мати уявлення про всі системні наслідки рішення. Уникнути ізольованості прийняття рішень від цілей організації у кожному центрі відповідальності, сприяє створення системи управлінського обліку, орієнтованої на глобальні цілі організації.

Інформаційною базою управлінського обліку в на підприємствах ЖКГ є первинні документи фінансового обліку, фінансова звітність, спеціалізовані форми управлінського обліку й звітності, акти податкових перевірок, довідкова література тощо. Особливу роль в інформаційній базі відіграють документи й звітність центрів доходів і витрат, спеціально розроблені для облікових процедур та організації документообігу.

Специфіка організації управлінського обліку підприємств ЖКГ обумовлена, функціонуванням в умовах природної монополії та особливостями технології виробництва й передачі кінцевої продукції (послуг) [2, с. 98]. Засоби праці підприємств ЖКГ є складними інженерними конструкціями, окремі ланки яких (мережі, пункти, системи споживання) жорстко взаємопов'язані технологічними режимами вироблення, транспортування й розподілу системи надання послуг. Комунальні послуги характеризуються такими особливостями: послуги є товаром, що має певні споживчі властивості; вони включають повний цикл робіт, що забезпечує кінцевий результат (реалізацію послуги споживачеві) [1].

Основними особливостями виробництва й надання послуг ЖКГ, що впливають на побудову обліку доходів і витрат, а також розрахунок вартості послуги й формування фінансового результату, є надання обмеженого переліку послуг; жорсткий і безперервний зв'язок виробництва, передачі й споживання теплоенергії, води, газу тощо; нерівномірність виробництва ряду послуг, таких як прибирання снігу, забезпечення теплоенергією у зв'язку із сезонними коливаннями; неоднозначність визначення величини послуг, отриманих споживачем; наявність утрат при передаванні послуг споживачеві; використання частини послуг для власних потреб [3].

Управлінський облік на підприємствах ЖКГ в умовах фінансової кризи й перетворення, які відбуваються в галузі ЖКГ, не задовольняють вимоги сучасного розвитку й не можуть забезпечити достатню інформаційну базу для ухвалення управлінських рішень в умовах невизначеності, що збільшується.

Перспективними напрямками вдосконалення управлінського обліку на підприємствах ЖКГ є створення системи управлінського обліку, що об'єднує в собі методи, підходи та етапи, єдині для всіх підрозділів підприємства. Крім того, необхідно розробити моделі управління витратами й доходами для ЖКГ на основі автоматизації управлінського обліку та навчання, бухгалтерів-аналітиків [2, с. 148]. Перспективи розвитку управлінського обліку розглядаються в узагальненні наявних його елементів, переході від обліку витрат до їх управлінського аналізу й далі - від управлінського аналізу витрат до стратегічного управління витратами. І головним тут буде оптимальне поєднання елементів методу управлінського обліку витрат, виходячи зі специфіки конкретного підприємства ЖКГ.

Література

1. Закон України "Про житлово-комунальні послуги" від 24.06.2004 р. №875-IV // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1875-15.

2. Атамас П. Й. Управлінський облік / П. Й. Атамас. – Донецьк-Київ: Центр навчальної літератури. – 2006. – 440 с.

3. Голубенко З. І. Проблеми контролю ціноутворення та бюджетного фінансування у ЖКГ України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rusnauka.com/9_DN_2010/ Economics/61315.

4. Оніщук Г. Економіка житлово-комунального господарства: нові підходи в формуванні цінової та тарифної політики / Г. Оніщук // Економіка України. – 2001. – № 7. – С. 22-28.

УДК 657.422.1

Христина Шпак,
студент 5 курс, ОКР "магістр"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ОБЛІК ГРОШОВИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА

Системи управління підприємством свідчить про значні недоліки в інформаційному забезпеченні, зокрема функції обліку. Показники грошових потоків швидше і надійніше реагують на розвиток кризових явищ в господарському механізмі та не залежать від умов облікової політики підприємства. В умовах нестабільності та поширення кризових явищ в економіці України та світу актуальною є необхідність підтримання достатнього рівня грошових коштів на підприємстві.

Облік грошових коштів знайшов широке відображення в працях таких вчених як М.Т. Білухи, Ю.Ф. Брігхема, Ф.Ф. Бутинця, А.М. Герасимовича, С.Ф. Голова, К. Друрі, Г.Г. Кірейцева, В.В. Сопка, М.С. Пушкара, М.Г. Чумаченко, В.О. Шевчука, Г.В. Савіцької та ін., де розкривають ідеї щодо обліку грошових потоків за центрами фінансової відповідальності, адаптуючи їх до особливостей національної системи бухгалтерського обліку.

Як показує практика, облік грошових коштів достатньо відрегульований законодавчими та нормативними актами. Згідно міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (МсБО) 7 – грошові кошти складаються з готівки в касі і депозитів до запитань [1]. У процесі кругообороту грошові кошти підприємства утворюють грошові потоки [2]. Але розширення форм і методів здійснення розрахунків,

властивостей та функцій грошових коштів як інструментів забезпечення оперативної платоспроможності стали основною причиною уточнення й деталізації відображення в обліку та контролю операцій з ними. На сьогодні виникає необхідність у застосуванні конкретних прийомів управління грошовими коштами, джерелом якого є достовірне інформаційне забезпечення.

Щоб успішно реалізувати окремих функцій управління на підприємствах застосовується комплекс фінансових інструментів: планування, регулювання та облік.

Планування включає: розробку платіжного календаря, планування грошових резервів та швидкості обігу грошей. План руху грошових коштів дозволяє оцінити стан платоспроможності підприємства протягом планового періоду, дотримання встановлених нормативів формування запасів грошових коштів та організацію роботи щодо залучення поступлень грошей.

Регулювання полягає в коригуванні строків платежів, розмірів залишків грошових коштів, швидкості обігу грошових коштів.

Процес обліку грошових коштів та їх руху визначає фактичний стан грошових коштів. За допомогою функції обліку керівництво підприємства отримує інформацію про фактичні обсяги грошових коштів, якими може розпоряджатися та на підставі отриманих даних оперативно приймати управлінські рішення і тим самим впливати на платоспроможність підприємства та рух грошових коштів.

За твердженням В.В. Варавка надійна система обліку грошових потоків є необхідною передумовою ефективного управління і повинна базуватися на спільній з системою фінансового обліку базі даних і забезпечувати менеджмент релевантною для прийняття ефективних управлінських рішень інформацією [3].

На основі проведеного дослідження процесу обліково-аналітичного забезпечення управління грошовими коштами підприємства можна зробити висновок, що:

- діяльність кожного підприємства прямо залежить від правильної організації обліку грошових коштів;

- облік грошових коштів, має важливе значення для правильної організації грошового обігу, розрахунків і кредитування на підприємствах, сприяє зміцненню платіжної дисципліни, та ефективному використанні фінансових ресурсів;

- ефективність організації обліку грошових коштів забезпечить раціональний розподіл, використання грошових коштів та успішну фінансову діяльність підприємства;

- за фінансовими потоками не ведеться системного обліку, що негативно впливає на грошове забезпечення діяльності підприємства.

Все це дозволить підвищити ефективність управлінських рішень та покращить результати фінансово-господарської діяльності в цілому і, зокрема, управління грошовими коштами. Однак розвиватися і успішно конкурувати зможуть лише ті підприємства, які зуміють реально впровадити у систему фінансового управління міжнародні стандарти управління грошовими потоками, як з позиції їх аналізу та оцінки, так і з позиції планування їх руху у перспективі, що сприятиме стабільному і ритмічному їх розвиткові і досягнення стратегічних завдань функціонування на ринку.

Література

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 (МСБО 7) Документ 929.019, редакція від 01.01.2012 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_019.

2. НП(с)БО 1 "Загальні вимоги щодо фінансової звітності" Затверджений положенням від 31.03.1999. № 87 Міністерства фінансів України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0398-99.

3. Варавка В.В. Управлінський облік грошових потоків підприємства / В.В. Варавка // [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=%D0%A3%D0%94%D0%9A.

УДК 658.14

Ярослав Процак,
студент 5 курсу ОКР "магістр"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

З розвитком ринкових відносин в Україні суттєво зріс рівень ризику господарської діяльності. Зміни у формуванні ринкового середовища призводять до того, що більшість вітчизняних підприємств завищують витрати з метою мінімізації податків та приховування прибутків. Це призводить до недостовірності фінансової звітності підприємств.

Значимість власного капіталу обумовлюється тим, що він забезпечує фінансову стабільність підприємства. Отже, проблема визначення поняття "власний капітал", структура і динаміка якого характеризують фінансовий стан підприємства як елементу бухгалтерського обліку є актуальні.

Проблеми обліку та аналізу капіталу досліджуються в працях провідних вчених-економістів. Серед учених, які здійснили внесок в удосконалення обліку капіталу на різних етапах, слід назвати таких: М.Д. Алексеєнко, В.Е. Ануфрієв, А.В. Бугайова, Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, Г.Г. Кірейцев, М.Ю. Медведєв, М.С. Пушкар, Н.М. Ткаченко, В.В. Сопко та ін.

Рисою капіталу, як економічної категорії, є подвійність його природи. Він, з одного боку, є потенціалом або накопиченим багатством, яке дає можливість регулярно отримувати економічні вигоди. З другого боку розуміння категорії капіталу означає вартість, яка приносить додаткову вартість, що здатна приносити дохід [1, с. 161].

За твердженням В.В. Сопка, власний капітал – це власні джерела підприємства, які без визначення терміну повернення внесені засновниками або залишені ними на підприємстві з прибутку після оподаткування [2].

На думку А.П. Бобяка, за економічним змістом роль власного капіталу полягає в забезпеченні підприємства власними фінансовими ресурсами, необхідними для початкових інвестицій і продовження господарської діяльності з метою реалізації відповідної мети. У правовому аспекті передбачає, що його розмір визначає межі мінімальної матеріальної відповідальності, які підприємство має за своїми зобов'язаннями [3, с. 9].

Як економічна категорія капітал є системою економічних відносин між суб'єктами господарської діяльності. Ця система відносин включає відносини між працівником та підприємством з приводу праці, а також її результативності та розподілу результатів; відносин між працівниками і учасниками фінансової діяльності, акціонерами та інвесторами з питань розподілу доходів.

До економічної сутності капіталу можна віднести такі характеристики:

– є певним запасом, який використовується в процесі виробництва;

– розкриває фінансові ресурси підприємства, які приносять прибуток;

– виступає інвестиційним ресурсом;

– формується завдяки заощадженням, які можуть перетворитися на капітал у процесі виробничого використання;

– виступає як головний чинник розміщення капіталу;

– служить як головне джерело формування добробуту власників підприємства;

– є засобами спрямованими на організацію й забезпечення продуктивної праці.

До елементів власного капіталу, які не відображають його вартості, відносять: суми уцінок, що відображаються в активі та в капіталі підприємства, які впливають на нерозподілений прибуток; суми дооцінок, які не завищують капітал та прибуток, та інші наведені в активі балансу відстрочені податкові активи, суми проведеної індексації основних засобів, на яку був штучно підвищений додатковий капітал і потім залишився невідрегульований, суми в дебіторській заборгованості. Вищеперераховані причини призводять до невиробничого збільшення власного капіталу, а це означає, що його частина не буде використовуватися ефективно, а в деяких випадках і взагалі не буде використовуватися.

Проводячи дослідження потрібно удосконалити показники внутрішньої звітності про складові власного капіталу та систему аналітичних показників для оцінки ефективності використання власного капіталу підприємства.

Пропонуємо розробити рекомендації щодо обґрунтування теоретичних положень щодо удосконалення організації та методики обліку, здійснення аналітичної оцінки формування і змін власного капіталу на підприємствах різних організаційно-правових форм.

Література

1. Большой бухгалтерський словар [под ред. А.Н. Азрилияна]. – М.: Институт новой экономики, 1999. – 574 с.

2. Сопко В.В. Бухгалтерський облік капіталу (пасивів) в управлінні підприємством / В.В. Сопко // Вчені записки. – Вип. 8 – К.: КНЕУ, 2006. – 310 с.

3. Бобяк А.П. Бухгалтерський облік власного капіталу підприємств різних організаційно-правових форм / А.П. Бобяк // Автореферат кандидата економічних наук. – К., 2011. – 22 с.

УДК 658.15

Андрій Стельмащук,
студент 5 курсу, ОКР "магістр"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ СЛУЖБИ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ НА МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

У власника чи уповноваженої особи малого підприємства виникає проблема організації контролю за збереженістю та ефективність використання майнових ресурсів, які вкладені в господарський обіг. Традиційно, з метою контролю на підприємствах створюються контрольно-ревізійний відділи та служби внутрішнього аудиту. Проте малі підприємства обмежені граничним розміром фінансових та трудових ресурсів, а це значить, що вони не можуть одночасно дозволити обидві служби контролю. Та і враховуючи обсяги та номенклатуру господарських процесів, процедури контролю успішно може виконувати одна із згаданих служб [1].

На промислово виробничих підприємствах, та у великих торгових мережах функціонують ревізійні служби, які в обов'язки яких, входить непланова перевірка на замовлення керівництва підприємства. За результатами таких перевірок встановлюються факти зловживань та порушень працівниками встановлених внутрішніх норм та чинного законодавства. Також, ревізійні служби проводять планову перевірку, задля контролю за дотриманням норм трудової дисципліни та виконанням внутрішніх інструкцій, розпоряджень, наказів тощо [2].

Подібну роботу здійснюють внутрішні аудитори, проте існують розбіжності між внутрішнім аудитом та контрольно-ревізійною роботою. Ці розбіжності схиляють пріоритетність вибору організаційної структури контрольної служби на малому підприємстві на бік служби внутрішнього аудиту. Зокрема, внутрішні аудитори розробляють стратегічні плани роботи на кілька звітних періодів, що дозволяє визначити параметри невизначеності для суб'єктів малого підприємництва у плановому періоді. Таким чином служба внутрішнього аудиту може спрямовувати наявні в неї ресурси і можливості на першочерговий контроль найбільш ризикових сфер діяльності першочергово. В той час, як ревізійна служба в плані перевірок не орієнтується на вплив екзогенних факторів на окрему бізнес процеси [2].

Суттєво відрізняються і методи перевірки служби внутрішнього аудиту і ревізійної комісії. Контрольно-ревізійні служби роблять висновки за результатами вивчення змісту первинних документів, констатуючи факти порушень і не акцентуючи увагу на їх причинах та можливостях усунути їх у майбутньому. Внутрішній аудит проводить вивчення виробничих процесів, господарських, організаційних та юридичних взаємозв'язків між ними через проведення анкетування та інтерв'ю з працівниками і керівниками підрозділів. Метою внутрішнього аудиту є – встановлення першопричини виявленої проблеми та пошук шляхів усунення її наслідків, а головне, шляхів усунення можливості виникнення подібних проблем у майбутньому. Внутрішній аудит є дієвим інструментом контролю для малих підприємств, оскільки дає не тільки ретроспективну оцінку якості організації обліку бізнес процесів, але і виявляє можливості для підвищення ефективності використання ресурсів підприємства [2]. Іншими словами, служба внутрішнього аудиту на малих підприємствах забезпечує власників та керівників дієвим інструментом оперативного контролю, який сприяє підвищенню ефективності бізнесу.

Методика здійснення оперативного контролю бізнес процесів на малих підприємствах дозволяє перевірити стан бухгалтерського обліку швидко та з максимальним ефектом. В оперативному режимі, звичайно, немає змоги передивлятися всі первинні документи та облікові реєстри, відшукувати, де на документах немає підписів чи інших реквізитів, тощо. При швидкій перевірці є можливість виявити тенденції (напрямки, спрямованості, схильності, властивості) конкретного обліку. А тут маємо залежність: виявивши відповідну тенденцію, можемо з високою вірогідністю припускати наявність конкретних помилок та побачити майже всі типові та нетипові групи господарських операцій, які проводить підприємство. І є можливість проаналізувати, чи правильно вони відображаються в обліку.

Малі підприємства юридичні особи, які мають право ведення спрощеного обліку доходів і витрат, зокрема відповідають критеріям, визначеним пунктом 154.6 статті 154 розділу III Податкового кодексу України, та малі підприємства не зареєстровані платниками податку на додану вартість зведену реєстрацію господарських операцій можуть здійснювати з використовуючи відповідні методичні рекомендації [3, 4, 5]. Тенденції та групи операцій виявляються шляхом перевірки всього-на-всього одного підсумкового реєстру бухгалтерського обліку. При журнально-ордерній системі - це Головна книга. При шаховій - шахова відомість (паралельно з оборотною) тощо. Навіть малі підприємства, облік яких автоматизовано, роздруковують підсумковий реєстр здебільшого у вигляді Головної книги чи зведеної оборотної відомості. Тому весь оперативний контроль побудовано на перевірці саме зведеного регістру.

Література

1. Суха О.Р. Обов’язковий аудит фінансової звітності в системі малого бізнесу / О.Р. Суха // Вісник Тернопільської академії народного господарства , науковий журнал ТАНГ. Випуск II – Тернопіль: “Економічна думка”. – 2000. – С. 161-164.

2. Каменська Т. Необхідність створення служби внутрішнього аудиту на підприємстві / Т. Каменська // Вісник податкової служби України. – 2009. – №28. – С. 30-32.

3. Методичні рекомендації по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку, затверджені наказом Мінфіну України від 29.12.2000 р. N 356.

4. Методичні рекомендації щодо застосування регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами, затверджені наказом Мінфіну України від 25.06.2003 р. N 422

5. Методичні рекомендації щодо застосування регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами, затверджені наказом Мінфіну України від 15.06.2011 р. N 720

6.

УДК657.471:657.243.2

Олександра Шпірак,
студент 5 курсу ОКР “магістр”
ДВНЗ “Прикарпатського національного університету ім.. В. Стефаника”
м. Івано-Франківськ

ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «НАКЛАДНІ ВИТРАТИ»

Діяльність будь-якого суб’єктагосподарювання зустрічається з поняттям «витрати». Саме вони є невід’ємною умовою функціонування підприємства, адже вони є базою для формування цінової політики .

На сьогоднішній день продукція українських виробників має досить низьку конкурентоспроможність, що спричинено великими витратами на її виробництво. Все це вимагає приділяти витратам значну увагу.В таких умовах при управлінні діяльністю важливим є правильно визначити сутність поняття та розуміти економічний зміст категорії витрати, їхнє місце та функціональну роль у багатоаспектній діяльності підприємства. Визначення сутності та економічного змісту витрат повинно спрямовуватись на управлінські цілі.

Відповідно до П(С)БО 16 під витратами розуміють зменшення економічних вигод внаслідок вибуття активів або збільшення зобов’язань, які призводятьдо зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу зарахунок його вилучення або розподілення власниками) [1].

При цьомувитрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визнаннямдоходу, для якого вони були здійснені.

Оскільки, ціна продукції складається із сукупних витрат на її виробництво і реалізацію та певної величини прибутку, то відповідно чим нижчі ці витрати, тим вищим буде розмір прибутку та більш ефективною така діяльність. Таким чином, витрати виступають інструментом цінової політики та вимірником ефективності діяльності підприємства, а також їх можна розглядати як інструмент управління прибутком підприємства, оскільки між ними та прибутком існує прямий зв'язок.

Накладні витрати **-** витрати, витрати, які супроводжують, супутні основному виробництву, пов`язані з ним. Це витрати на утримання та експлуатацію основних засобів, на управління, організацію, обслуговування виробництва, на відрядження, навчання працівників та так звані непродуктивні витрати.

Таким чином, до складу накладних витратвключаються*:*

– виробничі накладні витрати - витрати, що пов’язані з обслуговуванням виробництва;

– адміністративні витрати, пов’язані ізуправлінням та організацією у цілому;

– витрати на збут, пов’язані з просуваннямтовару від продавця до покупця.

Відповідно до П(с)БО 3 і П(с)БО 16 структура загальних витрат майже аналогічна, у т. ч. донепрямих відносяться загальновиробничі, адміністративні витрати, витрати, що пов’язані зізбутом продукції, та інші операційні витрати. До складу виробничих накладних витрат усвітовій практиці в особливу групу виділені витрати у вигляді компенсації обслуговуючому та управлінському персоналу за роботу у понадурочний час і витрати у вигляді втрати часу.

Це, у свою чергу, є однією з ознак накладних витрат. Внаслідок широкого розвитку автоматизації процесів виробництва, прямі витрати на оплату праці виробничих працівників можуть розглядатися у складі накладних витрат. У результаті у світовій практиці управлінського обліку утворилась нова група витрат - витрати на обробку або конверсійні витрати. Виробничі накладні витрати і прямі витрати на оплату праці об’єднує одна характерна особливість: вони приймають участь у процесі доведення сировини і матеріалів до кінцевого продукту[2].

До накладних відносяться всі витрати підприємства, окрім прямоїзаробітної платні і прямих матеріальних витрат. Вони викликані підготовкою,організацією, обслуговуванням і управлінням.

До складу виробничих накладних витрат входять витрати на зміст іексплуатацію устаткування і цехові витрати на правління і зміст будівель,споруд виробничого призначення і ін. Витрати на зміст і експлуатаціюустаткування по відношенню до виробництва є основними, оскільки без машин іустаткування неможливий процес виробництва. Проте вони не можуть бутивіднесений до прямих витрат на продукцію, виробничий процес.

У результаті можна зробити висновок, що останнім часом спостерігається тенденція до перегляду існуючих концепції класифікації прямих витрат, яка полягає у тому, що достовірність і точність в обчисленні собівартості продукції забезпечується тим більше, чим ширше використовується принцип максимальної локалізації витрат, тобто прямого віднесення їх на собівартість окремих видів продукції. Тому, чим менше використовуються прийоми непрямого розподілу витрат між окремими видами продукції (так як це неминуче веде до перекручувань у калькулюванні собівартості продукції), тим достовірніше і точніше є обчислення собівартості продукції. При неможливості уникнення непрямих способів розподілу важливо використовувати такі, які допускають мінімальний перерозподіл і забезпечують найбільшу точність у калькулюванні собівартості виробів.

Література

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 “Витрати”:Національні стандарти бухгалтерського обліку // Все про бухгалтерський облік № 8-9.– 2012. – С. 88-93

2. Скрипник М.І. Сутність витрат як економічної категорії / М.І. Скрипник //ВісникЖДТУ.- Серія «Економічні науки» 2009.-Вип.4 (50) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу:.http://archive.nbuv.gov.ua/portal/ Soc_gum/Vzhdtu_econ/2009_4/33.pdf

3. Власенко Л.А. Економічна сутність поняття «витрати» // Формування ринкових відносин в Україні. – 2009. - №1(92). - С. 1- 65.

УДК 658.783 : 658.788.4 : 657

Ольга Гайдар,
студент 5 курсу ОКР "магістр"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ТОВАРНО-МАТЕРІАЛЬНІ ЦІННОСТІ: КЛАСИФІКАЦІЙНІ ОЗНАКИ ТА ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ

У виробничо-господарської діяльності кожного підприємства, в тому числі в закладах освіти, важливе значення мають товарно-матеріальні цінності. Термін "товарно-матеріальні цінності" за економічним змістом відповідає терміну "запаси". Відповідно, основні засоби до їх складу не включаються [1].

У процесі виробництва товарно-матеріальні цінності враховуються по-різному. Окремі з них повністю споживаються (сировина, матеріали, комплектуючі вироби, напівфабрикати), інші – змінюють тільки свою форму (мастильні матеріали, лаки, фарби), треті – використовуються для виробів без зовнішніх змін (запасні частини), четверті – лише сприяють виготовленню виробів, але не входять в їх масу або хімічний склад (інструмент, спецодяг та ін.). Тому виокремлюють різні види товарно-матеріальних цінностей (рис. 1).

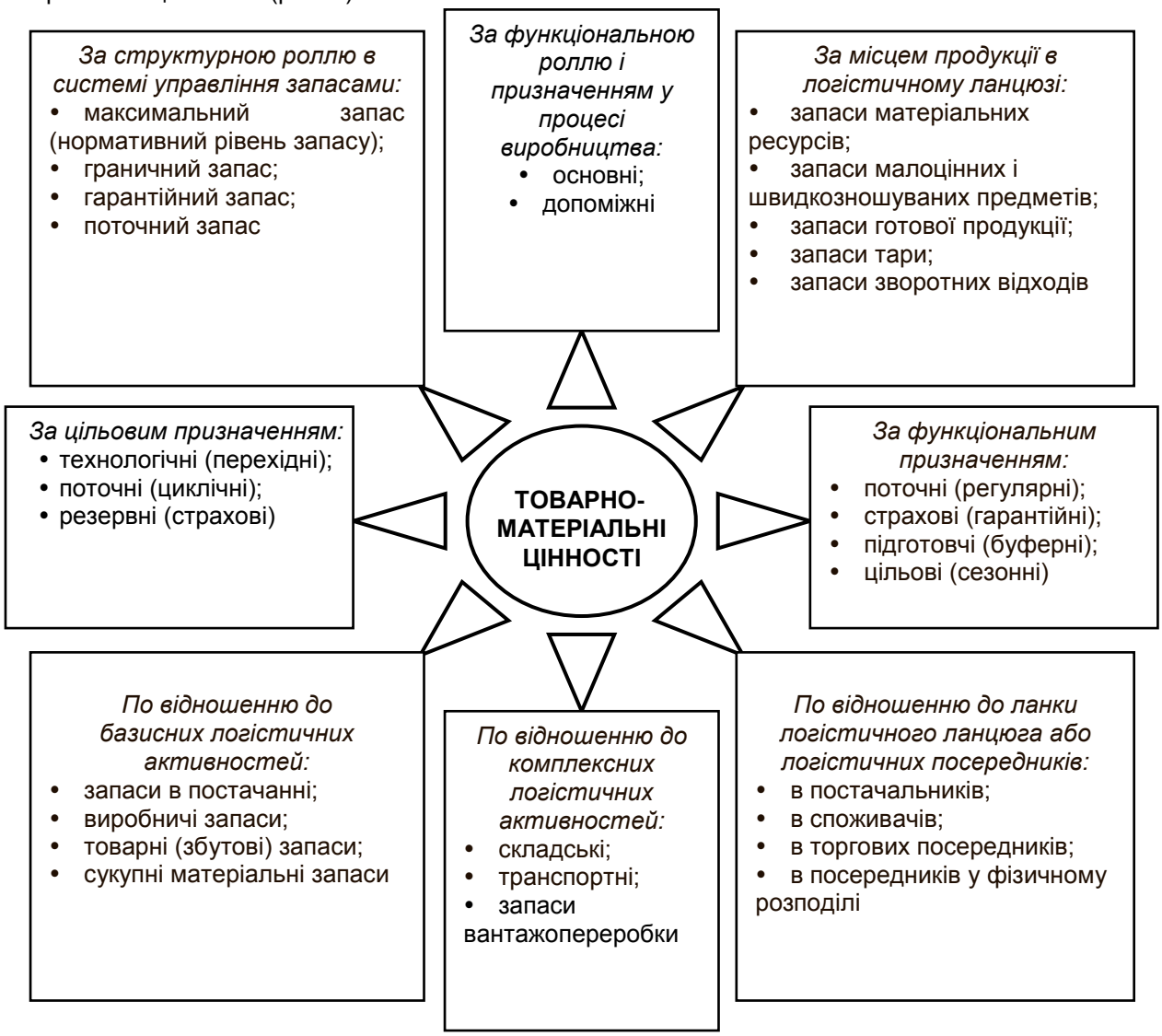

Джерело: розроблено на підставі [2; 3; 4].

Рис. 1. **Класифікація товарно-матеріальних цінностей.**

Сьогодні в ринкових умовах важливе значення має придбання матеріально-виробничих цінностей. Вони не повинні бути надмірними, оскільки витрачені на них кошти перебуватимуть без руху, тобто не зможуть бути використані для інших господарських операцій.

Для належного постачання, зберігання та споживання товарно-матеріальних цінностей, із подальшим раціональним використанням, бухгалтерський облік повинен відображати повну, прозору інформацію, що дозволить щомісяця проводити аналітичні процедури. Доцільно, щоб його дані містили потенційні методи пошуку резервів зниження собівартості продукції через раціональне надходження на підприємство товарно-матеріальних цінностей від постачальників.

Облік товарно-матеріальних цінностей ведеться відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 123 “Запаси” для суб’єктів державного сектора [5] та 9 “Запаси” – приватного [6].

Облік товарно-матеріальних цінностей ведеться на активних, основних, інвентарних рахунках класу 2 “Запаси”. Вони призначені для узагальнення інформації про наявність та рух сировини, матеріалів, палива, тари, запасних частин та інших запасів, які використовуються при виробництві готової продукції, виконанні робіт і наданні послуг, в загальних та адміністративних цілях, в процесі реалізації готової продукції (товарів, робіт, послуг) [7].

Організація матеріального обліку – одна з найбільш складних ділянок облікової роботи. На промисловому підприємстві їх номенклатура обчислюється десятками тисяч найменувань. Не менш трудомісткий процес обліку товарно-матеріальних цінностей і в навчальних закладах. Тому організація обліку і контролю за їх придбанням, перевезенням, збереженням і використанням характеризується значними труднощами. Велике значення має автоматизація облікових робіт, починаючи від виписки облікових документів і закінчуючи складанням необхідної звітності. Невід’ємною частиною обліку і контролю товарно-матеріальних цінностей є економічний аналіз їх використання, що поглиблює пошуки резервів підвищення ефективності діяльності підприємства (організації, установи).

Література

1. Товарно-матеріальні цінності [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/

2. Губачова О.М. Облік у зарубіжних країнах / О.М. Губачова, С.І. Мельник. – Бібліотека українських підручників. – 2011. – 540 с.

3. Чеботарев Н.Ф. Оцінка вартості підприємства (бізнесу) / Н.Ф. Чеботарев – 2009. [Електронний ресурс] / Н.Ф. Чеботарев // Режим доступу : http://library.if.ua/book/

4. Логістика товарно-матеріальних запасів [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.refine.org.ua/

5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 123 “Запаси” Наказ Міністерства фінансів України від 12.10.2010 р. № 1202 [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.minfin.gov.ua/

6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 “Запаси” Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246 [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.minfin.gov.ua/control/

7. Джога Р.Г. Бухгалтерський облік в бюджетних установах / Р.Г. Джога, С.В. Свірко, Л.М. Сінельник. – К. : КНЕУ. – 2009. – 439 с.

УДК: 338.512: 338.47

Всеволод Герба,
студент 5 курсу ОКР “магістр”
ДВНЗ “Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника”
м. Івано-Франківськ

СОБІВАРТІСТЬ, ЯК ГОЛОВНА СКЛАДОВА ТРАНСПОРТНИХ ПОСЛУГ

У ринковому середовищі на результативність розвитку суб’єктів господарювання впливає попит і пропозиція. У зрівноваженні цих показників важливе місце посідає собівартість продукції, робіт чи послуг, яка формує більшу частину ціни. Це стосується також транспортних послуг.

Для відображення накопичення та структуризації витрат при здійсненні перевезень використовують наказ № 65 від 05.02.2001 р. Міністерство транспорту України “Про затвердження Методичних рекомендацій з формування собівартості перевезень (робіт, послуг) на транспорті” [1].

Рекомендації застосовуються для планування, ведення обліку і калькулювання собівартості перевезень вантажів і пасажирів, робіт і послуг, пов'язаних з транспортним процесом, як на транспортних підприємствах, так і на інших підприємствах, що виконують зазначені роботи (послуги), незалежно від форм власності і підпорядкування, але з урахуванням технологічних та організаційних особливостей кожного підприємства.

Конкретний перелік і склад статей калькулювання собівартості перевезень визначається підприємством.

У структурних підрозділах транспортних підприємств, що виділені в окремі виробничі одиниці, які належать до інших галузей економіки (промисловість, будівництво, сільське господарство та ін.), застосовуються типові положення з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) відповідних галузей.

Згідно з Методичними рекомендаціями собівартість перевезень (робіт, послуг) – це виражені в грошовій формі поточні витрати транспортних підприємств, безпосередньо пов'язані з підготовкою та здійсненням процесу перевезень вантажів і пасажирів, а також виконанням робіт і послуг, що забезпечують перевезення [1].

В основному на транспортних підприємствах калькуляція собівартості має такі складові: паливо, основна і додаткова зарплата, нарахування єдиного соціального внеску на фонд заробітної плати, знос автошин, знос акумуляторів, ремонт і технічне обслуговування виробничих транспортних засобів, знос транспортних засобів, обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів, обов'язкове страхування водіїв від нещасних випадків на транспорті, обов'язкове страхування від ризиків перевезення небезпечних вантажів, дозвіл на перевезення великовагових вантажів, загальновиробничі та адміністративні витрати.

Переважно на транспортних фірмах не включаються в формування собівартості витрати на збут та інші непередбачувані витрати.

Згідно вище сказаного частка собівартості у витратах на транспортних підприємствах може становити від 80 до 95 %. Це залежить від того, яким чином підприємство здійснює витрати на збут (ЗМІ, інформаційні повідомлення на транспортних засобах тощо), а також від інших непередбачуваних витрат (штрафи, пені, витрати від псування цінностей тощо.)

Отже, собівартість на підприємствах, які надають транспортні послуги є ключовим поняттям для формування витрат і в подальшому ціни, та базою для оцінки економічної ефективності і якості надання послуг. На нашу думку потрібно включати таку статтю витрат, як інші непередбачувані витрати, з метою уникнення фінансової нестабільності при настанні цих подій. Величина цих витрат повинна становити не більше 10 % від загальної собівартості, це пояснюється тим, що дані витрати не набувають постійного характеру. Дану суму рекомендуємо відносити на аналітичний рахунок резервного капіталу до повного його формування (25 % від статутного капіталу), а статтю непередбачуваних витрат, яку буде сплачувати покупець разом з ціною, відносити на прибуток від основної діяльності підприємства.

Література

1. "Про затвердження Методичних рекомендацій з формування собівартості перевезень (робіт, послуг) на транспорті". Наказ № 65 від 05.02.2001 р. Міністерство Транспорту України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0065361-01

УДК 657.37:334.012.64

Наталія Пук,
студент 5 курсу ОКР "магістр"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Господарські операції, щоденно здійснюються підприємствами, оформлюються первинними

документами та відображаються в облікових регістрах. Для управління діяльністю підприємства, оцінки її результатів необхідне певне узагальнення усіх змін внаслідок проведених господарських операцій. Це особливо потрібно для зовнішніх користувачів. Для задоволення їх інтересів складається фінансова звітність.

Відповідно до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" фінансова звітність – бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період [1].

Фінансова звітність складається всіма суб'єктами підприємницької діяльності – юридичними особами і надається органам, до сфери управління яких вони належать, трудовим колективам на їх вимогу, власникам (засновникам) відповідно до установчих документів, органам виконавчої влади та іншим користувачам фінансова звітність подається відповідно до законодавства [1].

Суб'єктами малого підприємництва є юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України [2].

Для суб'єктів малого підприємництва і представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності національними положеннями (стандартами) встановлюється скорочена за показниками фінансова звітність у складі балансу і звіту про фінансові результати [1].

П(С)БО 25 "Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва" установлює зміст і форму Фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва в складі Балансу (форма № 1-м) і Звіту про фінансові результати (форма № 2-м) та порядок заповнення його статей, а також зміст і форму Спрощеного фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва в складі Балансу (форма № 1-мс) і Звіту про фінансові результати (форма № 2-мс) та порядок заповнення його статей. Показники цих звітів наводяться у тисячах гривень з одним десятковим знаком [3].

Звітним періодом для складання фінансової звітності суб'єктами малого підприємництва є календарний рік. Квартальна звітність подається не пізніше 25-го числа місяця, що настає за звітним кварталом; річна – не пізніше 9лютого року, що настає за звітним роком [4].

Отже, спрощений фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва, значно менший від фінансового звіту малого підприємництва. Значно спрощена процедура його складання. Не зважаючи на скорочений перелік статей цих форм, їх аналітичні можливості щодо оцінювання фінансово-економічного стану малих підприємств досить широкі.

Література

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність: Закон України від 16.07.1999 р. № 996 – XII // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14

2. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4618-17

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 "Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва" затверджений наказом Міністерства фінансів України від 25 лютого 2000 р. № 39 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00

4. Про затвердження Порядку подання фінансової звітності: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2000 № 419 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-п

УДК 334.716:657.15

Володимир Терлецький,
студент 5 курсу ОКР "магістр"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ФОРМУВАННЯ ТА ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних умовах господарювання основною метою будь-якого підприємства є отримання прибутку. Прибуток є основним узагальнюючим показником фінансових результатів, який відображає ефективність роботи підприємства і одночасно слугує джерелом формування його капіталу, та платоспроможності.

Формування прибутку на підприємстві є складним процесом, на який впливає значна кількість чинників. До таких чинників можна віднести обсяг виробленої продукції чи наданих послуг їх ціну, якість, величину одержаної виручки від реалізації, собівартість товарів чи послуг, податкові ставки, та інші. Проте на кожному підприємстві в залежності від його виду та специфіки діяльності, вагомість тих чи інших факторів буде різною.

Варто сказати, що у процесі формування прибутку і фінансових результатів в цілому, важливим моментом є їх аналіз. Аналіз фінансових результатів можна проводити за допомогою багатьох методів, проте вважаємо, що найефективнішим буде факторний аналіз, який дає змогу отримати інформацію про величину впливу чинників, які мають прямий і опосередкований вплив на прибуток, та визначити недоліки підприємства, які потрібно змінити для покращення фінансових результатів.

Досліджуючи економічну літературу, було встановлено, що найчастіше для проведення факторного аналізу застосовують детерміновані та стохастичні факторні моделі. Використання тільки детермінованих моделей факторного аналізу, вважаємо, є недоцільним, оскільки такі моделі враховують тільки прямі фактори впливу на формування фінансових результатів, зокрема прибутку. З економічної точки зору, це є неправильним, оскільки не висвітлюються всі аспекти даного процесу. Ще одним недоліком таких моделей можна назвати те, що вони є дво- або три факторними, що значною мірою зменшує інформаційність аналізу і відповідно унеможливлює врахування всіх прямих факторів впливу на формування прибутку.

Стохастичні факторні моделі є доповненням і поглибленням детермінованих моделей, які застосовуються у випадку коли: необхідно вивчити вплив факторів, за якими неможливо побудувати жорстко детерміновану факторну модель; необхідно вивчити вплив факторів, що не піддаються об'єднанню в одній жорстко детермінованій моделі; необхідно вивчити вплив складних факторів, які не можуть бути виражені одним кількісним показником [2, с. 272].

Використання стохастичних моделей допомагає поглибити детермінований аналіз і виявити не тільки прямі фактори впливу на формування прибутку, а й визначити опосередковані, які не мають прямого з ним зв'язку. У процесі використання стохастичних моделей факторного аналізу необхідним є: виявлення чинників, які опосередковано впливають на результативний показник; вибрати метод, за допомогою якого можна було б визначити значення кожного чинника у зміні результативного показника; підібрати вид регресії, яка б давала змогу якісно оцінити зв'язок між чинниками і результативним показником.

На даний час існує багато методів стохастичного моделювання, зокрема: регресивний аналіз, дисперсійний аналіз, багатофакторний кореляційно- регресійний аналіз, трансформаційний аналіз, рангова кореляція, канонічна кореляція, часткова кореляція. Із всіх перелічених методів стохастичного планування, ми вважаємо, що найдоцільнішим є використання багатофакторного кореляційно-регресійного аналізу.

Метод кореляційно-регресійного (стохастичного) аналізу широко використовується для визначення тісноти зв'язку між показниками, що не перебувають у функціональній залежності, тобто зв'язок, проявляється не в кожному окремому випадку, а в певній залежності. За допомогою парної кореляції вирішуються дві головні задачі: складається модель діючих факторів (рівняння регресії); дається кількісна оцінка тісноти зв'язків (коефіцієнт кореляції) [1, с. 168]. Ще однією особливістю кореляційно-регресійного аналізу є те, що величина результативного показника змінюється під

впливом певної сукупності факторів, незважаючи на те, що одні мають більше значення, а інші навпаки не мають істотного значення.

Таким чином, за допомогою методів моделювання, та застосовуючи взаємозв'язки між показниками факторного аналізу можна будувати різні факторні моделі, які дозволяють здійснювати оцінку впливу чинників, як прямих, так і опосередкованих на зміну величини фінансових результатів. Проте потрібно дотримуватись того факту, що при побудові факторних моделей необхідно використовувати системи показників, які б давали змогу найбільш системно підходити до оцінки фінансових результатів діяльності підприємства.

Література

1. Заболотня К. Стохастичне моделювання економічного аналізу господарської діяльності [Текст] / К. Заболотня // Вісник КНУТД. – 2012. – № 6. – С. 166-171.

2. Мірко Н. Методи дослідження фінансового аналізу (стану) суб'єктів господарювання [Текст] / Н. Мірко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 6. – С. 268-272.

3. Шкромида В.В. Аналіз основних засобів енергозбутового підприємства та їх вплив на фінансові результати господарювання / В.В. Шкромида, В.П. Терлецький // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону : науковий збірник / [за ред. І.Г. Ткачук]. – Івано-Франківськ: Вид-во Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2013. – Вип. 9. – Т. 2. – С. 107-111.

УДК 657.4:336.34

Оксана Глебчук,
студент 5 курсу ОКР "магістр"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ШЛЯХОМ ВПРОВАДЖЕННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Сучасна конкурента боротьба диктує умови, за яких виробництво готової продукції та отримання доходів від її реалізації є основними проблемами функціонування підприємства на ринку. Ринкові відносини вимагають від них швидкої окупності витрат та оперативного реагування на зміни споживчого попиту. В реальних умовах змінна структура споживчого попиту за номенклатурою виробів та обсягом реалізації не завжди збігається зі структурою виробничих потужностей і ресурсів. У зв'язку з цим виникає потреба формування підприємствами оптимальної виробничої програми, яка би найповніше задовольняла попит і забезпечувала максимальний прибуток за рахунок встановлення оптимальних цін та обсягу випуску продукції.

Сьогодні доцільно провести повну автоматизацію всіх підприємств та впровадження програми "1С:Бухгалтерії 8 для України". Контроль за наявністю й рухом матеріальних цінностей підприємства – це одне із завдань бухгалтерського обліку, що перетинається із завданнями складського обліку. Це завдання вирішене в "1С:Бухгалтерії 8", реалізовано облік матеріалів, продукції й товарів на складах. Матеріальні цінності враховуються в розрізі позицій номенклатури, партій і складів. Додатково можуть враховуватися митні декларації й країна походження. Також програмою передбачається проведення інвентаризацій матеріальних цінностей і автоматична обробка їхніх результатів.

За результатами інвентаризації автоматично підраховується різниця між обліковою кількістю (зареєстрованим в інформаційній базі при проведенні документів надходження й відвантаження) і фактичною кількістю цінностей, виявленим у результаті інвентаризації. Після чого оформляються документи списання (у випадку недостачі) або оприбуткування (у випадку виявлення надлишків). В "1С:Бухгалтерії 8" повністю автоматизовані операції надходження й списання матеріальних цінностей.

Не варто залишати без уваги використання систем електронного документообігу при реалізації готової продукції яке дасть змогу істотно прискорити проведення численних комерційних операцій,

скоротити обсяги бухгалтерської документації, заощадити час працівників і витрати підприємства, пов'язані із збором та оформленням документів.

Електронний документ – документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа [2].

Склад та порядок розміщення обов'язкових реквізитів електронних документів визначається Законом України "Про електронні документи та електронний документообіг" [2].

Електронний підпис є обов'язковим реквізитом електронного документа на реалізацію готової продукції, який використовується для ідентифікації автора та (або) підписувача електронного документа іншими суб'єктами електронного документообігу.

Електронний цифровий підпис – вид електронного підпису, отриманого за результатом криптографічного перетворення набору електронних даних, який додається до цього набору або логічно з ним поєднується і дає змогу підтвердити його цілісність та ідентифікувати підписувача. Електронний цифровий підпис накладається за допомогою особистого ключа та перевіряється за допомогою відкритого ключа [3].

Накладанням електронного підпису завершує створення електронного документа.

Досить актуальною залишається проблема дослідження можливостей програмного забезпечення для автоматизації бухгалтерського обліку готової продукції і створення внутрішньої мережі з'єднаних між собою автоматизованих робочих місць для прийняття на підставі обробленої інформації ефективних управлінських рішень. Для вирішені цього питання потрібно обрати таке програмне забезпечення, яке спиралося б на системну комплексну оцінку. В умовах конкурентної боротьби для підприємства особливий інтерес має процес моделювання різних сторін господарської діяльності. Система має бути досить функціональною, завершеною з погляду обліку (автоматизації обліку), бути універсальною, тобто враховувати специфіку галузевих особливостей підприємств. Має бути продумана проблема інтенсифікації автоматизації цілісного управлінського обліку фінансово-економічних служб.

Література

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 "Запаси". Наказ Міністерства фінансів України від 18.10.1999, № 242. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://rada.gov.ua/

2. Про електронні документи і електронний документообіг: Закон України від 22 травня 2003 року № 851 – IV. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://rada.gov.ua/

3. Про електронний цифровий підпис: Закон України від 22 травня 2003 року № 852 – IV. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://rada.gov.ua/

УДК 657.422

Анна Гопка,
студент 5 курсу, ОКР "спеціаліст"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ОБЛІКОВА КЛАСИФІКАЦІЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ

Питанню обґрунтування ознак, за якими класифікуються оборотні активи, приділялася значна увага у працях Петрович Й. М., Кіт А. Ф., Семенів О. М., Гетьман О. О., Шаповал В. М., Гринчуцький В. І., Карапетян Е. Т., Погріщук Б. В., Поддєрьогін А. М., Білик М. Д., Буряк Л. Д., Філімоненков О. С. та інших науковців. Загальними класифікаційними ознаками, які узгоджені в результаті наукових дискусій є класифікація оборотних активів залежно від участі в операційному циклі, за характером фінансових джерел формування та за рівнем нормування. Немає однозначності наповнення таких класифікаційних ознак, як поділ за ризиком вкладення, за ступенем ліквідності, за періодом та елементами тощо. Нормативну характеристику оборотних активів дає НП(С)БО від 7 лютого 2013 р. № 73 "Загальні вимоги до фінансової звітності", але враховується в цьому документі лише одна класифікаційна ознака – за видами оборотних активів. Ця класифікація здійснюється через

характеристику статей балансу, що входять до другого розділ балансу “Оборотні активи”.

Петрович Й. М., Кіт А. Ф. та Семенів О. М. пропонують класифікувати оборотні активи за такими ознаками наведеними в таблиці 1. виділяючи, при цьому онаку *характеру участі в операційному циклі* [1, с. 141-143]. Гетьман О. О. і Шаповал В. М. називають цю класифікаційну ознаку по іншому – за сферами обігу, але розмежування оборотних активів аналогічне: *виробничі оборотні фонди* **і** *фонди обігу* [2, с. 286-288]. Друга ознака, за якою вони групують оборотні активи є призначення у виробничому процесі, за якою усі оборотні активи поділяються на: *виробничі запаси*; *засоби у витратах на виробництво; готова продукція*; *грошові кошти.*

Колектив авторів під керівництвом Поддєрьогіна А. М. оборотні активи групують за трьома ознаками [3, с. 193]. За першою ознакою, як і в попередніх випадках, оборотні активи поділяють на оборотні виробничі фонди та фонди обігу, але класифікаційну ознаку наводять ще іншу **–** залежно від участі їх у кругообігу. За другою ознакою активи поділяють на нормовані і ненормовані, як і Петрович Й. М., однак цей поділ відбувається за методами планування, принципами організації та регулювання. За третьою ознакою Поддєрьогін А. М. поділяє оборотні активи за джерелами їх формування на власні та прирівняні до них, залучені і інші оборотні активи.

Гринчуцький В. І., Карапетян Е. Т. і Погріщук Б. В. поділяють оборотні активи на: оборотні виробничі фонди і фонди обігу – за видами; нормовані і ненормовані – за рівнем нормування; власні та прирівняні до них, позичені та залучені – за джерелами формування [4, с. 166-167]. Таку ж класифікацію оборотних активів наводить Філімоненков О. С.: залежно від участі в кругообігу (*виробничі оборотні фонди* **і** *фонди обігу*); залежно від методів планування та регулювання (нормовані і ненормовані) та за джерелами формування на власні, позичені, залучені [5, с. 187-188].

Таблиця 1

Систематизація класифікаційних ознак складу оборотних активів

Класифікаційна ознака групи	***Склад класифікаційної групи***
За елементами	• Запаси; • дебіторська заборгованість; • поточні фінансові інвестиції; • грошові кошти та їх еквіваленти; • витрати майбутніх періодів;
За характером джерел фінансування	• валові оборотні активи; • чисті оборотні активи; • власні оборотні активи;
За призначенням у виробничому процесі (за елементами)	• з середнім ризиком вкладення; • з низьким ризиком вкладення;
За рівнем ліквідності	• середньо ліквідні; • низько ліквідні;
За періодом функціонування	• постійні оборотні активи; • змінні оборотні активи;
За джерелами їх формування	• власні та прирівняні до них; • залучені; • позичені;
За рівнем нормування	• нормовані; • ненормовані;
За сферами обігу	• ***виробничі оборотні фонди;*** • ***фонди обігу;***
За ризиком вкладення високим ризиком вкладення	• ***виробничі запаси;*** • ***засоби у витратах на виробництво;*** • ***готова продукція;*** • ***грошові кошти;*** • ***розрахунки (дебіторська заборгованість);***
За ініціативою виникнення	• ***планові;*** • ***позапланові;***

Незважаючи на існуюче різноманіття видів оборотних активів, авторами упущено одну із вагомих характеристик процесу формування їх складу – ініціатива виникнення. Відповідно до цієї ознаки пропонуємо розрізняти оборотні активи планові (активи, які поступили відповідно до планів і виробничих програм) та позапланові (невідфактуровані поставки, виявлені за результатами інвентаризації надлишки, отримані раніше списані активи та інші.). Отже, обґрунтована і повна класифікація оборотних активів має не лише наукове, але й практичне значення, оскільки дозволяє побудувати правильну систему обліку та аналізу наявності і руху оборотних активів, а також забезпечує ефективне управління цими активами для безперервного процесу виробництва та реалізації продукції.

Література

1. Петрович Й.М. Економіка підприємства / Й.М. Петрович, А.Ф., Кіт О.М. Семенів. – Львів: “Новий світ – 2000”. – 2004 – С. 680.

2. Гетьман О.О. Економіка підприємства: Навч. посіб. – 2-ге видання / Гетьман О.О., Шаповал В.М. – Київ: Центр учбової літератури. – 2010. – С. 488.

3. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств: Підручник / А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін.; Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. **–** 6-те вид., перероб. та допов. **–** К.: КНЕУ**. –** 2006. **–** С. 552.

4. Гринчуцький В.І. Економіка підприємства: Навч. посіб. 2-вид. перероб. та доп / В.І. Гринчуцький, Е.Т. Карапетян, Б.В. Погріщук – Київ: Центр учбової літератури. – 2012 – С. 304.

5. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств: навч. посіб. / О.С. Філімоненков. – К.: МАУП. – 2004. – С. 328.

УДК 621.38:657.422.8

Леся Угриновська,
студент 5 курсу ОКР “магістр”
ДВНЗ “Прикарпатського національного університету ім.. В. Стефаника”
м. Івано-Франківськ

УПРАВЛІННЯ ЕЛЕКТРОННИМ ДОКУМЕНТООБІГОМ І АРХІВУВАННЯМ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Більшість європейських країн, в т.ч. і США, беруть активну участь у розробці міжнародних нормативних документів, формують потрібну державну нормативну базу, яка регламентує роботу з електронними документами, тому їх практика є особливо актуальною для запозичення і впровадження в Україні.

З метою висвітлення даної тематики дослідження, на нашу думку, доцільно детальніше розглянути досвід управління електронним документообігом і архівуванням кількох розвинених країн-лідерів, зокрема: Австралії, Сполучених Штатів Америки та Великобританії.

Досліджуючи діяльність архівних органів щодо нормативно-методичного регулювання з питань управління документацією різних країн світу, варто зазначити, що найбільш розвиненою вона є в Австралії. В цій країні важливою частиною концепції управління електронними документами, насамперед, є управління веб-документацією, в тому числі архівування сайтів. Обов’язки щодо забезпечення збереження мережевих публікацій органів державної влади розподілені між Національним архівом і Національною бібліотекою Австралії [1, с. 82]. Важливим є те, що, управління документацією в Австралії базується на трьох основних законах, зокрема:

- Законі “Про архіви”. Відповідно до якого у 1983 році було створено Австралійський архів, який перейменовано в Національний архів Австралії.
- Законі “Про свободу інформації”, прийнятого в 1982 р.
- Законі “Про конфіденційність інформації про приватне життя”, зареєстрованого в 1988 р.

Поряд з Австралією, не менш активним світовим лідером в галузі дослідження нормативного регулювання питань управління електронними документами, а також у створенні автоматизованих

інформаційно-пошукових систем в архівах є США. У цій країні ще починаючи з 1970 р. в Національному архіві були розроблені і впроваджені такі пошукові системи, як: SPINDEX-II, яка використовується для підготовки путівників по різним видам документів, та NARA AI – для підготовки топографічного покажчика про розміщення груп документів об'єднання описів серій документів в єдиний файл стандартизованого формату.

Серед найважливіших законодавчих актів в галузі управління електронними документами в США варто відзначити наступні:

- Закон "Про федеральні документи", прийнятий в 1950 р.;
- Закон "Про національну архівно-документаційну службу", затверджений в 1984 р.;
- Закон "Про електронні підписи в міжнародних та внутрішньо-державних торгових відносинах", прийнятий в 2000 р. [2, с. 53].

На високому рівні відбувається управління електронними документами і у Великобританії. В якому бере активну участь Національний архів Сполученого Королівства та Північної Ірландії, до складу якого входять Комісія по історичних документах, що є дорадчим органом по архівах і окремим рукописах та Державний архів, який консультує службовців центральних і місцевих державних архівів з питання забезпечення схоронності документів.

До основних законодавчих актів, що діють в Сполученому Королівстві в галузі електронних документів, слід віднести наступні:

- Закон "Про захист даних" з 1984 р. регулює тільки використання автоматично обробленої інформації.
- Закон "Про свободу інформації", який закріплює право на доступ до публічних документів та інформації про діяльність державних органів [3, с. 58].

Крім законодавчих актів у Великобританії діє і ряд національних стандартів та методик з управління електронною документацією, зокрема:

- "Керівництво з управління, оцінки та збереження електронних документів";
- "Корпоративна політика в галузі електронних документів";
- "Практичні рекомендації з управління електронними даними при використанні програми Office 97 в локальній мережі";
- "Керівництво з управління електронними документами на веб-сайтах і в локальних мережах";
- "Керівництво щодо вдосконалення методики управління електронною поштою" [3, с. 60].

Узагальнюючи, зарубіжний досвід управління електронним документообігом, слід підкреслити, що з послідовним його впровадженням і навчанням користувачів, в України є всі можливості удосконалити діловодство і вивести на якісно новий рівень.

Література

1. Рысков О.И. Управление документацией в Австралии / О.И. Рысков. – Отечественные архивы. – 2005. - №: 2. – С. 82-87.

2. Рысков О.И. Основные направления деятельности национального архива США (NARA) в области управления электронными документами федеральных учреждений / О.И. Рысков. – Секретарское дело. – 2004. – №2. – С. 51-53.

3. Рысков, О.И. Основные направления деятельности национальных архивов США и Соединенного Королевства Великобритании и Северной Ирландии в области управления электронными документами правительственных учреждений / О.И. Рысков. – Отечественные архивы. – 2004. – №:3. – С. 58-65.

УДК 338.46 : 657.21

Руслана Грабчук,
студент 5 курсу ОКР "магістр"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ЕКОНОМІЧНА СУТЬ ВИТРАТ НА НАДАННЯ ТРАНСПОРТНИХ ПОСЛУГ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ОБЛІКУ

За сучасних умов господарювання все більшу частку на ринку займають послуги, як різновид готової продукції. Одними з найпоширеніших їх груп є транспортні – послуги підприємств, що займаються перевезенням пасажирів і вантажу. При наданні цих послуг важливу роль відіграють витрати понесені підприємством, які впливають і частково обмежують величину потенційного (планового) та фактично отриманого ним прибутку.

Витрати на надання транспортних послуг – це зменшення грошових ресурсів транспортних підприємств, безпосередньо пов'язаних із підготовкою та здійсненням процесу перевезень вантажів і пасажирів.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття в фінансовій звітності регламентується Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 16 "Витрати". Відповідно до нього собівартість реалізованих послуг складається з:

- виробничої собівартості послуг, виконаних протягом звітного періоду;
- нерозподілених постійних загальновиробничих витрат;
- наднормативних виробничих витрат [1].

У свою чергу, виробничу собівартість транспортних послуг формують прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати, змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати.

В обліку суб'єктів господарювання транспортної сфери економіки відображається виробничо-фінансова діяльність, наявність і рух господарських засобів, джерел їх утворення, поточні операції з транспортування вантажів, перевезення пасажирів. Проте бухгалтерський облік у транспортних підприємствах характеризується певними особливостями.

Зокрема для обліку витрат за наданими транспортними послугами призначено рахунок 23 "Виробництво", на якому відображаються всі прямі витрати. Він має такі субрахунки:

- 231 "Основне виробництво";
- 232 "Допоміжне виробництво" (рис. 1).

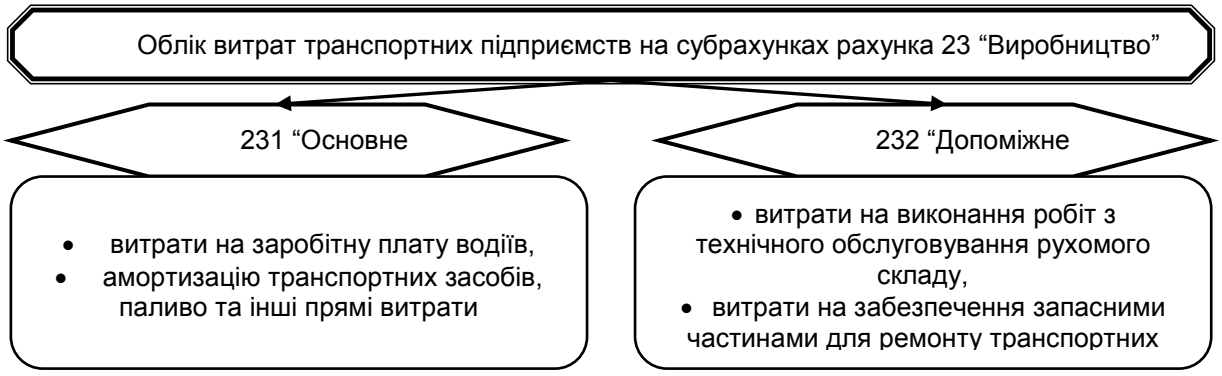

Рис. 1. **Облік витрат на надання транспортних послуг.**

Джерело: власна розробка автора.

На субрахунку 231 обліковують витрати, які можуть безпосередньо включатися до таких видів перевезень, як: перевезення пасажирів, транспортування пасажирів, транспортно-експедиційні послуги тощо. Аналітичний облік ведеться в розрізі структурних підрозділів і видів послуг, які надаються підприємством.

Субрахунок 232 призначений для обліку витрат, пов'язаних із обслуговуванням основного виробництва. Аналітичний облік ведеться за допоміжними підрозділами та видами робіт [2, с. 808].

Особливістю обліку витрат на надання транспортних послуг є відсутність незавершеного

виробництва, тому всі витрати відносять на собівартість реалізованих послуг [3, с. 137].

Непрямі витрати відображаються на рахунку 91 “Загальновиробничі витрати” і щомісяця списуються на рахунок 23 “Виробництво” і 90 “Собівартість реалізації” за методикою розподілу загальновиробничих витрат.

П(С)БО 16 розрізняє витрати, пов’язані з управлінням підприємством і збутом послуг, що надаються. Планом рахунків та Інструкцією про його застосування для них передбачено рахунки 92 “Адміністративні витрати” і 93 “Витрати на збут”. Наприкінці звітного періоду загальна сума витрат списується на рахунок 79 “Фінансові результати”.

Оскільки адміністративні витрати та витрати на збут є витратами періоду, то на кінець звітного періоду залишків на рахунках 92 і 93 немає, тому до собівартості транспортних послуг вони не включаються.

Для підвищення ефективності обліку витрат транспортного підприємства при його організації та веденні повинні вирішуватись такі завдання:

- своєчасне, повне і правильне визначення витрат на перевезення за статтями та елементами витрат;
- розрахунок собівартості виконаних робіт і послуг за їх окремими видами та в цілому на підприємстві;
- виявлення внутрішніх результатів, зниження собівартості перевезення [4, с. 213].

Література

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 “Витрати”, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 8 жовтня 1999 р. № 237 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua

2. .Хом’як Р.Л. Бухгалтерський облік та оподаткування : Навчальний посібник / Р.Л. Хом’як, В.І. Лемішовський. – Львів : Бухгалтерський центр “Ажур”, 2010. – 1220 с.

3. Захожий В.Б. Бухгалтерський облік у галузях економіки : Підруч. для студ. вищих навч. закл. / В.Б. Захожий, М.Ф. Базась. М.М. Матюха, В.М. Базась. – К. : МАУП, 2005. – 968 с.

4. Малюга Н.М. Облік в галузях економічної діяльності : автотранспорт і будівництво / Н.М. Малюга, Я.В. Лебедзевич, Л.Л. Горецька, Т.В. Давидюк. – Житомир: ЖІТІ, 2000. – 480 с.

УДК 657: 004.4

Надія Романюк,
студент 5 курсу ОКР “магістр”
ДВНЗ “Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника”
м. Івано-Франківськ

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ НОВОГО ПРОГРАМНОГО ПРОДУКТУ В БУХГАЛТЕРІЮ

В теперішніх умовах важко уявити навіть найменше підприємство без застосування комп’ютерної техніки та програмного забезпечення.

Державна податкова служба України та Пенсійний фонд України вимагають у суб’єктів господарювання, які здійснюють господарську діяльність, обов’язкове подання звітності в електронній формі. Насамперед це пов’язано з алгоритмами перевірки звітності, якими займаються не працівники цих державних структур, а спеціальні програми, які написані для цих органів, щоби прискорити процес перевірки звітності та уникнути помилок, що можуть виникнути в процесі.

Використання технологій значно підвищує продуктивність праці бухгалтерів. Створення та використання системи бухгалтерського обліку сприяє зменшенню можливості виникнення технічних помилок, прискоренню процесу обробки інформації на підприємствах та суттєвому покращенню його організації. У бухгалтерській діяльності це особливо важливо, що обумовлює необхідність застосування пакетів програм для бухгалтерського обліку, впровадження яких підвищує оперативність обробки даних [1, с. 64].

Сьогодні економічна користь від інформаційних технологій є очевидною, проте існує ще досить багато проблем щодо автоматизації діяльності підприємств та їх облікових підрозділів. Так у майже 40% підприємств України бухгалтерський облік слабо автоматизований, або автоматизовані окремі його ділянки. Проблема створення та впровадження інформаційних систем на підприємствах залишається досить складною.

Розглянемо етапи впровадження нової системи для ведення обліку:

- планування передбачає з'ясування основних вимог та особливостей щодо налаштування системи;

- аналіз та вдосконалення обліку полягає у вивченні особливостей ведення обліку на конкретному підприємстві; виявленні можливих помилок працівників бухгалтерії при веденні обліку; вдосконаленні аналітичного обліку.

- перенесення інформації відбувається шляхом імпорту з однієї бази даних в іншу або введенням її вручну;

- звірка балансу та налаштування системи проводять з метою перевірки правильності перенесення інформації;

- розробка технічної документації до програмного засобу – це технічний опис особливостей продукту, які необхідно знати споживачеві при експлуатації програмного засобу;

- навчання персоналу замовника роботі із програмним забезпеченням – робота ведеться індивідуально з кожним працівником бухгалтерії відповідно ділянки ведення обліку та обов'язків.;

- виконання робіт відповідно до гарантійних зобов'язань включають в себе розв'язання питань, що виникають в процесі ведення обліку, які не є стандартними;

- післягарантійне обслуговування (супроводження, оновлення програмного продукту у зв'язку зі зміною законодавства) – переналаштування системи у зв'язку з умовами, які пов'язані із зміна законодавства.

В сучасних умовах господарювання застосування комп'ютерних систем і технологій є важливою та необхідною умовою у діяльності будь-якого суб'єкта господарювання в тому числі і для ведення бухгалтерського обліку. Впровадження комп'ютерного продукту є багаторівнева і клопітка робота, помилка на будь-якому з етапів буде мати досить помітні наслідки в роботі підприємства.

Література

1. Томошевський О.М. Інформаційні технології та моделювання бізнес процесів : навч. посібник / О.М. Томашевський, Г.Г. Цегелик, М.Б. Вітер. – К.: Видавництво "Центр учбової літератури". – 2012. – С. 64–67

УДК 657.286

Лідія Фоміних,
студент 5 курсу ОКР "магістр"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ПОНЯТТЯ ЗВІТНОСТІ "ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ" ТА ПОРЯДОК ЇЇ СКЛАДАННЯ ТА ПОДАННЯ

Звітність підприємств є завершальним кроком системи бухгалтерського обліку, яка узагальнює і систематизує інформацію про діяльність підприємства та яка необхідна усім зацікавленим особам для прийняття ефективних економічних рішень. Добре налагоджена звітність підприємств є, безсумнівно, умовою будь-якого правильно організованого бізнесу. Фінансова звітність підприємств – це система узагальнених показників, які характеризують підсумки фінансово-господарської діяльності за минулий період (квартал, рік).

Фінансова звітність є провідною категорією, що покликана забезпечити користувачів інформацією і, як наслідок, створити умови для ефективної та цілеспрямованої роботи підприємства. Грошові кошти та їх еквіваленти як найліквідніші активи потребують постійного контролю та повного

відображення у фінансовій звітності підприємства. Про взаємозв'язок між прибутком (збитком) від звичайної діяльності й грошовими коштами та іншими їх перетвореннями надає інформацію Звіт про рух грошових коштів [4, с. 251].

Одним із складових елементів фінансової звітності підприємства є Звіт про рух грошових коштів, який відображає надходження та витрачання коштів у звітному періоді за операційним, інвестиційним і фінансовим напрямами діяльності підприємства.

Розв'язанню теоретичних і методологічних питань формування, аналізу, аудиту та прогнозування фінансової звітності присвячені дослідження вітчизняних вчених, таких як Ф. Ф. Бутинець, Ю. А. Верига, С. В. Голов, М. Я. Дем'яненко, М. В. Корягін, Г. Г. Кірейцев, П. О. Куцик, В. К. Савчук, В. В. Сопко, В. Д. Слободян, Б. Ф. Усач, В. О. Шевчук, П. Я. Хомин, Л. В. Чижевська, О. М. Чабанюк та інші вчені.

Звіт про рух грошових коштів – це звіт, який відображає надходження і видавання грошових коштів у результаті діяльності підприємства у звітному періоді [2, с. 200].

Звіт входить до складу річної фінансової звітності підприємств та складається за звітний період наростаючим підсумком з початку року в тис. грн. Для порівняння інформації у звіті наводять дані за аналогічний попередній період. Входить до загальнодержавної зовнішньої типової звітності підприємств.

Метою складання Звіту про рух грошових коштів є надання користувачам фінансової звітності повної, правдивої та неупередженої інформації про зміни у грошових коштах та їх еквівалентах за звітний період [5, с.101].

Звіт про рух грошових коштів дає можливість оцінити фінансовий стан підприємства, зокрема його ліквідність та платоспроможність, раціональність використання коштів, скласти прогноз на майбутній період. У звіті наводяться дані про рух грошових коштів у результаті операційної, інвестиційної, фінансової діяльності та надзвичайних подій [6, с. 428].

У світовій практиці Звіт про рух грошових коштів складають за двома методами: прямий полягає у зіставленні находження та видатків грошових коштів за певними видами активів у межах інвестиційної та фінансової діяльності; непрямий – передбачає послідовне коригування прибутку (збитку) від звичайної діяльності до оприбуткування на нараховану амортизацію, зміну забезпечень наступних виплат і платежів, збиток (прибуток) від реалізованих курсових різниць, збиток (прибуток) від фінансової та інвестиційної діяльності, витрати на сплату відсотків та зміну в чистих оборотних активах [3, с. 198].

Структурно звіт складається із трьох розділів:

I. Рух коштів у результаті операційної діяльності (рядки 010 – 170).

II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності (рядки 180 – 300).

III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності (рядки 310 – 390).

У кожному з трьох розділів в окремих рядках (р. 160, 290, 380) вказують чистий рух коштів від надзвичайних подій за видами діяльності, а в р. 170, 300 і 390 – чистий рух грошових коштів за кожним видом діяльності [1, с. 160].

Звіт про рух грошових коштів розкриває вплив різних операцій на грошові потоки. Грошові кошти як найліквідніші активи повинні забезпечувати постійну платоспроможність підприємств, тому грошові потоки мають бути під постійним контролем бухгалтерів та керівників. Зважаючи на це, я вважаю за доцільне щоквартально складати Звіт про рух грошових коштів.

Література

1. Верига Ю. А. Бухгалтерська фінансова звітність підприємства: [навч. посіб.] / Ю. А. Верига, А. М. Волошин. – 2-е вид., перероб. і допов. – К. : ВД "Комп'ютерпрес", 2008. – 472 с

2. Лень В. С. Звітність підприємства: [підруч.] / В. С. Лень, В. В. Гливенко. – К. : Каравела, 2010. – 672 с.

3. Бухгалтерський облік в Україні: [навч. посіб.] / за ред. Р.Л. Хом'яка. – [2-ге вид., доп. і перероб.].– Львів: НУ "Львівська політехніка" (ІВД "ІНТЕЛЕКТ+"Інституту післядипломної освіти), "Інтелект-Захід", 2003. – 820с.

4. Методичні рекомендації з перевірки порівнянності показників фінансової звітності : затв. наказомМіністерства фінансів України від 22 грудня 2008 р. № 1524 // Фінансова звітність: відстандартів до практики. Збірник систематизованого законодавства. Бухгалтерія. – 2011. Вип. 1.

5. Грабова Н. М . Теорія бухгалтерського обліку: [навч. посіб.] / Н.М. Грабова. - К.: „Хрещатик", 2002 р.- 25-26 с.

6. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік / Бутинець Ф. Ф., Чижевська Jl. В., Береза С. Jl. – Житомир: ЖІТІ, 2000. – 672 с.

УДК 657.21:330.313

Василь Гриценяк,
студент 5 курсу ОКР "магістр"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

УДОСКОНАЛЕННЯ НАПРЯМКІВ АНАЛІЗУ І КОНТРОЛЮ ВИТРАТ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Виробнича діяльність будь-якого суб'єкта господарювання неодмінно пов'язана з витратами, які він несе в процесі здійснення своєї господарської діяльності. Саме витрати виробництва є одним з основних факторів, який впливає на формування величини отримуваного прибутку. Сучасні умови ведення бізнесу вимагають від підприємств удосконалення системи керування витратами, в першу чергу виробничими, відповідно до характерних умов ринкової економіки. Зважаючи на значну частку у собівартості продукції виробничих витрат, важливим є пошук методів та напрямків покращення управління ними.

Вважаємо за необхідне розглянути у даному дослідженні шляхи удосконалення управління, аналізу і контролю за витратами виробництва в сучасних умовах господарювання.

Ринкова система все частіше ставить українські підприємства перед проблемою ефективного управління витратами, оскільки саме від їх рівня залежать перспективи розвитку на майбутнє. Здатність швидко реагувати на погіршення кон'юнктури на ринку значно підвищує шанси для утримання на плаву, а з другого боку, при покращенні економічних умов важливим є вміння оптимально розподілити наявні ресурси для захоплення якомога більшого сегмента ринку. Виробничі витрати необхідно розглядати як відносно змінну величину, яка залежить як від внутрішніх так і зовнішніх чинників, що впливають на них. Контроль та управління витратами полягає у спрямованому впливі на їх склад, структуру відповідно до передбачених цілей діяльності підприємства з метою досягнення їх раціональної величини та складу.

Необхідність покращення системи аналізу, контролю та управління витратами виробництва на підприємстві зумовлена такими основними чинниками, як підвищення конкуренції та зростання цін на виробничі ресурси [4]. Зважаючи на те, що управління витратами вимагає виконання таких самих функцій, як і управління будь-яким об'єктом, то напрямки покращення в системі управління витратами виробництва розглядатимемо за кожною функцією окремо. Основними напрямками роботи у системі управління виробничими витратами є: 1) планування витрат; 2) облік і контроль за витратами; 3) коригувальні дії.

Планування витрат передбачає здійснення таких кроків: складання класифікації витрат; визначення норм витрат ресурсів; складання плану – кошторису витрат; розробка шляхів мінімізації витрат. На нашу думку, доцільно, щоб виробничі підрозділи на основі загальної схеми плану витрат розробляли власну класифікацію, оскільки це дасть можливість їх деталізувати для зручного управління на місцях.

Під обліком витрат слід розуміти їхнє однакове відображення у різних облікових формах, при чому із заздалегідь визначеною періодичністю та часом готовності і подачі інформації. Необхідно передбачити також можливість проміжної оцінки за результатами понесених витрат [3, с. 409].

Контроль необхідно здійснювати у двох напрямках, а саме вартісних і натуральних показниках. В цьому випадку управлінці одержують інформацію про причини відхилення фактичних показників від запланованих. Крім того, система контролю повинна забезпечити можливість виявлення осіб, відповідальних за позитивні чи негативні відхилення.

Коригувальні дії мають на меті досягнення таких завдань як: підтримання фактичних витрат ресурсів на рівні з нормативними показниками; забезпечення максимальної економії ресурсів; досягнення такого обсягу витрат ресурсів, які відповідають фінансовим та виробничим можливостям підприємства.

Економічний аналіз витрат виробництва, на нашу думку, слід розпочинати з якісного аналізу виробничих витрат, оскільки це дасть змогу встановити найбільш значущі зміни у структурі, характері та ефективності використання всіх наявних ресурсів. Крім того, аналіз витрат виробництва буде

ефективним лише в тому випадку, якщо він буде здійснюватися наскрізним методом, тобто від окремих робочих місць, бригад, цехів і закінчуючи підприємством в цілому. Також необхідним є проведення ретроспективного, оперативного і перспективного аналізу витрат виробництва, як однієї із складових здійснення ефективного і дієвого економічного аналізу.

Таким чином, аналіз і контроль виробничих витрат слід розглядати системно, оскільки це дозволить розробити правильні управлінські рішення, пов'язані з ефективним використанням виробничих ресурсів, а отже і з досягненням кращих фінансових результатів. Об'єднання аналізу і котролю найкраще здійснювати за допомогою сучасних інформаційних технологій, прикладних програм, які призначені для вдосконалення процесу управління витратами виробництва, шляхом створення автоматизованих робочих місць бухгалтерів та аналітиків на підприємстві.

Література

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [Електронний ресурс]. – / Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [Електронний ресурс]. – / Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00

3. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік. Підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» / Ф.Ф. Бутинець – Житомир: ПП «Рута», 2009. – 912 с.

Венжега Д.І. Поняття обліку витрат на виробництво та шляхи його вдосконалення / [Електронний ресурс]; режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/soc/Annot.pdf

УДК 657.424.

Руслана Харковська,
студент 5 курсу ОКР "магістр"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ЕКОНОМІЧНА СУТЬ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ ОБЛІКУ

Активізація капітальних інвестицій є важливою умовою ефективного функціонування підприємств, оскільки залучення інвестицій покращує рівень їх результативності. Від уміння ними ефективно управляти залежить розквіт або занепад суб'єкта господарювання. Інвестиційна діяльність зумовлює якісні зміни в економічних відносинах, що призводить до тісної взаємодії окремих елементів і учасників процесу відтворення суспільного продукту.

Залучення підприємством капітальних інвестицій лежить в основі потужної виробничої бази, тому саме стимулювання нарощування інвестиційної привабливості необхідно приділити особливу увагу.

На сьогодні у законодавстві України немає чітко визначеного поняття «капітальні інвестиції», і не існує чіткого підходу щодо сутності капітальних інвестицій як об'єкта бухгалтерського обліку. Теорію і практику ведення обліку капітальних інвестицій досліджували багато науковців, серед яких І.О. Бланк, Ф.Ф. Бутинець, С.І. Головацька, З.В. Гуцайлюк, З.М. Задорожній, Т.П. Остапчук, І.М. Павлюк, В.В. Сопко, Л.К. Сук, Н.М. Ткаченко та ін.

Відповідно до Закону України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" інвестиції – це всі види грошових, майнових та інтелектуальних коштовностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької діяльності, в результаті яких утворюється прибуток або досягається соціальний ефект [1].

Аналізуючи нормативно-правове забезпечення з обліку капітальних інвестицій, доведено, що в чинних П(С)БО немає чітко визначеного терміну "капітальні інвестиції". За даними п. 4 П(С)БО 7 "Основні засоби" "незавершені капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи" – це капітальні інвестиції у будівництво, виготовлення, реконструкцію, модернізацію, придбання об'єктів необоротних матеріальних активів, уведення яких в експлуатацію на дату балансу не відбулося, а також авансові платежі для фінансування будівництва. А в п. 14 "витрати, пов'язані з поліпшенням об'єкта, що призводять до збільшення майбутніх економічних вигод, первісно очікуваних від використання об'єкта збільшують первісну вартість об'єкта основних засобів" [2].

Здійснення інвестицій в обліку не слід розглядати виключно як витрати, тому що вони є за своїм економічним змістом певним процесом, діяльністю. І тому, щоб не звужувати коло об'єктів обліку та показників інформаційного забезпечення капітальних інвестицій потрібно виділяти об'єкти бухгалтерського обліку інвестиційної діяльності підприємства зі здійснення капітальних інвестицій.

Відповідно до Податкового кодексу капітальні інвестиції – господарські операції, що передбачають придбання будинків, споруд, інших об'єктів нерухомої власності, інших основних засобів і нематеріальних активів, що підлягають амортизації [3].

Для прийняття рішень з управління капітальними інвестиціями суб'єктам господарювання необхідна своєчасна, достовірна аналітична інформація. Забезпечити цю інформацію може лише бухгалтерський облік, який здійснюється за допомогою Плану рахунків. Але стосовно відображення в обліку капітальних інвестицій, План рахунків бухгалтерського обліку є недостатньо досконалим.

Одним з недоліків діючого Плану рахунків щодо обліку капітальних інвестицій – це відсутність у складі синтетичного рахунку 15 "Капітальні інвестиції" окремого субрахунку для обліку витрат на поліпшення основних засобів. Це спричиняє на практиці необхідність відкриття додаткових субрахунків, або здійснення вибірок, наприклад, під час складання статистичної звітності – "Звіт про капітальні інвестиції" [4].

Потрібно звернути увагу і на те, що створені та накопичені в країні основні засоби за рахунок здійснених капітальних інвестицій є частиною майнового багатства країни, яке є основною складовою національного багатства. Систематизація різних точок зору дослідників дає можливість уточнити, що капітальні інвестиції є способом розміщення капіталу, який в подальшому повинен збільшити свою вартість або забезпечити її збереження. А для поліпшення об'єктів основних засобів, які включаються до складу капітальних інвестицій, слід відносити капітальний ремонт, реконструкцію та модернізацію.

Узагальнюючи наведені в роботі результати, можна відмітити необхідність поглиблено деталізувати План рахунків бухгалтерського обліку для забезпечення ефективного відображення господарських операцій стосовно обліку капітальних інвестицій, що в свою чергу дозволить отримати більш повну інформацію як зовнішнім так і внутрішнім користувачам.

Література

1. Закон України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" від 16 липня 1999 р. № 996-XIV (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.zakon1.rada.gov.ua.

2. П(С)БО 7 "Основні засоби" затверджено наказом міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 р. № 92 № 288/4509 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://pro-u4ot.info.

3. Податковий кодекс [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17.

4. Федченко Т.А. Проблеми обліку капітальних інвестицій / Т.А. Федченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://ns.geci.cn.ua/txt/konf/6_oblik_%20i_audit.pdf.

УДК 658.15

Оксана Гуцуляк,
студент 5 курсу, ОКР "магістр"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ВНУТРІШНЬОГО ОПЕРАТИВНОГО АУДИТУ

В умовах нестабільності та мінливості макроекономічних процесів суб'єкти господарювання на мікрорівні шукають шляхи забезпечення сталої динаміки приросту капіталу та стійкості до прояву зовнішніх збурень. Менеджмент підприємства використовує послуги внутрішнього аудиту як один з інструментів оптимізації інформаційного середовища та додатковий ресурс, забезпечення ефективного управління, та запобігання можливих негативних наслідків впливу внутрішніх факторів. Крім того, це дієвий механізм запобігання непередбачених фінансових витрат, які можуть виникнути за результатами зовнішніх перевірок органами державного фінансового контролю.

Фактично, організація служби внутрішнього аудиту є однією з основних функції менеджменту [1]. Належна організація такої служби, та продуктивна її робота, свідчать про якісний рівень управлінського персоналу, який здатен забезпечити власників капіталу інформацією про результати ретроспективного аналізу та фінансові прогнози щодо майбутньої діяльності. Об'єктивна, діагностика, рекомендації, поради та достовірна узагальнена інформація про дійсне становище компанії, дає можливість своєчасно приймати дієві управлінські рішення, які вносять корективи до діяльності підприємства і усувають знайдені недоліки.

Проте, працівники служби внутрішнього аудиту, через інтенсивність господарської діяльності та безперервність операційно-виробничого циклу, не мають можливості регулярно здійснювати ґрунтовні фронтальні перевірки стану обліку та відповідності його даних фактичному перебігу бізнес процесів. Тому, важливою функцією служби внутрішнього аудиту на підприємстві є організація і здійснення поточного оперативного контролю .

Зважаючи на обмеженість часу і неможливість втручання в обліковий процес, при оперативній перевірці слід керуватись даними Головної книги та окремими регістрами обліку найбільш важливих однорідних господарських операцій. Звичайно, в умовах оперативного контролю перевірку бажано проводити у присутності головбуха та за його активної участі [2]. Важливо систематизувати усі усні та письмові свідчення отримані від головного бухгалтера в процесі перевірки у зведеному документі. Примірна форма такого документа, може стосуватись обсягів витрат, які були включені до витрат періоду на підставі відповідного нормативного акта (табл. 1).

Таблиця 1.

Примірна схема систематизації свідчень при внутрішньому оперативному аудиті

№ з/п	Імовірні виникнення певних витрат в аналізованому періоді	Фактична сума витрат в аналізованому періоді за даними бухгалтерського обліку	Обмеження щодо сум включення до складу витрат періоду у %	Обмеження щодо умов включення до складу витрат періоду (за видами умов згідно ПКУ)	Обмеження щодо сум у % та умов включення до складу витрат періоду (за видами умов згідно ПКУ)
1	Імовірні витрати на формування нематеріальних активів				
2	Імовірні витрати на юридично-правове забезпечення діяльності				
	Витрати на охорону праці, юридичні послуги, на проведення аудиту				
3	Імовірні витрати на забезпечення виробничо-господарського процесу				
	Витрати на рекламу, представницькі витрати, витрати на телефонний зв'язок, витрати на відрядження, маркетингові дослідження та інші.				
4	Імовірні витрати на формування матеріальних активів				
	Витрати на гарантійне обслуговування, ремонт, страхування та інші.				
5	Імовірні витрати на інформаційно-консультаційні послуги				
	–…				

Такі ж свідчення, збираються по сумах доходів звітного періоду. Звірка таких систематизованих даних дозволить оперативно визначити суми фінансових результатів до оподаткування та правильність визначення розміру податкових зобов'язань конкретного кварталу зі сплати податку на прибуток [3].

Паралельно необхідно дослідити статут підприємства. Розмір статутного капіталу звіряється з показником рахунка 40 у Головній книзі. Величини повинні збігатися завжди, навіть, якщо є дебетовий залишок на рахунку 46 – це означає, що статутний фонд сформовано не повністю. Суттєвим свідченням у процесі контролю є напрям, та вид діяльності підприємства. Так, якщо встановлено в аналізованому періоді наявність операцій непередбачених статутом, то для уникнення непорозумінь з органами зовнішнього контролю внести зміни до статуту. Крім Головної книги, першочерговим завданням оперативного аудиту є встановлення наявності Наказу про облікову політику підприємства. Без ознайомлення з наказом про облікову політику неможливо провести посторінкову перевірку Головної книги, яка проводиться порахунках майна, розрахунків та зобов'язань, витрат і доходів та фінансових результатів.

Завершується перевірка сторінкою в якій відображено фінансові результати. Тут увага приділяється правильності їх визначення з урахуванням розміру обов'язкових бюджетних платежів.

Література

1. Особенности проведения внутреннего и внешнего аудита предприятия: // [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://www.auditfinprom.ru/.

2. Мартинова Л. Потреба в аудиті / Л. Мартинова, В. Дрозд // Баланс. Всеукраїнський тижневик. – 2002. – № 30. – С. 58-61.

3. Кінащук Л. Організація та правове забезпечення аудиторської діяльності в Україні. / Л. Кінащук. // Підприємництво, господарство І права: Київ. – 2004. – № 1. – С. 28-30.

УДК 631.162 : 334.716

Оксана Хоптій,
студент 5 курсу ОКР "магістр"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ОСОБЛИВОСТІ ОРГНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ НА МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Одним із шляхів розвитку і стабілізації економіки України є розвиток малого підприємництва. Мале підприємство має найнижчі інвестиційні потреби та характеризується найшвидшим обігом капіталу.

Відповідно до Господарського кодексу "…малими (незалежно від форми власності) визнаються підприємства, в яких середньооблікова чисельність працюючих за звітний (фінансовий) рік не перевищує п'ятдесяти осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за цей період не перевищує сімдесяти мільйонів гривень" [1].

Усім підприємствам, незалежно від їх форм власності, у тому числі й малим, необхідно вести бухгалтерський облік і складати фінансову звітність згідно із Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", який визначає правові принципи регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності в Україні [2].

Кожне підприємство самостійно обирає форму бухгалтерського обліку, визначає і здійснює заходи щодо його організації відповідно до особливостей своєї діяльності, про що зазначає у наказі.

У наказі про організацію обліку потрібно зазначити такі моменти:

- вибір форми організації бухгалтерського обліку;
- вибір форми ведення бухгалтерського обліку;
- встановлення правил документообороту і технології обробки облікової інформації;
- використання системи рахунків бухгалтерського обліку;

- встановлення системи та форми внутрішньогосподарського обліку, звітності та контролю господарських операцій;
- визначення прав працівників на підписання бухгалтерських документів;
- виділення на окремий баланс філій, представництв, відділень та інших відокремлених підрозділів, зобов'язаних вести бухгалтерський облік, із подальшим включенням їх показників до фінансової звітності підприємства;
- встановлення порядку проведення інвентаризації активів і зобов'язань з метою забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства, тощо.

Особливостями організації обліку суб'єктів малого підприємництва є:

1. Можливість вибору ведення обліку суб'єктом господарювання з використанням простої форми бухгалтерського обліку або спрощеної форми.
2. Використання спрощеного Плану рахунків малого підприємництва.
3. Складання фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва.
4. Можливість обрання спрощеної системи оподаткування.

На малих підприємствах бухгалтерський облік складається з первинного, поточного, узагальнюючого обліку. Тому організацію обліку можна поділити на кілька етапів:

- організація первинного обліку – документування господарських операцій, їх вимірювання;
- організація поточного обліку – хронологічні та систематичні відображення господарських операцій на підставі первинних документів у регістрах бухгалтерського обліку;
- організація узагальнюючого обліку – підготовка фінансової (бухгалтерської) звітності, контрольних та аналітичних таблиць [3].

Організація бухгалтерського обліку на малих підприємствах повинна забезпечити повноту та своєчасність відображення кожної господарської операції з метою надання повної, правдивої та неупередженої інформації для забезпечення ефективного управління підприємством.

Література

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http:// www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15
2. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні": від 16.07.1999 р., № 996-XIV // [Електронний ресурс]. – Режим доступу до Закону: http://www.zakon.rada.gov.ua
3. Шилова Т.С., Балюк Т.К. Особливості організації обліку на підприємствах малого бізнесу // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://intkonf.org/shilova-ts-balyuk-tk-osoblivosti-organizatsiyi-obliku-na-pidpriemstvah-malogo-biznesu/

УДК 657

Іванна Самборська,
студент 5 курсу ОКР "магістр"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ В УМОВАХ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Організація обліку грошових коштів є досить трудомістким і разом з тим ризикованим процесом, тому що навіть одна помилка може стати причиною цілого ряду порушень і неточностей, це відіб'ється на господарському процесі та інформації про фінансово-майновий стан підприємства. Один з основних шляхів вирішення даної проблеми є автоматизація бухгалтерського обліку за допомогою сучасних інформаційних технологій.

Автоматизована інформаційна облікова система – це система, в якій інформаційний процес обліку автоматизований за рахунок застосування спеціальних методів опрацювання даних, які використовують комплекс розрахункових, комунікаційних та інших технічних засобів, з метою отримання та передачі інформації, потрібної спеціалістам-бухгалтерам для виконання функцій управлінського і фінансового обліку.

Нині підприємства потребують автоматизованої інформаційної системи обліку на базі сучасних засобів обчислювальної техніки, яка дає змогу забезпечити:

- повне і своєчасне задоволення інформаційних потреб користувачів;
- виконання контрольних і аудиторських завдань з метою одержання необхідної інформації про наявні відхилення;
- аналіз і прогнозування господарсько-фінансової діяльності підприємства;
- одержувати на основі автоматизації управлінські рішення. [1,с. 10].

В основу організації системи бухгалтерського обліку з використанням автоматизованих обчислювальних механізмів та програм мають бути покладені такі принципи:

- автоматизоване опрацювання облікових даних у реальному часі безпосередньо на робочих місцях бухгалтерів;
- взаємодія бухгалтера з інформаційною системою в діалоговому режимі;
- організація первинних документів на носіях, що читаються машиною;
- організація регістрів аналітичного та синтетичного обліків у пам'яті ПЕОМ, формування і видача результативної інформації в режимі запиту і необхідному для бухгалтера обсязі.

Запровадження комп'ютерної техніки і технології позитивно впливає на ефективність обліку та аудиту, особливо внутрішніх перевірок, дає можливість точного розрахунку ліквідності підприємств, довгострокової платоспроможності, оцінки рентабельності активів, капіталу і фондовіддачі. Причому облікові системи, які використовують комп'ютери, сприяють здійсненню аудиторських перевірок із використанням комп'ютерної мережі клієнта.

Кошти є обмеженим ресурсом, і усі підприємства повинні вміти їх раціонально розподіляти і використовувати. Для цього потрібно мати можливість отримати інформацію про їх залишки, джерела, напрями використання.

Автоматизована форма обліку руху грошових коштів і розрахунків дозволяє отримати:

- оперативні дані про потік коштів;
- інформацію про матеріальний потік, пов’язаний із фінансовим потоком, і навпаки;
- зведену інформацію для аналізу за минулі періоди стандартними засобами;
- зменшити витрати часу і праці на підтримку стандартного документообігу.

Комп’ютеризація обліку грошових коштів дає можливість поєднувати професійні якості і функції працівника з інтелектуальними можливостями комп’ютерів та програмного забезпечення. За результатами діяльності більшості підприємств, використання автоматизованої форми обліку значно підвищується своєчасність і точність обробки облікової інформації, формування первинних та звітних документів. Крім цього, певні форми обов’язкової податкової та фінансової звітності можуть надаватися в державні установи в електронному вигляді та через електроні соціальні мережі. Для автоматизації обліку грошових коштів, зокрема, можливе використання програмних продуктів корпорації «Парус – Підприємство», «1С:Бухгалтерія», а також систем «Клієнт-Банк», що значно прискорює рух грошових коштів на банківських рахунках підприємства та контроль за їх наявністю.

Практичний результат для підприємства – зменшення ймовірності припущення помилки бухгалтером. Оперативність результатної облікової інформації дозволяє також посилити контроль за законністю та економічною ефективністю господарських операцій. [2,с.41].

Література

1. Терещенко Л.О. Інформаційні системи і технології в обліку : навч. посіб. / Л. О.Терещенко, І. І. Матвієнко. – К. : КНТЕУ, 2006. – 187.

2. Муравський В. Відмова від первинного документування як чинник інтеграції повністю автоматизованої системи обліку / В. Муравський // Бухгалтерських облік і аудит. – 2009. – №10. – С. 32–45.

УДК 336.225.674:657.37

Світлана Шинкарчук,
студент 5 курсу ОКР "магістр"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Фінансовим результатом діяльності підприємства, згідно з НП(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", може бути прибуток або збиток.

Прибуток - це сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати, а збиток, у свою чергу, - це перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати [1].

Метою аудиту фінансових результатів є встановлення об'єктивної істини щодо достовірності, об'єктивності, правдивості й законності відображення в бухгалтерському обліку й фінансовій звітності доходів та фінансових результатів і донесення цієї істини через аудиторський висновок до користувачів інформації.

Аудит Звіту про фінансові результати (форма № 2) проводиться з метою встановлення правильності його складання, що забезпечує користувачів повною, правдивою та неупередженою інформацією про доходи, витрати, прибутки та збитки, інший сукупний дохід та сукупний дохід підприємства за звітний період [3].

Для досягнення вище наведених цілей необхідно:

– перевірити, чи відповідають показники за доходами і фінансовими результатами Звіту про фінансові результати в усіх суттєвих аспектах нормативним документам, які регламентують порядок його підготовки;

– перевірити достовірність показника прибутковості акцій;

– провести зіставлення показників за доходами і фінансовими результатами з відповідними показниками минулого року, з плановими завданнями;

– підтвердити або спростувати інформацію про доходи і фінансові результати діяльності, відображені у Звіті про фінансові результати, аудиторським висновком [2, с. 515].

Аудит звіту про фінансові результати включає кілька етапів:

1. Собівартість реалізованої продукції (ряд 2050) слід звірити стр. 2050 графа 3 з графою 5 рядок "Разом" ж/о №11. Показується виробнича собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) визначається згідно П(с)БО 9 "Запаси".

2. Валовий прибуток (збиток) розраховується як різниця між чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і собівартістю реалізованої продукції.

3. По статті "Інші операційні доходи" контролюють: доходи від операційної оренди активів; доход від операційних курсових різниць; відшкодування раніше списаних активів; доход від реалізації оборотних активів. Паралельно проводиться аудит статті "Інші операційні витрати" - яка включає собівартість реалізованих виробничих запасів; сумнівні (безнадійні) борги та втрати від знецінення запасів; втрати від операційних курсових різниць; визнанні економічні санкції.

4. Визначається прибуток від операційної діяльності (це основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю) - це алгебраїчна сума валового прибутку (збитку), іншого операційного доходу, адміністративних витрат, витрати на збут та інших операційних витрат.

Важливою якісною характеристикою інформації звітності з фінансових результатів є повнота інформації, яка в Україні найчастіше стає причиною викривлення цієї звітності. ЇЇ метою є заниження базових показників звітності, на основі яких визначається балансовий прибуток, або їх завищення. У зв'язку із тим, що показники звітності з фінансових результатів пов'язані з податковою звітністю, мета заниження таких показників полягає в ухиленні від сплати податків. У випадку, коли базові показники з

фінансових результатів завищені, і на їх основі балансовий прибуток, мета такого викривлення - покращення показників фінансової звітності для подачі її користувачам [2, с. 515].

Підсумком аудиту звітності про фінансові результати є аудиторський висновок, який складається у встановленому порядку за наслідками проведення аудиту і містить в собі висновок стосовно достовірності звітності, повноти і відповідності чинному законодавству та встановленим нормативам бухгалтерського обліку фінансово-господарської діяльності.

Література

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” затверджене наказом Міністерства фінансів України 07.02.2013 № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13

2. Кулаковська Л.П. Організація і методика аудиту: Навч. посібник / Л.П. Кулаковська, Ю.В. Піча. – К.: Каравела, 2004. – 568с.

3. Утенкова К.О. Аудит: навч. посіб. / К.О. Утенкова. – К.: Алерта, 2011. – 408 с.

УДК 657

Іванна Дем’яник,
студент 5 курсу ОКР “магістр”
ДВНЗ “Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника”
м. Івано-Франківськ

ВИБІР МЕТОДУ ОЦІНКИ ЗАПАСІВ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВА

Питання оцінки запасів має важливе значення оскільки впливає на вартість продукції, що виготовляється, попит споживачів і розмір прибутку.

Метою роботи є дослідження переваг та недоліків різних методів оцінки вибуття виробничих запасів та їх впливу на прибуток підприємства.

Об'єктом дослідження виступають операції, пов'язані з продажем запасів та їх відпуском у виробництво. Предметом дослідження є теоретичні засади бухгалтерського обліку в частині методів оцінки запасів при їх вибутті.

Від правильності вибору методу оцінки запасів залежить об'єктивність даних про отриманий підприємством прибуток, оскільки неправильно вибраний метод списання в умовах збільшення або зменшення ринкових цін на ті чи інші запаси може призвести до завищення або заниження оподаткованого прибутку підприємств [3, с.126].

Згідно з П(С)БО 9 „Запаси” на підприємстві можна використовувати один із таких методів оцінки вибуття запасів:

1. Метод ідентифікованої собівартості. Застосування цього методу передбачає ведення індивідуального обліку по кожному виду запасів [3, с.126].

Переваги: є найбільш точним методом. Недоліком є трудомісткість методу, а також те, що однакові запаси обліковуються за різною вартістю, що не завжди зручно.

2. Метод середньозваженої собівартості. Суть його полягає в тому, що при різних цінах на запаси визначається середня ціна, за якою потім списується собівартість запасів [3, с.126].

Переваги: дає об'єктивну картину руху матеріальних цінностей на підприємстві; при застосуванні цього методу чистий прибуток буде мати середнє значення, яке найбільше відповідає фактичному.

Недоліки: при значному рості цін на матеріали продукція може реалізовуватись за цінами, наближеними до собівартості.

3. Метод FIFO базується на припущенні, що запаси відпускаються у тій послідовності в якій вони надходили на підприємство [2, с.188].

Переваги: метод простий у використанні та запобігає можливості маніпулювання прибутком; у період постійного зростання цін метод надає найбільш високий з можливих рівень чистого доходу [1].

Недоліки: метод призводить до заниження величини витрат; у період зростання цін підприємства оголошують більший прибуток, ніж справжній і відповідно сплачують більший податок на прибуток;

4. Метод нормативних затрат полягає у застосуванні норм витрат на одиницю продукції [3, с.126].

Переваги: можливість поточного оперативного обліку витрат шляхом обліку відхилень від норм. Недоліки: потребує більшої оперативності та автоматизації роботи обліковців.

5. Метод оцінки за цінами продажу базується на застосуванні середнього проценту торговельної націнки товарів [3, с.126].Недоліки: розрахована у такий спосіб величина досить приблизна і може відхилятися від реальної вартості запасів.

При виборі одного із вказаних методів необхідно керуватися цілями, які ставить перед собою кожне підприємство в конкретній ситуації. Найбільш розповсюдженими методами є: метод FIFO, середньозваженої собівартості.

В умовах постійного зростання цін при використанні методу FIFO у Звіті про фінансові результати відображається завищений показник валового прибутку. В результаті підприємство сплачує більший податок на прибуток.

Метод середньозваженої собівартості показує більші витрати періоду порівняно з методом FIFO, тому він є більш вигідним для підприємства. Під час застосування цього методу чистий прибуток набуває середнього значення, а кінцева собівартість запасів є нижчою за ринкову вартість [4, с.16-22].

При застосуванні методу ідентифікованої собівартості для кожної одиниці запасів використовується спеціальне маркування, яке дозволяє визначити її собівартість, таким чином підприємство може регулювати прибуток шляхом реалізації більш дорогих або більш дешевих запасів [2,с.188].

Метод нормативних затрат дозволяє розрахувати більш реальну собівартість відпущених запасів і як наслідок більш точний прибуток.

Отже, під час дослідження були розглянуті переваги і недоліки різних методів оцінки запасів. Таким чином, можна зробити висновок про те, що більш доцільним є використання методу FIFO. Хоча, з одного боку, метод FIFO збільшує прибуток підприємства, він дає найбільш достовірну інформацію про облік вибуття товарних запасів тому, що залишаються тільки ті товари, які були закуплені пізніше.

Вплив цього методу на фінансовий стан економічного суб'єкта можна вважати позитивним, оскільки показники бухгалтерського балансу, що характеризують статті оборотних активів, відображаються у вартості, наближеній до ринкової. Крім того, фінансова звітність, у якій відображається значна сума прибутку, є привабливою і для потенційних інвесторів. Залучення інвестицій надасть можливість підвищити ефективність діяльності підприємства.

Література

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 9 “Запаси”.

2. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності “Облік і аудит” вищих навчальних закладів / за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. - 8-ме вид., доп. і переробл. - Житомир : ПП "Рута", 2009. - 913 с.

3. Верхоглядова Н.І. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика: Навчально-практичний посібник / Н.І. Верхоглядова, В.П. Шило, С.Б. Ільїна та ін. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 536 с.

4. Войтенко Т.В. Облікова політика - 2010: головне / Т.В. Войтенко // Податки і бухгалтерський облік. - 2010. - № 3. - С. 16-22.

УДК 631.162:635.07

Наталія Шкромида,
студент 5 курсу ОКР "магістр"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ РЕАЛІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Процес реалізації сільськогосподарської продукції завершує кругообіг засобів і створює передумови для відновлення нового кругообігу. На цьому етапі сільськогосподарська продукція підприємства знаходить своє суспільне застосування. Важливість даного процесу зумовлює потребу належної організації обліку та аналізу реалізації сільськогосподарської продукції.

Облік реалізації сільськогосподарської продукції передбачає її визнання активом, оцінку та відображення на відповідних рахунках [1, с. 271].

Під терміном "сільськогосподарська продукція" розуміють актив, одержаний у результаті відокремлення від біологічного активу, призначений для продажу, переробки або внутрішнього споживання [1, с. 270].

Первісне визнання сільськогосподарської продукції відображається в обліку у тому звітному періоді, у якому вона відокремлена від біологічного активу.

Сільськогосподарська продукція та додаткові біологічні активи при їх первісному визнанні оцінюються за справедливою вартістю, зменшеною на очікувані витрати на місці продажу.

Для обліку і узагальнення інформації про первісне визнання сільськогосподарської продукції та додаткових біологічних активів, отриманих від сільськогосподарського виробництва, а також їх руху після первісного визнання призначено активний рахунок 27 "Продукція сільськогосподарського виробництва".

За дебетом рахунку 27 відображається надходження сільськогосподарської продукції та додаткових біологічних активів, за кредитом – вибуття сільськогосподарської продукції та додаткових біологічних активів внаслідок продажу, переробки, внутрішнього споживання, внесків до статутного капіталу, безоплатної передачі тощо [2, 3]. Аналітичний облік сільськогосподарської продукції та додаткових біологічних активів ведеться за видами продукції (номенклатурою).

Для узагальнення інформації про стан реалізації сільськогосподарської продукції призначено рахунок 90 "Собівартість реалізації". За дебетом даного рахунка відображається виробнича собівартість реалізованої сільськогосподарської продукції, за кредитом – списання в порядку закриття дебетових оборотів на рахунок 79 "Фінансові результати" [2, 3].

Рослинництво і тваринництво є основними галузями сільськогосподарського виробництва. Від рівня їх розвитку залежить забезпечення настелення продуктами харчування, тому перед аналізом реалізації сільськогосподарської продукції ставляться наступні завдання:

1. Вивчення динаміки реалізації продукції, розрахунку базисних та ланцюгових темпів зростання та приросту;
2. Аналіз виконання договірних зобов'язань щодо поставок сільськогосподарської продукції;
3. Вплив факторів на кінцевий обсяг реалізації сільськогосподарської продукції.

Джерелами інформації для проведення аналізу сільськогосподарської продукції є: первинні документи з реалізації сільськогосподарської продукції; відомість 16 "Рух готових виробів, їх відвантаження та реалізація"; дані синтетичного та аналітичного обліку [4, с. 42-43].

Таким чином, належна організація обліку та аналізу реалізації сільськогосподарської продукції займає важливе місце в діяльності підприємства та значною мірою впливає на фінансові результати його роботи.

Література

1. Огійчук М.Ф. Фінансовий та управлінський облік на сільськогосподарських підприємсватх / М.Ф. Огійчук, В.Я. Плаксієнко, М.І. Беленкова та ін. – К.: Алерта, 2009. – 1056 с.
2. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджено Наказом Міністерства Фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11.

3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджено Наказом Міністерства Фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99

4. Грабовецький Б.Є Економічний аналіз / Б.Є. Грабовецький. – К.: Центр учбової літератури. 2009 – 256 с.

УДК 657:338.435

Іванна Довбуш,
студент 5 курсу ОКР "магістр"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ЕКОНОМІЧНА СУТЬ ПОНЯТТЯ "ДОХІД"

В умовах розвитку ринкової економіки метою функціонування суб'єктів підприємницької діяльності є отримання відповідного доходу, який утворює основу для самофінансування підприємства за умови, що їх розмір достатній для покриття витрат, виконання зобов'язань та утворення чистого прибутку.

Поняття "дохід" широковживане та багатозначне, яке розглядається як одне із базових не тільки для бухгалтерського обліку, аналізу, але для багатьох інших економічних наук. Серед представників наукових шкіл, напрямів та галузей економічних наук немає єдиного підходу щодо поняття "доходи".

Зокрема, невирішеними на сьогоднішній день складовими проблеми є дослідження теоретичних аспектів сутності доходу і пошук шляхів їх подальшого розвитку. У зв'язку з цим, спираючись на критичний аналіз думок цих вчених та їхній синтез, необхідно наблизити думки вчених різних галузей науки до єдності поглядів, групуючи їх визначення відповідно до економічного та бухгалтерського підходу. Визначення поняття "дохід" в нормативних джерелах та в працях відомих вчених подано в таблиці 1.

Тлумачення поняття доходу підприємства у науковій літературі базується загалом на двох принципових підходах. Підґрунтям економічного підходу щодо визначення поняття доходу є термін "виручка", тобто обсяг продажу виробленої підприємством продукції (робіт, послуг). Наведені автори цього підходу приходять до єдиної думки, вважаючи, що дохід, слід розглядати як виручку від реалізації продукції, робіт чи послуг.

Бухгалтерське трактування поняття доходу підприємства переважно базується на терміні "економічна вигода". Проте тлумачення доходу як збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, своєю чергою, піддається критиці науковців як не зовсім коректне. Так, наприклад, Н.М. Ушакова [8,с.458] зазначає, що не кожне збільшення активів та зменшення зобов'язань характеризує момент отримання доходу. Про отримання доходу свідчить оплата рахунку, пред'явленого підприємством покупцеві його продукції (товарів, робіт, послуг). Стосовно зобов'язань підприємства, то за їх безпосереднього погашення жодного зростання капіталу насправді не відбувається. До зростання капіталу призводить не погашення зобов'язань, а відмова кредиторів від своїх прав, тобто тоді, коли активи отриманні підприємством на безоплатній основі.

Таблиця 1

Визначення поняття "дохід" у нормативних та економічних джерелах

№з/п	Джерело	Визначення доходу
		Економічний підхід
1.	О.І.Ястремський, О.Г.Грищенко[9, с. 655]	Дохід – це виручка фірми від продажу товару на ринку або наданих послуг
2.	А. Загородній[5,с.363]	Дохід – це гроші або матеріальні цінності, отримані від виробничої, комерційної, посередницької чи іншої діяльності
3.	В.С.Сухарський[7,с.34	Дохід – це як виторг від реалізації (кількість проданих одиниць товару)

	7]	
4.	В.П.Грузінов **[**4, с. 340**]**	Дохід підприємства складається з виручки від реалізації продукції (робіт, послуг), основних засобів (зайвих) й іншого майна підприємства, а також з доходів від позареалізаційних операцій
		Бухгалтерський підхід
1.	П(С)БО 15 “Дохід”[1]	Дохід визнається під час збільшення активу або зменшення зобов'язання, що зумовлює зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків учасників підприємства), за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена
2.	МСФЗ 18 “Дохід”[2]	Дохід – це валове надходження економічних вигод протягом періоду, що виникає у ході звичайної діяльності суб’єкта господарювання, коли капітал зростає в результаті цього надходження, а не в результаті внесків учасників капіталу
3.	Ф.Ф.Бутинець [3,с.59]	Дохід - збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов’язань, які призводять до зростання власного капіталу(за винятком зростання капіталу за рахунок внесків (учасників)
4.	В.В.Сопко[6,с.403]	Дохід - як валовий приплив (надходження) економічної вигоди протягом звітного періоду, який виникає у процесі звичайної діяльності підприємства

Беручи до уваги результати досліджень вищенаведених вчених щодо трактування поняття “дохід” в межах економічного і бухгалтерського підходів вважаємо, що облікове визначення повинне опиратися на економічне визначення, а не суперечити йому.

Таким чином, за економічним підходом трактування поняття “дохід” слід вважати виручку від продажу товару на ринку або наданих послуг. Також висловимо власне бачення щодо поняття “дохід”, яке доцільно розглядати, з точки зору бухгалтерського підходу як збільшення економічних вигод на основі одержання підприємством певних активів чи зменшення сум зобов’язань, які зумовлюють збільшення сум власного капіталу (за мінусом збільшення сум капіталу із внесків власників або учасників).

Література

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 15 “Дохід” : затв. Наказом Міністерства фінансів України від 29 листопада 1999 р. № 290 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rada.gov.ua.

2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку № 18 “Дохід” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.minfin.gov.ua.

3. Бухгалтерський словник / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: ПП “Рута”, 2001. – 224 с.

4. Грузинов В.П. Экономика предприятия (предпринимательская) / В.П. Грузинов: учебник. – Изд. 2-е. – М.: Изд-во ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 795 с.

5. Економічна енциклопедія: у трьох томах. Т.1 / [ред. кол. В.С. Мочерний (відп. ред.) та ін.]. – К. : Видавничий центр “Академія”, 2000. – 864 с.

6. Сопко В.В. Бухгалтерський облік: навч. посіб. 3-тє вид. перероб. і доп. / В.В. Сопко. – К.: КНЕУ, 2005. – 578 с.

7. Сухарський В.С. Менеджмент: теорія, методологія, практика: монографія / В.С. Сухарський. – Тернопіль :Астон, 2006. – 416 с.

8. Ушакова Н.М. Економіка підприємства: підручник за заг. ред. / Н.М Ушакова. – К. : Вид-во КНТЕУ, 2005. – 569 с.

9. Ястремський О.І. Основи мікроекономіки: підручник / О.І. Ястремський, О.Г. Грищенко – К. : Т-во “Знання ”, КОО, 2007. – 714 с.

УДК 657:371

Зоряна Дубровська,
студент 5 курсу ОКР "магістр"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ У БЮДЖЕТНІЙ УСТАНОВІ: ЕТАПИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ

На сучасному етапі розвитку економічних відносин в Україні важливе значення має правильність ведення обліку на підприємствах будь-якої форми власності. Особливо це стосується бюджетних установ, так як їх діяльність здійснюється за рахунок фінансування з державного бюджету. В цьому випадку важливе значення набуває інвентаризація.

Відповідно до Інструкції з інвентаризації матеріальних цінностей, розрахунків та інших статей балансу бюджетних установ № 90 результати інвентаризації відображаються в інвентарних описах. Втім документальне оформлення результатів інвентаризації нематеріальних активів має особливості.

Важливо встановити, які саме активи відносяться до нематеріальних. Інструкція з бухгалтерського обліку необоротних активів бюджетних установ № 64 подає таке тлумачення: нематеріальні активи – активи, що не мають фізичної та\або матеріальної форми незалежно від вартості і використовуються установою в процесі основних функцій більше одного року [1, с. 68].

До нематеріальних активів, що є об`єктом бухгалтерського обліку, згідно П(с)БО № 8 "Нематеріальні активи" відносять: права користування природними ресурсами; права користування майном; права на знаки для товарів і послуг; права на об`єкти промислової власності; авторські права та суміжні з ними права; інші нематеріальні активи [2].

Метою інвентаризації нематеріальних активів є виявлення фактичної їх наявності в бюджетній установі, виявлення можливих надлишків або нестач, встановлення справедливої вартості нематеріальних активів.

Недосконалістю нормативної бази щодо інвентаризації нематеріальних активів в бюджетній установі є те, що в Інструкції по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків № 69 – відсутня чітка послідовність цієї процедури. Тому можна виділити такі етапи проведення інвентаризації.

Перший етап. Перед початком інвентаризації керівник видає наказ на створення інвентаризаційної комісії, яка складається з числа працівників установи. Зі змістом цього наказу ознайомлюють матеріально-відповідальну особу, що відповідає за зберігання та використання нематеріальних активів. Також у неї беруть розписку про те, що всі нематеріальні активи оприбутковано і списано, дані операції відображені в обліку.

Другий етап. У ході самої інвентаризації нематеріальних активів, комісії, перш за все, необхідно перевірити: наявність і правильність оформлення документів, на підставі яких оприбутковано нематеріальні активи (зазначення дати придбання й уведення в експлуатацію об'єкта, його первісної вартості та строку корисного використання, опису об'єкта нематеріальних активів); правильність нарахування та обґрунтування сум амортизації нематеріальних активів; наявність документів, довідок, які описують об'єкт нематеріальних активів та правила його використання; документи, що підтверджують правомірність набуття прав власності та користування об'єктами нематеріальних активів (договори, патенти, ліцензії).

Третій етап. Після проведення інвентаризації в матеріально-відповідальної особи беруть письмове підтвердження, що всі нематеріальні активи було оглянуто, перевірено і задокументовано, претензій до інвентаризаційної комісії у матеріально-відповідальної особи відсутні.

Четвертий етап. Результати інвентаризації нематеріальних активів записують до "Інвентаризаційного опису об'єктів права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів".

Проте окремої форми для обліку проведеної інвентаризації інших нематеріальних активів, відмінних від об'єктів права інтелектуальної власності, затвердженої форми немає. Тому в даному випадку є два вирішення проблеми: або використовувати вищезгадану форму, здійснивши необхідні корективи, або розробити власну форму інвентаризаційного опису нематеріальних активів, при цьому зазначаючи усі реквізити.

П`ятий етап. Після внесення комісією до інвентаризаційного опису усіх фактів, виявлених під час інвентаризації, працівники бухгалтерської служби звіряють дані цього опису з даними бухгалтерського обліку. В процесі даної перевірки складають документ “Звіряльна відомість”.

Оскільки для нематеріальних активів окремої форми не встановлено, тому можна використовувати “Звіряльну відомість для основних засобів” і при необхідності внести до неї зміни. Саме за даними звіряльної відомості визначають лишки і нестачі виявленні під час інвентаризації.

Шостий етап. Після складання звіряльної відомості комісія перевіряє правильність визначення бухгалтерською службою результатів інвентаризації та заповнює “Протокол інвентаризаційної комісії”. У протоколі інвентаризаційна комісія відображає свої висновки та пропозиції.

Протоколи інвентаризаційної комісії, матеріали інвентаризації та рішення щодо регулювання розбіжностей затверджуються керівником установи не пізніше ніж за 10 днів після закінчення інвентаризації. Результати інвентаризації повинні бути включені бухгалтерською службою до звіту за той період, у якому її було закінчено [3, с. 24].

Найважливішим під час проведення інвентаризації нематеріальних активів є достовірне подання даних в інвентаризаційних описах і чітке дотримання законодавства, оскільки нематеріальні активи є важливою складовою активів бюджетної установи

Література

1. Газета ”Все про бухгалтерський облік”. - Спецвипуск № 28 (1785) від 25.03. 2011р.

2. П(с)БО № 8 “Нематеріальні активи” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http:// zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99.

3. Журнал “Баланс-бюджет”. – № 48 (355) від 28.11.2011 р.

УДК 657 21 (336.153) : 656.07

Ірина Дуляба,
студент 5 курсу ОКР “магістр”
ДВНЗ “Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника”
м. Івано-Франківськ

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ВИТРАТ І ДОХОДІВ ТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах формування конкурентних ринкових відносин великого значення набуває створення ефективної системи управління витратами і доходами підприємства. Особливе місце у ній займає управлінський облік, як процесу виявлення, вимірювання, збирання, нагромадження, аналізу, підготовки, інтерпретації та передачі облікової інформації, що використовується управлінським персоналом при прийнятті управлінських рішень і для забезпечення ефективного використання ресурсів [1, с. 86].

Дослідження діяльності транспортних підприємств, зокрема в контексті ведення бухгалтерського обліку, підтверджує, що надання інформації для прийняття управлінських рішень щодо рівня витрат здійснюється неоперативно, це знижує достовірність і повноту відображення результатів формування собівартості автотранспортних послуг [2]. Вирішити дану проблему можна через організацію управлінського обліку їхніх витрат.

Даний підвид бухгалтерського обліку не регламентується і не регулюється державою, тому його ведення є власноініціативною справою підприємства. Через відсутність законодавчої бази виникає необхідність у розробці внутрішніх нормативних документів із регламентації управлінського обліку. Основним із них є Наказ про облікову політику.

Так, зокрема, на транспортних підприємствах при формування облікової політики щодо питань доходів і витрат із врахуванням потреб управлінського обліку доцільно визначити, який підрозділ буде його здійснювати. А саме зазначити центри відповідальності, що надаватимуть необхідну інформацію; розробити графік документообігу первинних документів, визначити перелік реєстрів аналітичного та синтетичного обліків, форм фінансової звітності, що використовуватимуться при формуванні даних

управлінського обліку; обґрунтувати методику обліку та розподілу витрат діяльності; встановити систему калькулювання собівартості послуг; визначитись з методикою оцінки доходів і визначення фінансових результатів; розробити систему бюджетів для прогнозування господарської діяльності підприємства; обґрунтувати методику аналізу бюджетних відхилень; розробити форми управлінської звітності та методику їх заповнення, затвердити термінами їх подання [3].

На підприємствах транспортної галузі є усі умови для запровадження управлінського обліку на основі ведення бухгалтерського обліку за нормативно-позамовним методом. При цьому доцільно використовувати сучасні інформаційні технології. Зведення витрат і доходів рекомендується здійснювати у порядку, який забезпечує можливість визначення фінансового результату за центрами відповідальності та за конкретними замовленнями. Для цього необхідно розробити відповідні реєстри аналітичного обліку у формі відомостей витрат і доходів – водія, працівника ремонтного підрозділу, за замовленням, а також визначити їх місце в загальній схемі документообігу з обліку витрат і доходів автотранспортного підприємства.

З метою удосконалення процесу визначення собівартості транспортних послуг доцільно об'єктом калькулювання вважати конкретні замовлення транспортних підприємств; калькуляційною одиницею – один кілометр пробігу для визначення собівартості автотранспортних послуг на базі змінних витрат і одна година роботи автомобіля певної марки – на базі постійних витрат. А також складати нормативну калькуляцію однієї години автомобіля й одного кілометра виконаного ним пробігу. При порівнянні нормативних і фактичних витрат на виконання замовлення можна встановлювати відхилення безпосередньо під час виконання замовлення і, відповідно, своєчасно впливати на формування фактичної собівартості перевезень.

Систему управління доходами доцільно розглядати як одну з підсистем управління транспортним підприємством у цілому, що вимагає єдиного інформаційного забезпечення. Вона повинна розглядатися як інтегрована сукупність дій, що забезпечує прийняття взаємозалежних управлінських рішень, кожне з яких впливає на результативність формування і використання доходів. Підготовка кожного управлінського рішення в сфері формування і розподілу доходів повинна враховувати альтернативні можливості управлінських рішень. Необхідна багатоваріантність програм дій і відповідна економічна, у тому числі облікова, інформація. Орієнтація системи управління доходами на стратегічний розвиток транспортного підприємства передбачає широке використання в управлінському обліку прогнозної інформації, необхідність виявлення та аналізу відхилень від прогнозних величин [4].

Правильна організація і ведення управлінського обліку на транспортних підприємствах дає змогу одержувати оперативну інформацію про їхні витрати і доходи. Це зумовлює достовірне визначення собівартості наданих ними послуг і прийняття ефективних управлінських рішень щодо стратегічного розвитку господарюючого суб'єкта.

Література

1. Засадний Б. Управлінський облік : шлях до ефективного управління / Б. Засадний // Справочник экономиста. – 2009. – № 1-2. – С. 85-90.

2. Грицак Н.Ю. Організація бухгалтерського обліку на автотранспортному підприємстві / Н.Ю. Грицак. [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://eztuir.ztu.edu.ua

3. Писаренко Т.М. Моделі організації управлінського обліку затрат у процесі виробництва на промислових підприємствах / Т.М. Писаренко. [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vviem

Скрипник Н.В. Особливості організації управлінського обліку доходів на виробничому підприємстві / Н.В. Скрипник, М.Є. Скрипник. [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum

УДК 336.61

Наталія Дяків,
студент 5 курсу ОКР "магістр"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника"
м. Івано-Франківськ

УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСУВАННЯ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

В сучасних умовах система вищої освіти займає основне місце у відтворенні високого інтелектуального потенціалу нації. Головним складовим елементом даної системи є вищі навчальні заклади. Успішне виконання завдань поставлених перед ними можливе тільки при достатньому рівні фінансового забезпечення їхньої діяльності.

У вирішення питань фінансування діяльності вищих навчальних закладів, слід звернути увагу на об'єктивну необхідність подальшого поглиблення теоретичних досліджень і проблемних питань форм фінансового забезпечення закладів вищої освіти з урахуванням різних джерел формування фінансових ресурсів.

Необхідною умовою ефективного функціонування закладів вищої освіти є порядок і умови формування їх фінансових ресурсів. Слід звернути увагу на те, що від форми власності вищого навчального закладу залежить джерело його фінансування. Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» фінансування вищих навчальних закладів здійснюється за рахунок державних та комерційні фінансових ресурсів.

Реальне бюджетне фінансування на вищу освіту і науку не відповідає вимогам і нормам Законів України "Про освіту" та "Про вищу освіту" [1].

Закони України про освіту і науково-технічну діяльність чітко визначають відсоток ВВП, який має виділятись на освіту і науку. Ці показники, відповідно, дорівнюють 10 і 1,7 %. Сьогодні досить складно назвати цифри рівня фінансування освіти і науки, але за даними у 2009 р. на освіту витрачено 6 % (13 млрд. грн.), а на науку - до 0,5 % від ВВП [2].

Розглянемо нагальні проблеми вдосконалення організації фінансування ВНЗ у зв'язку з необхідністю у підвищенні ефективності навчально-виховного процесу, підготовки фахівців міжнародного рівня і їх подальшої інтеграції в міжнародне співтовариство.

Відомо, що вища освіта в усіх розвинених кранах світу має державну фінансову підтримку [3; 4]. Значний вплив на розвиток освіти здійснює й приватний капітал: міжнародних корпорацій, фірм, бізнес-структур, громадян [5]. Набуваючи все більшої залежності від приватного інвестування при загальному зменшенні частки бюджетного фінансування, вища освіта вимушена орієнтуватися на ринкові запити замовників освітніх послуг.

Вдосконалення національної системи вищої і післядипломної освіти „потребує подальшого покращання фінансового забезпечення освіти і науки, що позитивно позначиться на їх матеріально-технічній базі" [3, 130]. Нові методики, підходи і рішення з фінансування освітніх послуг належать до інновацій економічно-ринкового типу, які об'єднують викликані науково-технічним і промислово-економічним розвитком суспільства нововведення щодо типів і форм фінансування освіти й кредитування освітніх послуг.

До інновацій економічно-промислового розвитку можна віднести:

– урізноманітнення форм і методів фінансування (бюджетного, галузевого) державного замовлення, впровадження прогресивних рішень щодо цільового використання державних коштів на підготовку і перепідготовку фахівців для народного господарства країни;

– участь приватного капіталу у створенні та фінансуванні закладів освіти різних рівнів, освітньо-наукових програм, кредитуванні навчання студентів і науковців;

– створення при корпораціях, компаніях, виробництвах і підприємствах нових (власних) навчальних закладів із професійної підготовки, підвищення кваліфікації, надання суміжних професій;

– створення новітніх навчально-науково-виробничих комплексів (за участю різних типів ВНЗ, наукових установ і промислових підприємств), технопарків тощо.

Отже, із зазначеного вище видно, що вдосконалення форм фінансування вищої освіти є необхідним для її подальшого розвитку в умовах ринкових перетворень в Україні. Важливими є як підприємницька діяльність ВНЗ, так і залучення приватних інвестицій, участь приватного капіталу в підготовці фахівців для народного господарства країни і в укріпленні загального інтелектуального потенціалу нації. Тому все більше стає актуальним питання збільшення обсягів фінансових ресурсів залучених із комерційних джерел, зокрема, в частині розширення надання послуг не освітнього характеру, в частині, здійснення науково-дослідної роботи вищим навчальним закладом на договірних засадах. Успішне виконання даного завдання можливе за умови створення науково-виробничого комплексу головним учасником якого, повинен стати заклад вищої освіти.

Література

1. Закон України ,,Про вищу освіту" / Законодавство України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi - остання редакція від 17 лютого 2011 року.

2. Дєгтяр А.О. Державне фінансування системи вищої освіти в Україні / А.О. Дєгтяр, Я.В. Календжян // науково-виробничий журнал Держава та регіони серія: Державне управління. – 2010. – № 4. – С.153-156.

3. Куценко В.І. Вища і післядипломна освіта в ринкових умовах / В.І. Куценко: за наук. ред. акад. НАН України Б.М. Данилишина. – К. : РВПС України НАН України, 2009. – 224 с.

4. Шумар Н.А. Фінансове регулювання розвитку освіти у зарубіжних країнах / Н.А. Шумар // Економіка та держава. – 2007. – № 9. – С. 85–87.

5. Высшее образование в XXI в. : подходы и практические меры (ЮНЕСКО, Париж, 5-9 октября 1998 г.) // Alma Mater (Вестник высшей школы). – 1998 – № 11. – С. 3–9.

УДК 630:67

Христина Жураківська,
студент 5 курсу ОКР "магістр"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних умовах господарювання, які характеризуються динамічністю ситуацій та їх невизначеністю, продовжується інтенсивний розбір економічних думок щодо розуміння і трактування сутності «фінансові результати діяльності підприємства». Особливої актуальності вказане питання набуло в період кризових явищ, що простежуються у вітчизняній економіці, та несвоєчасності фінансових платежів.

На підставі проведеного детального аналізу літературних джерел виявлено, що між науковцями та фахівцями не має єдності та однозначності до розуміння поняття «фінансові результати». На перший погляд виглядає, що запропоновані трактування сутності досліджуваного об'єкта є схожими, однак формулювання визначення, підбір слів та їх розуміння в дечому різняться.

Здійснений екскурс в історію економічної думки показує, що поява і необхідність визначення фінансових результатів беруть свій початок з часів первіснообщинного ладу, а саме в період появи грошей як засобу обміну та виникнення товарного виробництва. Першими, хто дали тлумачення з наукової точки зору, були ранні меркантилісти, які вважали, що дохід – як тоді тлумачили його у сенсі прибутку або багатства, виникає в результаті зовнішньої торгівлі й ввезення в країну грошей чи зливків дорогоцінних металів [1, с. 117].

Наступними були фізіократи, які стверджували, що джерелом прибутку є земля. Сюди слід віднести праці Ф. Кене, В. Мірабо, А. Тюрбо та ін.

Далі природу прибутку досліджували такі відомі класики економічної теорії, як А. Сміт, Д. Рікардо, К. Маркс. Так, Д. Рікардо стверджував: «Все, що збільшує заробітну плату, неминуче зменшує прибуток» [4, с. 406, с. 424]. Тобто є логічна схожість з думками А. Сміта, який вважав, що прибуток –

це вираховування з вартості продукту заробітної плати робітника. Заслуговують на увагу напрацювання за вказаним напрямком К. Маркса, який пояснював «…одна лише праця, вартість якої ніколи не змінюється, є єдиним і дійсним мірилом, за допомогою якого за всіх часів і в усіх місцях можна було розцінювати й порівнювати вартість усіх товарів» [6, с. 24].

Думки сучасних вчених-економістів значно відрізняються від своїх попередників. Так, Н.В. Прохар [3] виділяє кількісну та якісну сторони у трактуванні категорій «прибуток» і «збиток». В своїх наукових дослідженнях О.В. Гринавцева [2] удосконалила поняття «фінансовий результат» відповідно до стандартів бухгалтерського обліку. Уточненню поняття фінансових результатів господарської діяльності як економічної категорії приділяє увагу Д. Є. Свідерський [5].

Таким чином, можна стверджувати розуміння сутності науковцями слід розглядати в двох аспектах:

- економічному розумінню;
- бухгалтерському підході.

Також певні спроби визначити сутність фінансових результатів можна побачити у вітчизняних і міжнародних нормативно-правових документах. Сюди слід віднести національні П(С)БО, Податковий кодекс, МСБО, МСФЗ тощо. Особливістю є те, що роз'яснення змісту фінансових результатів наводиться на основі визначень доходів і витрат діяльності, що вважаємо є логічним.

Підсумовуючи, слід узагальнити, що проведений аналіз економічної літератури показав про наявність різних підходів до трактування поняття «фінансові результати». У зв'язку з цим нами запропоновано уточнення сутності «фінансових результатів», а саме як об'єкта бухгалтерського обліку, тобто це результат господарської діяльності, що є різницею від порівняння доходів і витрат підприємства за вирахуванням сум податків, що визначається за визначений період і в цілому або за видами діяльності та узагальнюється у вигляді прибутку (збитку).

Визначено, від об'єктивного розуміння сутності доходів, витрат і фінансових результатів та правильної їх класифікації залежатиме подальший процес організації обліку і аналізу досліджуваних об'єктів на підприємстві та, відповідно, рівень ефективності прийнятих управлінських рішень.

Література

1. Базилевич В.Д. Історія економічних учень. / В.Д. Базидевич. – К.: Знання, 2006. – 582 с.
2. Гринавцева О.В. Облік і аудит готової продукції та її фінансових результатів від реалізації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук [Електронний ресурс] / О.В. Гринавцева. − К., 2005. – 19 с. − Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/ard/2005/05govmpu.zip
3. Прохар Н.В. Облік і контроль фінансових результатів у сільськогосподарських формуваннях: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук [Електронний ресурс] / Н.В. Прохар. – К., 2009. – 20 с. − Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/ard/2009/09pnvrsf.zip
4. Риккардо Д. Начала политической экономии : соч. / Д. Риккардо. – М.: Экемо – Пресс, 2000. – 479 с.
5. Свідерський Д.Є. Облік та аудит фінансових результатів діяльності підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук [Електронний ресурс] / Д.Є. Свідерський. – К., 2002. – 20 с. − Режим доступу: http://www.lib.ua-ru.net/inode/36189.html
6. Сміт А. Добробут націй. Дослідження про природу та причини добробуту націй / А. Сміт; [пер. з англ.]. – К.: Port – Royal, 2001. – 594 с.

УДК 657.4:332.37

Валентина Залевська,
студент 5 курсу ОКР "магістр"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Розвиток ринкових відносин в Україні підвищує рівень відповідальності суб'єктів господарювання за результати своєї діяльності, які значною мірою залежать від забезпечення основними засобами, їх технічного стану та ефективності використання.

Основні засоби є матеріально-технічною базою підприємства, вони визначають обсяги виробництва та його виробничу потужність, а більш повне і раціональне використання основних засобів сприяє покращенню техніко-економічних показників роботи підприємства, а саме – зростанню обсягів випуску продукції та зниженню її собівартості. Проблема ефективного використання основних засобів і виробничих потужностей підприємств посідає чільне місце у дослідженнях багатьох відомих українських вчених. Тому ефективність використання основних засобів є однією із найбільш важливих дослідницьких ланок на підприємствах [1, с. 37].

Проблема підвищення ефективності використання основних засобів є центральною в період переходу України до цивілізованих ринкових відносин. Маючи чітке уявлення про роль основних засобів у виробничому процесі, чинниках, що впливають на використання основних засобів, можна виявити методи, напрями, за допомогою яких підвищується ефективність використання основних засобів і виробничих потужностей підприємства, що забезпечує зниження витрат виробництва і зростання продуктивності праці. Ключовими факторами, які впливають на структуру основних виробничих засобів підприємств є: рівень автоматизації і механізації, рівень спеціалізації і кооперування, кліматичні та географічні умови розміщення підприємств. Кожний фактор по-різному впливає на структуру виробничих засобів. Поліпшити структуру основних виробничих засобів можна за рахунок: оновлення та модернізації устаткування, ефективнішого використання виробничих приміщень установленням додаткового устаткування на вільній площі; ліквідації зайвого й малоефективного устаткування [2, с. 30].

До основних проблем стану та ефективності використання основних засобів можна віднести: різні підходи до термінології та визначення сутності основних засобів у фінансовому обліку й системі оподаткування, принципів їх оцінки; проблеми вдосконалення системи амортизації; проблеми підвищення інформативності первинних документів з обліку основних засобів; проблеми інформаційного забезпечення управління матеріально-технічною базою, що представлено на підприємстві системою обліку, аналізу, аудиторського контролю; проблеми аналізу ефективності використання основних засобів і можливості її прогнозування тощо.

Окремою групою є проблеми складності оцінки ефективності придбання та використання основних засобів, які полягають у виборі вартості, за якою слід їх вимірювати.

Основні проблеми ефективності використання основних засобів полягають у тому, що потенціал екстенсивних факторів підвищення ефективності використання основних засобів вже вичерпано, плюс низькі темпи оновлення основних засобів обумовлені нестачею у суб'єкта господарювання власних фінансових ресурсів та високою вартістю будівельної техніки. В основному кожне друге підприємство, що функціонує в Україні здійснює свою господарську діяльність за участю основних засобів, що уже зношені, а це відповідно впливає на продуктивність праці, ефективність роботи, фондовіддачу та багато інших факторів [2, с. 28].

За для покращення в цій сфері, необхідно не тільки стежити за його технічним станом, а й залучати фахівців при проведенні складних ремонтів; вивчати ринки виробництва; залучати спеціалістів маркетингового відділу; підвищувати рівень спеціалізації виробництва; застосовувати передові технології; усувати простої; модернізувати устаткування; поліпшувати склад, структуру й стан основних засобів підприємства; удосконалювати планування, управління й організацію праці та виробництва; знижувати фондомісткість; підвищувати фондовіддачу та продуктивність праці на підприємстві; підвищувати якості ремонтів; підписувати договори поставок продукції, вивчати кон'юнктуру ринку збуту, стежити за змінами на валютному ринку, а також, у разі потреби, застосовувати орендоване устаткування з метою підвищення ефективності виробництва. Повинні бути створені умови для нагромадження додаткових інвестиційних ресурсів за рахунок податкових пільг. Суб'єкт господарювання повинен формувати амортизаційний фонд, в якому акумулюються кошти (амортизаційні відрахування) на просте та розширене відтворення основних засобів. Вирішити ці проблеми можна за допомогою уряду – надання пільг на ввезення зарубіжної техніки.

Література

1. Ковальчук І.В. Економіка підприємства: навч. посібник / І.В. Ковальчук. – К. : Знання, 2008. – 679 с.

2. Пашнюк Л.О. Джерела фінансування оновлення основних фондів та напрями їх вдосконалення / Л.О. Пашнюк // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. – № 9. – С. 27-31.

УДК 657.4:336.5

Оксана Зорій,
студент 5 курсу ОКР "магістр"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ПЛЮРАЛІЗМ В ОБҐРУНТУВАННІ ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ ГРОШОВИХ КОШТІВ

Успішне функціонування підприємства залежить від ефективного управління його грошовими коштами. При цьому якість такого управління залежить від двох найважливіших показників: рівня ліквідності, тобто можливості швидкого формування грошових потоків без значних фінансових втрат, та платоспроможності, а саме можливості своєчасного та повного погашення зобов'язань. Підтримання належного рівня платоспроможності та ліквідності суб'єктів економічної діяльності досягається шляхом відповідної організації руху грошових коштів у часі та просторі.

Важливість вивчення грошових коштів обумовлюється тим, що вони обслуговують господарську діяльність підприємства в усіх його напрямах. Вивчення літературних джерел свідчить, що єдиної позиції щодо трактування терміну "грошові кошти" і досі немає. Існують суттєві розбіжності у підході науковців до формулювання і тлумачення змісту цієї категорії.

Фахівці з обліку, контролю та аналізу розглядають грошові кошти як найліквіднішу частину оборотних активів підприємства. Бутинець Ф.Ф. визначає грошові кошти як суму готівки в касі підприємства, вільні грошові кошти, що зберігаються на поточному, валютному та інших рахунках у банках, а також інші грошові кошти підприємства [1, с. 163]. Сопко В.В. до грошових коштів відносить кошти в касі, на рахунках у банках, у підзвітних осіб, у контрагентів, еквіваленти грошових коштів [2, с. 365].

Визначенню сутності грошових коштів також приділено ряд положень вітчизняних нормативно-правових актів. Згідно з П(С)БО 2 "Баланс" грошові кошти – це кошти в касі, на поточних та інших рахунках у банках, що можуть бути використані для поточних операцій [3]. П(С)БО 4 "Звіт про рух грошових коштів" визначає грошові кошти як готівку, кошти на рахунках у банках і депозити до запитання [4]. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій до складу грошових коштів включає грошові кошти в касі в національній та іноземній валютах, грошові кошти на рахунках у банках у національній та іноземній валютах, грошові документи в національній та іноземній валютах, а також грошові кошти в дорозі у національній та іноземній валютах [5]. Згідно з Інструкцією про безготівкові розрахунки в Україні у національній валюті грошові кошти – це грошова одиниця України, яка виконує функції засобу платежу та обліковується на рахунках у банках [6]. Готівкові кошти, відповідно до Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, визначаються як грошові знаки національної валюти України – банкноти і монети, у тому числі й обігові пам'ятні та ювілейні монети, які є дійсними платіжними засобами [7].

Аналізуючи всі вище згадувані визначення можна зробити висновок щодо сутності грошових коштів і надати їм власне тлумачення: "Грошові кошти – це готівка в касі, електронні гроші, залишки коштів на поточному та іншому рахунках, що можуть бути використані господарюючим суб'єктом у будь-який момент часу для проведення розрахунків у процесі здійснення господарської діяльності".

Література

1. Бутинець Ф. Бухгалтерський словник / Ф. Бутинець. – Житомир: ПП "Рута", 2001. — 220 с.

2. Сопко В. Організація і методика проведення аудиту: Навч.-практ. посіб. / В. Сопко – К.: Вид. дім "Професіонал", 2004. – 623 с.

3. П(С)БО 2 "Баланс": Наказ Міністерства фінансів України від 31.03.99 р. №87. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://rada.gov.ua/

4. П(С)БО 4 "Звіт про рух грошових коштів": Наказ Міністерства фінансів України від 31.03.99р. №87. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://rada.gov.ua/

5. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: постанова Правління НБУ від 21.01.04 р. № 22. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://rada.gov.ua/

6. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://rada.gov.ua/

7. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні: постанова Правління НБУ від 15.12.04р. № 637. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://rada.gov.ua/

УДК 657 15. (047.2/.3)

Лідія Канюк,
студент 5 курсу ОКР "магістр"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансовий стан підприємства характеризує забезпеченість власними оборотними коштами, оптимальне співвідношення запасів товарно-матеріальних цінностей з потребами виробництва, своєчасне проведення розрахункових операцій, платоспроможність.

Як у міжнародній, так і у вітчизняній практиці для аналізу фінансового стану застосовується система абсолютних і відносних показників (абсолютне і відносне відхилення), а також пов'язаних з ними низки фінансових коефіцієнтів, які відображають цілі та інтереси різних користувачів: управлінський персонал підприємства (внутрішній аналіз) та інтереси зовнішніх користувачів — податківців, банки, інвестори, постачальники, аудитори тощо (зовнішній аналіз).

Фінансовий стан підприємства може бути стійким, нестійким, кризовим. Здатність підприємства своєчасно здійснювати платежі, фінансувати свою діяльність на розширеній основі свідчить про стійкий фінансовий стан. Стійкий фінансовий стан підприємства залежить від результатів виробничої, комерційної і фінансової діяльності.

Сучасні управлінці повинні добре розуміти зміст таких понять ринкової економіки, як платоспроможність, ліквідність, кредитоспроможність підприємства, поріг рентабельності, запас фінансової стійкості, ефект цінового важеля, левериджу, ступінь фінансового ризику, небезпека банкрутства та і н., а також методику розрахунку показників, що їх характеризують, та їх аналіз.

Першочергові завдання аналізу фінансового стану:

— виявлення забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами і перевірка їх цільового використання;

— оцінка ступеня виконання планових фінансових заходів, програм, плану фінансових показників;

— визначення платоспроможності підприємства і ліквідності балансу;

— оцінка дотримання фінансової, розрахункової і кредитної дисципліни;

— оцінка ефективності використання капіталу;

— оцінка оборотності капіталу;

— оцінка ділової активності підприємства;

— своєчасне виявлення і усунення недоліків у фінансовій діяльності, пошук резервів і можливостей економного, раціонального використання фінансових ресурсів та розробка конкретних заходів щодо втілення їх у виробничий процес.

Крім фінансової звітності використовується інша інформація, яка доступна тільки персоналу підприємства, зокрема, конструкторсько-технологічна інформація, інша інформація (маркетингові дослідження, закони, інструкції, експертна інформація та ін.) тощо. додаток до балансу й інші форми звітності, дані первинного й аналітичного бухгалтерського обліку, що розшифровують і деталізують окремі статті балансу

Крім вказаних форм звітності, джерелами інформації для аналізу фінансової звітності можуть бути додаток до балансу й інші форми звітності, дані первинного й аналітичного бухгалтерського обліку, що розшифровують і деталізують окремі статті балансу.

На основі даних поточного фінансового аналізу здійснюється розроблення основних

показників фінансового та виробничого плану, а вже на підставі цих даних розраховується економічні орієнтири розвитку підприємства в перспективі. Від того, наскільки якісно проведено фінансовий аналіз, залежить ефективність управлінських рішень, а відтак – ефективність роботи підприємства в цілому.

Фінансовий стан підприємства багато в чому залежить від того, які кошти воно має в своєму розпорядженні і звідки вони вкладені. По мірі власності використовуваний капітал підрозділяється на власний і запозичений. По строку використання розрізняють капітал постійний, довгостроковий, і короткостроковий [5, с.219].

В залежності від того, на скільки оптимально відношення власного і позиченого капіталу, багато в чому залежить фінансовий стан підприємства. Обґрунтування правильної фінансової стратегії допоможе багатьом підприємствам підвищити ефективність своєї діяльності. В зв'язку з цим важливими показниками, які характеризують ринкову стійкість підприємства є:

- коефіцієнт фінансової автономності, або питома вага власного капіталу в загальній сумі капіталу;
- коефіцієнт фінансової залежності;
- коефіцієнт фінансового ризику (відношення позиченого капіталу до власного) .

При внутрішньому аналізі фінансового стану необхідно вивчити динаміку і структуру власного і позиченого капіталу, визначити причини зміни окремих його складових і дати оцінку цим змінам за звітний період

Розміщення коштів підприємства має дуже велику роль в фінансовій діяльності і підвищенні його ефективності, тому в процесі аналізу активів підприємства в першу чергу належить вивчити зміни в їх складі і структурі і дати їм оцінку

В залежності від джерел формування загальну суму поточних активів (оборотного капіталу) прийнято ділити на дві частини:

1. Змінну частину, яка складена за рахунок короткострокових зобов'язань підприємства;
2. Постійний мінімум поточних активів, який формується за рахунок власного і довгострокового позиченого капіталу.

Як відомо, власний капітал в балансі відображається загальною сумою. Щоб визначити, скільки його використовується в обороті, необхідно від загальної суми по першому і другому розділах пасиву балансу відрахувати суму довгострокових активів.

Суму власного оборотного капіталу можна розрахувати і таким чином: від загальної суми поточних активів відрахувати суму короткострокових фінансових зобов'язань [6, с.184]. Різниця може показати, яка сума поточних активів сформована за рахунок власного капіталу чи що залишається в обороті підприємства, якщо погасити всю короткострокову заборгованість кредиторам.

Література

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 21.06.99 р. № 87.

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Баланс», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.03.99 р. №87.

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 «Звіт про фінансові результати», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.03.99 р. № 87.

4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 4 «Звіт про рух грошових коштів», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.03.99 р. № 87.

5. Баканов М. И., Шеремет А. Д. Теория экономического анализа. — М.: Финансы и статистика, 2005. — 416 с.

6. Беркар Коласс. Управление финансовой деятельностью предприятия. — М.: Финансы, 2001.

7. Бутинець Ф. Ф., Мних Є. В., Олійник О. В. Економічний аналіз. Практикум: Навч. посібник для студентів вузів. — Житомир: ЖІТІ, 2000. — 416 с.

УДК 338.94

Наталія Косів,
студент 5 курсу ОКР "магістр"
ДВНЗ "Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

На сьогодні бюджетні установи працюють у складних умовах недостатнього фінансування з боку держави. Організація бухгалтерського обліку в бюджетних установах починається з складання її облікової політики, яка є основою ведення бухгалтерського обліку. Керівництво та регламентація обліково-аналітичного забезпечення на підприємстві полягає у визначенні методичної та організаційної його складових.

Зокрема серед авторів, які розглядають особливості облікової політики слід відмітити Карпишин Н.І., Канєву Т.В., Клименко О.М., Коваля П.Ф., Любенка А.М., Мачугу Н.З., Писаренко Т.М., Позняковську Н.М., Свірко С.В., Сушко Н.І., Чередніченко Т.В., Шуляк О.І., Юденко В.А. та ін. Господарювання в ринкових умовах, об'єктивно передбачає необхідність пошуку і формування варіантів ведення обліку в бюджетних установах, що відповідали б новим соціально-економічним відносинам і процесу реформування бухгалтерського обліку.

Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" трактує термін "облікова політика", як сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності [1].

Внутрішнє регулювання облікового процесу здійснюється в межах нормативної бази системи зовнішнього регулювання і, як зазначено у статті 8 цього Закону, цілковито перебуває у веденні бюджетної установи чи організації. Означений рівень керівництва бухгалтерським обліком бюджетної установи чи організації реалізує свої права і завдання у формі створення облікової політики.

Основною метою організації облікової політики бюджетної установи є встановлення та використання найефективніших методів бухгалтерського обліку, що забезпечить якісне планування кошторису установи та складання фінансової звітності.

Облікова політика установи є основою внутрішнього регулювання обліку, і щоб вона набула нормативного статусу, її формалізують у вигляді наказу про облікову політику. Організаційна складова облікової політики регулює в повному обсязі механізм організації бухгалтерського обліку в кожній конкретній установі.

Свірко С.В. наголошує, що під час формування облікової політики бюджетної установи потрібно розділяти такі напрямки як організація бухгалтерського обліку та методичні основи бухгалтерського обліку тому організаційний момент є первинним відносно методичного [2, с. 143].

Формування облікової політики є процесом, який поєднує організацію бухгалтерського обліку та його методичні засади. При здійсненні цього процесу потрібно чітко окреслити сферу дії облікової політики [3].

Облікова політика бюджетних установ в частині обліку доходів має забезпечувати:

- застосування методів оцінки, що повинні запобігти завищенню оцінки активів і дохідності бюджетної установи;

- тотожність даних аналітичного обліку з оборотами і залишками по рахунках синтетичного обліку на останній календарний день кожного місяця;

- повному відображення всієї діяльності установи, яка впливає на формування доходів;

Необхідно відмітити, що бухгалтерський облік в бюджетних установах має свої специфічні особливості: розподіл обліку видатків за джерелом покриття; організацію обліку в розрізі статей бюджетної класифікації; сувору відповідність обліку і звітності вимогам нормативних документів; окремий облік отриманих асигнувань з бюджетів різних рівнів та власних надходжень; окремий облік касових та фактичних видатків; контроль виконання кошторису видатків [4].

З проведеного нами дослідження випливає, що модернізація системи бухгалтерського обліку сприятиме удосконаленню управління державними фінансами, системи стратегічного бюджетного планування, порядку складення і виконання бюджету на основі програмно-цільового методу в бюджетному процесі, системи контролю за процесом виконання бюджету, інформаційно-аналітичної системи управління державними фінансами. А також потребує запровадження та широкого використання інформаційних технологій, яке забезпечить: спрощення облікового процесу, підвищення оперативності отримання облікових даних в різних аналітичних розрізах, а отже дозволить використовувати облікову інформацію з метою забезпечення суворого контролю за витрачанням бюджетних ресурсів.

Література

1. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” Затверджений наказом Мінфіну України від 16.07.1999. № 996-XIV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14.

2. Свірко С.В. Первинна організація бухгалтерського обліку бюджетних установ: формування облікової політики / С.В. Свірко // Економіка та підприємництво. – К.: Вид-во КНЕУ. – 2002. – Вип. 8. – С. 137-148.

3. Хміль І.Р. Особливості формування облікової політики бюджетних установ / І.Р. Хміль, В.Є. Швець. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltu/21_9/277_Chm.pdf.

4. Янчук Г.В. Організація бухгалтерського обліку в бюджетних установах / Г.В. Янчук, І.О. Постоюк. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/10_DN_2012/Economics/7_106692.doc.htm.

УДК 657

Дмитро Кузів,
студент 5 курсу ОКР “магістр”
ДВНЗ “Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника”
м. Івано-Франківськ

ГАРМОНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКА ПРАКТИКА

Сучасні умови ведення бізнесу вимагають відповідності фінансової звітності підприємств міжнародним стандартам бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Перехід на Міжнародні стандарти фінансової звітності відкриває для підприємств України нові можливості для ефективного функціонування інформаційної системи, складання публічної звітності, що забезпечують отримання достовірної інформації користувачами для прийняття управлінських рішень

Ми вважаємо за доцільне дослідити актуальність гармонізації у сфері бухгалтерського обліку та складанні фінансової звітності, проаналізувати досвід розвинених країн та перспективи розвитку для українських підприємств.

Економіка кожної країни має свої особливості ведення бухгалтерського обліку, що призводить до розбіжностей у поданні та оприлюдненні звітності. С. Я. Зубілевич описує гармонізацію фінансової звітності як процес об'єднання різних облікових практик, що зовсім не суперечать одна одній [4, с. 137]. Як приклад наводяться директиви європейського союзу та стандартів США, що дозволяють використовувати різні варіанти. Ставлячи за мету створення єдиного європейського ринку, європейський союз приділяє велику увагу уніфікації і зіставності фінансової звітності з метою задоволення потреб різних користувачів, на вирішення якої перед усім спрямована діяльність міжнародних організацій зі стандартизації бухгалтерського обліку.

Гармонізація фінансової звітності висуває існуючі в сфері обліку проблеми на міжнародний рівень, направляючи процес обміну економічною інформацією таким чином, щоб забезпечити для її користувачів можливість створення єдиного підходу до вирішення проблем пов’язаних з обліком. У

статті розглянутий міжнародний досвід гармонізації фінансової звітності й процес гармонізації в Україні.

Протягом останніх років в Україні відбувається реформування системи бухгалтерського обліку, викликане зміною економічної системи та включенням країни у світові інтеграційні процеси. Велику роль у цій справі відігравали методологічна рада з бухгалтерського обліку при Міністерстві фінансів України, Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України (ФПБАУ), проте багато питань залишається невирішеними.

Гармонізація фінансової звітності українських підприємств дасть можливість уникнути необхідності у складанні податкової та спеціальної звітності, зменшити ризики для інвесторів та кредиторів, забезпечити прозорість і зрозумілість інформації, зменшити витрати на розроблення власних стандартів [1].

На думку провідних експертів: Костюченко В. Н. та Зубілевич С. Я., перш за все потрібно визначити правовий аспект проблем, оскільки ще невизначена процедура включення міжнародних стандартів у правове поле України, оскільки це вимагає підготовки фахівців [5, с. 435].

Таким чином, перехід вітчизняних підприємств щодо подання та оприлюднення фінансової звітності на МСФЗ повинен бути поступовим процесом, за наявності відповідного інституційного механізму в Україні та з врахуванням досвіду провідних країн європейського союзу.

Потреба гармонізації у сфері бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності виникає у зв'язку з розширенням Європейського Союзу, який відкриває нові перспективи для розвитку, партнерства, економічної інтеграції та співробітництва.

Література

1. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" / [Електронний ресурс]; режим доступу: http / /zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14.

2. Андрієнко В.О. Принципи формування фінансової звітності в Україні Електронний ресурс]; режим доступу: http //ena.lp.edu.ua:8080/ntb/13444/1/076.

3. Верхоглядова Н . І. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика / Н.І. Верхоглядова, В.П. Шило, С.Б.Ільїна – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 536 с.

4. Зубілевич С.Я. Бухгалтерський фінансовий облік. Підручник для студентів спеціальності «Організація та методика аудиту фінансової звітності» / С.Я. Зубілевич – Житомир: ПП «Рута», 2009. – 595 с.

5. Костюченко В. Н. Бухгалтерський фінансовий облік. Підручник для студентів спеціальності «Формування фінансової звітності на підприємствах України та закордоном» / В.Н. Костюченко – Київ: ПП «Світанок», 2010. –498с.

УДК 621.38:657.422.8

Мар'яна Лесик,
студент 5 курсу ОКР "магістр"
ДВНЗ "Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ "РОЗРАХУНКІВ З ДЕБІТОРАМИ"

Для підприємства будь якої галузі та форми власності невід'ємною частиною його системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності є організація та аналіз розрахунків з дебіторами. Така підвищена увага в умовах економічної кризи до стану розрахунків з дебіторами пов'язана із необхідністю врахування змін бізнес-середовища, що змушує суб'єктів господарювання опрацьовувати нові форми та методи аналізу дебіторської заборгованості.

Серед вітчизняних науковців багато уваги приділяється дослідженню терміну "дебіторська заборгованість", саме ж поняття "розрахунків з дебіторами" є не недостатньо розкритим, що вказує на актуальність даної тематики.

На нашу думку теоретичним підґрунтям для розгляду сутності поняття "розрахунки з дебіторами" є розкриття сутності таких категорій як: "дебіторська заборгованість", "дебітор",

“розрахунки”.

Згідно з П(С)БО 10 Дебіторська заборгованість – це сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату [1], мається на увазі заборгованість організацій, фізичних осіб даної організації, наприклад, заборгованість покупців за придбану продукцію, підзвітних осіб за видані їм під звіт кошти.

Деякі вітчизняні вчені розглядають дебіторську заборгованість як неоплачені юридичними та фізичними особами товари (роботи, послуги) або вилучені кошти з кругообігу підприємства, що мають документальне підтвердження, яке надає право на отримання боргу у вигляді грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів [2, с. 202-205].

Систематизувавши визначення науковців нами визначено, що більшість з них трактують дебіторську заборгованість як: заборгованість дебіторів на певну дату, грошові кошти до оплати та кошти у розрахунках, борги, права на повернення боргу тощо [5].

Не менш цікавий підхід до тлумачення дебіторської заборгованості у закордонних авторів. Так, accounts receivable (анг.) поряд із дебіторською заборгованістю має такі варіанти перекладу: рахунки до отримання, рахунки дебіторів, дебітор за розрахунками [5].

На нашу думку дебіторська заборгованість – це заборгованість фізичних і юридичних осіб перед певним підприємством, за раніше продані їм товари та надані послуги.

Іншим ключовим поняттям, яке розкриває сутність дебіторської заборгованості є “дебітор” (від латинського debitum – борг, обов’язок). Згідно з П(С)БО 10, дебітори – це юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів [4].

При визначенні сутності “розрахунки” виникають дискусії, які можна виділити в три основні позиції. Відповідно до першої з них, розрахунки – це система взаємовідносин. Прихильники другої позиції вважають розрахунки безпосередньо взаємовідносинами (без використання слова “система”). Третя група вчених лише пояснює економічну сутність розрахунків без наведення їх визначення [5] .

У процесі дослідження виявлено, що в прикладному аспекті розрахунки з дебіторами розглядаються – як складовий елемент активів, що формується в ринковому механізмі на основі договорів поставки або продажу.

Розрахунки з дебіторами пов’язані з вхідними та вихідними фінансовими потоками. Стан цих розрахунків у певний момент часу розкривається через суми дебіторської заборгованості на цей момент. Таким чином, облік розрахунків з дебіторами полягає у визначенні сум дебіторської заборгованості підприємства, оцінки і класифікації їх для відображення у фінансовій звітності [1, с 498].

Також варто зазначити, що облік розрахунків із дебіторами є значною ланкою бухгалтерського обліку, оскільки у процесі фінансово-господарської діяльності у організацій виникають розрахункові відносини, відбуваються взаємні зобов’язання, пов’язані з продажем матеріальних цінностей, виконанням робіт чи наданням послуг одна одній [3].

У процесі дослідження нами було проаналізовано та розкрито сутність таких понять як: “дебіторська заборгованість”, “дебітор” та “розрахунки з дебіторами”. Виявлено, що здебільшого вітчизняними науковцями розглядається пояснення сутності “дебіторська заборгованість”, сама ж термінологія “розрахунків з дебіторами” є мало розкритою.

Література

1. Положення (стандарт) бухгалтерського облік у 10 “Дебіторська заборгованість” затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. № [Електронний ресурс] // Режим доступу : www.rada.gov.ua

2. Дубровська Є.В. Дослідження сутності поняття «Дебіторська заборгованість»/ Є.В. Дубровська // Вісник Сумського державного університету. Сер. Економіка. – Суми: СумДУ, 2009. – №2. – С. 202-205;

3. Шевченко Б.О. Теоретичні аспекти поняття “дебіторська заборгованість” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com

4. Джоги Р.Т. Бухгалтерський облік. Підручник / Р.Т. Джоги. – К.: Атіка, 2000 – 498с.

5. Облік розрахунків з різними дебіторами та кредиторами “Все про бухгалтерський облік” Всеукраїнська професійна газета [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

УДК: 657.347.339.1

Володимир Мандрона,
студент 5 курсу ОКР "магістр"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

МЕТОДИКА І ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТОВАРІВ

Найбільш вагому роль для підприємств відіграють товари, оскільки організація реалізації товарів є основною функцією розподілу матеріальних благ в сфері споживання. В свою чергу методичну та інформаційну базу для прийняття управлінських рішень щодо збільшення обсягів реалізації та доходів підприємства, яке займається виробництвом та реалізацією виготовлених товарів є бухгалтерський облік.

Товар – це продукт праці, який виготовлений для подальшого продажу (обміну) та основною метою якого є задоволення споживчих потреб покупців [1, с. 42].

При перевірці операцій з товарами слід враховувати основні положення щодо обліку товарів на підприємстві, які регламентуються нормативним актами. Основні положення щодо застосування рахунків для обліку товарів наведені в Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Відповідно до неї на рахунку 28 "Товари" ведеться облік руху товарно-матеріальних цінностей, що надійшли на підприємство з метою продажу. Цей рахунок використовують в основному збутові, торгові та заготівельні підприємства і організації, а також підприємства громадського харчування [2, с. 58].

Організація бухгалтерського обліку залежить:

- від форми виходу товару на ринок: пряма (продавець чи покупець) чи з участю посередників;
- від змісту товарних операцій;
- від облікової політики підприємства міста і інших чинників [3, с. 11].

Методика обліку товарів полягає в наступному:

6. Реалізація товарів є основною ланкою руху товарів на підприємствах роздрібної й оптової торгівлі, етапом, на якому відбувається одержання доходів та формування прибутку, тому всі зусилля працівників мають бути спрямовані на збільшення обсягів реалізації та забезпечення рівномірності її здійснення. Ціна товарів як в оптовій так і роздрібній торгівлі складається з :

- первісної вартості товару;
- торгівельної націнки;
- податку на додану вартість (у розмірі 20%, нарахованих на суму первісної вартості з урахуванням торговельної надбавки).

7. Кожний етап товароруху, що пов'язаний з реалізацією товарів, супроводжується оформленням первинних документів, які потім знаходять відображення в бухгалтерському обліку.

8. Основною метою управління надходження товарів і організації закупівлі товарів являється забезпечення ритмічного постачання товарів на підприємство роздрібної й оптової торгівлі в необхідному обсязі та асортименті, в свою чергу метою управління реалізацією являється забезпечення високих темпів розвитку роздрібного-оптового підприємства і задоволення попиту покупців.

9. Інфляційні процеси, підвищення цін, коливання попиту і пропозиції на окремі групи товарів призводять до невідповідності облікової і ринкової ціни товарів. Для приведення у відповідність облікових цін з ринковими цінами застосовують переоцінки. Доцільно проводити уцінку товарів по закінченню одного року їх зберігання, а по окремих товарах – одного сезону.

10. Визначення оптимальних розмірів і підтримка необхідних пропорцій між величиною товарообігу та товарних запасів являється важливим завданням аналізу господарської діяльності, адже нестача товарних запасів або їх нераціональне розміщення викликає складності в задоволенні споживчого попиту, а надлишки призводять до додаткових втрат і погіршення фінансового становища підприємства.

Література

1. Тзор А.Я. Торгівля як об'єкт бухгалтерського обліку / А.Я. Тзор. – М.: АСТ-пресс. – 2008. – 246 с.

2. Соколов Я.В. Основи теорії бухгалтерського обліку / Я.В. Соколов. – М.: Фінанси і статистика. – 2009. – 496 с.

3. Озорнин Є.А. Організація обліку і внутрішнього контролю товарів у торговельних організаціях споживчої кооперації / Є.А. Озорнин. – М. – 2008. – 20 с

УДК 657.474.5

Андрій Лозяк,
студент 5 курсу ОКР "магістр"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

СИСТЕМА КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ В УПРАВЛІННІ ВИРОБНИЦТВОМ

Сьогодення економічної ситуації в Україні та світі все частіше заставляє виробника зосереджувати всю увагу не тільки над виробництвом якісного товару, а й вести активну політику ефективного управління собівартістю продукції. Дедалі частіше приділяється увага управлінні системою калькулювання собівартості, як складової виробництва та інших господарських процесів на підприємстві, що в свою чергу, вимагає переосмислення теорії виробничого процесу, починаючи з вхідних ресурсів і закінчуючи кінцевим продуктом. Така ситуація дає можливість адміністрації та менеджменту управляти вищезгаданими процесами, включаючи вирішення таких питань як визначення прибутку та прибутковості діяльності господарюючих суб'єктів, ціни на продукцію (послугу), завоювання нових ринків збуту та ефективне управління підприємством в цілому.

При трактуванні поняття «собівартість» великий внесок у економічній науці здійснили як зарубіжні так і вітчизняні вчені. Так зокрема М.І. Скрипник наголошував, що потрібно визначати собівартість у двох аспектах: як економічну категорію та як показник господарської діяльності [6, с. 28].

На думку Л.І. Стешица собівартість як економічна категорія характеризує, перш за все виробничі стосунки між суб'єктами господарювання і державою з приводу використання у виробничому процесі робочої сили, засобів праці, предметів праці і природних ресурсів. Основу її складають суспільні витрати виробництва, до складу яких включаються витрати на спожиті засоби виробництва. З іншої сторони собівартість як показник господарської діяльності відображає витрати конкретної організації на виробництво відповідного виду продукції в грошовій формі. Тому він є найважливішим якісним показником роботи організації, за рівнем якого можна робити висновки про ефективність використання виробничого потенціалу, про організацію і технологію виробництва продукції з плановою (розрахунковою) [5, с. 6].

Визначення категорії собівартості, що наведені у працях вітчизняних вчених-економістів, суттєво не відрізняються, при чому більшість розглядає її як показник господарської діяльності. Зокрема, Ф.Ф. Бутинець визначає собівартість продукції як виражені в грошовій формі поточні витрати підприємства на виробництво та збут товарів, робіт, послуг [1].

Найбільш узагальнене визначення поняття собівартості дає В.М. Панасюк. Згідно з вченим собівартість продукції – це центральний об'єкт управління і якісний показник, який характеризує ефективність діяльності підприємства [2].

Для визначення собівартості користуються групуванням витрат у калькуляційному розрізі. Вчені-економісти Г.О.Партии та А.Г.Загородній зазначають, що калькуляція – це розрахунок у грошовому виразі витрат на виготовлення певного об'єкта калькулювання (одиниці продукції, робіт чи послуг), а процес складання калькуляції називають калькулюванням [3, с.113].

Інформація, що відображається у сучасних системах калькулювання дозволяє виконувати традиційні завдання, а також допомагає при прийнятті управлінських рішень що зводяться до визначення доцільності подальшого випуску продукції; встановлення оптимальної ціни на продукцію; оптимізації асортименту продукції; визначенні ефективності технології виробництва продукції; оцінці якості роботи управлінського персоналу.

Калькуляційні розрахунки витрат необхідні для прийняття виважених управлінських рішень, для наступного планування собівартості, для обґрунтування економічної ефективності впровадження нової техніки, вибору сучасних технологічних процесів, проведення заходів щодо підвищення якості продукції. [4].

Таким чином, зниження собівартості продукції можна здійснити за рахунок: поліпшення технічного рівня виробництва, що полягає у впровадженні прогресивних технології та ноу-хау; удосконалення, механізація та автоматизація виробничих процесів; ефективне використання сировини та матеріалів та забезпечення скорочення витрат на виробництво продукції; поліпшення якості продукції та вихід на нові ринки збуту.

Отже калькулювання собівартості є одним з основних елементів системи управління не тільки собівартістю продукції, але й всього виробництва в цілому.

Література

1. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік/Бутинець Ф. Ф., Чижевська JI. В., Береза С. JI. – Житомир: ЖІТІ, 2000. – 672 с.

2. Панасюк В.М. Витрати виробництва: управлінський аспект/Панасюк В.М. – Тернопіль: Астон. 2005. –288 с.

3. Партин Г. О. Управлінський облік [Текст]: навч. посібн. – [2-ге вид., випр. і доп.]/Г.О.Партии, А.Г.Загородній. – К.: Знання, 2007. –303 с.

4. Радченко К.М. Собівартість як економічна категорія, принципи та значення її калькулювання/К.М. Радченко//Економічні науки – Серія “Облік і фінанси”. – 2011. – Вип. 8 (29). – Ч.4.

5. Стешиц Л.И. Калькуляциясебестоимостипродукции в организациях АПК: учеб. Пособие/Л. И. Стешиц, М. И. Стешиц. – Минск: Выш. шк., 2008. – 304 с.

6. Скрипник М.І. Трактування сутності собівартості продукції, її види та значення в процесі калькулювання / М.І. Скрипник //Облік і фінанси АПК. – 2010. – Вип. 4. – С.27.

УДК 311.12

В'ячеслав Циганець,
к.е.н., викладач кафедри обліку та аудиту
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

МЕТОДИКА ВИБОРУ ОПТИМАЛЬНОГО АЛГОРИТМУ ВПОРЯДКУВАННЯ СТАТИСТИЧНИХ ДАНИХ

Проблема вибору оптимального алгоритму впорядкування інформації породила величезну кількість найрізноманітніших підходів, в яких молодому досліднику буває важко зорієнтуватися. Науковців завжди цікавило питання існування певного універсального, найкращого алгоритму впорядкування (сортування, ранжування) даних. Але чи існує такий алгоритм? І що мають на увазі, коли говорять про «найоптимальніший» алгоритм?

Серед значної кількості існуючих алгоритмів впорядкування інформації нами було виокремлено, розбито на дві групи і детально проаналізовано наступні лінійні, логарифмічні та квадратичні алгоритми.

1. Алгоритми стійкого впорядкування:

– сортування вибіркою (Selection sort);

– сортування перемішуванням (Cocktail sort);

– сортування вставками (Insertion sort);

– сортування злиттям (Merge sort);

– впорядкування за допомогою бінарного дерева (Tree sort);

2. Алгоритми нестійкого впорядкування:

– сортування Шелла (Shell sort);

– сортування гребінцем (Comb sort);

– пірамідальне сортування (Heap sort);

– плавне сортування (Smooth sort);

– швидке сортування (Quick sort).

В результаті було з'ясовано, що питання оптимальності вибору алгоритму тісно пов'язане з характером вхідних даних. Тому надзвичайно важливим для ґрунтовного вибору конкретного алгоритму є попередня оцінка ефективності його роботи за наступними критеріями:

– час (характеризує швидкодію алгоритму);

– пам'ять (значна кількість алгоритмів потребує виділення додаткової пам'яті для тимчасового збереження даних; затрати пам'яті для розміщення вхідного масиву при розрахунках до уваги не беруться);

– природність (мається на увазі ефективність алгоритму при обробці вже частково або повністю впорядкованих даних; метод вважається більш природнім якщо він буде враховувати степінь попередньої обробки вхідної послідовності);

– стійкість (стійкий алгоритм на відміну від нестійкого не змінює взаємного розташування елементів з однаковими ключами) [1;2;3].

Для вибору оптимального алгоритму впорядкування заданого масиву даних ми пропонуємо наступну методику:

1) дослідити закон розподілу даних вхідного масиву (побудувати та провести вирівнювання статистичного розподілу) з метою формування мінімальної за розміром (але разом з тим достатньо репрезентативної) вибірки;

2) промоделювати проведення впорядкування даних вибірки за допомогою якомога більшого числа вищезгаданих алгоритмів;

3) стосовно кожного з методів оцінити його ефективність та наглядно оформити результати для остаточного вибору оптимального алгоритму за критеріями час-пам'ять-природність-стійкість.

Для наочного представлення ефективності роботи алгоритмів впорядкування та порівняння результатів їх роботи можна скористатися готовими програмними рішеннями, наприклад відкритим для доступу інтернет-ресурсом www.sorting-algorithms.com. Тут можна порівняти результати роботи восьми різних алгоритмів (Insertion, Selection, Bubble, Shell, Merge, Heap, Quick, Quick3) стосовно вибірок на 20, 30, 40 і 50 елементів, що можуть бути розміщені у вхідному масиві як випадковим чином (Random), так і бути вже попередньо обробленими (Few Unique, Reversed, Nearly Sorted).

Література

1. Томас Х. Кормен. Алгоритмы: построение и анализ / Чарльз И. Лейзерсон, Рональд Л. Ривест, Клиффорд Штайн. - 2-е изд. - М.: «Вильямс», 2006. - С. 1296.

2. Роберт Седжвик. Фундаментальные алгоритмы на С. Анализ / Структуры даннях / Сортировка / Поиск. - СПб.: ДиаСофтЮП, 2003. - С. 672.

3. Magnus Lie Hetland Python Algorithms: Mastering Basic Algorithms in the Python Language. - Apress, 2010. – С. 336.

УДК 001:338.24

Іван Благун,
д.е.н., професор, завідувач кафедри економічної кібернетики,
Мар'яна Лотоцька,
к.е.н., доцент кафедри економічної кібернетики
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ФУНКЦІОНАЛЬНА СТРУКТУРА ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ РИЗИКАМИ РЕГІОНУ

У сучасних умовах успішна реалізація цілей і завдань управління інвестиційними ризиками на регіональному рівні значною мірою залежить від ефективного використання інформаційних ресурсів. Підвищення рівня інформаційного забезпечення управління ризиками призводить до збільшення оперативності та адекватності процесу прийняття управлінських рішень, зменшення втрат від реалізації ризиків. Управління інвестиційними ризиками на регіональному рівні потребує великих обсягів інформації, і це, в свою чергу, зумовлює потребу в інформаційній системі, що побудована з використанням новітніх технологій, яка забезпечуватиме своєчасну актуалізацію інформації, маніпуляцію великими обсягами даних з метою прийняття управлінських рішень. Важливою властивістю сучасної система підтримки і прийняття рішень є її здатність до інтеграції. Саме така інформаційна система забезпечить існування цілісної системи управління інвестиційними ризиками регіону.

У наш час на ринку інформаційного забезпечення процесів управління розробляють і використовують різні інформаційні системи. Але ступінь інформатизації саме процесів управління інвестиційними ризиками регіону невеликий. Така ситуація зумовлена стохастичністю вхідної і результуючої інформації даного процесу управління, складністю обробки, аналізу інформації та обчислень кількісних оцінок ризику, а також необхідністю представлення інформації в певному, зручному для вироблення рішень, вигляді.

Тому виникає необхідність проектування такої інформаційної системи, яка буде забезпечувати реалізацію саме управління інвестиційними ризиками регіону. Інформаційна система управління інвестиційними ризиками регіону повинна відповідати певним вимогам, а саме, повинна забезпечувати: повноту збору, точність та достовірність інформації; оперативність і своєчасність представлення даних; зручність при введенні інформації із зовні; однозначність інтерпретації вхідних і вихідних даних; оперативність передачі даних; оперативність обробки даних; гнучкість та адаптивність до змін; налаштування під конкретного працівника; інтеграцію додатків, сумісність з іншими ІС; використання різних методів оцінки ризику, із можливістю їх оновлення; представлення результуючої інформації у різних формах; коригування, внесення змін у процес обробки інформації; здійснення аналізу інвестиційних ризиків для різних регіонів та порівняння одержаних результатів; функціонування телекомунікаційних мереж; багатокористувацький доступ до системи.

Першочерговим етапом процесу проектування інформаційної системи управління інвестиційними ризиками регіону є етап розробки функціональної структури системи підтримки прийняття рішення, на основі якої і здійснюється подальше проектування всієї інформаційної системи. Тому, на рис. 1. нами запропонована функціональна структура інформаційної системи управління інвестиційними ризиками регіону.

Сумарна інвестиційна активність регіону формується на основі усіх проектів, що реалізуються на цій адміністративній території. Також, сукупні інвестиції регіону, включаючи усі інвестиційні проекти, що реалізуються, являють собою систему, властивості якої не зводяться до суми властивостей елементів, зокрема, через наявність регіональної інвестиційної інфраструктури, інвестиційного

клімату, що формується адміністративними важелями підтримки і регулювання інвестиційної діяльності.

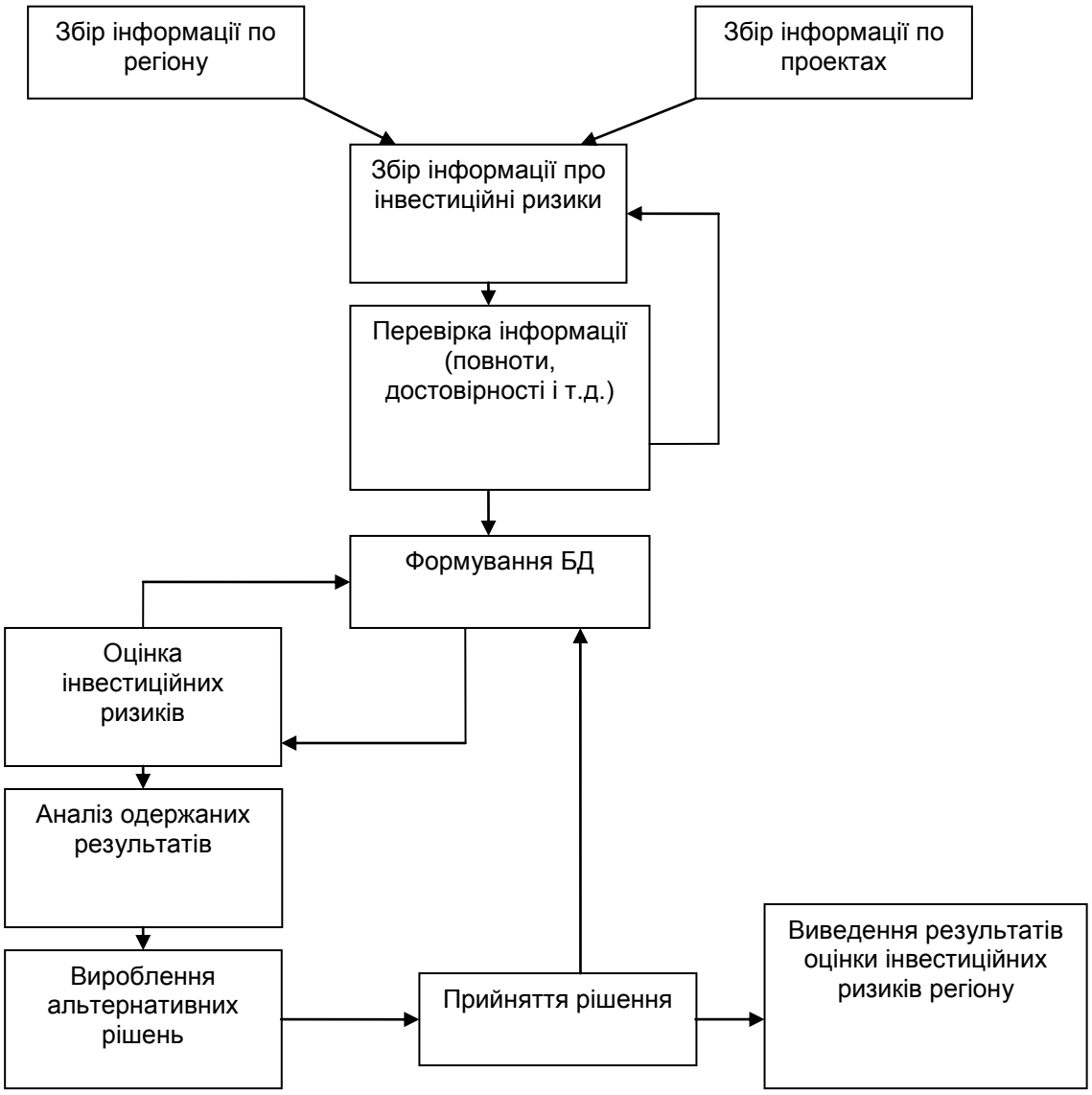

Рис. 1. Функціональна структура інформаційної системи управління інвестиційними ризиками регіону.

Отже, система оцінювання інвестиційного ризику регіону повинна враховувати як ефект окремих проектів так і сумарний ризиковий ефект проектів, що реалізуються. Саме тому, запропонована функціональна структура інформаційної системи управління інвестиційними ризиками регіону включає блоки збору інформації як по окремих проектах, так і по регіону.

УДК 330.46:338.48

Оксана Кондур,
к.ф.-м.н., доцент кафедри економічної кібернетики,
Іванна Вередюк,
студент 5 курсу, ОКР "магістр"
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ПРО АКТУАЛЬНІСТЬ МОДЕЛЮВАННЯ ТУРИСТИЧНИХ ПОТОКІВ ДЛЯ КАРПАТСЬКОГО РЕҐІОНУ

Розвиток туристичної індустрії - один з чинників виходу економіки нашої країни з кризи, оскільки нині туризм – це соціально-економічне і політичне явище, стабілізатор налагодження та зміцнення міждержавних відносин. Відомо, що туристична галузь є високодохідною. З нею тісно переплетені інтереси культури і транспорту, безпеки і міжнародних відносин, екології і зайнятості населення, готельного бізнесу і санітарно-курортного комплексу - туризм стимулює розвиток майже всіх секторів економіки.

Україна має багаті туристичні можливості, вигідне для туризму місцерозташування на перехресті шляхів між Заходом та Сходом, тобто має всі умови для того, щоб стати туристичною державою світового рівня. Туризм в нашій країні виділений в окрему галузь народного господарства, яка здатна приносити високий прибуток, активно сприяти економічному розвитку суспільства. Ця галузь може і повинна стати сферою реалізації ринкових механізмів, джерелом поповнення бюджетів різних рівнів, засобом загальнодоступного і повноцінного відпочинку та оздоровлення, ознайомлення з історико-культурною спадщиною і сьогоденням нації та держави [1-2].

Проте туристська індустрія неоптимально використовує вітчизняні природні, історико-культурні та матеріальні ресурси. Хоча санаторно-курортні заклади потенційно є одними з найпривабливіших об'єктів для вітчизняних та іноземних туристів, проте часто застаріла матеріальна база та недосконалі методи управління ставлять під сумнів подальше їх функціонування. На заваді впровадженню сучасного менеджменту та реформації санаторно-курортної справи стоїть непевність потенційних інвесторів щодо окупності затрат та недостатня вивченість питань прогнозування попиту на рекреаційні ресурси в конретній області рекреації.

Результати діяльності туристичної галузі знаходять відображення в кількості туристичних відвідувань і доходах від туризму. Тому доцільним є вивчення динаміки зміни туристичного потоку на території України і в окремих їх районах зокрема, розробка ефективних методів середньо- та довготермінового прогнозування потоку туристів.

Все це зумовлює необхідність системного вивчення широкого кола проблем організації, планування рекреації, створення нових моделей управління туристичною діяльністю. Значна кількість праць вітчизняних та закордоних науковців присвячена питанням використання математичних методів та моделей для аналізу динаміки зміни туристичного потоку на територіях окремих областей рекреації, отримання прогнозних оцінок попиту на туристичні ресурси, оптимізації розподілу ресурсів між секторами туристичного бізнесу та в'їздних туристичних потоків [2-6].

Нині відбувається перехід масового туристичного інтересу від звичайних відпочинкових поїздок до змістовніших, пізнавальних поїздок: на зміну концепції трьох «S» - «Sun-Sea-Sand» (сонце, море, пісок) - приходить концепція трьох «L» - «Landcape-Lore-Leisure» (пейзажі, традиції, дозвілля). Тому сьогодення визначає пріорітетність розвитку зеленого туризму, особливо в Карпатському реґіоні. Водночас перспективним є розвиток відпочинку при активній співпраці з рекреаційними природно-заповідними установами регіону, а саме: з біосферними заповідниками - Карпатський і «Східні Карпати», з національними природними парками - Карпатський, «Гуцульщина», Вижницький, Яворівський. При цьому актуальною залишається доцільність проведення дослідження у напрямку моделювання туристичних потоків для Карпатського реґіону із пошуком шляхів їх оптимізації. Для реалізації цієї мети пропонується використовувати методи сітьового планування, теорії систем масового обслуговування та прогнозні економетричні моделі.

Література

1. Банько В. Г. Туристська логістика: Навч. посібник / В. Г. Банько. – К.: Дакор, КНТ. – 2008. – 204 с.

2. Стець О.В. Економіко –математичний аналіз розвитку туристично – рекреаційних ресурсів україни / О.В. Стець, Н.І. Юхименко // Стратегія економічного розвитку України. – 2009. – Вип. 24 – 25. С. 135-140.

3. Бачурін А.В. Економетричні методи в системі управління / А.В. Бачурін. – К. : Наук. Думка. – 1993. – 179 с.

4. Лемешев М. Я. Оптимізація рекреаційної діяльності / М. Я. Лемешев, О. А. Щербина. – К. : Наук. Думка. – 1996. – 78 с.

5. Антюфеев Г. В. Модели распределения ресурсов мегаполиса между секторами туристического бизнеса / Г. В. Антюфеев, Н. Н. Жигирев, Ш. У. Низаметдинов // Экономика и математические методы. – 2002. – Т.38. – №4. – С. 39-48.

6. Волкова В. В. Система моделей розвитку туристичного бізнесу / В. В. Волкова, О. А. Крапівная // Моделювання сучасних економічних процесів та інформаційних технологій. – 2009. – Т. 1. – С 22-24.

УДК 519.86+330.565.012.23

Леся Дмитришин,
к.е.н., доцент кафедри економічної кібернетики
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ВИКОРИСТАННЯ КРИВОЇ ЛОРЕНЦА ДЛЯ АНАЛІЗУ ПРОСТОРОВОЇ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ

Розрахунок ключових індикаторів нерівності базується на знанні закону розподілу населення за середньодушовими доходами чи витратами. До таких, зокрема, відносяться різноманітні статистичні показники рівня та глибини економічної нерівності – коефіцієнт Джині, децильний коефіцієнт диференціації, децильний коефіцієнт фондів, крива Лоренца [1,2].

Широко відомою є концепція рівності Лоренца, згідно з якою для кожного індивіда в сукупності повинна спостерігатися рівність його частки в сукупності населення і частки його доходу в сумарному доході сукупності. Невиконання цієї умови відбивається у відхиленні реальної кривої Лоренца від ідеальної прямої, що символізує повну рівність. Реальна крива Лоренца показує ступінь нерівномірності розподілу доходів між соціальними групами або, інакше кажучи, ступінь концентрації багатства. Нерівність розподілу тим більша, чим далі крива Лоренца знаходиться від діагоналі одиничного квадрата – прямої «абсолютної рівності» [2,3].

Припустимо, що вектор доходів домогосподарств (населення) $x = (x_1, \ldots, x_n)$ впорядкований в порядку зростання: $x_1 \le x_2 \le \ldots \le x_n$. Емпіричну криву Лоренца утворюють точки з координатами: i/n, де n – загальна кількість домогосподарств (населення), i – кількість домогосподарств (населення) i-ої групи, та $L(0) = 0$, $L(i/n) = \frac{s_i}{s_n}$, $s_i = x_1 + x_2 + \ldots + x_i$. Крива Лоренца $L(p)$ визначена у всіх точках $p \in (0,1)$ через лінійну інтерполяцію. $L(p)$ репрезентує p-у фракцію з найменшими доходами.

Припустимо, що розглянуті величини доходів домогосподарств (населення) x_i є випадковим значеннями розподілу $F(x)$, який є зростаючою функцією, $0 < F(x) < 1$, а також, що існує середня величина μ розподілу $F(x)$. Перше припущення передбачає, що визначена функція $F^{-1}(p)$

виражає сукупність доходів домогосподарств (населення) p -го квантилю. Теоретична крива Лоренца, що відповідає цьому розподілу, задається у вигляді $L(p) = \mu^{-1}\int_0^p F^{-1}(t)dt$. Якщо $L(p)$ є кривою Лоренца, яка відповідає розподілу $F(x)$, то $L(p)$ є випуклою і її похідна рівна $L'(p)=1$ для $p = F(\mu)$.

Припустимо, що відомі розподіли доходів двох сукупностей домогосподарств (населення) або ж однієї, але у двох різних періодах часу. Маючи ці два вектори доходів $x=(x_1,\ldots,x_n)$ і $y=(y_1,\ldots,y_n)$, за допомогою кривої Лоренца дослідимо, в якій сукупності домогосподарств (населення) є більша нерівномірність розподілу доходів.

Коефіцієнт Джині G дорівнює подвоєному полю концентрації $2S$. Альтернативний спосіб розрахунку коефіцієнта Джині G базується на визначенні співвідношення середнього відхилення (Δ), яке відповідає розподілу $F(x)$, до середньої величини доходу $G=\frac{\Delta}{2\mu}$, де $\Delta = 4\int_{-\infty}^{\infty} x\left[F(x)-1/2\right]dFx$. З даного виразу видно, що коефіцієнт Джині вимірює нерівність розподілу доходів домогосподарств (населення) як відношення середнього відхилення до середньої величини *μ*.

Коефіцієнт Джині є відносним індексом нерівності, який вимірює масштаби пропорції доходів, а не ефективну міру нерівності. Крива Лоренца не зміниться, якщо вектор доходів помножити на довільне додатне дійсне число. Коефіцієнт Джині має проте важливу властивість: якщо перерозподілити доходи від багатших економічних агентів до бідніших, то коефіцієнт зменшиться і навпаки. Отже, коефіцієнт Джині можна вважати коефіцієнтом відносної нерівності.

Припустимо, що є дві криві Лоренца для двох різних сукупностей домогосподарств (населення) A і B. Покажемо за допомогою кривої Лоренца, що розподіл сукупності A домінує над розподілом сукупності B:

$$L_A(x) \geq L_B(x),$$

тобто крива Лоренца для сукупності A знаходиться над кривою Лоренца для сукупності B (якщо вони перетинаються, то вони є непорівнюваними).

Легко зауважити, що якщо розподіл сукупності A домінує над розподілом сукупності B, то поле концентрації для A менше, ніж поле концентрації для B і таким чином в A є менша нерівномірність розподілу доходів домогосподарств (населення), ніж у B. Отже, для векторів (розподілів) доходів домогосподарств (населення) порядок домінування у сенсі кривої Лоренца рівносильний з порядком нерівномірності розподілу доходів.

Таким чином показано, що на основі аналізу кривої Лоренца можна досліджувати нерівномірність розподілу доходів як всередині сукупності, так і при порівнянні різних сукупностей домогосподарств (населення).

Література

1. Новіков В.М. Соціальні трансформації: міжнародний та вітчизняний досвід / Новіков В.М.. Сітнікова Н.П., Мусіна Л.А., Семенов В.В. – К., 2003. – 253 с.

2. Айвазян С.А. Уровень бедности и дифференциация населения России по расходам / Айвазян С.А., Колеников С.О. – М.: РПЭИ, 2001. – 74 с.

3. Колмаков И.Б. Прогнозирование показателей дифференциации денежных доходов населения / Колмаков И.Б. // Проблемы прогнозирования. – Изд-во ИНП РАН. – № 1. – 2006. – С. 136-162.

УДК 338.24

Андрій Пілько,
к.е.н., доцент кафедри економічної кібернетики
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника"
м. Івано-Франківськ

ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ УПРАВЛІННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ СИСТЕМАМИ В КОНТЕКСТІ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ БЕЗПЕКИ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Перехідна економіка, як і перехідне суспільство, піддаються глибоким структурним трансформаціям при досить низькому рівні ефективності інститутів ринкової економіки та громадянського суспільства. Аналізуючи результати реформування економіки та суспільства за роки становлення незалежності України, важливо акцентувати увагу на притаманних лише їй особливостях трансформаційного процесу [2, с. 9]. Це закономірно призвело до зниження показників потенціалу розвитку цілих територіальних систем та формування негативних тенденцій практично в усіх сферах життя суспільства. Розвиток такого роду процесів в перехідному суспільстві є слабокерованим і важкопрогнозованим. Саме в такій ситуації необхідними є індикатори-орієнтири розвитку, котрі б визначали граничні межі, в рамках яких потрібно утримати розвиток того чи іншого процесу, і, одночасно, давали б сигнали учасникам ринку та органам влади про можливі сфери неблагополуччя і зниження рівня економічної, соціальної та екологічної безпеки територіальних систем. Ідея щодо необхідності забезпечення сталого розвитку держав та їх регіонів не є новою [2, с. 92]. Проте, як показує практика, реалії висувають нові вимоги до постановки та науково-методичного вирішення задачі управління регіональним розвитком. Ідеї, закладені в концепціях сталого розвитку потенційно не здатні дати відповіді на нові актуальні питання управління територіальним розвитком. Відносно новим і до певної міри масштабним і універсальним є поняття «безпеки розвитку». Безпека розвитку – поняття дещо іншого змісту і вказує на межі, в рамках яких можуть варіювати значення як окремих інтегральних показників розвитку модельованих систем, так і параметри взаємокомпенсації впливу чинників безпеки, задля досягнення динаміки збалансованого досягнення цілей розвитку територіальної системи. На даний час напрацювання в галузі розробки методики вивчення процесів управління безпекою розвитку територіальних систем, а також стратегій забезпечення та управління окремими її складовими на основі комплексу економіко-математичних моделей є недостатніми і потребують подальшої розробки. Треба зауважити, що в існуючих на даний час розробках, як правило, увага акцентується на окремих структурних складових безпеки розвитку керованих і самоорганізованих систем, або ж на сталому розвитку систем різного рівня складності та ієрархії.

Виходячи з актуальності даної задачі, її теоретичного та практичного значення, метою досліджень, які проводяться, є розробка теоретичних основ та науково-методичних засад підвищення ефективності управління регіональним розвитком в сучасних умовах на базі економіко-математичного моделювання процесів управління безпекою розвитку регіону.

Відповідно до сформульованої мети поставлено наступні задачі:

- розглянути сутність та еволюцію понять "економічна безпека", "соціальна безпека", "екологічна безпека", "стійкий розвиток", "безпека розвитку", запропонувати власне визначення поняття "безпека розвитку територіальної системи";
- ідентифікувати і структурувати систему чинників, котрі визначають рівень забезпечення безпеки розвитку територіальних систем регіону та її ключових підсистем;
- провести аналіз існуючих підходів до моделювання процесів визначення рівня економічної, соціальної та екологічної безпеки, рівня стійкого розвитку і запропонувати власний підхід до вирішення задачі розрахунку порогових критичних значень інтегральних показників безпеки розвитку територіальних систем регіону;
- виявити, проаналізувати і спрогнозувати тенденції зміни порогового і фактичного рівнів безпеки розвитку територіальних систем регіону;
- запропонувати власний методичний підхід до поставки і формалізованого вирішення задачі оптимізації процесів управління регіональним розвитком з метою забезпечення параметрів безпеки розвитку територіальних систем регіону;
- розробити дієві механізми формування нормативних програм і практичних заходів з

координації управління процесами в системах різних рівнів ієрархії з метою наближення траєкторій розвитку територіальних систем регіону до безпечного та оптимального рівнів з урахуванням передісторії;

- запропонувати концептуальну модель системи моніторингу рівня та стану забезпечення економічної, соціальної та екологічної безпеки, стійкого розвитку та безпеки розвитку територіальних систем регіону.

- розробити комплекс моделей прогнозування рівня забезпечення та резервів запасу безпеки розвитку територіальних систем регіону

Очікуваний науковий результат постановки і вирішення таких задач – розроблений комплекс економіко-математичних моделей управління та регулювання розвитку територіальних систем, метою яких є отримання елементів вектора вхідних керувань процесами, які забезпечать вихід територіальних систем регіону на траєкторію безпечного розвитку і дадуть змогу розвиватись за сценарієм безпечного розвитку з заданим запасом надійності.

Література

1. Глобалізація і безпека розвитку: монографія / О. Г. Білорус, Д. Г. Лук'яненко та ін.; під наук. редакцією О.Г. Білорус. – К.: КНЕУ, 2001. – 733 с.

2. Зварич І.Т. Державне регулювання економічного зростання: інститути, механізми, інфраструктура (регіональний зріз) / І.Т. Зварич. – К.: 2009. – 416 с.

УДК 438.24

Юлія Котлінська,
викладач кафедри маркетингу і менеджменту,
Крістіна Федорова,
студент III курсу спеціальності "Комерційна діяльність"
Хмельницький економічний університет
м. Хмельницький

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНТЕРНЕТ – БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Динамічність сучасного світу, життя XXI століття вражає усіх громадян Землі своєю швидкістю, безупинним розвитком, проникненням в усі складові сфери життя людини та внесення коректив в наявні народногосподарські галузі. Найбільш прогресивним винаходом останніх десятиліть, на мою думку, стала поява та повсюдне застосування інтернет-технологій. Існування жодної ланки модернового суспільства неможливе без активного впровадження ІТ–методів. Дані технології наскрізно проникли в медицину, освіту, банківську систему, сферу розваг, виробництво товарів та послуг і зайняли там чільне, лідируюче місце. Складно уявити вітчизняних, вже не говорячи про закордонні компанії, товаровиробників без використання систем комп'ютеризації та автоматизації усіх стадій, що супроводжують товар від розробки до його елімінування.

Найбільш актуальним питанням сьогодення для кожного з учасників товарного ринку, чи то світового, чи національного виступає своєчасне та цілеспрямоване реагування на зміни в настроях споживачів, вивчення їх смаків, уподобань та задоволення потреб на якісному рівні. Виконання даного стратегічного завдання можливе у випадку участі в світовому інформаційному просторі. Модернізований споживач бажає витрачати мінімум зусиль та часового резерву для удосконалення свого повсякденного життя. Розвиток інфраструктури має відбуватися з врахуванням цифрових напрямків розвитку суспільства, в такому випадку фірму чекає успіх та визнання на ринку.

Інтернет – це активне та динамічне середовище, яке безпрецедентно дозволяє поєднувати найкращі здобутки цивілізації, успішно лавірувати на ринку, одночасно задовольняючи висунуті потреби споживача, вимоги товаровиробників та рекомендації громадських організацій. За допомогою всеохоплюючого світового інформаційного простору люди знайомляться, одружуються, спілкуються, розважаються, обмінюють взаємними враженнями та порадами, і звичайно ж, займаються шопінгом.

Це стало своєрідним стартом для багатьох товаровиробників, які вчасно зрозуміли стан ринку та адаптували наявні методи продажів до затребуваних у суспільстві, таким чином створюючи фірмові сайти, відкриваючи власні інтернет-магазини чи вітрини, і заполонили простір інтернет–рекламою. Важко переоцінити роль засобів поширення інформації в Інтернеті. У сьогодення практично неможливо знайти споживачів – неактивних користувачів комп'ютерними технологіями. Це зрештою полегшує роботу інформаційних та рекламних агентств, які направляють створені рекламні звернення на вивчену цільову аудиторію.

Реклама в Інтернеті поширюється надзвичайно стрімко, захоплюючи споживачів креативністю та доступністю. Спершу з'явилися термінали та e-mail, тоді реклама була виключно поштовою, що викликало неоднозначні перешкоди на шляху до завоювання прихильності покупців. Невдовзі почали використовувати концепцію www, що значно розширило можливості просування в інтернет–просторі. Бурхливий розвиток Інтернету призвів до візуалізації рекламних засобів, яскраві зображення захопили користувачів, відкриваючи неосяжні переваги при купівлі товарів в on-line магазинах.

Нині, кожне українське підприємство – дрібне чи велика компанія, які працюють із перспективою успіху та завоювання лідируючих позицій на ринку є представниками масштабних магазинів, що представляють свою активну діяльність на інформаційних порталах. Думаю, не варто перераховувати позитивні сторони даного способу ведення торгівлі, що відкриваються для споживача та реалізатора. Але однозначно, сучасний споживач, перебуваючи в Україні, не може себе уявити поза ПК, без миттєвого клацання пристроїв придбати для себе дорогу брендову річ з найпрестижнішого магазину Лондона. Зараз інтернет–магазини використовуються як необхідний додаток до основного бізнесу, так і самостійна торговельна одиниця. Без перебільшень, така модель електронної комерції являється найприбутковішою, без значних поточних витрат та організована з мінімальним ризиком.

Ведення тут маркетингової політики комунікацій сприяє отриманню максимальних прибутків, визнання торгової марки та підвищення іміджу товаровиробника. Безумовно, застосування усіх елементів маркетингового міксу поза межею off-line магазинів відкриває непербачувані можливості до власного удосконалення. Одним з перспективним напрямків комунікаційної політики є поширення зразків, який належить до засобів стимулювання продажу. Традиційно, стаціонарні магазини пропонують для потенційних споживачів ознайомитися із зразками продукції з метою зростання попиту. Найновішою перевагою сучасних on-line магазинів стає поширення зразків серед користувачів Інтернету. Отримання безкоштовного зразка – один з найпотужніших засобів мотивації покупця до купівлі. Перебуваючи в інтернет–магазині, особа заповнює спеціальний бланк, вносячи особисті дані, на зазначену адресу невдовзі поштовою доставкою надсилають пробний зразок. Даний стимулюючий момент підвищує кількість продажів товару. Тут виникає один недолік – вітчизняні споживачі звикають до таких заходів, і періодично замовлятимуть безкоштовні зразки без мети купівлі товару в перспективі.

В Україні інтернет–бізнес тільки розвивається, але можна стверджувати, що наші підприємства стоять на вірному шляху, завойовуючи інформаційний простір, і ми маємо всі шанси у майбутньому стати на один рівень з іншими масштабними товаровиробниками. Головним аспектом виступатиме дотримання культури торговельного обслуговування та етики бізнесу не тільки в Інтернеті, а й в off-line діяльності.

Література

1. Смирнов С. Н. Электронный бизнес. / С.Н. Смирнов — М.: ДМК Пресс; М.: Компания АиТи, 2003. — С. 168—176.

УДК 657.004

Анастасія Романюк,
студентка 5 курсу ОКР "магістр"
Андрій Печенюк,
к.е.н., доцент кафедри соціальної економіки і інформаційних технологій
Подільський державний аграрно-технічний університет
м. Кам'янець-Подільський

ОСОБЛИВОСТІ КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЇ ПРОЦЕСІВ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В умовах жорсткої конкуренції бухгалтерія – це не тільки підрозділ, але й середовище, де формується масив управлінської інформації, яка повинна бути вірогідною, значущою, повною та оперативною. Це досягається завдяки застосуванню сучасних інформаційних систем [4].

Застосування сучасних комп'ютерних технологій для здійснення обліку, аналізу та контролю є необхідною передумовою ефективної діяльності та розвитку сучасного підприємства, особливо в процесі виходу підприємств з кризового становища [2].

Необхідно зазначити, що комп'ютерні системи забезпечують менеджмент фірми широким набором аналітичних засобів, які дозволяють оцінювати і контролювати діяльність підприємства. Наявність додаткового інструментарію забезпечує зміцнення системи внутрішнього контролю в цілому і, таким чином, зниження ризику його неефективності.

Як свідчить практика впровадження інформаційних систем на вітчизняних підприємствах, віддачу від інвестицій в комп'ютеризацію обліку та контролю отримують за рахунок:

– підвищення ефективності процесів планування, обліку та контролю, що дозволяє на 20–30% знизити втрати безпосередньо в підрозділах;

– зниження рівня запасів на складах – на 20–25% (через 5–6 місяців після запуску системи);

– зниження необґрунтованої видачі матеріалів у підрозділи (на 10–15%);

– зменшення витрат допоміжних матеріалів (на 20–30%);

– зниження дебіторської заборгованості за рахунок її детального персоніфікованого контролю (на десятки відсотків);

– зменшення кількості необґрунтованих знижок при відвантаженні товару (3–5% відвантажень) [3].

Комп'ютерні системи бухгалтерського обліку мають задовольнити всі вимоги облікової політики підприємства та відповідати стандартам міжнародного бухгалтерського обліку. Нині існує велика кількість різних програмних засобів автоматизації бухгалтерського обліку, при цьому переважна більшість з них мають модульну архітектуру, яка дозволяє автономно використовувати окремі функціональні блоки.

Фірми-розробники забезпечують відповідний сервіс:

– розробка та продаж готових програмних продуктів для комп'ютеризації обліку та контролю;

– консалтингові послуги з проектування, впровадження та супроводу комп'ютерної системи бухгалтерського обліку;

– видання літератури з питань експлуатації програмних продуктів та створення комп'ютерної системи бухгалтерського обліку;

– підготовка та перепідготовка кваліфікованих кадрів для роботи з комп'ютерною системою бухгалтерського обліку [4].

Ефективна комп'ютерна система бухгалтерського обліку повинна забезпечити:

– якість і повноту інформації для реалізації функцій управління;

– своєчасність надання інформації;

– безпеку інформації завдяки захисту від несанкціонованого доступу;

– зручність користувацького інтерфейсу;

– можливість використання на різних програмно-апаратних платформах;

– гнучкість щодо інформаційних потреб [2].

В процесі впровадження та функціонування комп'ютерних систем обліку можуть виникати певні помилки, які можна розділити на дві основні групи:

1) помилки персоналу, зумовлені психофізіологічними можливостями людини, об'єктивними причинами (недосконалістю моделей подання інформації, недостатньою кваліфікацією персоналу, недосконалістю технічних засобів тощо) і суб'єктивними причинами (недбалістю, безвідповідальністю деяких користувачів, навмисним спотворенням інформації, неналежною організацією праці тощо);

2) помилки, викликані несправністю технічних засобів системи (пов'язані з несправністю обладнання, невідповідністю його до технічних норм, порушенням необхідних умов роботи технічних засобів і зберігання носіїв інформації, з фізичним зносом елементів і вузлів технічних засобів тощо) [1, с.86].

Ефективність комп'ютеризованої системи обліку та контролю визначають порівнянням результатів від функціонування даної системи та витрат усіх видів ресурсів, необхідних для її створення та розвитку.

Література

1. Васильків Н.М. Ефективність інформаційних систем / Н.М. Васильків. – Тернопіль: Економічна думка. – 2005. – 98 с.

2. Левицька С.О. Автоматизація бухгалтерського обліку як визначальний фактор ефективності облікової системи вітчизняних підприємств / С.О. Левицька, А.В. Романюк // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. – 2010. – №2(50). – С. 156–163.

3. Степова С.В. Необхідність автоматизації бухгалтерського обліку на підприємствах України / С.В. Степова, В.С. Марценюк – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=44756

4. Харіна К.В. Застосування інформаційних систем у бухгалтерському обліку / К.В. Харіна // Економічний простір. – 2008. – №16. – С. 90–97.

УДК 330.47

Тетяна Кшановська,
студент 5 курсу ОКР "магістр"
Національний університет ДПС України
м. Кам'янець-Подільський

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ТА РЕГУЛЯТИВНІ АСПЕКТИ ГЛОБАЛЬНОЇ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ

Серед сегментів світового ринку найдинамічнішим і найвагомішим є інформатизаційний. Він охоплює різні форми підприємницької діяльності, яка забезпечує бурхливий інноваційний розвиток, а також диверсифікацію сучасних видів економічної активності (зокрема, комп'ютерно-комунікативні послуги). Водночас інформатизація, з одного боку, може бути об'єктом макроекономічної політики, міжнародної кооперації, а з іншого – підставою для переоцінювання системних підходів до регулювання відносин щодо суспільного відтворення на рівні держав та наддержавних структур.

У структурі ринку інформаційних технологій переважають телекомунікації. Матеріальними носіями їх мають стати нові засоби зв'язку, передусім системи мобільного зв'язку, а об'єктом – Інтернет.

Лідером у світовій електроніці та розробленні інформаційних технологій, безумовно, є Сполучені Штати, особливо в галузі електронної промисловості (серед 100 провідних електронних компаній приблизно половина –американські). Серед інших країн – лідерів інформаційного ринку – деякі європейські країни, країни Південно-Східної Азії з динамічним венчурним капіталом, що є економічним рушієм ринку високих технологій [4, с. 325].

Важливим компонентом інформатизації є створення галузевих інтернет-ринків, наприклад ринку автомобільних комплектуючих. Так, автомобільні корпорації "Форд Мотор", "Дженерал Моторс" і "Даймлер-Край-слер" оголосили про намагання створити найбільший у світі спеціалізований автомобільний інтернет-ринок із метою сприяння закупівлі необхідної сировини, деталей до автомобілів та інших товарів, зниження собівартості кінцевої продукції. Крім того, інтернет-ринок дасть змогу зменшити термін доставки автомобілів покупцям (від двох місяців до 10-20 днів).

Такий проект започаткували провідні світові енергетичні й нафтохімічні компанії. На чолі проекту та його ініціаторами стали галузеві лідери – BP Amoco і Royal Dutch/Shell. Створена ними електронна біржа покликана обслуговувати великі поставки, вона знизить обігові витрати на 5-30 %. Загалом галузь електронної комерції надзвичайно динамічна: із початку XXI ст. щорічно зростає удвічі, очікується ще динамічніший її розвиток [3, с. 25].

Динаміка міжнародних економічних зв'язків означає істотне зростання кількості суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, а також разових і довгострокових контактів, що поглиблює проблему інформаційного забезпечення інтернаціональної співпраці, розв'язання якої передбачає розвиток двох інформаційних напрямів: забезпечення необхідними відомостями про характер зовнішньоекономічних операцій, можливих партнерів, товари, кон'юнктуру закордонних ринків; інформаційні послуги закордонним фірмам стосовно характеру вітчизняного ринку, нормативної бази, що регулює його зовнішньоекономічну сферу, переліку товарів тощо.

Перспективи комерційної інформатизації пов'язані з максимально повною інтеграцією в міжнародний інформаційний простір, оскільки навіть найповніший національний банк даних не зможе відповідати вимогам системи міжнародного поділу праці початку XXI ст., якщо не забезпечуватиме доступу до світової комерційно-технічної інформації. У створенні такої інформаційної системи особливо зацікавлені безпосередні виробники, серед яких насамперед необхідно враховувати інтереси малих і середніх підприємств, що мають обмежені можливості міжнародних контактів порівняно з великими об'єднаннями, концернами. Доступ до інформаційної системи характеризується простотою організації та малозатратністю [2, с. 150].

Метою цих заходів є створення розвинутої інформаційної бази, яка б уможливлювала підключення до всіх необхідних національних і міжнародних банків даних, одержання вичерпних консультацій, рекламних матеріалів кожним споживачем інформації.

Важливим прикладним аспектом інформатизації є стимулювання інструментів стандартизації та уніфікації умов виробництва і критеріїв якості продукції, умов споживання. Політика в галузі стандартів стала важливим чинником та передумовою інтеграції певної держави до системи світового господарства, засобом проведення ефективної міжнародної економічної діяльності. З практичного погляду має значення те, що система стандартизації та сертифікації забезпечує уніфікацію параметрів національної економічної діяльності з міжнародними нормами, мета якої - оптимізація умов виробництва, експортної діяльності, недопущення надходження на національну територію дешевої неякісної продукції іноземного походження [1, с. 265].

Крім того, міжнародний досвід свідчить про пріоритетність розв'язання проблем у сфері стандартизації стосовно проведення інтеграційних заходів. Важлива функція держави полягає в уніфікації режиму міжнародної економічної діяльності і передусім торгівлі. Зокрема, товарний класифікатор є необхідним інструментом регулювання експортно-імпортних операцій і підставою для застосування інструментів тарифного та нетарифного регулювання міжнародної торгівлі, здійснення митного оформлення товарів, ведення статистики міжнародної торгівлі.

Література

1. Бєляков К.І. Інформатизації в Україні : проблеми організаційного, правового та наукового забезпечення / К.І. Бєляков. – К.: КВЦІ, 2008. – 576 с.

2. Згуровський М.З. Геоекономічні сценарії розвитку і Україна / М.З. Згуровський, Ю.М. Пахомов, А.С. Філіпенко. – К. : Академія, 2010. – 323 с.

3. Канигін Ю.М. Інформатизація: соціальний аспект / Ю.М. Канигін, В.Е. Маркашов // Вісник. – 2004. – № 2, С. 29-30.

4. Пятибратов А.П. Інформатизація суспільства: економіка та ефективність / А.П. Пятибратов. – Київ: Наук. думка, 2005. – 463 с.

УДК 371:004.9

Ярослав Гуцал,
студент напряму "Процеси, машини та обладнання агропромислового виробництва"
Подільський державний аграрно-технічний університет
м. Кам'янець-Подільський

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ВІЛЬНОГО ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ОСВІТІ

На сьогодні програмне забезпечення проникло в усі сфери життя людини. Телефони, касові та платіжні термінали, камери спостереження – усі ці пристрої пов'язані між собою глобальною мережею й управляються програмами. Програмне забезпечення, яке керує цими пристроями, стає все складнішим, у будь-якої програми тепер є багаторічна історія.

Вперше принципи вільного програмного забезпечення були сформульовані в 70-х роках XX ст. Річардом Метью Столманом, за якими автори вільних програм передають будь-якому користувачеві такі права і свободи як:

– «нульова свобода» (програму можна вільно використовувати з будь-якою метою);

– «перша свобода» (можна вивчати, як програма працює й адаптувати її для своїх цілей. Умовою цього є доступність вихідного коду програми);

– «друга свобода» (можна вільно поширювати копії програми);

– «третя свобода» (програму можна вільно покращувати і публікувати свою удосконалену версію). Умовою «третьої свободи» є доступність вихідного тексту програми і можливість внесення до нього модифікацій і виправлень.

Конкретна «ліцензія» (умови конкретної угоди) можуть надавати користувачеві додаткові права безумовно чи на певних умовах. Вільні програми (free software) не слід плутати з тими, що «вільно розповсюджуються» (shareware, інколи їх називають «умовно безкоштовними») або «безкоштовними» (freeware).

Хоча термін «програми з відкритим кодом» (open source software) часто використовується як синонім «вільних програм», ним іноді зловживають. «Відкритість» передбачає дотримання стандартів на інтерфейси, і тільки, а «свобода» – до умов ліцензування та моделі розробки.

Важливою організацією, яка була створена у 2002 році для просування відкритих освітніх ресурсів Інтернету, є Коаліція Schoolforge. Це глобальна коаліція онлайнових груп, що просувають відкриті ресурси для освіти.

У листопаді 2001 р. члени онлайнової групи SEUL [6], Open Source Schools [4], K-12 Linux in Schools project [2] і Open Source Educational Foundation [3] вирішили заснувати єдину організацію для допомоги працівникам освіти, які бажають використати у себе відкриті ресурси (open resources) і вільне програмне забезпечення (Open Source/Freeware). Коаліція складається з більш ніж тридцяти зацікавлених освітніх організацій по всьому світу. Побудований цілком на добровільних засадах проект Schoolforge сподівається об'єднати зусилля освітніх працівників, дозволяючи їм обмінюватися технічним і педагогічним досвідом далеко за межами своєї місцевості. Schoolforge покликаний надавати підтримку своїм організаціям-членам у наступному:

– запровадження відкритих ресурсів, включаючи вільне програмне забезпечення, у початкових і середніх освітніх установах;

– допомога працівникам освіти у використанні і розробці відкритих ресурсів (навчальних планів, методик, програмного забезпечення);

– стимулювання місцевих і глобальних добровільних мереж підтримки вільних освітніх рішень (Freeware/Open Source);

– забезпечення роботи відкритих форумів для працівників освіти, які ставлять за мету обмін інформацією з колегами і з корпоративними та урядовими зацікавленими колами.

Внесок, зроблений у розробку вільних і відкритих ресурсів, стає доступний кожному, хто побажає їх використовувати, і вже не може бути вилучений з суспільного користування. Члени Schoolforge пропонують рішення, засновані на відкритих ресурсах для початкової і середньої школи. Деякі з членів Schoolforge бачать у цих рішеннях безкоштовну або майже безкоштовну альтернативу комерційному програмному або методичному забезпеченню. Створена велика колекція посилань на вільне освітнє, бібліотечне та адміністративне програмне забезпечення, навчальні плани і підручники. Перелік усіх організацій-членів та інформацію для бажаючих вступити в коаліцію Schoolforge знаходиться на сайті організації [5].

Очевидно, що єдиним реальним практичним способом створення єдиного інформаційного освітнього простору в Україні є його базування на сучасних комп'ютерних засобах телекомунікаційного обміну, таких як глобальна мережа Інтернет. У зв'язку з цим зростає актуальність побудови інформаційних освітніх середовищ навчальних закладів у вигляді інформаційних освітніх Інтернет-порталів, заснованих на максимальному використанні переваг регіональних і глобальних інформаційних мереж.

Міжнародний досвід використання сучасних інформаційних технологій в освіті доводить необхідність застосування програмного забезпечення з різними моделями розробки. Іспанія, Німеччина, Франція, Бразилія, Росія, Китай, Індія розпочали активне впровадження відкритого програмного забезпечення. Проте пропрієтарне програмне забезпечення також успішно використовується.

В Україні ми спостерігаємо майже 100 % домінування комерційних програмних засобів. Використання в освітньому процесі вільного програмного забезпечення в перспективі може принести для нашої держави значну економію бюджетних коштів.

Література

1. Free Software Foundation. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http: //www.fsf.org/.
2. K-12 Linux in Schools project. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http: //www.k12os.org.
3. Open Source Educational Foundation. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http: //www.osef.org.
4. Open Source Schools. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http: //www.opensourceschools.org.
5. Коаліція Schoolforge. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http: //www.schoolforge.net/.
6. Онлайнова група SEUL. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http: //www.seul.org/edu.
7. Портал ЮНЕСКО. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http: //portal.unesco.org/ci/en/ev.php-URL_ID=27437&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.htm.l.
8. Open Source University Support System. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http: //openuss.sourceforge.net/openuss/index.html.

.

УДК 338.439

Ірина Власенко,
д. мед. наук, доцент
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

ВИКОРИСТАННЯ БІОЛОГІЧНИХ ХАРЧОВИХ ДОБАВОК У ВИРОБНИЦТВІ ТВЕРДИХ СИРІВ ЛІКУВАЛЬНО-ПРОФІЛАКТИЧНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Метою нашої роботи було виявити мікроорганізми, які мають найбільші біологічно-протеолітичну дію на казеїн молока, в результаті чого утворюються фізіологічно активні пептиди під впливом ферментативних систем молочнокислих бактерій, зокрема лактококів.

Враховуючи особливості культивування молочнокислих бактерій, нами була проведена серія дослідів для з'ясування оптимального складу штамів молочнокислих бактерій, які при культивуванні і виробництві сирів давали б фізіологічно активні пептиди, як засіб корекції гіпертонічної хвороби та профілактики серцево-судинних захворювань. Матеріалом дослідження служили знежирене молоко для виділення нативного казеїну і молочнокислі бактерії. При періодичних пасажуваннях молочнокислих бактерій, як поживне середовище використовували стерилізоване знежирене молоко. Термостатували до згортання білку при температурі 30°С і зберігали між пересівами при 1+4°С. Пересіви здійснювали через кожні двадцять діб. Енергію кислотоутворення визначали методом титрування.

Відбір активних протеїназо-позитивних штамів був проведений нами на основі аналізу протеолітичної активності 10 штамів лактококів. У виробничий дослід був включений штам з найбільшою протеолітичною активістю *Lactococus lactis* №2, тоді як у *Lactococus lactis* №7 активність ферменту була значно менша. В подальшому штами були використані для досліджень накопичення продуктів протеолізу молочних білків.

Крім вивчення протеолітичної активності також паралельно вивчали активність кислотоутворення, стійкість до NaCl та антибіотиків, фагорезистентність серед лактококів підвидів *Lactococus lactis subsp. lactis* №2, *L. lactis subsp. cremoris* №7. В результаті дослідження встановлено, що вищезгадані штами володіли стійкістю до 4% розчину кухонної солі у знежиреному молоці, стійкістю до пеніциліну, стрептоміцину та були фагочутливі в 1,33% випадків і давали через 168 год. у знежиреному молоці pH середовища 4,50-4,54.

Для отримання молочних пептидів готували знежирене молоко, яке ділили на дві частини. Перша служила контролем, куди додавали *Lactococus lactis* №7, друга частина була дослідною, в неї додавали *Lactococus lactis* №2 з високою протеолітичною активністю. Клітини лактококів вирощували при t 30°С і концентрації 10^{10} клітин в 1 мл. Після 54 год. дії протеолітичних ферментів зразки висушували, розпилюючи в сушильній камері й отримували сухий молочний препарат - харчова добавка "Влакон". При формуванні головок сиру в тісто добавляли 1-15% харчової добавки "Влакон". Було встановлено, що пептидні молочні препарати, які утворюються під дією молочнокислих бактерій мають лікувальні властивості, що дозволяє розглядати їх як можливі засоби корекції гіпертонічної хвороби та профілактики серцево-судинних захворювань.

Отже, як витікає з результатів досліджень, молочнокислі бактерії, зокрема лактококи, у яких висока протеолітична активність на казеїн молока, мають змогу утворювати фізіологічно активні пептиди під дією ферментативних систем.

Таким чином, виходячи з отриманих результатів досліджень та аналізу доступних наукових даних, можна зробити висновок, що молочнокислі продукти, які містять лактококи з високою протеолітичною властивістю, можна використовувати як продукцію лікувально-профілактичного призначення. Думається, що лактококи з високою протеазною активністю до молочних казеїнів, можна використовувати при виробництві продуктів лікувально-профілактичного призначення, що значно покращить їх харчову та біологічну цінність.

УДК 811.111’25’276.6

Ольга Петрушенко,
к.філол.н., доцент кафедри гуманітарних дисциплін
Хмельницький економічний університет

ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

З прискоренням глобалізації і поширенням міжнародних ділових зв’язків України з іншими державами на політичному та економічному рівнях зростає потреба у висококваліфікованих спеціалістах не лише в окремих галузях, а й здатних орієнтуватися в діловому світі, в галузі міжнародної економіки і бізнесу. В цьому контексті володіння іноземною мовою, насамперед англійською, як мовою міжнародного бізнесу, стає необхідністю для людини. У зв'язку з цим перед сучасними вузами ставиться завдання дати фахівцям мовну підготовку, адекватну вимогам сучасного економічно розвиненого суспільства; розвивати професійно-спрямовані комунікативні навички майбутніх фахівців, які дозволять їм успішно вести міжнародний бізнес, вільно спілкуючись іноземною мовою [2, с. 35].

Особливу увагу акцентуємо на тому, що провідним напрямком в оволодінні іноземною мовою студентами економічних вищих навчальних закладів є здобуття ними такого рівня комунікативної компетенції, яка б дозволяла користуватися іноземною мовою в певній галузі професійної діяльності.

Актуальність відповідної тематики зумовлена сучасним курсом України на європейську інтеграцію, що потребує приведення українських стандартів мовної освіти до загальноєвропейського рівня. Знання іноземної мови стає однією з важливих вимог підготовки фахівців в умовах Болонського процесу.

Основні теоретичні аспекти формування іншомовної професійно-комунікативної компетенції розроблені Й. Берманом, С. Фоломкіною, Н. Ягельською, M. Brammer, C. Brown, T. Dudley-Evans, M. Hewings, T. Hutchinson. Проблеми навчання професійно-орієнтованої іноземної мови як складника професійної підготовки економіста досліджували О. Биконя, D. Brinton, S. Donna, О. Шевченко, P. Emmerson, В. Борщовецька, Г. Гринюк.

Метою даної статті є теоретичний аналіз методів та комунікативних аспектів вивчення іноземної мови професійного спілкування у вищих навчальних закладах економічного профілю, які підвищують навчальну мотивацію студентів, а також сприяють їхньому професійному зростанню.

Як уже зазначалося, сучасне соціальне замовлення диктує конкретні потреби у висококваліфікованих спеціалістах у галузі економіки та бізнесу, які б володіли мовою спілкування найбільш розповсюдженою в світовому економічному товаристві. Дійсність свідчить про те, що для успішного розвитку економіки і забезпечення конкурентоспроможності на міжнародних ринках потрібні не просто перекладачі, а спеціалісти в різних галузях науки, техніки, економіки, що володіють іноземною мовою в тій мірі, яка необхідна для взаєморозуміння представників різних мовних культур.

Варто вказати, що зростаючі ділові та культурні зв'язки із зарубіжними країнами вимагають, щоб сучасні фахівці володіли навиками ділового листування. Написання ділового листа вимагає особливої майстерності від його укладача, яке засновано перш за все на глибокому знанні мови, стилістики. Від ділового листа багато в чому залежить пошук потенційних іноземних партнерів, можливість встановлення ділових контактів, пошук нових ринків збуту продукції та надання послуг. У країнах із розвинутою ринковою економікою діловий лист є невід’ємною частиною соціально-економічних відносин. Зважаючи на різноманітність типів ділових листів (лист-запит, лист-замовлення, акредитив та ін.), укладач повинен не тільки використовувати відповідні мовленнєві кліше й розмовні формули, але й дотримуватися правил ввічливості [3, с. 195].

Зазначимо, що на практичних заняттях з ділової іноземної мови велика увага також приділяється й розвитку діалогічного мовлення, що відповідає комунікативній спрямованості навчального процесу. У царині ділового спілкування окреме місце посідають доповіді-презентації та ділові переговори, обговорення та укладання договорів, контрактів, вирішення ділових питань із

партнером по телефону, що є невід'ємною частиною комунікативного аспекту. Використовуючи відповідну лексичну термінологію та діловий стиль, студенти презентують власну компанію, фірму, проводять прес-конференцію, складають анкети, резюме, ведуть ділові переговори з іноземними партнерами та ін.

Виконане дослідження дає підстави стверджувати, що групова дискусія підвищує мотивацію і особисту участь співрозмовників у вирішенні обговорюваних проблем. Тут їм доводиться використовувати не лише знання іноземної мови, але і формулювати власні думки, знаходити засоби для відстоювання своїх позицій.

Наведений теоретичний аналіз дозволяє констатувати, що пошуки викладачем оптимальних інтенсивних прийомів та методів навчання сприятимуть розвитку внутрішньої мотивації вивчення іноземної мови професійного спілкування, допоможуть урізноманітнити форми навчання, відтворити мовні ситуації та ситуативні події [1, с. 197].

Отже, завданнями сучасного викладача ділової англійської мови є розвиток професійно-спрямованих комунікативних навичок майбутніх спеціалістів і тим самим сприяння підготовці випускників до їх майбутньої професійної діяльності із застосуванням знань ділової іноземної мови.

Література

1. Піротті Н. В. Типологія науково-дослідницьких завдань у викладанні іноземних мов / Н. В. Піротті // Викладання мов у ВНЗ освіти на сучасному етапі. Збірник наукових праць. Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна. Вип. 12. – Х., 2008. – С. 193–199.

2. Сініцина В. В., Піскурська Г. В. Розвиток професійно-спрямованих навичок студентів в процесі вивчення ділової англійської мови / В. В. Сініцина, Г. В. Піскурська. – Донецьк, 2009. – С. 35–37.

3. Ходцева А. О. Особливості формування професійних комунікативних навичок в курсі ділової англ. мови / А. О. Ходцева // Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України, Київ, 2010. – С. 192–198.

ДЛЯ ЗАМІТОК

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Актуальні проблеми розвитку суб'єктів господарювання в умовах інформатизації та глобалізації економіки

Матеріали

Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції

16-17 квітня 2013 р.

Відповідальний за випуск
д.е.н., професор Баланюк І.Ф.

Комп'ютерний набір і верстка
Довгань С.В.

Підписано до друку 24.12.2012 р. Формат 60х90/16
Гарнітура Times New Roman. Папір офсетний 65 г/м^2.
Ум. - друк. арк. 28,7
Тираж 300 примірників. Замовлення № 189

Адреса редакції
м. Тернопіль, вул. Тролейбусна, 12
тел. +38(0352) 22-43-18
E-mail: klaster_nayka@ukr.net

Видавництво «Крок». Свідоцтво № 3538 від 30.07.2009р.
46006, м.Тернопіль, вул. Гайова, 56
Тел.0352248436